

प्रकाशक :-

चन्द्रलाल जमनादा
सवालदा, भीष्मपिपरीभरलैना
छाणी. (बडोदरा राज्य)

मुद्रक :-

रामचन्द्र येसू शेडगे,
निर्णयसागर प्रेस, २६-२८ कोलभाटस्ट्रीट मुंबई.

धन्यवाद अने आभार

श्रीश्रेयांसनाथचरितना प्रस्तुत प्रकाशनमां, सदर ग्रन्थनी अढीसो प्रतो पोताना तरफ्थी प्रकाशित करवा माटे, सुरतनिवासी ओशवाल-
वंशीय धर्मश्रद्धालु सुश्रावक श्रीयुत् वाबुभाई प्रेमचंद झवेरीए, पू. जैनरत्न व्या. वा. आचार्यदेव श्रीमद् विजलन्धिसूरीश्वरजी महारा-
जना विद्वान् शिष्यरत्न पू. पन्यासप्रवर श्रीमत् प्रवीणविजयजी गणिवरना सरलहृदयी सुशिष्य पू. मुनिपुंगव श्रीमत् महिमाविजयजी
महाराजना सदुपदेशथी अमने आर्थिक साहाय्य आपी छे ते बदल उपदेशक पू. महाराजश्रीना तथा साहाय्यक सज्जनना अमो अत्यन्त
आभारी

—प्रकाशक

કર્તાના અન્યર્થિનીર્ણય યેન અગીયારમા તીર્થવતિ શ્રીધેર્યાસનાથ મગવતનુ જીનચરિત્ર સંસ્કૃત ભાગાભિન્ન ચિત્રાનોના હસ્તકમલમાં સમાર્પિત કરતા! અત્રને અત્યન્ત આનન્દ થાય વ રામાચરિત્ર છે હુતમરિકા પૂર્વિત માર્ગે થીમી પણ મક્કમ ગતિવ ગતિવ કરી શકીવ છીવ વ વણ અમારે માટે ગૌરવ તેમ નેત્રી વસ્તુ તે

આ પ્રચનુ સંગદા સંગોપન ઓઠ દમયતિઓને આપારે પૂ આચાર્ય દેવ ધીમદ્ વિજયલ્હન્ધિત્તૂરીશ્વરજી મહારાના શિષ્ય પૂ મુનિગત ધીનિનમરિનયની મહાત્રાપ તથા પૂ ગુરુદેવના સર્વેત શિષ્ય પૂ મુનિરાત્રધી રક્તાકરવિજયજી મહારાના શિષ્ય પૂ મુનિરાત્રધી ભારતરનિનયની મહારાને અતિપરિશ્રમપૂરક કરી આપ્તુ છે તે માટે અમે તેઓના આભારી છીવ

આ પ્રચદા પ્રદાનમાં પૂ વયસમયશ્રી પ્રતીષ્ઠાવિનયજી મણિવરના શિષ્યાલ પૂ મુનિરાત્ર ધીમહિમાવિજયજી મહારાજના સદુપદેશથી રે હુનમક્ત મન્ત્રોવ અમે અર્થિક સાહાય્ય આપી છે તે સૌના તથા ઉપદેશ આપાર પૂ મહારાત્રધીના પણ અમે ત્રગી છીવ આ અર્થિક સાહાય્યના ઘટેત આતુ મુદર પ્રકાશન કરવાને અમે શરિશાલી વન્યા છીવ

ધાંચકો, યથાયોગ્ય લાભ રહે સૌના પરિશ્રમને સન્ન કરે !

પ્રસ્તાવના

દ્રવ્યાનુયોગ, ચરણકરણાનુયોગ. ગણિતાનુયોગ અને ધર્મકથાનુયોગ: એમ ચાર અનુયોગોમાં જૈન શ્રુતજ્ઞાન વિભક્ત કરાયેલું છે. આ ચારેય અનુયોગોમાં ધર્મકથાનુયોગ અતીવ જનાદર્શીય વચ્ચો છે. દ્રવ્યાનુયોગ આદિ અનુયોગોને ન રહમજવાની તથા પ્રકારની બુદ્ધિ-શક્તિ ધરાવતા સામાન્ય વર્ગને માટે ધર્મકથાઓ એ વૌઘ આપવાનું અમોઘ સાધન છે. તેથીજ અન્ય અનુયોગો કરતાં ધર્મકથાનુયોગને અવલંબીને લખાયેલું સાહિત્ય અતિ વિપુલ પ્રમાણમાં આપણને પ્રાપ્ત થાય છે. સંસ્કૃત, પ્રાકૃત અપભ્રંશ અને દેશ્ય આદિ વિવિધ ભાષાઓમાં, ગદ્ય પદ્ય ઉભય શૈલીએ લખાયેલી ધર્મકથાઓ ઘણી મ્હોટી સંખ્યામાં, કાલદેવના વિકરાલ પંજામાં પડી વિનષ્ટ થયેલી હોવા છતાંય, આજે પણ દૃષ્ટિગોચર થઈ રહી છે. અનેકાનેક સ્થલોપથી સંકડોની સંખ્યામાં પ્રકાશિત થયેલી હોવા છતાં, કુશલ સંપાદકના સંપાદનકૌશલ્યની રાહ જોતી અને પ્રકાશનાં કિરણો જોવાને આતુરતાભરી મીટ માંડી રહેલી અનેકો મહત્ત્વની કલાકૃતિઓ ગ્રન્થાગારોના વેષ્ટનોમાં વંધીયાર હાલતમાં પડી રહી છે.

જીવન-ઘડતર માટે ઉચ્ચતર આદર્શો પૂરો પાડતાં જીવનચરિત્રો, જગત્કલ્યાણકર સાહિત્યમાં અનેરું સ્થાન ધરાવે છે. માનવ સ્વભાવજ એવો છે કે, એને જેવા સંયોગો અગર જેવા સંસ્કારો મળે તેવા થવામાં તેને જરાય વિલંબ લાગતો નથી. આથીજ તેને સુસંસ્કારોનું અમીપાન કરાવવા માટે આપણા પ્રાચીન કવિવરોએ, મહાપુરુષોનાં આદર્શો અને સાધુચરિત જીવનચરિત્રોના ઘડતરમાં પોતાના કૌશલ્ય અને બુદ્ધિપ્રતિભાને કામે લગાડી લોકોદ્ધારનું પુણ્યકાર્ય કરવામાં પોતાનો અપૂર્વ ફાલો નોંધાવ્યો છે.

શ્રી તીર્થંકર દેવો, મહાપુરુષોનો ગુહ્યમણી છે. વિશિષ્ટિ સ્થાનમ્પદની તથા પ્રગાની આરાધના દ્વારા અને ‘શ્રી જીવ કહે શાસન રમી’ ય લક્ષણ આવનાના જોરે સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્તિના માર્ગની વિશિષ્ટ પ્રકારે આરંભાણી પરાર્થવ્યસનિતા તીર્થંકર ધ્યાના ત્રીજા મહાપૂર્વે ઘટ્યસર થતાં શ્રી તીર્થંકરનામકર્મ નિકાચિત થાય છે. શ્રીતીર્થંકરદેવો, તીર્થંકરનામ કર્મનો ઉદય થતાં જગત જીવોના નિ.સ્વાર્થ કરુણાનાર્થે શાસન પ્રવર્તાંની સ્વતીર્થની સ્થાપના કરે છે પ્રલોક ઉત્સર્પિની અવસર્પિનીમાં આવા ત્રીર્થંકરદેવો થાય છે.

પ્રસ્તુત શ્રી શ્રેયાંમનાથ ચરિતઃ

સંગૃહ્યધ્યાયવિશિષ્ટ વિદ્વજ્ઞોના હસ્તકમલમાં સમર્પિત કરાતા અને પ્રથમ જ પ્રગાદિત થતા પ્રસ્તુત શ્રી શ્રેયાંમનાથ ચરિતમાં, ધર્તમાન અવસર્પિનીમાં થયેલા શ્રી ઋષભદેવાદિ ત્રીર્થંકરદેવો દેક્ષી અગ્નીચારમા તીર્થંપતિ શ્રી શ્રેયાંમનાથ મમવંતનું જીવન-ચરિત્ર વિસ્તૃત રીતિયે આલેખનામાં આણું છે. એ સારક તીર્થંપતિના સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્તિની આરંભી ઘણ મનોનું ધર્મન આ પરિત્રમાં કરાણું છે. પ્રલોક મનોમાં તેમને પ્રાપ્ત થયેલાં વૈભવ સપતિ આદિનું તથા તેઓશ્રીના અપૂર્વ પદા પરોપકારયુક્તિ, ધર્માનુતાગિતા આદિ સદ્ગુ-જોનું વધાર્યું ધર્મન તથા તેમને પ્રાપ્ત થયેલી પદવીઓ આદિનાં યુક્તિઓ સાથે તે તે મમમાં સંબદ અનેક અર્થાંતર કથાઓ આથી વિદ્વાન્ પરિત્રમાં ચરિત્રને વધુ રોચક યત્નાયું છે. શ્રી તીર્થંકર મમવંત તરીકેના મમમાં પ્રમુખો પાંચે વત્યાળકોના દેવ-દેવેન્દ્રો આદિપ કરેલા મહોરસથો, કેયલ્ય પ્રાપ્તિ પછી સમયસરની રચના, તીર્થંસ્થાપના તથા ગણધરાધિ પરિવાર અને વિસ્તારથી ધર્મન આપવામાં આણું છે. સમયસરનાં ત્રિપાળી દાન, દીલ, તપ અને માર્ગઃ ધર્મના એ ચાર મેદ પ્રમુખ આપેલો મુદ્દયસ્પર્શી ઉપદેશ અને તે ઉપર કહેલી કથાઓ, સાચેજ હોતોને તે તે ધર્માનુષ્ઠાનમાં અપૂર્વ પ્રેરણા અર્પે તેવી છે.

શ્રી શ્રેયાંસનાથ ભગવાન કયા સ્વર્ગથી જ્યવી આવ્યા ? તે સંવંધી જૈન સાહિત્યમાં મતભેદ છે. કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રી હૈમવન્દ્રાચાર્ય, ત્રિપદ્ધિશલાકા પુરુષચરિત્રના ચતુર્થ પર્વના પ્રથમ સર્ગમાં શ્રેયાંસનાથનું જ્યવન મહાશુક્ર (તે નામક સપ્તમ સ્વર્ગ) થી થયું એમ જણાવે છે જ્યારે ‘સપ્તતિશતસ્થાનક પ્રકરણ’ ની પદ્માવનમી ગાથામાં, તેના કર્તા શ્રી સોમતિલકસૂરિજી ચોવીશો ભગવાનના જ્યવન સ્થાનોનો નિર્દેશ કરતાં શ્રી શ્રેયાંસનાથ પ્રસુ અચ્યુત (તે નામક વારમા) સ્વર્ગથી જ્યવ્યા એવો નિર્દેશ કરે છે. આ ચરિત્રકાર પરમર્ષિ, ભિન્ન નિર્દેશ કરતાં શ્રી શ્રેયાંસનાથ પ્રસુ અચ્યુત (તે નામક વારમા) સ્વર્ગથી જ્યવ્યા એવો નિર્દેશ કરી તે વન્ને મતો સ્વીકારતા હોય તેમ જણાય છે. ગ્રન્થારમ્ભમાં પ્રથમ ભિન્ન સ્થલોપ વન્ને સ્વર્ગનો ભગવાનના જ્યવનસ્થાન તરીકે નિર્દેશ કરી તે વન્ને મતો સ્વીકારતા હોય તેમ જણાય છે. ગ્રન્થારમ્ભમાં પ્રથમ સર્ગના પંદરમા શ્લોકમાં ‘ગત્વા શુક્રમથ જ્યુત્ત્વા’ આમ અનેક સ્થલોપ શુક્ર (તેનો જ વીજો પર્યાયશબ્દ ‘મહાશુક્ર’ છે) નો તથા પાંચમા સર્ગમાં ૨૧૪ મા શ્લોકમાં ‘પ્રતિપદ્ય પરિવ્રજ્યામચ્યુતસર્ગમેષ્યતિ’ એમ અચ્યુત સર્ગનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે. આ વે મતમાં કયો મત પ્રામાણિક છે તે વિશિષ્ટ સાધનના અભાવે નિર્ણય કરવું મુશ્કેલ છે.

પ્રસ્તુત ચરિત્રની રચના, શ્રી દેવભદ્રાચાર્ય વિરચિત પ્રાકૃત શ્રેયાંસનાથ ચરિત્રના આધારે થયેલી હોય તેમ ગ્રન્થારમ્ભમાં જ ગ્રન્થકારે લેલેલા નીચે મુજબના વે પદ્યો દ્વારા જણાય છે.

હનુમુદ્રયન્તુ મદ્રાણિ દેવમદ્રગુરોર્ગિરઃ । કૌતુકાદિવિધાઙ્ગ્યો માં વાલમાલાપયન્તિ યાઃ ॥ [સર્ગ-૧-૧૮]

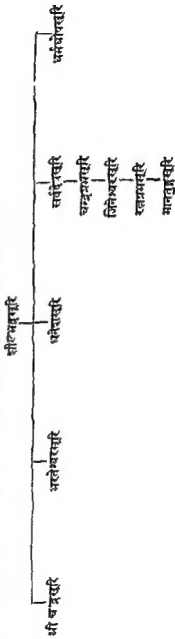
‘શ્રેયાંસચરિતે દેવમદ્રોદ્યાનેઽત્ર નિરૂપઃ । ગૃહામિ ભાગં ગોત્રત્વાત્ પદાર્થસુમનઃ ફલૈઃ ॥ [સર્ગ-૧-૧૩]

આ ગ્રન્થના તેર સર્ગો છે. પ્રલેક સર્ગ અતુદુર્પ છન્દમાં અને સર્ગના અન્તમાં અન્ય છન્દોમાં ગ્રન્થની રચના કરાયેલી છે. આ એક મહાકાવ્ય છે. મહાકાવ્યોમાં હોવાં જોઈતાં લક્ષણોમાંના અનેક લક્ષણો આ કાવ્યમાં ઘટે છે. સામાન્ય રીતે ચરિત્ર-કથાના

ઘર્ષણોમાં અલગરોનો ઉપયોગ કરવો અત્રિ કઠીન હોય છે તેમ છતાં આ પ્રત્યક્ષાં વિદ્વાન્ ધર્ષોષ, અનેક સ્થળેષુ ઉપમા, અન્યોક્તિ, અનુમાસ, ઘર્ષોક્તિ, વિરોધાભાસ इत्यादि शुष्क-शरयो અને અર્થોલસરોનો ઉપયોગ કરી સુન્દર કાવ્યમન્થનું નિર્માણ વ્યું છે. ચરિત્ર-ઘર્ષણારમક કાવ્યસાહિત્યમા આ મન્થ પોનાનુ માનભર્યું સ્થાન પ્રાપ્ત કરે તેવો છે, જમા જસાય ફકાને સ્થાન નધી જ.

ग्रन्थकार श्रीमाननुद्ग सूरिजी

પ્રસુત પ્રથમ શ્રીબેચાસનાથ ચરિતના પત્નો શ્રીમાનતુલસીદેવી છે. પ્રત્યક્ષ અનુભવો આપેલી પ્રશસ્તિઓ તેમજ શ્રીહરભદ્રસૂરિનીયી શ્રીહર પરીને વોતાની ગુરુપરંપરા આપી છે. આના આધારે તેમની ગુરુપરંપરા આ પ્રમાણે થતે છે. :-

પ્રભાવક ચરિત્રના કર્તા પ્રભાચન્દ્રસૂરિએ પોતાની જે ગુરુપરંપરા તેની પ્રશસ્તિમાં આપી છે તે આ પ્રશસ્તિમાં અપાયેલી ગુરુપરંપરા સાથે ઘળી રીતિયે મળતી થાય છે તેમ કેટલીક હકીકતમાં અલગ પળ પડે છે. પ્રસ્તુત પ્રન્થકારે શીલભદ્રસૂરિનાં પાંચ શિષ્યો નોંધ્યા છે, જ્યારે પ્રભાવકચરિત્રકાર ચાર શિષ્યો હોવાનું નોંધે છે. પ્રભાવક ચરિત્રમાં ધનેશ (? ધનેશ્વર) સૂરિનો નામોદ્દેહ નથી. પ્રભાવક-ચરિત્રમાં ચન્દ્રપ્રભસૂરિની, શ્રીચન્દ્રસૂરિના શિષ્ય અને જિનેશ્વરસૂરિના ગુરુપ્રાતા શ્રીપૂર્ણભદ્રસૂરિના શિષ્ય જણાવ્યા છે, જ્યારે પ્રસ્તુત પ્રન્થકારે શ્રીચન્દ્રપ્રભસૂરિને સર્વદેવસૂરિના શિષ્ય લલ્યા છે. અને તેમના શિષ્ય તરીકે શ્રીજિનેશ્વરસૂરિનો ઉલ્લેખ કર્યો છે. આ ફેરફાર સંવધી અન્ય પુસ્તકોમાં તપાસ કરતાં કોઈ નિર્ણયાત્મક ખુલાસો પ્રાપ્ત થતો નથી. સંભવ છે કે, પ્રભાવક ચરિત્રમાં અને પ્રસ્તુત પ્રન્થમાં ઉલ્લેખાયેલ ચન્દ્રપ્રભસૂરિ ભિન્ન ભિન્ન વ્યક્તિઓ હોય.

પ્રસ્તુત પ્રન્થની પ્રશસ્તિના પાંચમા શ્લોકમાં સર્વદેવસૂરિની સંવધી એક મહત્ત્વની ઘટનાનો પ્રન્થકારે ઉલ્લેખ કર્યો છે. તેઓ લલે છે કે, “ભાલીજમાં શ્રીમહાવીર સ્વામીના ચૈલમાં વ્યારવાનાવસરે સર્વદેવગુરુની મૂજાઓનું આગીદેવીના વશ્વે રક્ષણ કર્યું.” આ ઉલ્લેખનું સમર્થન અન્ય કોઈ પણ શ્લે થયું હોય તેમ અમારા તો જાણવામાં નથી. સર્વદેવસૂરિ નામક અનેક ગચ્છમાં અનેક આચાર્યો થયા છે. પણ તેમાંના કોઈ પણ આચાર્ય સાથે પ્રસ્તુત ઘટનાનો સંબંધનિર્દેશક કશોજ ઉલ્લેખ પ્રાપ્ત થતો નથી. અહિં ઉલ્લિખિત ભાલીજ અને પળ, તે ક્યાં આવ્યું અને વર્તમાનમાં તેનું શું નામાન્તર છે ઇત્યાદિ માહિતી ઉપલબ્ધ નથી. તત્ત્વ વિદ્વાનો આ સંબંધમાં વિશેષ પ્રકાશ નાંખે એમ ઇચ્છીયે હીયે. અલ્યારે ભાલજ નામથી ગુજરાતમાં ગામ છે તે હોય તો સંભવે છે પળ આધાર જોડાયે.

પ્રન્થકારે પોતાના વિષે પ્રશસ્તિમાં વિશેષ ઉલ્લેખ કર્યો નથી. અન્ય સાધનો દ્વારા પળ તેમના જીવન સંબંધી દુત્તાન્ત પ્રાપ્ત થયું નથી. પ્રશસ્તિમાંજ તેમને પોતે ત્રૈપુરાગમથી ઉચ્ચત કરી સૂત્રચદ્ધ કોઈ પ્રન્થ અને તેની લ્યોપસદ્ધિ વનાવ્યાનો ઉલ્લેખ કર્યો છે, પળ તે

પ્રગ્થના નામનો સ્પષ્ટ નિર્દેશ કયો નથી. પ્રેપુરાગમ પ શું હતો ? 'ત્રિપુરાસરહસ્ય' નામક વૈદિક તાત્ત્વિકમન્ય મટે છે. તેમ કોઈ વૈદિક તાત્ત્વિક પ્રગ્થનો આમને ઉદ્ધાર કર્યો હતો ? આ સંબંધી સ્પષ્ટ પ્રમાણ જ્ઞાત ન થાય ત્યાં સુધી યોક્તસ નિર્ણય પર આવવું ઘટીત છે. આ ઉપરાંત તેમની અન્ય દૃષ્ટિઓ છે કે કેમ ? તે વિશે વિગત જ્ઞાત થતી નથી તેમજ તેમના જન્મસ્થાન, માતાપિતા આદિ સંબંધી દૃષ્ટીગત પણ ઉપલબ્ધ થતી નથી.

શ્રી દેવાનન્દ સૂરિના શિષ્ય શ્રી રત્નકથમના શિષ્ય શ્રી પ્રભુપ્રસૂરિષ્ આ પ્રગ્થતું સંજોષન કર્યું છે. શ્રી પ્રભુપ્રસૂરિજી અનેકાનેક નિશ્ચિદ્ધતર પ્રગ્થાલોના સંજોષક તરીકે અને અનેકોને વિદ્યાભ્યાસ કરાવનાર તરીકે સૂરજ કલાવિદ્યાત છે.

પ્રભુત પ્રગ્થની રચના સવત્ ૧૩૩૨ ના, માષ વદ પંચમીના દિને થઈ છે પ્રગ્થની સમય શ્લોકસંખ્યા ૫૧૨૪ છે.

પ્રગ્થકાર રાજગચ્છના છે. ચન્દ્રગચ્છનું નામ શ્રી ધનેશ્વરસૂરિથી રાજગચ્છ વંશુ પરો ગ્રેયર પ્રભાવકચરિત્રની પ્રસાદિમાં પાલના શ્લોકમાં મટે છે. ચન્દ્રગચ્છ અને રાજગચ્છ આ વત્રે પદ જ ગચ્છના નામ દોષાથી આ પ્રગ્થના સર્ગોના અગમાં આવતી પુલિન્દાઓમાં પોઈક સ્થલે રાજગચ્છ અને કોઈક સ્થલે ચન્દ્રગચ્છ પણ વસે ગ્રેયરો થયેલા છે તેમાં કોઈ ગ્રાવતો વિરોધ જ્ઞાવતો નથી. અને ઘટલે જ અને ગ્યાં લે ગ્રેયર પ્રતિષ્ઠા ગ્રાવતો ત્યાં લે જ ગ્રેયર રહેવા લીધો છે.

પ્રભુત પ્રગ્થકાર ત્રિગાય અન્ય પણ આ નામના આચાર્યો આ પ્રમાણે થયા છે.---

૧ મક્તામરલોગના કર્તા ૨ પરિમહાપરિમાણના કર્તા. (વી. પરિ ૫. ૧૪) ૩ વદગચ્છના સર્વદેવસૂરિ-જયસિદ્ધ-ધન્વન્ત્ર્યમ-ધર્મ-ચોપ-શીલગુણ સૂરિના શિષ્ય અને 'જયન્તીપ્રશોત્તરસમદ્' ના કર્તા. પમના શિષ્ય મહાયમને સં. ૧૨૬૦ માં ગ્રંથ 'જયન્તીપ્રશોત્તરસમદ્' ઉપર 'સિદ્ધાચન્તી' નામક શુદ્ધિ રચી હતી (વી. ૩, ૩૭) અને તે શુદ્ધિ પોરવાદ જ્ઞાતિના બેધિ પલમરુની પુત્રી નાઝ નામની શ્રાધિકાપ

સં. ૧૨૬૧ આશ્વિન વદ ૭ રવિવારે પુણ્ય નક્ષત્રમાં, અળહીલપુરપાટણમાં પંડિત મુંજાલ પાસે લલાચી અજીતપ્રભસૂરિને સમર્પિત કરી હતી. (પી. ૩૪૫ અને શાન્તિનાથ જ્ઞા. મં. લંબાત) ૪ અંચલગચ્છના જયશેઠસૂરિજીકૃત ઉપદેશચિંતામણિની ટીકાના કર્તા. આ ઉપરાંત ચન્દ્રકુલના માનદેવસૂરિના વંશમાં, ત્રીજી ચોથી પાટે માનલુંગસૂરિ એવું નામ અનેક વખત આવ્યા કરે છે.

સંશોધન, સંપાદન અને ઉપયુક્ત હસ્ત પ્રતિઓ.

આ પુસ્તકના સંશોધન-સંપાદનમાં નીચે મુજબની ચાર હસ્તલિખિત પ્રતિઓનો ઉપયોગ કર્યો છે.

૧ લંબાતની શ્રીનીતિવિજયપુસ્તકાલયની પત્ર ૧૦૨, હામડા નં. ૧૬, પ્રતિ નં ૭. આ પ્રતિ સમયની દૃષ્ટિ, અમારી પાસે આવેલી સૌ પ્રતિઓમાં પ્રાચીન છે. પ્રતિ અતીવ જીર્ણ થઈ ગયેલી છે. જરા પણ અસાવધાનતાથી ઉપાડવામાં આવે તો પાનાંઓને ચૂર્ણીભૂત થતાં જરાય વાર લાગે તેમ નથી. કેટલાંક પાનાંઓ તો આવી સ્થિતિને પ્રાપ્ત કરી ચૂક્યાં છે. પ્રતિની લીપી પઢીમાત્રા છે. અન્તમાં આ મુજબની મન્યલેખનપુષ્પિકા છે.

“સંવત્ ૧૬૧૮ વર્ષે માર્ગશીર્ષ(ર્ષ) વદી ૬ ગુરુ શ્રી ॥

૨ શ્રી કેશવાઈ જ્ઞાન મન્દિર-પાટણમાં આવેલા પૂ. આચાર્ય શ્રીમદ્વિજયલલિતમૂર્તીશ્વરજી સંગૃહીત પૂ. આચાર્ય શ્રીમદ્વિજયકમલમૂર્તીશ્વર-શાસ્ત્રસંગ્રહની ૧૦૦ પાનાંની પ્રતિ. પ્રથમનું પત્ર ગુપ્ત થયેલું હોઈ શરૂઆતના ચોવીસ શ્લોકો નથી. આ પ્રતિ નવીજ લલાચેલી છે. મન્યલેખનપુષ્પિકા આપવામાં આવી નથી. આ પ્રતિનાં પ્રારંભનાં અર્ધાં ઉપરાંત પાનાંઓ પૂ. સ્વર્ગત ગુરુદેવશ્રીવિજયકમલમૂર્તીશ્વરજી મહારાજાણે પોતેજ લખ્યાં છે. જ્યારે વાકીના પાનાંઓ કોઈ લહીયાણ લખ્યાં હોય તેમ લાગે છે.

૨ સેઠ મુદાજી રણચંદ નચચંદ જૈનવિદ્યાલાલ-અમદાવાદી ૧૧૫ પાનાંની પ્રતિ. આ પ્રતિ અમને અમદાવાદશ્વિત ૫૮ જાન્યવર-મૂર્તિ આચાર્ય બ્રીજદ્વિજયસિદ્ધિમૂર્તીશાસ્ત્રી મદારાજાની કૃપાથી પ્રાપ્ત થઈ છે. પ્રતિના અન્વયમાં હેમચંદ્રાદિ સંબંધી પુરુષવા આ પ્રમાણે છે.

“પુરાણસિદ્ધ યોદ્ધામતિનેશપ્રાસાદાદિત્રિપાલયવિગૃહિતભીષીરમપ્રામનમરતિવાસિના મેષ્ટિવરેણ મૂરાભારતુનેન વેશયદ્વાલે-નિગામ્ના છેદાયદિત્થા રતાયિતમાપાર્યંબ્રીમદિત્રયસિદ્ધિમૂર્તીશાસ્ત્રીસંપ્રદે ॥ ૭ ॥ બીરગુ ॥ ગુર્મ મયતુ ॥ વસ્યાગમગતુ ॥ ૭ ॥ સંવત્ ૧૯૯૪ ક્વેષ્ઠ ૭૭૭ વશે ૧ મુચ્ચરે લી તામોરમય્યે દત્તરાજ

૪ જૈનાનન્દ પુલજાલય તુરતમાં રાગવામાં આવેલા ‘આપાર્યં બ્રીજદ્વિજયચંદ્રમૂર્તીશાસ્ત્રી ૧૮૭૧ દ્વલ્લિખિત પુસ્તકનેશ્વર ચંદ્ર’ ની, ન ૧૧૬૦. ૨૦૯ પત્રવાલી પ્રતિ. આ પ્રતિ ચિ. સં. ૧૯૯૨ માં પાટણના મંદારની દ્વલ્લિખિત કપરથી તત્તાવાયેલી છે. પાટણની જે પ્રતિકૃત્તિથી આ પત્રક થઈ છે તે પ્રતિમાં આ ગુજરાતની પુરુષવા છે.-

‘સંવત ૧૪૮૯ વર્ષ અષાઢવદી પગુર્ધર્વા સોમે બીરતરણાચ્છે બ્રીજચંદ્રમૂર્તિચંદ્રચંદ્રે બ્રીઃ મેર્થાતપત્રિવાદ પ્રતિ દુષ્ઠ કૃતં ચિર નન્દતાત્ ॥

હવેરિતિર્દિષ્ટ પ્રતિઓમાંથી જે અને પ્રજા નંબરની પ્રતિઓનો પ્રેસવોની અને સંશોધનારિમાં અને વપોરે હવેરોગ વર્ષોં છે. આ વખે પ્રતિઓ નવીન હગ્ગાદેલી હોવા છતાં પ્રમાણમાં ઠીક દુષ્ઠ છે. ન. ૪ વાલી પ્રતિ દુષ્ઠ ન હોવા છતાં વોર્ડક કોર્ડક સ્થલે પાટનિર્ણય વરયામાં વળી સદાયમૂલ થઈ છે. જ્યાં અન્ય પ્રતિઓ અશુદ્ધ અને ખાન પાટવાલી રહેલી ત્યાં વેટલેક સ્થલે આ પ્રતિ ૭૭૭ વાટ પૂરો પાટે છે. સ્વભાવવાલી પ્રતિ અતિચીર્ણ હોવાથી ત્યાસ આપરક સ્થલે જ પાટનિર્ણયમાં તેનો હવેરોગ વર્ષોં છે. આ વધી પ્રતિઓ

આમ તો લગભગ સમાન જ-એક પ્રતિ ઉપરથી ઉતરેલી હોય-તેમ લાગે છે. પ્રતિલિપીકારો અલગ અલગ ક્યાંક ક્યાંક પાઠભેદ થયેલ દેખાય છે. પ્રાચીન હસ્તલિખિત પ્રતિઓમાં કેટલાંક અક્ષરોમાં લગભગ સમાનતા હોવાને લીધે લેખકની અસાવધાનતા અથવા સ્હમજફેરથી આવા પાઠભેદો વધવાનો ઘણો જ સંભવ હોય છે. કેટલાંક સ્થળોએ પ્રતિઓમાં પાઠો છૂટી ગયેલા છે. આવા ઘટપાઠો વધી પ્રતિઓમાં એકસરખાજ મળે છે. અમે તે સ્થળો આવી [.....] નિશાની મૂકી ચાલી રાખ્યાં છે. જેથી વિદ્વાન્ વાંચકો તેમને પ્રતિઓમાં ફક્ત પ્રતિ પ્રાપ્ત થઈ જાય તો તેના આધારે પાઠોની પૂર્તિ કરી શકે. વધી પ્રતિઓમાં સરખા જ પાઠો છૂટેલા મળતા હોવાથી કોઈ પ્રાચીન હસ્તપ્રતિ પ્રાપ્ત થઈ જાય તો તેના આધારે પાઠોની પૂર્તિ કરી શકે. વધી પ્રતિઓમાં સરખા જ પાઠો છૂટેલા મળતા હોવાથી આ પ્રતિઓ કોઈ એક જ પ્રતિની પ્રતિલિપીઓ છે એવા અમારા અનુમાનને વિશેષ સમર્થન પ્રાપ્ત થાય છે. અમારા પાસે આવેલી પ્રતિઓમાં મહત્ત્વના પાઠભેદો ન હોવાથી અમે અહીં પાઠાન્તરો આપ્યા નથી. જે પ્રતિનો પાઠ અમને વધારે શુદ્ધ અને સંગત લાગ્યો તે અમે ત્યાં જ આપી દીધો છે. જ્યાં ચારે પ્રતિઓમાં વ્યાકરણની, અર્થસંગતિની કે છંદોભંગની દૃષ્ટિએ પાઠો ઠીક ન જણાયા તે અમે સુધારી લીધા છે. અનુસ્વાર અને માત્રાઓ તો અનેક સ્થળોએ અમારે મૂકવા પડ્યાં છે. ગ્રન્થમાં આવતાં કઠીન શબ્દો ઉપર તેના સરલ પર્યાય શબ્દોની દીપ્ત્યની પળ સૌ કોઈને ગ્રન્થવાંચનમાં સાહાયક થાય એ ઉદ્દેશથી નીચે આપી છે. પ્રત્યેક પાના ઉપર તે પાનાના મુખ્ય વિષયની નોંધ આપેલી હોવાથી અનુક્રમણિકા આપવાનું અમને યોગ્ય લાગ્યું નથી.

આભાર-દર્શન અને ક્ષમા યાચના

વિ. સં. ૨૦૦૧ ના મુંબઈ લાલવાગ જૈન ઉપાશ્રયના ચાતુર્માસ નિવાસ દરમિયાન પ્રકાશન કરાવવાની ઇચ્છાથી કેટલાંક, જ્ઞાનમંડારોમાંથી કેટલીક હસ્તપોથીઓ અમે મંગાવી હતી. તેમાંથી પ્રસ્તુત શ્રેયાંસનાથચરિતની પ્રતિ જોઈને તેનું પ્રકાશન કરવાની

પ્રચલ દુન્ટા, પૂ. પ્રસાદમૂર્તિ પંચાગ પ્રચર શ્રીમદ્ પ્રતીજવિજયજી ગણિયરના વિનેય મદિગાસંપન્ન મુનિપુંગવ પરમ ગુરુદ્વયે શ્રીમન્ મહિમાવિજયજી મહારાજાને થયાથી, તેમની પ્રયત્ન પ્રેરણાના પ્રતાપેત્ર અમે આ મંથનું સંપાદન-સંજોગન કરી દાખ્યા છીએ. મન્થપ્રવાસના માટે આપરચર આર્થિક સાહાય્ય પણ તેઓથીએ પોતાના મુખા-મધોદર સદુપવેશ દ્વારા આ મન્થની પ્રકાશક સંસ્થાને અપાવી છે. તેઓશ્રીની મગતાલુ પ્રેરણાના થલે અમે ચયાશક્તિ શ્રુતમશ્તિ કરી દાખ્યા છીએ છટલે સેઓધીના અમે અત્યન્થ આભારી છીએ.

આ મન્થના સપાદનગર્વેમા, મુગેના સંસોધનમાં તથા ટીપ્પણોના આલેખનમાં અમારા પરમપૂર્વ્ય ગુરુદેવ શ્રીમદ્વિજયગુરુદેવ-મૂરીશ્વરજી મહારાજાએ પ્રદાન કરેલી હયા-તાહાવ્યની નોંધ અમારે જયા જગ્યોમાં આલેસથી એ અમારા માટે શુભવળનો વિષય છે. તેઓધીના અનૈક જગનારોની ઉપહન ધવેલઠા અમે, તેઓધીના અમારા ઝરના વપકારોતુ પુનઃ પુનઃ સ્મરણ કરીએ છીએ.

મન્થકારના આશયથી ચિરુદ્ધ જનો વોદિ પણ મુગારો અમારાથી મલિમંદના કે પ્રગાદારિના ચોમે ચદિ મયો હોય તો અમે મન્થપર આચાર્યશ્રીના અન્થઃકરણપૂર્વક ક્ષમાપ્રાર્થી છીએ.

આ મન્થના સપાદનારિમાં લે કાદિ અપૂર્ણતા રહેવા વામી હોય તેને દંમધીરનીન્યાયે મુખારિને, શ્રીત્રિનેશ્વરદેવના પરિગ્રા-મૃતનું વાન પરી, વાચરો અત્યન્થ આનન્દના ખોષા વનો એવ શુભેચ્છા રામીયે છીએ.

પૂ. વાચાર્યવેદમધીવિજયગુરુદેવશ્રીશ્વરચરણચક્રીક

શુનિ વિક્રમવિજય

શુનિ માસ્કરવિજય

જૈન લગ્નમય / પુના શ્રેમ્પ

વિ. સં. ૨૦૦૫ : મહા વદ ૬

વીરવં ૨૪૦૫ : આશવટ. ૫૨

श्रीलब्धिसूरीश्वरजेनग्रन्थमाला

प्रकाशितग्रन्थसूची

१ जेनव्रतविधिसंग्रह	०-८-०	१३ तत्त्वग्रन्थविभाक्तः (सटीकः)	१-०-०
२ ह्रीरप्रश्नोत्तराणि	०-१२-०	१४ वीरगतिनाटकः	मेष्ट
३ क्षीपालचरित्रम्	मेष्ट	१५ नम्मतीनरत्नोत्तमम्	१-०-०
४ तत्त्वग्रन्थविभाक्तः (मूलः)	०-८-०	१६ मृगार्थसुखावलिः	मेष्ट
५ पञ्चासूत्रम्	मेष्ट	१७ सत्त्वार्त्तलोचनम् (मटीम्)	०-४-०
६ हरिश्रन्त्रहयानरुम्	मेष्ट	१८ आलानन्दनरत्नवली	मेष्ट
७ वैराग्यरसमयरी	मेष्ट	१९ भग्न नारी	१-०-०
८ चैत्यवन्दनचतुर्विंशतिः	०-२-०	२० राक्षसहनुवचनम् ६ भागः	२-०-०
९ कविकुञ्जकिरीट	०-८-०	२१ प्रगल्भी रिता.	१-०-०
१० मूर्तिमंडन (गुजराती)	०-४-०	२२ नूतननागावली.	१-०-०
११ मूर्तिमंडन (हिन्दी)	मेष्ट	२३ भागवतिविचारः (सुवेगनुसार)	१-०-०
१२ आरम्भसिद्धिः (मटीका)	२-८-०	२४ देवदेवनाथचरित्रम्	मेष्ट

प्रकाशमानप्रज्ञासूची

वाचशास्त्रपरम्परा द्वितीयो विभागः

प्रातिस्थानम्

धीन्द्रियमूर्तिभ्यः ज्ञेयं प्रत्यमाद्या

छाणी (परोक्ष)

श्रीशंखेश्वरपाश्वर्ननाथाय नमः ।
श्रीआत्म-कमल-लब्धिसूरीश्वरेभ्यो नमः ।

राजगच्छीय-आचार्यश्रीमानतुङ्गसूरिविरचितम्
श्रेयांसनाथचरितम् ।

प्रथमः सर्गः ।

अश्रमः श्रमणश्राद्धवृषपोषमनीपया । कुन्तलच्छलदूर्वालिशालिस्कन्धोऽवताजिनः ॥ १ ॥ अगाद्यदङ्कगः खड्गी मृगेषूदग्रशृ-
ङ्गताम् । विश्राणयतु स श्रेयः श्रेयांसः श्रेयसां निधिः ॥ २ ॥ श्रीमते शान्तिनाथाय नमः शान्तिविधायिने । त्रैलोक्यस्यामराधीश-
मुकुटाभ्यर्चिताङ्घ्रये ॥ ३ ॥ सप्तद्वीपाधिपो दीप्त्या सप्तार्ची श्रीजिनोऽवतात् । रत्नाढ्यसप्तपाथोधिसेव्यः सप्तफणच्छलात् ॥ ४ ॥
सिद्धार्थजातं सिद्धार्थजातं तं श्रीजिनं स्तुमः । सिद्धार्थजातं यस्याज्ञा शीर्षं दोषप्रमोपकृत् ॥ ५ ॥ जिनास्यकौमुदीनाथकौमुदी-
सङ्गमेन मे । तमः शमयतु स्वान्तनिशान्तस्थं सरस्वती ॥ ६ ॥ यत्कृतेऽष्टापदभ्रान्तिः केवलश्रीः प्रियापि सा । गुरुभक्त्या कृता दूरे येन
तं स्तोमि गौतमम् ॥ ७ ॥ उन्मुद्रयन्तु भद्राणि देवभद्रगुरोर्गिरः । कौतुकादिविधात्र्यो मां बालमालापयन्ति याः ॥ ८ ॥ श्रीदेवा-
नन्दशिष्यश्रीकनकप्रभशिष्यकः । श्रीप्रद्युम्नश्चिरं जीयाद्रन्थस्यास्य विशुद्धिकृत् ॥ ९ ॥ श्रीजिनेश्वरविनेयश्रीरत्नप्रभशिष्यकः ।

श्रीशंखेश्वरपार्श्वनाथाय नमः ।
श्रीआत्म-कमल-लब्धिपूर्वाश्वरेभ्यो नमः ।

राजगच्छीय-आचार्यश्रीमानतुङ्गसूरिविरचितम्
श्रेयांसनाथचरितम् ।

प्रथमः सर्गः ।

अश्रमः श्रमणश्राद्धपुण्योपमनीपया । कुन्तलच्छलदूर्वालशालिस्कन्धोऽवतजिनः ॥ १ ॥ अगाधदङ्गः सङ्गी युगेपुङ्गव-
ज्ञताम् । विश्राणयतु स श्रेयः श्रेयांसः श्रेयांसं निधिः ॥ २ ॥ श्रीमते शान्तिनाथाय नमः शान्तिनिभायिने । वैलोक्यसागरापीश-
मुकुटाम्ब्यर्चिताङ्घ्रये ॥ ३ ॥ सप्तद्वीपाधिपो दीप्त्या सप्तार्ची श्रीजिनोऽवतत । रत्नाढ्यसप्तपाथोधिरोक्यः सप्तपणञ्जलात् ॥ ४ ॥
सिद्धार्थजातं सिद्धार्थजातं तं श्रीजिनं स्तुमः । सिद्धार्थजातं यस्याज्ञा शीर्षे दोषप्रमोहकृत् ॥ ५ ॥ जिनाद्यगौयदीनाथगौमदी-
तङ्गमेन मे । तमः शमयतु स्वान्तनिशान्तस्थं सरस्वती ॥ ६ ॥ यत्कृतेऽष्टापदभ्रान्तिः केवलश्रीः शिवायि सा । गुरुभक्त्या कृता पूरे गेन-
तं सौमि गौतमम् ॥ ७ ॥ उन्मुद्रयन्तु भद्राणि देवभद्रगुरोर्गिरः । कौतुकादिविधाज्यो गां बालभालापगन्ति गाः ॥ ८ ॥ श्रीदेवा-
नन्दशिष्यश्रीकनकप्रभशिष्यकः । श्रीप्रद्युम्नाधिरं जीयाद्रन्थस्यास्य विशुद्धिकृत् ॥ ९ ॥ श्रीजिनेश्वरनिनेगश्रीरत्नप्रभशिष्यकः ।

प्रकाश्यमानग्रन्थसूची

द्वादशालम्बपत्रम् द्वितीयो विभागः

प्राप्तिस्थानम्

भील्लन्विपसूरीश्वर जैन ग्रन्थमाला

छाणी (बड़ोदण)

श्रान्तमपि वप्रे न तृप्यति ॥ २७ ॥ तत्रास्ते भुवनभानुभानुर्भुवो विभुः । अन्धकार इवारातिवारस्त्रस्तो यतोऽनशत् ॥ २८ ॥
 वक्षसि श्रीभुजे भूमिश्चन्द्रो वक्त्रे गुरुर्मतौ । कर्तुं निजयशःस्थैर्यमिवैते यमशिश्नियन् ॥ २९ ॥ विजितो यस्य रूपेण जगज्जेतापि मन्मथः ।
 ममं विमुच्य सङ्कुच्याऽदृश्योऽभूजनतादृशम् ॥ ३० ॥ यत्प्रतापनलो हस्तिकर्णतालानिलाहतः । आक्रान्तभूतलो भूमीभूतां वंशान-
 भसयत् ॥ ३१ ॥ कलङ्ककलितं चन्द्रं कमलं कण्टकाकुलम् । परिमुच्योऽभजघस्य मुखं निर्दोषमिन्दिरा ॥ ३२ ॥ शमेन कलितं
 रूपं क्षान्त्या श्रुत्वमाश्रितम् । कृतज्ञत्वेन नाथत्वं ज्ञानं गम्भीरया गिरा ॥ ३३ ॥ इति यस्य निरीक्ष्यन्ते गुणप्रसविनो गुणाः । तत्तेषां
 वर्णने वाचोऽवाचो वाचस्पतेरपि ॥ ३४ ॥ प्रचुरान्तःपुरस्फेरोचनश्चलवीजितः । भुवं विभर्त्यनायासः स दिवं वासवो यथा
 ॥ ३५ ॥ अन्यदा पद्मिनीखण्डं विप्रेपोरिपुत्रजम् । सज्जयन्ती समागच्छत् स्मरस्याग्रेसरा शरत् ॥ ३६ ॥ राजा राजाश्चमारूढः पुरी-
 परिसरं वरम् । द्रष्टुं विनिर्ययौ युक्तः सुबुद्ध्यादिकमन्त्रिभिः ॥ ३७ ॥ पश्यन्निवस्ततो भूपो भावान् सेवकदर्शितान् । दूराच्छालेय-
 मध्यस्थं मृगमेकमलोक्त ॥ ३८ ॥ चरन्तं वीक्ष्य तं तत्किङ्किणीमालभारिणम् । शालिशीर्पाणि भूपालो विस्मयादित्यचिन्तयत्
 ॥ ३९ ॥ किं मृगोऽयं मृगाङ्केनोद्भिस्तः स्वाङ्गात् कलङ्ककृत् । किं वा स्वेनाययौ शालिगोपीगीतश्रुतेरयम् ॥ ४० ॥ तदाऽऽददाम्यमुं
 क्रीडाहेतोरिति विचिन्तयन् । पृष्टे तस्य कुरङ्गस्य तुरङ्गममुचन्नृपः ॥ ४१ ॥ कृष्णसारोऽपि तं भूपमापतन्तं निरीक्ष्य सः । पलायत क-
 चिद्दूरेऽदूरे च खं प्रकाशयन् ॥ ४२ ॥ अपश्यन्नुच्चनीचानि वायुवाजेन वाजिना । पृष्ठलग्नोऽस्य कान्तारमविशत् काश्यपीपतिः ॥ ४३ ॥
 प्रतीक्ष्य च चिरं तत्र भूपादर्शनदुःखिलम् । सुबुद्धिमन्त्रिणा सार्धं चचाल त्वलं बलम् ॥ ४४ ॥ मन्त्रिणाभ्येत्य नगरे नरेशान्वेषणे नराः ।

धेयास्तपस्वि मानुजान्पार्यगजोत्थलम् ॥ १० ॥ दुर्ण्यपटनान्नाथ्यं सालशरं करोति यः । सौपर्णिकगर्जेरिणं रातुमस्तं राजनं
जनम् ॥ ११ ॥ दीपस्तु दर्शनो दोषाधयतः स्फुरति त्रिधा । कुर्वन् द्रुवामप्यश्रुदो ग्राव्यभिषिं दहन् गुणान् ॥ १२ ॥ धेयासि-
परिगे देवमन्त्रोचानेज्य निश्चयः । गृह्णामि धामं भोपत्यात् पदार्थमुगमनाकलेः ॥ १३ ॥

पुराभ्ररगुणरवीयश्रगिरेदे शुभा पुरीः नृपतिर्निलिनीगुणमनामा धाम यद्यधियात् ॥ १४ ॥ भवत्या द्युक्रंमम व्याता जम्भूगर-
गमण्डने । पुरे निर्हपुरे विष्णुपदेद्ययास्तनूदहः ॥ १५ ॥ धीधेयोसोऽभिषाणेन तीर्थनाथो भविष्यति । मयस्समयमिदं वश्ये ज्ञानं
भुतोदधी ॥ १६ ॥ उभयोऽलि पुष्कररूपो यस्याभं यानुषाद्रिणा । विमज्जयेवाप्सिं नृणांमर्माङ्गं पद्मगणेः परम् ॥ १७ ॥ पुष्करं यस्य
मध्यमर्गं मिस्रश्रोत्रं परोक्षतः । ग्राधिया ग्राधियं निर्भस्तयतीव विलगम् ॥ १८ ॥ यन्मध्यम्यमगुण्याद्रौ सिद्धायपनपद्मतिः । विष्णु-
भूमे तद्दीपयति कीर्तिरिति जने ॥ १९ ॥ प्राच्याभं यत्र तन्देहगन्धोद्विभिर्जनेः । प्राग्विदेहममन्देहं तदास्त्रिफणुगस्त्रिधः । युगोऽस्त्रि-
धः ॥ २० ॥ वयसाभ्रभूरगमर्गभासादिव महीतले । यत्र तर्पय करपाण्यालङ्कारास्तत्र तर्पति ॥ २१ ॥ दमणीगारण्या तत्र
विजयो विजयोदतः । त्वर्गलो रस मद्रास्त्रिजनानां धर्मकर्धनान् ॥ २२ ॥ यदीपरमणीयत्ववीथये कनकापलः । दिगतिगमाद्गुने-
ग्राम्याम्वर्द्धयः शिगररञ्जनात् ॥ २३ ॥ पुरी तत्र शुभा नाम जनेः ध्रुवोः शुभा भुवि । अशुभं विधिपन्थीय बलरोल्यध्वजेर्ध्रुवोः
॥ २४ ॥ यत्र बेलराजग्रान्तेः धुर्गं त्वर्गभुनीपयः । तत्पतद्धारिकाः प्रीणा उन्मुला विवि शातकाः ॥ २५ ॥ यत्रोपलोभयातस्य
सैमाननरेडितुः । अपरोक्षो स्थितधन्वो पजे येकात्पत्रदाम् ॥ २६ ॥ दक्षपत्रमृग्वी यत्र परित्वा निमिषाधिभिः । पश्यन्ती कान्तग-

श्रान्तमपि वयं न वृष्यति ॥ २७ ॥ तत्रास्ते भुवनभातुर्भातुर्भुवो विशुः । अन्धकार इवारातिवारस्वस्तो यतोऽनशत् ॥ २८ ॥
 वक्षसि श्रीभुजे भूमिश्चन्द्रो वक्त्रे गुरुर्मतौ । कर्तुं निजयशःस्थैर्यमिचैते यमशिश्नियन् ॥ २९ ॥ विजितो यस्य रूपेण जगज्जेतापि मन्मथः ।
 मदं विमुच्य सङ्कुच्यऽद्वयोऽभूज्जनतादशम् ॥ ३० ॥ यत्प्रतापानलो हस्तिकर्णतालानिलाहतः । आक्रान्तभूतलो भूमीभृतां वंशान-
 भ्रमयत् ॥ ३१ ॥ कलङ्ककलितं चन्द्रं कमलं कण्टकाकुलम् । परिमुच्यऽभजद्यस्य मुखं निर्दोषमिन्दिरा ॥ ३२ ॥ शमेन कलितं
 रूपं क्षान्त्या शूरन्वमाश्रितम् । कृतज्ञत्वेन नाथत्वं ज्ञानं गम्भीरया गिरा ॥ ३३ ॥ इति यस्य निरीक्ष्यन्ते गुणप्रसविनो गुणाः । तत्तेषां
 वर्णने वाचोऽवाचो वाचस्पतेरपि ॥ ३४ ॥ प्रचुरान्तःपुरसेरलोचनाञ्चलवीजितः । सुबं विभर्त्यनायासः स दिवं वासवो यथा-
 ॥ ३५ ॥ अन्यदा पद्मिनीखण्डं विपमेयोरिषुव्रजम् । सज्जयन्ती समागच्छत् सारस्याग्रेसरा शरत् ॥ ३६ ॥ राजा राजाश्चमारूढः पुरी-
 परिसरं वरम् । द्रष्टुं विनिर्ययौ युक्तः सुबुद्ध्यादिकमन्त्रिभिः ॥ ३७ ॥ पश्यन्नितस्ततो भूपो भावान् सेवकदर्शितान् । दूराच्छालेय-
 मध्यस्थं मृगमेकमलोक्त ॥ ३८ ॥ चरन्तं वीक्ष्य तं रत्नकिङ्किणीमालभारिणम् । शालिशीर्षाणि भूपालो विस्रयादित्यचिन्तयत्
 ॥ ३९ ॥ किं मृगोऽयं मृगाङ्गेनोद्धतः स्वाङ्गात् कलङ्ककृत । किं वा खेनाययौ शालिगोपीगीतश्रुतेरयम् ॥ ४० ॥ तदाऽऽददाम्यसु
 क्रीडाहेतोरीति विचिन्तयन् । पृष्टे तस्य कुरङ्गस्य तुरङ्गममुचष्टुपः ॥ ४१ ॥ कृष्णसारोऽपि तं भूपमापतन्तं निरीक्ष्य सः । पलायत क-
 चिदूरेऽदूरे च खं प्रकाशयन् ॥ ४२ ॥ अपश्यन्नुच्चनीचानि वायुवाजेन वाजिना । पृष्ठलशोऽस्य कान्तारमविशत् काश्यपीपतिः ॥ ४३ ॥
 प्रतीक्ष्य च चिरं तत्र भूपादर्शनदुःखिलम् । सुबुद्धिमन्त्रिणा सार्धं चचाल त्वचलं बलम् ॥ ४४ ॥ मन्त्रिणाभ्येत्य नगरे नरेशान्वेषणे नराः ।

प्रेषिताः शिथिलित्वेति देवं पश्यत सर्वतः ॥ ४५ ॥ त्यक्त्वा सर्वाणि कार्याणि लोकः शोकमोक्षेणिवि । भद्रो युक्तं हि सुवनभानो
 स्थानान्तरे गते ॥ ४६ ॥ न पण्यं पण्यशालासु न नाट्यं नाट्यवेष्टमसु । न पाठः पाठशालासु निगीगादृशि गोपतेः ॥ ४७ ॥ सचि-
 वोऽचिन्तयच्चित्तेऽसक्तः श्लाघ्यः पशुर्गुणः । मृगादेन समं यस्य विपदः सम्पदोऽपि च ॥ ४८ ॥ एकेन्द्रिया अपि सर्वांस्तुत्यास्ते कमला-
 करः । वियोगे निजनाथस्य दूरमुज्ज्वलन्ति ये श्रियम् ॥ ४९ ॥ विद्यां तिग्मांशुतुल्येऽपि गते स्वामिन्यदृश्यताम् । दृष्ट्वा ! जीरन्मृतमपि
 प्राणघ्राणपरायणम् ॥ ५० ॥ इति चिन्तयतस्तस्य दिनेः कतिपयेरय । अस्फुरदक्षिणं चक्षुर्दृष्ट्यद्वाविशुमादिव ॥ ५१ ॥ किं भाव्यं
 भव्यमित्येतद्व्यायमानन्दवेष्टिर्णा । स ह्येषापि नरः फोऽपि समेतो लेखमादकः ॥ ५२ ॥ दिदृक्षते स शुष्माकं पादानय ससम्भदान् ।
 ग्राह प्रवेक्ष्यतां शीघ्रं स तेनाथ प्रवेष्टितः ॥ ५३ ॥ नत्वा तमुचितस्थाने निविष्टं सचिनोऽदत् । कुण्डलं तव स ग्राह युष्मत्पाद-
 प्रसादतः ॥ ५४ ॥ उपत्येति राजमुद्राङ्गं लेखमेव समर्पयत् । उन्मुद्रितमुद्रमुग्र सचिरस्तमवाचयत् ॥ ५५ ॥ स्वस्तिश्री श्रीगु-
 रादिघाथरचकित्वमाजनम् । महाभूमीन्द्रशुवनमानुर्मानुरिव त्विषा ॥ ५६ ॥ श्रीगुणायां महामात्यं मुमुक्षि निजकोशलात् ।
 आनन्द सप्रसादं तमाज्ञापयति यत्तया ॥ ५७ ॥ गजवाज्यादिराज्याद्भूसौख्ये यत्नं निरन्तरम् । वयं तत्र समेस्यामो दिनेः कतिपयैरिति
 (त्रिभिर्दिशेषकम्) ॥ ५८ ॥ वाचयित्वेति देशोत्थकृष्टकेनामुतं तुदत् । दत्तौ धन्योऽसि यस्येदमगमभूमिः प्रभुः प्रभुः ॥ ५९ ॥
 केयं दुरी क विद्यामृचकित्वं तत्र चित्रकृत् । प्राच्यपुष्पवर्ता पुंसां किं किं सम्पद्यते न वा ॥ ६० ॥ घ्यात्वेति लेखरं ग्राह कयं कथम-
 भूदिदम् । उज्जीवय मनोऽस्माकं तद्वृत्तान्तमुपासते ॥ ६१ ॥ विघाथरोऽवदद्विघाथरेन्द्रस्य निश्चम्यताम् । तयिन्नं च पवित्रं च पवित्रं

मन्त्रिशेखर ! ॥ ६२ ॥ युष्माकं विदितो देवो मृगशृष्ठे प्रधावितः । अथ कान्तारगे देवे कुरङ्गोऽदृश्यतां गतः ॥ ६३ ॥ तत्कान्तारं
 दुरुत्तारं मीपणेभ्योऽपि भीषणम् । दुरङ्गस्योऽग्रमद्भूपथिचक्ष इव चेतनः ॥ ६४ ॥ पृथ्वी तरुदलच्छन्ना पृथ्वीशे नाथसङ्गमे । सत्रपेव न यत्र
 स्वं प्रकाशं कुरुतेतराम् ॥ ६५ ॥ यत्र वन्दनमालार्थमिव भूपसमागमे । भज्यन्ते वानरैः शाखिशाखा हर्षप्रकर्षतः ॥ ६६ ॥ चपेटा-
 पातितैः कुम्भिकुम्भस्थलरसोद्भवैः । मृगराजो नृपराजस्य ग्रामृतं यत्र कुर्वते ॥ ६७ ॥ सवृष्णः पयसिन्धुः सन्नथो पाथो विलोकयन् ।
 पृथ्वीनाथः सरोऽपश्यत् फुल्लाम्भोजोपशोभितम् ॥ ६८ ॥ उल्लोलजलकल्लोलभुजैरिव नभःश्रियम् । यदालिङ्गति रंजीवलोचनैश्च
 विलोकते ॥ ६९ ॥ उत्तीर्य तुरगाचूर्णं यावद्भारि विगाहते । तावदथोऽपि सहसा लोचनागोचरं गतः ॥ ७० ॥ श्रुत्वेति सचिवः
 पीठादलुठत्सहसा भुवि । मरुदाहत्तशास्त्रीय सेवकानां सहायुभिः ॥ ७१ ॥ ततः परिजनेनासौ सिक्तः श्रीखण्डचारिभिः । मुख्या-
 चस्थोऽभवद्भीष्मक्षीणवृक्ष इव क्षणात् ॥ ७२ ॥ इत्यमाल्यस्तदा देवं व्यक्तं वक्ति हहाधम ! । स्वामिनं विपिने क्षिप्त्वा किमथोऽपि हृत-
 स्त्वया ॥ ७३ ॥ किञ्च चिन्त्यमिदं किञ्चित्पट्टाश्वः सोऽत्र तिष्ठति । यत्रारुढः प्रभुर्यतः स तु नष्टो महान्द्रुतम् ॥ ७४ ॥ इत्थं विलप्य
 बहुधा मन्त्री चेलाञ्चलेन च । प्रोन्मज्य नेत्रे तं प्राह महाभाग ! पुरो वद ॥ ७५ ॥ ततो दध्यौ नृपथिन्नं यदेवं मम पश्यतः । कुरङ्गोऽपि
 तुरङ्गोऽपि गतः केनापि हेतुना ॥ ७६ ॥ तत्समोऽयमथो सत्यमिन्द्रजालमथो विधेः । तदहं दलविग्यामि तन्मरुदं घरद्वजत् ॥ ७७ ॥
 ध्यात्वेति स जलकीडां कृत्वाऽऽसीनस्तरोस्तले । दध्यौ मद्विरहे भार्गी पुरीलोकः कथं कथम् ॥ ७८ ॥ अथवा यत्र मन्त्रीशः सुबुद्धिः
 कार्यचिन्तकः । स्वामिभक्तश्च शक्तश्च स्यान्नित्ता तत्र कीदृशी ॥ ७९ ॥ तथ यः किल मध्यस्थः स विद्योपरि जायते । इत्याख्यातुमिमा-

घ्यास्त नभोमध्यं नभोमणिः ॥ ८० ॥ हंसैरथो धृतविसदंढद्राःस्थैरिवोद्यतैः । कथितावसरो भूपः फलान्यन्वेपयदने ॥ ८१ ॥
 उद्यानमय स स्वर्गमिव रम्भामनोहरम् । प्रपदंस्तपसीमेकामर्देष्टुद्रामलोकना ॥ ८२ ॥ बहिर्धके यया रागो रक्तवस्त्रच्छलाद्बुदः । भूतिच्छ-
 लादिव यशः परिवेपस्तथाल्मनः ॥ ८३ ॥ मनोब्यालस्य बन्धाय जटापाञ्चं विभर्ति या । हृदि कामस्य रथार्थमिव रुद्राक्षमालिकाम् ॥ ८४ ॥
 नृपस्तां वीक्ष्य साहादो गतः सा पीठमत्यजत् । पदानि कतिचिच्चित्य दत्त्वाध्यं स्वासनं ददौ ॥ ८५ ॥ सा निविश्य नृपस्थाने प्रोवाच पुरु-
 षोत्तम ! । स्वागतं ते नृपः प्राह स्वागतं तव दर्शनात् ॥ ८६ ॥ पुरा दुरागतमभूदुःखतप्तस्य मे पुनः । त्वदर्शनमुधास्यन्दात्तापः सर्वोऽप्यु-
 नाजनशब्द ॥ ८७ ॥ यथा न सीमा दुःखानां दत्तानामस्ति वेधसा । तथा सज्जनसंयोगे सुखानामपि भूतले ॥ ८८ ॥ युष्मदर्शनमाति-
 प्ययुतं भगवति ! ध्रुवम् । यतः स्मारयति ब्राह्मणं मे स्तितया स्तितम् ॥ ८९ ॥ सोचे त्वं मम रूपेणाख्यातः सत्पुरुषः पुरा । अधुना तु
 निपुणया गिरा कोऽपि नराधिपः ॥ ९० ॥ तदाख्यादि स्वयत्तान्तं मम यद्यस्ति योग्यता । नृपः प्राह न कथ्येत युष्माकं किं भवद्विषाम्
 ॥ ९१ ॥ आत्मा यद्यपि कालेऽत्र कथ्यमानस्तथावहः । तथापि कथयामीति श्रेय्य सर्वं नृपोऽवदत् ॥ ९२ ॥ श्रुत्वेति तापसी प्राह
 कार्यः खेदो न मानसे । युष्माभिः सर्वमप्यत्र यतो भव्यं भविष्यति ॥ ९३ ॥ किञ्च कालागुरोरग्निसक्ते परिमलः स्फुरेत् ।
 तेजय धारपानीये मर्षानामनणीयंसां ॥ ९४ ॥ परतान्दोलने गाढे सौषं स्वर्णाचलस्य च । यथा तथा महाराज ! सर्वमस्यां तत्रापदि
 (युग्मम्) ॥ ९५ ॥ नृपः प्राह विषं तावत् यावश्चामृतसम्पदः । तावदावथ नो यावत् धारिवाहः प्रार्थयति ॥ ९६ ॥ न नागदमनी
 याश्चात्मर्षः प्रमर्षयति । तारच दुःखिनो दुःखं सतां यावद्य कथ्यते ॥ ९७ ॥ तापसी तापशीतत्वं कुर्वणा प्राह भूपतिम् । तावद्वि-

श्रम्यतां यावत्फलान्यहमुपानये ॥ १८ ॥ सा पत्रपुटिमादाय तरुमूलं गताऽवदत् । भिक्षां देहीति सहसा विस्मितो राट् पुटीभृतौ ॥ १९ ॥ दध्यौ तपःप्रभावोऽयं किञ्च मङ्गलमेव मे । यदस्या दर्शनं जज्ञे धन्याया निर्जने वने ॥ १०० ॥ इति ध्यायति भूषा-
लेऽभ्येत्य सा तं न्यमन्त्रयत् । प्राणवृत्तिं फलैः कर्तुं स तथा विदधे ततः ॥ १०१ ॥ प्राणवृत्तिं विधायैषा श्रेयैर्विश्रम्य च क्षणम् ।
तापस्यागान्धर्वं जज्ञे मिथः सम्भाषणं तयोः ॥ १०२ ॥ अस्तावं प्राप्य पृथ्वीशोऽवदत् पृच्छामि किञ्चन । पूज्याया एव वात्सल्यं
प्रश्ने प्रेरयतीह माम् ॥ १०३ ॥ किंनिमित्तो वने वासः परलोको हि सिध्यति । गृहस्थत्वेऽपि दानाद्यैस्तदिदं मे निवेद्यताम्
॥ १०४ ॥ तापस्युवाच भूपाल ! शल्यतुल्येन मेऽधुना । किं चालितेन वृत्तेन स्वपराऽसुखदायिना ॥ १०५ ॥ तथापि तेऽतिथेरा-

यातस्याश्चर्याच्च पृच्छतः । आख्यामि यत्सतां याञ्ज्वाभङ्गः कर्तुं न शक्यते ॥ १०६ ॥
समस्त्यत्रैव विजये शिवाधारा शिवाभिधा । नगरी युक्तमेवैतन्नगराजसमुद्भवा ॥ १०७ ॥ तत्रास्ति धनदप्रायः सार्थवाहो
धनाधिपः । तद्गृहस्वामिनी लक्ष्मीरिति का नाम वर्णना ॥ १०८ ॥ तयोस्तोक्तयोराद्यं तोकं जातास्म्यहं सुता । चन्द्ररेखाभिधा
चन्द्ररेखावल्लभश्चम्यवर्जिता ॥ १०९ ॥ पित्रोः प्रसादतो बालकालयोग्यं ममाखिलम् । सम्पद्यते स्म सद्योऽपि वचसा भूपतेरिव ॥ ११० ॥
अथ कन्दर्पराजस्य दूतीव निपुणा गिरि । आज्ञाः कारयितुं तारा तारुण्यश्रीर्ममाविशत् ॥ १११ ॥ बालकालोचितानेपा निपेद्य निखि-
लानपि । नियोगान्खोचितान्श्रुके साक्षेव नवभूपतेः ॥ ११२ ॥ अथ पत्रलतालीभिर्दिक्षुखानि विभूययन् । प्रावर्त्तत वसन्तर्तुः कर्तुमु-
न्मादिनं जनम् ॥ ११३ ॥ स्वच्छन्दखेलने तत्र जनेऽहं जनकाज्ञया । सखीवृत्ता गतानङ्गसदनेऽनङ्गमार्चितुम् ॥ ११४ ॥ चन्दनागरुकर्पूर-

कस्तूरीकुङ्कुमादिभिः । विलिख्य पूजितः कामः कुसुमैरसमैरथ ॥ ११५ ॥ अमानपदुमानेन प्रमोदापूर्णचिरसा । प्रणामः पद्मपा-
 णस्य पद्माङ्गो निर्ममे मया ॥ ११६ ॥ इन्द्रियेष्विन्द्रियोर्धेण कौसुमेण शरेण च । पञ्चत्वं दधतेऽपि त्रिजगज्जीवन ! ते नमः ॥ ११७ ॥
 स्तुत्वेत्येवोचं तुष्टोऽसि चेद्वाय । रतिनाथ ! मे । तदात्मनः समं दद्या वरं रूपरं मम ॥ ११८ ॥ उक्त्वेति नत्वा मुं यावन्निर्यामः काम-
 धामतः । पश्यामः सहसा तावच्चरं प्रत्यग्रयौवनम् ॥ ११९ ॥ तं निष्याय मयाऽध्यायि ध्रुवमेव सुधामयः । दृष्टोऽपि शीलितवत्यङ्गं यदङ्गत्वं
 कारणानुगम् ॥ १२० ॥ अथवा मन्मथः साधारेवः प्राप्नो मपूतमे । ध्यात्येति चन्द्रकान्ताभ्या भाषिता स्वसखी मया ॥ १२१ ॥ सरित् !
 प्रत्यक्ष एवायं सरः सा प्राह सुन्दरि ! । सत्यमेतलुतो रत्या ममत्या येन्द्रविष्यति ॥ १२२ ॥ ततः सखीसमक्षं स ग्रहीतुं मम मानसम् ।
 मत्तज्याजः सितव्याजालसत्यद्वारमिवार्षयन् ॥ १२३ ॥ मयोचे सरित् ! किं नेयोऽर्च्यते पुष्पाभिरादरात् । सा प्राह बरलाभेन कृतार्थोः
 सस्त्यमर्चय ॥ १२४ ॥ यदेतस्य प्रसादेन तव सर्वं ममीदृशम् । भविष्यति पराः सख्योऽन्यमोदन्त तदीरितम् ॥ १२५ ॥ ऊनुष मां
 सखी तैऽनौ यत्तुमापितमापिणी । तदस्मां प्रीतिदानेन प्रसादः क्रियतामिति ॥ १२६ ॥ रत्नावली मया तस्याः कण्ठे न्यस्ताऽथ साऽ-
 नवत् । न योग्याऽस्या अहं पुष्पराणं त्वं पूजयानया ॥ १२७ ॥ सा विज्ञातमदराहूता न्यास्यत्तरकण्ठकन्दले । दम्तीनिपुणा पत्रेऽथ
 नौ चित्तविपर्ययम् ॥ १२८ ॥ अथ दुर्जनपेतोयत् तुच्छेऽन्याह सखीजनः । लीलां यामिव वीक्ष्याति ! दिग्भोऽपि निशाऽमिलत् ॥ १२९ ॥
 तद्गम्यते त्वद्विरहे पितरौ हि सुदुःखिनौ । दहृषुटीभिस्त्यया येनं त्रेयोवीधामृतं पुनः ॥ १३० ॥ मयोचे पीयमानेऽथ वृषिर्नैव प्रजायते ।
 सप्तानां येन वस्तूनां वृत्तिं कोऽसि न मन्यते ॥ १३१ ॥ श्रियः सुखस्य कीर्तेश्च सद्गीतेर्जीवितस्य च । त्रेयःसमागमानां च वृत्तानां च
 न वृष्यते ॥ १३२ ॥ अथ सख्युपरोधेन जनविभीमयेन च । द्वारावलणकं चित्तं मुक्त्वा स्वमुखं गत्वा ॥ १३३ ॥ सोऽपि चन्द्राभिः

श्रेष्ठिधनसारस्य नन्दनः । समं स्वमित्रवर्गेण स्वकमावासमासदत् ॥१३४॥ मम तु स्वगृहोद्देशा रुचिरा अपि नारुचत् । तमेव प्रेयसा
 स्पृष्टं प्रदेशं संसारम्यहम् ॥ १३५ ॥ अथ तापो वभूवार्ज्जं प्रज्वलज्ज्वलनाधिकः । चित्तकुण्डे बहुखेहे प्रज्वलद्विरहानलः ॥ १३६ ॥
 यावदस्मीदृशी तावद्धारि काव्यागमद्रशा । सखीपार्थान्मया पृष्टा का त्वं केन च हेतुना ॥१३७॥ सा प्राह योऽर्चितः कामो युष्माभिस्तेन
 तोषतः । युष्माकं प्रहिता पार्श्वे तन्मे सख्या निवेद्यत ॥१३८॥ मयोचे न यथाऽम्वापि वेत्यमुं त्वरितं तथा । प्रवेशय तथा चक्रं सख्या
 दक्षवतंसया ॥१३९॥ अभ्युत्थाय मया दत्ते निविष्टा विष्टरे वशा । मया कृतनतिः प्राह पूर्यन्तां ते मनोरथाः ॥१४०॥ सोचे च प्रहि-
 तस्तेन हारस्तापपहारकृत् । मया च बहुमानेन प्रियवन्निहितो हृदि ॥१४१॥ अथो मृगमदक्षोदलिखिताक्षरमालिकम् । आर्ययल्लेख-
 मेपा मेऽनिमेषाक्षयहमैक्षिपि ॥१४२॥ तद्यथा मन्यमानस्त्वां रतिं तन्वि ! रतिप्रियः । अनुरक्तं त्वयि जनमिमं क्रुद्धः प्रविष्यति ॥१४३॥
 वाचयित्वेति सा पृष्टा तद्भुजान्तमथाऽवदत् । उद्यानादागतः प्रेपीत्प्रदोये स सुहृज्जनम् ॥१४४॥ गत्वोर्ध्वभूमिकां चित्रशालापल्यङ्कमा-
 स्थितः । यावदस्ति गता तावदहं तद्वत्सलत्वतः ॥१४५॥ अहं हि धात्रिका तस्य तत्कृत्यं चिन्तये सदा । जनयित्रीमिवातीव स मां
 मनसि मन्यते ॥१४६॥ तिष्ठाम्यलक्षिता यावत्स मया तावदीक्षितः । अरत्या कलितो मीन इव तप्तशिलातले ॥१४७॥ चदंश्च निभृतं
 तन्वि ! कथं रुद्धं मम त्वया । कलामात्रेण सकलं विशालमपि मानसम् ॥१४८॥ त्वद्वियोगेन पीयूषकरो विपकरोऽभवत् । तस्य नान्यः
 शमोपायो विना त्वदधरासृतम् ॥१४९॥ उक्त्वेति विरते तस्मिन् मयाऽऽत्मा ज्ञापितः क्षणात् । ससम्भ्रमः स चाज्ञाततत्त्वयेव मयोदितः
 ॥१५०॥ तवाङ्गे वत्स ! कल्याणं स्वं भावं वद मे पुरः । स विचिन्त्य व्यतिकरं मम सर्वं न्यवेदयत् ॥१५१॥ मयोचे युक्तमेवेदं सा

कन्या त्वं च पुनः । अदृष्टदारवक्राब्जलत्कृतः कुरुते मयम् ॥ १५२ ॥ स प्राहाम् ! मये हेतुः श्रूयतां जनकेन यत् । ग्रहितोऽस्म्यन्यि-
 यात्रायां प्रातःप्रस्थानमङ्गलम् ॥ १५३ ॥ पण्यं पोते च निश्चितं बहु लोकधचाल च । उद्याने सा कुरङ्गाक्षी गुरङ्गाक्षी च वीक्षिता
 ॥ १५४ ॥ तच्चिन्ताख्ये समुद्रेऽहमपतं तातपोतकः । विरूपपूर्णः पोतस्तु पण्यपूर्णस्तथैव मे ॥ १५५ ॥ एकतस्तातपादानामा-
 शा मान्या परत्र सा । तावाशासद्गतः क्वायं धिक्कायं हि स्वकं जनैः ॥ १५६ ॥ तातो हि दुष्प्रतीकार आराध्यो देवतेन च । कुर्वत-
 श्वास्य वाचं मे सृगाक्षी मोक्षयेत्सुभिः ॥ १५७ ॥ जीवन्त्यपि हि निःश्रेहा माविनी दर्शनं विना । गन्ता प्राप्तगरा पिनादेदारपरकरं
 च सा ॥ १५८ ॥ अदर्शनं ततोऽमुष्या अभविष्यत्सुन्दरम् । श्रेयधि स्वेदनेर्गीक्ष्य दुःखमा विगताश्रुता ॥ १५९ ॥ दारार्पणञ्छलासर्प-
 गत्वा वरणकं कुरु । एतस्याः सर्वमाख्येयं रक्ष्या चित्तद्रुतितया ॥ १६० ॥ बाध्यं न चाहकं श्रेयो निःश्रेहो नीरसोऽकृपः । अकृतवृ-
 स्वकार्यकपरायणमना इति ॥ १६१ ॥ सुदूरं ग्रथितस्यापि मम तातनिदेशतः । रत्नावलीव हृदये सर्वथापि तमेव मे ॥ १६२ ॥
 ताभिद्युग्य मया प्रोच्ये हृण्छेत्तेव मे वचः । ईदृश्यां वीक्ष्य मां याति विनीतत्वेन यातु तत् ॥ १६३ ॥ मया सासं सनिःश्वासमिति
 प्रोच्य कथञ्चन । तस्याः सन्मानमाधाय वाचि वाचिकमादधे ॥ १६४ ॥ त्वत्साद्यिष्ययवित्रा मे तस्योऽपि सुदुस्त्यजाः । सुमोचं मयतः
 सर्वमपि धीरस्त्वमेव तत् ॥ १६५ ॥ स्वाङ्गानामेव यावानां प्रकुप्यामि पुनः पुनः । प्रस्थाने चित्तवद्यानि न भगन्ति तवाग्रतः ॥ १६६ ॥
 सन्दिश्येति विसृष्टा सा महाराज ! मयाथ च । पृष्टा सखी ममाचख्यौ वामयुग्मं गतं निगः ॥ १६७ ॥ मयोचे यात यूयं स्वस्थाने रात्रि-
 र्महत्वाभूत् । निद्रा ममेति प्रोच्येति व्यसाधमस्त्रिता अपि ॥ १६८ ॥ सख्यङ्गा चन्द्रकान्ता तु वाचिकश्रवणान्मयि । अलक्षिता मया
 तस्यावहमेवं त्वचिन्तयम् ॥ १६९ ॥ वेद्यसा वटितं मन्ये वक्षेण हृदयं मम । यदतीव शृतं दुःखैः सहसैव न भिद्यते ॥ १७० ॥ घन्या

यतिन्यस्ता बालकालेऽप्यङ्गीकृतव्रताः । यासां मनसि न प्रेमनटोत्थं कूटनाटकम् ॥१७१॥ तज्जीवितं त्यजाम्येतद्ध्यात्वेत्युपवनं गता ।
बकुलद्रुमशाखायां पाशं बद्ध्वा ततोऽवदम् ॥१७२॥ अमुना मनसोऽभीष्टं लभ्यते साहसेन चेत् । ईदृक्षदुःखपात्रं मां मा विधेहि विधे ।
ततः ॥ १७३ ॥ इत्युक्त्वा पाशकं न्यस्य कण्ठे खममुचं शुचा । अपश्यंश्च ततः काष्ठामण्डलं निखिलं भ्रमत् ॥१७४॥ केनाप्यथ च
पाशो मे छिन्नछुरिकया रयात् । उत्सङ्गे मां निवेशयाथ सोऽङ्गसंवाहनं व्यधात् ॥१७५॥ ततोऽहं लब्धचैतन्या चन्द्रं चन्द्ररुचैव तम् ।
मत्वा चन्द्रात्मपाञ्चालीवद्वर्माम्बुयुताऽभवम् ॥ १७६ ॥ स प्रोवाच पुरा रत्नावल्याऽथो जीवितव्यकृत् । कुशोदरि ! परिक्रीतस्तवा-
देशवशोऽस्म्यहम् ॥१७७॥ मयोचै कथमत्रागाद्भवान् स ग्राह सुन्दरी । धात्र्यास्त्वद्वाचिकं श्रुत्वा वामाक्षि स्फुरति स्म मे ॥ १७८ ॥
अनिष्टशङ्की निर्यामि यावत्तावत्सखी तव । सम्मुखी सास्त्रमाल्यान्मे साहसोपक्रमं स्फुटम् ॥ १७९ ॥ ततोऽहं द्रुतमायातोऽनृणवं
वचनं तव । अथागाच्चन्द्रकान्ताऽपि ततोऽहं सत्रयाऽभवम् ॥१८०॥ बहुधा शपथैः सोऽथ मरणाध्यवसायतः । मां निविध्य प्रचलितो
मयोचै प्रेमनिर्भरम् ॥ १८१ ॥ असौ तव शरीरस्य नयनोत्सवदायिनः । सागरो भगवानस्तु कल्याणकुशलावहः ॥ १८२ ॥
एवमस्त्विति भापित्वा गतेऽस्मिंश्चन्द्रकान्तया । सहिताऽहं समेताऽसि गृहं दुःखसुखाश्रया ॥ १८३ ॥ प्रातर्निर्वृतिताशेषमङ्गलोऽनु-
गतो जनैः । कुल्यानामाशिषः शिक्षाः पितुश्च दधदादरात् ॥१८४॥ अर्णवस्यार्हणां कृत्वा विसृज्य च पुरीजनम् । प्रणम्य च पितुः
पादौ पोतः पोतमशिश्नयत् (युग्मम्) ॥ १८५ ॥ अथाहं प्रथमं प्रेमविरहं मरणाधिकम् । सहमाना कृशाऽभूवं स्वचित्तविरहादिव
॥ १८६ ॥ पित्रोरविदितं चन्द्रकान्तादिकसखीजनैः । कुशलैः पृच्छयाम्यस्याश्वासनायस्त्वचेतसः ॥ १८७ ॥ वीक्ष्योपयमयोग्यां
मामरुरूपवरेच्छया । पितरौ नितरां चिन्ताक्रान्तचित्तौ बभूवतुः ॥१८८॥ अथो दिनैः कतिपर्यैः सुवर्णद्वीपतः पुमान् । मदीयमातु-

लेनाशु प्रहितः प्राप नो गृहम् ॥ १८९ ॥ स नत्वा तातपादानामदात्कुङ्कुमपत्रिकाम् । तातोऽप्यवाचयत्त्वस्ति शिवायां नैगमेक्षितुः ॥ १९० ॥ श्रीघनावहस्य पादपदान्मणिपुराद्वनी । घनदेवाभिधो नत्वा विज्ञो विज्ञपयत्यदः ॥ १९१ ॥ भावी चन्द्रश्रियाः पुत्र्याः पाणिग्रहमदामहः । मान्यस्तदहमभ्येत्य प्रसद्य सपरिच्छदः ॥ १९२ ॥ तातस्तं ग्राह कोऽप्यस्ति चन्द्ररेखानुरूपभाक् । वर-
 स्रस्ताऽथ मे जज्ञे तदा रतिपिर्ययः ॥ १९३ ॥ विलोमं मम देवं किं किञ्चिदन्यद्विधास्यति । निर्भाग्यवैभवानां किं भवेच्चित्तसमी-
 हितम् ॥ १९४ ॥ स प्रोवाचानुरूपोऽस्या रूपसुख्यगुणालयः । आगच्छता मया दृष्टयन्द्रालयः कुलपुत्रकः ॥ १९५ ॥ तातः ग्राह स
 योग्योऽभूत्तत्स्वम्बुधियात्रया । श्रौढाऽसौ पितृदत्तस्या कथयान्यं ततो वरम् ॥ १९६ ॥ स प्रोचे तं विना नान्योऽनुरूपोऽस्या जगत्यपि ।
 तद्विराऽथ ममानन्दो न माति स महीतले ॥ १९७ ॥ एकं तत्कुक्षलं क्षातं निश्चितथ वरः परम् । इति द्विगुणितो ह्यर्थो मम देवानुरूपयतः
 ॥ १९८ ॥ तातोऽथ परिवारेण सम्भारेण च सम्पदाम् । कलितधलितः पोतमारुह्याम्भोधिचर्त्तना ॥ १९९ ॥ कालक्रमान्मणिपुरं प्राप्नो-
 ऽयामोदमेदुरः । घनदेवकृतप्रतुत्थानः स्वावासमानयत् ॥ २०० ॥ प्रतिपस्या स मम्पस्थालोपस्तापैकनाशनैः । सप्रमोदैर्विनोदैश्च तत्र
 नो पासरा ययुः ॥ २०१ ॥ अथ तातान्तिके केचिदागत्य पुरुषा जगुः । सार्यनाथ ! सुरेखा ते चन्द्ररेखाभिधा मुता ॥ २०२ ॥ प्रदीयतां
 घनदाय घनपत्यङ्गजन्मने । कुलशीलश्रालाढमीरूपयौगनशालिने ॥ २०३ ॥ हारयटिः प्रकृष्टाऽपि नायकेन विराजते । चन्द्रोऽपि
 कौमुदीमङ्गचक्रः सङ्क्रम्यते धिया ॥ २०४ ॥ चन्द्रोऽपीति गिराऽग्रां शकुनग्रन्थिमात्मनः । अहं स तु नरः ग्राह प्राप्यन्ते चापि
 कन्यकाः ॥ २०५ ॥ भवद्भिः सह मौज्यं स्यादिति प्रार्थना क्षतौ । प्रागपि स्वर्णकोट्या वः सन्मानं च विधास्यते ॥ २०६ ॥
 कन्याऽन्यस्यापि देया नः स्वाकन्यं मन्यतां ततः । यत्कन्याऽन्योपकाराय सुरधेनुदुरत्नवत् ॥ २०७ ॥ विचिन्त्य बह्यामीत्युक्त्वा तान्

सम्मान्य विसृज्य च । मन्त्रयामास किं कुर्मः सुताया नोचितो हि सः ॥२०८॥ युक्तं यदेतैकैश्चक्रे तदीयगुणवर्णना । सर्वस्य बहु-
मानो हि बहुर्निजगुणव्रजे ॥ २०९ ॥ इयमस्माकमेकैव सर्वस्वं जीवितं धनम् । एतस्यामसुखिन्यां तदसुखं केवलं हि नः ॥२१०॥
पृष्टयाऽथ मयाऽऽख्याते चन्द्रनाथमनोरथे । तातः प्राहोचितं चन्द्रेखा चन्द्रानुचारिणी ॥२११॥ तं परम्परया भावं ज्ञात्वा मे धनदः
पुनः । धृतिं कुत्रापि न प्राप मरुत्यस्तमरालवत् ॥२१२॥ अन्यदा सहसा चन्द्रश्रियः कण्ठे मयैक्षत । सा रत्नमाला मत्पृष्टाऽथ मातु-
लसुताञ्जदत् ॥ २१३ ॥ पुमान् कतिपयानामप्यह्नां परत आगतः । तातस्याऽऽदर्शयत्तातः स्वर्णकोट्याऽग्रहीदिमाम् ॥ २१४ ॥ अपृ-
च्छच्च त्वया भद्र ! क्व प्राप्ता रत्नमालिका । सनिश्वासः स साश्रुश्चारेभे कथयितुं कथाम् ॥ २१५ ॥ चन्द्रे प्रणतकल्पद्रौ समुद्रान्तः
समागते । पपात पोत आवर्त्ते कर्मावर्तविवर्ततः ॥ २१६ ॥ कुलालचक्रवत्तत्र भ्रमदारूढमानसैः । अमति स्र समं मृत्स्नापिण्डवद्भव-
दण्डतः ॥ २१७ ॥ अब्दैः श्यामा दिशोऽभूवन् यानारूढजनास्ववत् । जज्ञे च गर्जितं दीनहृदयस्फोटसन्निभम् ॥ २१८ ॥ विद्यु-
दद्युतदुत्क्षुप्तकृतान्तरसनासमा । हाहारवो महानासीत्रासंकृधादसां तदा ॥ २१९ ॥ मन्त्राद्यमस्सरन् धीराः केप्यन्ये तूययाचितम् ।
मन्यन्ते स्म स्वदेवानां क्षणग्रहणपूर्वकम् ॥२२०॥ चन्द्रस्तु ग्राह भगवन् ! रत्नाकर मया यदि । भग्ना कापि न गुर्वाज्ञा तत्प्राणान् रक्ष
मेऽक्षतान् ॥ २२१ ॥ जनानुवाच च स्वैरं गृह्यतां वस्तु पोततः । स्फुटति स्र ततो यानं नीचचित्तस्थगोप्यवत् ॥२२२॥ रत्नावली
मयाऽग्राहि तदा भाग्यवशेन च । तरीभङ्गे तरीतुच्च प्राप्तं फलकमेककम् ॥ २२३ ॥ श्रुत्वेति मुक्तान्यश्रुणि मया मौजीविताशया ।
अध्यायश्च तदोद्याने मम कास्यावलोकनम् ॥ २२४ ॥ क्व चास्य दुस्तरा यात्रा जलधौ जनकाज्ञया । काम्भोधिमध्ये यानस्य भङ्गः

सङ्गजलाञ्जलिः ॥ २२५ ॥ विधे ! विधे ! साहाय्यं प्राणत्यागे ततो मम ! दृष्टं जीवितसौख्यं तन्मृत्युसौख्यं प्रदर्शय ॥ २२६ ॥
रत्नाकर ! न त्वैतैः पर्याप्तमपरैरभूत् । तदेतदपि दुष्प्रापं नरत्नं हृतं त्वया ॥ २२७ ॥ चन्द्रश्रीरथ मां वीक्ष्य सायुं सा तु जगद्
माम् । स्वसः ! प्रसद्य मेऽऽल्लयाहि कथं जाताऽसि दुर्मनाः ? ॥ २२८ ॥ तदुःखस्य विभागं मे कुरु यद्यसि बहुभा । श्लाघ्यः स एव
धन्यस्त येनात्मा तत्र वामितः ॥ २२९ ॥ ततोऽहं तां लघुज्वामि विधायोत्सङ्गसद्गताम् । आस्त्रिष्य चायदं वत्से ! केदं वाग्मयु शिधि-
तम् ॥ २३० ॥ मन्येहं वैधसा वार्द्धिमध्यतः सुलभां सुधाम् । लब्ध्वा त्वं घटिता तत्रे सुधारसकिरो गिरः ॥ २३१ ॥ उपलान्वेयति
सा तस्या नेत्राभ्यूत् मृज्य वाससा । व्यचिन्तयमाहं मेधा मम दुःखेन तप्यताम् ॥ २३२ ॥ रसे च विरसो मा भूतातो ज्ञात्वा च मां
यलात् । माऽऽदादन्यस्य कस्यापीति ध्यात्वा जगदे मया ॥ २३३ ॥ (युग्मम्) नाहं सरामि कस्यापि पोतलोकस्य दुःखतः । दुःखि-
ताऽसि पुनः साय प्रत्येति स्म गिरा मम ॥ २३४ ॥ ततः पानीयमानीय प्रक्षाल्यारूक्षयन्मुखम् । पश्यन्त्यस्यास्तु सद्भानं खिद्येऽहं
मरणोद्यता ॥ २३५ ॥ सुमुहूर्तेऽयं च श्रूयमाणतूर्यमहारवम् । मानितस्वजनं पूर्णमार्गणौपमनोरथम् ॥ २३६ ॥ गुणदेयस्य पुत्रेण
गुणचन्द्राभिधामृता । अभूच्चन्द्रश्रियः पाणिग्रहणं बहुविस्तरम् ॥ २३७ ॥ (युग्मम्) मम तु प्रेक्षमाणायास्तत्पाणिग्रहणोत्सवम् । वरा-
व्यपि च युग्मानि चन्द्रः शल्यायते हृदि ॥ २३८ ॥ न मुञ्जे न च निद्रामि न मृद्भारं करोमि च । ताम्बूलमुख्यमखिलं दूरे
परिहरामि च ॥ २३९ ॥ पृष्टा मुहुः पितृभ्यां तु वित्तधान्युत्तराण्यदाम् । चन्द्रश्रियो निवृत्तस्तु क्षेमेणोपेयमोत्सवः ॥ २४० ॥
अथ कामप्रसादेन प्राप्नोऽयं प्रकरो वरः । तच्चन्द्रश्रीः स्मरं नन्तुं चचाल सपरिच्छदा ॥ २४१ ॥ नगराद् बहिरुद्याने समेत्य प्रणतश्च

सः । तत्र चाविधवावर्गो यावद्रायति मङ्गलम् ॥ २४२ ॥ तावद्द्वयावहं वेलाऽधुना स्वार्थस्य साधने । सविशेषं ततोऽनङ्गपादौ
नत्वा मयोदितम् ॥ २४३ ॥ मन्ये विरहदुःखानां नाभिज्ञोऽसि मनोभव ! । निर्दयं प्रहरस्यत्र तदुःखिन्यत्रलाजने ॥ २४४ ॥ उक्तवै-
त्यलक्षितोद्यानमध्येऽहं विजने गता । उच्चैस्तत्र च दैवस्योपालम्भानित्यदां बहून् ॥ २४५ ॥ रे दैव ! किमहं सृष्टा निर्भाग्या भवता
भवे । तारुण्यं गमिता कसात्कसाच्चदर्शनं कृतम् ॥ २४६ ॥ कसात्तद्विरहश्चक्रे पीतभङ्गः कुतः । भङ्गेऽपि फलकं तस्य करे
किं न समर्पितम् ? ॥ २४७ ॥ विरहेण समं किं न हृदयं स्फोटितं मम । तद्गृहाण मम प्राणान् मा भैः स्त्रीविधपातकात् ॥ २४८ ॥
तं निघ्नता त्वया पाप ! हताशाऽहं पुरा हता । नारीणां प्राणनाथो हि प्राणस्वाणाय नापरे ॥ २४९ ॥ इत्युपालम्भ्य बहुयाऽवोचमन्य-
भवेऽपि मे । चन्द्र एव पतिर्भूयादुत्तरेणामुनाऽधुना ॥ २५० ॥ उक्त्वेति स्वस्य च द्रोश्च कण्ठेऽहं पाशकं न्यधाम् । एकचन्द्रार्थिनी
चन्द्रानपश्यं चाप्यनेकशः ॥ २५१ ॥ तदा कश्चिदलंघाले ! चेष्टितेनामुना ध्रुवन् । नरः स्मर इवागच्छत्तदा भक्त्या स्तुतो मया ॥ २५२ ॥
झटितिच्छिन्नपाशेन तेनाऽहमुपलक्षिता । अहं च दयितं मत्वा कण्ठलग्नाऽरुदं भृशम् ॥ २५३ ॥ ततो चाप्यभिपाहुः स्वपटले गलिते-
ऽखिले । प्रियदर्शनपीयूषात्तापो निर्वापितो हृदः ॥ २५४ ॥ आश्वासिताऽथ तेनाहं खेदं तन्वाङ्घ्रि ! मा कृथाः । सदा कदापि संयोगः
शशिनो राकयाऽस्ति किम् ॥ २५५ ॥ तत्पृष्ट्या मयाऽख्यायि वृत्तान्तो निखिलो निजः । अथ पृष्टो मया प्रेयान् कयामकययन्निजाम्
॥ २५६ ॥ यानभङ्गे मयाऽम्भोधि तटे स्वात्मावलीकितः । चिन्तितं याचिताः प्राणा दत्ता मेऽम्भोधिना ध्रुवम् ॥ २५७ ॥ ततो व्यचिन्त-
यमहो कीदृशं भवनाटकम् । सधनं बहनं तत्क स्यानेकस्य मे क्व च ॥ २५८ ॥ सा विज्ञायेति तन्वाङ्घ्री ध्रुवं प्राणान् विमोक्षयति ।
तद्वन्याः पक्षिणः शीघ्रं स्थानं ये यान्ति चिन्तितम् ॥ २५९ ॥ तया मदर्थेऽवमतं जीवितं न मया पुनः । तस्याः किमप्युपकृतं धिगे-

तन्मम जीवितम् ॥ २६० ॥ तदक्षेमश्रुतेरर्वाङ् तत्त्यजामि स्वजीवितम् । ततोऽथापं नमोवाचं जीवन्निष्टमवाप्स्यसि ॥ २६१ ॥ ततो मृत्योर्निवृत्त्याहं चलितस्तापसाश्रमे । प्रसन्नं मुनिमद्राक्षं तं ग्रणम्यान्वयोजयम् ॥ २६२ ॥ द्वीपः क एष स ग्राह स्वर्णद्वीपोऽय तेन मे । दक्षितोऽद्या क्रमात्प्रापमिह यामेऽय पथिमे ॥ २६३ ॥ कथं सा माविनी बाला यावदित्थं विरुल्यये । तावत्तत्र भित्तो दीनाः शुल्या बिभे व्यचिन्तयम् ॥ २६४ ॥ मम प्रियेव काव्येपा नाम्ना मम समं प्रियम् । स्मरं स्मरं ध्रुवं रोदित्यत्र क स्यात् प्रियागमः ॥ २६५ ॥

इतश्च चलिता चन्द्रश्रीर्ममानवलोकनात् । उवाच चन्द्ररेखा क जनो लभ्योऽय वीक्षितुम् ॥ २६६ ॥ दृष्ट्या पृष्ट्याऽऽलप्यतं सर्वं हित्या त्रपां मया । चन्द्रश्रीः ग्राह युक्तो हि श्रीनरोत्तमसद्गमः ॥ २६७ ॥ पृष्ट्याऽपि त्वया यत्नसद्भावो मे निवेदितः । तत्रचार्चयत्वाऽनेन रुद्धे बिभे क माम्यदम् ॥ २६८ ॥ प्रसन्न वल्यतां गेहं मिलितैरपि गम्यते । उत्सवादुत्सवोऽनुच्छो ह्यद्य युष्माकमागमात् ॥ २६९ ॥ ततो मम मुखं वीक्ष्य सोऽवलदाचि निश्चलः । चन्द्रश्रीकयनातुष्टौ पितरौ नितरां मम ॥ २७० ॥ तमोपहारिणस्तस्य चन्द्रस्य पितरौ मम । प्रतिपत्ति तथाऽऽराणं नष्टकष्टो वधाऽभवत् ॥ २७१ ॥ ऊषे च वत्स ! सर्वेयं श्रीस्ते विलसतां ततः । ततोऽप्यगणैर्लज्जं गणघामास सहृणम् ॥ २७२ ॥ शुपु नाना विनोदेन गच्छत्स्वय निमेषवत् । लघे पाणिगृहेऽभून्नौ सुरं वाचामगोचरम् ॥ २७३ ॥ विवाहो जनकोऽपीदृजिति प्रश्नं भियो घनाः । नाभूदिति वदन्तीन् शिरसो घूननच्छलात् ॥ २७४ ॥ ममोपदिष्टं तातेन भवेत्स्वं पतिदेवता । सुते शयीया मुक्ते च मुञ्जीथाः पुत्रि ! मर्तरि ॥ २७५ ॥ श्रेष्ठिना धनदेवेन मक्षं परिणयोत्सवे । रत्नमाला ददे सैव संतोषपरिपोषतः ॥ २७६ ॥ तातेन तु सुतस्थाने त्वमेकासि सुते ! मम । इत्युदित्वा स्वविभवः समग्रोऽपि समर्पितः ॥ २७७ ॥

मया चन्द्रश्रियै दत्ता स्नेहाद्रत्नावली पुनः । प्रोचे तु मातुलः ख्येयं दिनान्यत्र कियन्त्यपि ॥ २७८ ॥ यज्जामेयी ममामेयगुणनेत्र-
मुधाञ्जनम् । चन्द्रश्रियोप्यभ्यधिकां तुष्टिं जनयते मम ॥ २७९ ॥ तद्विज्ञप्तेन तातेन प्रार्थनाभङ्गभीरुणा । श्रेष्ठिनो धनदेवस्य प्रत्य-
पद्यत तद्वचः ॥ २८० ॥ अथोत्तमगुणश्लाघ्यप्रकारेणावयोर्दिनाः । क्षणवद्यान्ति विषयसेवामृतनिमग्नयोः ॥ २८१ ॥ धनदस्त्व-
नृजुः सात्त्व्यात्पत्या मे सहजर्जुना । चक्रे समस्तवस्तूनामर्पणैः प्रेम कृत्रिमम् ॥ २८२ ॥ वक्ति नर्म मया सार्धं मौनात्तिष्ठाम्यहं
पुनः । निर्जने सद्नेऽभ्येत्य चादूनि च करोति मे ॥ २८३ ॥ मन्ये कृतार्थमात्मानं भद्रे ! त्वद्दर्शनादपि । त्वदास्यादास्याकर्त्तुन्दुरि-
तीवाङ्गोऽस्य दृश्यते ॥ २८४ ॥ विचित्राः स्रस्तशीलानां कथाश्च कथयत्यसौ । प्रोत्साहयत्यकृत्यस्य करणे च सदाधमः ॥ २८५ ॥
ततोऽहं स्वगृहे तस्य प्रवेशं न ददे स तु । पर्युर्मम गिरा रुष्टो दुष्टच्छिद्राणि मार्गति ॥ २८६ ॥ अथाऽवयोर्महास्नेहाद्विशरीरैकचि-
त्तयोः । कियन्तोऽपि ययुर्मासाः समासादितसौख्ययोः ॥ २८७ ॥ अन्यदा धनसारेणानेतुं तनुजनिं निजम् । पुरुषः प्रेषितोऽभ्यागात्तदा
मणिपुरे पुरे ॥ २८८ ॥ स ग्राह देव ! पित्रोस्ते नेत्रयोर्जलदागमः । त्वदागमेन शरदागमेन यदि शाम्यति ॥ २८९ ॥ अथ
स्वस्थानयानाय तातेन मम मातुलः । उक्तो मामनुमन्यस्थानिच्छन्नप्यन्धमंस्त सः ॥ २९० ॥ यानाय क्रियमाणेषु प्रगुणेष्वथ
वस्तुषु । अज्ञासीद्वनदो मायी स च प्रोवाच मे प्रियम् ॥ २९१ ॥ मित्र ! न त्वद्वियोगेऽहं स्यातुं क्षणमपि क्षमः । तदागच्छाम्यह-
मपि तवादेशान्वया सह ॥ २९२ ॥ स्वभावसरलत्वाच्च प्रतिपन्नं प्रियेण तत् । यतः सन्तोऽप्यसन्तोऽपि मन्यन्ते स्वसमं परम् ॥ २९३ ॥
स च स्वल्पपरिवारोऽस्मद्धाने विपुलेऽचटत् । व्यधाद्धानादिना वश्यं सर्वं चासत्परिच्छदम् ॥ २९४ ॥ सोऽथ सन्मार्गमर्यादायशो-
धर्मान् विदूरयन् । कायचिन्तास्थितं पूर्वं पापस्तातमपातयत् ॥ २९५ ॥ क्षणाच्च मम भर्तारमथ शोकं वृथाऽकरोत् । तदुद्वृतं जनै-

श्रौतं गुप्तं पापं न जातुचित् ॥ २९६ ॥ दयोरमङ्गलं ज्ञात्वा मूर्च्छया पतितास्म्यहम् । पापा न तु मृता लब्धा चेतना चोप-
 चारतः ॥ २९७ ॥ रत्या ततः परित्यक्ता दूरं सौख्यैः समुन्निता । अतनुस्तनुलक्ष्मीय तमनुग्रगतौ च मे ॥ २९८ ॥ पुण्यान्यपि
 समं ताम्भ्यो पतितानीव नीरघौ । निखिलं निर्जनं यानमभवन्मम माग्यतः ॥ २९९ ॥ वृद्धाः शुचा सह सासाः कम्पेन च सहामुयम् ।
 दुहितालम्बाला च समं दग्दुग्दलीलया ॥ ३०० ॥ वार्द्धौ पिपतिषुं मां तु वादं पाति स पातकी । विलापानय कुर्वेदहं सारं सारं
 तयोरुणान् ॥ ३०१ ॥ मदेकापत्य हा ! तात ! मदेकप्रिय हा प्रिय । युवां क मां परित्वज्य पापामेकाकिनी गती ॥ ३०२ ॥
 विधाय मयि कारुण्यं तात ! दत्ते न किं वचः । दुःखिते हि निजेऽपत्ये गुरवो न परासुखाः ॥ ३०३ ॥ मम केनापराधेन रुटोऽसि
 प्राणनाथ ! हा । मम मन्पुत्रयो मन्पुं क्षमस्वैकं प्रसयताम् ॥ ३०४ ॥ तातं पति च मे रथ जलये ! मां गृहाण च । संपूर्णमपि दुःखैः
 किं न रे हृदय भिद्यसे ? ॥ ३०५ ॥ दुराश्रयाभिधृतोऽय स मां ग्राह दुराश्रयः । मा सुन्दरि ! मृदं कार्षीः खेदमेदस्विमानसम् ॥ ३०६ ॥
 नेत्रे नीलोत्पले वत्ते वाष्पखेदसहे नदि । मृदू निःधाततापेन शुष्यत्यधरपङ्कजः ॥ ३०७ ॥ लोकाचारेण शोकोऽयं कृतः संप्रति
 रूपाताम् । प्रियं कार्यं हि सर्वस जनस्य न जनः पुनः ॥ ३०८ ॥ यद्यन्यथापि कापं स्यात्ततः सुश्रुति ! किं शुचा । अयं जनस्तवा-
 देशं सबिदोषं करिष्यति ॥ ३०९ ॥ ततः शोकसहितयोस्तयोर्देहि जलाञ्जलिम् । जीवदर्थे क्रियमाणं दुःखं हि सफलं भवेत्
 ॥ ३१० ॥ तस्य श्रुतिकटु श्रुत्वेति वचो विषसोदरम् । संजातचित्तसंधटा मूर्च्छया पतितास्म्यहम् ॥ ३११ ॥ घृणं मूर्छितवत्तस्यो
 सोऽपि मां वीक्ष्य तादृशीम् । जातास्म्यहं पुनः सुखा चन्दनादिकसेचनात् ॥ ३१२ ॥ अभिन्तयश्च पतिता कीदृशी व्यसनेऽस्म्यहम् ।

यदिष्टविरहेऽनिष्टयोगः क्षार इव क्षते ॥ ३१३ ॥ तत्रातव्यं कथं शीलरत्नमस्मान्मलिच्छुचात् । स्वायत्तोऽपि परायत्तो ह हा ! मृत्युर्म-
 माऽभवत् ॥ ३१४ ॥ मयि ध्यात्वेति मुक्तान्नपानायां स पुनर्जगौ । प्रसद्यापि वशुह्वत्वं ताम्बूलं च समानय ॥ ३१५ ॥ शृङ्गारं कुरु
 च स्फारं मधुरं च मया वद । मयोचेऽन्यस्त्रियः सङ्गं विद्धि लोकद्वयाहितम् ॥ ३१६ ॥ स ग्राहाऽत्र हितं मे त्वदर्शनाश्लेषणादिभिः ।
 तवाधरसुधापानादमृताशनताऽपि मे ॥ ३१७ ॥ मयोचे किमसम्बद्धं वक्षि विश्वस्तघातकः । कथंचन विना शिक्षां न त्वं मौनं अयि-
 व्यसि ॥ ३१८ ॥ उक्त्वेति मयक्राम्भोधिविज्ञप्तश्चेद्विना पतिम् । नान्यो द्यूतः पुमांश्चित्ते तत्पापात्मैष शिक्षयताम् ॥ ३१९ ॥ तावच्च
 सहसा स्फाल्य गिरौ यानमभज्यत । अहं चात्मानमद्राक्षं तीरे नीरेशितुः स्थितम् ॥ ३२० ॥ दध्यावद्यापि जीवामि कुलक्षयकृदप्यहम् ।
 न नाम घ्नन्ति व्याघ्रेभसिंहा अपि हि पापिनीम् ॥ ३२१ ॥ तदत्राद्रौ समारुह्य मुञ्चामि तनुमित्यगाम् । शनैः शनैः पुरोऽपश्यमेकं सौम्यं
 तपस्विनम् ॥ ३२२ ॥ दृष्टेऽपि तत्र मन्त्रे सुधयेवाभिषेचिते । मया नतश्च स ग्राह वत्से ! त्वं कुत आगमः ॥ ३२३ ॥ मयाऽथाश्रूणि
 मुञ्चन्त्या स्ववृत्तान्ते निवेदिते । यद्येवं तव तातस्तत्कनीयान्मे सहोदरः ॥ ३२४ ॥ ततो ममाश्रुभिः सिन्धुरपरैवाब्धिमागमत् ।
 दुःखिनां हि निजे दृष्टे वाढं नेत्राम्बु वर्धते ॥ ३२५ ॥ पृष्टो मुनिर्मया किं स्तः पितृप्रियतमौ मम । वत्से ! यशःशरीरेणस्तस्ता-
 विति मुनिर्जगौ ॥ ३२६ ॥ मयोचे पर्वते गत्वा मोक्षमिच्छाम्यहं तनुम् । स ग्राह शोकं माकार्षीर्दुल्लेख्या भवितव्यता ॥ ३२७ ॥
 तुच्छं विषयजं सौख्यं मधुविन्दुसमं सुते ! । संयोगाश्चवियोगान्ता नाखण्डं च सुखं भवे ॥ ३२८ ॥ स्वघातेऽपि महापापं मरणात्त-
 त्रिवृत्यताम् । गृहाण व्रतमस्माकं दुःखदुर्मपरश्वधम् ॥ ३२९ ॥ तदागमन्ममाम्नाऽपि तामुपालक्षयन्मुनिः । तयोपलक्षितश्चैष नतश्चानत-

शीर्षया ॥ ३३० ॥ ततो मयाऽम्बया मार्गे विन्म्य सुदृढ गले । रुदत्या तारनादेन रोदिता हरिणा अपि ॥ ३३१ ॥ ममवानपि
 तद्दीर्घयागदद्गददया गिरा । धिरु धिरु ममारसौक्त्यानां क्षणनष्टप्रवृत्ताम् ॥ ३३२ ॥ क वालिकायास्तारुण्यं ॥ वाऽऽस्वयेयमी-
 सौख्यक्षये व्रतम् ॥ ३३३ ॥ अथ मन्त्रनिधेस्तस्य मन्त्रिणो जगृहे त्रतम् । आराम्णां सदनुष्ठानं कुर्ये निर्देवतस्तथा ॥ ३३४ ॥ गते
 ऋतिपथे काले दत्ता मे मन्त्रमुत्तमम् । विषाय प्रोयमन्ते नु शिष्याय त्रिदशाश्रयम् ॥ ३३५ ॥ नृदाणांऽखिलभुद्रोपद्रवाणां निवारणम् ।
 ॥ ३३६ ॥ अथ सर्वो निरालम्ब्यगतिश्चान्त इवाऽश्रयत् । अस्ताग्न्यालम्ब्यन छायाभूलायावय दीर्घताम् ॥ ३३७ ॥ तत्त्वयोचे भूपाल !
 नल्लिङ्गाः सङ्कुचन्त्यमी । पुञ्जनागमसपथमुखेन मह सप्रति ॥ ३३८ ॥ तद्यावयाति नार्योऽलं तावद्विजयतां भवान् । योजना-
 त्परतः कार्यो वासयथ त्वया निशि ॥ ३३९ ॥ यतो यमुलपथस्य भूरसां तापसान्विता । यो वसेदत्र कान्तारे स तेनाऽतिचिदम्ब्यते
 ॥ ३४० ॥ अस्तर्यैः प्रपन्न च दासो देयोऽतिथेर्न यन् । अथगो वः स मन्त्राणां साऽन्यथा स्यात्तु पूर्ववारः ॥ ३४१ ॥ नृपः प्राह
 भगवति ! श्लाघ्ये यो जन्मजीविते । पुष्पदर्शनतोऽरण्यपातो मे श्लाघ्यतामगात् ॥ ३४२ ॥ किं केदरेषु स्वानेषु विशेषेण वस्ता-
 म्यहम् । स्वपौरुषप्रकाशाय न साधेद्वः पुराणवारः ॥ ३४३ ॥ तां ग्रणम्याऽय लब्धयाहीः सोऽभाचरद्विवाऽप्यना । अनुगम्य निवृत्ता
 सा तं पश्यन्ती सुहृदुः ॥ ३४४ ॥ अथो निमात्य सुवनमानुतेजः स्वतोऽधिकम् । लब्धयेवाहपणेजस्तवाद्रानुद्वीपान्वरं गतः

॥ ३४७ ॥ प्रसृतं तिमिरं दिक्षु फेळुवति च फेरवः । श्रूयन्ते सिंहनादाश्च चित्रकायाश्चरन्ति च ॥ ३४८ ॥ अपश्यद्युपतिध्वान्तकुल-
 दीपः सदीपकम् । गतस्तदभियक्षौकः स रत्नमयमैक्षत ॥ ३४९ ॥ नृपस्य विशतस्तत्र यक्षस्य प्रतिमाऽहसत् । विस्मिते च नृपेऽजल्प-
 नृपं स्वागतमस्ति ते ॥ ३५० ॥ दिनं सुखमगच्छच्च स ग्रीचे दिव्यचक्षुषाम् । किं च कथ्यं कथ्यतां तु मम स्वं हास्यकारणम् ॥ ३५१ ॥ नृपः प्राह
 ॥ ३५१ ॥ यक्षोऽजल्पदिलानाथ ! त्वं रक्षस्यखिलामिलाम् । न खोप्यश्चोऽपि यत्रातस्तन्मे हास्यस्य कारणम् ॥ ३५२ ॥ नृपः प्राह
 श्रवत्कश्चिदश्वहृत्क्रेन गण्यते । स दर्श्यतां यथा तस्य दर्शयामि स्वयौरुपम् ॥ ३५३ ॥ यक्षश्चमत्कृतश्चित्ते प्राहाऽश्वं कोऽपि नाऽहरत् ।
 मयैवाऽश्वस्वरूपेण पुर्याः कार्यत् हृतोऽसि तु ॥ ३५४ ॥ तच्चाऽऽकर्णय खेचर्याराधना मे चिरं कृता । नाम्ना शृङ्गारमञ्जर्या कल्येऽर्चि-
 त्वार्थितोऽसि च ॥ ३५५ ॥ तथा विधेहि भुवनभानुरेति यथा नृपः । ततो हृतो मया कुर्वे न ते विभ्रं स्वभूस्थितौ ॥ ३५६ ॥
 नृपः प्राह कुतो हेतोर्वक्षोऽजल्पनिश्चयताम् । पुराहं तापसोऽभूवं मां शुश्रूषति च प्रिया ॥ ३५७ ॥ मयाऽऽप्रकाशगर्भा सा पृष्टा
 प्राह पुराऽसकौ । मासमात्रोऽभवद्दीक्षाविघ्नत्वात्कार्थितो न तु ॥ ३५८ ॥ ततः कुलपतेः ख्याते मया स स्थानमार्पयत् । विविक्तं स
 प्रसृता च पुत्री नाम्ना सुदर्शनाम् ॥ ३५९ ॥ दृष्टा मया सा तन्माताऽनुचिताऽऽहारतोऽस्तमैत् । मात्रेव वनदेव्या सा वृद्धिं निन्ये
 स्वपुण्यतः ॥ ३६० ॥ करात्करं चरन्ती सा यतीनां वर्धते सुता । तदर्शनं विना नाहं क्षणार्धमपि हि क्षमे ॥ ३६१ ॥ वनदेव्य-
 पितैः सा च वाला खेलति खेलनैः । गतवाल्या नयति सा पूजार्थं कुसुमादि मे ॥ ३६२ ॥ तापसैर्निर्जितस्याथ कन्दर्पिचरटस्य सा ।
 बभूव जङ्गमं दुर्गं खेचरक्षोभकारिणी ॥ ३६३ ॥ कोऽप्यन्यदा युवा तत्र नृपोऽश्वापहतः समैत् । तस्या रूपनिरीक्षाऽर्थं सहस्राक्ष इव
 स्वयम् ॥ ३६४ ॥ ततस्तदा तया तस्य शीघ्रमर्ध्याञ्जलिच्छलात् । आत्मा समर्पितो रूपगुणवर्जितचित्तया ॥ ३६५ ॥ स दृष्ट्यौ किं

सरे दग्धे हरेणेहाऽऽगता रतिः । मुनिष्ठोमाय वा रम्भां प्रेपीच्छक्रः सद्यद्ब्रह्म ॥ ३६६ ॥ तयोरित्येकचित्तत्वाद्भते वर्षसमे दिने ।
नमाधिस्ये मुनिजने स जहार सुदर्शनाम् ॥ ३६७ ॥ मयाऽथ पूर्णध्यानेन धन्दिता नाजामत्सुता । मूर्च्छितोऽहं जलैः सिक्तः कयाञ्चि-
त्प्राप चेतनाम् ॥ ३६८ ॥ सर्वत्र तापसैर्वीक्ष्यमाणैरपि न सेविता । सुदर्शनामयं सर्वं वीक्षेऽहं शून्यमानसः ॥ ३६९ ॥ दुःखैर्मल्लाः
शुचा स्वक्तक्रियोऽहं मृत्युमासदम् । यक्षोऽम्बं च मोहेन वनमेतत्पुनः श्रितः ॥ ३७० ॥ स्मृत्वा सुताहतिं नृणां न प्रवेद्यं ददे
वने । उक्तोत्पथमतिथीतरं कृते मुनिजनैरहम् ॥ ३७१ ॥ मया दिने स्थितिस्तेषु भक्त्याऽमन्यत नो निशि । अथ येन हता पुत्री
स धातौ द्धान्तो मया ॥ ३७२ ॥ जयकीर्त्यभिपस्यास्य राज्ञधन्द्रपुरे पुरे । रजोवर्षजुवाषाऽहं क्रुद्धः खरत दैवतम् ॥ ३७३ ॥
जनोऽथ तुमुलं दुर्वन् धूपं च प्रोक्षिषन्मम । उवाच रथ रथ त्वं यद्य नः वरणागतान् ॥ ३७४ ॥ ततोऽध्यापि मया किं नु हते-
रेतैर्ममन्तुभिः । जंतुर्मिमन्तुमन्तं तमन्तयाम्येकमेव नु ॥ ३७५ ॥ ध्यात्वेति गदितो भूपो दन्मि त्वां पुत्रिकाहम् । सुदर्शनाय मां
प्राह ततः मन्तुर्ममाऽस्तकौ ॥ ३७६ ॥ मनागपि हि नत्स्य ममापि न चतः युतौ । सुता स्वयंवरा भोक्ता प्रोचेश्च वनदेवता ॥ ३७७ ॥
मा भैषीः पुत्री ! मा भैषीरित्युक्त्वा मां जगाद सा । यदाग्रसादं माकार्षीरसौ दद्या मयैव यत् ॥ ३७८ ॥ अश्वच्छलादिमं
नीत्वा वने तदनयोर्द्वयोः । न कोऽपि दोषस्त्वं दूरं प्रसीद स्वर्णवर्षणात् ॥ ३७९ ॥ ततः स्वर्णधिया घृष्टं मया सलिलबाहवत् ।
सत्ये चन्द्रपुरे तत्र जज्ञे वर्षापनं तता ॥ ३८० ॥ तदा पुरं सुवर्णेन तुष्ट्या च नृपमानसम् । कीर्त्या विश्वंभराऽऽपीडं पुष्टुपे युगप-
न्मया ॥ ३८१ ॥ सुदर्शनागुणैस्सस्य राज्ञो रुद्धं मनस्तथा । यथाऽन्यस्य न कस्यापि प्रवेशस्तत्र जायते ॥ ३८२ ॥ स मयोचेश्च

जामाता किं करोमि तव प्रियम् । स ग्राह दुर्लभाद्युष्मद्दर्शनात् किं परं प्रियम् ॥ ३८३ ॥ तथापि यदि संतुष्टाः पूज्या मय्यल्प-
सेवके । ततः कार्यं तथा नैव यथाऽयं प्रणयल्लुटेत् ॥ ३८४ ॥ ततोऽहं वनदेवी च समेतौ स्थानके निजे । सुदर्शनगिरा तेन कारितं
मेऽत्र मन्दिरम् ॥ ३८५ ॥ प्रतिमाऽप्रतिमाचाऽत्र मदीया तेन निर्ममे । तदहं न ददे वासं नृणामेतेन हेतुना ॥ ३८६ ॥ राजा प्रोवाच
राजंस्त्वां याचेऽहं यदि मन्यसे । यक्षः ग्राहाऽप्रमाणं न करिष्ये त्वं तदर्थ्य ॥ ३८७ ॥ नृपः ग्राहेति चेद्यक्ष ! तद्रोषोऽयं विमुच्यताम् ।
जनो हि व्यसनादत्र समेतः पालनोचितः ॥ ३८८ ॥ विधातुमपकारं हि क्षमा विषधरा अपि । उपकारः पुनः कर्तुं शक्रेणाऽपि हि
दुष्करः ॥ ३८९ ॥ तत्त्वं मे जीवितमपि लाल्ता रक्ष परान्नरान् । यक्षः ग्राह चिरं जीव कुर्वे सर्वं गिराऽपि ते ॥ ३९० ॥ तवागमन-
तो होतव् सकलं पावनं वनम् । सफलं जीवितमपि नराधीश ! ममाजनि ॥ ३९१ ॥ यतो ममानुबन्धेऽत्र विरतिर्भवतोऽभवत् । तदन्यदपि
याचस्व यथा तुभ्यं ददाम्यहम् ॥ ३९२ ॥ नान्यत्प्रार्थ्यं किमप्यस्ति राज्ञोक्ते ग्राह गुह्यकः । चिन्तारत्नं गृहाणेदं सद्यो भोगादि-
पूरकम् ॥ ३९३ ॥ उक्त्वैति तुन्दादाकृष्य यक्षप्रतिमया तया । नराधीशकराम्भोजे रत्नमेकं समर्पितम् ॥ ३९४ ॥ सित्वा नृपोऽवदत्तुन्दं
स्थूलं वः किं मणीगणात् । यक्षः सित्वाऽवदत्पूर्णं त्वदागममुदा हृदः ॥ ३९५ ॥ अन्यच्च तव साहाय्यं स्मृतः कर्तोऽसि सङ्कटे ।
नृपो दध्यावथो पुण्यैर्व्यसनानि स्युरत्सवा ॥ ३९६ ॥ आराधनां विना यन्मे यक्षः प्रत्यक्षतामितः । उपद्रवद्रवो मन्त्राद्रत्नाद्भोगपरम्परा
॥ ३९७ ॥ गते यक्षे च यक्षस्याऽऽदेशाद्रात्रीमतीत्य सः । हृष्टहृत् पुरतोऽयासीद्विभाताऽथ विभावरी ॥ ३९८ ॥ छायाभृतमवच्छायमिव
वीक्ष्य कुमुद्वती । दुःस्था कुमुदनेत्राणि पतिदुःखान्ध्रमीलयत् ॥ ३९९ ॥ स्पृष्टा चन्द्रकरेणैव दूता हरिर्हरेरहित् । संध्यारागमिपाद्रोषा-
रक्तेव प्रतिभापते ॥ ४०० ॥ नृपो व्रजन्नथो यामयुग्मे वीक्ष्य सरोवरम् । जलकेलि व्यधान्मार्गश्रमव्यपगमेच्छया ॥ ४०१ ॥ पाणौ

चतुल्लुप्याणि गृहीत्वा गुह्यमार्पितम् । तद्वत् पूजयामास भक्तिलालसमानसः ॥ ४०२ ॥ अथाऽप्यन्यन्नृपस्तत्र प्रासादं सप्तभूमि-
 कम् । पल्यद्वतूलिकायुक्तं नारीं चैत्रां मनोहराम् ॥ ४०३ ॥ सा नृपस्य पुरो भूत्वा ग्राह पुण्यनरोचम ! । दिव्या रसवती चारि-
 म्यादु दीप्तं मसोरमम् ॥ ४०४ ॥ नीयतो निजभोगेन सफलत्वं कलानिधे ! । नृपो नृप इवाभुङ्क्त ततः प्रमदमेदुरः ॥ ४०५ ॥
 भोजनाजनन्तरं दिव्यं यद्यप्यद्विलेपनम् । कर्पूरमिश्रतामूलं नरेन्द्रस्य समर्पितम् ॥ ४०६ ॥ तस्यां नार्यामदृश्यायां नृपो विस्मितमा-
 नसः । किञ्चिद्विश्रम्य पल्यद्वे दृष्यौ द्रव्येऽत्र का स्थितिः ॥ ४०७ ॥ ह्यात्वेति चलिते तत्र न पल्यद्वौ न मन्दिरम् । ततो ह्यात-
 मिदं रत्नमिप्यन्मानफलप्रदम् ॥ ४०८ ॥ अचिन्त्यो हि मणीप्रघौषधीनां महिषा मतः । ह्यायमित्रत्यतिचक्राम तां वनीमवनी-
 पनिः ॥ ४०९ ॥ वनान्तर्गच्छकीनादं पञ्चमधुतिरन्धुरम् । चित्रन्यस्तैरिव मृगैः ध्रूपमाणं नृपोऽमृणोत् ॥ ४१० ॥ ततस्तदनुसारेण
 प्रवन् रजतपर्यन्तम् । अपरपद्मप उत्पल्यो हसन्तमिव हर्षतः ॥ ४११ ॥ स्फुरन्मृगमदामोदैः कर्पूरगुरुपादैः । विभाति यः परि-
 मलपदलेनेव निर्मितः ॥ ४१२ ॥ शिखण्डिमण्डलोद्गण्डताण्डवाढ्यवरेण यः । स्वनैव कीचकानां च स्वागतं कुरुतेऽतिथेः ॥ ४१३ ॥
 तत्राऽऽरूढो नृपः सप्तभूमिं प्रासादमैश्वर्य । गिरिरम्यतयाऽऽयातं विमानमिव नाकिनः ॥ ४१४ ॥ तत्र पल्यद्वमार्कटां प्रीढां स्त्रियम-
 लोकत । मेलयन्ती स्वविद्वानगुणवीणागुणौ मिथः ॥ ४१५ ॥ तां वीक्ष्य नृपतिर्दृष्यौ रूपमस्या नवो विधिः । चक्रे कम्पकरो धृदः
 वतुं हीदक्षमक्षमः ॥ ४१६ ॥ मन्येऽद्विलक्ष्मीं वीक्ष्याऽस्याः पदानि न्यपतञ्जले । धाराव्यौ विद्रुमलता नगशोणत्वनिर्जिता ॥ ४१७ ॥
 ऊरुदोमामिन् प्राहुं रम्भा वसति कानने । अम्यस्य मिन्धुपुलिने श्रोणिमस्या विधिर्व्यधात् ॥ ४१८ ॥ अस्या मध्यः सुमध्याया
 अनुमानेन मन्यते । न दद्या तं विना न स्थाद्यतो वधःस्यलस्थितिः ॥ ४१९ ॥ किल विश्ववयीरूपजेनृत्वेन वलितयी । ऊरुद्वी

मनोजन्माभिपेककलशावित्र ॥ ४२० ॥ कथं मृदू भुजौ तुल्यौ मृणालैः कण्टकाकुलैः । वीणावाद्यकलौ हस्तौ निष्कलाशाकपल्लवः ॥ ४२२ ॥ आस्यसौरभ्य-
पन्नद्धाद्यदिवाभाति शशाङ्कोऽस्या मुखस्य च ॥ ४२३ ॥ इति व्यायति भूपालेऽभ्युत्थाय सहसाऽपि
तोऽभ्येतो भाति भोगी कचोच्चयः । कान्त्येव विजितं स्वर्णमस्याः पतति पावके ॥ ४२४ ॥ पुरस्तस्य निविश्यैषा तं विचिन्त्योत्तमं नरम् । उवाच स्वागतं वोऽस्ति
सा । कृत्योचितां प्रतिपत्तिं नृपस्यासनमर्पयत् ॥ ४२५ ॥ वनदेव्या विदः स्वेन तवाग्रे किमु कथ्यते । सा ग्राह देवता नाहमस्मि विद्याधरी पुनः ॥ ४२६ ॥
ततो नरपतिर्जगौ ॥ ४२५ ॥ अथो विमुच्य साऽश्रूणि निःश्वस्य च जगाद तम् । कस्याग्रे निज-
मत्वा निमेषतः सत्यं नृपः ग्राह ततः कुतः । शुष्मकं सुकुमाराणां वासोऽस्मिन्निर्जने वने ॥ ४२७ ॥ असौ विभाति मे जातिमु-
कुले मुसलाहतिः । परश्वधप्रहारश्च सुरदुमलतां प्रति ॥ ४२८ ॥ अथो विमुच्य साऽश्रूणि निःश्वस्य च जगाद तम् । कस्याग्रे निज-
दुःखानि कथ्यन्ते पुरुषोत्तम ! ॥ ४२९ ॥ स्वदुर्विलसितं किं वा कथयामि तवाग्रतः । येन दुःखे महाभीमे पातितोऽतिप्रियो जनः
॥ ४३० ॥ तथैवैव कृतो मनुः स एव सहते जनः । कथं रहस्यमज्ञातशीले ख्यातुं च शक्यते ॥ ४३१ ॥ तस्याग्रे कथ्यते दुःखं
यच्छिन्नन्याछिनाचि वा । सा वदन्तीति वामांसस्फूर्तिप्रीता पुनर्जगौ ॥ ४३२ ॥ मम सुन्दर ! वामांसस्फूर्त्या सम्प्रति तेऽग्रतः ।
काथिते सुन्दरं भावि सकर्णाकर्ण्यतां ततः ॥ ४३३ ॥ सर्वतो रजताढ्योऽस्ति वैताढ्यो नाम पर्वतः । यत्कान्तिजाह्नवीलम्बा घना भान्ति
यमीसमाः ॥ ४३४ ॥ समस्ति तत्र कनकपुरं नाम पुरं वरम् । विद्याधरेन्द्रः कनकरथस्तत्र महारथः ॥ ४३५ ॥ जाते समरसम्मर्दे
जयलक्ष्मीर्नीलीयते । यस्य खड्गं सपानीयं जलकेलिकृते किल ॥ ४३६ ॥ सर्वान्तःपुरसाराऽस्य कनकश्रीरिति प्रिया । यया स

जयलक्ष्मीर्नीलीयते । यस्य खड्गं सपानीयं जलकेलिकृते किल ॥ ४३६ ॥ सर्वान्तःपुरसाराऽस्य कनकश्रीरिति प्रिया । यया स

मन्यते राज्यं सकलं सफलं हृदि ॥ ४३७ ॥ तयोर्विद्वानां पुत्राणामृद्धं ज्ञातास्म्यहं सुता । मङ्गारामञ्जरीत्याख्या पितृभ्यां मम
निर्ममे ॥ ४३८ ॥ अहं सत्त्वपि पुत्रेषु तावसातीवबहुभा । बान्धवाः कलहायन्ते विचक्षेव मम ग्रहे ॥ ४३९ ॥ तवत्सावसमशं मे-
भून् खेलनवारकाः । वर्धेऽद्रिगहरोत्पन्नकल्पवल्लीव जहमा ॥ ४४० ॥ कियताप्यथ कालेन तयोर्जिते सुता परा । तदङ्गकान्तिः
॥ ४४१ ॥ ततः पितृभ्यां मानुयीरिति निर्मितम् । साऽहरन्मरिपटुलोहं तथापि मम बहुमा
वर्धति स्वजने सुदा । तदूपाग्रे च मे रूपं स्वर्णमेऽङ्गारसन्निभम् ॥ ४४२ ॥ श्रुत्वेति नृपतिर्दक्ष्यायुद्धूतमिदमद्भुतम् । अस्या अप्य-
धिका तस्या रूपध्रीः धूयते यतः ॥ ४४३ ॥ तां वीक्षे वेद्य तद्येन निर्माणमपि निष्फलम् । द्रष्टव्यदर्शनेनैव दर्शने सफले नृणाम्
॥ ४४४ ॥ कथं वीक्ष्या कुरङ्गाक्षी तत्सा संछायरूपमृदु ! अस्या रूपान्तररूपा सा नैवं मे मनुते मनः ॥ ४४५ ॥ ध्यात्वेति तां
पप्रच्छ सत्यं सुन्दर्यदः किम् । किं वार्थवाद एवायमाक्षेपाव कृतस्त्वया ॥ ४४६ ॥ तयोचे सज्जन ! स्वल्पं मयोचे भवतोऽग्रतः ।
॥ ४४७ ॥ यदि प्रत्येति मे न त्वं तद्रूपं फलकस्वितम् । दक्ष्ये दर्शनीयानामवधिं तव सुन्दर ! ॥ ४४८ ॥ यतो न तां विना
स्थातुं शक्वासि शृणमप्यहम् । तस्यास्तुल्येखितं रूपं मया वीक्षणेहेतवे ॥ ४४९ ॥ उक्त्वेति पट्टिकां राक्षे साऽर्प्ययदृष्टपतिस्ततः ।
स्यचिचफलके विभ्यं फलकादलितचराम् ॥ ४५० ॥ दक्ष्यौ च वेद्यसाक्षात्तानामानुरूपमहो कृतम् ॥ पदयोः सदृशं येनोरुपगं तस्य

सन्निभः ॥ ४५४ ॥ नितम्बस्तस्य मध्यं च वक्षोजौ तस्य तत्समे । भुजेऽङ्गुलियुते कण्ठो मुखाम्भोजं शिरस्तथा ॥ ४५५ ॥ अन्यचाङ्गं
तथा भाति कोमलं रुचिरं यथा । अत्यन्तं पश्यतां मन्ये नयनैरपि दूयते ॥ ४५६ ॥ विधिना वज्रलेपेन किमेपाडघटि वर्णिनी ।
गन्तुं नान्यत्र शक्नोति चक्षुर्मग्नमितो यतः ॥ ४५७ ॥ चित्ते तां निर्निमेपाक्षीं निर्निमेपाक्ष एव सः । विलोक्ते स नृपतिर्वद्वस्पर्ध
इवादरात् ॥ ४५८ ॥ चिरं विलोक्य राज्ञोचे भद्रे ! सत्यं वचस्तव । अथ स्वरूपं स्वं ब्रूहि मन्मनोद्यतिहेतवे ॥ ४५९ ॥ तातादेशा-
दथावाभ्यां कला नारीजनोचिताः । शिक्षिता मेऽधिका सा तु 'विपञ्चयां सुविशेषिता ॥ ४६० ॥ दध्यौ नृपोऽभवत्सेयं सौमा-
न्योपरि मञ्जरी । स्वर्णं सुरभि संजातं वकुलैर्वासनासवे ॥ ४६१ ॥ व्यजृम्भताऽऽवयोः कालेऽथ चूतलतयोरिव । यौवनश्रीर्मञ्जरीव
युवअमरतर्पदा ॥ ४६२ ॥ अन्यदावगतवावासुधाने रतिमन्दिरे । सखीयुक् तत्र भानुश्रीः सुमान्यवचिकाय च ॥ ४६३ ॥ अहं
तु नातिदूरस्थद्रुमपुष्पाणि गृह्णीती । अमरेणाघरे दद्या दृष्टात्मा न स याति च ॥ ४६४ ॥ ततः कथञ्चन मया अमरो दूरतः कृतः ।
विद्याधरो विमानस्थो युवा तत्सर्वमैक्षत ॥ ४६५ ॥ ततः सित्वा स दृष्टिं च निवेक्ष्य वदने मम । ऊचे अमर ! मा रोदीः किं बहुल-
भ्यते सुधा ॥ ४६६ ॥ त्वं कृतार्थोऽसि यष्टुब्धो लीलयापि सुधारसः । अयं येन तु न प्रापि जनः सोऽधन्य एव हि ॥ ४६७ ॥
स मामुवाच कल्याणि ! त्वमस्मै माकुयोऽलिने । यत्नं लतासि वक्षोजगुच्छा साधरपह्नुवा ॥ ४६८ ॥ श्रुत्वेति तस्य गीर्भङ्गी-
विद्वाहं मन्मथेषुभिः । न दत्तमुत्तरं तस्य मया कम्पशरीरया ॥ ४६९ ॥ रोमाञ्चितवपुर्यथा लज्जासज्जात्मना तथा । नखैः प्रमार्ष्टु-
मारेभे चन्दनं करभूषणात् (१णम्) ॥ ४७० ॥ किमयुक्तं मया प्रोक्तं-दत्ते प्रतिवचो न यत् । अयुक्तं चेत्क्षमस्वैतदुत्तमा नत-

वत्सलाः ॥ ४७१ ॥ गच्छामि कुसुमे पुरे ममादेशोऽस्तु तावकाः । ततः कुसुमसरोऽस्ति दुःखात्तो विरहे मम ॥ ४७२ ॥ उक्तेति
 अस्ति तेन विमाने किंकिणीरचम् । श्रुत्वाहमृच्यं दीनास्थापयत्यद्याच सोऽपि माम् ॥ ४७३ ॥ स सक्रोधं मया दृष्टः स्मित्वाऽऽ-
 गत्याह मुन्दरि ! सहस्त्राऽऽगतलवदेवं प्राप्य यास्याम्यतः परम् ॥ ४७४ ॥ ततः प्रणयकोपेन कृतार्थः सर्वथास्म्यहम् । हित्वा मानं
 विधायोर्ध्वं भुजं पुष्पाग्न्यथार्पयम् ॥ ४७५ ॥ पुष्पाणि पाणिना सार्धमादाय सुचिरं स च ॥ कथञ्चिदमुचत् क्षीरदाहिमार्पणपूर्वकम्
 ॥ ४७६ ॥ नमःश्रीमद्यमाक्रामचरुणस्तरणिस्तदा । त्रिपलीकलितं गद्गातरद्गावलिभिः किल ॥ ४७७ ॥ सखीयुक्ताय भानुश्रीव-
 लिता पार्श्वगामपि । नापश्यन्मां दुरादुल्याचतः श्रद्धमकरयत् ॥ ४७८ ॥ श्रद्धं श्रुत्वाहमायाता तदग्न्यासं ससम्भ्रमा । स्वपुरं
 सोऽगमहीत्यमानो मां तु मुहुर्मुहुः ॥ ४७९ ॥ भानुश्रीः ग्राह यमिनि ! किं न दत्ताः स्वरस्त्वया । किमागो मे सखिवर्गविनयो वा
 तुमोर्धयात् ॥ ४८० ॥ व्यग्रत्वं वाऽमवत्सेहे न पुष्पाणि तवान्तिके । लग्ना च महती चेला विनापि कुसुमोद्ययम् ॥ ४८१ ॥ सत्य-
 मृतं पुरोस्याद्येचदन्यात्रे यदिष्यति । नृवार्त्तां च न मात्यस्याः कुर्वेऽलीकं तदुचरम् ॥ ४८२ ॥ ध्यात्वेत्यफयत्पुष्पेषु मां ममघरेऽ-
 दशत् । तदाचिचिह्वला वक्तुमक्षमा नोक्तं ददे ॥ ४८३ ॥ पुष्पोद्ययं च नाकार्यं तत्राजिगमिषुः पुनः । तदीधार्थमहं श्लाघे तस्यो-
 घानस्य रम्यताम् ॥ ४८४ ॥ विमानेन चयन्तीनां पृच्छन्तीनां किमप्यहम् । सखीनां शून्यपङ्कारं ददे तज्ज्ञानमानसा ॥ ४८५ ॥
 तं निचपल्लके न्यस्य ध्यायामीदृशदेववत् । तच्चिन्ताविमलकृद्राक्यं नोलीनामपि माति मे ॥ ४८६ ॥ सम्भाषयामि मग्निनीं न च
 आणाधिकामपि । भानुश्रीरय मां ग्राह स्वासस्त्वं शून्यदत्तुता ॥ ४८७ ॥ न वधि रुचिरं नैव सयते वद मेऽग्रतः । कार्यं संपाद-

ग्राम्येवं व्याधौ ज्ञाते हि भेषजम् ॥ ४८८ ॥ ततो द्विद्यापि सा चारुवदनाश्लिष्य भाषिता । मया न गृह्यते कोपि पीडया खजनं
 विना ॥ ४८९ ॥ मया हियं विमुच्यथा परमार्थो निवेदितः । तस्याः सा लघ्वयपि कुले मन्यते खगुणैर्गुरुः ॥ ४९० ॥ आस्थानस्थे-
 डन्यदा ताते वेत्र्याऽऽगत्य व्यजिज्ञपत् । राज्ञः कुसुमसारस्य प्रधानो द्वारि तिष्ठति ॥ ४९१ ॥ तातादेशाद्विमुक्तोऽयं नत्वाऽऽसामास
 चासने । खट्व्यामृतवृष्ट्या तं तातो निर्वाप्य चावदत् ॥ ४९२ ॥ अप्यस्त्रमेसारस्य वन्द्यसारस्य वैरिभिः । क्षेमः कुसुमसारस्य
 दत्तसारस्य चार्थिषु ॥ ४९३ ॥ स विनितोऽवददेवसाहाय्यान्मत्प्रभोः शुभम् । किञ्चिद्विज्ञाप्यमस्तीति देवो दत्तां रहो मम ॥ ४९४ ॥
 तथा कृतेऽथ तातेन स चिज्ञस्तं व्यजिज्ञपत् । शृङ्गारमञ्जरी रौजतुके सिंहाय दीयताम् ॥ ४९५ ॥ एवं कृते हि स्नेहद्रोः स्यात्प्राच्य-
 स्यापि मञ्जरी । तातप्रच्छित्तया प्रोचे मया तातप्रमाणता ॥ ४९६ ॥ अध्यायि च विधेरानुकुल्यात्कार्यमजन्यदः । मिष्टं वैद्योपदिष्टं
 च विशिष्टं तदिदं शुभम् ॥ ४९७ ॥ तातस्तमचदत्कथ्यं त्वया स्वस्य विभोरिति । नावमन्यामहे कापि युष्माकं प्रणयं वयम् ॥ ४९८ ॥
 सागरेण समं सङ्गं गङ्गायाः कोऽवमन्यते । तत्त्वं वद समेत्याशु कल्याणं क्रियतामिदम् ॥ ४९९ ॥ इत्यादिश्रयाथ सम्मान्य तातस्तं
 व्यसृजन्मुदा । ततोऽहमभवं तोषभाग्यसौभाग्यभागिव ॥ ५०० ॥ ततो दिनैः कतिपयैः सिंहः सिंह इवागमत् । युतो गम्भीरनादेन
 महाबलपराक्रमः ॥ ५०१ ॥ अभ्युद्गम्य ततस्तातस्तस्यौचित्यं समाचरन् । इन्द्रवन्नन्दने सोऽस्यादुद्याने कुसुमाकरे ॥ ५०२ ॥ अथ-
 विद्याधराधीशपटले मिलितेऽखिले । स्फूर्जत्तूर्यरवापूर्यमाणे व्योमहरीद्वारे ॥ ५०३ ॥ दीयमाने महादाने वन्दिनां पाठनन्दिनाम् ।
 मनो धवलयन्तीषु धवलैः कुलभीरुषु ॥ ५०४ ॥ ज्योत्स्नयेवेन्दुना सार्धं मया तेन सुराचलः । दक्ष ! प्रदक्षिणीचक्रे प्रज्वलज्ज्वलनस्ततः

॥ ५०५ ॥ (त्रिमिदिशेकम्) तदा खेदमिषात् दुःखमिव नौ गलितं धृषात् । तस्याभेयमनिखर्णाघदायि कामोचने ॥ ५०६ ॥ तातः
 प्रोवाच मां वत्से ! पत्युरेतस्य सर्वदा । सुखेन सुखिता मूयास्त्वं दुःखेन च दुःखिता ॥ ५०७ ॥ अथ नानाविनोदैनो निर्ग्रायस्त्वं निमेष-
 यत् । याति सञ्जनसद्भादि कालो न ज्ञायते ब्रजन् ॥ ५०८ ॥ दिनैः कतिपर्यस्तादादेशं प्राप्य मया समम् । स समेवो निजपुरं सम्भु-
 दायातनागरम् ॥ ५०९ ॥ तत्र मद्यप्रपञ्चाद्वह्दृशोभोपयोभिते । राजमार्गेमिलछोके गन्धाम्मः सित्तभूतले ॥ ५१० ॥ प्रगुणातु
 पुरस्त्रीषु विधातुं मङ्गलं कलम् । स्थायमाने युवजने वरं प्राप्तवरस्त्वियम् ॥ ५११ ॥ सुमर्तलाभवो मां तु व्याख्याति युवतीजने । दिव्यं
 विमानमारूढो विमानैः परितो वृतः ॥ ५१२ ॥ चतुर्येदातसञ्जातसदूर्णिर्ध्रीपयो ध्रुवि । स्तूपमानो नरैर्दक्ष्यमानोऽङ्गुल्या वरोरुभिः
 ॥ ५१३ ॥ याममागनिविष्टाया मम रम्याण्यनेकशः । स्थानानि दर्शयन् पुण्यस्त्रीणां गृहं ध मङ्गलान् ॥ ५१४ ॥ आगान्मणिमय-
 स्तम्भशालमञ्जीविराजिते । स्वर्गलोकाधरीकारिसौन्दर्ये निजमन्दिरे ॥ ५१५ ॥ मया नतोय यमुरः सारं कुपुमसारराट् । तावद्दौ भे
 मण्यादि पाददन्तो न विघते ॥ ५१६ ॥ (पङ्क्तिः कुलकम्) मौली मालेर मालत्या धार्यमाणा जनैरहम् । सुखेन गमये कालं वसन्तवृ-
 रथागमत् ॥ ५१७ ॥ पन्दिदृन्दवचःपुष्टपुष्टवज्रपावः । तदृष्टपुष्टरीकधीर्यः सत्यमृत् रोजति ॥ ५१८ ॥ मञ्जरीचापविन्यस्त-
 रनन्मुखदिलीमुलः । जगन्जीगीषोः साहाय्यं करोतीव सरस्व यः ॥ ५१९ ॥ वनरात्रि विलोक्येव यत्र श्यामत्वहारिणीम् ।
 हृत्थयि इव न्यामाः सिपन्ते स प्रतिक्षणम् ॥ ५२० ॥ दलेलीति धियं नोऽयं विरहे तापयत्यसि । तरुणीचरणैर्यत्रातीवाञ्जोक्तः
 प्रहस्यते ॥ ५२१ ॥ तदा मया प्रियः प्रोचे वनश्रीर्दर्शयतां मम । तत्क्षणं तत्प्रपद्येप विमानेन निनाय माम् ॥ ५२२ ॥ सुरभि

१ भद्रोरात्रः । २ सैनिकः । ३ सज्जमालः । ४ कालपुलिकः । ५ राजावमिषावत्ति । ६ चम्पकपुष्पम् ।

सुरभेर्लक्ष्मीं पश्यावोऽथ यथारुचि । अथाऽदृष्टचरं दृष्टमुद्यानं रजताद्रिगम् ॥ ५२३ ॥ नन्दनप्रतिमे तत्र चम्पकद्रुर्निरीक्षितः ।
 मेरुशृङ्ग इवानीतस्तत्र केनापि कौतुकात् ॥ ५२४ ॥ यदीयगन्धमासाद्य नासा नासादयेत्परम् । विहिताश्चम्पकास्त्वन्ये तदीयपटलेरिव
 ॥ ५२५ ॥ मयोचे चम्पकस्यास्य प्रियैकं पुष्पमानय । अत्रतंसाय स ग्राह प्रियेऽत्रास्ति महातपाः ॥ ५२६ ॥ प्रकृत्या रोपणञ्चैपस्तदुःख-
 फलदं सुमम् । आदातुं नोचितं प्रोचे मया कोऽपि न दृश्यते ॥ ५२७ ॥ दृष्वौ प्रियो महानस्या व्यामोहोऽत्र ततो यदि । न कुर्वे-
 दोऽभिमानेन मानिनी तस्यजल्यद्वन् ॥ ५२८ ॥ इमामृते मृतिर्मेऽपि तदाऽकाले मृतिर्द्वयोः । तन्मे मुनिकृतानर्थोदुःखं माऽस्यास्त्व-
 जायत ॥ ५२९ ॥ विचिन्त्येति स मां ग्राह तवाहमनुरोधतः । इम्याममृतकुण्डेऽपि बह्विकुण्डेऽपि वा ददे ॥ ५३० ॥ दुःखे पतिष्यसि
 त्वं तु मा वादीः कथितं न यत् । भयमेकं तु मे लोको वक्ताऽत्रद्वमुखो यतः ॥ ५३१ ॥ विज्ञोऽप्यज्ञः कथमयं विज्ञानां मरणं हृदः ।
 यजनो वक्ति नैतेन हहा समुचितं कृतम् ॥ ५३२ ॥ मयोचे नामसिंहानां भवतां युज्यते भयम् ? । अयं तदसहन् दत्तफालः कुतु-
 ममग्रहीत् ॥ ५३३ ॥ दृष्टस्तपस्विना प्रोक्तः कथं रे पुरुषाधम ! । मम देवार्चनाहेतुर्ग्रीहेतोऽग्रहीः सुमम् ॥ ५३४ ॥ तन्मे तप-
 प्रभावेण त्वं सिंहोऽपि मृगो भव । सहसा हरिणो जज्ञे सोऽय महुष्टचेष्टितात् ॥ ५३५ ॥ अय तर्धिनसञ्जातदुःखस्मृत्या न साऽग्रतः ।
 आख्यातुमशकङ्क्षोऽपि हि गद्गदगीरभूत् ॥ ५३६ ॥ नराणामुत्तमानां हि सहसिद्धमिदं विदुः । कातर्यं परदुःखेण धैर्यं दुःखे
 पुनर्निजे ॥ ५३७ ॥ अविच्छिन्नाश्रुधाराभिरभिषिच्यार्त्तानि ततः । आश्वासितावनीशेन लग्ना कथयितुं पुनः ॥ ५३८ ॥ उक्ता न
 तापसेनाहं विमुच्यैतस्य दर्शनम् । नान्यद्विषयजं सौख्यं गिरापि भविता तव ॥ ५३९ ॥ दध्यावहं विधिश्चक्रे मम दुःखेष्टितोचितम् ।

प्रतिपिद्वाजि नैवास्यां सहजीवनिजं कृतम् ॥५४०॥ हा देव ! मवता चक्रे यथायं मत्प्रियो मृगः । तथैव मां कुरु मृगीं यथाऽऽचां
 सः सहै वदि ॥ ५४१ ॥ अय स्फोटय मे वधो दुःखस्यान्तो यथा भवेत् । कसेदं कथ्यते यस्य कथ्यते स मृगोऽभवत् ॥ ५४२ ॥
 कृतः सेचरराजेन केनाऽप्यभिमनो भवेत् । यदि नृत्कथ्यते तावत्साग्रे स्वस्य झगित्यपि ॥ ५४३ ॥ अमीषां तापसानां त्वनपेक्षाणां
 वपुष्यपि । किमु कर्तुं क्षमोऽनन्तसामर्थ्योऽपि नराधिपः ॥ ५४४ ॥ हा कृणान्त ! न नृकोपि त्रेम द्रष्टुं त्वमावयोः । यथेनं विदधे
 पाप ! त्वयाऽङ्गारणवैरिणा ॥ ५४५ ॥ कथं सदिष्ये लोकानां शिकारानयुनाऽहम् । मया कलङ्कितोन्योऽपि स्त्रीजनो यदनार्यया
 ॥ ५४६ ॥ मत्स्येति शत्रुतो मेऽय कथं कालं गमिष्यति । स्त्रीकायैऽयमभूदित्यं कथं सोढा त्रपाकरम् ॥ ५४७ ॥ सतामप्ययथा
 स्त्रीभिः पलङ्कः क्रियते ध्रुवम् । मलिनीदृष्टे सौचमसि घूमशित्वा यतः ॥ ५४८ ॥ हा मयाऽद्यमया पश्य परोपकरणप्रियः ।
 स्याप्रियः पातपाच्चक्रे पालकित्वा क सङ्कटे ॥ ५४९ ॥ अमुमेवंविधं मुक्त्वा कथं प्राणांस्त्यजाम्यहम् । अयुनास्य विद्येयेण कार्यं
 शुधूपणं मया ॥ ५५० ॥ जयथा वह्निदग्धानां वह्निरेवोपयं मतम् । तद्याचेऽनुग्रहमितस्तापसादिति तं गता ॥ ५५१ ॥ उक्तव
 भगवन् ! कृत्वा प्रसादं मम सद्यताम् । एको मन्तुर्मैवात्र निग्रहोऽपि विधीयताम् ॥ ५५२ ॥ मम प्रेरणयैनायमादादेकं सुमं यतः ।
 द्यनीन्द्र ! ज्ञाननेत्रेण स्वयमेतद्विभावय ॥ ५५३ ॥ मद्वाक्पकरणापस्थापराधं यदि मन्यसे । यथापि धम्यतां कस्य स्वलितं न
 भवेद्भुवि ॥ ५५४ ॥ तत्रात ! कथमद्यापि दीनां मामवमन्यसे । इत्युक्तो विगलत्कोपः स महर्षिस्त्वाच माम् ॥ ५५५ ॥ वत्से !
 तव गिरा तुष्टः सर्वमेव करोम्यहम् । कदापि जायते किं तु नान्यथा आप्रियापितम् ॥ ५५६ ॥ तयोपरोषवस्त्वेकं करोम्यहमनुग्रहम् ।
 जामि यदा ते भुवनमानुराट् परिणेष्यति ॥ ५५७ ॥ तव मर्तो तदा रूपं स्वकीयं लप्स्यते पुनः । नृपः शुत्वेति चक्रित्वप्राप्तेन

परितीयमेव ॥ ५५८ ॥ तच्चित्रपट्टिकारूपं निध्याय च विशेषतः । नृपः ग्राह ततोऽभूत्किं ग्राह शृङ्गारसुन्दरी ॥ ५५९ ॥ ततो विमा-
 नमागत्य पतित्वा मृगपादयोः । प्रोचे मम क्षमस्वैकमपराधं मम प्रिय ! ॥ ५६० ॥ नानुबन्धं करिष्यामि पुनरेवंविधं क्वचित् । न
 च चिन्त्यं मयाऽवस्थाऽप्यस्या वचसेदृशी ॥ ५६१ ॥ स तु वक्तुमशक्तस्तत्प्रतिपेदे शिरोधुतेः । ततोऽध्यायि मया युक्तो वनवासो
 ममाधुना ॥ ५६२ ॥ कियतामुत्तरं दास्ये हसतामसतामहम् । ध्यात्वेत्यत्र निजक्रीडापर्वतेऽहं समागमम् ॥ ५६३ ॥ श्वशुरस्य पुरः
 सर्वं मयैकान्ते निवेदितम् । उक्तञ्च तात ! नार्थोऽयं ज्ञाप्योऽम्बायाः पुरोऽपि हि ॥ ५६४ ॥ इति प्रकाश्यं सर्वत्र विधां गिरिगुहान्तरे ।
 युवराजः साधयति लुपातिप्रतिबन्धतः ॥ ५६५ ॥ मा सुतस्योपहासः स्यादिति तेन मतं च तत् । मया चागत्य विदधे वेणीबन्ध-
 स्ततः स्वयम् ॥ ५६६ ॥ प्राप्तो निजरूपमिमां दयितश्छोटयिष्यति । प्रकल्प्येति प्राणवृत्तिं कुर्वे मूलफलादिभिः ॥ ५६७ ॥ आरा-
 धोऽधमुखो यक्षः स्वमनोरथपूतये । उक्तञ्च भुवनभानुं कथञ्चिन्नृपमानय ॥ ५६८ ॥ परमद्यापि किञ्चिन्न स मे अत्युत्तरं ददौ ।
 प्रातरद्योत्तरं लब्ध्वा विना मोक्ष्यामि तन्नहि ॥ ५६९ ॥ अन्तःस्मितं नृपो दध्यौ मामायातं न वेत्यसौ । पुरा ममाग्रे यक्षेणाऽप्य-
 यमर्थो निवेदितः ॥ ५७० ॥ सोचे च संशयो यक्षस्तमानेभ्यति वा न वा । आनीते दर्शने शंका तत्रापि हि विवाहने ॥ ५७१ ॥
 यन्न सा सासहिः पुंसां नाम यौवनवत्यपि । तेन संदिग्धमेवेदं सर्वं मे प्रतिभासते ॥ ५७२ ॥ रुद्धा हासं नृपो यत्नात्प्राह जाने
 निमित्ततः । राजा समैष्यत् कार्यं च भावि ते मा कृथाः खिदम् ॥ ५७३ ॥ वद्धाय शकुनग्रन्थि सा ग्राहाद्य गिरा तव । सुधा-
 शीतलयाङ्गानि शीतानि मम जज्ञिरे ॥ ५७४ ॥ अथो मे स्फुरितं चक्षुर्वीमं प्रथममेव हि । प्रार्थनां चेन्न मनक्षि ततः किञ्चन

रच्यहम् ॥ ५७५ ॥ गृहार्णोपचिन्त्यं तद्वृथानात् पाततोषकम् । राक्ष्णा सीजन्यत्तथिग्रमाहात्म्यं च तदादे ॥ ५७६ ॥ पृष्टा च
 ते मृगीभूतः प्रियः क्षान्ति तया नन । निविष्टो दक्षितोऽप्येषां मृगणामन्तरे स्थितः ॥ ५७७ ॥ दृष्यो नरेन्द्रो यक्षेण मन्येऽमी मे
 प्रदर्शितः । विचित्रकिङ्किणीजालमालितो लोमनाच्छते ॥ ५७८ ॥ पृष्टा केन विनोदेन सम्यं यमयत्यलम् । सोच्ये वीणाघ्ननिर्गीति-
 रीतिर्यन्मृगगच्छमा ॥ ५७९ ॥ नृपः ग्राह धुमं कर्मपरिणामो महाबलः । येन विद्याघरोऽप्येवं विद्वितो निजगाहनम् ॥ ५८० ॥ अथ
 प्रवीची प्रतियाति रागाद्वरेऽतिदूरे कृतसन्त्यकृत्यः । मानुश्चियं निद्रयपि स प्रपद्यंस्तल्येऽतिनिद्राः क्षपितो नरेन्द्रः ॥ ५८१ ॥
 इह धुरगमानुभूपसापद्वतिसाधुरत्नप्रसिन्धाः । यक्षस्य च सेचर्याः कथा च शृङ्गारमञ्जर्याः ॥ ५८२ ॥

इति श्रीराजगच्छे श्रीमाननुद्गाचार्यविरचिते श्रीश्रेयांसचरिते महाकाव्ये अथययनियध्वे
 प्रथममययर्णनो नाम प्रथमः सर्गः समाप्तः ।

द्वितीयः सर्गः ।

आज्ञापितात्माथ ग्रातः प्राचालीदचलापतिः । खेचरी तमनुव्रज्य ववले तदनुज्ञया ॥ १ ॥ दध्यौ च कामधुक्कल्पद्रुमचिन्ता-
 मणीसमः । कोऽप्येव दर्शयित्वा खं ममापुण्यवशाद्ययौ ॥ २ ॥ क्षणं रणरणाकीर्णा स्थित्वैवं यक्षमागमत् । नत्वाऽर्चित्वा च तं प्रोचे
 ममेष्टं कुरुषे न किम् ॥ ३ ॥ अथोछलास गीर्व्योम्नि कल्ये भुवनभानुराट् । त्वामागादथ सा सद्यः सानुतापमवोचत ॥ ४ ॥ निःपुण्यया
 मया तस्योचितं किमपि नो कृतम् । नामस्थानादि नो पृष्टं नवाद्य स्थापितो व्रजन् ॥ ५ ॥ भङ्गात्मा कथितस्तेन मया त्वज्ञायि
 नाज्ञया । निधिः सन्निधिसंस्थोऽपि निःपुण्यानां हि दूरतः ॥ ६ ॥ हा नृपाल ! कृपाम्मोद्ये ! परमार्थः कथं न मे । कथितो हन्त !
 मुष्टासि दैवेन परमोपिणा ॥ ७ ॥ साख्यान्नाख्यातमेवाहं यक्षेश ! किमुपेक्षिता । विलप्येति चिरं सानुतापा सा स्थानमागमत् ॥ ८ ॥
 दध्यौ च नृपते रूपं ज्ञापयिष्ये निजस्वसुः । तावदुत्कण्ठिता तत्र भानुश्रीः स्वयमागमत् ॥ ९ ॥ ततः कृतप्रणामा सा मिलित्वा चिर-
 कालतः । स्नेहादालिङ्ग्य संस्थाप्याङ्गे च पृष्टा जगाद सा ॥ १० ॥ क्षेमोऽस्ति तातपादानां बन्धूनां नृपतिश्रियः । त्वददर्शनमक्षेम-
 मेकोमम्वा च सिध्यते ॥ ११ ॥ विवाहयोग्यां मां प्रेक्ष्य मत्वा द्वेपं च मे नृप । पृष्टस्तातेन दैवज्ञः कोऽस्या भावी वरो वरः ॥ १२ ॥
 ध्यात्वोचे तेन भुवनभानुर्भर्त्ता भविष्यति । एतत्पाणिग्रहाच्चक्रिपदं चापि स लप्स्यते ॥ १३ ॥ ततस्तुष्टेन तातेन स स्वर्णाद्यैः प्रपूजितः ।
 तं विसृज्य ततस्तातोऽमन्त्रयन्मात्रिभिः सह ॥ १४ ॥ कथं नृपः स आनेय एकोऽमात्यस्ततोऽवदत् । करिरूपं विधायैव हियते सुखमेव
 हि ॥ १५ ॥ परः प्राह हियमाण इत्थं हन्ति स हस्तिनम् । तत्प्रासादशिरःसुप्तो हियतां सविमानगः ॥ १६ ॥ प्रैपि तातेन पवनगतिः

खेदोऽयं तरुणे । विच्छायाः स समायातः शृणुतातेन चावदत् ॥ १७ ॥ देव ! तस्य पुत्रीं वीक्ष्य विच्छायां छन्नरूपिणा । अप्रच्छि-
 पुरूप एवो विच्छायन्यस्य कारणम् ॥ १८ ॥ स ग्राह कल्ये केनापि पट्टाधीभूय मायया । पुरतो दक्षितेणेनापुण्येनोऽपहृतो नृपः ॥ १९ ॥
 अयस्योऽघनियुक्तस्तु दृष्टोऽयं सविसर्गैः । तं विनैव जनः सर्वो यतो मयोऽसुखाम्बुधौ ॥ २० ॥ ततो दुःखादथ ग्राह किं नैमिसि-
 त्रीपिचद्रीघणकृते लगान् ॥ २१ ॥ यदस्यां परिणीतायां पतिघ्नक्री भविष्यति । ध्यात्वेति परितः
 ॥ २२ ॥ ध्यात्वेति गदिता लघ्वी किञ्चिदाग्यामि तेऽश्रतः । अमग्रमाग्यसौभाग्यः कल्येऽत्रागात्तव प्रियः ॥ २३ ॥ यदीक्षते ततश्चिन्तोत्तार मम मानसात्
 लावण्यं दुग्धमैरिय गृह्यते । नेत्रद्वयविधाता च यदर्शनमुधासतः ॥ २४ ॥ भास्करोऽयं निरीक्ष्येवाक्रान्तानेकमहीधरम् । आक्रान्त-
 ॥ २५ ॥ दृश्यौ च सा वरं पृथ्वी पृथ्वीनेन कदापि या । यत्र तत्रापि यातेन तेनाऽप्यो न विद्युज्यते ॥ २६ ॥ भ्रवणे भ्रवणेनास्य
 संजाते सफलं मम । भाविनी दश्येन स्वस्य दर्शनेन पुनः कदा ॥ २७ ॥ ध्यात्वेत्यपृच्छद् भगिनी कथं सोऽत्र समागमत् । साथ यद्यस्य
 पृथान्तं सकलं तत्पुत्रोऽयदत् ॥ २८ ॥ सुत्वेति विस्मिताचालीद्रानुधीः स्वपुरं प्रति । भानुश्रीरपि च ज्योममर्घ्यमध्यामध्याममृत्
 ॥ २९ ॥ इतथ गच्छन् भूनेता नदीमेकामलोक्त । कुर्वाणां स्वागतप्रश्रमिव द्राक् सास्त्रास्त्रैः ॥ ३० ॥ तस्यास्तस्य निकटकुत्रे च
 नरमैथव । हारकुण्डलकेयूरभूषितं रूपमन्मयम् ॥ ३१ ॥ सूच्यानिमीलितखं च कन्धरार्पिच्छिदातुरम् । रुपा दद्याधरं यत्र प्रस्युद्गर्णा-

सिमुद्यतम् ॥ ३४ ॥ ध्यात्वेत्याषधीवलयजलेनासिक्तं तं नृपः । स सुप्तबुद्धवत् खड्गव्यग्रपाणिर्वोचत ॥ ३५ ॥ क रे प्रयासि मे
 कान्तामपहृत्य खगाधम ! । पूर्वविशवशादित्यं वदन् भूमेः स उत्थितः ॥ ३६ ॥ पुरो वीक्ष्य नृपं ह्रीणो नत्वोचि पुरुषोत्तम ! ।
 क्रीतोऽस्म्यहं त्वया प्राणदानात् कर्मकरो यथा ॥ ३७ ॥ पूर्वोपकारिणस्तेऽहं स्वप्राणैरपि नानृणः । ममास्तताङ्गतो मर्त्यलोकः प्रकटित-
 स्त्वया ॥ ३८ ॥ नृपः प्रोवाच मन्येऽहं स्वकृतोपकृतिं तदा । यदा तव प्रणयिनी समानीता भविष्यति ॥ ३९ ॥ स दध्यौ नैप-
 सामान्यो मान्यो मान्यैरपि ध्रुवम् । यतो मनोरथैरेवोत्तमताधमता मता ॥ ४० ॥ परदारं हरत्येकोऽहं तं रक्षितुमक्षमः । तदान-
 यनचिन्तायामुत्तमस्त्वेष ताम्यति ॥ ४१ ॥ राज्ञोक्तः स खट्वत्तान्तं ब्रुह्मपायं करोम्यहम् । स ग्राह युक्तमादिष्टं लक्ष्ये बाणो हि मुच्यते
 ॥ ४२ ॥ लक्ष्मीपुरेऽस्ति मकरकेतुर्नाम नराधिपः । तस्याहं प्रथमः पुत्रो नामतो मकरध्वजः ॥ ४३ ॥ तातो जयपुरे दूतं जय-
 शेखरभूयतेः । प्रैषीत्तदीयतनयां याचितुं रतिसुन्दरीम् ॥ ४४ ॥ स विष्टो वेत्तिनिर्दिष्टो नृपं नत्वा निवेष्टवान् । उक्तो नृपेण मकरकेतु-
 निर्विघ्नमस्ति यत् ॥ ४५ ॥ दूतः प्रोवाच युष्माभिर्मैत्रीर्यस्य प्रवर्धते । तस्य निर्विघ्नमेवायं तत्कार्यमवधार्यताम् ॥ ४६ ॥ मकरध्वज-
 योग्या हि पुत्री वो रतिसुन्दरी । तत्तस्य दीयतां देव ! प्रोचैद्य जयशेखरः ॥ ४७ ॥ इदं फलं हि कन्यानां स्वाजन्यं ताभिरर्ज्यते ।
 सम्बन्धेनामुना हृष्टा वयं गत्वा नृपं वद ॥ ४८ ॥ इति सम्भाष्य सम्मान्य विष्टे तत्र वेत्तिणाम् । विज्ञातं देव ! दूतोऽस्ति रत्नचूड-
 खगेशितुः ॥ ४९ ॥ नृपस्यादेशतः सोऽपि प्रतीहारप्रवेशितः । नत्वा व्यजिज्ञपत् पुत्री मणिचूडाय दीयता ॥ ५० ॥ महान्सोऽपि नृप
 इति दाक्षिण्याजयशेखरः । वचोऽमंत वचोभात्रात्कृतौचित्यं विष्टवान् ॥ ५१ ॥ ततो दध्यौ सुतार्थे मे रत्नचूडेन सैङ्गरः । भावी

तत्किं मया कार्यमिति ध्यायति यावता ॥ ५२ ॥ तावत्पुत्री सभायाता न दद्या न च मायिता । तयोचे तात ! किं चिन्तांचान्ता
 मम निर्दिश्यताम् ॥ ५३ ॥ नृयेण फणिते सोचे तात ! चिन्तात्र मुच्यताम् । स्वयमेव करिष्यामि सुन्दरं सर्वमप्यहम् ॥ ५४ ॥
 इदानीं व्यसृजन्मृगः सा मत्ता सत्यवादिनीम् । देवीमाराधयामास नामतो भवितव्यताम् ॥ ५५ ॥ सा नित्यपूजया तृणा प्रत्यक्षा
 ग्राह किं प्रियम् । क्रियतां तव सा प्रोचे वरः को मे भविष्यति ॥ ५६ ॥ मकरध्वज इत्युक्ते देव्या कन्या पुनर्जनी । यदा पृच्छति
 कोप्येवं तदा बाल्यं पुनस्तपसा ॥ ५७ ॥ तत्प्रपदाऽगमयेद्वी कन्या इष्टा गृहं ययौ । ततोऽहं मणिचूडधायतां पुरमुभावपि ॥ ५८ ॥
 जपदोहरात्रेण द्रयोरव्युचितं कृतम् । सविशेषं पुनर्मानं मम दर्शयति सा सा ॥ ५९ ॥ परस्य व्यवहारेणोचितं तु कुरुते नृपः ।
 त्वोऽप्यापि मयावश्यं मम दास्यत्ययं मुताम् ॥ ६० ॥ द्रयोरप्यावयोः पार्श्वे प्रधानी प्रादिनोद्युपः । तावत्तुर्चमेकस्य यस्य कन्या
 न दीयते ॥ ६१ ॥ तप्तसादपरोऽस्माकं सादवश्यं पराशुखः । तदत्र देवता सत्यास्ति नाम्ना भवितव्यता ॥ ६२ ॥ तद्युवाम्यां
 पचत्तस्याः प्रमाणीक्रियतामिति । आशाम्यां सम्मते ताम्यामृचे तत्क्रियतामिदम् ॥ ६३ ॥ एकैको युवयोस्तत्र प्रधानो नस्तथैककः ।
 स्वास्तान्ति तत्राप्यदने निश्चक्षिष्यन्ति देवताम् ॥ ६४ ॥ प्रतिपद्येति सम्मान्य प्रधानपुरुषाविमो । प्रहितौ निश्चयैकैको नरो नौ राह
 एककः ॥ ६५ ॥ कृत्वा प्रधानामर्चो ते प्रधाना योजितैः करैः । अपृच्छन् रतितुन्दर्याः वरः कोऽस्या भविष्यति ॥ ६६ ॥ प्रत्यक्षी-
 भूय देव्याल्पतु मलिता मकरध्वजः । प्रातर्न्यस्रपि च सास्त्रस्यामिनां 'पैर्नियोगिमिः ॥ ६७ ॥ विदेऽयो मणिचूडोऽय दिनेन्दुवद-
 जापत । दध्यौ च वक्ष्यति जनो मां पुण्येन विवर्जितम् ॥ ६८ ॥ परिचारस्य मित्राणां तावत्स्यापि कथं सुखम् । प्रपावान् दर्शयि-

१ व्यासः । २ विदुषः । ३ भित्तोऽयः ।

प्यामि हहा कीदृग्भृदिदम् ॥ ६९ ॥ युक्त्या निषेधसङ्ग्रामो मम कर्तुं न युज्यते । गमने त्वधुना लोको वक्ति मत्सरिणं च माम् ॥ ७० ॥ प्रस्तावे तु चमत्कारं करिष्ये मकरध्वजे । तस्येति ध्यायतोऽभ्येयुर्जयशेखरमन्त्रिणः ॥ ७१ ॥ प्राहुर्यो न कालुष्यं यतोऽसाकं न दूषणम् । ततो विधापनीयोऽयं मध्ये स्थित्वा महोत्सवः ॥ ७२ ॥ प्रपन्ने मम ते जग्मुख पाणिग्रहोत्सवः । जातो महाप्रबन्धेनाऽस्यां च कल्पपि वासरान् ॥ ७३ ॥

अथ प्रियान्वितो यावद्भनलक्ष्मीं विलोक्ये । तावच्छन्नं समभ्येत्य स घातं मम दत्तवान् ॥ ७४ ॥ प्रतिहन्तुमशक्तोऽहं जात-
तद्घातवेदनः । अश्रौपं द्वियमाणायाः प्रियायाः करुणागिरः ॥ ७५ ॥ तथा मम न घातोपि व्यथते तद्गिरो यथा । नान्योऽपि
शक्यते द्रष्टुं विलपन् किं पुनः प्रियः ॥ ७६ ॥ निश्चयश्चात्र मम सा कदाचिन्नान्यथा भवेत् । राहुग्रस्तापि नो चन्द्रकला स्वं रूप-
मुज्झति ॥ ७७ ॥ मयैप तव वृत्तान्तः कथितो युक्तमाचर । किं च विद्या गृहाण त्वं सोऽप्रभुर्णुर्यथा भवेत् ॥ ७८ ॥ गृहीतास्तत्क्षणं
विद्या राज्ञा तस्य समीपतः । देवाधिदेवभक्त्यामूः सिद्ध्यन्तीति च सोऽवदत् ॥ ७९ ॥ तद्दर्शयामि तं कृत्वा यं स्वच्छे निजचेतसि ।
विद्याधरजनो विद्याः साधयत्येव हे लया ॥ ८० ॥ विज्ञप्येति नृपस्तेन नीतश्चैत्ये वनस्थिते । सुधासमुज्ज्वले स्वर्णकलसामलसारके ॥ ८१ ॥
तस्य मध्ये च चन्द्राश्मप्रतिमा प्रतिमा रुचा । दर्शिता कर्शिताशेषदुष्कृता सुकृतावहा ॥ ८२ ॥ चन्द्रविम्बनिभं विम्बमिदं वीक्ष्य
क्षितिक्षितः । क्षणाच्छुःकुवलये विनिद्रत्वमुदहृतुः ॥ ८३ ॥ लसत्परिमलाढ्यानि कमलानि सरोवरात् । समासन्नात्समानीय पूजा
भूजानिना कृता ॥ ८४ ॥ अस्तौचेति कुवलयभूषण ! त्वं सरोनिभ ! । भवभ्रान्तिपरश्रान्तिभवां तृष्णां हर प्रभो ! ॥ ८५ ॥

सुतुवैति तं कुचलयधृण्णत्सवं जिनाधिपम् । प्रोचे प्रभो ! प्रसीदाशु विद्याः सिद्धान्ति मे यथा ॥ ८६ ॥ एवमुक्त्वा समकर-
 णजोऽप्यमकरध्वजः । उ विद्याः साधयामास विधिनैकधर्मानसः ॥ ८७ ॥ विभीषीकाम्भोऽविम्यचाभ्याससंस्थितखेचरः । पुण्यात्मा
 मलयकालेन विद्यासिद्धिमवाप्त सः ॥ ८८ ॥ पुष्पशृङ्गः पपाताय दिवि दध्वात दुन्दुभिः । जहो जयजयारावधामराण्यलुठन् दिवि
 ॥ ८९ ॥ निरीक्ष्य तन्क्षणं सिद्धि खेचरः प्राह भूपतिम् । आख्याहि मे प्रसद्याशु कौडसि त्वं पुरुषोत्तमः ॥ ९० ॥ नृपेणात्मस्वरूपेऽप्य
 कथिते प्राह खेचरः । जयन्ति मम पुण्यानि त्वयि प्राणप्रदायिके ॥ ९१ ॥ किं च मानुश्रियः पुत्रयः पाणिग्रहणेतवे । युष्मान्
 गर्वेयितुं द्रैपीतपुष्पावीक्रः स्वगान् दिते ॥ ९२ ॥ विद्वेपेणाधुना दुष्मान् दिदृशति स्वगाधिपः । यतः श्रीश्रीपुरायीबो विद्यासुज-
 पलोन्मदः ॥ ९३ ॥ श्रीकण्ठनामविद्यामृषक्री रूपश्रियं पराम् । युत्वा मानुश्रियः द्रैपीतप्रधानान् याचनाकृते ॥ ९४ ॥ तेषां च
 दापमानानामुपरं विदधे नृपः । विदित्याख्यास्वामीपुत्रका सम्मान्य ते विसञ्जिताः ॥ ९५ ॥ दृष्टा नृपेण मानुश्रीः प्राह किं
 तात ! पृच्छत । नैमिषिसूच्यः किं वो विस्मृतं नान्यथा ब्रूतः ॥ ९६ ॥ निर्बन्धमवपुस्त्राडसा नृपः सर्वत्र खेचरान् । आदिशद्
 दूयनभानुं यदानपत्र वेगदाः ॥ ९७ ॥ कन्यारत्ने यथानर्घ्येऽसिस्त्रमुप्य समर्पिते । विस्मारितराजकार्यो चिन्तास्माकं निवर्तते ॥ ९८ ॥
 अथ नैमिषिफलयन्त्रो ज्ञात्वा चक्री कृतादरः । तामपाचद्वेगोचप स्वकीयचलपरिवितः ॥ ९९ ॥ मत्स्या परिणिनीपुं मां कः परः परि-
 जेष्यति । यस्य स्वामीविते वाञ्छाऽनुच्छातुत्सेकयानसि ॥ १०० ॥ मानुश्रियः पिता त्वो तु वाञ्छत्येकं वरं वरम् । तमोषहं दिव-
 सयत् प्रतापकलितं रविम् ॥ १०१ ॥ स्वामी पितुर्मे कनकराय एव कृपाणतः । एवं वर्धयैविव्यामि तत्तवागमनादहम् ॥ १०२ ॥
 इदो नृप उवाचेनं तपश्चरयितामहम् । मेलयाम्यथ पश्चात्तु कर्मयेस्त्वं भद्राप्रमम् ॥ १०३ ॥ अपुन्या कथिते विघ्नः कार्यस्य भविता

तव । अपरत्रापि कार्ये न कालक्षेपः सुसङ्गतः ॥ १०४ ॥ यद्यप्येवं तथाप्यस्ति तत्र चिन्ता न कापि च । यतस्तत्र विधिरेव समस्ति
 स्वयमुद्यतः ॥ १०५ ॥ भानुश्रीप्रार्थनां कुर्वन् श्रीकण्ठः कुण्ठधीः पुनः । त्याज्यो राज्यश्रियाऽवश्यमीष्यारसवशादिव ॥ १०६ ॥
 चिन्तया किं तया कुर्वे परार्थमिति भूयतौ । वंदत्यासन्नचूतस्थं शुक्रद्वन्द्वमदृश्यत ॥ १०७ ॥ शुकी ग्राह प्रिय ! कुतो दुःखार्त्त इव
 लक्ष्यसे । शुक्रः ग्राहान्यदुःखेन तयोचे कथ्यतां कथम् ॥ १०८ ॥ सोवदन्मणिनिधाननाम्नि क्रीडाचले मया । उद्यानसौधकास्थिता
 रतिसुन्दरी नामतः ॥ १०९ ॥ रमणी मणिचूडेन प्रार्थ्यमानेति शुश्रुवे । स्वामिनि ! श्रीः परिजनोऽहं च सर्वमिदं तव ॥ ११० ॥
 फलमेयां तदादेहि देहि दृष्टिं नते मयि । परासौ प्रतिबन्धं किं कुरुषे पुरुषे ननु ॥ १११ ॥ इत्युत्त्वा ग्राह सा नान्यः शरणं मकरध्वजात् ।
 ज्वलतो ज्वलनाद्वापि ममायं हृदि निश्चयः ॥ ११२ ॥ विमुच्य खेचरीस्तस्या रक्षार्थं स गतस्ततः । सारं सारं हरोदया पतिं प्रतिजनं
 तथा ॥ ११३ ॥ खगानामपि नश्चितं गया दुःखेन पूरितम् । विद्याधर्योऽपि सर्वास्ता दुःखार्ता हरुदुस्तराम् ॥ ११४ ॥ विलेपे
 रतिसुन्दर्या निःपुण्याऽहं प्रियेण चेत् । त्यक्तास्मितात ! तत्त्वं किं मम सारां करोषि न ॥ ११५ ॥ किं मया प्राग्भवे पापं स्वाहितं
 विहितं यतः । मकरध्वजविरहोऽभूद्भूमध्वजदारुणः ॥ ११६ ॥ विलपन्तीति साऽस्थायि खेचरीभिः कथञ्चन । तत्र चूतद्रुमपश्यं
 तदेतद्दुःखकारणम् ॥ ११७ ॥ नृपः कृपाद्रिचितोऽभूत्तच्छ्रुत्वा खेचरः पुनः । विमुच्यश्रूणि दध्यौ किमहं रोदिमि भीरुवत् ॥ ११८ ॥
 स्त्रीणां हि रुदितं दुःखे नृणां तु रिपुनिग्रहः । तत्र गत्वा द्रुतं कुर्वे तदहं रिपुनिग्रहम् ॥ ११९ ॥ अथोचे नृपतिः कीरो वरमेव
 कृपापरः । शक्त्याऽकृतप्रतीकारा वयमस्यापि नो समाः ॥ १२० ॥ काले लगति सा वाला निराशां हि प्रजायते । तद्वेगादम्रयते

व्यात्या चलितौ तौ विमानगौ ॥ १२१ ॥ तौ वीक्ष्य नथाः खेचर्यो दृष्ट्वा तु रतिमुन्दरी । विच्छाया रुदती क्षीणशरीरा लुलिता-
 लरा ॥ १२२ ॥ खेचरः प्राह तां मुखं शुचं यदहमागतः । सम्यक् निशम्य सा पत्युः शब्दमभ्युत्थिता मुदा ॥ १२३ ॥ तदा
 तयोः मुखं किञ्चिदभृद्विरहोत्कयोः । परस्परं विजानीतस्तत्त्वावेव परो न तु ॥ १२४ ॥ स तां विमानमारुह्य प्राह सैष प्रणम्य-
 ताम् । प्राणदो मे शयुरस्ते सापतद्वृषपादयोः ॥ १२५ ॥ सम्भाविता भवो मर्त्रां क्षुपा निशदया दद्या । द्राःस्यः पृष्टो नृपेणाय क
 सोऽगात् पारदारिकः ॥ १२६ ॥ स भीसः प्राह देवाग्र मुस्त्या निजपुरं गतः । खेचरः प्राह किं देव ! तमः स्यात्सम्मुखं रवेः ॥ १२७ ॥
 पुक्तं हि यत्र वः सोऽगात् प्रतापान्नौ पद्मवताम् । विधोचितोपमित्युक्ते नृपेण प्राह खेचरः ॥ १२८ ॥ नीती युक्तं निषिद्धं हि
 दुर्परिषि धिया पुनः । रिपोः परिभवः कार्यः साम्प्रतं कृत एव सः ॥ १२९ ॥ न च कालविलम्बो वः फलं सम्प्रति युज्यते ।
 मानुश्चिर्य प्रतिदिनं श्रीरुण्ढो याचते यतः ॥ १३० ॥ तत्प्राक् मे पुरमागम्य राज्यं नय कृतार्यताम् । दाक्षिण्यबाह्वयस्तेन सहोचाली-
 दिमानगः ॥ १३१ ॥ ज्योतिर्यान्तव्य ते श्रुत्या तुमुलं यावदग्रतः । पश्यन्ति तावदागच्छतैस्त्र्यं दृष्टं समुद्यतम् ॥ १३२ ॥ राक्षोचे
 किमिदं प्राह खेचरो देव ! मन्यते । खेचरीक्यनापोदुं स समेति नराधिपः ॥ १३३ ॥ युत्वेति रतिमुन्दर्यो दृष्टिः कातरतामगात् ।
 नृपः प्राह पश्यतां नः समेतोऽयं रणोत्सवः ॥ १३४ ॥ त्वं क्षुपां रथ यत्नेन मलिभ्याम्यखिले बले । स प्राह मयि मृत्ये किं युज्यन्ते
 प्रभवः स्वपम् ॥ १३५ ॥ तद्दृश्यतां स्वमृत्यस्य भक्तिरेवं वदन्नयम् । वद्धा परिकरं खेत्रे करं न्यास्यद्भुजं तथा ॥ १३६ ॥ यावदेवं
 मियत्नौ तत्तागद्विद्याभृदागतः । एको विमानगस्तेन सिष्टव्य मकरध्वजः ॥ १३७ ॥ विनयेन पदोत्तसापतच्च रतिमुन्दरी । विसितस्य
 नृपसाहस्यं खगोऽयं मातुलो मम ॥ १३८ ॥ नाम्ना सत्प्रसिद्धयेत्याख्याय प्राह मातुलम् । विजयः कैप किं कोऽपि तावत्सीमां

मञ्जर्याख्यं निरीक्ष्य च । प्राह सिंह ! त्वमेवासि सर्वकल्याणकृत्सम ॥ १७३ ॥ तत्किं तवोपकुर्वेऽहं स ग्राह विनयानतः । तवप्रभा-
वतो देव ! सिंहन्ति हरिणा अपि ॥ १७४ ॥ तवाकल्पितकल्पद्रो ! स्वः किं नाम वर्ण्यते । जनस्यालक्षितमिति सिंहोक्तेति नवा
वधूः ॥ १७५ ॥ स्मित्वा शृङ्गारमञ्जर्या वीक्ष्यते स्म सुखं तदा । विज्ञाय कलितं च खं सोऽपि स्मितलवं व्यधात् ॥ १७६ ॥ भानुश्रीः
शिक्षिता पित्रा वत्से ! ज्योत्स्नेव सर्वदा । राजानुगामिनीभूय जामातापि प्रभाषितः ॥ १७७ ॥ कदापि नानया दृष्टमसुखं तत्तथा
त्वया । कार्यं यथा न स्मरति विन्ध्यमेवा करेणुवत् ॥ १७८ ॥ (युग्मम्) स्वभावेनापि नालीकं परदोषं च वक्तव्यसौ । उचितज्ञा सुशीला
च दयालुर्मृदुभाषिणी ॥ १७९ ॥ यात्रापात्रविशेषज्ञा प्रणयिग्रहमानसा । एतस्याः सम्मुखीनाया विमुखो मा स भूः क्वचित्
॥ १८० ॥ यद्वा शुद्धगुणौघस्य पुरः किं तव कीर्त्यते । प्रकृत्यैव नायुक्तं कुर्वतो यत्समेति ते ॥ १८१ ॥ अभाणीद्भुवन-
भानुः सौजन्यं वो निर्गलम् । यतो मां निर्गुणमपि सगुणं ब्रूथ सर्वथा ॥ १८२ ॥ चेद्भालेन मया राज्यं प्रापि ताते दिवङ्गते ।
एतावतापि किं नाम तद्गुणित्वं ममाभवत् ॥ १८३ ॥ सन्तः कुर्वन्त्यणुमपि गुणं स्वर्णगिरिप्रभम् । हृद्वर्पणे सतां शुद्धे को वा न
प्रतिविम्ब्यते ॥ १८४ ॥ खं मन्ये निर्गुणमपि सगुणं भवतां मतम् । श्रीतातेन श्रियं दत्त्वा गौपालः श्रीपतिः कृतः ॥ १८५ ॥
चिन्ता कार्या तदेतस्या शुष्माभिर्नैव सर्वथा । कामधेनुं गृहायातां किं कश्चिद्वमन्यते ॥ १८६ ॥ कुत्रिमो हि विसंवादी स्नेहो
भवति नापरः । एतस्यां हि ममस्नेहः पुरातनभवोद्भवः ॥ १८७ ॥ अथाह कनकरथः कन्यारत्नार्पणान्मया । राज्यं समर्पितं सर्व
राज्ये सारमियं हि मे ॥ १८८ ॥ अथ प्रवरहस्त्यश्च विमानमणिमौक्तिकम् । ददौ विद्याधराधीशो जामात्रेऽमात्रतोपभृत् ॥ १८९ ॥

प्रसाद्यथाः परितोऽपि तमोहरन् । उदण्डं पुण्डरीकालिरामात् सुवनभानुराट् ॥ १५७ ॥ विमानकिंकिणीकाणेर्यस्य श्रुति-
 सुखप्रदेः । आकर्णितैः दिग्गजेन्द्रास्तस्मिन्कल्पिताधिरम् ॥ १५८ ॥ यद्भवगर्जितं श्रुत्वा परितो गगनाङ्गणे । पर्जन्यगर्जितभ्रान्त्या
 नृत्यन्ति शिरिणो मुदा ॥ १५९ ॥ ततश्च कनकरथस्तस्य सम्मुखमागमत् । उमयोरप्रवद्योग एतयोः पुष्पदन्तयोः ॥ १६० ॥
 राकारात्रिमुखद्वये तदधन्द्रोदयान्विते । कलिते तारकाभिश्च प्रसादेम्बरसुन्दरे ॥ १६१ ॥ पदार्थसम्पदा रम्यरूपे सुकविकाव्यवत् ।
 ग्रामादे सुवनभाटुभूपालः समुपागमत् ॥ १६२ ॥ आययकस्तु भुरनभानुभानुश्रियोर्मियः । अन्योन्यदर्शने जड्धे प्रेमदूती गिरापि च
 ॥ १६३ ॥ मियः प्रतिदिनं प्रेष्यमाणैर्विधिवस्तुभिः । वस्तूनामिह चिचस्थाप्यभृद्विनिमयोऽनयोः ॥ १६४ ॥ तयोर्लभान्तरालस्था-
 दिनास्त्रिचतुरा अपि । अतुच्छमृतसुकसान्तवतोर्विस्तरवयुः ॥ १६५ ॥ अयो विवाहदिवसे स्वेचरेन्द्रागमोत्सवे । तत्र शृङ्गारमञ्जर्या-
 भेतायां दयिताज्ञया ॥ १६६ ॥ स्मर्यतूर्पेरवार्यमाने च गगनाङ्गणे । संकेतेनैव कार्येषु क्रियमाणेषु सर्वतः ॥ १६७ ॥ कारितासु
 सपर्यागु चैत्येषु च विशेषतः । मान्यमानेषु मान्येषु गीयमाने च महले ॥ १६८ ॥ विवाहोचितनेपथ्यलक्ष्मीकलितयोस्तयोः ।
 अजनि श्रीपतिध्रीवरपाणिग्रहणमद्रलम् ॥ १६९ ॥ (चतुर्थिः कलापकम्) तदा मानुश्रियो लाभान् प्राप्तविश्वग्रयधियम् । आत्मानं
 सुवनभानुः मन्यते स्म महीपतिः ॥ १७० ॥ प्राप्य राज्ञः करस्पर्शं तदा मानुश्रियोऽपि हि । विकस्वरे कुबलये इव नेत्रे बभूवतुः
 ॥ १७१ ॥ अथ प्राप्य निजं रूपं सिंहस्तत्र समागमत् । उत्सवादुत्सवं तेन मेने शृङ्गारमञ्जरी ॥ १७२ ॥ नृपः सित्वा च शृङ्गार-

मञ्जर्यास्यं निरीक्ष्य च । ग्राह सिंह ! त्वमेवासि सर्वकल्याणकृत्स्नम् ॥ १७३ ॥ तत्किं त्वोपकुर्वेऽहं स ग्राह विनयानतः । तवप्रभा-
वतो देव ! सिंहन्ति हरिणा अपि ॥ १७४ ॥ तवाकल्पितकल्पद्रो ! स्तवः किं नाम वर्ण्यते । जनस्यालक्षितमिति सिंहोक्तेति नवा
वधूः ॥ १७५ ॥ स्मित्वा शृङ्गारमञ्जर्यां वीक्ष्यते स मुखं तदा । विज्ञाय कलितं च खं सोऽपि स्मितत्वं व्यधात् ॥ १७६ ॥ भानुश्रीः
शिक्षिता पित्रा वत्से ! ज्योत्स्नेव सर्वदा । राजानुगामिनीभूय जामातापि प्रभाषितः ॥ १७७ ॥ कदापि नानया दृष्टमसुखं तत्तथा
त्वया । कार्यं यथा न सरति विन्ध्यमेपा करेणुवत् ॥ १७८ ॥ (युग्मम्) स्वभावेनापि नालीकं परदोषं च वक्त्यसौ । उचितज्ञा सुशीला
च दयालुर्मुहुमापिणी ॥ १७९ ॥ पात्रापात्रविशेषज्ञा प्रणयिग्रहमानसा । एतस्याः सम्मुखीनाया विमुखो मा स भूः कचिद्
॥ १८० ॥ यद्वा शुद्धगुणौघस्य पुरः किं तव कीर्त्यते । प्रकृत्यैव नायुक्तं कुर्वतो यत्समेति ते ॥ १८१ ॥ अभाणीद्भुवन-
भानुः सौजन्यं वो निरर्गलम् । यतो मां निर्गुणमपि सगुणं ब्रूथ सर्वथा ॥ १८२ ॥ चेद्वालेन मया राज्यं प्रापि ताते दिवङ्गते ।
एतावतापि किं नाम तद्गुणित्वं ममाभवत् ॥ १८३ ॥ सन्तः कुर्वन्त्यणुमपि गुणं स्वर्णगिरिप्रभम् । हृद्वर्पणे सतां शुद्धे को वा न
प्रतिविम्ब्यते ॥ १८४ ॥ खं मन्ये निर्गुणमपि सगुणं भवतां मतम् । श्रीतातेन श्रियं दत्त्वा गोपालः श्रीपतिः कृतः ॥ १८५ ॥
चिन्ता कार्या तदेतस्या युष्माभिर्नैव सर्वथा । कामधेनुं गृहायातां किं कश्चिदवमन्यते ॥ १८६ ॥ कृत्रिमो हि विसंवादी स्नेहो
भवति नापरः । एतस्यां हि ममस्नेहः पुरातनभवोद्भवः ॥ १८७ ॥ अथाह कनकरथः कन्यारत्नार्पणान्मया । राज्यं समर्पितं सर्वे
राज्ये सारमियं हि मे ॥ १८८ ॥ अथ प्रवरहस्त्यश्च विमानमणिमौक्तिकम् । ददौ विद्याधराधीशो जामात्रेऽमात्रतोपभृत् ॥ १८९ ॥

परंपरपि नृपैस्तस्य प्राभृतं निमृतं कृतम् । कृतोचिता नृपाः सर्वे स्वं नयसमभ्यगुः ॥ १९० ॥ जामाता सुविनोदेन कालं नयति
 मोक्ष्यतः । स्वां पुनः परिणीतां तु मेने नृङ्गारमञ्जरी ॥ १९१ ॥ मान्यदा परिहासेन मानुश्रीसम्मुखं जगौ । त्रियोऽयं गणकस्तस्मि
 क्रीडाद्रीं प्रत्ययोऽस्य मे ॥ १९२ ॥ जानामि सुवनमानुः ममेतो युष्मदीदृशम् । मविष्यति दिनैः कैश्चिदित्ययं विप्रवारकः
 ॥ १९३ ॥ तस्या भाव्यं न तस्या तदद्दु शुद्धान्तमप्ययम् । कृता बहुवरोधोपि त्वामयं वययिष्यति ॥ १९४ ॥ नृपेण सय-
 मानेन प्रोये नृङ्गारमञ्जरी । कथं त्वं सरलायेनां स्वां शिष्यसि पूर्वताम् ॥ १९५ ॥ त्वं वद स्वेच्छया नैषा कौविष्यति कदापि
 मे । मानुश्रीर्भ्रङ्गटि कृत्याभ्युजेनाताऽप्यन्यति ॥ १९६ ॥ नृङ्गारमञ्जरी प्राह शाल्वेवं शुचिर्नीप्रिय ! । विदज्ज्या अपराधास्तत्वं मानु-
 श्रोरय हा जगौ ॥ १९७ ॥ पृथ्वीप्रियेति जल्पन्त्या अग्रजाया निजस्यगुः । करोमि कीदृशं दण्डमुदरुण्डमहमत्र ते ॥ १९८ ॥ विमुच्य
 मामप्यस्यापि किं काप्यस्ति परा त्रिया । महानरेन्द्र इत्येव तद्वाच्यो भगिनि ! त्वया ॥ १९९ ॥ राद्या शीर्षं विधूयाय प्रोक्ता नृङ्गार-
 मञ्जरी । स्तोकेनापि हि कालेन भवत्या पाटितासक्यौ ॥ २०० ॥ तथा यथा तयाच्येया वन्थी दण्डं चिकीर्षति । सा प्रोयाच प्रमाद्योऽयं
 मरुतामेव तेजसः ॥ २०१ ॥ पुरा तु माप्यामाणापि ददौ प्रतिवचो न च । दियाकरस्य माहात्म्यादातपश्रीः प्रतप्यते ॥ २०२ ॥
 कामदत्तं स्वयमिदं देवेन परिमाप्यताम् । क्वपि प्रेम विना मानं भानिन्यो न प्रकुर्वते ॥ २०३ ॥ तत्रया नापराधोऽस्याः कार्यो
 या ते यचोऽपि हि । सद्ये न कथं सा ते मनुजावं सद्विष्यते ॥ २०४ ॥ इति प्रतिदिनं कालमत्येतर्त्ती स लालयन् । निःसारं
 मन्यते स्वर्गमप्ययं वर्जितं तया ॥ २०५ ॥ आस्थानस्योऽय्य भुवनमानुर्व्यञ्जपि वेप्रिणा । देवास्ति मकरकेतोर्दूतो द्वारि निगारितः

... ॥ २४४ ॥ दुःसञ्चरं पदातीनां हतारोहकहस्तिभिः । उदग्रमुद्रावातसञ्चारतमहारथम् ॥ २४५ ॥
 करटिकं शुण्डादण्डविक्षण्डनात् । भटैः सुराङ्गनाभिश्च त्रियमाणमहारथम् ॥ २४६ ॥ शिवालतस्फुरद्गीतनृत्यद्वन्द्वकवन्धकम् ।
 मिलदुत्तालवेतालमुल्बणं समभूद्रणम् ॥ २४७ ॥ (पञ्चभिः कुलकम्) नृपसामन्तहस्त्यश्चविधातादवलं बलम् । श्रीकण्ठः कुण्ठमुदीक्ष्य
 दूतं त्रैपीव विरोधिने ॥ २४८ ॥ स गत्वा ग्राह भुवनभानुं लोकक्षयो मुधा । कथं विधीयते द्वावप्यात्रां बुद्धावहे ततः ॥ २४९ ॥
 नृपः ग्राहाथ रे दूत ! वद तं स्ववलक्षये । दृष्टे विरम मन्यस्य ममाङ्गां वैजिजीविषा ॥ २५० ॥ अथवासन्नमुत्पूनां भवत्येव विप-
 र्ययः । पिपीलिकानामुद्धूतिः क्षयकाले हि पक्षयोः ॥ २५१ ॥ तत्ते यया कयाप्यस्ति युधा योद्धुं समर्थता । तेन सज्जो भव
 स्त्रेच्छात्रार्थेऽदायि मया तत्र ॥ २५२ ॥ दूतेन गत्वेत्याख्याते श्रीकण्ठोऽकुण्ठमुद्रिना । मतिसागरसंज्ञेन मन्त्रिणेति निगद्यते ॥ २५३ ॥
 निवर्तस्व युधो देव ! किञ्चित्चान्तरं हि सः । यत्तेन कुम्भजेनेव निर्पीतस्ते बलोद्दिधिः ॥ २५४ ॥ अर्जयेज्यलक्ष्मीं हि स
 पुण्यो विक्रमः क्रमः । स किलाविक्रलो नाथ ! प्रतिपक्षे निरीक्ष्यते ॥ २५५ ॥ माड्ग जलज्जालं राज्ये नार्याः कार्यादितोऽल्प-
 क्राव । अन्यच्च न्यायिनां हार्दं कुर्वते देवता अपि ॥ २५६ ॥ नयो नार्थं परोद्गानिष्टुद्रा यदिति स्फुटम् । स्वपामपि स्वगेन्द्राणां

१ युद्धाय । २ नलन्तम् । ३ जेहम् ।

परैरपि नृपैस्तस्य प्राभृतं निभृतं कृतम् । कृत्रोचिता नृपाः सर्वे स्वं नगरमभ्यगुः ॥ १९० ॥ जामाता मुचिनोदेन कालं नयति
 सौहृदतः । स्त्रो पुनः परिणीतां तु मेने मृद्गारमञ्जरी ॥ १९१ ॥ सान्यदा परिहासेन भानुश्रीसम्भृतं जगौ । त्रियोऽयं गणकस्तेस्ति
 क्रीडाद्रौ प्रत्ययोऽस्य मे ॥ १९२ ॥ जानामि ध्रुवनमानुः समेतो युग्मदीदृशम् । भविष्यति दिनेः कैश्चिदित्ययं विप्रतारकः
 ॥ १९३ ॥ त्वया भाव्यं न म्रप्या उदग्गु गुंद्गान्तमप्यगम् । कृत्वा बहुवरोधोपि त्वामयं यत्रयिष्यति ॥ १९४ ॥ नृपेण सान-
 मानेन प्रोचे मृद्गारमञ्जरी । कथं त्वं सरलमेनो स्त्रो शिष्यसि पूर्वताम् ॥ १९५ ॥ त्वं यद स्वेच्छया नैषा फोपिष्यति कदापि
 मे । भानुश्रीर्भ्रङ्गटि कृत्वाभ्युज्जेनावाडयत्पतिम् ॥ १९६ ॥ मृद्गारमञ्जरी प्राह झत्सवं पृथिगीप्रिय ! । विदग्धा अपराधांस्त्वं भानु-
 धीरस्य तौ जगौ ॥ १९७ ॥ पृथ्वीप्रियेति जल्पन्त्या अग्रजाया निजस्सुः । करोमि कीदृशं दण्डमुदण्डमहमत्र ते ॥ १९८ ॥ विमुच्य
 मामप्यघापि किं काप्यस्ति परा प्रिया । महानरेन्द्र इत्येव तद्वाच्यो भविषि ! त्वया ॥ १९९ ॥ राज्ञा धीर्यं विपूयाथ प्रोक्ता मृद्गार-
 मञ्जरी । स्त्रोकेनापि हि कालेन भवत्या पाठितासकौ ॥ २०० ॥ तथा यथा तवाप्येषा सन्वी दण्डं चिकीर्षति । सा प्रोयाच प्रभावोऽयं
 भगतामेन तेजसः ॥ २०१ ॥ पुरा तु माप्यामाणापि ददौ प्रतिबचो न च । दिवाकरस्य माहात्म्यादावपथीः प्रवप्यते ॥ २०२ ॥
 कामवत्तयं स्वयमिदं देवेन परिभाष्यताम् । कापि प्रेम विना मानं मानिन्यो न प्रवृत्ते ॥ २०३ ॥ तच्चया नापराधोऽस्याः कार्यो
 या ते यथोऽपि हि । सहते न कथं सा ते मन्तुवातं सदिव्यते ॥ २०४ ॥ इति प्रतिदिनं कालमत्येतर्पती स लालयन् । निःसारं
 मग्न्यते स्वर्गमप्ययं वर्जितं तया ॥ २०५ ॥ आस्थानस्योऽथ भुवनमानुष्यैश्चपि वेत्रिणा । देवास्ति मकरकेतोर्देतो द्वारि निगारिताः

संख्यायादापयद्भेरीमसंख्यं त्वमिलद्वलम् ॥ २४० ॥ चतुरङ्गं ततः सैन्यं सरङ्गं समनह्यत । परोऽपि गरुडव्यूहं कृत्वास्याभिमुखं
 स्थितः ॥ २४१ ॥ मिलितान्यथ सैन्यानि निर्देन्यानि परस्परम् । अरणद्रणतूरैश्च मुखरं परितोऽम्बरम् ॥ २४२ ॥ ततश्च मार्गण-
 गणच्छायाछन्ननभोमणिम् । प्रवृत्तेभघटाटोपमभ्युद्यत्सुभटोद्भटम् ॥ २४३ ॥ मिलिताश्च मिथान्योन्यसंलग्नरथक्वचम् । कुचदण्ड-
 समुद्दण्डपतितच्छत्रमण्डलम् ॥ २४४ ॥ दुःसञ्चरं पदातीनां हतारोहकहस्तिभिः । उदग्रमुद्रराघातसञ्चरितमहारथम् ॥ २४५ ॥
 कद्दाऽऽरटत् करटिकं शुण्डादण्डविखण्डनात् । भटैः सुराङ्गनाभिश्च त्रियमाणमहारथम् ॥ २४६ ॥ शिवारुतस्फुरद्गीतनृत्यद्भटकवन्धकम् ।
 मिलदुत्तालवेतालमुल्वणं समभूद्रणम् ॥ २४७ ॥ (पञ्चभिः कुलकम्) नृपसामन्तहस्त्यश्च विघातादवलं बलम् । श्रीकण्ठः कुण्ठमुद्धीक्ष्य
 दूतं प्रैषीत् विरोधिने ॥ २४८ ॥ स गत्वा ग्राह भुवनभानुं लोकक्षयो मुधा । कथं विधीयते द्वावप्यावां युद्धावहे ततः ॥ २४९ ॥
 नृपः प्राहाथ रे दूत ! वद तं स्वगलक्षये । दृष्टे विरम मन्यस्व ममाज्ञां चेज्जिजीविषा ॥ २५० ॥ अथवासन्नमृत्यूनां भवत्येव विप-
 र्ययः । पिपीलिकानामुद्भूतिः क्षयकाले हि पक्षयोः ॥ २५१ ॥ तत्ते यया कयाप्यस्ति युधा योद्धुं समर्थता । तेन सज्जो भव
 सेच्छात्रार्थेऽदायि मया तव ॥ २५२ ॥ दूतेन गत्वेत्याख्याते श्रीकण्ठोऽकुण्ठयुद्धिना । मत्तिसागरसंज्ञेन मन्त्रिणेति निगद्यते ॥ २५३ ॥

निवर्तस्व युधो देव ! किञ्चित्त्वान्तरं हि सः । यत्तेन कुम्भजेनेव निपीतस्ते बलोद्धिः ॥ २५४ ॥ अर्जयेज्जयलक्ष्मीं हि स
 पुण्यो विक्त्रमः क्रमः । स किलाविकलो नाथ ! प्रतिपक्षे निरीक्ष्यते ॥ २५५ ॥ माऽदा जलाज्जालं राज्ये नार्याः कार्यादितोऽल्प-
 कात् । अन्यच्च न्यायिनां हार्दं कुर्वते देवता अपि ॥ २५६ ॥ नयो नाथं परोदूढाजिघृक्षा यदिति स्फुटम् । स्वपामपि स्वगेन्द्राणां

॥ २२३ ॥ उत्फुल्लनयनैः सिद्धमिथुनैरखलोकितः । सौत्सुक्यं यद्युरेणानुगम्यमानो जनैः सह ॥ २२४ ॥ स्वयं सम्भाष्य सम्भाष्य
 गौरलोकं वितर्जयन् । स्वकीयद्वितवर्गस्य शिक्षां कर्णवतंसयन् ॥ २२५ ॥ (चतुर्भिः कलापकम्) अथानुगम्य कनकरंध्रे निजपुरं
 गते । व्यलिङ्गपञ्चरत्नो नत्वा श्रीकण्ठचक्रिणम् ॥ २२६ ॥ स देव ! भवतः यदुःखं सखीय तन् । निजस्थानं यजज्वलि
 र्ग्रीकण्ठोज्य विमानस्यः पुरीपरिसरे स्थितः । आहिणोत्परितो दूतानाह्वानं प्रताडयत् । तत्स्वनेनः प्रगुणीभूतं चतुरङ्गमहापलम् ॥ २२८ ॥
 रयाणकम् । निवेश्य शिबिरं दूतं प्रैषीष्टुवनमानवे ॥ २३० ॥ स मर्यादा महाराजाक्रम्य पुष्पिः समर्जिता । स्त्रीधीर्विद्याद्य न
 ॥ २३२ ॥ अथ भ्रुकुटीमीमांस्यो मेघनिर्घोषया गिरा । उवाच भुवनभानुर्दुःप्रैर्यः क्षयमानुवत् ॥ २३३ ॥ अरे कुदः कृतान्तः
 हो मत्कोपायौ पतङ्गताम् । सिद्धमालिङ्गितुं वाञ्छस्तादातुं फमिनो मयिम् ॥ २३४ ॥ करं क्षिपति को यही कः काकोलं जिघत्सति ।
 हो विस्मृतं सारपति यमस्यात्मानमञ्जसा ॥ २३५ ॥ तदे ! दुःस्थितो हव ! खेटखेटः क एषकः । यो मया विहितो शिक्षां
 ददञ्छात्र इवेच्छति ॥ २३६ ॥ स किं पिशाचकी किं वा वातकी किं तु मधयः । असमञ्जसवाक्यानि यत्वां प्रेयेत्यभापयत्
 ॥ २३७ ॥ निस्त्रपत्यमहो ! तस्याहो ! अनाचारकारिता । अहो ! काचिदमर्यादाप्यहो ! काच्यविवेकिता ॥ २३८ ॥ स क्षीणशुक्रो
 मन्ये गत्वा तं हुमतिं यद । अहमागत एवासि युद्धसञ्जो भव त्वकम् ॥ २३९ ॥ गत्वाख्यावेड्य दूतेन रोषपोषयेशेन सः ।

श्रीकण्ठं वीक्ष्य भुवनभानुः ग्राह महामनाः ॥ २७४ ॥ जनान्न त्रपसे चेत्त्वं पलितेभ्योऽपि तत्र किम् । जराहतस्य ते हन्तुं
 विमुञ्चन्पत्रिणं त्रपे ॥ २७५ ॥ मृतस्य मारणं कर्तुं सुभटानां न युज्यते । शीर्षे शेषामिवाज्ञां मे कृत्वा व्रज त्रियस्य मा
 ॥ २७६ ॥ अथ स्वर्गाश्रियो वाञ्छा तदयं सुग्रथः पथः । अविलम्ब उपायोऽयं रणे हि मरणं मतः ॥ २७७ ॥ तथापि
 बालवद्बुद्धविधातोऽपि न सङ्गतः । चक्री प्रोवाच रे बाल ! दुःशिक्षामृद्वदसदः ॥ २७८ ॥ वचसां तदयुक्तानामुक्तानां फल-
 मामुहि । कन्यालामेन तप्तोऽसि सुखं सर्वं हरामि ते ॥ २७९ ॥ झुवन्निति स आग्नेयवाणवर्ष क्षणाद् व्यधात् । खगल्यर्गिणोऽन-
 श्यज्जज्ञे कोलाहलो महान् ॥ २८० ॥ तानऽऽच्छिन्नतु भुवनभानुर्भेद्यशिलीमुखैः गगनं पूरितं मेधैर्नृत्यन्ति स च बर्हिणः ॥ २८१ ॥
 चित्रमत्र तु यद्राजहंसा बाहं मुदं दधुः । सज्जनास्थानि च श्यामैरपि शुभ्राणि चकिरे ॥ २८२ ॥ स्मिता प्रोवाच भुवनभानुः
 करुणया मया । क्रोधानि ते समुच्छेतुं मेवास्त्रं मुमुचे जरिन् ! ॥ २८३ ॥ न तु मे शस्त्रमस्त्रं वा किञ्चित्प्रभवति कचिद् । प्रकाश-
 यस्य सामर्थ्यं विश्वस्तस्त्वं पुनस्ततः ॥ २८४ ॥ पुनर्भावाद्दशं प्राप्यं क तु खेलनं मया । इत्युक्तस्तु कुधाऽमुञ्चन्नागपाशान् भग-
 ङ्करान् ॥ २८५ ॥ तानयं गरुडास्त्रेण सद्योऽपि हि समापयत् । ऊचे च युगपत्सर्वास्त्राणि मुञ्चस्व मां प्रति ॥ २८६ ॥ श्रीकण्ठो वच-
 नैरस्त्रवन्धनैश्च चमत्कृतः । तदेति ध्यातवान् यादृक् श्रुतो दृष्टस्तथायकम् ॥ २८७ ॥ तस्माच्चक्रं विना नैप जयो ध्यात्वेत्यचिन्तयत् ।
 चक्रं तच्च करे तस्यारोहदीप्रविभ्रमम् ॥ २८८ ॥ ऊचे त्वं मेऽस्य चक्रस्य भाजनं रे ! भविष्यति । मुञ्चावलेपं माऽकाले कालं कलय
 बालक ! ॥ २८९ ॥ ऊचे च भुवनभानुर्लोहखण्डेन गर्वितम् । चाटुकारगिरा धिक् त्वामधमं ! चक्रमानिनम् ॥ २९० ॥ भावि त्वमस्य चक्रस्य
 भाजनं वदता त्वया । महामूढेन कथित एव स्वस्य पराजयः ॥ २९१ ॥ श्रीकण्ठेनाथ तच्चक्रं मुक्तं हाहारवोऽभवत् । गजाद्यादिपरित्रा-

श्रीकण्ठं वीक्ष्य भुवनभानुः ग्राह महामनाः ॥ २७४ ॥ जनान्न त्रपसे चेत्त्वं पलितेभ्योऽपि तन्न किम् । जराहतस्य ते हन्तुं
 विमुञ्चन्पत्रिणं त्रपे ॥ २७५ ॥ मृतस्य मारणं कर्तुं सुभटानां न युज्यते । शीर्षे शेषमिवाज्ञां मे कृत्वा ब्रज त्रियस्व मा
 ॥ २७६ ॥ अथ स्वर्गश्रियो वाञ्छा तदयं सुप्रथः यथः । अविलम्ब उपायोऽयं रणे हि मरणं मतः ॥ २७७ ॥ तथापि
 बालवद्बुद्धविघातोऽपि न सङ्गतः । चक्री प्रोवाच रे बाल ! दुःशिक्षामृद्वदस्यदः ॥ २७८ ॥ वचसां तदयुक्तानामुक्तानां फल-
 माप्नुहि । कन्यालाभेन तप्तोऽसि सुखं सर्वं हरामि ते ॥ २७९ ॥ ब्रुवन्निति स आग्नेयवाणवर्ष क्षणाद् व्यधात् । खगस्वर्गिणोऽन-
 न्यज्ज्ञो कोलाहलो महान् ॥ २८० ॥ तानऽऽच्छिन्ननु भुवनभानुर्भृगुशिलीमुखैः गगनं पूरितं मेधैर्नृत्यन्ति स्म च बर्हिणः ॥ २८१ ॥
 चित्रमत्र तु यद्राजहंसा बाढं मुदं दधुः । सज्जनास्यानि च श्यामैरपि शुभ्राणि चक्रिरे ॥ २८२ ॥ सित्वा प्रोवाच भुवनभानुः
 करुणया मया । क्रोधाग्निं ते समुच्छेत्तुं मेघास्त्रं मुमुचे जरिन् ! ॥ २८३ ॥ न तु मे शस्त्रमस्त्रं वा किञ्चित्प्रभवति क्वचित् । प्रकाश-
 यस्व सामर्थ्यं विश्वस्तस्त्वं पुनस्ततः ॥ २८४ ॥ पुनर्भवाद्दशं प्राप्यं क नु खेलनकं मया । इत्युक्तस्तु कुधाऽमुञ्चन्नागपाशान् भय-
 ङ्करान् ॥ २८५ ॥ तानयं गरुडास्त्रेण सद्योऽपि हि समापयत् । ऊचे च युगपत्सर्वास्त्राणि मुञ्चस्व मां प्रति ॥ २८६ ॥ श्रीकण्ठो वच-
 नैरस्त्रवञ्चनैश्च चमत्कृतः । तदेति ध्यातवान् यादृक् श्रुतो दृष्टस्तथायकम् ॥ २८७ ॥ तस्माच्चक्रं विना नैव जयो ध्यात्वेत्यचिन्तयत् ।
 चक्रं तच्च करे तस्यारोहदीप्रविप्रभम् ॥ २८८ ॥ ऊचे त्वं मेऽस्य चक्रस्य भाजनं रे ! भविष्यति । मुञ्चावलेपं माऽकाले कालं कलय
 बालक ! ॥ २८९ ॥ ऊचे च भुवनभानुर्लोहखण्डेन गर्वितम् । चाटुकारगिरा धिक् त्वामधमं ! चक्रमानिनम् ॥ २९० ॥ भावि त्वमस्य चक्रस्य
 भाजनं वदता त्वया । महामूढेन कथित एव स्वस्य पराजयः ॥ २९१ ॥ श्रीकण्ठेनाथ तच्चक्रं मुक्तं हाहारवोऽभवत् । गजाधादिपरित्रा-

मरुतो ह्यो मनोमुदाम् ॥ २९२ ॥ नदा प्रेषरुदेर्धमिः मयस्तामिः तसम्भ्रमम् । चक्राग्रिशोषभीताभिराश्रिताः स्वस्य बहुमाः ॥ २९३ ॥
अथ द्रष्टुं पीठ्य चक्र तस्य रगन्बुजे । स्फुलिङ्गमद्गरहितमरोहत् बलहंभवत् ॥ २९४ ॥ पुष्पशृष्टिस्ततो जज्ञे दिवि
इन्द्रमयोन्नदन् । जज्ञे उपवयागगंधेलोन्नेषध दिव्यभृत् ॥ २९५ ॥ जयतादुर्वनमानुरित्युक्तं मेघरत्नैः । देव्या प्रोचे च
मेघरत्नमेनं नूननचक्षिणम् ॥ २९६ ॥ ततः रगेन्द्राः सर्वेऽपि ते तस्य न्यपतन्त्यदोः । धीकण्ठः कुण्ठपुण्यस्तु चेतस्वयमचिन्तयत्
॥ २९७ ॥ गतामेन सपं नाहं जयेऽनेन पानितः । अथवा इत एवामि यद्योजीवितनायनात् ॥ २९८ ॥ असि जीरन्मृतो
जातो लक्ष्मीं स्विज्जं धिता । वदामि रुधमस्याग्रमहं मरुत्सगाधिपः ॥ २९९ ॥ किञ्चानयो बलिष्ठानामपि न स्यात् फलमदः ।
नयः मन्तरलम्बापि दधे फलमर्मदयम् ॥ ३०० ॥ नोऽप्यापि मुकुतेरेव स्फुरेन्न तदिपर्यये । तदर्जयामि पुण्यानि श्रीजिनोदितदी-
षया ॥ ३०१ ॥ प्यारयेति विरये धीमान् म लोचं पञ्चमुष्टिकम् । अय तत्सार्पयां चक्रे मुनिवैपं च देयता ॥ ३०२ ॥ ततश्च
भुरनमानुरगवृत्ता निखिला वृषाः । गीह्य तं श्रमणं नेमुर्भक्तिभाचितमानसाः ॥ ३०३ ॥ नम्रमूर्तिर्नरधक्री प्रोयाच रचिता-
द्युनिः । जिनोऽन्वि मरुता मलयमपुना मगरग्रहम् ॥ ३०४ ॥ तीक्ष्णायां सन्नधारयां त्वं हि चन्द्रमणधुमः । तत्त्वमभ्याखिलान्म-
नन्मम वन्नुदिताम् ॥ ३०५ ॥ मुनिः ग्राह त्वमेवाल्लि सत्त्वं मद्रूपस्कारकः । कथं संयमराज्यं मेऽन्यथा साद्रवदुःसहम् ॥ ३०६ ॥
नस्य लभे निमिषं हि भगोनेर वभूव मे । लोभोऽप्यनुग्रयो नास्ति तेनाग्राप्ये महानृप ॥ ३०७ ॥ मरुद्रिम्स्तु तथा कायं कायं किमपि
देन न । षेरिसामृत्पिरामेऽलमाज्जनं स्युः कदाचन ॥ ३०८ ॥ इति दक्षोपदेयं स नृपालो चारणो मुनिः । तीर्थानि वन्दितुं

व्योमन्युत्पपात विपातकः ॥३०९॥ चक्री हस्त्यश्चपत्तीनां स्वसैन्यपरसैन्ययोः । व्रणान् रोधयति स्मोच्चैरौपधिवलयाम्भसा ॥३१०॥
विहाय लक्ष्मीतिलकगतिं स श्रीपुरं गतः । पौरगौरवितस्तत्र स्थितश्च नगराद्रहिः ॥ ३११ ॥

अथ गन्धोदकैः सिक्तं भूतले प्रतिमन्दिरम् । तोरणेषु निवद्धेषु चतुष्केषु च मौक्तिकैः ॥ ३१२ ॥ सप्रपञ्चेषु मञ्चेषु मणि-
तोरणमालिषु । सुवर्णतारातारेषु प्रेक्षणक्षणशालिषु ॥ ३१३ ॥ कृतासु हृदशोभासु पञ्चवर्णसिचाञ्चयैः (°चलाञ्चलैः?) । शृङ्गारितेषु
हस्त्यश्चविमानेषु सहस्रशः ॥३१४॥ रणत्सु तारतूरेषु मिलति प्रेक्षके जने । दिव्यं विमानमारूढो देव्या भानुश्रिया समम् ॥३१५॥
चारुः सौभाग्यवान् पापहन्तेति पृथगाशयात् । बालावयस्यावृद्धाभिर्दृश्यमानो यथाक्रमम् ॥ ३१६ ॥ सुमटः पुण्यवांस्त्यागी
चतुरः सुकविर्बुधः । सद्यः सरलो न्यायी गम्भीरो धीरमानसः ॥ ३१७ ॥ इत्थं निजनिजप्रेष्टगुणग्रहणतत्परैः । अप्राप्तगुणपर्यन्तो
जनैः कृतसभाजनैः ॥ ३१८ ॥ अपूर्वामीक्षमाणश्च स श्रीपुरपुराश्रियम् । पदार्थान् प्रवरान् भानुश्रियः प्रेम्णा प्रदर्शयन् ॥ ३१९ ॥
प्रतीच्छन् मञ्चगाल्लान् न्यञ्चत्पण्यस्त्रीमङ्गलम् । पश्यंस्तूर्यत्रिकं दानं ददानस्तेषु तोषतः ॥ ३२० ॥ चलत्प्रकीर्णकः श्वेतातपत्रपरिम-
ण्डितः । समन्ततः समेतैर्वा सुकृतैः परिवेष्टितः ॥ ३२१ ॥ आगच्छन् स्त्रीजनैः कैश्चिदेज्जितैकविलोचनैः । श्लथकेशोच्चयैः कैश्चित्कै-
श्चिदर्धास्यमण्डनैः ॥ ३२२ ॥ धृतनीवीगुणैः कैश्चित्कैश्चिद्रत्नैककक्रमैः । व्रुटद्वारलतैः कैश्चिद्वीक्ष्यमाणः ससम्भ्रमम् ॥३२३॥ गोशी-
र्षचन्दनालिप्तपरिकर्मितकुट्टिमे । न्यस्तसिंहासने दिव्यविताने स्रग्भिरातते ॥ ३२४ ॥ दक्षमानागुरुतौ प्रत्तमुक्ताचतुष्कके । विन्य-
सत्पूर्णकलशे समेतो राजमन्दिरे (चतुर्दशभिः कुलकम्) ॥ ३२५ ॥ स विद्याधरचक्रित्वे दूताहूतः समागतैः । विद्याधरेशः कनक-

रथाधिरम्यविष्यत ॥ ३२६ ॥ मत्ताङ्गमुन्दरायाः न गजा राज्यश्रियोऽधिकाम् । युक्तं यन्मन्यते भानुश्रियमष्टाङ्गमुन्दराम् ॥ ३२७ ॥
 प्रतापलाभ्यं श्रम्य कटाक्षान्गमदीश्वरः । प्रागस्तु परितो निर्य सर्वलोक्षेणकास्त्रिणा ॥ ३२८ ॥ तत्राज्येषु परार्थेषु कपीनायेर डोपने ।
 डीगद्धाने परे जातं मदो मदकलेषु च ॥ ३२९ ॥ योगमायो मुनिवने योग्यं नृपुत्रेऽपि न । अगर्वादा गुणेष्वेव सायलं दक्षि
 योनिताम् ॥ ३३० ॥ दृष्टान्नुद्गामेभ्येयोपगमोणां ममागमः । मन्धिपन्यागो निपाताथ रदग्नौ कापि नान्यतः ॥ ३३१ ॥ इत्थं
 राजं करोत्येव बन्धी बन्धीकृतादितः । क्रीडास्थानानि मर्याणि द्रेक्षते च मगमदः ॥ ३३२ ॥ विधाययति नक्ष्यानि नीर्णान्नुद्गार-
 यत्यपि । सैस्यानि रथयात्राथ विचित्राः कारयत्ययम् ॥ ३३३ ॥ आत्मानेऽप्युपविष्टोऽयं सेवामग्नदृषाग्रतः । व्याख्याति धर्ममेवै-
 कमाचार्य इव वर्पेदि ॥ ३३४ ॥ तथा तदीयराज्ये च धर्ममैकाग्रयत्रा । यथा निरयकाग्रयादधर्मो दृग्लोऽन्तग्रत् ॥ ३३५ ॥ ज्योत्स्नी-
 निदयन्यथा मौषीषीपरिभूतिगन्धितः । भिक्षाग्नय्यो निजकृजनिर्मलग्नविधिः ॥ ३३६ ॥ प्रगादं मयि कुर्याणो माधुराप विचक्षणः ।
 यन्त्रागुग्रागर्हं किं ग्यात् किं महष विहायगः ॥ ३३७ ॥ मयेने देव ! एवेदं वेद नान्यो जगत्पति । तथापि कथयाम्येवमपारज-
 श्रमणोदितम् ॥ ३३८ ॥ श्रीत्रिनेन्द्राय वचनं वन्त्रादपि तुम्रावदम् । मखननां मनीषा च महती गगनादपि ॥ ३३९ ॥ तेरेव
 विषयगोष्ठ्यभिमतैः श्रमजैर्मम । मंक्षेपान्मतिश्रिययो रथान्तः कथितो यथा ॥ ३४० ॥

ममस्मि वगन्तगुरे जिहारीनां भूषतिः । इदि धंलयति योऽनीणां नारीणां न प्रकल्पतः ॥ ३४१ ॥ यन्त्री तुषुद्विनामानि गम्य
 रिथोपकारकः । दूगमानां पित्रेण वक्ष्यामविषायकः ॥ ३४२ ॥ तत्रास्मि मत्पतिः श्रेष्ठी धनेर्धनदयोदरः । निःस्पृहो धनदेष्टाभ्यां

परमुद्धरति स यः ॥ ३४३ ॥ धर्मी परोपकारी च सरलः करुणामयः । गुणवांश्चेति यः प्राप प्रसिद्धिं परमां जने ॥ ३४४ ॥
 कीर्त्तेः स्वस्य अमन्त्या यो व्यपनेतुं परिश्रमम् । विश्रामस्थानकानीव दानशालास्ततान च ॥ ३४५ ॥ प्रभाकरेण भैत्री च तस्य
 वाढं पुरोधसा । सरलात्मा पुनः श्रेष्ठी परस्तु कुटिलाशयः ॥ ३४६ ॥ तं सत्यं मनुते श्रेष्ठी स्वकीयसरलत्वतः । स रक्षति निज-
 द्रव्यं भक्षयत्यपरस्य तु ॥ ३४७ ॥ लीलानिर्ललमानेन तेन सार्धं पुरोधसा । स्वधनं निधनं निन्ये पण्यस्त्रीव्यसनार्त्तवत् ॥ ३४८ ॥
 अन्यदा सत्यकिर्दध्यौ कियदप्यस्ति मे धनम् । यावत्तावत्समुद्रस्य सेवां कुर्वे बहुप्रदाम् ॥ ३४९ ॥ चेन्न यास्यामि पाथोधिया-
 त्रायां तद्वनत्रुटौ । महिम्नोऽपि त्रुटिर्दृश्याभिभवश्च पदे पदे ॥ ३५० ॥ अदायकोऽपि सश्रीको भवेल्लोकस्य बहुभुजः । पश्य स्वर्ण-
 गिरेः पार्श्वं ज्योतिश्चक्रं न मुञ्चति ॥ ३५१ ॥ वङ्का नीलेन वस्त्रेण सत्यः सत्यकिरर्पयत् । प्रभाकरकरे रत्नपञ्चकं साक्षिणं विना
 ॥ ३५२ ॥ ऊचे चाहं गमिष्यामि धनार्जनकृतेम्बुधौ । रक्षणेयानि भवताऽर्पणीयानि ममागमे ॥ ३५३ ॥ मम त्वय्येव विश्वासः
 सदा हित ! पुरोहित ! । तत्सङ्गोपय यत्नेन सर्वस्वमिदमेव मे ॥ ३५४ ॥ अक्षिपत्तत्समक्षञ्च मञ्जूपान्तः पुरोहितः । ऊचे च चिन्तां
 मा कार्षीः सन्त्येतानि करे तव ॥ ३५५ ॥ सोऽथ पण्यान्युपादायाऽऽपृच्छ च भूषं निजानपि । अर्थार्जनार्थमारोहधानपात्रं जनै-
 र्युतः ॥ ३५६ ॥ अथ वायुवशात्पोतो रुष्यद्वीपमवाप सः । ततः पण्यानि सन्त्यज्य जगृहे रूप्यमिच्छया ॥ ३५७ ॥ उवाच कञ्चन
 स्वर्णद्वीपे स्वर्णमवाप्यते । लोभतस्तत्र यातेन स्वर्णराशिवाप्यत ॥ ३५८ ॥ ततो रजतमुत्तार्य पोतः स्वर्णरूप्यत । कश्चिदाह पुरो
 रत्नद्वीपे रत्नानि भूरिशः ॥ ३५९ ॥ एकेनापि हि रत्नेन जायन्ते स्वर्णकोटयः । श्रेष्ठिनानुमते पोतो रत्नद्वीपं गतः क्रमात् ॥ ३६० ॥

राग्नि निरीक्ष्य रत्नानां त्यक्त्वा ह्यंटरुकोटयः । रत्नौघेन मृतं यानं हृदयं प्रमदेन च ॥३६१॥ ततो निरर्तयामासुरिच्छां च वहन्
 ते । आयान्ति च ज्वेनेने पयनस्यानुदृल्यतः ॥३६२॥ अथैतं स्वसन्दोहं विनाहं रत्नवर्जितः । कथं भवितेति सञ्चिन्त्याशुगं रत्नाकरो
 चत् ॥ ३६३ ॥ तीन्नेण ग्रहतं तेनोच्छालयमानं समन्ततः । अमज्जत तदा यानं समं जनमनोरथैः ॥ ३६४ ॥ रत्नौघश्च जनो
 जगाम स दिग्जोदिशम् । श्रेष्ठो तु फलकं प्राप्य तरलीरमवातस्त् ॥ ३६५ ॥ दध्यौ च क न रत्नौघः क चायव्या ममेदृशी । त
 ममिच्छतो मूलधतिरेषा ममाभवत् ॥ ३६६ ॥ व्ययमायः प्रयामाय पुण्यपणं विना नृणाम् । पुण्येन सद्यो विघन्ते म्यानव्या
 मपि धियः ॥ ३६७ ॥ पुण्यैस्तदंश्च मुक्तोऽहं महादिव्यप्रमागमृत् । यदा परकरे रत्नपञ्चकं तन्मयापितम् ॥ ३६८ ॥ प्रा
 पुमिमः समारूपायि यद्गृहे रत्नपञ्चकम् । स्यादिदं युञ्जते लक्ष्मीस्तस्य सा न पश्यत् ॥ ३६९ ॥ तद्गता तानि शृङ्गामि ध्यात्
 प्रस्थितः पुरम् । निजमेव निरीक्ष्य स्वं मेने पुण्यैकमन्दिरम् ॥ ३७० ॥ अक्षयः मयं दर्शयितुं स सायं समये गृहम् । समेतस्तं
 धात्वा प्रप्तुं वृत्तान्तमागमत् ॥ ३७१ ॥ कृते च ज्ञातवृत्तान्तो जनः सेदपरायणः । स्वर्णशीहीनत्वा लोकशोभदा घनवत्सव ॥३७२-
 तयापि नासमाधानं घायं निजकथेयतसि । पुनः सपत्न्यो वृद्धः पुनश्चन्द्रो कलामलः ॥ ३७३ ॥ इति श्रेष्ठिनमाद्यास्य पौल्लो
 ऽपिलोऽगमत् । पुरोहितस्तु नेनागावतः श्रेष्ठी व्यचिन्तयत् ॥ ३७४ ॥ मां न वेत्त्यागतं येन मन्मित्रो न समागमत् । ध्यप्रो
 राजकार्येण तदधिरयति धुमम् ॥३७५॥ तमुत्तमर्णमापातं मत्ता स स्वधमर्णवत् । स्वगृहादेव निर्यति चरिर्न हि पुरोहितः ॥३७६
 अन्यदा सत्यकिर्लज्जासञ्चारमापि दिवा त्रवन् । प्रमारस्य सदनं निर्जैर्दोषवद्दंश्च ते ॥३७७॥ न एष यः पुरो दीः-

दुःस्थानां निवासयत् । निरालम्बं तदस्यैव व्यलगद्रोपतः किल ॥ ३७८ ॥ यो वीक्ष्य कलणापात्रं पुरासीत्कलणामयः । स एव
 कलणापात्रमधुना विधिना कृतः ॥ ३७९ ॥ शृण्वन् पीडाकराणीति वचांसि खलसंहतेः । जगाम सहसा तस्य गृहं दृष्ट्य तेन सः
 ॥ ३८० ॥ शिक्षिता स्वग्रियाऽऽख्यायि गृहे नास्ति पुरोहितः । अकृतप्रतिपत्तिः सा प्रष्टाज्वादीदनादरात् ॥ ३८१ ॥ पुरोधा
 विजयं चक्रेऽधुना राजकुलं प्रति । तामसंभ्रमविच्छायां वीक्ष्य दृष्ट्वौ च सत्यकिः ॥ ३८२ ॥ अहो निःश्रीकता खोऽपि यया
 निर्मीयते परः । यन्मां जन्मान्तरायातमिवेयं नैव वेत्स्यपि ॥ ३८३ ॥ दुनोति न तथा चित्तं वित्तस्यापि परिधयः । क्रियमाणा
 खलोकैनाप्रतिपत्तिर्यथा मम ॥ ३८४ ॥ तन्मे किमनया ध्यात्वाऽगमन्निजनिकेतने । कुटुम्बं दुःस्थितं पश्यन्मुञ्चन्निःश्वासधोरणिम्
 ॥ ३८५ ॥ द्वितीयेऽहि गतोऽद्राक्षीत्कुमित्रं शयनस्थितम् । स्वयमासनमादाय निविष्टस्तन्मुखवाग्रतः ॥ ३८६ ॥ स भूतग्रस्तवत्तस्य
 सम्मुखं न निरीक्षते । न च वक्ति वचःशक्तिविचर्जित इवाग्रतः ॥ ३८७ ॥ उवाच सत्यकिर्मित्र ! रत्नान्यर्पय तानि मे । स
 प्राह कस्त्वं रत्नानि कानि वक्षि च वातकिन् ! ॥ ३८८ ॥ मंस्यते कोऽपि सत्यं ते वाक्यं निस्सर मद्गृहात् । परः श्रोवाच किं
 मित्र ! लोभान्धः प्रलपस्यदः ॥ ३८९ ॥ ममाद्य दुःस्थानस्थस्य दुरेऽस्तु स्वयनार्पणम् । दत्से मदीयमपि न पतिते पाण्डिदोऽसि तत्
 ॥ ३९० ॥ समर्पयसि चेत्सेहात्तदर्पण धनं मम । प्रकारेणापरेणापि गृहीष्येऽहं तवाग्रतः ॥ ३९१ ॥ मादान्निजश्रियो हस्तं क्षण-
 नाद्यकृतेवमा । क्षौरं कारय शीर्षे स्वे परस्त्वं मधुरं मुखे ॥ ३९२ ॥ मा ज्ञासीरसमर्थं मां परस्वेप्यादरस्तव । तदहं न करिष्यामि
 स्वकीयेऽपि किमादरम् ॥ ३९३ ॥ इत्थं बहु श्रुवन्नेप कुपितेन पुरोधसा । वह्निर्निःसारितः कण्ठे दत्त्वोग्रालीकभूषणम् ॥ ३९४ ॥

श्रेष्ठी दप्यावय ध्यामचित्तः किं जीवितोऽस्म्यहम् । एवंविधमहादुःखपात्रं यदधुनाऽभवाम् ॥ ३९५ ॥ यतो ह्यस्या वरं बद्धौ न तु
 दुर्जनमहमः । पिबस्तस्य मतश्चित्तं यः करोति विरद्रुग्मम् ॥ ३९६ ॥ वरं खड्गग्रहरोऽपि वरं च विषमं विषम् । वरं वनान्तरे
 वानो मा नीचैः सह मित्रता ॥ ३९७ ॥ यस्तेनाभिमवयक्ते स विस्तरति किं मम । नासा यमयितव्योऽयं तत्तस्य सकला-
 न्तरः ॥ ३९८ ॥ स्यात्वेति गृहयायातो जनस्याग्रे च सोऽमदत् । पुरोधसाहं मुषितोऽन्यदा मन्त्रिणमैक्षत ॥ ३९९ ॥ पुष्पाणि
 प्राशृतीकृत्य नरगा तं चाह सत्यकिः । अनायोऽहमनायोऽहमहो प्राता न कोऽपि मे ॥ ४०० ॥ मधका रक्षका एव कस्य पूत्कि-
 यते पुरः । मयी प्राह ममारासमागच्छेर्मा कृयाः खिदम् ॥ ४०१ ॥ सादरं सचिवेनोचे प्रतिहारो यदासकौ । समायाति तदा
 शीघ्रं प्रवेश्यो मम सन्निधौ ॥ ४०२ ॥ इत्युक्त्वा सचिवोऽजच्छत् सौधं स तु निजं गृहम् । दृष्यावयं 'निकाराग्निदग्धान्यङ्गान्य-
 शीतयत् ॥ ४०३ ॥ पुरुषैरीरद्वैरेव धर्मोऽपि ध्रियते भुवि । अन्यथा तु निरालम्बो गच्छेत्पतालमेव सः ॥ ४०४ ॥ प्रातः सफ-
 लहस्तः स सचिवावातमागमः । सद्रास्यः स प्रविष्टश्च निविष्टो दासितासने ॥ ४०५ ॥ आरुण्यश्च यच्चरत्त्रानि मया नीलेन धासता ।
 तदा यच्चार्पितान्यस्य ततो मधियरोऽवदत् ॥ ४०६ ॥ कोऽपि साक्षीकृतोऽस्त्यत्र स प्राह न यतो मम । विश्वासस्थानमेकोऽभूत्
 प्राहामास्योचमः पुनः ॥ ४०७ ॥ त्वयेदं न कुतं चारु विना कञ्चन साक्षिणम् । सर्वस्यं नार्यति धन्यो नित्रेऽपि किमुतेवरे
 ॥ ४०८ ॥ प्रसिद्धा हि धने गृह्णितरूपामप्यकार्षिणाम् । स्थाने स्थाने सकार्याणां मनुष्याणां तु का कथा ॥ ४०९ ॥ अथवा
 विहितं कर्म रूपेण कदाचन । आस्थाने तत्त्वयाऽऽजगम्यं त्वत्कार्यं साध्यते यथा ॥ ४१० ॥

अथ कर्पूरमादाय. स. राजद्वारमागतः । वीक्ष्य शीघ्रं करुणया मन्त्रिणा च प्रवेशितः ॥ ४११ ॥ राज्ञा कृतानतिः पृष्टः स
 समागमनकारणम् । अथो 'विविक्ते विज्ञप्तोऽमाल्येन निखिलं नृपः ॥ ४१२ ॥ अथ राज्ञा समाकार्यं पृष्टः सर्वं पुरोहितः । बहु-
 धापि न किञ्चित्तु सर्वथा मन्यते सः ॥ ४१३ ॥ क्रुद्धेनाथ नृनाथेन प्रोचे सत्योऽसि चेत्ततः । कुर्वाज्ञां मम धृष्टत्वाच्चपस्याज्ञा-
 मयं व्यधात् ॥ ४१४ ॥ ऊचे च वाणिजो देव ! पोतभङ्गेन वातकी । जतोऽयं सचिवोऽपीदृक् देवपादाग्रतोपि यः ॥ ४१५ ॥
 ग्रहिलस्य वचः ख्याति किं च देवो ममोपरि । धत्ते प्रसादं तेनास्य शिरः शूलं हि मन्त्रिणः ॥ ४१६ ॥ निरन्तरं मम छिद्रान्वेषणं
 कुरुते च सः । लभते न तदन्यस्य मुखेनारोपयत्यदः ॥ ४१७ ॥ ततो यद्यस्य वचनं देव ! कर्णे करिष्यति । ततः सर्वं जगदपि
 प्राप्स्यतीव सदोपताम् ॥ ४१८ ॥ यतः स्वयं सदोपा तेऽन्यं पश्यन्ति दोषिणम् । प्रतिविम्बं स्रतुल्यं हि पश्यन्ति छिन्ननासिकः
 ॥ ४१९ ॥ कालेन स्वयमेवास्य दोषान् देवोऽवभोत्स्यते । सन्ति छन्नानि पापानि समयं हि कियच्चिरम् ॥ ४२० ॥ तदेव ! तद्विरा-
 मस्यप्रसादं प्रतनोतु मा । राज्ञोचे यदि शुद्धोऽसि पादौ स्पृशत भो मम ॥ ४२१ ॥ पापस्तदपि चक्रे स प्रतीतो नृपतिस्ततः ।
 तं विसृज्याखिलं मन्त्रिपुरो व्यतिकरं जगौ ॥ ४२२ ॥ अमाल्यः ग्राह सत्येन स त्यक्तोऽङ्गभयादिच । शिक्षायोग्यः स देवस्या-
 चलानां हि बलं नृपः ॥ ४२३ ॥ यत्तेन मां प्रति प्रोक्तं तत्सत्यं देव ! निश्चितम् । लोकमप्यन्यथा प्रोक्तं यदीदं मम जायते ॥ ४२४ ॥
 तदेव क्रियतां बुद्धिरत्रार्थे क्रीडतु प्रभुः । द्यूतेन सार्धमेतेन. सहसम्बन्धवन्धुरम् ॥ ४२५ ॥ स्वमुद्रिकां करे न्यस्य तस्यादायाथ
 मुद्रिकाम् । तदीयां व्यपदेशेन क्रियतां स्वस्य हस्तगाः ॥ ४२६ ॥ ततुल्यान्या कलादेन घट्यतां तत्र वासरे । यद्भुक्तं तेन तत्

ज्ञात्वा मृत्युः प्रेक्ष्यः समुद्रिक्तः ॥ ४२७ ॥ नरेन्द्रोऽथ मयं तेन रमते प्रतिगमम् । गेहं गढं विधायैवमतिप्रिधामममन्यद् ॥ ४२८ ॥ स च द्रमदपारं मयं मन्यते स बहुष्यथः । अयान्यदितोऽप्यात्यप्रोक्तं कृत्वा नृपोऽगिन्म ॥ ४२९ ॥ रममाणः मयं तेन निशि प्रैषीक्षितं नगम् । स गत्वाह त्रियां तस्य प्रेषितोऽहं पुरोषमा ॥ ४३० ॥ युष्मारूप्यन्निके मुद्रामर्षयित्वा विरेष च । भुक्तमद्यतनं सौमित्रिज्ञानेऽत्युत्तुकरार्यतः ॥ ४३१ ॥ तद्यानि सन्ति ग्वानि चदान्यमितगममा । मञ्जूपान्नः समर्प्यन्तां तानि तरि-
 तमेव मे ॥ ४३२ ॥ यदि कालविलम्बं त्वं गरिष्यसि ततो घुमस्व । रूपं विनश्यते माचार्यपचान्यस्य तु करे ॥ ४३३ ॥ म-
 ममेत्यार्ययद्रात्रे पुरस्थः स्रपुरोधमः । रामोचे मन्यमेऽद्यापि न मयं दृष्टयिरेष्टितम् ॥ ४३४ ॥ ममाज्ञां कुरुनेऽरीराममुदः सृष्टमि-
 त्ततः कुर्वे किमुत्तरम् ॥ ४३५ ॥ इत्याद्येवमपुनस्तदुच्यते गीस्य भूषतिम् । म दस्यौ छलितो राज्ञा
 प्रत्यभिज्ञाय वेत्तानि तस्य मध्याद्वहीष्यति । तत्पत्न्यः सत्यकिः श्रेष्ठी ममेवेतरया पुनः ॥ ४३६ ॥ पुनः प्राह नृपो प्रातोऽभिज्ञा-
 योऽयं मया तव । तथा कृतेन स द्वाता फरिष्येऽहमदोऽपि हि ॥ ४३७ ॥ यथा न जल्पति जनो नैवस्य एवमनं कृतम् । एवमेव
 समुदण्डं दण्डं देण्डपतिर्व्याधात् ॥ ४३८ ॥ तथा कृत्वा समाचार्य नृपः सत्यकिमब्रवीत् । गृहाण प्रत्यभिज्ञाय व्यभान्यप मोऽग्र-
 हीत् ॥ ४३९ ॥ विज्ञाय सत्यकिं सत्यमसत्यं च पुतोपसतः । प्रादाभात्यं नृपोऽमुष्य सर्वेभ्यमपि गृह्यताम् ॥ ४४० ॥ छेदयित्वा च
 रसनां कुर्वेत् देवतादितम् । अमात्यस्तपया सर्वे नृपस्वादेनतो व्यधात् ॥ ४४१ ॥

श्रेष्ठी पञ्चापि रत्नानि मुक्तामाल्याग्रतोऽवदत् । कृत्वा प्रसादमेतानि त्वमादेष्टुपकारक ! ॥ ४४४ ॥ नापेक्षा मम रत्नानां दुःस-
 होऽभूत्पराभवः । उन्मूलितः स निर्मूलं कृच्छुञ्च्या सचिवेध्वर ! ॥ ४४५ ॥ सचिवः ग्राह दत्तानि मयैतानि गृहाण तत् । एतैरुपा-
 र्जय द्रव्यं कार्यमेभिर्न मे यतः ॥ ४४६ ॥ उपकारः सतामिष्टः क्रियमाणे ह्यनीहया । ततः प्रत्युपकारेच्छा वान्तखादनसोदरा
 ॥ ४४७ ॥ निर्वन्धं सर्वथाऽत्रार्थे तन्माकार्पणं ब्रज । रत्नान्येतान्युपादायाणुव्रतानीव धार्मिकः ॥ ४४८ ॥ श्रेष्ठिनोऽथ महामाल्ये
 प्रतिवन्द्यो महानभूत् । पुनर्व्यवहरन् रत्नप्रभावात्सोऽभवद्वनी ॥ ४४९ ॥ जनेऽजनि सुधाशुभ्रं यशः सत्यव्यमाल्ययोः । इहापि
 सहितं दुःखैरयशस्तु पुरोधसः ॥ ४५० ॥ इत्थं तारयति स्वं च परं च मतिमान्नरः । भीषणव्यसनश्रेणिर्वेणिमग्नं सुबुद्धिवत्
 ॥ ४५१ ॥ देवः सुबुद्धिनाम्ना त्वां स्मृत्वा मां ग्राह यस्त्वया । सुबुद्धिः कथितो मे स सुबुद्धेरानुरूप्यभाक् ॥ ४५२ ॥ यतः सोऽप्यु-
 पकारैकरसिको वेधसा कृतः । यदात्मा ज्ञापितो नास्यास्माभिस्तत् न सुन्दरम् ॥ ४५३ ॥ यदसाद्विरहे भक्त्या त्यक्ष्यत्ययमसूत्रनापि ।
 तद्राजादेशमृद्याहि शुभां शीघ्रं विचक्षण ! ॥ ४५४ ॥ वृत्तं वृत्तान्तमाख्याहि सुबुद्धेश्च धृतिप्रदम् । इत्युक्ते हृष्टहृन्मन्त्री प्रधाना-
 नाह्वयन्निजान् ॥ ४५५ ॥ दत्त्वा स्थानं तत्समक्षं लेखं पुनरवाचयत् । तच्छ्रुत्वा नगरं सर्वं बभूवानन्दमेदुरम् ॥ ४५६ ॥ वर्धा-
 पनानि स्पर्धानुबन्धादासगृहे गृहे । स्वस्वदेवीपुरश्चोपयाचितानि जनो ददौ ॥ ४५७ ॥ लेखाः पुरेषु सर्वेषु श्रेयिताश्च सुबुद्धिना ।
 मुदे निजनुदेवानां प्रस्तुतार्थप्रकाशकाः ॥ ४५८ ॥ चक्रे चक्रीक्षणेऽकुण्ठामुत्कण्ठामखिलो जनः । अथ ग्राह महामन्त्री खेचरं तं
 विचक्षणम् ॥ ४५९ ॥ स्वामिक्षेमं कथयता किं नासाकं त्वया कृतम् । प्रतिपत्तिं चिकीर्षामि तत्तत्वात्मानुरूप्यतः ॥ ४६० ॥

त्वत्कृतस्य सुदानं तु नागुदानमपि स्थितौ । इत्युक्त्या शुभ्रमिहैरुगं परिधाय समग्रवीत् ॥ ४६१ ॥ मया स्वयं दमनो दृष्टा तुभ्यं
 लक्ष्मीर्दिनशुण ! । स प्रादाच्छुभ्रं मच्छिस्तव स्वामिनि नन्दति ॥ ४६२ ॥ प्रभुमृत्यमपि त्वं मां प्रभुवयेन मन्यसे । तवाहं वचनेनापि
 कृतकृत्योऽसि मन्त्रिप ! ॥ ४६३ ॥ मम त्वं ताततुल्योऽसि विश्वसिः क्षीघ्रमर्प्यताम् । यथा स्वामिप्रभोदेन कृतकृत्यो भवाम्यहम्
 ॥ ४६४ ॥ मन्त्रिणाथ भुजे भूत्वा बलादपि समर्पितः । निजान्नलप्रायणसमुदायो मुदाऽस्य च ॥ ४६५ ॥ मानुश्रीशुवनमानुभूप-
 योरुच्यितौ परौ । आभरणसमुदायात्परितो तस्य मन्त्रिणा ॥ ४६६ ॥ मन्त्रिस्थिपे पात्र विचक्षणस्य विगुप्तिप्रे सत्त्विवेशरेण । तथा च
 कार्यं भवता यथा द्राघं देवः पुरी पादयति स्वपादैः ॥ ४६७ ॥ मकरध्वजवृषान्तो राज्ञा मानुश्रियश्च परिणयनम् । श्रीकण्ठच-
 त्रिताजयादानं यासिन् सुषुद्विकथा ॥ ४६८ ॥

इति श्रीराजगण्डे श्रीमानतुद्राचार्यविरचिते श्रीश्रेयांसगरिते मद्राफादये भयघ्नचरितपदे
 प्रथमोऽध्याये श्रीशुपनमानुषक्रयर्षिपदवीयर्णनो नाम द्वितीयः सर्गः समाप्तः ।

तृतीयः सर्गः ।

अथो विचक्षणो विद्याधरः श्रीपुरमागमत् । द्वाःस्थेनावेदितो नत्वा चक्रिणं समुपाविशत् ॥ १ ॥ अप्यस्ति कुशलं मनिर-
त्स्येति नृपेण सः । पृष्टो व्यजितपदेव ! देवपादप्रसादतः ॥ २ ॥ कुशलं मन्त्रिगणस्य राज्येन सह वर्तते । उक्तवैत्यग्रजान् चित्र-
सिकां चाभरणानि च ॥ ३ ॥ स्वनामाङ्कानि तान्नेपो पूर्वमेव निरीक्ष्य न । यदितानि तदेवाङ्गेऽगटयत् प्रीतमाननः ॥ ४ ॥
नृपः प्रसाधिकाहस्ते देवीनामाङ्कितानि तु । प्रैषयत्येह्य तान्याह भानुश्रीरिति विमिता ॥ ५ ॥ यदनाया विग्रहस्य यन्नादाभरण-
रिमैः । विद्यामृतामलङ्कारा जिता मणिकृता अपि ॥ ६ ॥ विज्ञप्तिकामथोन्मुग्य नृपः सयमवानयत् । पुरोऽद्यपटन्नायीदं स्मिते-
ष्व्यायल्लकान्वितः ॥ ७ ॥

स्वस्ति श्रीश्रीपुरे विद्याधरराजनिषेवितान् । नक्तवर्तिश्रीशुवनभानुपादमरोरुहान् ॥ ८ ॥ श्रीशुभाया महापुर्वाः सययानिधि-
पण्डितः । देवपादारविन्दानां चञ्चरीकपदं श्रयन् ॥ ९ ॥ देवमृत्युलवो मन्त्री श्रीगुद्विर्मुहूर्तः । मन्त्रा प्रणम्य साष्टाङ्गं विस्रो-
विज्ञपयत्यदः ॥ १० ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) मम देवप्रसादेन राज्यं चिन्तयः मनः । कुशलं सुगलं सर्वविघ्नानन्दलक्षणे ॥ ११ ॥
केवलं देवपादानामकुण्ठोत्कण्ठयाहकम् । राज्यलक्ष्मीर्विनाथापि बाध्यन्ते तीक्ष्णगता कृत्वा ॥ १२ ॥ देवमन्त्रेण मुद्राभिरन्तरेन्द्रेण सिरो-
मणिः । दर्शनेन परित्राणं सत्वरं कर्तुमर्हति ॥ १३ ॥ प्रसादवृद्धिर्देवेन विधेया महती मयि । शोभं पुनर्यथाष्टं दुःस्वरूपं विनश्यतः

॥ १४ ॥ सत्त्वामिचरणादेऽशसम्पादनविचक्षणः । समग्रं विज्ञपयिता देवपादाग्रतः स्थितः ॥ १५ ॥ (युग्मम्) विचक्षणोऽथ यादृशं प्रथमं पुरमेयत् । पद्माद्यथा च सञ्जाता बहुशोऽपि महोत्सवाः ॥ १६ ॥ सन्मानं यादृशं चक्रे सचिवेन च सादरम् । समग्रमपि विज्ञप्तं चक्रिणस्तथायासितम् ॥ १७ ॥ किञ्च देव ! जनः सर्वः पूर्वदृष्टमिष्टतोऽभवत् । स्वरूपे तु समारूपते उत्कृष्ठा द्विगुणाभवत् ॥ १८ ॥ अन्यथाअर्पयन्ते यत्ररिते नगरीजनः । दुर्णयैरपि न श्रद्धां वृत्ते कोऽपि कोऽपि च ॥ १९ ॥ वक्ति किं स्यान्मनुष्याणा-मीदृशदिः प्रसिद्धिदा । परे वदन्ति एते हि सर्वे मंस्यामेहे वयम् ॥ २० ॥ परे प्राहुरमात्यस्य कल्पनेयं परे पुनः । कर्तुमिच्छन्त्य-परामृत्वावप्रतिरोपिताः ॥ २१ ॥ ज्ञात्वाऽप्यद्वार भयता किञ्चित्स्वरूपैः । केनापि व्यपदेशेन यथापनविधायिनः ॥ २२ ॥ परे त्वमात्यप्रद्वितप्रधानानां महीशुद्धः । कर कालविलम्बेनार्पयन्ते याचतामपि ॥ २३ ॥ स्वगोनसम्भवक्षत्रकुमारादेव केचन । सर्वं राज्यमधिष्ठातुं विप्रेष्टन्तेऽभ्युपायतः ॥ २४ ॥ अमात्यस्य भयात्कोपि प्रकटस्तु न जायते । तदेव ! विजयः कर्तुमुचितस्तत्र सम्प्रति ॥ २५ ॥ दम्ब्यौ मृपो यदस्तेषां युक्तं गच्छामि तत्र तत् । सुजना दुर्बेनाथापि यथा पश्यन्ति मे धियम् ॥ २६ ॥ करोमि तत्तथा येन मनाशीतं सत्ता भवेत् । अस्तवान्तु तसन्तापमन्यान्याश्रयशालिनाम् ॥ २७ ॥

ततः श्रीमन्परस्परराजमाकार्यं वार्ययित् । सर्वं वृचान्तमाख्याय न्यस्य राज्यश्रियो भरम् ॥ २८ ॥ तस्मिन् शिक्षां जनस्यापि दत्ता श्रीपुरवासिनः । स्वगेशानाञ्च सर्वेषां स्वस्वराज्यप्रवर्तने ॥ २९ ॥ विमानानां सहस्रेस्तु सहितो महितोऽपिलैः । ऋद्ध्या महत्या कलितधलितः श्रीपुरात् पुरात् ॥ ३० ॥ (युग्मम्) ततो विषयवर्गस्य दर्शनाय निजधियः । हर्षेणोपरि सर्वेषां नराणां स परिब्रजन् ॥ ३१ ॥ दर्पिष्ठानां नरेन्द्राणां स दर्पमत्रसर्पयन् । अर्पयन् विस्रयं तेषां तर्पयन् याचकं जनम् ॥ ३२ ॥ प्रतीच्छन् सुपसन्मानं मानं

मानभृतां हरन् । पार्थिवानां प्रणयिनां तोषपोषमुदीरयन् ॥३३॥ देशोयममुको देवि ! नगरं चामुकासुकम् । इत्थं भावुश्रियो देव्याः
स्वयमेवमुदीरयन् ॥ ३४ ॥ हकानां ताल्यमानानां प्रणादेन असर्पता । सप्ताश्चाथपरित्रासादेनूलं परिखेदयन् ॥ ३५ ॥ कैश्चिद्वि-
मानैः शीतांशुविभवसोदररश्मिभिः । दिवापि दर्शयद्युधत् शतचन्द्रनभस्तलम् ॥ ३६ ॥ विमानैर्निजितरविविम्बमानैश्च कैश्चन । कुर्वन्
दिनश्रियं श्यामास्वपि श्यामासु कुत्रचित् ॥ ३७ ॥ भारं निःशेषसैन्यस्य शेषः सोढा कथं त्वयम् । इतीव गगनं दूरादिमानैः परि-
पूरयन् ॥ ३८ ॥ शुभापुरीपरिसरोद्देशं कालादुपागतः । आरामेष्वभिरामेषु निजावासानदापयत् ॥ ३९ ॥ (दशभिः कुलकम्)
ततश्च रत्नखचितस्वर्णतोरणमण्डिताः । अनेकभङ्गिनिर्मोयमाणपुष्पगृहान्विताः ॥ ४० ॥ नानामणिमयीमण्डपिकामण्डलमण्डिताः ।
मुक्तमुक्तावचूलाश्च ककुप्सु चतसृष्वपि ॥ ४१ ॥ मणिनिर्मितपाञ्चालीकलितस्तम्भशोभिताः । कलशैः कलिता मध्याः सुप्रपञ्चा विच-
क्रिरे ॥ ४२ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) वध्यन्ते द्वारि माङ्गल्यमालाः किङ्किह्णिपह्वयैः । पूर्यन्ते स्वस्तिकाः स्वस्तिकाम्यमौक्तिकपल्लिभिः
॥ ४३ ॥ कुङ्कुमागरुगोशीर्षद्वैर्मिश्रैः सुगन्धिभिः । सिच्यते परितो नीरैर्विध्वा विश्वाधिपागमे ॥ ४४ ॥ देशान्तरगतैः पट्टांशुकैः
प्रस्फुरदंशुकैः । हृद्दृशोभा विधीयन्ते समन्तादपि वाणिजैः ॥ ४५ ॥ दूरं सिन्दूरपूरेण सिन्धुरा वन्धुराः कृताः । शृङ्गारितास्तुरङ्गाश्च-
मुरङ्गाश्च प्रतिश्रिताः ॥ ४६ ॥ चक्रीश्रीशुवनभानुर्भानुश्रीशोभितो द्विधा । दिव्यं विमानमारुढः सितच्छत्रोपशोभितः ॥ ४७ ॥
शचीवरः शचीयुक्तोऽवतीर्णः किमयं स्वयम् । शङ्कां जनमनस्वेवं कुर्वन् पुण्यानुभाततः ॥ ४८ ॥ अनेकतुर्यनादेन वाचालितविहायसा ।
समग्रस्यापि लोकस्य दुःखौघं त्रासयन्निव ॥ ४९ ॥ चेलोत्क्षेपं प्रकुर्वन्तं वदञ्जयजयारवम् । प्रेक्षमाणः पुरीलोकं प्रसादोज्ज्वलया

दद्या ॥ ५० ॥ किमाभ्या विहितं पुण्यमगम्य पूर्वजन्मनि । येनाभूदनयोर्योगस्तुल्यरूपगुणधियोः ॥ ५१ ॥ भृशनीतिजन-
 गिरो गृह्णन् पण्यवधूतम् । अनर्घ्यमये निर्विघ्नं प्रतिभं च सुदक्षितम् ॥ ५२ ॥ अपि स्वस्य निमेषायाऽऽलोकविच्छेदकारिणे । कुप्य-
 न्तीभिः पीयमानः स्त्रीभिर्नेत्रपुटैः स्फुटैः ॥ ५३ ॥ अपरा त्यजन्ती कर्णादब्जं कर्णावतंसितम् । आलोकविघ्नकार्येभ्यरपुष्पंधयभया-
 श्रया ॥ ५४ ॥ एता नेत्रायाःमित्रं पत्रमादाय पद्यतः । एकत्र नेत्रे न्यस्यन्ती साम्यं दद्यितुं किल ॥ ५५ ॥ इत्थं वेपाभिरामाणां
 रामाणां बहुभङ्गिभिः । चेष्टाः पश्यजिज्ञेसायाः स्पष्टयंश्च ससम्पदम् ॥ ५६ ॥ अष्टस्रपरं पात्रापात्रवीक्षाचियञ्जितम् । दानं ददानो
 दीनानां दजन्य इव नूतनः ॥ ५७ ॥ वल्लुचन्दनमालाद्ये चित्रचित्रितभित्तिके । चारुचन्द्रोदयालम्बमानमौक्तिकमालिके ॥ ५८ ॥
 विहितेन्द्राणुषे नानारत्नसिंहासनाविषा । ग्रफटीकृतमाङ्गल्यपदार्ये सोध आगमत् ॥ ५९ ॥ (त्रयोदशभिः कुलकम्) निविश्य च क्षणं
 मद्रासने मद्राणि भूरिषाः । प्रतीच्छति स पण्यस्त्रीजनेन विहितानि सः ॥ ६० ॥

अथ कल्पपि वैत्यान्यचिन्ता नत्वा च भक्तिमान् । स्वस्थानमागत्यथैके गृहचैत्यस्य पूजनम् ॥ ६१ ॥ ततः समं समेतानां
 विद्याधरधराभूताम् । स्थानेषु प्रेषयामास गुह्यं वस्तु ययोचितम् ॥ ६२ ॥ अयोपेदामुपादाय सेवाहेवाकलालसाः । एयुर्धुपा नृपा-
 धीर्धं निवकायिजकारपुरात् ॥ ६३ ॥ कतिचिदिनपर्यन्ते पर्यन्तेनोचितेन सः । खेचरेन्द्राचरेन्द्रांश्च सम्मान्य व्यसृजन्नृपः ॥ ६४ ॥
 अथ भानुश्रिया सार्धे वर्धमानस्य लीलया । सचिवापितभारस्य चक्रिणो यान्ति वासराः ॥ ६५ ॥ अन्यदा तु स भानुश्रीप्रभृत्यन्तः-
 पुरान्वितः । जगाम प्रमदवने जलकेलिविधित्तया ॥ ६६ ॥ राजहंसयुगं क्रीडावाण्यां निवक्रभापया । जल्पधिरं स शुभाय पदि-

भाषाविचक्षणः ॥ ६७ ॥ विरुताद्विस्ते तत्र भानुश्रीः प्राह चक्रिणम् । उक्तं कालमियन्मात्रं किमाभ्यां मम कथ्यताम् ॥ ६८ ॥
 चक्री प्राह किमेतेन ज्ञातेनास्त्वेवमेव हि । अस्मिन्नर्थे परिज्ञाते दुःखे त्वमपि मंक्ष्यसि ॥ ६९ ॥ इत्युक्ते सादरा साह किमकल्याण-
 कारणम् । किमप्येतन्ममाग्रे यत्त्वया नाथ ! न कथ्यते ॥ ७० ॥ मङ्गलेऽमङ्गले वापि सर्वथास्ति न मे भयम् । रक्ष्यमाणमपि
 स्यात्तत् यत्पूर्वं कर्म निर्ममे ॥ ७१ ॥ केनापि कारणेनाथ यदि वक्तुं न चाञ्छसि । तत्त्वयाद्य महीनाथ ! विहिते हृदये उभे ॥ ७२ ॥
 एकमेवावयोश्चित्तमित्यभूत्प्राक् मम श्रमः । अधुना तु धुनात्येव विसंवादस्तमुत्तम ! ॥ ७३ ॥ अथवा प्राणनाथ ! स्याद्भ्रमरस्य
 कियच्चिरम् । स्वाधीने कुसुमेऽन्यस्मिन् मालतीकुसुमे मनः ॥ ७४ ॥ अथ तां प्रणयकुद्धां गाढमालिङ्ग्य भूपतिः । उवाच देवि !
 माकार्षीरप्रसादं कदापि मे ॥ ७५ ॥ अस्थाने कल्प मानल्पं विकल्पं भो वरानने ! । प्रतिविम्बं निजं किं स्यात्कदाचन पराञ्जुखम्
 ॥ ७६ ॥ किं त्वतः कथिते कार्ये तत्र भावी मनोरथः । स मया स्याच्च दुष्पूरस्तेन नाख्यामि मानिनी ॥ ७७ ॥ (युग्मम्) तवा-
 त्तिमात्रं निर्वन्धो यदि देवि ! ततः शृणु । हंसी प्रणयकोपेन कुपितासीत्प्रियं प्रति ॥ ७८ ॥ चटुभिः पटुभिः सा तु प्रोक्ता हंसेन
 सादरम् । प्रियेऽद्य कथमुत्साहरहितेव निरीक्ष्यसे ? ॥ ७९ ॥ सा प्राह त्वयि निःस्नेहे पर्याप्तं कथनेन मे । गतत्रपा पुनरहं जीवाम्य-
 द्वापि पापिनी ॥ ८० ॥ अथवा परमार्थेन मृतेवासि यतो प्यहम् । अपमाने प्रियाज्जाते स्याज्जीवितमजीवितम् ॥ ८१ ॥ यन्मया
 त्वत्पुरः प्रोक्तं तथा कुरु यथा मम । जायते पुत्रसम्पत्तिरचिराद्दुचिरावहा ॥ ८२ ॥ लघ्वीनामपि हंसीनां पश्यन्त्या अपि मे
 पुरः । यतो जातानि जातानि नेत्रानन्दप्रदायकम् ॥ ८३ ॥ निजानि डिम्भरूपाणि लालयन्ति च ता मुदा । ददन्त्यानीय पानी-

यन्ति सानि परिपुष्टये ॥८४॥ अपन्याया मम पुनरेतावत्यप्यनेहसि । गते किमपि नो हिम्भो ह्यभवच्चित्तोपकृत् ॥ ८५ ॥ तद्विना
तनयं श्राप्ते वार्धये सर्वमायुके । सुखिताहं भविष्यामि यद कस्य प्रसादतः ॥ ८६ ॥ अथाह राजहंसी मा कीपं कुरु मन्तारु
प्रिये ! । नैतन्नराणां पापचमोपनं किन्तु कर्मणाम् ॥ ८७ ॥ किञ्चास्ति नियमो नायं यत्पित्रोः पुत्रतः सुखम् । कोप्यनर्थकरो देव-
कुमार इव यत्पितुः ॥ ८८ ॥ सोऽये देवकुमारः कस्तेनानर्थः कथं कृतः । इति शृष्टस्तथा राजहंसीप्यकथयत्कथाम् ॥ ८९ ॥

पुरेऽभूत् क्षुण्णपुरे क्षरन्त्या नरेक्षरः । पितरोऽपि घ्नान्तर्विध्वंसिक एतस्सुन्दरः ॥९०॥ तत्र दत्ताभिधः श्रेष्ठी यत्र सर्वमरुहमे ।
मियो वियोगभीत्यै न गुणाः सर्वेऽपि लिलियरे ॥९१॥ तस्य त्रिया महालक्ष्मी नाम्ना या रूपसम्पदा । विनयः सह शीलैश्च न सुश्रुति
कदानन ॥ ९२ ॥ तयोर्गिलसतोर्द्वयमन्योन्यमिश्रचिन्तयोः । कुलक्रमसमायातसुनयोऽप्यसवित्तयोः ॥ ९३ ॥ दीनेषु ददतोर्दानं
एतयोर्मानसजयोः । सुतेन समयो याल्यद्यावतात्रियुवमागयोः ॥ ९४ ॥ अन्यदा च महालक्ष्मीर्लक्ष्मीरिव मयाक्षया । भक्तापुरा-
चेदीर्गप्राप्तवानकमान्मुजा ॥ ९५ ॥ सर्गाङ्गामरणाश्रया वनसारसमन्वितम् । स्वादमाना च ताम्भूलं निस्ताम्भूलं समुज्ज्वली ॥९६॥
पल्लवून्म्या वयसां च प्रत्यासन्नश्रुहसिताम् । लालयन्ती निजं बालं बालमेकामलोक्त ॥९७॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) ततोऽनन्तरमयाम्पस्त-
महामोहमयंवदा । सा घ्नांमयदनाऽध्यापि बहुनामदनेन किम् ? ॥९८॥ यदारोप्य निजोत्सङ्गे निजमद्वैतमुत्सृजम् । दुग्धदुग्धद्वयं
नीय लालयामि स्तिताननम् ॥ ९९ ॥ मन्येहं भग्नं प्रेतरं पुनर्विवर्जितम् । स्वमपि स्वं विना पुत्रं परकीयं प्रजायते ॥ १०० ॥
पुत्रं विना न वृद्धत्वे निर्दिष्टः कापि जायते । न ज्ञायते च नामापि को देवानपि पूजयेत् ॥ १०१ ॥ इयामास्यां सहसा वीक्ष्य

तामेका चेदिकाश्चदत् । पराभिप्रायविज्ञानकुशला कुशलाभिधा ॥ १०२ ॥ स्वामिन्यक्रमात्कृत्वात्वं चन्द्ररेखेव चासरे । विच्छा-
 यासि करसृन्दमालतीमालिकेव च ॥ १०३ ॥ स्वामिना विहितं किञ्चित्किमु सरसि विप्रियम् । अयाकुण्ठासद्युत्कण्ठावन्धुवर्ग-
 निरीक्षणे ॥ १०४ ॥ चित्रातस्य वित्तस्य विनाशः किमजायत । किं वा परित्जने कोऽपि तवादेशं न च व्यधात् ॥ १०५ ॥
 अथ किञ्चिच्छरीरस्थमसुखं ते विजृम्भितम् । चिरस्थायतोऽथवा कोऽपि फलितो न मनोरथः ॥ १०६ ॥ कृत्वा प्रसादं सर्वं मे निवे-
 दय यथातथम् । श्रेष्ठिनोऽग्रे यथारूपाय साधयामि समीहितम् ॥ १०७ ॥ अथ श्रेष्ठिप्रिया ग्राह मम स्वामिप्रसादतः । सर्वमस्ति
 भवसुखमेकं सुतसुखं विना ॥ १०८ ॥ इदं पूर्वोर्जितैरेव कर्मभिस्तु प्रजायते । वहेत्पुरुषकारोऽत्र पुंतामन्योऽपि नो पुनः ॥ १०९ ॥
 तदेतस्य त्वयारुख्यो नैवार्थः सर्वथापि हि । सोऽपि मा भूदहमिव दुःखानां भाजनं परम् ॥ ११० ॥ यथा यथा परामर्शि स्म-
 माणानि पश्यति । भूपितालङ्घनान्युचैः स्विद्यते सा तथा तथा ॥ १११ ॥ सिद्यमानेति सा शैकासुग्रादीधितिमूर्तिवत् । दिनेः
 कतिपर्यैर्जाता वाढं कृशवपुर्लता ॥ ११२ ॥ तथारूपां निरीक्ष्यतां श्रेष्ठी पप्रच्छ बल्लभे ! । ज्वलद्वातलस्रष्टलेनैव किमुदीक्ष्यसे
 ॥ ११३ ॥ मा भूदस्यासुखमिति न सा कथयति न तु । समाकुलमनाः श्रेष्ठ्यऽदृच्छन्नैमिचित्तिकानय ॥ ११४ ॥ गणयित्वा गृह-
 वलं तैराख्यायि दिनाधिपः । एतस्याः कुल्लो ग्रीडां पूजया स प्रशाम्यति ॥ ११५ ॥ ततः श्रेष्ठी बहूद्रव्यं तेषां पूजार्थमार्पयत् ।
 ते द्रव्यलिप्सयान्योऽन्यग्रहग्रीडां वदन्ति च ॥ ११६ ॥ बहूद्रव्यव्ययेनापि गुणमप्रैक्ष्य योपिनः । मोहित दर्शयामास श्रेष्ठी तां
 मन्त्रवादिनाम् ॥ ११७ ॥ तमुवाच प्रियाऽन्याने मा विधेहि धनव्ययम् । न्ययमेव मविष्यामि सज्जाहं क्रमयोगनः ॥ ११८ ॥ दत्तः

ग्राह प्रिये ! प्रेयः किं रज्जोऽपि घनं मम । सुवर्णाढलुमः किं स्वात् सुवर्णस्य मलो नृणाम् ? ॥ ११९ ॥ यदा स वार्यमाणोऽपि न तिष्ठति
 धनं द्यपयन् । ततस्तथा समग्रोऽपि सद्भावः स्रो निरैदितः ॥ १२० ॥ ततः श्रेष्ठी करौ धर्पन्वृत्ते चक्रे न सुन्दरम् । त्वया यदेवम-
 ब्राह्मे सेदे स्यात्मा प्रपतितः ॥ १२१ ॥ तत्तथाहं वदिव्यामि यथा तव सुतो मवेत् । नराणां व्यवसाये हि लाभः सर्वत्र जायते
 ॥ १२२ ॥ तद्वचः श्रवणात्तस्याः फुलान्यद्भानि तरुणात् । आरम्भतो वसन्तस्य प्रफुल्लान्ति लताः खलु ॥ १२३ ॥ शुचीभूताऽ-
 न्यदा श्रेष्ठी सत्पथव्यरुपरिच्छदः । दत्तप्रणयिनीश्लिषः पूजोपकरणाश्रितः ॥ १२४ ॥ मनोरयास्ते पूर्वन्तामित्याशीर्विचर्नं प्रदा ।
 स्वगोत्रजार्त्तप्रत्तं प्रतीच्छन् सल्लभमानसः ॥ १२५ ॥ नगराद्रहिरायमे महादेयदुलसिताम् । नाम्ना कामदुधां देवीमारा-
 दुमवलम्बुदा ॥ १२६ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) स्वपयित्वा विलिप्तेतां पूजयित्वा च सोऽयदत् । सर्वैयं साम्प्रतं देवि ! चरणाः
 शरणाथ मे ॥ १२७ ॥ इत्युक्त्वा पात्रे स्नाने दर्भसंस्तरगर्भगः । सख्यवृत्तिं समालम्ब्योपवासान् कर्तुमुद्यतः ॥ १२८ ॥ तस्या-
 मय च सप्तम्यामुपमृपूरतिःस्नैः । सुषयन्त्यागमं स्वस्य प्रत्यक्षाऽञ्जनिं देवता ॥ १२९ ॥ उद्योतं भूयैर्दिव्यैः सर्वतः कुर्यतीव
 सा । उवाच वत्स ! तुष्टासि चरं शृणु निजेच्छया ॥ १३० ॥ करौ किरीटीकृत्याय दत्तो दत्तोऽस्तम्भदः । अवदत् दीयतां देवि !
 सुतो भारवसो मय ॥ १३१ ॥ देवी विष्णुसुरयाह विरूपे समये त्वथा । प्रार्थिताहं तवः पुत्रो भविष्यति त्वान्विकृत् ॥ १३२ ॥
 कियन्त्यपि दिनानि त्वं यदि वत्स ! प्रतीक्षसे । तत्पुत्रं प्रदेदे कीर्त्तिलक्ष्मीविनयशर्मदम् ॥ १३३ ॥ दृष्यौ श्रेष्ठी प्रतीक्षेज्जं किय-
 न्त्यपि दिनानि नेत् । ततः सा श्रियते लोके मय हासं च जायते ॥ १३४ ॥ कर्तुं नालमुपवासास्तदेव कुरुते मियम् । ततो भवतु
 माद्वयं मे सा जीमनु ममाऽऽश्रया ॥ १३५ ॥ कालेन सूर्युः पुत्राव मे तद्यस्तु दधितामृतिः । घ्यात्वेत्युवाच पुत्रं मे देहि देव्यश्रुतापि

हि ॥ १३६ ॥ नैव दीपो ममेत्युत्त्वा देव्यूचे पश्चिमे च मे । सहकारोऽस्ति तस्यैकं भवता गृह्यतां फलम् ॥ १३७ ॥ देव्यां तिरो-
हितायां स लोभादादहून् फलान् । भाविस्तेनसुतत्वेनेदृक् चेतः सतोऽप्यभूत् ॥ १३८ ॥ यावद्धन्युपादाय फलान्युत्तरति स्म
सः । तावदेकं तदङ्गेऽभूल्लग्रान्यन्यानि तु दुमे ॥ १३९ ॥ ततः सविस्मयः स्वस्यानुचितं चिन्तयन्नथ । तदात्रमार्षयत् तस्यै सा
तुष्टा तच्चखाद च ॥ १४० ॥ तत्रैव दिवसे तस्या गर्भो देवीप्रभावतः । अभूतेन सहाङ्गान्यस्या उपचर्य ययुः ॥ १४१ ॥ अति-
क्लाम्लकडुक्षाराहाराहाराच्च सानिशम् । मन्दमन्दगतिर्गर्भे पयौ तद्वनवद्धनम् ॥ १४२ ॥ तस्याश्च दोहदान्मर्भान्दोहदान् श्रेष्ठ्य-
पूरयन् । सम्पूर्णे समये देवतुल्यं सुतमसौदसौ ॥ १४३ ॥

ततश्च प्रस्फुरत्तूर्गीतनृत्यमनोहरम् । आयदक्षतपात्रौघं मान्यमानमहाजनम् ॥ १४४ ॥ कुलसीमन्तिनीवर्गसीमन्तप्रचकुङ्कु-
मम् । स्थालक्षितपत्रपूगनालिकेरदुकूलकम् ॥ १४५ ॥ दुःस्थे मनोरथातीतदीयमानमहाधनम् । विधीयमानदेवाचर्चं वर्धापनमजायत
॥ १४६ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) मास्यतीतेऽस्य रूपेण देवतुल्यस्य सोत्सवम् । पितृभ्यामभिधा देवकुमार इति निर्ममे ॥ १४७ ॥
धात्रीभिः पञ्चभिरथ लाल्यमानवपुलतः । प्रवृद्धः प्रतिपचन्द्र इव स प्रतिवासरम् ॥ १४८ ॥ सुचित्राणि विचित्राणि वस्त्राण्याभ-
रणान्यपि । दत्तो व्यधापयत्तस्य चित्तचित्तानुरूप्यतः ॥ १४९ ॥ कलायोग्यं कलाचार्यार्यापयच्च सुतं पिता । तस्याभ्यासे कलाभ्या-
सस्तस्य शस्यः क्रमादभूत् ॥ १५० ॥ पित्राथ शिक्षाचार्याय दत्तं वित्तं तथा यथा । भुज्यमानमपि निष्ठां न यात्यासप्तमं कुलम्
॥ १५१ ॥ अथेभ्यकन्यया सार्धं समानकुलशीलया । पित्रा चित्रोत्सवं देवकुमारः परिणायितः ॥ १५२ ॥ वार्त्तामपि स

ग्राह प्रिये ! प्रेयः किं त्वत्तोपि धनं मम । मुवर्णाद्ब्रह्ममः किं स्वान् सुवर्णस्य मलो नृणाम् ? ॥ ११९ ॥ यदा स चार्जमाणोपि न तिष्ठति
 धनं व्ययन् । ततस्तया समग्रोऽपि सद्भावाः स्यो निवेदितः ॥ १२० ॥ ततः श्रेष्ठी करो धर्मवृत्ते चेक्रे न सुन्दरम् । त्वया यदेव न-
 रायं खेदे स्वात्मा प्रपातितः ॥ १२१ ॥ तत्तथाहं करिष्यामि यथा तव सुतो भवेत् । नराणां व्यवसाये हि लाभः सर्वत्र जायते
 ॥ १२२ ॥ तद्भवः श्रवणात्तस्याः कुष्ठान्यद्भानि तत्क्षणात् । आरम्भतो वसन्तस्य प्रफुल्लन्ति लताः खलु ॥ १२३ ॥ शुचीभूता-
 न्यदा श्रेष्ठी स्वल्पस्वरूपरिच्छदः । दत्तप्रणयिनीशिशुः पूजोपकरणान्वितः ॥ १२४ ॥ मनोरथाल्ले पूर्यन्तामित्याशीर्वचनं मुदा ।
 स्वगोनजरतीप्रतं प्रतीच्छन् स्वच्छमानसः ॥ १२५ ॥ नगराद्गहिरारामे महादेवकुलसिताम् । नाम्ना कामदुघां देवीमान-
 दुमचलन्मुदा ॥ १२६ ॥ (त्रिमिविशेषकम्) अपरित्या विलिप्सतां पूजयित्वा च सोऽब्रुवत् । तवैव साम्प्रतं देवि ! चरणाः
 ग्रणाय मे ॥ १२७ ॥ इत्युक्त्वा पावने स्थाने दर्भसंस्तरगर्भगः । सत्त्वशक्तिं समालम्ब्योपचासान् कर्तुमुद्यतः ॥ १२८ ॥ ततः-
 मय च सप्तम्यापुष्पपूरनिःस्रवैः । वृचयन्त्यागमं सस्य प्रत्यक्षाञ्जनि देवता ॥ १२९ ॥ उल्लोतं भूर्णैर्दिव्यैः सर्वतः कुर्वती ।
 सा । उवाच वत्स ! तुष्टास्मि वरं वृणु निजेच्छया ॥ १३० ॥ करो किरीटीकृत्याय दत्तो दत्तोऽरुसम्मदः । अब्रुवत् दीयतां देवि !
 सुतो मारुथमो मम ॥ १३१ ॥ देवी विपण्णमुख्याह विरूपे समये त्वया । प्रार्थिताहं ततः पुत्रो भविष्यति तवान्सकृत् ॥ १३२ ॥
 कियन्त्यपि दिनानि त्वं यदि वत्स ! प्रवीक्षसे । तत्पुत्रं प्रददे कीर्त्तिलक्ष्मीविनयद्वर्गदम् ॥ १३३ ॥ दध्यौ श्रेष्ठी प्रतीक्षेज्जं कि-
 न्त्यपि दिनानि चेत् । ततः सा श्रियते लोके मम हासं च जायते ॥ १३४ ॥ कर्तुं नालमुपवासांस्तदेव कुल्ले मितम् । ततो भ्रा-
 मान्यं मे सा जीवतु ममाऽऽयुषा ॥ १३५ ॥ कालेन मृत्युः पुत्रान् मे सद्यस्तु दयितामृतिः । घ्यात्वेत्युवाच पुत्रं मे देहि देन्यपुनार्ति-

मन्येऽथ घटयाम्यहम् ॥ १६९ ॥ अपरेपां घटयतां न सा घाटे समागता । स देशान्तरस्वत्री तु घटयामास तामिमाम् ॥ १७० ॥
तस्यापि हि घटयतः समता किञ्चिदागता । अभूत् घृणाक्षरन्यायात्सा विधेरपि कुर्वतः ॥ १७१ ॥ आकर्ण्येति स पप्रच्छस्तस्या
वैशमानुरागवान् । ते ग्राहुर्नातिदूरेऽस्ति गतस्तैः सह तत्र सः ॥ १७२ ॥ निष्पाय 'सेवधिमिव तमागच्छन्तमन्तिकत् । अका
सहकाभिमुखं प्रेपितप्रेष्यकाऽजनि ॥ १७३ ॥ दह्यमानागुरौ पुष्पगृहमुक्तावचूलिनि । स्थितां वासगृहे चित्रविचित्रे मणिकुट्टिमे
॥ १७४ ॥ प्रेङ्खशय्यासमारूढां करे कलितदर्पणाम् । रूपं निरूपयन्तीं स्वां सुतां सौभाग्यमञ्जरीम् ॥ १७५ ॥ दूराद्विधाय यां
चक्रेऽभ्युत्थानं सा ससम्भ्रमा । अदादभ्युक्षणं रत्नमयभृङ्गारधारया ॥ १७६ ॥ (चतुर्भिः कलापकम्) तत्प्रदत्तासने सोऽथ विसृज्य
स्वसुहृज्जनम् । निविष्टो बहुमानेन मानपूरितमानसः ॥ १७७ ॥ ततश्च स्वागतप्रश्रपूर्वमका पटून्यधात् । चट्टनि तं रञ्जयितुं पटुः
कपटनाटके ॥ १७८ ॥ अथ जातानि नेत्राणि कृतकृत्यानि सुन्दर ! । पुण्यैरगण्यैर्जातं यद्दर्शनं दुःखं कर्षणम् ॥ १७९ ॥
कृतार्थं चाद्य भवनं त्वत्पादाभ्युज्जपावनम् । अद्य सौभाग्यमञ्जर्या जयपत्रमवाप्यत ॥ १८० ॥ भृण्वन्निति वचस्तस्यां वेद्यां
पश्यंश्च तत्सुताम् । सत्यं मित्रवचो मेने स्वर्गस्थं स्वं च दत्तजः ॥ १८१ ॥ दासीनामनुदासीनाऽऽदेशमका ततो ददौ । युष्मा-
भिर्मज्जनं देवकुमारः कार्यतामिति ॥ १८२ ॥ तं स्नानमण्डपे नीत्वाऽभ्यज्य ताः समवाहयन् । तथा यथातिसौख्येन न सं किञ्चि-
द्वेचेतयत् ॥ १८३ ॥ ततो मणिमयोत्तुङ्गासनस्थं गन्धवारिभिः । तास्तमस्तपयन् स्वर्णकलशैरलसैः करैः ॥ १८४ ॥ रूक्षयित्वाङ्गम-
व्यङ्ग्यवसनानि समर्प्य च । विलिप्य दत्त्वा कर्पूरमिश्रं ताम्बूलमप्ययम् ॥ १८५ ॥ अक्योचेऽत्र पल्यङ्के तावद्विश्रम्यतां क्षणम् । यावद-

नैतस्याः पृच्छति स ततः पिता । प्रचिक्षेप दुर्ललितगोष्ठ्यां तं भोगहेतवे ॥ १५३ ॥ स याति तैः समं देवकुलादिप्रेक्षणेक्षणे । पुन-
 रानार्यमाणोऽपि पण्यस्त्रीणां गृहेषु न ॥ १५४ ॥ श्रेष्ठी पृच्छति वृत्तान्तं सुवस्त्रेण यथातथम् । कथयन्ति वदन्त्वोऽथ दूयते तद-
 भोगतः ॥ १५५ ॥ सोऽन्यदा कारिते राज्ञा रम्ये रत्नैर्विनिर्मिते । गतो देवकुले मित्रैस्तैः सुदुर्ललितैः समम् ॥ १५६ ॥ स स्वर्ण-
 तोरणाभ्यर्णे तैरनां गोलभञ्जिताम् । हसन्तीमिव जल्पन्तीमिवैवत मणीमयीम् ॥ १५७ ॥ द्रष्टुं लग्नस्तदङ्गानि स निमेषविव-
 र्जितः । कीलितस्ताम्भितालेख्यलिरिताङ्ग इवोर्ध्वगः ॥ १५८ ॥ पञ्चेपुणेषुभिर्विद्व इव भूम्यां स निधलः । उवाच तत्र
 लावण्यं सयाऽपायि चिरं दृष्ट्वा ॥ १५९ ॥ वदयुना कृतार्थत्वं यथा श्रवणयोर्भवेत् । अथवा न क्षमा वक्तुं नार्यः प्रथमसङ्गमे
 ॥ १६० ॥ तथापि हि त्वयात्मा मे क्रज्जुदृष्ट्वा समर्पितः । न वीक्ष्येऽहं कदाश्चेत्तु भवत्या मर्मवेधिभिः ॥ १६१ ॥ वदन्निनि
 हसित्वा स मित्ररूपे भगनिदम् । यत्किं कस्याः पुरो रत्नमयी पात्र्यालिका क्षसी ॥ १६२ ॥ तदप्रत्ययतः स्पृष्ट्वा तांस्त्रयानमिता-
 ननः । स तस्यौ गदितं मित्रैर्विपादं शुरु मित्र ! मा ॥ १६३ ॥ यदीयप्रतिरूपेण शिल्पिना घटिताऽसकौ । तानेव दर्शयामस्ते
 किमस्यामादरस्ततः ॥ १६४ ॥ स ग्राह ग्राम्रदेणेव रामेणाहं विहस्मितः । सुहृदोऽपि हि यूयं च विप्रतारयताधुना ॥ १६५ ॥
 अतो बहुविधान् कृत्वा नृपयांस्ते यमाविरे । अस्या यचामूद्रुत्पचिस्तथा त्वं मसृणः शृणु ॥ १६६ ॥

कियतामपि वर्षाणां परवोऽय समागतः । दूरदेशान्तरात्सदृशारो विज्ञानगर्वितः ॥ १६७ ॥ स च सौभाग्यमञ्जर्यां वेदयाया
 रूपनिर्मितौ । सिंहद्वारे नरेन्द्रस्य चक्रे पत्रावलम्बनम् ॥ १६८ ॥ कोऽपि सौभाग्यमञ्जर्याः प्रतिरूपं यथास्वितम् । पटयेघत्वं कुशलं

मन्येऽथ घटयाम्यहम् ॥ १६९ ॥ अपरेपां घटयतां न सा घाटे समागता । स देशान्तरस्त्वग्री तु घटयामास तामिमाम् ॥ १७० ॥
तस्यापि हि घटयतः समता किञ्चिदागता । अभूत् घुणाक्षरन्यायात्सा विधेरपि कुर्वतः ॥ १७१ ॥ आकर्ण्येति स पत्रच्छस्तस्या
वेदमानुरागवान् । ते ग्राहुर्नातिदूरेऽस्ति गतस्तैः सह तत्र सः ॥ १७२ ॥ निध्याय 'सेवधिमित्र तमागच्छन्तमन्तिकत् । अक्का
सहकाभिमुखं श्रेयितश्रेण्यकाऽजनि ॥ १७३ ॥ दह्यमानागुरौ पुष्पगृहमुक्तावचूलिनि । स्थितां वासगृहे चित्रविचित्रे मणिकुड्डिमे
॥ १७४ ॥ प्रेङ्खशय्यासमारूढां करे कलितदर्पणाम् । रूपं निरूपयन्तीं स्वां सुतां सौभाग्यमञ्जरीम् ॥ १७५ ॥ दूराद्विधाय यां
चक्रेऽभ्युत्थानं सा ससम्भ्रमा । अदादभ्युक्षणं रत्नमयभृङ्गारधारया ॥ १७६ ॥ (चतुर्भिः कलापकम्) तत्प्रदत्तासने सोऽथ विसृज्य
स्वसुहृजनम् । निविष्टो बहुमानेन मानपूरितमानसः ॥ १७७ ॥ ततश्च स्वागतप्रभपूर्वमक्का पटून्यधात् । चट्टनि तं रञ्जयितुं पटुः
कपटनाटके ॥ १७८ ॥ अथ जातानि नेत्राणि कुतकृत्यानि सुन्दर ! । पुण्यैरगण्यैर्जातं यद्दर्शनं दुःखं कर्षणम् ॥ १७९ ॥
कृतार्थं चाद्य भवनं त्वत्पादाम्बुजपावनम् । अद्य सौभाग्यमञ्जरी जयपत्रमवाप्यत ॥ १८० ॥ शृण्वन्निति वचस्तस्यां वैश्यां
पश्यंश्च तत्सुताम् । सत्यं मित्रवचो मेने स्वर्गस्थं स्वं च दत्तजः ॥ १८१ ॥ दासीनामनुदासीनाऽऽदेशमक्का ततो ददौ । शुष्मा-
मिर्मजनं देवकुमारः कार्यतामिति ॥ १८२ ॥ तं स्नानमण्डपे नीत्वाऽभ्यज्य ताः समवाहयन् । तथा यथातिसौख्येन न सं किञ्चि-
दचेतयत् ॥ १८३ ॥ ततो मणिमयोतुङ्गासनस्थं गन्धवारिभिः । तास्तमस्तपयन् स्वर्णकलशैरलसैः करैः ॥ १८४ ॥ रूक्षयित्वाङ्गम-
व्यङ्ग्यवसनानि समर्प्य च । विलिप्य दत्त्वा कर्पूरमिश्रं ताम्बूलमप्ययम् ॥ १८५ ॥ अक्योचेऽत्र पत्यङ्के तावद्विश्रम्यतां क्षणम् । यावद्र-

सवती सर्वसत्यतुत्तमा भवेत् ॥१८६॥ (युगम्) धृणं विश्रम्य सौभाग्यमश्रुयां स समन्वितः । निविष्टः स्यात् एकस्मिन् शुष्का-
 द्रूपलालिने ॥ १८७ ॥ सर्वेन्द्रियप्रीतिकरं रम्यं पानकपानतः । बलबुद्धिकरं भोज्यं पुष्टले भूधृजां निमम् ॥१८८॥ (युगम्)
 अथ प्रदोषे भोगाद्भ्रसमर्पणपुरःसरम् । समं सौभाग्यमश्रुयां दर्जयान् भोगानसृष्ट्वा ॥ १८९ ॥ वैश्या तं निजविज्ञान-
 गुणेनारुह्यतथा । यथाऽमंस्त स संतारे सारयेतावदेव दि ॥ १९० ॥ मुद्रां प्रेत्याकरे प्रेत्यानापपरुनकं सदा । स्वर्णपद्मदुतीमानं
 लेहान्मातार्पयत्सदा ॥ १९१ ॥ स्वर्णं यथा यथाग्येति प्रतिपत्तिं तप्ता तथा । अफा दर्शयति तस्य सुवन्ना परधनेजधिकम् ॥१९२॥
 सुतां वक्तव्यस्य भावेन वतितव्यं सदा त्वया । सा तथा तं वक्षीचक्रे यथाऽभृद्विरहासहः ॥ १९३ ॥ सन्नीतकुलैः प्रमदाकुलैश्च
 प्रमदाकुलैः । तुर्यत्रिकं क्रियमाणं कदाचन निरीक्ष्यते ॥ १९४ ॥ सौभाग्यमश्रुयां यथायमानां वीणां कदाचन । मृणोत्पुटानिका-
 वापि कुल्ले स कदाचन ॥ १९५ ॥ माथकैर्गीयते गीर्विर्वन्दिधिः पठ्यते स तु । गृहे स्तमये सन्निदिनमाणं न वैचि च ॥ १९६ ॥
 इत्थं द्वादशभिर्नैर्द्वादशस्वर्णकोटयः । भोगपट्टनिमयेन भुक्तालेन तथा समम् ॥ १९७ ॥

अन्यदा याचितुं स्वर्णसदसं त्रैवि वेष्टिका । अफया मुद्रिकारत्नमर्पयित्वा सदोरुति ॥ १९८ ॥ नाजैव सा महालक्ष्मीर्माता
 लक्ष्मीविवर्जिता । विसुव्याथूप्यङ्गलङ्गं मिजं भूषणमर्पयत् ॥ १९९ ॥ पुरो देवकुमारस्य दृष्टान्ताख्यानार्थकम् । सुमोच चेदी
 तन्मत्वा प्राह सौभाग्यमश्रुती ॥ २०० ॥ त्वं व्यापृस्यार्पयेतानि तथा चक्रे ततश्च सा । तथैव प्रतिपत्तिं तु कुल्लेज्या पणात्रना
 ॥ २०१ ॥ अफा प्राह सुतां पुत्रि ! त्वमेनं त्यज निर्धनम् । सा प्राह स्वर्णकोटीनां दाताम्भ ! त्यज्यते कथम् ? ॥ २०२ ॥ तदस्तव्यं

चिरं नान्यैः कार्यं मम धनेन च । सुखेनैवाक्षिहीनेनैतद्धीनेन धनेन किम् ॥ २०३ ॥ मत्वा तदीयनिर्वन्धमक्का ग्रीवाच चेष्टिकाः ।
 तथा कार्यमनौचित्यं यथा निर्यात्यं गृहात् ॥ २०४ ॥ ततस्ता न तदादेशं कुर्वते कुर्वतेऽथवा । कालक्षेपेन मन्यन्ते तं चञ्चाप्रतिमं
 च ताः ॥ २०५ ॥ प्रातस्तस्यान्यदा कापि तत्समुखममार्जयन् । तां पराह कथं धूलिं क्षिपत्येनं न पश्यसि ॥ २०६ ॥ सा ग्राह बल-
 भञ्चेत्तेऽसकौ तत्त्वं निजाञ्चलम् । विधेह्यस्यान्तर इति प्रवदन्ती परस्परम् ॥ २०७ ॥ कुतः कुत्रिमकोपाक्का न्यपेधत्स त्वचिन्तयत् ।
 मम निर्वासनोपायोऽवश्यमेव विधीयते ॥ २०८ ॥ आचारो हिः पणक्षीणां निर्धनस्त्यज्यते जनः । एतां विहाय नान्यत्र सुखं
 विपयजं पुनः ॥ २०९ ॥ तद्वत्वा स्वगृहं द्रव्यार्जनोपायो करोम्यहम् । निश्चित्येति मुखरागमभिन्दन्नूचिवानिमाम् ॥ २१० ॥
 जातानि द्वादशाब्दानि स्थितस्यात्र मम प्रिये ! । नन्तुं पितृपदांस्तेनोत्कण्ठा तद्याम्यहं गृहम् ॥ २११ ॥ सा ग्राहाऽप्रतिपत्तिः किं
 काप्यभून्मे परोक्षतः । किं वा मम कियच्चागो विरलं प्रेम वाऽभवत् ॥ २१२ ॥ स ग्राह नैकमप्येषु ममोत्कण्ठैव केवलम् । दिनैः
 कतिपयैश्च पुनरेष्यामि सुन्दरि ! ॥ २१३ ॥ इत्युक्त्वा तत्र याते स्वमोकः शोकविवर्जितम् । मेनेऽक्का पणनारी तु भूतोद्वासित-
 सोदरम् ॥ २१४ ॥ गतो देवकुमारस्तु नत्वा पप्रच्छ मातरम् । कथं जीर्णमभूद्गृहं कथं परिजनो गतः ॥ २१५ ॥ क्व तातः क्व
 शुभा ग्रीचे माता वत्स ! धनं विना । गृहमीदृक् परिजनो गतः श्रेष्ठ्यस्ति हृदये ॥ २१६ ॥ तत्रास्ति किञ्चिदधुना येन व्यव-
 हरत्ययम् । निराशा च वर्ध्वत्स ! गता पितृगृहं निजम् ॥ २१७ ॥ तद्वत्स ! भव्यं चक्रे यदधुनापि स्मृतं गृहम् । तेऽन्ये जनाः
 सुताद्येषां सुखं स्यादसुखं तु नौ ॥ २१८ ॥ आवाभ्यां त्वं कुसंसर्गे क्षिप्तो मोहवशादसि । मया च स्फोटितं द्रव्यं सर्वं तव कृते
 सुत ! ॥ २१९ ॥ अक्कापरिभवाद्देश्याविरहान्निस्वभावतः । अम्बोपालम्भतस्तातभयाचारतिमापं सः ॥ २२० ॥ दिशः पश्यति

शून्याधो दधौ यायदनें पितुः । भुक्तं तावति दत्तेऽहमनृणोर्जोमि तत्ततः ॥ २२१ ॥ अर्थः कालविलम्बेनोपायैः सर्वैः प्रज्ञायते । निर्विलम्ब उपायः स्याददि कोऽपि वरं ततः ॥ २२२ ॥

इति ध्यायन्नयं भ्राम्यन्नैरायालोचय योगिनीम् । नतो दीपालिकाकोटि जीवसेत्याश्रिपं ददौ ॥ २२३ ॥ स प्राह भगवत्त्वेयं मा वादीरीदयं वद । यत्त्वं अयस्य वेगेन दुःखिनो जीवितेन किम् ॥ २२४ ॥ सोचे को दुःखहेतुस्तेऽर्थमावस्तुदीरिते । कृपया गुटिकाभेकार्पयामास तस्य सा ॥ २२५ ॥ आस्यच्चास्याः प्रभावेण यथाकामीनरूपता । भवेत्पुत्रः पुना रूपं स च पश्येत्प्रयास्थितम् ॥ २२६ ॥ अस्या यदीदृशी शक्तिर्गुटिकायाः स्वभावतः । लामेनाथ गुटिकायाः प्रमताः स मनागभूत् ॥ २२७ ॥ प्रणम्य योगिनीमेव पुनः स्वस्थानमागतः । तस्याभ्यया तु तत्ततः प्रोचे निर्भर्त्सितो मया ॥ २२८ ॥ पुरास्त्वयं न पुष्पामिस्तद्वाच्यं किञ्चनाधुना । ताड्यमानो यतोऽनर्थं कर्त्ता याताथवा कचिद् ॥ २२९ ॥ (युगमम्)

अथ शक्रमहै र्वर्ग्यादुले निखिले जने । यथेच्छं सञ्चरत्यस्य कुविकृत्योऽजनीदयः ॥ २३० ॥ यथौर्यं विदधाम्यद्य गत्वा राजपुले यथा । मनोरथाः सफलतां यान्ति किं जनमोषणैः ? ॥ २३१ ॥ सिंहस्य हि चपेटायाः स्थानं मषेमकुम्भिमपु । न पुनर्मृगपुत्रेष्ववादनेषु मूले रुणम् ॥ २३२ ॥ ध्यात्वेति यमजिह्वाप्रनिशितामसिपुत्रिका । र्द्रीकृत्य मूलं बद्धा घातं यथा च साहसी ॥ २३३ ॥ यास्यामि प्रेक्षणं द्रष्टुमित्युक्त्वा पितुग्रतः । चचालाऽचिन्तयत्ततः श्रेष्ठी नैतदि सुन्दरम् ॥ २३४ ॥ यदेव वेपमाथार्यैर्विचयं चलितोऽधुना । ततोऽनुयामि स्यात्वेति दृष्टं संश्रुत्य सोऽन्वयात् ॥ २३५ ॥

इतः श्रेष्ठिसुतो गच्छन्नाप द्वारं नृपौकसः । उद्धाटं दैववशतोऽपश्यत् संधिं च सोऽच्छिनत् ॥ २३६ ॥ अविष्टथैककं भूपं
 पल्यङ्कस्थमुदैक्षत् । पल्यङ्कपादानद्राक्षीच्चानर्घ्यमणिनिर्मितान् ॥ २३७ ॥ समग्रस्यापि राज्यस्य सारभूतानिमानयम् । जिष्टक्षुरेक-
 माकृण्य तत्र वेत्रासनं ददौ ॥ २३८ ॥ द्वितीयं च तृतीयं च स एवं पादमग्रहीत् । श्रेष्ठी तु अविशन्तं तं वीक्ष्य भीतो व्यचिन्त-
 यत् ॥ २३९ ॥ अद्यावसानकालो मे देवीवाक्यं हि नान्यथा । यत्तदोत्सुकचित्तेन दुःपुत्रोऽयं मयार्थितः ॥ २४० ॥ अनेन
 प्रथमं तावद्भव्यं मम विनाशितम् । वहिः प्राणाः परप्राणानधुना नाशयिष्यति ॥ २४१ ॥ प्राप्ते नृपनरैरस्मिन् आतर्लोकस्य पश्यतः ।
 अस्माकमन्वयोच्छेदो भविता किं करोमि तत् ॥ २४२ ॥ मम दूरस्थितस्यैव अविष्टः सहसापि हि । ततो निवर्तयाम्येनमिति स
 अस्माकमन्वयोच्छेदो भविता किं करोमि तत् ॥ २४३ ॥ अपद्वारे स प्रवेष्टुमसमर्थो गतागतम् । कुर्वन् धृष्टत्वमालम्ब्य आविधद्वीक्षितुं सुतम् ॥ २४४ ॥ स्वात-
 द्वारि च पल्यङ्कपादत्रितयवीक्षणात् । दध्याविहास्ति दुःपुत्र इति नाम्ना तमाहूत ॥ २४५ ॥ स दृष्ट्वा सुतेनाह त्वं निवर्त्तस्व
 पापतः । स ग्राह जातमेवैतत्तात ! वाक्यं न किञ्चन ॥ २४६ ॥ ताते मध्यागते तुर्या पादं गृह्णाति यावता । सुप्तस्तावन्नराधीशः
 प्राप निद्रादरिद्रताम् ॥ २४७ ॥ शस्त्रौ यावन्नृपो लाति तावदक्षत्वतः सुतः । ययौ संधेर्वहिः श्रेष्ठी शीर्षं कृत्वा वहिः पुनः ॥ २४८ ॥
 निर्याति यावता तावत्पादयोर्नृपतिर्दिधौ । दोष्णोर्देवकुमारस्तु निर्याति स तथापि न ॥ २४९ ॥ (युगमम्) दक्षः ग्राह सुतं छित्त्वा शिरो मे
 नश्य वेगतः । यथा यशः शरीरं मे न याति चिरपालितम् ॥ २५० ॥ सुतः ग्राह कथं कुर्वे तातघातजपातकम् । ग्रन्थित्यं स
 मुखेऽक्षैस्पीदथ तालपुटं विषम् ॥ २५१ ॥ तं मत्वा मृतमध्यायत्पुत्रो धिगमम जीवितम् । हन्मि क्षुरिकयात्मानं तदहं पापकारि-
 णम् ॥ २५२ ॥ द्वयोरप्यथ मृतयोः को नौ वह्निं प्रदास्यति । मृत्युं प्राप्स्यति मातापि विदीर्णहृदया क्षणात् ॥ २५३ ॥ जनो

वक्ष्यति निःस्वत्वात् चौर्यं द्रावति चक्रतुः । तन्निर्मलस्य तातस्य कलङ्को मा भवत्ययम् ॥ २५४ ॥ श्यामासता सतां मा भूदुर्ज-
 नानां च हासता । कायच्छोयेव दुर्लङ्घ्या मविनां भवितव्यता ॥ २५५ ॥ चौर्यं तातागमो भूषणबोधः कथमन्यथा । तातं विना
 च किं रत्नैः पादैस्त्यक्त्वा ब्रजामि तान् ॥ २५६ ॥ किं तु तातमृतेरेते हेतुग्राह्यस्ततो मया । करोमि चाग्निसंस्कारं तावशीर्षस्य
 समग्रति ॥ २५७ ॥ श्यात्वेत्याचशिरः पादत्रयः स गृहमागमत् । राज्ञाकृष्टे कषन्धस्तु केरलो दृष्टो दद्या ॥ २५८ ॥ स तु पाद-
 त्रयं गुप्तं न्यस्य शीर्षस्य पूजनम् । कृत्या ज्वलनसंस्कारं विदधे तत्क्षणादपि ॥ २५९ ॥ स च तातो गतो ग्राममित्यग्न्यापुरतोऽ-
 वदत् । दिनानां कतिपयानां पर्यन्ते च समेप्यति ॥ २६० ॥ राजा च प्रातरास्थाने तन्माग्निपुरतोऽवदत् । विसितास्ते जगुर्देव !
 सिद्धोऽवश्यं स तस्करः ॥ २६१ ॥ दुष्प्रवेक्ष्येति सौधेऽत्र संधिच्छित्कथमन्यथा । पत्यङ्कपादव्रितयं कथं हरति चान्यथा ॥ २६२ ॥
 दत्तपुत्रोऽपि वृत्तान्तं ज्ञातुं नृपगृहं गतः । प्रणम्य च पितुः स्थाने न्यविधत् विचक्षणः ॥ २६३ ॥ मग्निमुख्यं नृपः ग्राह येनैनं
 स्वधिया कृतम् । स कर्ता रोदनं येन द्रौ वदन्तौ ध्रुवी मया ॥ २६४ ॥ तदुत्पाद्य करन्योऽयं सिंहद्वारे विमोच्यताम् । यच्च रोदिति
 स ग्राहस्तलारक्षणेन तत्क्षणम् ॥ २६५ ॥ ग्राह देवकुमारोऽय देवः सुन्दरमादिशत् । चौरस्तु निशि कर्त्ता तच्चन्निशि ददयतां वधुः
 ॥ २६६ ॥ ततो नृपस्तलारक्षमादिदेश विद्वेषतः । रत्नन्याः समये सर्वे परिमाव्यमिदं त्वया ॥ २६७ ॥ तलारक्षो नृपादेशं
 जगृहे स्वगृहे स तु । गतो दत्तसुतो दप्यो सिंहद्वारे नरोत्थितः ॥ २६८ ॥ प्रत्ययं पौरलोकास्य कृत्वा रोदनकक्रियाम् । नृपं
 विलक्ष्यतां नेष्ये प्रतिज्ञामिति हृषधात् ॥ २६९ ॥

सत्रोपायं विचिन्त्यैष नगरस्य गतो चरिः । घृष्टामपश्यदाथान्तीं तत्क्रविकयक्कारिणीम् ॥ २७० ॥ तामृचे लम्ब्यते तर्कं

मङ्ककेन समन्वितम् । ओमित्युक्ते तथा मूल्यं तस्यै सोऽभ्यधिकं ददौ ॥ २७१ ॥ दिगालोकं विधायाथार्पयित्वा वाससां नजे । तस्याः
कम्बलकान्यल्पमूल्यान्यादाय च स्वयम् ॥ २७२ ॥ हृष्टां तां प्रेष्य च ग्रामे निक्षिप्य गुटिकां मुखे । तत्रविक्रायिकारूपेणेषुमाणः
पुरीजनैः ॥ २७३ ॥ सिंहद्वारस्थितं लोकं मिलितं वीक्ष्य सोऽब्रुवत् । निर्भयं लभ्यते तत्रं लभ्यते तत्रमुच्चैः ॥ २७४ ॥ पत्तिमेकम-
पृच्छच्च किमेव निखिलो जनः । पश्यत्यादरतस्तथ्यं कथ्यतां तन्ममाग्रतः ॥ २७५ ॥ स तु तद्रक्षणव्यग्रस्तस्य नोत्तरमप्यदात् ।
परः पुनः पुनः पृच्छन्विरामं भजति स न ॥ २७६ ॥ परतः स्फिट रे रण्डे ! इत्याक्रोशवचः कृथा । तेन स प्रेरितो गाढमात्मानं
भूतलेऽब्रुवत् ॥ २७७ ॥ मङ्कं स्फुटितं त्यक्तं तत्रं चक्रन्द सोऽय च । हा मातुर्गृहमागत्य प्रदास्याम्युत्तरं किमु ॥ २७८ ॥ हहा
तात ! वियोगे ते जाताहं दुःखभाजनम् । करोतु को मम त्राणमनाधारतयाधुना ॥ २७९ ॥ सा मध्यस्थैरथाऽग्रच्छि केन रोदिषि
हेतुना । सा प्राह तत्रं विक्रेतुं ग्रामादस्मि समागता ॥ २८० ॥ किमेव प्रेक्षते लोक इति पृष्टो रुयाऽसकौ । मां प्रेरयिष्यतयन्माता
तन्मां निःसारयिष्यति ॥ २८१ ॥ ततः कस्य गृहे गत्वा शयनासनभोजनम् । करिष्येहं दुःखितायाः कथं सारां करिष्यति ॥ २८२ ॥
विलपन्तीमिति प्रेक्ष्य तां मध्यस्था जना जगुः । तलारक्षं तत्रमष्टमूल्यमस्याः प्रदीयताम् ॥ २८३ ॥ वराकी निर्द्विनेयं यत् भोज-
नेऽपि संशया । तदेहि कृपया किञ्चिदाति स्वस्थानके यथा ॥ २८४ ॥ इति तैर्मण्यमानोऽयमदान्मूल्यं कृपावशात् । गतश्च
कृतकृत्योऽयं गुटिकामाकृपन्मुखात् ॥ २८५ ॥ पितुर्मतेः शुचं सन्धापूर्णाच्च मुदं दद्यात् । अपराधे नृपास्थाने जगाम पुनरेव सः
॥ २८६ ॥ आरक्षकेषु पृष्टेषु नृपेणैको व्यजिज्ञपत् । तत्रविक्रायिकादृत्तं नृपोऽयं ग्राह तान् प्रति ॥ २८७ ॥ हता यूयं यतो नायं

प्रकटं विलपन्नपि । चौरः स्त्रीवेषमृच्छातः कैवेवेन विमोदितुम् ॥ २८८ ॥ न कैवलं च चक्रन्द युष्मानिष शुभोप च । तन्ममदृक्-
 मूल्यानि गृह्णन् प्रत्यक्षमेव च ॥ २८९ ॥ स एव मतिमान् चौरः छद्यसत्वं चकार यः । सन्ध्यामपर्ययश्च स्त्रीं कन्यं नपयानुना
 ॥ २९० ॥ नमजाने स प्रदातायिमय श्रेष्ठिमुल्लोञ्जदन् । चौराष्टुराणं को वेद देवादपर ईदृशम् ॥ २९१ ॥ तद्रक्षणकृते भूयः
 स्वमदानादिशुचतः । प्राक्षिप्तनागतः स्त्री या पुमान् वेति मुञ्चिष्यन् ॥ २९२ ॥ यौस्तुदिप्रयोगेण जनः सर्वथमत्कृतः । तं सर्वत्र
 नृपादेवापकारशोऽप्यशोधयन् ॥ २९३ ॥ सोऽर्षसाधेऽथ विभ्राङ्गः स्वदीर्गेतिरुज्ज्वलैः । कपिलोपाधिकदमयुः कपर्दीमरणाश्रितः
 ॥ २९४ ॥ कण्ठलम्बितनिम्बसूक् बर्हिपदीश्वितंसकः । शुक्तिवृण्डप्रकटितेदं प्रायुग्ममपङ्कजः ॥ २९५ ॥ स्कन्धद्वितीयविन्यस्तप्रज्वल-
 दीपपञ्चकः । सद्यद्दयादिकायुग्मविन्यस्तचरणद्वयः ॥ २९६ ॥ दीर्घान्यस्तबहुछिद्रान्तर्दीपवटमीपयः । पिशाचगङ्गा केतकारैः
 कुर्वन् छकेलुन्तलः ॥ २९७ ॥ उद्गामरडमरुध्वनेन ध्वनयन्नमः । मातृयन्त्रपि भूतानि भटानां प्रकटोऽभवत् ॥ २९८ ॥
 (पञ्चभिः कुलकम्) तं वीक्ष्य तेषां चिन्तानि चकम्पिरे । अमन्त्रयन्नदो भीमं भूतमायाति किञ्चन ॥ २९९ ॥ प्रत्यक्षा
 मारिरिवैषा बेलाप्रसन्नलालसा । तन्ममते सुलीकर्तुं न युक्ता जीवितेच्छुभिः ॥ ३०० ॥ इयतां च पुनर्दण्डं न नृपोऽपि करिष्यति ।
 अदण्ड्यं हि तद्वत्तं स्यादेकः प्रादाथ बुद्धिसान् ॥ ३०१ ॥ दूरे भूत्वा स्व भीमेन स्वात्कलङ्को हि नश्यताम् । केनापि मृतकेनेयं
 शारिस्त्वसिमवाप्स्यति ॥ ३०२ ॥ तेऽयं वृक्षान्तरे भूत्वा तप्युर्निश्चलविप्रहाः । स फेत्कुर्मन् कन्यं तदादायागाच्च दूरतः ॥ ३०३ ॥
 नदीपुरागतैः काष्ठैराग्निं दत्त्वा घटसिद्धम् । उपित्वा च बने प्रातः प्रधात्स्वाहं भवो गृहम् ॥ ३०४ ॥ परिधाय श्रयानानि वसनानि

नृपौकसि । गत्वा नत्वा च राजानं यथास्थानं न्यविक्षत ॥ ३०५ ॥ अथ प्रगे समागत्य भटा भूपं व्यजिज्ञपन् । अर्धरात्रेऽभ्य-
 गान्मारिः सास्माभिर्न खलीकृता ॥ ३०६ ॥ चौर एव परिज्ञेय इति बुद्ध्या तया पुनः । शवानां मध्यतः स्थित्वा गतं दूरतरां
 भुवम् ॥ ३०७ ॥ तयाग्निज्वालितस्तत्र वयं व्यावृत्य चागताः । यावद्वीक्षामहे तावत्तत्कबन्धं न दृश्यते ॥ ३०८ ॥ बहुष्वपि
 तदादायि तया केनापि हेतुना । भवद्भिर्भूरुभिर्ज्ञातं स्तेनो मारिधिया हि सः ॥ ३०९ ॥ चिराज्ज्ञातं भटत्वं च इत्युक्ता मेदि-
 नीधुजा । ते सर्वेऽपि विदधिरे रूपा विपयताडिताः ॥ ३१० ॥ अथ पृष्टस्तलारक्षः प्राह प्रापि मयापि न । अथामात्यो-
 वददेव ! तस्करः स महामतिः ॥ ३११ ॥ राज्यसारमुपादायाद्याप्येवं यो विजृम्भते । तद्रक्षा रक्षयते देव ! स्तेनः सोऽम्मसि
 दास्यति ॥ ३१२ ॥ रक्षारक्षाकृते क्षमापस्तलारक्षमथादिशत् । प्राह दत्तसुतो देव ! विशुद्धा मन्त्रिणो मतिः ॥ ३१३ ॥ अथ स्वयं
 तलारक्षो रक्षाया रक्षणोद्यतः । कृतावासः स शय्यास्थो रक्षाकूटान्तिकेऽवसत् ॥ ३१४ ॥ तत्रैव तस्युपस्तस्याहोरात्रत्रितयं गतम् ।
 दृष्टत्त्र न कोऽपीति भग्नोत्साह इवाभवत् ॥ ३१५ ॥ तुर्येह्यथ तलारक्षप्रतिवद्धपणस्त्रियः । कमलश्रीनामिकाया रूपं गुटिकया
 व्यधात् ॥ ३१६ ॥ ग्राममार्गात्समागत्य सायमुत्तीर्य चापगाम् । प्रलम्बमुक्तामालेन तेनात्मा प्रकटीकृतः ॥ ३१७ ॥ तां वीक्ष्य
 पत्तयः स्वस्य प्रभोराख्यत्स चादिशत् । इहानयत तां वीक्ष्य तलारक्षोऽवदन्मुदा ॥ ३१८ ॥ महोत्सवमयीरात्रिर्भाविनी मे त्वदा-
 गमात् । कथं स्वामिनि ! सज्जातोऽधुना युष्माकमागमः ? ॥ ३१९ ॥ सोचे ग्रामेऽत्र देवीष्टयात्रां कर्तुमहं गता । तां नत्वा वलमानात्र
 प्राप्ता मार्गवशात्ततः ॥ ३२० ॥ ततो मामनुजानीहि गन्तुं शक्ता न निश्चयम् । सालङ्कारा निस्सहाया धास्यत्यम्बाधृतिं तथा
 ॥ ३२१ ॥ देवीनिमित्तको ब्रह्माभिग्रहोऽस्त्यद्य मे प्रिय ! । वज्राहत इव प्राह तलारक्षोऽथ तामिति ॥ ३२२ ॥ कोत्कण्ठितोहं क

तं च जाताद्य ब्रह्मचारिणी । त्वयापि निर्विजोदोऽहं क्षणार्धे तिष्ठ मेऽन्तिके ॥ ३२३ ॥ कालं कियन्तमप्यस्तु घृतक्रीडा त्वया
समम् । सदायांस्तत्र दास्यामि पश्चादहमितः त्रिये ! ॥ ३२४ ॥ तवेत्युक्ते तया तेन धारस्योपरि दापितम् । घृतस्य फलकं सारैः
समारब्धं च खेलितुम् ॥ ३२५ ॥ तस्मात्तेनानुलो मुद्रारसं सन्मूल्यमर्पितम् । तथा तु मुद्रिकामात्रं क्रीडन्त्या विजितव्यं सः
॥ ३२६ ॥ ततो यास्याम्यहमिति घटन्ती याददुस्थिता । तावत्तेन घृता चेलाग्रले हारे करोऽलगात् ॥ ३२७ ॥ तथा च लाप-
येनाशु छिन्वा मुक्तालतां स्वयम् । तस्या वाप्याथ मुक्ताय समकालं ततोऽपठन् ॥ ३२८ ॥ व्यलार्पीय कथं धारे मुक्ताः प्राप्या
मयाधुना । दासे किमुत्तरं मातुः किमग्राहं हृदामता ! ॥ ३२९ ॥ स तां ग्राह विलापीर्मा यद्येकमपि मौक्तिकम् । याति चेत्तदेऽहं
ते धारे ह्लादय वाससा ॥ ३३० ॥ सर्वो गृहाण मुक्ताः स्था इति स्मरद्बराहले । गलितो भूभृदादेः शूलस्य चद्रवचेतसः ॥ ३३१ ॥
तथा तथाय बीजित्वा दूरं धारोपसारितः । यथापतन्मदीवीरे मुक्ताः सर्वास्ततोऽग्रीहीत् ॥ ३३२ ॥ कल्पे प्रदाय ते मूल्यं ग्रहीन्त्या-
म्यम्बुलीपकम् । उपस्येति दत्त्वा ताम्बूलं व्यसृजर्षा भटैः सह ॥ ३३३ ॥ ते भवेत्य पुरद्वारे निवृत्ता अयं च प्रगे । गवो नृपसमो
दत्तपज्जुर्दत्तास्तेऽपि यत् ॥ ३३४ ॥ तलारधोऽपि समग्राप्तः प्रस्ताये च व्यविधत् । नैव कोऽप्यागमयेव ! तत्र मे वसतः सतः ॥ ३३५ ॥
तथापि कथिदायात् इति गृहः स भूभुजा । कमलश्रीन्यतिकरं ग्राह भूपस्ततोऽगदत् ॥ ३३६ ॥ कमलश्रीर्नैव सा तेन साहगात्स्य
तु दग्धितः । खेव प्रत्येपि तत्सन्न समाकार्यपि घृच्छयताम् ॥ ३३७ ॥ सा शृष्टा ग्राह कल्पेऽहं न गता स्वगृहाद्बहिः । गृह्णामि
दिव्यमग्रायै नरनायस्ततोऽगदत् ॥ ३३८ ॥ प्रत्ययो मे तलारद्यप्रत्ययायं तु मापिता । अष्टिष्ठः प्राह मुष्टो यदारधोऽप्यस्य का
क्रया ? ॥ ३३९ ॥ व्यचिन्तयत्तत्तत्स्थः कथं लप्सेऽम्बुलीपकम् । बिलसे च नृपे ग्राहेक उपायोऽस्ति तदिदे ॥ ३४० ॥ विण्ददानं

गृहे यस्य निश्चयेन स तस्करः । सर्वत्रारक्षपुरुषा अथ लब्धा निरीक्षितुम् ॥ ३४१ ॥ ग्राह देवकुमारोऽम्बां किञ्चित्प्रगुणमस्ति किम् ।
 दित्साम्याहारमन्धानां दुःस्थानामस्ति सावदत् ॥ ३४२ ॥ कृत्वा गुगुललेयेन विलेपनमसौ गतः । जीर्णदेवकुलेऽश्रौपीदन्धा-
 निति च वादिनः ॥ ३४३ ॥ केनापि भोजिता नाद्य स निश्चेताय्यमत्रयत् । मिथस्तान् लगयित्वा च दोः सुखेन पुरोऽभवत्
 ॥ ३४४ ॥ मार्गे गुगुलगन्धेन कुष्ठिसार्थं जनो विदन् । दूरेण याति गमने न कोपि प्रतिबन्धकः ॥ ३४५ ॥ यथेच्छं भोजयित्वा
 तान् विविक्तेऽवासयच्च सः । दिने जाते पुनरपि स तैः पिण्डमपातयत् ॥ ३४६ ॥ टिम्बराजस्य नाम्नाथ तान् भोजनमकारयत् ।
 तान् दक्षिणायां ददौ च सः ॥ ३४७ ॥ कृत्वा हृष्टांश्च ताम्बूलचन्दनाद्यैः पुनर्निशि । तत्रैव मुक्त्वा तानन्धान्
 दत्तजः स्वगृहं गतः ॥ ३४८ ॥ अर्द्धरात्रे तलारक्षनृवर्गः परितोऽभ्रमन् । अन्यदेवकुलायातोऽश्रौपीत्तेयामथो गिरः ॥ ३४९ ॥
 यथाद्य भोजयामास कोऽपि नः कोऽपि नो पुरा । तथा पिण्डं च नो हस्तैर्धर्मात्मापातयच्च सः ॥ ३५० ॥ दक्षिणा च परा दत्ता
 परापेक्षा यथा न नः । दिनानि कल्पप्याहारे श्रुत्वेत्याहुः परा नराः ॥ ३५१ ॥ हक्कापूर्वं भवद्भिः क भुक्तं प्रज्ञादशोऽवदन् ।
 परवृत्तिकराः कैऽमी अक्षिपन्त्यमृते विषम् ॥ ३५२ ॥ तलारक्षनराः ग्राहुः पिण्डश्चौरस्य मन्दिरे । भवद्भिः पातितो दण्डस्त-
 त्कार्ये तद्वदेव नः ॥ ३५३ ॥ सत्ये तु कथिते मोक्षो भवतामथ तेऽवदन् । जात्यन्धाः सदनं तस्य कथयामः कथं वयम् ॥ ३५४ ॥
 ते ग्राहुः कथ्यतां नाम टिम्बराज इतीरिते । तैः परे ग्राहुरेतन्न सत्यं नामाथ तेऽवदन् ॥ ३५५ ॥ तेनेति कथितं नोऽग्रेऽथैकेनैकः
 समाहतः । लकुटेनाथ पूचकुः हा ! हन्यन्ते द्विजा इति ॥ ३५६ ॥ मिलितोऽथ जनो ज्ञाततत्त्वः प्रोवाच मारकान् । वराकाः
 किमु जानन्ति अनुषान्धा इमे द्विजाः ॥ ३५७ ॥ चौरकुधान्धान् घ्नन्तो माऽऽभानकं कुरु भो मृषा । कोलः स्वादति निर्णवान् भज्यते

दुष्काननम् ॥ ३५८ ॥ कथञ्चित्पुरुषोक्तेन तेज्ज्या विप्रा विमोचिताः । तलारवः श्रोत्रे रात्रौऽन्यवृत्तान्तमाल्यत ॥ ३५९ ॥ नृपः
 द्वौ करं कृत्वा ग्राह तेनोर्ध्वदेहिकम् । सेनेन निखिलं चक्रे स्वप्रसिद्धा च पूरिता ॥ ३६० ॥ अथाह दण्डो देव ! मतिविञ्चयते
 पूर्णा । तथा हीनो महीनाथोऽधौहिण्यापि दि दारयेत् ॥ ३६१ ॥

सदस्य नृपः परयन् सामन्तायानगधुखान् । विलङ्घ्यो चारवच्चोचे चादास्येऽहं मलिष्ठुचम् ॥ ३६२ ॥ सा तुये पादमा-
 ताय गलौकोऽकाममापत । प्रास्यो ना ग्रहणे यच्छन् रत्नपादं परो न तु ॥ ३६३ ॥ ततो ब्रह्मणं दातुमेतानां सा मणीमयम् ।
 एणामदर्यत्पादं विनैवं ग्रहणं न हि ॥ ३६४ ॥ यावरेचकुमारस्तु पथ्येति नृपमन्दिरात् । तावदाकर्णयत्साधुदेवनास्यस्तुदुरम्
 । ३६५ ॥ स प्रविश्याथपस्यान्तर्दिश्यमानां च हरिभिः । मध्यानां पुरतोऽश्रौपीत्कर्णा चौर्यविवर्जने ॥ ३६६ ॥

स्वपादि फाल्गुनीचपपुरे नृपथक्रेयराभिधः । वगुन्धरापतेस्तस्य युक्तं पत्नी वगुन्धरा ॥ ३६७ ॥ मध्वी तस्यार्जुनो नामार्जुनो मति-
 योरेवैः । देवकी ऐवकीभूतगुणा तस्यास्ति बलमा ॥ ३६८ ॥ तयोः परसुरामास्यः सुतः प्रधागुणस्तुतः । स गीतिनाट्यस्त्रीमित्रगृहकार्ये
 पराधुखः ॥ ३६९ ॥ समयेऽपि न देवार्थे प्रयाति शुचिबीपतेः । केवलं सास्रसल्लीनचिपोऽस्ति हरिवो पुंशः ॥ ३७० ॥ स
 मधिगान्यदा श्रोत्रे गृहकार्याणि चिन्तय । शारदाम्यग्रचिचस्तु शदितत्वमवाप्ससि ॥ ३७१ ॥ धुत्तृपार्चस्य साधारो न शोभेण
 मविष्पति । कुटुम्बस्यापि नाधारो नृपतेर्नां ततः कुरु ॥ ३७२ ॥ पितुर्बाक्यं परीक्षां मन्यानोऽस्यापथेय सः । प्रयोजनस्य सर्वस्य
 स्वभावो दुष्परित्यजः ॥ ३७३ ॥ शतयवदुत्तरदः सोऽभूत्पितुर्गाम्भीर्यतो न तु । तस्य दुःपावदं किञ्चिदबदददलं चरः ॥ ३७४ ॥
 अन्यदा च नरेन्द्रस्य कण्ठाभरणमद्भुतम् । महामृन्दं पञ्चवर्णमणिमण्डलमण्डितम् ॥ ३७५ ॥ नृपादिदो नरोऽमात्याचार्ययित्वा

आसरे । गताः पुष्करिणी तेन सह श्रेष्ठी गरिष्ठी ॥ ३९३ ॥ करक्रमसुखाम्मोक्षार्थं तस्य प्रदुर्गतः । गलति न महामूर्ख्यमङ्ग-
 यमलङ्घितम् ॥ ३९४ ॥ चलति श्रेष्ठिनि युद्धाभिसृते मञ्चिनन्दनः । तदादायाञ्चलरुष्टे श्रेष्ठी समार तत्पथि ॥ ३९५ ॥ तं
 आह न । अद्यापि पर्वते घर्मो दृश्यन्ते तदाहया नराः ॥ ३९६ ॥ आर्पयन्मन्त्रिपुत्रस्तत् पुष्टः श्रेष्ठी
 धा तदाहया यत्र सन्तराः ॥ ३९७ ॥ कलिशालस्य कातुर्व्येर्नाद्यापुर्वो फलङ्गते । तद्वन्यं मन्दिरे
 दांसरो दर्शयितु नृपाभरणमागतः । श्रेष्ठिनोऽन्तेऽदृश्येष्ठी नृपोपितमिदं ननु ॥ ४०० ॥ प्रत्यभिजाय तन्मन्त्रिपुत्रः श्रेष्ठियुक्तो
 च व द्रुतस्त्व रे ! गालीसुत ! समागतः । ॥ ४०१ ॥ श्रात्वापि मन्त्रिपुत्रं तं दासः प्रोषाच यो भवान् ! । कथाह
 स्ते परित्यजः पुरा ? ॥ ४०२ ॥ ग्राह मन्त्रिसुतोऽमाल्यसार्धुनस्य न किं भवान् ? । दासः स ग्राह भ्रान्तोऽसि तदा-
 ॥ ४०३ ॥ श्रेष्ठी प्रोवाच त्वयं त्वं स धृष्टताम् । कृत्याह रोहणेणस्य मृत्योऽहं गद्गनामकः ॥ ४०४ ॥
 अपि स्वामिना मूढ्यमस्य च । सुगर्णलक्षं स्मिताय श्रेष्ठी प्रोवाच मूर्ख ! रे ! ॥ ४०५ ॥ असम्यगपि नो सम्यग्
 तुं वेत्ति यदेकम् । रत्नमश्रेष्ठमप्यस्य लभते स्वर्णलक्षम् ॥ ४०६ ॥ अर्थं तु समुदायस्य कर्तुं शक्नोति कोऽपि न । तत्त्वया
 हजोत्पत्तिर्मृपा चक्रे मृपार्थतः ॥ ४०७ ॥ रयार्थपातनादस्वानर्थे स्वात्मापि पातितः । इतस्य वस्तुनो मूल्यं न जानन्ति हि
 रुक्ताः ॥ ४०८ ॥ कुदो दामोऽन्यदत्तोऽहं दृष्टो युष्माभिरिच्छा । रेणुतुल्यं परद्रव्यं मम किं तद्वराम्यहम् ॥ ४०९ ॥ तदर्थेयत

मे युग्मत्सङ्गे जीवितसंशयः । श्रेष्ठ्यार्पयन्निपिद्वस्तन्मन्त्रिपुत्रेण निश्चयात् ॥ ४१० ॥ मृष्टो मृष्टो वदन् दासः सिंहद्वारं स चागमत् ।
 राज्ञा पृष्टः स्ववृत्तान्तं प्रागुक्तं निजगाद सः ॥ ४११ ॥ राज्ञा भृत्यैरयाहूय पृष्टो मन्त्रिसुतोऽवदत् । स्ववृत्तान्तमयो कालीपुत्रः प्रोच्ये-
 ऽखिलं मृषा ॥ ४१२ ॥ इहार्थे दुष्टदेव्यग्रेऽप्यात्मानं शोषयाम्यहम् । अथ राजा समानाय्य तच्छृणुमलोक्त ॥ ४१३ ॥ तदुल्ल-
 सद्भुति प्रेक्ष्य जिघृक्षुः क्षमाघनोऽवदत् । दास ! रे ! यदि सत्योऽसि पद्मान्यादत्स्व तन्नदात् ॥ ४१४ ॥ चण्डिकामर्चयैतैश्च धृष्टत्यम-
 बलम्ब्य सः । विशन्नदं क्षणादेव भक्षितो मकरादिभिः ॥ ४१५ ॥ त्वमप्यनेन विधिना गृह्णाणेति नृपोदिते । स प्राहृतदगुञ्ज्याऽपि
 बुद्धिर्देव ! ममामवत् ॥ ४१६ ॥ मया न वै खण्डितव्यो देवादेशस्तथापि हि । इत्युक्त्वा शौचवान् लभः प्रवेष्टुं स मारुन् जिगम्
 ॥ ४१७ ॥ प्रक्षिप्ताह्निर्जले तस्य मकरः पृष्टमार्पयत् । तत्र न्यस्तपदोऽगृह्णात् कमलानि वह्नि सः ॥ ४१८ ॥ शुद्धः शुद्धो वदत्येवं
 जने स च विनिर्ययो । प्रक्षिप्ता सुममाला च तत्कण्ठे चण्डिकार्चकैः ॥ ४१९ ॥ दृष्ट्वौ नृपः गृहीष्यामि वलादाभरणं यदि । ततो
 मेऽपयथो ग्राह्यं पुनरेतद्यथा तथा ॥ ४२० ॥ घ्यायनित्येव विज्ञप्तो जयदेवेन देव ! यत् । काम्भीत्यपुनरभूनाथमन्त्रिणो नन्दनो
 ह्यसौ ॥ ४२१ ॥ न सामान्योऽस्य माहात्म्यं दृष्टं देवेन हि स्वयम् । तदर्पयित्वाऽलङ्कारं सम्मान्य च विगृज्यताम् ॥ ४२२ ॥ दृष्ट्वौ
 मन्त्रिसुतः काष्ठपञ्जराद्वज्रपञ्जरे । ममाभरणमपतद्राजाय श्रेष्ठिनं जगौ ॥ ४२३ ॥ पुनर्विनिपेत्सुक्त्वा शूक्ष्मेपात् व्यभृजन् सभाम् ।
 ऊचे मन्त्रिभुवा श्रेष्ठी नृपाकृतं न सुन्दरम् ॥ ४२४ ॥ स मन्यते मन्त्रिपुत्रो रुष्टो मे किं करिष्यति । ऐरस्रक श्वेभस्त मण्डूक इव
 भोगिनः ॥ ४२५ ॥ न वेत्तीति यदनयो विहितो न हि सुन्दरः । कमलाब्जादितं चतुर्नयमार्गं न पश्यति ॥ ४२६ ॥ मार्गभ्रष्ट-

वासरे । गतः पुष्करिणीं तेन सह श्रेष्ठी गरिष्ठुषीः ॥ ३९३ ॥ करुणमुखाग्मोजयौचं तस्य प्रकुर्वतः । गलति नमः महामृतः
 लीयमलक्षितम् ॥ ३९४ ॥ चलति श्रेष्ठिनि गृहामिष्टे मन्त्रितन्दनः । तदादायाऽचलत्पृष्टे श्रेष्ठी सत्सार तत्पथि ॥ ३९५ ॥
 परः प्राह किं मृगमाकुला इव सोऽवदत् । मुद्रागतं पथि कापि पतितं सम्प्रति स्मृतम् ॥ ३९६ ॥ आर्पयन्मन्त्रिपुत्रस्तत् तटः
 तमाह च । अद्यापि वर्चते धर्मो हृदयन्ते रत्नादग्रा नराः ॥ ३९७ ॥ कलिकालस्य कालुष्येर्नोद्याप्सुर्वी कलङ्क्यते । तद्वन्मयः
 द्वेधा रत्नादग्रा यत्र सन्नराः ॥ ३९८ ॥ द्वावपि स्थानमायातावन्यदा मन्त्रिनन्दने । पटच्छयवतनौ श्रेष्ठिहृद्वाससमधिधिते ॥ ३९९ ॥
 स दांसेरो दर्शयितुं नृपाभरणमागतः । श्रेष्ठिनोऽन्तेऽनदच्छ्रेष्ठी नृपोचितमिदं ननु ॥ ४०० ॥ प्रत्यभिज्ञाय तन्मन्त्रिपुत्रः श्रे-
 ष्ठी । उवाच च हुतस्त्वं रे ! कालीसुत ! समागतः ? ॥ ४०१ ॥ द्वावपि मन्त्रिपुत्रं तं दासः प्रोवाच को मनान् !
 कस्तस्या सार्धमास्ते परिचयः पुरा ? ॥ ४०२ ॥ प्राह मन्त्रिसुतोऽमात्यसार्जुनस्य न किं भवान् ? दासः स प्राह भ्रान्तोऽर्जुनः
 मत्वं वदन्मम ॥ ४०३ ॥ श्रेष्ठी प्रोवाच तत्त्वं स्वं तत्त्वं वद स शृणुताम् । कृत्वाह रोदधेयस्य भृत्योऽहं गङ्गनामकः ॥ ४०४ ॥
 विभेक्तुं भूषणं प्रैपि स्वामिना मूल्यमस्य च । सुवर्णलक्षं सित्वाय श्रेष्ठी प्रोवाच मूर्ख ! रे ! ॥ ४०५ ॥ असम्यगपि नो
 वक्तुं वेत्ति यदेककम् । रत्नमधेष्टमप्यस्य लभते स्वर्णलक्षकम् ॥ ४०६ ॥ अयं तु सप्तुदायस्य कर्तुं शक्नोति कोऽपि न ।
 रोदधोत्पत्तिर्मृषा चक्रे मृषार्थतः ॥ ४०७ ॥ त्वपार्थपाठनादस्थानर्थे स्वात्मापि पातितः । हृतस्य वस्तुनो मूल्यं न जानां
 तस्कराः ॥ ४०८ ॥ कुब्जो दामोऽवदत्कोऽहं दष्टो युष्माभिरीक्ष्यः । रेणुतुल्यं परद्रव्यं मम किं तद्वराग्न्यदम् ॥ ४०९ ॥

कस्यापि नान्तरा । प्रवेशो द्वारि कार्या च बाढमत्र नियन्त्रणा ॥ ४४३ ॥ बलाद्विशंश्च निःशङ्कं हन्तव्यस्तदुदीरिते । न कार्यः
 प्रत्ययो धूर्त्ता धूर्त्तयन्ति यतो जनम् ॥ ४४४ ॥ द्वाःस्थैरात्तस्तदादेशो यक्षस्तुङ्गतरङ्गतः । उत्तीर्यैक्षिष्ट तां वासभवने दीप्रदीपके
 ॥ ४४५ ॥ दह्यमानागुरुक्षोदघनसारसुगन्धिनि । स्थितां महार्हपल्यङ्के स्फारशृङ्गारधारिणीम् ॥ ४४६ ॥ (युग्मम्) लग्नश्चाटूनि
 कर्तुं स सा संशङ्कापीतोऽभवत् । दध्यौ च किमयं चाटुकरो नव इवाद्य मे ॥ ४४७ ॥ कथं च मम दद्येते दर्शनेनास्य दर्शने ।
 ममैष रणरणकः कथं निष्कारणस्तथा ॥ ४४८ ॥ यावत्तस्योत्तरं दत्ते न सा साशङ्कमानसा । तावद्राजकुलात् द्वारे मन्त्रिराजः
 समागमत् ॥ ४४९ ॥ उद्धाटयत रे द्वाराणीति द्वाःस्थानुवाच सः । साधिक्षेपं जगुस्तेथ कस्त्वं किमभिधोऽसि च ॥ ४५० ॥ स
 प्राह किं रे ग्रहिला मत्ता अथ श्यालवः । यद्विजानीथ नायातं मां स्वकीयमपि ग्रभुम् ॥ ४५१ ॥ ते प्राहुः पूर्वगदितदोपयुक्त-
 स्त्वमेव हि । परगेहप्रविशेच्छुर्गृहेहस्तु पुरा गतः ॥ ४५२ ॥ तद्रच्छ कुशलं वाञ्छन्न प्रवेशो भवादृशम् । धूर्त्तानामत्र मन्त्र्याह
 किं केनापि प्रतारिताः ॥ ४५३ ॥ धूर्त्तेन प्राक्प्रविष्टेन यदुणधवलौ ह्यहम् । ते प्राहुर्गुणधवलौ बलीवर्दोऽसि सत्यतः ॥ ४५४ ॥
 द्वारीत्थं तुमुले जाते चेटीं सर्वाङ्गसुन्दरी । प्राह रे किमिदं साथ तं वृत्तान्तमचीकथत् ॥ ४५५ ॥ मन्त्रिपत्न्यथ पत्यङ्कं
 शृङ्गारेण सहासुचत् । ऊचे च सम्यग् विज्ञातं विना ब्रह्मव्रतं मम ॥ ४५६ ॥ विलक्षो गुह्यकस्तस्यापश्यन्नास्यमवस्थितः । मन्त्री
 दध्यावहो किञ्चिदचिन्त्यमिदमापतत् ॥ ४५७ ॥ प्रातः किञ्चित्प्रतीकारं कर्त्तव्यसीति विचिन्त्य सः । विविक्तेऽगाद्गृहे तस्य निशा-
 न्दमिव साभवत् ॥ ४५८ ॥ प्रातर्द्वास्थाय संकेतं दत्त्वा द्वारं पिधाप्य च । यक्षो राजकुलं यातो नृपं नत्वा न्यविक्षत ॥ ४५९ ॥

स्ततोऽवश्यं विषमोऽसौ भविष्यति । तदस्तु मे चे आदेशो याम्यहं नगरं निजम् ॥ ४२७ ॥ यथा दृष्टस्त्वलङ्कारः काव्ययं न प्रया-
सति । श्रेष्ठी ग्राह प्रतीक्षस्य पुनर्विषये नृपम् ॥ ४२८ ॥

इतश्च गुणपचलः सचिवस्तत्र तिष्ठति । तस्य प्रिया यथार्थालया नाम्ना सर्वोद्गमुन्दरी ॥ ४२९ ॥ तयोः परस्परप्रेममरमन्यर-
चेतसोः । याति कालः कलामाग्रलीलया कामलीलया ॥ ४३० ॥ अन्यदा पूर्वाणि कापि नद्यां सपरिवारिका । त्रातुं यादहनमा-
रुदा गता सर्वोद्गमुन्दरी ॥ ४३१ ॥ तस्मादममःप्रविष्टायां जितानि सुखयोगया । निःश्रीकानि कमलानि ममजुर्लङ्घया जले
॥ ४३२ ॥ कृतस्नानाय मयनोन्नीर्णां सा भीरिवाशुमत । तल्लिङ्गवसनमृत् शोषयन्ती कञ्चोक्षयम् ॥ ४३३ ॥ 'किञ्चेष्टिमूले
किञ्चेष्टिपल्लवाभकरकमाम् । अद्राक्षीद्यद्य एकस्तां तदूपेण च मोहितः ॥ ४३४ ॥ दृष्ट्वाबहो अहो रूपं सुनीनामपि मानसम् ।
इत्था मन्येऽनयानहो प्रहीष्यति जयध्वजम् ॥ ४३५ ॥ तदाऽभविष्यद्योषा स्त्रावण्यामृतवादिनी । इरनेद्यादिना नूनं ततो नाद्य-
क्ष्यत स्तरः ॥ ४३६ ॥ स एव देवः सुमलोऽनया यः कोऽपि मानितः । मादृशानामपुण्यानां जातिमत्रेण देवता ॥ ४३७ ॥ कथं
मे भाविनी सेयं इरामि यदि तदुलम् । प्रागभर्वोविरहहेतुना समीहितसायिका ॥ ४३८ ॥ प्रत्यक्षीभूय मधुरवार्यैरनुनयामि
चेत् । ततोऽपि नानुशला मे सतीस्वनटिता भवेत् ॥ ४३९ ॥ इत्थं विचिन्तयत्यस्मिन्तौ सपरिवारिका । गता निजं गृहं यद्यस्त-
पायांश्चिन्तयत्यलम् ॥ ४४० ॥ सन्ध्यायामन्यदा मञ्जी गतो नृपतिमन्दिरे । रात्ररूपर्योश्चिरं तस्यौ नागादक्षरे निजे ॥ ४४१ ॥
वं मत्वाऽवसरं दिव्यशक्त्या यथो विधाय च । रूपं परिच्छदं वैषमनात्यस्याविशद्गृहे ॥ ४४२ ॥ उक्ताः प्रविशता द्वाःस्था देयः

सर्वमयं 'कौत्कुटिको व्यधात् । देशान्तरीयपुरा महाधूर्तो भवन्ति यत् ॥ ४७७ ॥ चित्ते पुनर्धराधीशश्चमत्कारमधारयत् । तदाभरणलोभान्धतयैवोन्मार्गगः पुनः ॥ ४७८ ॥ विमना दुश्चरित्रेण धात्रीभर्तुर्जनोऽखिलः । समं परशुरामेणोज्ज्वलायेन यद्यौ गृहान् ॥ ४७९ ॥ भूषणद्रव्यलाभानामुषायं ध्यायतः सतः । दिनाः परशुरामस्य यान्ति स्तुत्यस्य नागैः ॥ ४८० ॥ खेपु कार्येषु सीदन्ति महान्तोऽपि शशी यतः । विथं धवलयेद्विथं स्वाङ्कं हर्तुं न तु क्षमः ॥ ४८१ ॥ नृपस्तु छिद्रमाधातुं तदाभरणलोभतः । तद्गहिर्यानमार्गेषु मुद्रारत्नाद्यमोचयत् ॥ ४८२ ॥ मृत्यान् सप्रत्ययानत्र कार्येऽनार्यान्नयोजयत् । स तु धूलिवदुल्लङ्घ्य तद्याति स मुनीन्द्रवत् ॥ ४८३ ॥ भृत्यैरेत्य यथादृष्टे कथिते पृथिवीपतिः । स्वयमाहाय चन्मन्त्रिपुत्रं चित्रं दधत् हृदि ॥ ४८४ ॥ भूषणेन समं तेनाङ्गलभं भूषणं निजम् । प्रीतः प्रयच्छति सास्य गुणो कैर्वा न गृह्यते ॥ ४८५ ॥

अथ मन्त्रिणमाकार्य द्रव्यकोटिः प्रदापिता । तस्याप्यमितसन्मानं मन्त्रिणा बहुधाऽदधे ॥ ४८६ ॥ तुष्टं पृथिवीनाथः प्रश-
शंस च संसदि । भवादृशेषु मर्त्येषु वसत्सु वसुधातले ॥ ४८७ ॥ भोगभर्त्ता विभर्त्युर्वामुदेत्यत्तमितो रविः । वार्धिर्नेज्जति मर्यादां
काले वर्षन्ति वारिदाः ॥ ४८८ ॥ अद्यापि च प्रवर्त्तन्ते सत्यशौचादयो गुणाः । नृपं परशुरामोऽथ नत्वागन्मन्दिरं मुदा ॥ ४८९ ॥
(त्रिभिर्विशेषकम्) श्रेष्ठिनं जयदेवं चाऽऽपृष्ट्वा प्रेम्णा सुसार्थगः । सुमुहूर्ते प्रचलितः काम्पील्यपुरमागमत् ॥ ४९० ॥ प्रविष्टो मन्दिरे
तुष्टो जनकस्तु तदागमात् । तन्नृपाभरणं तच्च नृपाभरणमार्पयत् ॥ ४९१ ॥ कालीसुतस्य वृत्तान्तमाख्यञ्च निखिलं पितुः । नीतो नृपा-
न्तिकं तेनातीव सन्मानितो मुदा ॥ ४९२ ॥ इत्थं परधनग्राही स दास इव नश्यति । श्रियं श्लाघां च लभते परः परशुरामवत् ॥ ४९३ ॥

करणयेऽत्र मन्त्री से प्रवेशं नाप वेद्यमनि । यद्यप्रख्यातसंकेतसङ्ग्रहमाभावतादितः ॥ ४६० ॥ यथै करणमद्राक्षीन्मूर्तिवैषयपरि-
 च्छेदः । तं स्तुतुव्यं जनो मन्त्रिपुग्मं वीक्ष्य च विस्मितः ॥ ४६१ ॥ विवदानी च तौ यातापुभूषं जनोऽपि च । सत्योद्दमनृत्त-
 स्त्वेप इति द्वावपि चोचतुः ॥ ४६२ ॥ नृपपृष्टरहस्यानि कथयामासतुश्च तौ । शुद्धौ द्वावपि दिव्ये तौ सत्यदैवतशक्तिः ॥ ४६३ ॥
 यद्यस्य श्रीडाभात्रं तत्सर्वं हानिरस्तु मन्त्रिणः । ततः स नगरस्यान्तः पटहेनेत्यधोपयत् ॥ ४६४ ॥ यः कश्चिदपनयति विसंवाद-
 मिमं दुधीः । द्रष्टव्यकोटिमहं तस्योपनयामि नयप्रिमः ॥ ४६५ ॥ बाधमानं च पटहं मन्त्रिपुत्रस्तमस्तृणत् । स मन्त्रिणमुपग्राह्य
 निन्ये तेनोपभूषतिम् ॥ ४६६ ॥ सत्यमन्त्री नृपस्याख्यारेवायमपनेष्यति । विसंवादमयं ग्राह नृपो भूषणलोभमृत् ॥ ४६७ ॥ न
 चेत्प्रतिज्ञानिर्वाहं करोति त्वं तस्मिन् । को दण्डो मन्त्रिभूः ग्राह यः प्रभोः प्रतिभासते ॥ ४६८ ॥ अथाग्रे भूमिपालस्य मन्त्रिणोर्वि-
 निविष्टयोः । मिलितेषु प्रधानेषु पौरैस्त्वपि च कौतुकात् ॥ ४६९ ॥ उगाच परशुराम उभायपि हि मन्त्रिणौ । मया नयाध्या यश्चक्रे
 प्रमाणं युगयोः स यत् ॥ ४७० ॥ ताभ्यामेवमिति प्रोक्ते मन्त्रिपूयोऽदत् गुवाप् । तर्हि बाचात्रयं दत्तं मुदितौ ददतुश्च तौ ॥ ४७१ ॥
 ततः कलशमानाद्य न्यायवर्त्मस्थितोऽवदत् । मुखेन वलशस्यास्य प्रविश्य सदस्यापि यः ॥ ४७२ ॥ कोऽपि निर्यति जालेन स
 सत्योऽपरथा परः । अधाऽऋरोचया यथो रमसा दिव्यशक्तिः ॥ ४७३ ॥ अब्रवीत्परशुरामो न सत्योऽपं यतो नृणाम् । न शक्ति-
 रेवा तष्टेऽव्ययोनिरैपः प्रक्षेपति ॥ ४७४ ॥ स तु च्छलितमात्मानं मत्वा तेन मनीषिणा । यथो विलक्ष्यो वेगेन गतस्तस्माददर्शनम्
 ॥ ४७५ ॥ मन्त्रो मुदा ददानोऽथ द्रव्यकोटि महीशुभा । निषिद्धो दुष्टचिचेन जगदे वेद्यं स्फुटम् ॥ ४७६ ॥ इन्द्रजालमिदं

माचरत् ॥ ५१० ॥ सोथ तत्रोपितस्तस्याः कामसङ्गमशिल्पवित् । कौशलं दर्शयेत्तच्चित्तरत्नमचूचुरत् ॥ ५११ ॥ उक्तः प्रात-
 स्तथात्रैव यूयं कुरुत भोजनम् । निषिद्धे तेन सोचे तन्निश्चायगत्वा प्रसद्यताम् ॥ ५१२ ॥ एवमस्त्विति तां श्रोच्य स्मृत्वा मन्त्रं च
 चेतसि । सोऽगाददृश्यतां तस्याः पश्यन्त्या एव तत्क्षणम् ॥ ५१३ ॥ सा दृष्ट्वा विस्मिता सैष सिद्धो विद्याधरोऽथवा । अथागताका
 श्रोवाच भुञ्जः किं न दृश्यते ॥ ५१४ ॥ तद्भुत्तान्तं निवेद्यैषा ग्राह शक्त्या य ईदृशः । स कथं गृह्यते ज्ञाते स्वरूपे तु शनैः शनैः
 ॥ ५१५ ॥ कार्यस्तद्गृहणोपायोऽथ सा राजकुलं ययौ । दर्शितो नृपतेरग्रे खट्वापादो मणीमयः ॥ ५१६ ॥ (युग्मम्) वमापेन्तः
 समं भूपः पश्यतास्याः पराक्रमम् । सर्वेऽथास्थुर्विनम्रास्या मञ्ज्याद्या ह्रीभरादिव ॥ ५१७ ॥ ग्राह देवकुमारोऽथ देव दीपशिल्पा
 यदि । गुहातमोऽपनयते तत्किं दिनकृतोऽधिका ॥ ५१८ ॥ स्रुचीछिद्रप्रवेशे च मुशलं कुशलं न चेत् । एतावता कथं देव ! स्रुची
 मुशलतोऽधिका ॥ ५१९ ॥ पिपीलिकामुपादातुमक्षमन्मत्तङ्गजः । तत्किं मत्तङ्गजादभ्यधिका भवति पिपीली ॥ ५२० ॥ अन्यच्च
 दर्शिते चौरैऽथवा पादत्रयेऽपि हि । विज्ञैः सत्यप्रतिज्ञेयं मान्यते नाथ ! नान्यथा ॥ ५२१ ॥ अथ सा ग्राह सामर्पा तव गर्वोऽस्ति
 चेन्मतेः । तत्त्वं विधेहि सन्धां स्वां स ग्राह तव संविदः ॥ ५२२ ॥ श्रेष्ठे प्रान्ते ततः पश्चात् यत् किञ्चन करोम्यहम् । स्वयं श्रेक्षि-
 व्यसे तद्वि नराधीशोऽथ तां जगौ ॥ ५२३ ॥ (युग्मम्) भद्रे समुत्सुका माभूः क्रमशो वत्सरैरपि । पाश्चात्यपादयुगलमानायय
 मलिम्बुचात् ॥ ५२४ ॥ स्वयं सुशिक्षिताऽत्रार्थे शिक्षणीयासि किं शुभे ! । स्वभावधवला ज्योत्स्ना किं केनापि धवल्यते ॥ ५२५ ॥
 कुतप्रसाददाना सा विसृष्टाथ महीभुजा । माति न कापि तुच्छा हि महिला सहजादपि ॥ ५२६ ॥

श्रुत्या देवकुमारस्तद्धमोरुयान दधौ हृदि । नातः पर परद्रव्यं हरिष्वेडं मनागपि ॥४९४॥ चारवेभ्याप्रतिष्ठां च दलयित्वा
 कथञ्चन । साधूना पादमूलेऽहं प्रपत्स्ये च बिनोदितम् ॥ ४९५ ॥ ध्यात्वेति स निजं स्थानमागतो नृपमन्यदा । व्यजिज्ञपदहं
 वेलाकूलं तावान्तिके गमी ॥४९६॥ यथास्तस्यभ्युषौ तातो मिलित्वाहं समेमि तत् । अनुष्ठातस्ततोराज्ञा तदेवाभ्याप्रवोऽनन्दत् ॥४९७॥
 यथा पथात्र जायेत चित्ते शृङ्गा विरूपका । जनेशस्य जनन्याश्च दत्तस्यादर्शने चिरम् ॥४९८॥ गच्छन्नध्वनि सोऽपश्यदेकं योगि-
 नमृत्तमम् । तं नत्वा पत्रपूयादि स तस्य हृदि तो ददौ ॥ ४९९ ॥ वितयं कुर्वता तेनाग्रर्षितो योगिर्ना घरः । तयाच तर तुष्टोऽसि
 बद्द किञ्चिद्दे यथा ॥ ५०० ॥ परः ग्राह कृतार्थोऽहमसि यो दर्शनादपि । पूज्यपादान्पुनः स्मृतं मन्त्रमादातुमुत्सहे ॥ ५०१ ॥
 येनात्मानं दर्शयितुं यस्येच्छामि स पश्यति । नत्वन्य इति तेनोक्ते तस्यायं मन्त्रमार्षयत् ॥ ५०२ ॥ ऊचे च तेऽमुतो मन्त्रात् साध्य-
 सिद्धिर्न विष्यति । यस्ते सुतस्तु भावी स त्वा द्रक्ष्यति सदैव हि ॥ ५०३ ॥ सन्निरेद्योऽस्य मन्त्रस्य सत ईदृश एव यत् । अथ देव-
 इमारेण पूजा तस्योचिता ठता ॥ ५०४ ॥ तमनुज्ञाप्य च स्थित्वा ग्रामे द्विगान् दिनान् कश्चित् । पुनः स्वपुरमायातोऽमिलन्मा-
 तुर्नृपस्य च ॥ ५०५ ॥ दध्यौ च तस्या वेदयायाः सन्धा ऋष्ट्या कथं मया । दत्ते रत्नमये पादे महानर्थेच्ययो भवेत् ॥ ५०६ ॥
 अगच्छस्तामचलयपि हि स्वां विजितः पुनः । द्रव्यस्य तु फलं नृपामभिमानस्य साधनात् ॥ ५०७ ॥ तस्मादेकेन पादेनाभिमानं
 साधयाम्यहम् । पाथात्याभ्यामपि द्वाभ्यां मम मावि समीहितम् ॥ ५०८ ॥ ध्यात्वेति प्राच्यगुटिकाप्रभावादन्यरूपमृत् । जने-
 रदृश्यमानोऽन्यैः सायं मन्त्रप्रभागतः ॥ ५०९ ॥ गतस्तस्या गृहे पादं मणिमयमदर्शयत् । अका स्वदुहितुश्चारुयत्ताभ्युत्थानादि

॥ ५४३ ॥ स्वनामशङ्कितो दध्यौ स किं ज्ञातोऽनयास्म्यहम् । यद्बालं शङ्क्या पुत्रस्योपमानमियं ददौ ॥ ५४४ ॥ उत्कण्ठितः स
 तां प्राह तं दर्शय ममाग्रतः । मणिपालनकादेनमानीयादर्शयच्च सा ॥ ५४५ ॥ स तं स्मितमुखं स्वस्य तुल्यं सम्मुखचीधकम् ।
 स्नेहेन लालयामास चुचुम्ब च मुहुर्मुहुः ॥ ५४६ ॥ दध्यौ च सूचयत्यस्याचारोपि मम पुत्रताम् । देवेनैवंविधः सैष निर्ममे तु
 पणस्त्रियाम् ॥ ५४७ ॥ भुजङ्गमपरीवारस्तदयं चन्दनद्रुमः । निधानं प्रकटं चैतदुष्टभूतैरधिष्ठितम् ॥ ५४८ ॥ स्वमेतन्महामूल्यं परं
 पामरपाणिगम् । अयमर्गलितो हीनकुले श्वेतमतङ्गजः ॥ ५४९ ॥ इत्थं हर्षविषादानां विषयं स्वं निरुध्य सः । हसन्नाह ममातुल्यं
 कथं वक्षि ममाङ्गजम् ॥ ५५० ॥ हिया तस्यामधोमुख्यां चिरात्तेन निजाङ्कतः । तस्याः समर्पितः पाण्योरभको भणिना च सा
 ॥ ५५१ ॥ अमुं कल्पपि वर्षाणि मोचयान्यगृहे पुनः । यदि वाञ्छसि कल्याणं सा दध्यौ ज्ञानवानयम् ॥ ५५२ ॥ तत्पश्यत्यशिवं
 किञ्चिदिति तस्य वचो व्यधात् । धात्रिकाम्ब्रवणां कृत्वा स्वयं सारां करोति च ॥ ५५३ ॥ स चातिरुचिरस्तस्याः प्राणेभ्योऽपि हि
 बल्लभः । सज्जनस्नेहवद्बुद्धिं प्रयाति प्रतिगासरम् ॥ ५५४ ॥ पद्मश्रीवारवेद्यायाश्चौरादजननि नन्दनः । जातमाचालगोपालमिति
 सर्वत्र विश्रुतम् ॥ ५५५ ॥

राज्ञेऽन्यदा सदःस्थेऽस्यामागतायां च संसदि । नृपं व्यज्ञपयदेवकुमारः स्फारवागिति ॥ ५५६ ॥ देव ! चौरस्य चार्तापि
 नष्टास्याः सन्धया सह । चौरात्पुत्रेण जातेनाथ तां सन्धामपूर्यसौ ॥ ५५७ ॥ तेनेत्युक्ते महीपालोऽहस्तसम्पजनैः सह । सञ्जलज्जा
 तु पद्मश्रीरभूद्देहाप्यवाञ्छुस्ती ॥ ५५८ ॥ तामाश्वास्य नृपो देवकुमारं प्राह नन्वहो ! कथं स गृह्यते चौरो योऽदृश्यो भवति क्षणात्

निर्यदृश्य प्रविश्येय पदश्रीसंज्ञया तथा । कुतोचितप्रतिपत्तिः पत्यद्दे विनिविष्टगन् ॥ ५२७ ॥ विनापि हि ग्रहणक-
 मायातः सः तथादृतः । रञ्जितः क्रमञ्चो दाता यत्पादावपरावपि ॥ ५२८ ॥ स्रयते रमते वक्ति तेनाऽस्मा तावदेव सा । यागत्
 मुखायते तस्य चिचावर्जनहेतवे ॥ ५२९ ॥ वीक्षते च तद्वह्निमि स तु निद्राति तत्र न । अविद्यसन्न धात्मानमल्पमर्प्यर्पयत्पलम्
 ॥ ५३० ॥ निर्विषैस्तु हयाऽङ्गाणि नृसिद्धोऽयं न देयता । प्रातस्तयाऽदृश्यमानः स ययौ निजमन्दि- ॥ ५३१ ॥ इति यात्येत्ययं
 नित्यं तद्गृहे ग्रहणं विना । त्वजत्यपत्यसम्भूतिवासरास्तु प्रयत्नतः ॥ ५३२ ॥ प्रत्यहं तस्य वृत्तान्तं रात्रौ विज्ञपयत्यनौ । अपत्य-
 सम्भरादिनहानं चारुयद्विलेपतः ॥ ५३३ ॥ रात्रौचे तत्किमप्यस्य चिन्त्यं मर्मपदं ततः । नैरुदा तदितं तेनाज्ञायि गुंवर्यध साम-
 वत् ॥ ५३४ ॥ स ग्राह प्रकृते गर्भे कुतो गर्भस्तवामन्त । तयोचे भगवतो रूपौ सोऽयेषा भापते मृषा ॥ ५३५ ॥ स कालो यन्मया
 त्यक्तोऽनया तु चलचित्तया । कोऽप्यन्यो रमितो नान्यपुत्रान्मेऽस्ति ततो भयम् ॥ ५३६ ॥ ममैव तनयः स्वाचेतक्रियेऽहं तत-
 लभा । यथा स मम रूपं न सर्वथापि विलोक्ते ॥ ५३७ ॥ किमर्गक कातत्वेन तत्तदा चिन्त्यपिपते । स ध्यातवेत्यभिन्न-
 मूलराने मौनं समाश्रयत् ॥ ५३८ ॥ तथा गर्भम्यतिकरे नरेकस्य निवेदिते । स ग्राह रश्च यत्नेन गर्भं तत्सम्भवं नृभे ॥ ५३९ ॥
 अय गर्भानुभावेन सत्येहा सा व्यचिन्तयत् । दाषयिष्याम्यमुष्याहं प्राणानामग्रयं नृषात् ॥ ५४० ॥ सम्पूर्णे समयेऽधुत सुतं सा
 केतिथेदिनेः । स तामूचे मोचयेनं गृहेऽन्यत्र सधात्रिकम् ॥ ५४१ ॥ अन्यथा नागमिष्यामि गृहेऽहं ग्राह सा ततः । कारयिष्यसि
 यत्नं च करिष्ये तदहं प्रिय ! ॥ ५४२ ॥ पर देवकुमारामं प्रत्यक्षं प्रेक्ष्य नन्दनम् । निजं स्वनेत्रनिर्माणे प्राणेद्य ॥ सफलीकृत

वदन्यग्रापि विस्मिता ॥५७७॥ इयामं पश्याम्यहं मिथ्या सुतः सत्यं तु पश्यति । तस्यापि शक्तिः पुत्रे न स्फुरतीत्यधिकः सुतः ॥५७८॥ स मन्येऽत्रैव वास्तव्यः खोपलक्षणभीरुकः । नात्मानं दर्शयत्यस्य कुर्वे परिचितं ततः ॥५७९॥ ध्यात्वेत्युक्ता तथा दासी त्वया कल्पपि वासरान् । दर्शनीयः पिताऽर्भस्य यथा तेनोपलक्ष्यते ॥ ५८० ॥ पद्मश्रीरन्यदैकान्ते नरनाथं व्यजिज्ञपत् । देव ! देहभयं चौरलब्धुपायं यथा दधे ॥ ५८१ ॥ नृपेणानुमते सोचे देव ! देवकुले निजे । निविश्य दर्शयित्वा च नरानैककशोऽपि हि कार्यं गृहे गृहे ॥ ५८२ ॥ ते पूर्वेण प्रवेक्षयाश्च तलारक्षनैश्चाकारणं ॥ ५८३ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) नृपेणाथ तथारब्धे प्रघोषो निस्तार्याः पश्चिमेन च । डिम्भः प्रत्यभिजानाति यं स चौरः सुनिश्चितम् ॥ ५८४ ॥ नृपेणेदृशमारम्भि नगरेऽभवत् । श्रुत्वा देवकुमारस्यातुल्यं शल्यमभूद् हृदि ॥ ५८५ ॥ दर्शितोऽहं तथा मन्ये सुतस्य कथमन्यथा । नृपेणेदृशमारम्भि भाव्यं भवति नान्यथा ॥ ५८६ ॥ न तोकं द्वादशाब्द्यापि प्राप सौभाग्यमञ्जरी । सत्यैरपि दिनैस्त्वेपा पापं छन्नं न तिष्ठति ॥ ५८७ ॥ उपायं न प्रपश्यामि किञ्चिद्यद्वा पराङ्मुखे । नश्यन्ति बुद्धयो दैवे सुनिश्चितधियामपि ॥ ५८८ ॥ तत्तावत्तत्र गच्छामि यद्भावंय तद्भविष्यति । दत्तजः स्वयमेवायं तत्र देवकुले गतः ॥ ५८९ ॥ तलारक्षनैस्तत्र प्रधानपुरुषान् क्रमात् । प्रवेक्ष्यमानानैकैकानाऽपृच्छन्नृपतिः शिशुम् ॥ ५९० ॥ अथ देवकुमारोऽपि प्रस्तावे तैः प्रवेशितः । स धृष्टत्वमवष्टभ्य प्रविष्टः कष्टवर्जितः ॥ ५९१ ॥ प्रणम्यात्र स्थिते वालं ग्राह सर्वसहाप्रभुः । तव तातो भवत्येष स ग्राह सुतरामिति ॥ ५९२ ॥ विस्मितोऽथ नृपो देवकुमारं ग्राह किं तव । इदं विलसितं तेन प्रोचे देव ! सुनिश्चितम् ॥ ५९३ ॥ तस्य बुद्धिप्रपञ्चेन राजा रञ्जितमानसः । ग्राहाभयं तवाख्याहि कथं पादास्त्वया हताः ॥ ५९४ ॥ कथं वा सुत एव त्वामीक्षते नापरो जनः । पद्मश्रिया तव कृते कथं वा याचितोऽभयम्

॥ ५५९ ॥ किं चैवंविधशक्तिः स सर्वं घृणाति नो पुरम् । यत्तन्मन्ये जनस्योपर्याधने वरुणामयम् ॥ ५६० ॥ अय प्रोवाच
पद्मश्रीर्देव ! एतावदेव किम् । वक्ति शक्तिफलं तस्य सर्वशक्तिमयो हि सा ॥ ५६१ ॥ तेन कैश्रीकिलत्वेन गृहीता पादुका अपि । न
पुनर्द्रव्यलोभेन यातः सर्वशमो हि सः ॥ ५६२ ॥ ततः प्राप्तोऽपि देवस्य ग हन्तुं नेन युज्यते । अथाह दत्तभूदेवाग्रनिर्णयं प्रमोषिणा
॥ ५६३ ॥ उपायेन वदेतेन तस्य प्रार्थयतेऽमयम् । अक्षितस्तस्यपि का वरया वेदयापि यदग्रां कृता ॥ ५६४ ॥ अय प्राह नृपः
प्राप्तः स यदा भविता जनया । तदाहमभये तस्यावर्यं दास्यामि नानृतम् ॥ ५६५ ॥ वेश्या महाप्रतापोऽभूदिति प्राह समम्भदा ।
दृष्यौ श्रेष्ठिसुतः सम्यगागौ मय्यधुरागिणी ॥ ५६६ ॥ वचनस्य विज्ञेयेणानुरागो हि प्रगाश्यते । मापुयं सहकारस्य यथा वर्णवि-
शेषतः ॥ ५६७ ॥ राजा विदुष्टोऽध्याभ्यानात् समग्रोऽपि समाजनः । प्रणामपूर्णं कं स्वस्वस्वात्तयानि समाददत् ॥ ५६८ ॥

अय देवकुमारस्य सुतोऽभूत्पद्मशक्तिः । माधस्योपगन्धेनैव ध्यायते त्वहमर्षिकः ॥ ५६९ ॥ पितुरी प्रेक्ष्य द्विग्मानां मृगधः
स्याम्बाधुवाच सः । कथं मे जनयो नास्ति हसितग साह लिपुति ॥ ५७० ॥ तन्मे दर्शय सा प्राह दर्शयिष्यामि ते प्रगे । निश्या-
गतस्य तस्याख्यत्सुवोक्तं साय सोपि तां ॥ ५७१ ॥ सहस्रमेदमीत्याह निषिदासि यथा ननु । नानेयोऽत्र गुनः सोऽसलम्भं
ता प्राह तं प्रति ॥ ५७२ ॥ (युगम्) मन्ये वक्तव्यपत्तवं यच्चिरादपि दिष्टयसि । न स्वमृत्कण्टिनं पुत्रं चिरत्नं च दृषौ हृदि
॥ ५७३ ॥ अयं ध्रुवं यथाबन्धः स्वगुणेन निरीक्ष्यते । तत्रच्छन्नं समानाग्य करिष्येऽथ परीक्षणम् ॥ ५७४ ॥ एषात्वेत्यग्निध-
यच्चेटी गन्धार्धेण तुरूः पिता । दर्शनीयस्त्वया छत्रमय चेटी सथानयत् ॥ ५७५ ॥ अरुच्छत्र नरं मातुः पार्श्वे पश्यसि वा
न वा । स प्राह सुषु पश्यामि सोऽये वर्णेन कीदृशः ॥ ५७६ ॥ स प्राह स्वर्णवर्णोऽस्ति द्वितीयदिश्यसेऽथ च । सुते पृष्टे सुवर्णानं

वदन्यन्त्रापि विस्मिता ॥५७७॥ इयामं पश्याम्यहं मिथ्या सुतः सत्यं तु पश्यति । तस्यापि शक्तिः पुत्रे न स्फुरतीत्यधिकः सुतः ॥५७८॥ स मन्येऽत्रैव वास्तव्यः स्वोपलक्षणमीरुकः । नात्मानं दर्शयत्यस्य कुर्वे परिचितं ततः ॥५७९॥ ध्यात्वैत्युक्ता तया दासी ! त्वया कल्पयि वासरान् । दर्शनीयः पिताऽर्भस्य यथा तेनोपलक्ष्यते ॥ ५८० ॥ पञ्चश्रीरन्यदैकान्ते नरनाथं व्यजिज्ञपत् । देव ! देहभयं चौरलब्धयुपायं यथा दधे ॥ ५८१ ॥ नृपेणानुमते सोचे देव ! देवकुले निजे । निविश्य दर्शयित्वा च नरानैकैकशोऽपि हि ॥ ५८२ ॥ सुतं पृच्छत पार्थस्य तवायं स्यात्पिता न वा । तलारक्षनैश्चाकारणं कार्यं गृहे गृहे ॥ ५८३ ॥ ते पूर्वेण प्रवेक्ष्याश्च निस्सार्याः पश्चिमेन च । डिम्भः प्रत्यभिजानाति यं स चौरः सुनिश्चितम् ॥ ५८४ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) नृपेणाथ तथारब्धे प्रयोपो नगरेऽभवत् । श्रुत्वा देवकुमारस्यातुल्यं शल्यमभूद् हृदि ॥ ५८५ ॥ दर्शितोऽहं तया मन्ये सुतस्य कथमन्यथा । नृपेणेदृशमारम्भि भाव्यं भवति नान्यथा ॥ ५८६ ॥ न तोकं द्वादशाब्द्यापि प्राप सौभाग्यमञ्जरी । स्वल्पैरपि दिनैस्त्वेपा पापं छन्नं न तिष्ठति ॥ ५८७ ॥ उपायं न प्रपश्यामि किञ्चिद्वा पराञ्जुले । नश्यन्ति बुद्धयो दैवे सुनिश्चितधियामपि ॥ ५८८ ॥ तत्तावत्तत्र गच्छामि यद्भावन्यं तद्भविष्यति । दत्तजः स्वयमेवायं तत्र देवकुले गतः ॥ ५८९ ॥ तलारक्षनैस्तत्र प्रधानपुरुषान् क्रमात् । प्रवेक्ष्यमानानैकैकानाऽपृच्छन्नृपतिः शिशुम् ॥ ५९० ॥ अथ देवकुमारोऽपि प्रस्तावे तैः प्रवेशितः । स धृष्टत्वमवष्टभ्य प्रविष्टः कष्टवर्जितः ॥ ५९१ ॥ प्रणम्यात्र स्थिते वालं ग्राह सर्वसहाप्रभुः । तव तातो भवत्येष स ग्राह सुतरामिति ॥ ५९२ ॥ विस्मितोऽथ नृपो देवकुमारं ग्राह किं तव । इदं विलसितं तेन ग्रोचे देव ! सुनिश्चितम् ॥ ५९३ ॥ तस्य बुद्धिप्रपञ्चेन राजा रञ्जितमानसः । ग्राहाभयं तवाख्याहि कथं पादास्त्वया हताः ॥ ५९४ ॥ कथं वा सुत एव त्वामीक्षते नापरो जनः । पद्मश्रिया तव कुते कथं वा याचितोऽभयम्

। ५९५ ॥ सोऽथ व्यजिज्ञप्तसन्ति तथैव मणिपादकाः । कृत्वा प्रमादं देवस्तानश्चतानाददातु तत् ॥ ५९६ ॥ अभिमानमशेनैव
 विभेदन्मया कृतम् । दुष्करं न पुनर्द्रव्यलालसेन मनागपि ॥ ५९७ ॥ पुन एवेक्षते यत्तु तत्रैतदेव ! कारणम् । गुटिकामधमा-
 त्म्यमिदमीदृशमेव यत् ॥ ५९८ ॥ तथा त्वमयदानं यत् यथाचे मम हेतवे । दिग्मगम्भूतिसम्भूतः प्रतिगन्धोऽत्र कारणम्
 । ५९९ ॥ तथा न रुचिर चेक्रे त्वमयं याचमानया । यतो न क्वेऽपि दृक्लोति कर्तुं मम परामवम् ॥ ६०० ॥ स विद्युद्दद्या-
 द्यो हव्योप्यजनि चक्षुषाम् । पुनरजनि व्यक्त्या च तस्य राज्ञातिरञ्जितः ॥ ६०१ ॥ पञ्चमश्रिगतीमुख्यं तं व्यथान्मुदितश्च सः ।
 ाथो महीतले ॥ ६०३ ॥ सुतेन बोधिताम्यापि सुयामधुरया गिरा । आनायिता गृहे पत्नी परिणीता च सादरम् ॥ ६०४ ॥
 तौभाग्यमञ्जरी सापि पद्मधीय सुलान्विता । गृहीतदार्ढतो धर्मः श्रीगुणाकरस्मरितः ॥ ६०५ ॥ सदीप्यमतिमाहात्म्याचक्षुः राज्ञः
 रै नृपाः । अतर्धगर्वपुक्ता अप्यभूरन्सहसा वद्याः ॥ ६०६ ॥ प्रवर्धमाने भूपस्य प्रसादे प्रतिवासरम् । सर्वेषामपि सौख्यानां स
 ाजनमजायत ॥ ६०७ ॥ इत्थं पितुर्मृत्युविषयायि देवकुमारपूजं दधिते । नियम्य । मनोरथं कः कुरुते सुतस्योत्पत्त्याशुदित्वा विरराम
 सः ॥ ६०८ ॥ इह क्षुन्नभानुभानुश्रियोः शुभायां प्रवेशमह उक्तः । देवकुमारस्य कथा तदन्वरे परशुरामरूपा ॥ ६०९ ॥

इति श्रीराजगच्छे श्रीमानतुङ्गाचार्यविरचिते श्रेयांसचरिते महाकाव्ये भवत्रयनिबद्धे
 प्रथममववर्णने श्रीसुवनभानुप्रवेशमहोत्सववर्णनो नाम तृतीयः सर्गः ।

चतुर्थः सर्गः ।

अथेति कलहंसेन प्रोक्ते प्रोवाच हंसिका । स एको यद्यभूदीदृक् तर्त्तिक सर्वेऽपि तादृशाः ॥ १ ॥ सर्वेऽपि शृङ्गिणो अथाच-
तुर्थः फलाः किं कटवोऽखिलाः । शस्त्रे प्रियतम ! प्रोक्ता नन्दना हि चतुर्विधाः ॥ २ ॥ यो गुणैरधिकस्तातात्सोऽतिजातः प्रकी-
र्तितः । तुल्यः सुजातो हीनस्तु हीनजात इतीरितः ॥ ३ ॥ कुलाङ्गारः स तु द्वेयो दहेद्यः सकलं कुलम् । अर्ज्यो च सुतसम्पत्तिः
सुन्दरा च यथा तथा ॥ ४ ॥ सोढं हि दत्तजेनापि दुःखं तातकृते बहु । भाव्यान्मृतः पिता नामा नष्टं संतानमेव च ॥ ५ ॥ एका-
न्तेन पुनः पित्रोर्दत्ते कोऽपि सुखं यतः । विनयादिगुणैर्युक्तो यथा प्रागपराजितः ॥ ६ ॥ हंसः प्राह प्रियतमे ! कोऽयं नामापरा-
जितः । कथं वा सौख्यदः पित्रोरित्युक्ते हंसिकाऽवदत् ॥ ७ ॥

जयन्तीत्यस्ति नगरी जयन्ती स्वःपुरीं श्रिया । तत्रास्ति भूमिषु स्थामा विजयी जयशेखरः ॥ ८ ॥ तस्य चास्ति महादेवी नामतो
गुणसुन्दरी । तयोर्यान्ति सुखमया दिवसा देवयोरिव ॥ ९ ॥ सान्यदा फलितं चूतं स्वप्ने प्रेक्ष्य व्यबुध्यत । आख्यच्च राज्ञे स
प्राह सुपुत्रस्ते भविष्यति ॥ १० ॥ विनीतात्मा स राज्यस्य धौरेयश्च भविष्यति । एवमस्त्विति सा प्रोच्य शकुनग्रन्थिमाददे
॥ ११ ॥ तस्थौ च जाग्रती देवगुरुस्मृतिपरायणा । प्रभातसमये चेत्यपाठीन्मङ्गलपाठकः ॥ १२ ॥ सूर्योदयेऽधुना देव ! ययुराशाः
प्रकाशयताम् । तत्कल्पानि कार्यणि कुरु सम्प्रति भूषते ! ॥ १३ ॥ दृष्ट्वौ नृपः प्रियास्वप्नसम्बद्धं वन्दिनो वचः । कृत्वाथ नित्य-

कृत्यान्यागुहाय गमपाटनान् ॥ १४ ॥ षडुमानेन तन्मान्य तेभ्यः स्वयं न्यवेदयत् । ते प्रादुर्भवित्वा देव ! तुलः गर्गुणैर्भुजः ॥ १५ ॥
 तथादि त्यागयान् भोगी गम्भीरो विनयी नयी । धुरो वीरो महाधर्मी परोपकरणोपता ॥ १६ ॥ तानाह नृपतिरुद्यो गजाध-
 रगनं वगु । यदुद्दीतुमहोराश्रात् धमा गृहीत तत् स्वयम् ॥ १७ ॥ तेरुने विनरसर्गुर्भवेदं देव ! नः प्रति । मविष्यतः तुलगा-
 नुतासतन्मदियं मतिः ॥ १८ ॥ रसगर्भे र देवी सहर्भरसमपाकयत् । अभूष तत्रमारेण वस्त्रभा भूदुज्जोऽधिकम् ॥ १९ ॥ अपरापष्ट-
 पलम्भा दौर्दरं धृममोहदम् । समये परितुलं च गुतरत्नमनोदगी ॥ २० ॥ नृत्यद्विखलितनीयर्गपुत्रान्गुताकलापयम् । आनन्द-
 कन्दलीकन्दं पट्टापनमजायत ॥ २१ ॥ माण्यतीनेऽस्य फालस्य नाम शक्रेऽनराजितः । न वराजेष्यते केनाप्यगमिर्न दपष्टपः ॥ २२ ॥
 धात्रीभिः पद्मभिलषिष्यमानोऽर्धादृष्ट म क्रमात् । कलाचार्योऽदकलपरग कलाः गाला अपि ॥ २३ ॥ अथ तारुण्यमाज्जोऽस्य वष्टिदेषानि
 दिसृजता । निक्रमेण सुभं वधः श्वलं विगुल्यो विभम् ॥ २४ ॥ अर्द्धत पलं बालोरुत्गाहेन गदाधिकम् । दगुराप्तानि ललित्य
 मारत्याः फलया मह ॥ २५ ॥ समं जनानुगमेण रागोऽभूत्कस्योरपि । विषेकल सहोच्छातं देहकान्तिराग न ॥ २६ ॥ कलाक-
 लापकलितः गुरुतो त्रिनयान्तरः । जनानामपि जग्रे न त्रियो जनिष्ठो यथा ॥ २७ ॥ पाणिप्रणयोऽगमं तं मर्या त्रैपीप्रसधिवः ।
 प्रधानान्तर्दंशेऽपु नृसकृपा निरीक्षितुम् ॥ २८ ॥ कुमारस्तु परिवर्त्ते गत्यप्योऽदशस्तरिणि । आदंशं दृष्ट्वे विप्रोः स्वयं विनयतो
 द्रुगम् ॥ २९ ॥

अन्यदा वीक्षयेति त गतो वीरानरादयत् । जानथमथ कंकेक्षितकमूलेमृषाविद्यन् ॥ ३० ॥ तत्र तिष्ठति भृपाकृतुने रेण-
 १ जपञ्जीषाद् । २ मनाद् । ३ नतोऽप्यल्लये ।

भरोऽस्फुरत् । तस्मिन्ससम्भ्रमे वाद्यरवोऽभूच्च श्रवोऽतिथिः ॥ ३१ ॥ परचक्रं समेतीति बहिर्वासी जनोऽखिलः । अन्तर्विशन्न
 माति स्म गोपुरेषु पृथुष्वपि ॥ ३२ ॥ नृपोऽपि तुमुलं श्रुत्वाऽपृच्छदासन्नपूरुषान् । तेभ्यो ज्ञातारिष्टतान्तो यात्राभेरीमवालयत्
 ॥ ३३ ॥ ऊचै च सज्जतां सैन्यं चतुरङ्गमपि क्षणात् । आकार्यतां वाहकैलितः ॥ ३४ ॥ तं मुक्त्वात्र यथा शत्रून्
 जेतुं यामो वयं स्वयम् । सैन्यं सज्जमभूदागात्प्रधानथापराजितम् ॥ ३५ ॥ स प्राहाह्वयते देवः स्वयं रिपुरणोन्मुखः । ऊचै चादृष्ट-
 युद्धोऽसि तन्न स्थेयं युधि त्वया ॥ ३६ ॥ कुमारः प्राह तातस्यादेशः शिरसि मे सदा । तथाप्येनमविनयं तातः सहतु मत्कृतम्
 ॥ ३७ ॥ कथं च मयि सत्पूजै योद्धुं तातस्य युज्यते । त्वया न दृष्टं प्राक् युद्धं तातपादा यदादिशन् ॥ ३८ ॥ तत्र विज्ञप्य-
 मीदृक्षं ज्ञायते दृष्टमेव किम् । अदृष्टमपि यद्वन्धवलेन ज्ञायतेऽखिलम् ॥ ३९ ॥ ममात्र जैन्ययात्रायां तातपादप्रसादतः । कर-
 ग्रहः कुमारस्य भविष्यति जयश्रियाः ॥ ४० ॥ गत्वा विज्ञप्यतां तातो मम साहाय्यहेतवे । न ग्रहेया चमूर्ध्वान्तध्वंसेऽरुणसखी बलम्
 ॥ ४१ ॥ प्रधानेनेति विज्ञप्ते नृपस्तोपादभापत । ज्ञायते मम पुत्रो यदीदृक् चित्तं शिशोरपि ॥ ४२ ॥ प्रधानाः प्रोचिरे युक्तं सिंहः
 सिंहस्य नन्दनः । रविरेव रवेर्विभवं कल्पदुश्च तदङ्कुरः ॥ ४३ ॥ नृपः प्राह कुमारेण निषिद्धापि पैताकिनी । प्रेष्यतां वातनुजो हि
 बहिर्दहति काननम् ॥ ४४ ॥ चक्रव्यूहं कुमारोऽथ विनिधाय स्वचक्रगम् । सम्मुखः परचक्रस्याजनि चक्रधरप्रभः ॥ ४५ ॥ तदा-
 नोद्धुपितं चर्यवर्मण्यस्य वपुर्ममौ । उत्साहो द्विगुणश्चासीत्स्फुरिते दक्षिणेऽक्षिणि ॥ ४६ ॥ दृश्यते केवलं दीप्यमानमायुधमण्ड-
 लम् । पताकाः पवमानेन कम्पमानाश्च सर्वतः ॥ ४७ ॥

इवथ विजयो नाम प्रधानः ग्रहितः पुरा । जयशेखरराजेन परसैन्यात्स आगमत् ॥ ४८ ॥ अपृच्छद्य बलमिदं किमर्थं
 समनयत । कथात्र सैन्यनाथोऽस्ति ग्राहंकोऽथ महापुमान् ॥ ४९ ॥ आगच्छतोऽस्त्र सैन्यस्यादः सैन्यं प्रगुणीकृतम् । सेनानीश्च
 ॥ ५१ ॥ स च प्रणम्य साष्टाङ्गं निविद्यो दापितासने । कुमारस्तं स्मितपुङ्गं वीक्ष्य चित्ते व्यचिन्तयत् ॥ ५२ ॥ मुसश्रीरस्य दुःसा-
 धसाधितस्यामिर्धार्यताम् । निवेदयति नेष्टया मुखश्रीर्यदनेहसि ॥ ५३ ॥ घ्यात्वेत्याह हुतो यूयसागताः कः समेत्ययम् । स प्रोवाच
 कुमारस्य जयश्रीर्नामितः प्रिया ॥ ५४ ॥ एतस्या अत एवाहं सैन्यादस्मि समागतः । कुमारः ग्राह नो हास्यवेला वद यथातथम्
 पादैस्तददुरूपकाः । वन्या निरीक्षितुं ताथ सर्वत्रापि गवेपिताः ॥ ५७ ॥ विग्रस्थितमरद्रूपसदृशी कापि तासु न । नगरेऽद्या-
 गममहं नामतः कुसुमाकरे ॥ ५८ ॥ धत्रावर्तसङ्कुसुमावर्तस्य महीपतेः । कुसुमश्रीमहादेवीकुक्षिजेयं मुताहुता ॥ ५९ ॥ अन्यदा
 च समागच्छत्सुरभिः सुरभिः सुमैः । यत्र निर्यान्ति चेच्चर्यः समं विरहिजीवितैः ॥ ६० ॥ जनेन रागिणा सार्धं वदस्पर्धे-
 रिराधिकम् । किङ्कर्तुमेषु पुष्पेषु रागो नीतः प्रकाश्रताम् ॥ ६१ ॥ दोलन्ति यत्र दोलाश्च चित्तानि च वियोगिनाम् । तपन्ति
 यत्र पान्थस्त्रीमनासि रविणा मद ॥ ६२ ॥ विलासैः श्रीमता सार्धं वदन्ते यत्र वासराः । जाता विरहिणीदुःखं निरीक्ष्यैव
 निशाः कृशाः ॥ ६३ ॥

अथ विस्मयशोकानामभवद्भ्राजनं जनः । चक्रन्द राजपुत्री तु दैवोपालम्भगर्भितम् ॥ ९८ ॥ विप्रयोगं ददानेन कुमारेण
 समं मम । कृतान्त ! किं त्वया ग्रापि पीयूषे क्षिपता विषम् ॥ ९९ ॥ 'वैधेयोऽसि विधे ! सुप्ता नृत्वं तादृशं हरन् । निर्दयो वज्रहृ-
 द्धचरितश्च त्वमेव हि ॥ १०० ॥ हा प्राणनाथ ! कल्पद्रोस्तव दूरेऽस्तु मे फलम् । न पाणिप्लवोप्यापि मयका मन्दभाग्यया
 ॥ १०१ ॥ किं च प्रिय ! ममाख्याहि सुन्यस्तोऽपि मया हृदि । तस्मिन्नस्फुटिते नाथ ! सहसा निर्गतः कथम् ॥ १०२ ॥ विल-
 पन्तीति सा बाढं मूर्च्छिता भूतलेऽपतत् । उपचारैश्च बहुभिः पुनर्जज्ञे स चेतना ॥ १०३ ॥ उवाच विरहे पत्युर्ज्वलनः शरणं मम ।
 यदुत्तमकुलस्त्रीणामिदमेवोचितं भवेत् ॥ १०४ ॥ नृपो जगाद मा खेदं कुरु वत्से ! यतस्तव । न पाणिग्रहणं तेन योग्यतास्त्यपरे
 वरे ॥ १०५ ॥ सा ग्राह तातपादानां वक्तुं नैतद्धि सज्जतम् । व्यवहारो ह्ययं भर्ता स तु यो मानितो हृदि ॥ १०६ ॥ तन्मे
 स एव शरणमथवासौ हुताशनः । अलं कालविलम्बेन यदूरे याति वः सुतः ॥ १०७ ॥ कथं निवर्तनीयेयमित्यार्त्तमनसोस्तदा ।
 नृपदेव्योर्विसस्सार दुःखं सुतवियोगजम् ॥ १०८ ॥ नृपो जयश्रियं ग्राह वत्से ! मम निदेशतः । मासमेकं प्रतीक्षस्व यथा शुद्धिं
 विधापये ॥ १०९ ॥ दुर्ग्रहाभिग्रहा तस्थौ सापि देव्यपि दुःखतः । नृपस्त्वकारयत् शुद्धिं सर्वत्र श्रेष्ठ्य सादिनः ॥ ११० ॥ आघोषणा
 नरेन्द्रेण पुरीमध्येऽपि कारिता । कुमारशुद्ध्याख्यात्रे खराज्यस्यार्धं ददाम्यहम् ॥ १११ ॥ प्रधानगमनाज्ज्ञातोदन्तः कन्यापितापि
 हि । सर्वत्राशोधयत्प्रेष्य सादिनोजनवसादिनः ॥ ११२ ॥ तत्पित्रोरुभयत्रापि त्यक्तराज्याङ्गकार्ययोः । कल्पकल्पा दिना यान्ति
 दुःखसाम्राज्यशालिनोः ॥ ११३ ॥ त्रिशत्तमे दिने कन्या ग्राह पूर्णोऽधुनावधिः । तदादिशत येनाहं करोमि स्वसमीहितम् ॥ ११४ ॥

शेषकम् । नैव वाचदिहाद्यापि कन्यासैन्यं समेति तत् ॥ ८१ ॥ विसृज्य बलसन्नाहं कुमारः स्नानमागमत् । जनं संस्थापयामास
पादं चारह्यपूर्यैः ॥ ८२ ॥

तृपः कन्यागमोदन्ते विजयेन निवेदिते । तं देवनायकं चक्रे प्रसादविशदाननः ॥ ८३ ॥ कन्यासैन्यस्य चावातस्थानकानि
न्यधापयत् । प्रधानान्सम्बुधान्प्रेष्य सर्वमातिथ्यमातनोत् ॥ ८४ ॥ अन्यदा च तदावातसमीपेनापरान्जितः । इमारुहो प्रजन
रक्तशुरक्ष्मचमूहृतः ॥ ८५ ॥ शुभन् शुभ्रातपत्रेण वीज्यमानश्च चामरैः । अरण्यचण्डदोर्दण्डमण्डलाधिपमण्डितः ॥ ८६ ॥
विराजमानो नेपथ्यछाययातीवतीव्रया । तस्या दृष्टिमुचावृष्टिरजायत कुमारतः ॥ ८७ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) अचिन्तयश्च सा मैत्र
नयः कोऽपि मनोभवः । एकेन गुणकाण्डेन जगज्जायति योऽखिलम् ॥ ८८ ॥ विश्वमान्या सारस्वाता कुमारेणापि मानिता । दृश्यौ
च भूतले स्वर्गवर्णिनीवर्णिकासौ ॥ ८९ ॥ कन्यया स्वप्रधानानां पुरतोऽथ निवेदितम् । चित्रकूटपतथिग्ररुद्रं भूपज-
नमनः ॥ ९० ॥ प्रधानैः सुमुहूर्तेऽथ विद्वसो जयशेखरः । देवापरान्जितस्यं जयधीरुचिता प्रिया ॥ ९१ ॥ तदीयपचनं सद्यः
प्रतिपद्य प्रमोदयत् । गणकैर्गणयामास सुलभं जगतीपतिः ॥ ९२ ॥ त्यक्तान्यकृत्यो भूपसादेद्यासस्याः परिच्छदः । एकामप्रचितः
समभूत्पाणिग्रहणकर्मसु ॥ ९३ ॥ नृपस्य परिवारस्य कुमारस्य जयश्रियः । वामरास्ते प्रयान्ति स्य प्रमोदमरभासुराः ॥ ९४ ॥
वासरेऽथ विवाहस्य तूर्पनादे प्रतर्पति । दीयमानेषु दानेषु क्रियमाणे च मङ्गले ॥ ९५ ॥ निःप्रत्यूहो विवाहो यद्यनयोः स्वात्तलो-
वरम् । हगदोषो भविता सध्वं जल्पत्येवं जनो भियः ॥ ९६ ॥ विवाहवेदिकामध्ये स्थितेऽपि च यधूवरे । वाताहतो दीप ॥
कुमारोऽदृश्यतामगात् ॥ ९७ ॥

अथ विस्मयशोकानामभवद्भ्राजनं जनः । चक्रन्द राजपुत्री तु दैवोपालम्भगर्भितम् ॥ १८ ॥ विप्रयोगं ददानेन कुमारेण
 समं मम । कृतान्त ! किं त्वया प्रापि पीयूषे क्षिपता विषम् ॥ १९ ॥ वैधेयोऽसि विधे ! सुप्ता नृत्वं तादृशं हरन् । निर्दयो वज्रहनु-
 दृचरितश्च त्वमेव हि ॥ १०० ॥ हा प्राणनाथ ! कल्पद्रोस्तव दूरेऽस्तु मे फलम् । न पाणिपल्लवोप्यापि मयका मन्दभाग्यया
 ॥ १०१ ॥ किं च प्रिय ! ममाख्याहि सुन्यस्तोऽपि मया हृदि । तस्मिन्नस्फुटिते नाथ ! सहसा निर्गतः कथम् ॥ १०२ ॥ विल-
 पन्तीति सा बाढं मूर्च्छिता भूतलेऽपतत् । उपचारैश्च बहुभिः पुनर्जज्ञे स चेतना ॥ १०३ ॥ उवाच विरहे पत्युर्ज्वलनः शरणं मम ।
 यदुत्तमकुलस्त्रीणामिदमेवोचितं भवेत् ॥ १०४ ॥ नृपो जगाद मा खेदं कुरु वत्से ! यतस्तव । न पाणिग्रहणं तेन योग्यतास्यपरे
 वरे ॥ १०५ ॥ सा प्राह तातपादानां वक्तुं नैतद्भि सङ्गतम् । व्यवहारो हायं भर्ता स तु यो मानितो हृदि ॥ १०६ ॥ तन्मे
 स एव शरणमथवासौ हुताशनः । अलं कालविलम्बेन यद्दूरे याति वः सुतः ॥ १०७ ॥ कथं निवर्तनीयेयमित्यार्त्तमनसोस्तदा ।
 नृपदेव्योर्विसस्सार दुःखं सुतवियोगजम् ॥ १०८ ॥ नृपो जयश्रियं ग्राह वत्से ! मम निदेशतः । मासमेकं प्रतीक्षस्व यथा शुद्धिं
 विधाप्ये ॥ १०९ ॥ दुर्ग्रहाभिग्रहा तस्थौ सापि देव्यपि दुःखतः । नृपस्त्वकारयत् शुद्धिं सर्वत्र प्रेष्य सादिनः ॥ ११० ॥ आघोषणा
 नरेन्द्रेण पुरीमध्येऽपि कारिता । कुमारशुद्ध्याख्यात्रे खराज्यस्थार्धं ददाम्यहम् ॥ १११ ॥ प्रधानगमनाज्ज्ञातोदन्तः कन्यापितापि
 हि । सर्वत्राशोधयत्प्रेष्य सादिनोऽनवसादिनः ॥ ११२ ॥ तत्पित्रोरुभयत्रापि त्यक्तराज्याङ्गकार्ययोः । कल्पकल्पा दिना यान्ति
 दुःखसाम्राज्यशालिनोः ॥ ११३ ॥ त्रिंशत्तमे दिने कन्या ग्राह पूर्णोऽधुनावधिः । तदादिशत येनाहं करोमि स्वसमीहितम् ॥ ११४ ॥

प्रतीक्ष्य चतुर्यामीमित्युक्त्वा ता स्थीकृता । सम्बोधयितुमारब्धा न चाप्यत्यश्चन ॥ ११५ ॥ तस्यां कृतोपवासात्
लोडपि पुरीजनः । चित्रलिरितराजने सर्वकार्यविवर्जितः ॥ ११६ ॥ ताम सायं वधारूढा चार्यमाणापि भृशुजा । सु
कुरीणा पूर्णचन्द्रमुखप्रभा ॥ ११७ ॥ स्वसन्यकृतमाक्रन्दं समकालं च शृण्वती । जङ्गमं तीर्थमेवेति श्लाघ्यमाना सखीजनैः ।
सङ्गमो दयितेनास्या असच्छीलेन जायताम् । इत्थमाद्यास्वमानोर्चैर्दृष्टस्त्रीभिः पदे पदे ॥ ११९ ॥ पौरलोककृतानन्देवोपाल-
गुण्वती । रात्रानुगम्यमाना सा निर्गता नगरादहिः ॥ १२० ॥ (चतुर्थिः कलापकम्)

नया गत्या नदीतीर्थे चिता चन्दनदारुभिः । कारिता ज्वलनजगलामालाभिरतिदारुणा ॥ १२१ ॥ चन्दनानगर
वद्विचिद्वदसर्पणात् । वासन्ते स्म दिगस्तस्या यज्ञसेन समन्ततः ॥ १२२ ॥ तुमार्यथ स्फुरदामचक्षुश्चित्ते व्यचिन्तयत् । अ-
समाम्नयः प्रस्तागः प्रियमङ्गमे ॥ १२३ ॥ तदा च तरणिस्तादृगसमञ्जसमीक्षितुम् । अक्षमोऽस्ताद्रिनो वार्द्धीं क्षम्पां दातुं
॥ १२४ ॥ चिताद्रुताशनजगलामालामीता इवाभितः । अनुससुः शिखरिणां शिखराणि विदङ्गमाः ॥ १२५ ॥ दृष्ट्वा
दुःखोपं दुःखिताया नमःश्रियः । सन्ध्याराममिषान्मन्ये हृदयं सहसाऽस्फुरत् ॥ १२६ ॥ वर्षगञ्जवधूद्योतीर्णां श्वगुरयो
नस्या व्यनिक्षपन्मौलिमग्मीलितभ्रद्रया ॥ १२७ ॥ मया श्रीपूज्यपादानां यत्किञ्चिद्विप्रियं कृतम् । कुलरूपधनमदैः प्र-
णापलात् ॥ १२८ ॥ लोभकैतवान्द्वैद्य तत्त्वम्यं सर्वमेव मे ! पूज्यपादाब्जामृद्गीत्यभाग्यं नाभूचिरं मम ॥ १२९ ॥
प्यपगुणथापि मयान्तरगतापि हि । निवनन्दनमार्येति स्मर्योहं पूजितकर्मैः ॥ १३० ॥ शुत्वेति वचनं तस्याः करुणं विनयां
धैर्यश्रुति विमुच्योवैः पूषन्मार घराधवः ॥ १३१ ॥ अवैकहेलया सर्वजनाक्रन्दे समुत्थिते । वनदेव्योपि चक्रन्दुः प्रतिशब्द

॥ १३२ ॥ उवाह वाहिनी नेत्राम्बुभिस्तत्र चमूकृतैः । अतिधीरैरपि तदा कैः कैर्न रुदितं नरैः ॥ १३३ ॥ सा ग्राह वह्निं भगवन् !
 साहसस्यास्य चेत्फलम् । अस्ति तत्परलोकेऽपि भूयाद्भूतापराजितः ॥ १३४ ॥ इत्युक्त्वा त्रिःप्रदक्षिण्य वह्निं यावत्तदन्तरे । झम्पां
 ददाति सा तावत्कश्चित्त्रागमन्नरः ॥ १३५ ॥ स च खड्गकरः ग्राह साहसेनामुना कृतम् । पित्रोराज्ञास्ति ते झम्पां यदि दत्से
 हुताग्ने ॥ १३६ ॥ धूमेन वदनं तस्याः सोऽपश्यन्नाह का शुभे ! । त्वं कस्य हेतवे चैवं साहसं च व्यवस्थसि ॥ १३७ ॥ कुश-
 ल्यस्ति समं देव्या देवः श्रीजयशेखरः । या चागता कुमार्यासीदिह साभूत्कथं शुभा ॥ १३८ ॥ पित्राज्ञायन्त्रिता साथ विरम्या-
 नलपाततः । तस्याननमपश्यन्ती प्रकाशं द्वेपभावतः ॥ १३९ ॥ मदीयप्रस्तुतार्थस्य कोऽयं विघ्नकृदागमत् । हृदये चिन्तयन्तीति
 तस्याख्यातुं प्रचक्रमे ॥ १४० ॥ या पृष्टा भवता साहं कुमारार्थे करोम्यदः । तं नृत्वं विना तातः कुशली सपरिच्छदः ॥ १४१ ॥
 वदन्त्येति तया मुक्ते महति क्रन्दितस्वरे । हर्षखेदयुतो दध्यौ कुमारो निजमानसे ॥ १४२ ॥ कृते मे क्षणदृष्टस्य सुमकोमलया-
 नया । सहसा सर्वमुज्झित्वात्मा तुलाग्रे नियोजितः ॥ १४३ ॥ तत्किञ्चिद्बहुक्करस्यास्याः सुकृतस्य करोम्यहम् । तदस्या न भविष्यामि
 कदाचन पराञ्जुलः ॥ १४४ ॥ इयं चम्पकमालैव लब्धा देवप्रसादतः । अम्लाना प्रेमसौरभ्या सदा वसतु मे हृदि ॥ १४५ ॥
 ध्यात्वेति तामुवाचायं यथार्थे मृगलोचने ! । करोष्येवं न तं दृष्टमुपलक्ष्यसेऽपि हि ॥ १४६ ॥ श्रुत्वेत्यस्या विस्मितायाः स्फूर्त्या-
 भूत्सधरोऽधरः । दध्यौ किमेव वक्तीदं किं च स्फुरति मेऽधरः ॥ १४७ ॥ तदा दर्शयितुमिव कुमारमुखकैवम् । नेत्रनीलोत्पलस्या-
 स्याद्रुद्रं विसेस्तामिव ॥ १४८ ॥ तापितानि तदङ्गानि सिञ्चन्निव सुधारसैः । सुधारुचिकदीयाय तस्याः सह मुखत्रिया ॥ १४९ ॥ (युग्मम्)

कुमारसुरचन्द्रं च निस्तन्द्रं चन्द्रोचिषा । वीक्ष्य कण्ठे विलयापि मुक्तकण्ठं रुरोद सा ॥ १५० ॥ आश्वासिता च तेनेयं तैलैर्म-
धुरयाश्रितैः । तमश्रं गलितुं लघं दुःखं स्वेदाम्मसा समम् ॥ १५१ ॥ रसौ विजृम्भितौ तुल्यमेव प्रेमप्रभोदयोः । अद्गतापमनस्तापा-
मतीतौ सममेव तत् ॥ १५२ ॥ अद्गानि च प्रफुल्लानि नयनेन्दीवरैः सह । अस्फुरच्च शरीरे श्रीः पुलकेन सह धणात् ॥ १५३ ॥

अथ तस्या दृढाश्लेषगमनीभूतगच्छमः । यत्किञ्चन मुमुं जातं तत्सर्वेणैव सुदुर्लभम् ॥ १५४ ॥ साक्षीकृत्य तमेवामिं ताम्र्यां
चिचोत्सरागततः । गान्धर्वेण विगाहेन विदधे पाणिपीडनम् ॥ १५५ ॥ तथा कथञ्चन तयोर्मिलितौ पाणिपङ्क्तौ । अवियुक्तौ यथा-
कामकैलस्यैः फिलिताविव ॥ १५६ ॥ साय ग्राह प्रियतम ! पौलोकेन संयुतौ । मदीयेन च सैन्येन बह्वाक्रन्दपरिश्रमात् ॥ १५७ ॥
त्यदीयेन वियोगेन समातेन च वर्मणा । तस्तत्तिन्यास्तटे वाहं देवो देवी च दुःखितौ ॥ १५८ ॥ कस्याप्यत्र तु नागन्तुमदायि
र्धपूषकम् । निर्विघ्नं प्रस्तुतं कार्यं मयाभिलषमाणया ॥ १५९ ॥ तद्गः समुचितं कर्तुं सुखं विप्रोः स्वदर्शनात् । कुमारोऽथ पुर-
स्कृत्य तामगात्तत्र विषेमः ॥ १६० ॥ आगच्छन्तौ च तौ वीक्ष्य जनोऽस्त्रायत तस्त्रियात् । तथाकर्णयतस्तस्य प्रेम द्विगुणतां
गदम् ॥ १६१ ॥ कुमारमागतं वीक्ष्य प्रतीहारस्तयान्वितम् । राघे व्यग्रपयस्तोऽपि शीघ्रमेत्य ननाम तम् ॥ १६२ ॥ निस्तरा-
शुभाराभिरात् पितृपदयम् । असिक्तं स तथा तापो यथा मूलाद्वलीयत ॥ १६३ ॥ नृपोऽपि तनयं प्रेक्ष्य जातानन्दाश्रुवि-
न्दुभिः । प्रह्वीचक्रे कुमाराय दातुं मुक्तालतामिव ॥ १६४ ॥ देवीमप्यागतं तयोत्कण्ठया यणनाम सः । तत्पादाम्बुजयोर्वेणी-
मलित्रेणीमिवादधत् ॥ १६५ ॥ प्रमोदेनानुटन्मातुः सर्वाः कञ्चुकसन्धयः । ऊचे च नन्दनं पुण्यैर्भुवां मे कोटिवत्सरीम्

१ नेत्रकमलैः ।

२ हर्षेण ।

३ कामभावैः ।

४ तपकर्षकम् ।

५ दण्डितवरात् ।

॥ १६६ ॥ जनं शेषमशेषं च कुमारो वीक्ष्य सादरम् । आसन्नो न्यपद्राज्ञो नम्रशीर्षः कृताञ्जलिः ॥ १६७ ॥ पित्रोः प्रियाया लोकानां सौरेरन्यनवारिणैः । कुमारस्याश्विताङ्गस्य शोभा काप्यद्भुताभवत् ॥ १६८ ॥ आनखाग्रं शिखाग्रं च कुमारं वीक्ष्य भूपतिः । उवाच स्वागतं वत्स ! स श्रोत्रे दर्शनेन वः ॥ १६९ ॥ पश्यतां क्व गतोऽसि त्वं कुतश्चागात्तवाद्भुतम् । चरितं भाति मे सोऽथ श्रोवाच रचिताञ्जलिः ॥ १७० ॥

देवस्यैव प्रसादोऽयं पश्य निम्नोऽपि पूज्यते । जनैर्यत्तस्य सा सम्भावना दिनकृता कृता ॥ १७१ ॥ देवावधार्यतां वीतं सर्वं विज्ञपये यथा । कापि केनापि नीतोऽहमिति जानामि नादितः ॥ १७२ ॥ प्रातस्त्वारामध्यस्थप्रासादे सप्तभूमिके । विबुद्धोऽद्राक्षमात्मानं दोलापल्यङ्कशायिनम् ॥ १७३ ॥ निविश्याहं ततो दध्यौ क्व पुरं मे पिता क्व च । काम्ना च क्व च सा कन्या क्व मे परिजनोऽखिलः ॥ १७४ ॥ स्वमोऽयमिन्द्रजालं वा किं वा मेऽसौ मतिभ्रमः । स्वर्गोऽयं नागलोको वा यावद्भ्यायाम्यदो हृदि ॥ १७५ ॥ तावद् द्वास्तोरणस्तम्भशीर्षाभ्यां वालिके उभे । अवतीर्णे रत्नमये मम विसयदायिके ॥ १७६ ॥ सुगन्धसरसस्वच्छ-वारिमाणिक्यकुम्भभृत् । तयोरेकाऽपरा पाणौ दर्पणं दधती पुनः ॥ १७७ ॥ ते वीक्ष्य स्वर्वधूतुल्ये विस्मितो यावदस्म्यहम् । तावदाद्या समागत्य ग्राह्य प्रक्षाल्यतां मुखम् ॥ १७८ ॥ तथा कृते मयादर्शमपरा मे समर्पयत् । यावद्वीक्ष्ये सुखं तावत् श्रुतो जयजयध्वनिः ॥ १७९ ॥ पृष्ट्वा कलसहस्ताथ कुत एष जयध्वनिः । सोचे पोतनभूनेतृजयसिंहस्य नन्दना ॥ १८० ॥ जयसुन्दरी-नामासौ कन्या नित्यं समेति च । प्रासादस्थां सत्यगिरं देवीं नन्तुं प्रियङ्करीम् ॥ १८१ ॥ (युगम्) असौ वरार्थिनी सन्ध्यात्रयेऽपि

पुरस्नेतवगम् । वीणाया वादनमिति पष्मासा व्यतिचक्रुः ॥ १८२ ॥ उन्नक्तिस्तुष्टया देव्याऽऽयोरादिष्टमित्यथ । सन्ध्याया
 समये यान जयन्त्यां जंगतो युवाम् ॥ १८३ ॥ विवाहवेदिकामध्यादन्वाले पाणिपीडने । इह चानयतं वेगात्तुभारमपराजितम्
 ॥ १८४ ॥ यतो नृपाग्रतो देववेनास्तीदं निवेदितम् । यः पत्यङ्गमलङ्कर्ता युष्मदुद्यानसौधगम् ॥ १८५ ॥ निवदकङ्कणो यथ विनये
 पुत्रिराकृतम् । प्रथमो प्रथमा तस्य गृहिणीयं भविष्यति ॥ १८६ ॥ (युग्मम्) तदावाम्भ्यां हस्तोऽसि त्वं तपस्या सुन्दर ! दिव्यपया ।
 धुने तत्प्रथिते पारदर्शयामि न दर्पणम् ॥ १८७ ॥ तावत्तत्रैव सम्प्राप्ता सहमा जयसुन्दरी । पाञ्चालीचरितं वीक्ष्य सौराक्षी सा
 व्यचिन्तयत् ॥ १८८ ॥ तस्मात्ति यद्भवे न स्यादिति सत्यग्रचोऽभवत् । विनयं पुर्वते क्वापि पुत्रिन्नाः किमचेतनाः ? ॥ १८९ ॥
 देव एवायमीदृशं रूपं मर्येषु नो यतः । प्यायन्ती व्युदिता ताम्भ्यां मा सुन्दरि ! विकल्पय ॥ १९० ॥ परोऽयं तुष्टया देव्या-
 ऽऽज्ञायितस्मर हेतवे । अपराजिततामायं माय हीमन्थराभवत् ॥ १९१ ॥ दिष्टिश्चादिष्टमभ्यार्पन्मयाध निजमाननम् । निरीक्ष्या-
 र्षित आदेशे पुत्रिके स्थानकं गते ॥ १९२ ॥ ततश्च जयसुन्दर्यां सकर्षूँ ममार्पितम् । ताम्मूलं कण्ठतो न्यस्ता कण्ठे मे वैनमालिना
 ॥ १९३ ॥ ताम्मूलार्दं मया दत्ता तस्याः कण्ठे स्वरुष्ठता । न्यस्ता पुष्काराली सोमे वेपः परिणयोचितः ॥ १९४ ॥ किमेव
 यो मया स्याते वृत्तान्ते दिव्यरासती । आनाय्य सार्पयन्मर्ता मया परिहिते च ते ॥ १९५ ॥ तयोने च सविनयं जनोऽयं
 निम्बिलोऽपि यः । ततः सार्यं परिक्रमयि तदादेन्यमर्तग्रयम् ॥ १९६ ॥ यौष्माकं दर्शनं प्रापि दृष्ट्वाप्यं यत्प्राभादतः ! सां देवी-
 मन्त्रेण गत्वा यथादेशः प्रज्ञापते ॥ १९७ ॥ आराग मयोने मा पूज्या मयापि तर दर्शनात् । मा प्राह गूयं यथेष्ट कृतार्थो
 तद्भयान्गरम् ॥ १९८ ॥ ततः पुरस्मरन्मयायलिनः मापि पृष्टवः । कतिपियेदिरुक्तायुक्तायेमाथ तु बहिःस्थितम् ॥ १९९ ॥ मया

१ वेपथः । २ यौष्माकिन् । ३ व्यासमुकृतिवती भक्त्या तर्पयितुमशोक्तवता । ४ तत्रैव तत्पुत्रकपुत्राणाम् वनमालादिभिर्बन्धितम् ।

तथा च गत्वाथ बहुद्रव्यैः सुगन्धिभिः । हसन्तीव वदन्तीवार्चिता देवी प्रियङ्करा ॥ २०० ॥ विज्ञप्ता च मया देवि ! त्वया कार्यं
 प्रियङ्करि ! । कुशलं तातपादानां मालुः पुत्र्याश्च भूपतेः ॥ २०१ ॥ तथाथ वादिता वीणा यन्माधुर्याद्विधुर्दिवा । नोदेति चिन्त-
 यन्नेवं मा मे यातु मृगोऽङ्कतः ॥ २०२ ॥ ततस्तया सहैवाहमागमं तत्र मन्दिरे । किञ्चिन्मुक्त्वा परिजनं सा निजावासमासदत्
 ॥ २०३ ॥ माऽऽख्यदृष्टान्तमम्बायाः सा राज्ञे सोऽथ विस्मितः । प्रैषीद्भोगोपभोगाङ्गान्यखिलानि कृते मम ॥ २०४ ॥ गणकैर्ग-
 णिते लग्ने सामग्री विदधेऽखिला । व्याहृताः स्वजना भूपाः प्रधानान्ग्रेष्य सर्वतः ॥ २०५ ॥ सुमुहूर्तेऽथ मिलिते राजके निजकै-
 ऽखिले । सर्वानन्दमयं जज्ञे पाणिग्रहणमद्भुतम् ॥ २०६ ॥ राज्ञाष्टादशकोट्यो मेऽष्टापदस्य शतं गजाः । दशलक्षास्तुरङ्गाणां दत्ताश
 कर्मोचने ॥ २०७ ॥ सर्वत्र स्वनरान्मुक्ताऽनाख्याय निशि निर्गतः । त्वया खेदो न धार्योऽहमेष्यामि कैतिथैर्दिनैः ॥ २०८ ॥ भित्तां
 वर्णां लिखित्वेति कस्तूर्यां करवालभृत् । अद्यैव चलितः प्राप्तः समिलायुगयोगवत् ॥ २०९ ॥ यद्यद्य तात नायामि तज्जीवन्तो
 क्षुपा न वः । नियमेन भवेत्तेन राधावेध इवाभवत् ॥ २१० ॥

अथ वत्साभिजातोऽसि वदता मेदिनीभुजा । रोमाञ्चितशरीरेणाश्लेषे गाढं स्वनन्दनः ॥ २११ ॥ सन्तोषजागरं कृत्वा निशि
 भानूदये ततः । आरोह्य सिन्धुरस्कन्धे धरणीशो वधूवरम् ॥ २१२ ॥ अकारयत्पुरस्यान्तःप्रवेशकमहोत्सवम् । वर्धापनानि जातानि
 परितोऽपि पुरान्तरा ॥ २१३ ॥ आनेतुं ग्रहिता राज्ञा प्रधाना जयसुन्दरीम् । मुदां कुमारनामाङ्कां समर्प्य प्राभृतानि च
 ॥ २१४ ॥ ते द्वाः स्यावेदिता नत्वा राज्ञः प्राभृतमार्पयन् । असमानं च सन्मानं तेनापि विदधे मुदा ॥ २१५ ॥ प्रधानैर्जयसुन्दर्या

मुद्रारत्नं समर्पितम् । सा न्यास्यदद्गुलौ विप्रलम्भतापापहारि तत् ॥ २१६ ॥ तदा कथमनाख्याय कुमारोऽगादिति स्वयम् । राज्ञा
 पृष्टे निजगर्दृष्टान्तमखिलं च ते ॥ २१७ ॥ नृपः प्रोवाच नो भिचौ वर्णाः स्युर्लिखिता यदि । तदस्या अपि सन्देहोऽमविष्यत्
 जीवितं प्रति ॥ २१८ ॥ स्वर्णकोटिं ततस्तेभ्यः प्रसादेन ददौ नृपः । तुष्टया च कुमार्यां ते निन्यरे निजमन्दिरे ॥ २१९ ॥ पुनः पुनर्वि-
 योगाश्रितायनिर्वापणोपधम् । अदृच्छत्सा कुमारस्योदन्तं युतिसुधारसम् ॥ २२० ॥ साय स्वतावानुज्ञाताश्चेभाद्यादाय तैर्युता । क्रमाद्रता
 पतिपुर जयन्ती रूपतः सुरीः ॥ २२१ ॥ रतिप्रोतिसदृशाम्यां ताम्यां युक्तोऽपरजितः । कुमारोऽभिमुखं तस्यौ रूपेण विपमायुधः
 ॥ २२२ ॥ अन्यदा प्रपलो दाहज्वरो देव्या अजायत । त्यक्तान्यकृत्यो भूषालस्तचिकित्सामकारयत् ॥ २२३ ॥ न कोप्यस्य प्रतीकारं
 बन्धे देहान्तरा भिषक् । उवाच बहिरुपानेऽधिष्ठिते रग्विपाहिना ॥ २२४ ॥ अस्ति वापी तदुद्धृतैरम्भोजैः सेतुरे कृते । दाहोपश-
 मिता भूपल्लवधिन्तातुरोऽभवत् ॥ २२५ ॥ (युग्मम्) फलतः प्रविशेज्जीवविर्गच्छेत्कस्ततो वनात् । न च स्वेन परेणापि कार्यमेत-
 रप्रसाध्यते ॥ २२६ ॥ तदाऽऽयातः कुमारस्तं नतः प्रथाममुखच्छविम् । वीक्ष्यापृच्छधृपोऽप्याख्यदयोवाचापरजितः ॥ २२७ ॥
 चेन्मानयामि पदानि तस्माहं वनयोसि वः । नृपः प्रोवाच दुःखाग्निं मा ज्वालय वदधिति ॥ २२८ ॥ राज्यधीयमनाथां मा दुरु-
 वत्स ! सुतोऽव्यदत् । जीधन्तं तात ! मन्ये स्वं मातुरातुरताह्वेः ॥ २२९ ॥ प्राणा भवे भवेऽपि स्युर्न तात ! समयस्त्वयम् ।
 ततो यदुर्लभं तत्र यत्नः कार्यो मनीषिणा ॥ २३० ॥ प्राणानम्यां ददौ मद्यं तस्यैवांशेऽदाम्यहम् । ततः किञ्चित्कृतं मे स्वादय
 दध्यौ घराधिपः ॥ २३१ ॥ निर्मेन्यो रुचिरो नास्य घ्यात्सेति स्वाङ्गरथरुम् । व्रतानि पञ्चशोऽमुग्रदमुञ्च परिरक्षितुम् ॥ २३२ ॥

तेन ते भोजिताः स्निग्धं द्यूतपूरादिभोजनम् । अतीव तेषु निद्राणेष्वपद्वारेण निर्ययौ ॥ २३३ ॥ विद्युदुत्क्षिप्तकरणाद्वयमुल्लङ्घ्य
 सोऽगमत् । उद्यानस्यान्तिके दृष्यौ प्रतीक्षेऽर्कोदयावधि ॥ २३४ ॥ कुमारसाहसं द्रष्टुमिवोदिते दिवाकरे । स्मरन्पञ्चनमस्कार-
 मुद्यानमविशच्च सः ॥ २३५ ॥ तदीयपुण्यमाहात्म्यात् दृग्विपो निर्विपोऽभवत् । वनदेवीकेशपाश इव दृष्टश्च तेन सः ॥ २३६ ॥
 दीर्घिकायास्ततः पद्मैर्द्विपृष्ठः स पूजितः । उक्तं च भगवन्भूयाः प्रसन्नो मे क्षमस्व च ॥ २३७ ॥ इत्युक्त्वा यावदुद्यानान्निरगा-
 चावता नृपः । ज्ञात्वा तं गतमुद्यानमायासीत्तस्य सम्मुखः ॥ २३८ ॥ नत्वा कुमारोऽल्लभेकमार्पयत्प्राह भूपतिः । अत्यद्भुतं चरित्रं
 ते वत्स ! वाचामगोचरम् ॥ २३९ ॥ स ग्राह सवितुर्दीप्त्या दूरे याति तमो मम । आख्यच्च सर्वं वृत्तान्तं नृपो हर्षादुवाह च
 ॥ २४० ॥ ततो नृपार्पिताश्चाधिरूढोऽयं भूभुजा समम् । सौधमागत्य तैः पद्मैर्मार्तुः शय्यामसज्जयत् ॥ २४१ ॥ गते च सहसा
 देहदाहे कीर्तिरकृत्रिमा । प्रससार कुमारस्याभूवन् वर्धपनान्यथ ॥ २४२ ॥ निशश्च पश्चिमे यामे सर्पः स्वप्ने जगाद तम् । तुष्टोऽहं
 ते त्वयागम्यमुद्याने मम निर्भयम् ॥ २४३ ॥ फलपुष्पादिकं सर्वमादेयं च यथारुचि । स नित्यमानयत्येकस्ततः पुष्पफला-
 दिकम् ॥ २४४ ॥ कृत्वा मालाद्वयं कण्ठे पिबो रोपयते सदा । व्रूते चादिश्यतां तन्मे यन्मयापि हि सिध्यते ॥ २४५ ॥
 तावूचतुर्यदि पुण्यमगण्यं किञ्चिदस्ति नौ । भवे भवेऽपि तद्भूयाद्भवानेवाङ्गसम्भवः ॥ २४६ ॥ त्वदीयैः सुचरित्रैर्यन्नेत्रस्थमपि
 हर्षजम् । जलमङ्गानि सर्वाणि शीतलीकुरुते सुत ! ॥ २४७ ॥ दृग्विपस्तु कुमारेण कुसुमाञ्जलिमोचनात् । क्षीरस्य पायनाद्वापि
 वाढमावर्जितो हृदि ॥ २४८ ॥

तस्यैवं विनयस्य बहवः शरदो ययुः । अन्यदा शिरसोऽर्ज्यो स नागमन्नागमधमः ॥ २४९ ॥ दुग्धलुब्धस्तु नागृह्णन्ना-
 मोऽन्यदशनं न च । कोऽप्युद्याने विशेषत्र विनिकमपराजितम् ॥ २५० ॥ धुषितोऽहस्रिकं सोऽस्याचुर्येऽह्नि निधनं गतः । क्षेत्रपालो-
 ऽमरद्वयचरणैर्जन्म सोऽस्मरन् ॥ २५१ ॥ मत्वा संस्कार्यमाणं स्वमङ्गं चन्दनदारुभिः । कुमारैणावधेस्तस्थानवधिप्रेमजातवत्
 ॥ २५२ ॥ दृष्ट्वा च कृतवैद्येन निरुपदानस्य दर्शनम् । ऊचे च मित्र ! मां वेत्ति क्षेत्रेऽशोऽसीति सोऽबदत् ॥ २५३ ॥ विशेषं तु
 तस्याऽऽल्ल्यातं ज्ञास्याम्यथ स आलपत् । त्वत्संसर्गादहं शुद्धभावो देवोऽमवं सखे ! ॥ २५४ ॥ त्वया संस्कार्यमाणं तदेहं वीक्ष्या-
 तिहार्हितः । आगतोऽस्म्यत्र चेद्वदधि स्वाचासं त्वां ततो नये ॥ २५५ ॥ तन्मते तमनैपीत्स रत्नहृद्वाचलं क्षणात् । कपाटान्स्फा-
 टिकानुद्वाढ्य च मध्ये प्रवेशितः ॥ २५६ ॥ हतध्वान्तानमणीरादीनपश्य च सहस्रद्वयः । सोढ्यमानं पदाचरते दिव्यनार्यो च
 कूपतः ॥ २५७ ॥ क्षेत्राधिपोक्तस्तन्त्रीरुर्ध्वस्तादलोदरम् । पपी कर्परसमगन्धं केलि जलेऽप्यधात् ॥ २५८ ॥ दृष्ट्वा चामृतमेवै-
 तत् श्रीरस्य च नृपाधिका । देवदूष्याण्यदृष्ट्वानि दत्तान्यसौ सुपर्बणा ॥ २५९ ॥ गत्योद्याने च पुष्पाण्यादस्य प्रसादमागतः । रत्नानि
 जिनविम्बानि पूजयामासतुर्मुदा ॥ २६० ॥ कुमारस्तानि विम्बानि पूजयित्वा अनुनिजम् । जीवितं च कृतार्थत्वकलितं मतवान्मुदा
 ॥ २६१ ॥ क्षेत्रेऽनेन जिनेऽग्रे तस्य दर्शनहेतवे । द्वाविंशत्पात्रसम्बद्धं नाटकं प्रकटीकृतम् ॥ २६२ ॥ दृष्ट्वा कुमारो भगवति सीमा
 रम्पेषु वस्तुषु । वीते च नाटके ग्राह कुमारं क्षेत्रनायकः ॥ २६३ ॥ रत्नमालां गृहाणेमामन्यत्कार्यं च ते भवेत् । यत्किञ्चित्तदहं
 वीक्ष्यस्तत्रोद्याने निग्राहणे ॥ २६४ ॥ आदाय रत्नमालां स पुनर्दर्शनमर्थयन् । नीतश्च सीधपत्यङ्गं तेन दुष्कारपात्रतः ॥ २६५ ॥
 दृष्ट्वा च रत्नमालेयं पित्रोः कस्मार्पणोचिता । ग्रातुर्दुष्प्रतिष्कारत्वाभिधिक्ये च तदर्पणम् ॥ २६६ ॥ न्यस्यन् कण्ठे स्वनं प्रासः पृष्ट

एष महीशुजा । दिव्यान्येतानि वस्त्राणि दिव्यः परिमलश्च ते ॥ २६७ ॥ रत्नावल्यां तथैकैकं रत्नं राज्यार्थमर्हति । रात्रिवृत्ते तदाख्याते सजनो विसितो नृपः ॥ २६८ ॥ उवाच भवता वत्स ! देवा अपि वशीकृताः । कृतार्थोऽसि त्वया दीर्घ जीवितं प्रार्थयेतु ते ॥ २६९ ॥ तातस्येति गिरा धन्यमन्योऽजनि नरेन्द्रजः । कृत्यमेतद्वि पुत्राणां रञ्जनं जनिकारिणोः ॥ २७० ॥ रत्नमालां भक्तिमिव मातुः कण्ठे न्यधत्त सः । पृष्टो राज्ञाऽवदत्तस्या गाढं दुष्प्रतिकारताम् ॥ २७१ ॥ नृपः प्राह त्वदन्यः को जानात्येवं सुनन्दन ! । दध्यौ सुतो रत्नमालां दास्ये तातस्य चापराम् ॥ २७२ ॥

गतो निश्चयन्यदोधाने निशीथे सुरमैक्षत । तेनोचेऽहं स्मृतः कस्मात्स प्राहोत्कण्ठितोऽधिकम् ॥ २७३ ॥ सित्वाह क्षेत्रपालस्तं ज्ञातं रत्नावलीकृते । कण्ठादुत्तार्य सौवात् स ददेऽन्यश्च समाददे ॥ २७४ ॥ क्षेत्रेशः प्राह मेऽर्थस्ते निजः कथ्यं ततो मम । कुमारः प्राह कल्पद्रोः किं किं सम्पद्यते न वा ॥ २७५ ॥ तमापृच्छयागते देवे स दध्यौ पुण्यतोऽखिलम् । सम्पद्यते ततस्तस्यार्जने कार्यः सतोद्यमः ॥ २७६ ॥ व्यायन्निति समागत्य पितुः कण्ठे न्यधादिमाम् । पृष्टो वृत्तान्तमाख्यच दध्यावथ मुदा नृपः ॥ २७७ ॥ सुतः कीदृक् कृतज्ञोऽयं यदाद्या मातुरर्पिता । रत्नमाला मम परा यौवने कोऽपि नेदृशः ॥ २७८ ॥ यौवने भोगवृष्णार्त्ताः सुता हि स्तुर्वधूमुखः । पित्रोस्त्वखण्डं विनयं विरला केऽपि कुर्वते ॥ २७९ ॥ इत्यानन्दितततोऽयं सर्वेषु जिनवेश्मसु । मंहं च महिमानं च भावशुद्ध्या व्यथापयत् ॥ २८० ॥ उद्धार च जीर्णानि जिनवेश्मानि सर्वतः । बहुशो रथयात्राश्चाकारयद्विस्तरेण सः ॥ २८१ ॥

अथार्धरात्रे रुदितं स्त्रियः श्रुत्वा नरेन्द्रजः । कृपाणपाणिस्तत्रागात् तत्पृष्ठे च नरेश्वरः ॥ २८२ ॥ रत्नाभरणसम्भारध्वंसितध्वान्तविस्तराम् । तामुवाच कुमारश्च गुप्तोऽश्रौषीच्च तत्पिता ॥ २८३ ॥ का त्वं रोदिषि कस्माच्च सोचे ख्यातुं न युज्यते ।

त्वं तु सत्पुरुषो येनोपचिकीर्षुरिहागतः ॥ २८४ ॥ तत्तवाख्याम्यहं देवी राज्ञोऽग्निष्टाय रोदिमि । तत्कीदमिति तेनोक्ते सोचे
 सायं विनङ्गयति ॥ २८५ ॥ येनास्ति योगिनीपृन्दं निखिलं मिलितं पुरः । आस्फालितदमरुकं कुर्वन् किलकिलारवम् ॥ २८६ ॥
 तन्मन्त्रसाधनार्थं द्वात्रिंशद्वृक्षधधारिणम् । तं होषिष्यन्ति तालेन दुग्धेनाहं प्ररोदिमि ॥ २८७ ॥ नृराजं तदिदं रक्षाम्यहं प्राणि-
 रपि स्वकैः । न किं गृह्णन्ति मां मर्त्यमेवंलक्षणलक्षितम् ॥ २८८ ॥ मुलक्षणगरीरस्त्वं दत्ते यद्यग्निकुण्डके । क्षम्पां तदेतद्भूपस्य
 दुरितं याति दूतः ॥ २८९ ॥ श्रोत्रे कुर्यारोऽन्यस्यापि कृते सत्पुरुषा अद्यन् । त्यजन्ति किं पुनर्विधवान्यवस्थास्य हेतवे ॥ २९० ॥
 यावत्परिकरं बद्ध्वा दयात्या पञ्चनमरिक्कयाम् । प्राणं प्रपयार्हत्पादान् स कुण्डामिमुखोऽचलम् ॥ २९१ ॥ तावन्निपेदु कामोऽपि
 नृपो देव्यनुभावतः । वक्तुं द्यक्तोऽभयसैव न च चालयितुं पदम् ॥ २९२ ॥ सा द्रस्यामि कुमारस्य मृत्युमित्येव चिन्तयन् ।
 असिधारां न्यधात्कण्ठे कुण्ठतां प्राप साधिकाम् ॥ २९३ ॥ स्थिरानाथस्ततस्तस्यै नारकस्फारकष्टमृदु । कुमारं वीक्ष्य योगिन्यश्चक्रुः
 किलकिलारवम् ॥ २९४ ॥ ऊचुश्चान्योपकारकमिष्ट ! क्षम्पात्र दीयताम् । क्षम्पां स्मृत्यदादेय स्मृतपञ्चनमस्क्रियः ॥ २९५ ॥

अयात्मानमयं वीक्ष्य स्वर्णपुञ्जोपरिस्थितम् । विस्मितो योगिनीचक्रं नाद्राक्षीन्नाशुशुक्षणिम् ॥ २९६ ॥ दक्ष्यौ च
 किमियं माया देवो भूत्वाथ देवता । कुण्डलाग्रण्याः प्राह तुष्टेऽसि वरं दृष्टु ॥ २९७ ॥ कुमारः प्राह तुष्टेऽसि चेत्तदाख्याहि
 किंत्वदः । स प्राह नृशंस त्वां संसदि स्वर्गिणो प्रभुः ॥ २९८ ॥ एक एव कुमारोऽयं सृष्टिं श्लाघ्योऽपराजितः । पित्रोर्निमित्तं यः
 सौवप्राप्त्यानपि विशुद्ध्यति ॥ २९९ ॥ अथर्षानोऽहमिति त्वत्परीक्षार्थमागतः । दृष्टे त्वत्साहसे मन्ये मथवानर्घ्यवागभूत् ॥ ३०० ॥

धन्यौ तौ पितरौ पुत्रौ ययोर्जातस्त्वमीदृशः । जनो जनपदश्चापि ययोः स्वामी भविष्यति ॥ ३०१ ॥ तं श्लाघित्वेति तत्तस्य
 स्वर्णं दत्त्वा च निर्जरः । अदृश्योऽभूत्कुमारस्य पित्रोर्भक्तिरवर्द्धत ॥ ३०२ ॥ तत्र कनकं मुक्त्वा गच्छंस्ततं ददर्श सः । ततश्चा-
 श्लिष्य राज्ञोक्तः पुनर्जातोऽधुना सुत ! ॥ ३०३ ॥ कुमारः ग्राह किं सर्वं तातेनैतद्विलोकितम् । नृपोऽथ स्वकृतं सर्वं तस्याख्यत
 सोऽवदत्ततः ॥ ३०४ ॥ तातं पातयतो दुःखे धिगस्तु मम जीवितम् । दुःखं नो यत्र मा भून्मे वासरः स कदाचन ॥ ३०५ ॥
 इदं तु दुष्करं चक्रे यदर्थं वित्त्य तत्स्वयम् । फलत्यनेकधा युष्मद्भक्तिकल्पलता मम ॥ ३०६ ॥ इदं चित्रं तु लब्ध्वापि भक्ति-
 कल्पलतामिमाम् । युष्मत्प्रत्युपकारेऽहमसमर्थोऽनृणो न हि ॥ ३०७ ॥ इत्थं सुतगिरा ग्रीतः प्रमोदाश्रु परित्यजन् । नृपः ग्राह
 तवाभक्तिर्न युगप्रलयेऽपि नौ ॥ ३०८ ॥ कृतार्थौ सर्वथाप्यावां भवताङ्गभुवा भुवि । यस्यै ते श्लाघते मध्येसममित्यमृभूपतिः
 ॥ ३०९ ॥ प्रातर्न्यस्ताश्च ताः कोशे द्वात्रिंशत्स्वर्णकोटयः । जनो देवमिवामन्त कुमारं स्वचरित्रतः ॥ ३१० ॥ नृपो नृपश्रियं
 न्यस्य सुते व्रतधरः स्वयम् । तिमिरार्याभिधाचार्यपरिचर्यापरोऽभवत् ॥ ३११ ॥ चिरं निरतिचारं च चारित्रं परिपाल्य सः ।
 परिणामविशुद्धिस्थो देवो वैमानिकोज्जनि ॥ ३१२ ॥ इति पुत्रप्रभावेण जयशेखरभूभुजा । लोकद्वयसुखं प्राप्तं प्रियपुत्रा-
 स्ततः शुभाः ॥ ३१३ ॥

कलहंसस्ततः ग्राह प्रिये ! यदि तवेदृशा । सुतेन कार्यं तदहं यत्तिष्ये स यथा भवेत् ॥ ३१४ ॥ इति ताभ्यां देविकाभ्यां
 भाषिते निजभाषया । भानुश्रीः ग्राह चक्राङ्गयुगममेतन्मनोहरम् ॥ ३१५ ॥ तद्दृष्ट्वा केलिकृते क्षिप्यतां स्वर्णपद्मरे । अन्योऽन्य-
 मनयोरावामालापं शृणुवो यथा ॥ ३१६ ॥ किञ्च देव ! यदेवं स्यात् सुतार्थं पक्षिणामपि । आदरो युज्यते तन्नौ देवताराधनोद्यमः

॥ ३१७ ॥ सेना मुक्तालता चापि यथा नायकवर्जिता । न श्रोमते तथा नारी रंरीरजविवर्जिता ॥ ३१८ ॥ देवः प्रेमवद्वो याव-
 च्छादने नरीधरः । मनागुड्डीय सत्तावन्नातिदूरमस्थितम् ॥ ३१९ ॥ ब्रजन् तब श्रुनैरित्यं प्राविशत्कदलीगृहे । तदनु प्रविशन्
 भूपोऽप्यमदेको सुराङ्गनाम् ॥ ३२० ॥ विलसेऽथ नृपे प्राह देवी माणा विलयताम् । नैतत्पक्षिपुगं सत्यं मायेयं विदधे मया
 ॥ ३२१ ॥ यथा करोति भानुध्रीः पुनरेच्छां सति नन्दने । कदापि राज्याधिपुत्री निर्माधा न भवाम्यहम् ॥ ३२२ ॥ तत्त्वं
 पाचन्य क्लिञ्चिन्न स्वान्मोपं देवदर्शनम् । नृपः प्रोकाच तदेवि । देहि भानुश्रियः सुखम् ॥ ३२३ ॥ देवी प्राद्वतिजातं चेतनयं
 वत्स ! बाञ्छति । कम्मासन् तत्र तदेहि पूजयायत्नपार्हतीः ॥ ३२४ ॥ विधेसष्टाद्विक्रान्तत्र सहे कुरु यथोचितम् । फलं गृह्णाम
 कल्पद्रोरस्मात्पुत्रफलप्रदम् ॥ ३२५ ॥ स्वमे पश्यति भानुध्रीः स्मेरं पत्राकरं यदा । यदा पुष्पफलाकीर्णाः स्फुल्लयोषानपादपाः
 ॥ ३२६ ॥ तदा देयं फलं वररा भावी त्वदधिकः सुतः । इति प्रोच्यार्पयित्वा च फलं देवी तिरोदधे ॥ ३२७ ॥ भानुध्रीस्तत्फलं
 वीक्ष्य नृपहस्ते जगद् वन्दु । देव कम्मादिदं नभ्यं स वृत्तान्तं ततोऽन्यत् ॥ ३२८ ॥ लोकेश्वरचरित्रो नो पुनो भावीति तौ हृदा ।
 कलिवौ निचिलामस्य वार्तापि अमदप्रदा ॥ ३२९ ॥

नृपोऽन्यदा बलकेलि दीर्घिकायां प्रियासुतः । आरेभे मात्यसौ तत्र रत्येव मकरम्बजः ॥ ३३० ॥ क्रमोक्तप्रेषिवश्वोज रुष्ठा-
 सविपुल्लरुद्रा । रागं च कञ्जलं चापि हस्ताऽधरधग्भवम् ॥ ३३१ ॥ विसंस्पृष्टान् कुन्तलीय कुर्वता कायलाधवम् । जलेनापि
 मुदा भानुश्रियः प्राणप्रियापतिम् ॥ ३३२ ॥ (पुष्पम्) बलकेलि विपत्त्यापात् स्वस्थानं पुलोत्तमः । मयनोत्तीर्णया साक्षादिव

लक्ष्म्या तया सह ॥ ३३३ ॥ कुलदेवी गिरा सोऽथ श्रद्धया चैत्यपद्धतौ । महं च महिमानं च नव्यं नव्यं व्यथापयत् ॥ ३३४ ॥
दिनास्ते ग्रणदचूर्यप्रतिनादितसागराः । उन्निन्द्रविष्णुसम्भाव्यमानया श्लाघिताः श्रिया ॥ ३३५ ॥ राज्यकार्याणि सन्त्यज्य गुरू-
ण्यपि धराधिपः । एकतानमनास्तेने जिनवेरुममहोत्सवान् ॥ ३३६ ॥ यत्र पञ्चामृतैस्तत्र पारावारा इवागमन् । नन्दनादिवनानीव
फलपुष्पकदम्बकैः ॥ ३३७ ॥ सन्दूषधूमलतया स्वर्णचैत्योपरिस्थया । स्वर्णाद्रिशिखरे यत्रोल्लसन्त्या चूलिकायितम् ॥ ३३८ ॥
यत्र भाति त्रिलोकीव मिलिता महमीक्षितम् । जनैः कुण्डलिभिर्नैत्रनिमेषपरिवर्जितैः ॥ ३३९ ॥ चारित्रिणां मुनीनां च पर्युपास्ते
पदौ नृपः । सङ्घं चतुर्विधं चिन्तामणिप्रतिममर्चति ॥ ३४० ॥ गतेषु बहुमासेषु तयोर्धर्मजुयोरिति । पुष्पिताः फलिताः सद्यस्तरवश्च
घनाश्रयाः ॥ ३४१ ॥ भानुश्रीश्च तदापश्यत्पश्चिमग्रहरे निशः । श्रीदेवीसङ्गतं स्वप्ने विनिर्द्वन्नलिनीवनम् ॥ ३४२ ॥ जानाति च
श्रिया देव्या जायमानाभियेकया । मनोहरो विनोदाय हंस एकः समर्पितः ॥ ३४३ ॥ प्रबुद्धा च प्रमुदिता प्रख्याति स्म प्रियाग्रतः ।
नृपः प्राह सुतो भावी सदाचरणरागवान् ॥ ३४४ ॥ साऽवध्वात् शकुनग्रन्थिमथार्केण नभःश्रियः । सङ्गे त्रस्ता तमोवेणी तारा-
कुसुमशोभिता ॥ ३४५ ॥ स्तुतिव्रतोऽपठत् हंसस्तवेव विपुले कुले । नभस्यवतरत्येव प्रातःकृत्यानि तत्कुरु ॥ ३४६ ॥ सत्कारैः
स चमत्कारान् विधाय स्वमपाठकान् । अपृच्छत्ते ततः प्राहुः पुत्रं कल्पद्रुमोपमम् ॥ ३४७ ॥ अथोपभुक्ते प्राग्लब्धकल्पद्रुमफले
तया । तस्यामवातरद्गर्भः पूर्वस्यामिव भास्करः ॥ ३४८ ॥ तस्या गर्भानुभावेन कायकान्तिरभूत्परा । नभःश्रिय इवोदेत्य सूर्य-
मण्डलरुग्युपः ॥ ३४९ ॥ युक्ताहारविहारैः सा पुष्टिकृद्भिस्तथापदैः । रक्षाकण्डकचन्धैश्चारक्षदोहदलक्षणम् ॥ ३५० ॥ तस्याथो-
त्तार्य ते चक्षुर्दोहं हर्तुं क्षणे । लवणं च जलं चापि वृद्धस्त्रीभिः पदे पदे ॥ ३५१ ॥ अथ तृतीये मासेऽस्याः शाश्वताशाश्वतान्

जिनान् । नित्यं पूजयितुं सद्धमप्यजायन्त दोहदाः ॥ ३५२ ॥ नन्दीश्वरादीषु तथा विमलाचलादितीर्थेषु तां नृपतिरव्ययिमानयान् । निन्ये यथोचितमथो विदधे च संयजूं प्रमोदमरमेदुस्मानसः सः ॥ ३५३ ॥ हंसा हंमलाग्रे सुपुत्रविषयापराजितमयां कथिता तूरे भानुधियस्तथा यर्भमम्भृतिः ॥ ३५४ ॥

इति चन्द्रगच्छे श्रीरत्नप्रभसूरिशिष्यश्रीमानतुद्रसूरिविरचिते श्रीश्रेयांसचरिते महाकाव्ये
'मयत्रयनिपदे प्रथमभयवर्णने भानुश्रीगर्भसंभृत्युपायवर्णने चतुर्थः सर्गः ॥

पञ्चमः सर्गः ।

अथ पूर्णेषु मासेषु लग्ने लग्ने सुसुन्दरे । ग्रहव्यूहे तदालोककौतुकेन किलोच्चगे ॥ १ ॥ अपि कृष्णचतुर्दश्या निशीथेऽर्चिः
 प्रपञ्चयन् । सार्द्धं जनप्रमोदेन तनयः सुपुत्रे तथा ॥ २ ॥ (युग्मम्) चेष्ट्योऽहं प्रथमिकया पृथ्वीनाथमवर्द्धयन् । अदात्स भूषणं तासाम-
 पिन्ये च दास्ताम् ॥ ३ ॥ ततश्च पञ्चशब्दाद्यस्फीतसङ्गीतसङ्गतम् । करशुक्लविनिर्मुक्तं युक्तं देवार्चनादिभिः ॥ ४ ॥ विशदक्षत-
 पात्रौघमागच्छत्स्वेचराधिपम् । दीयमानमहादानं वर्धापनमजायत ॥ ५ ॥ (युग्मम्) द्वादशे वासरे तस्य स्वमस्यैवानुसारतः ।
 नलिनीगुल्म इत्याख्या प्रकृता कृतविस्तरम् ॥ ६ ॥ धात्रीभिः पञ्चभिलाल्यमानोऽवर्धत स क्रमात् । रत्नाङ्कुर इवोत्तेजा रोहणाद्रि-
 गुहागतः ॥ ७ ॥ केशाग्रनद्धसौवर्णपूर्णमानविशेषकम् । सयमानः स्फुरत्यारिप्लवपाण्यंहिपल्लवः ॥ ८ ॥ सुगन्धिगन्धोऽल्लवत्रलत्रैः
 सम्मुखवीक्षकः । कर्पन्यूनः पुनः कुर्वकचानुत्सङ्गसङ्गतः ॥ ९ ॥ कुमारः कुलते राजस्तां कामप्यभिनिर्वृतिम् । या दूरतोऽस्तु देवानां
 देवेशामपि नास्ति सा ॥ १० ॥ (विशेषकम्) नरेन्द्रैः खेचरेन्द्रैश्च द्वपाण्यङ्गाः कृतार्थिताः । दर्शनग्रहणन्यासैः सुतस्यास्य गुणा-
 वधेः ॥ ११ ॥ भालनेत्रकपोलेषु स चिरं चुम्ब्यते नृपैः । क्रीड्यते शिष्यते वक्तुं विधीयन्ते चट्टनि च ॥ १२ ॥ मामेतेति कृता-
 स्याभिर्दर्शितक्रीडनादिभिः । आकार्यतान्यराज्ञीभिरम्बाक्रोडगतश्च सः ॥ १३ ॥ निरीक्ष्य क्रीड्यमानं तं तादृक्षसुतहेतवे । निर-
 पत्यान्यराज्ञीनामुत्कण्ठा जायतेऽधिकम् ॥ १४ ॥ सुधामुचः सलवणा अपि चित्तमलिम्लुचाः । सुप्रशस्या जनस्यासस्तदुक्ता
 मन्मना गिरः ॥ १५ ॥ कलाग्रहणयोग्योऽथ कलाचार्याय सोऽर्पितः । वसनस्वर्णदानादिमानपूर्वं महीभुजा ॥ १६ ॥ कुमारो नलिनी-
 गुल्मो विधत्तापापहारकः । कलाभिः कलहंसीभिरिचालिङ्गि किमद्भुतम् ॥ १७ ॥ सौभाग्यश्रीसमग्रेऽस्मिन् विरोधरहिते उभे । लक्ष्मीः

सरस्वती चापि निवासं वर्तयुष्यते ॥ १८ ॥ समेत्याथ कलाचार्य इत्यभर्तुन्यवेदयत् । कुमारस्य कलाभ्यासो यन्मदभ्यधिकोऽभनत् ॥ १९ ॥ इत्यावेदयतोऽप्यस्य तुष्टिदानममदाचूषः । सर्वाङ्गमथ तारुण्यत्रियासोपि नृपाङ्गवः ॥ २० ॥ यो विभाति मृगाक्षीणां वश्यमे-
 पजमुष्टिबत् । आहोव पञ्चघाणस्य वेदगध्यस्य सखेव च ॥ २१ ॥ अघोनेनाध्वना याताऽयाताथेति पुरस्त्रियः । कुमारं वीक्षितुं सन्ति
 सौधेष्वारुह्य निधत्ताः ॥ २२ ॥ गुणाः स्फुरन्ति तस्यैव काव्यबन्धेषु वन्दिनाम् । स एव गीयते वर्धापनेषु प्रमदाजनेः ॥ २३ ॥
 राजकन्यास्तमाकर्ण्य रूपलारण्यमन्दिरम् । तमेव नलिनीगुल्मं प्रार्थयन्ते धरं सरात् ॥ २४ ॥ अन्यदा शरदागच्छन्मानसोन्माद-
 दायिनी । अमृतं चामृतांशुश्च युगपयन् निर्मली ॥ २५ ॥ वियोगिन्यस्तुटिन्यथ समं यत्राभयन् कृशाः । धाराधराः शराधापि
 यत्र पत्रेषु संलीना शोभते अमरावली । सराग्रिषुष्टुषान्थानामङ्गरनिकुरङ्गवत् ॥ २६ ॥ कालिङ्गीर्षणि पिङ्गानि दिक्षु संवीक्ष्य
 लक्ष्यते । वसुन्धरा परिहितवती वस्त्रेण स्रजतः ॥ २७ ॥ मानसे गमनात् हंसा विस्पृवं नृपुत्रस्वम् । योषिदभ्यः शिक्षितुमिवाव-
 तेरुः केलिचापिषु ॥ २८ ॥ प्रावृषयनमलिनं स्वभावेन घनोज्वलम् । हस्तवीर्य शरच्छस्त्रीः सौकर्यवैकतवात् ॥ २९ ॥ अथ द्रुक्रमह
 प्राप्ते स्वस्वविचानुसारतः । आरामेषु पुरीलोकः खेलति साखिलोऽपि हि ॥ ३० ॥ वीर्य्य श्रेङ्गारजाक्रान्तं सद्यद्धारं पुरीजनम् ।
 विवेकसारसदृशं कुमारः पर्यचिन्तयत् ॥ ३१ ॥ असौ केलिः शरत्काले बालानां धूलिकेलिचत् । न भ्रमं कुस्ते चित्ते विवेकविग्रहे
 सताम् ॥ ३२ ॥ एषापि शोभते दाने दीयमाने यथेच्छया । दानं च युज्यते कर्तुं स्वधुर्जार्जितया धिया ॥ ३३ ॥ इति चिन्त-

यतस्तस्य नृपामाल्यः समागतः । ऊचे कुमार ! देवेनादिष्टमाकर्ण्यतां वचः ॥ ३६ ॥ स्फारं विधाय शृङ्गारं चतुरङ्गचमूयुतः ।
गत्वारामेऽभिरामे त्वं रमस्व स्वैरमुद्यतः ॥ ३७ ॥ कुमारः प्राह तातस्यादेशो मे शीर्षशेखरः । तथापि वच्मि किं कार्यमनया
क्रीडयाल्पया ॥ ३८ ॥ किं चान्यार्जितया लक्ष्म्या स्वैरं विलसतां सताम् । प्रत्यक्षं सर्वलोकानां महतां महती त्रया ॥ ३९ ॥
स्वार्जितापि हि दानेन सफला श्रीः पराः श्रियः । मर्त्यामर्त्येन्द्रजाः स्युर्यद्दानस्यैव प्रसादतः ॥ ४० ॥ तद्वयं विज्ञपयत गत्वा
तातपदाग्रतः । उक्तवेति दत्त्वा ताम्बूलं विसृष्टः स नृपं ययौ ॥ ४१ ॥ तद्विज्ञाते नराधीशो नलिनीगुल्ममाहृत । उवाच प्रणतं
तं च वत्स ! क्रीडसि किं न हि ॥ ४२ ॥ सफलीकुरु भोगेन त्वं राज्यं यौवनं श्रियम् । अस्माकं च जनस्यापि मा विधेहि
निराशताम् ॥ ४३ ॥ शोभते समये सर्वं क्रियमाणं निजे निजे । शमस्य समयो नायं गोचराणां तु गोचरः ॥ ४४ ॥ यच्च
सौख्यं विषयजं स्वल्पं जल्पसि तत् शृणु । क्षणवृत्तिकरं वारि वृषः शान्त्यै निपीयते ॥ ४५ ॥ यच्चोक्तं शोभते क्रीडा
स्वभुजार्जितया श्रिया । तद्वृथा दिवि दिव्यन्ति देवा देवीभिरन्विताः ॥ ४६ ॥ सा किं तैरर्जिता लक्ष्मीः किं च क्लेशं धनार्जने ।
निःपुण्याः कुर्वते पुण्यवतां तु श्रीः स्वयंवरा ॥ ४७ ॥ अन्यच्च श्रीरियं वत्स ! स्वपुण्यैर्भवतार्जिता । यदत्र नः कुले जन्म तद्दानं
देहवारितम् ॥ ४८ ॥ इति प्रोच्य धराधीशः कोशाधीशमथादिशत् । यदिच्छति कुमारस्तत्सर्वमर्प्यं त्वया ननु ॥ ४९ ॥ मानयित्वा
स ताताज्ञां विधाप्य घोषणां पुरि । आह्वाने युववर्गस्य तस्य कृत्वा स्वसन्निभम् ॥ ५० ॥ शृङ्गारस्योपकरणं यथारूढः सितं गजम् ।
मधवेव चतुर्दन्तं हास्तिकाधीयसङ्गतः ॥ ५१ ॥ वेपावदातपादातसङ्घातपरिवारितः । परितो वारवेश्याभिर्बोध्यमानश्च चामरैः
॥ ५२ ॥ जनैरङ्गुलिभिर्दृश्यमानो मानोल्लसद्यशः । वन्दिभिर्नन्दमानश्च कौकिलोद्यानमागमत् ॥ ५३ ॥ (चतुर्भिः कलापकम्) तत्र

स्थितो यथेच्छं गोऽदददानमवारितम् । क्रीडित्वा पट्टमक्षीमिनिअभावासमागमत् ॥ ५४ ॥ पौलोकोऽवदत्तुं कुमारं बहवोऽम-
 वन् । न गोऽप्येवंविधत्यागभोगयोगोपाशुयोगमः ॥ ५५ ॥ कोदाभ्यधाः कुमारेण पृष्टो द्रव्यव्ययः कियान् । पर्यण्यत्र जरादायं
 देव ! दत्तं तथा त्वया ॥ ५६ ॥ यथा प्रमाद्विताः कोदाः कालक्षेपोऽर्जने श्रियाम् । तासां वितीर्यमाणानां पुनरश्विनिमीलनम्
 ॥ ५७ ॥ नृपोऽपि तस्मात्तन्मत्या प्राहातीय व्ययः कृतः । कुमारोऽर्षीर्जने चिन्तायान्तयेतास्ततोऽजनि ॥ ५८ ॥ किं करोमि क
 गच्छामि कथं वा द्रव्यमर्जये । चिन्ताशूल्यं च पट्यदुस्वितोऽतुल्यं वमार सः ॥ ५९ ॥ अथाभरणरोचिर्भिभिन्दन्ती परितस्तमः ।
 आगमत्सहसा लक्ष्मीः छत्रचामरलाञ्छना ॥ ६० ॥ शीघ्रं विमुञ्च पत्यदुं नत्वा कृत्वा तथाञ्जलिम् । उवाचादिरयतां मातर्ये-
 रमाणैरपि सिष्यति ॥ ६१ ॥ विम्वरसुलपचा च पचा प्रोगाच तं प्रति । हिम्मानां विनयेनैव मातुः किं किं न पूर्यते ॥ ६२ ॥
 किं तु चिन्तातुरं मत्वा वत्स ! त्यासदमागमम् । अर्थस्थार्थे तनुमपि चिन्तामातनु मा इदि ॥ ६३ ॥ यत्कोशान्पुरयिष्याभ्यादत्स्वेतां
 गुटिकां तथा । रूपपरावर्चकरीं कार्ये मां संसरेः पुनः ॥ ६४ ॥ उक्त्वेति मा तितोषत कुमारोऽथ व्यचिन्तयत् । गुटिकायाः
 प्रमायेन न मां ग्रास्यति कश्चन ॥ ६५ ॥ छत्रो देवान्तरं मात्वा पदयाम्पाथर्यसकुलम् । जाने जनानुरागांश्चेत्यसिपाणिः स
 निर्ययी ॥ ६६ ॥ निदयपश्यसृष्टः स्वप्नं द्रव्यैः कल्पदुरुज्ज्वलैः । भृत्वा कोशानमादूरं प्रातः कोशाधिपोऽवदत् ॥ ६७ ॥ श्रीगृहाणि
 समग्राणि भृतान्यर्थविवेपतः । नृपेऽथ विस्मिने कश्चिदेत्य साधुर्नरोऽवदत् ॥ ६८ ॥ कुमारो नेरुष्यते देव ! श्रुत्येति घरणीययः ।
 पथात् सहसा सिंहासनान्मूर्च्छामवाप च ॥ ६९ ॥ शीवोपचारतः मुखो धैर्यमाधाय मूषवः । समं विसृज्य च त्रीपीत्तोऽदिगृन्दानि

सादरः ॥ ७० ॥ शुद्धान्ते जनिताक्रन्दे भानुश्रीमूर्च्छितापतत् । एत्य सर्वं सहाधीशः स्वयमाश्वासयच्च ताम् ॥ ७१ ॥ देवि ! किं
 क्वापि सिंहस्यैकस्यापि भवति भयम् । क्षत्राणां वीरचर्या हि युक्ता भुवि यशःप्रदा ॥ ७२ ॥ किं च पुण्याधिकं नृणां मिषेणानेन
 जायते । विशेषतोऽपि कल्याणं तत्स्वेदं देवि ! मा कथाः ॥ ७३ ॥ इत्थं धैर्यान्वृपो यावदस्ति तां प्रतिबोधयन् । तावदेत्य वनी-
 पलोऽवनीपालं व्यजिज्ञपत् ॥ ७४ ॥ देव ! वर्धाप्यसे युष्मदुधाने समवासरत् । विश्वानन्दप्रदातारः श्रीमदानन्दस्वरथः ॥ ७५ ॥
 तुष्टिदानं प्रदायास्य दध्यौ सुतवियोगजः ! । तापो निर्वत्स्यते नायं विना तद्वचनामृतम् ॥ ७६ ॥ तदेवीसहितो गत्वा सफले जन्म
 जीविते । करोमीति विमृश्यैपः तत्रागात्सैन्यसङ्गतः ॥ ७७ ॥ उत्तीर्य कुञ्जराद्राजकुञ्जरो विनयानतः । रोमाञ्चिततनुर्भक्त्या

निविष्टो योजिताञ्जलिः ॥ ७८ ॥

अथ स्वरिभिरारम्भि देशना क्लेशनाशिनी । अस्मिन् भवोदधौ दुःखनीरे रोगोर्मिमालिनी ॥ ७९ ॥ क्रोधादिमकराकीर्णे दौर्मो-
 ग्यवडवानले । इष्टायोगानिष्टयोगनकचक्रभयङ्करे ॥ ८० ॥ सुखस्य न कथाप्यस्ति तद्विमुक्तिपदे परम् । तच्च रागादिनिर्यति
 सर्वेन्द्रियजये भवेत् ॥ ८१ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) स मनोविजयेन स्यात् भावनाभिः स जायते । अनित्यताद्या मैत्राद्या भावना भाव-
 येत्ततः ॥ ८२ ॥ श्रुत्वेति देशनां भूपो जगाद भगवन्निह । स्याच्चेत्कुमारस्तद्राज्यं तत्र न्यस्याददे व्रतम् ॥ ८३ ॥ तत्प्रसद्यादिशत
 मे केनोक्तेन सोऽजमत् । कथं चैते भृताः कोशाः कदा सङ्गस्यते स च ॥ ८४ ॥ भगवानाह देशेषु नानाश्रयाणि वीक्षितुम् । सोऽ-
 गात्कोशाः श्रिया देव्या भृताश्च गुटिकापिता ॥ ८५ ॥ स दृष्टोऽपि भवत्सैन्यैर्लक्ष्यते न स लक्ष्यते । तान्याकुलानि वीक्ष्यैप प्राहैकं

सादिनं प्रति ॥८६॥ कस्य सैन्यमिदं कसाचाकुलं तुरगी जगौ । नृपस्य ध्रुवनमानोर्दुराणं सुतवियोगजम् ॥८७॥ कुमारोऽथ धरन्
 धैर्यं ग्राह जोने निमिचतः । कुमारः कुशलेनास्ति प्रभोः म च मिलिष्यति ॥ ८८ ॥ तत्त्वं मम मित रात्रराजस्यैतन्निवेदय । सादी
 जगाद यदेवं यूयमाल्यात तरस्यम् ॥ ८९ ॥ कुमारः ग्राह कावं मे महदस्ति ततो मया । तत्र गम्यं जगौ सादी गृयतां तुरगो
 मम ॥९०॥ कुमारः ग्राह नियमः परस्य ग्राहणेऽस्ति मे । कियन्त्यपि विनान्येष इत्युक्त्वाऽगच्छदन्यतः ॥९१॥ अथ साधेत्य युष्माकं
 तथ विज्ञपयिष्यति । स्वमस्तु प्रकटो यत्किं कुमारस्यान्यतो गतिम् ॥९२॥ पण्मासान्ते समं तेन भात्री च तथ सङ्गमः । तदात्मा नैव
 खेदस्सार्पयितव्यो मनागपि ॥९३॥ अलक्ष्यं भवितव्यत्वं चिन्तयन्तो मनीषिणः । कदापि विपुरा न स्पू रत्नसारः पुरा यथा ॥९४॥

तथास्ति हयंपुरं पुरं तुरपुरग्रामम् । हरिषेणाभिषक्तत्र भूमीन्द्रो गोत्रभिन्न तु ॥ ९५ ॥ हिरण्यगर्भनामास्ति सार्येद्यस्तत्र
 यो धनम् । धत्ते परोपकाराय कापमप्यनुकम्पया ॥९६॥ यः सर्वज्ञपदाम्मोजनतिसंलग्नेषुभिः । धत्ते स्वस्योत्तमाङ्गत्नमलीकस्यान-
 लीकृताम् ॥ ९७ ॥ प्रिया तस्मास्ति कनकमाला नाम्नामलाशया । सुशीलस्तरका यस्या गुणमाला लवोरसि ॥ ९८ ॥ अन्यदा बहु-
 भिरसौ विदितैरुपयार्चितैः । बध्ने रत्नाकरसम्पन्नचितं गर्भमुत्तमम् ॥ ९९ ॥ मुते जातेऽथ सार्येद्यः कृत्वा वर्षोपनादिकम् । तस्या
 स्वप्नानुमारेण रत्नसाराभिर्धा व्यधात् ॥ १०० ॥ छात्रीभिः पद्मभिः पाल्यमानः सोऽर्च्यत क्रमात् । कलायोग्यः कलाचार्योच्चादे
 सकलाः कलाः ॥ १०१ ॥ पित्रा तुलनयोरूपशीलसम्बन्धतुल्यया । उदाहितः कन्यया स रत्नदेव्यभिधानया ॥ १०२ ॥ त्रियमं
 पालयत्येव परस्परमवाधया । वभूव राजमान्यश्च प्राज्यपुण्यधनुमावतः ॥ १०३ ॥

रत्नसारोऽन्यदा श्रुत्वा देशनां चैत्यगोचराम् । गुरोर्महापुण्यफलां चैत्यारम्भमकारयत् ॥ १०४ ॥ अत्रान्तरे च मिथ्यादृक्
 शिवदत्तेभ्यनन्दनः । हरिदत्तस्तदासन्ने प्रासादारम्भमादधे ॥ १०५ ॥ स्पर्धाबन्धादयं दध्यौ चैत्रे कर्म नो भवेत् । ततो निष्पद्य-
 ते शीघ्रं प्रासादो मे यशोऽपि च ॥ १०६ ॥ ध्यात्विति द्विगुणं मूल्यं दलपाटकद्वित्रिणोः । स ददौ रत्नसारोऽपि स्पर्धाबन्धात्तथा
 व्यधात् ॥ १०७ ॥ हरिदत्तः पराभूतमन्यो मुक्ताफलैर्भूतम् । स्थालं प्राभृतमाधाय तुष्टं भूपं व्यजिज्ञपत् ॥ १०८ ॥ देवः प्रसद्य
 प्रासादनिष्पन्न्याखिलखानिषु । शिलाग्रहणमन्यस्य निर्विकल्पं निषेधतु ॥ १०९ ॥ नृपस्तस्योपरोधेन रोधं खानिष्वकारयत् । अज्ञा-
 तपरमार्था हि सेर्यन्ते स्वामिनः शठैः ॥ ११० ॥ सहर्षे हरिदत्तेऽथ रत्नसारः सुसारभृत् । उपायनमुपानीय महाराजं व्यजिज्ञपत् ॥ १११ ॥
 देवेन मत्सरिवचः कुर्वता न वरं कृतम् । निषेधं सर्वथा तस्य नाहं खनिषु कारये ॥ ११२ ॥ नायं महात्मनां मार्गो यत्परानिष्टचिन्त-
 नम् । परद्विदुःखिनः स्युर्ये दुःखिनः सर्वदैव ते ॥ ११३ ॥ तत्तथा कुरुतां देव ! प्रासादो जायते यथा । मदीयोऽप्यन्यथादेइया
 देशान्तरगतिर्मम ॥ ११४ ॥ केतकीकुसुमे दूयमानोऽलिः कण्टकालिभिः । कुन्दस्य कुसुमं याति न किं परिमलोद्भिन्नम् ॥ ११५ ॥
 दध्यौ नरपतिश्चित्तवृत्तिरस्य जनोत्तरा । यत्तत्र सापराधेऽपि न विरूपविचिन्तकः ॥ ११६ ॥ कम्पयत्यपि कम्प्राके सुपर्वाद्विर्न कम्पते ।
 विशन्नपि मुखे राहोः सुधारूपः सुधाकरः ॥ ११७ ॥ अनेन चित्तवृत्त्यैव हरिदत्तो विनिर्जितः । तेनाहं छलितः कार्यार्कयनादुष्टचे-
 तसा ॥ ११८ ॥ याति देशान्तरमन्यं मौनवित्तोऽपमानितः । मानितेऽस्मिन्मदीयं तु प्रतिपन्नं न पाल्यते ॥ ११९ ॥ इमौ नयन-
 योस्तुल्यौ ततो नयवतो मम । पुरः पश्चाच्च नो कर्तुमुचितौ रुचितौ हृदि ॥ १२० ॥ इति ध्यात्वा हरिदत्तमाहाय्यं च नृपोऽव-

दत् । नैकस्याप्यधिकारोऽयं ग्रास्तादस्य विधापने ॥ १२१ ॥ कथं स्वर्धा पितृद्रव्यच्यये निजगुणार्जितैः । विधापयत विचैस्तद्वर्मस्या-
 नानि भूरिदाः ॥ १२२ ॥ पण्मासमप्येऽप्यधिकामर्द्धित्वाभ्येति ता। श्रियम् । ग्रास्तादं कारयतु स निषेधोऽन्यस्य मदिरा ॥ १२३ ॥
 इत्यादेयं नृपाह्वयं पित्रोरालयस्य तौ युदा । कलितौ चलितौ रत्नसारो नीरेऽपरःस्यले ॥ १२४ ॥ जलधौ यानपात्रेण रत्नसारस्य
 गच्छतः । अकालजलदोद्याताः ग्रादुरास निराश्रयन् ॥ १२५ ॥ स्वस्वदेवस्मृतिपरेऽपरप्रेष्यभीरयम् । स्मृतदेवगुरुः प्रायमाकारसहितं
 व्यधात् ॥ १२६ ॥ ममेव रत्नसारालया साराख्योन्यस्तु कीदृशः । रत्नाकर इतीयास्य पोतं सञ्जमभञ्जयत् ॥ १२७ ॥ वातोच्चू-
 ताश्रयघाते समल्लेऽपि जने धने । लर्मिमाल्यमिभिः प्रेर्यमाणं नृजयमाप सः ॥ १२८ ॥ अन्वि तेनायमुत्तीर्य तीरदेयमुपागतः ।
 वृत्तीधे दिवसे दध्यौ कथं स्थाने धनार्जनम् ॥ १२९ ॥ कपं प्रतिष्ठा पूर्वा स्था चैतयं कार्यं कथं मया । चित्रं तु पोतमद्भ्यश्च शयसद्भ्यश्च
 मेऽमपत् ॥ १३० ॥ धीरत्वमवलम्ब्यैष दुर्घं याचद्विलोकते । तावत्कटितटीनद्धौ रत्नमालामलोकयत् ॥ १३१ ॥ दध्यौ परस्वं नादा-
 तुं यदि युक्तं तथाप्यदः । गृहीत्या द्रव्यमर्जिता विदधे श्वासनोन्नतिम् ॥ १३२ ॥ पद्मान्तगुह्यताय दास्यामीति विचिन्त्य सः ।
 निजविष्ठाधिकैकैकसमूल्पाभिमां लब्धौ ॥ १३३ ॥ दीपान्तरेऽपि ग्राप्तस्य नैतावन्मे घनं भवेत् । ततः प्रयामि स्वस्थानं परिपूर्ण-
 मनोरथः ॥ १३४ ॥ ध्यात्वेति चलितः किञ्चित्पुरमेकमलोकयत् । तत्पार्श्वस्येवकुले विधाभायाविद्यस्य सः ॥ १३५ ॥ रत्नमाला-
 करः सोऽथ जातसागरजागरः । यधूव सहसा निद्रातन्त्राद्युदितलोचनः ॥ १३६ ॥

इतः श्रीमन्दिरे तत्र मन्दिरे रम्यमन्दिरे । नृपाः श्रीवल्लभो नाम राज्यश्रीवल्लभोऽस्ति च ॥ १३७ ॥ तस्य चानद्भसेनाख्या
 गुता रूपगुणाद्गुता । अनुरूपपररात्राख्या नीलरश्मिदेतये ॥ १३८ ॥ तस्या परिक्रस्थानि नृपो विधातममयजन् । भोजयत्यपि सां

स्वेन विविक्तसदनस्थिताम् ॥ १३९ ॥ चौर एकस्तु चौर्यस्य हर्षादेवमचिन्तयत् । यत्रोष्णभानुभानूनामपि नास्ति प्रवेशकः ॥ १४० ॥
 तत्र अविश्य कन्याया यदि किञ्चिद्भराम्यहम् । तन्मे चौर्यस्य चातुर्यमैश्वर्यं चाधिकं भवेत् ॥ १४१ ॥ ध्यात्वेत्यब्धितटादत्तसुरङ्गः
 स क्रमात्क्रमात् । तत्रार्द्धरात्रे प्राविशत् प्रासादे तां च दृष्टवान् ॥ १४२ ॥ तत्कण्ठभूषणं तस्मिन्नुद्गाने सा त्वजागरीत् । चौर-
 श्रौरस्तथा प्रोक्ते स सुरङ्गाध्वनाऽनशत् ॥ १४३ ॥ अङ्गरक्षस्तत्स्तेन स्तेनमार्गेण तेऽन्वगुः । चौरो निर्गतमात्रोऽपि निरधिवेलया गतः
 ॥ १४४ ॥ अपश्यन्तः पदंस्तस्याङ्गरक्षा नृपमाययुः । तद्विज्ञप्तः स तन्मुख्यमाह्वाय्य कुद्ध आदिशत् ॥ १४५ ॥ सप्तहोरात्रमध्ये
 चेच्चौरं मे नार्पयिष्यसि । तत्त्वां तदीयदण्डेन दण्डयिष्याम्यसंशयम् ॥ १४६ ॥ स भीतः परितः पश्यंस्तदेवकुलमागतः । करस्थर-
 त्नमालं तं रत्नसारं व्यलोकयत् ॥ १४७ ॥ उत्थापितस्तलारक्षनरैः स कृततर्जनैः । जजल्प कल्पयित्वा मे मालाजालं प्रदीयताम्
 ॥ १४८ ॥ असौ यस्यान्तिके प्राप्ता तं शवं दर्शयामि वः । ते प्रोचुर्भवतो मुख्यो मृषाभाषिषु नापरः ॥ १४९ ॥ रत्नसारस्ततो दृष्ट्यौ
 प्राक्कृतस्य न छुद्यते । जातस्य हि ध्रुवं मृत्युः स मनो न दुनोति मे ॥ १५० ॥ यत्तु पूर्णा प्रतिज्ञा न यत्प्रासादो न कारितः । कल-
 ङ्कोऽयं च यज्जज्ञे वृत्तान्तोऽयं च मामकः ॥ १५१ ॥ यदा हर्षपुरे याता तदा निन्दां कुतीर्थिकाः । शासनस्य करिष्यन्ति तन्मे
 दुःखावहं महत् ॥ १५२ ॥ (युगम्) अन्यच्च जीवितमृती श्लाघ्ये लक्ष्मविवर्जिते । जीवितं मरणं वा मे शोचितं नोचितं ततः ॥ १५३ ॥
 चिन्तयन्नित्ययं निन्ये नृपान्ते तैः क्षिताननः । नृपेणैष स्वयं पृष्टः कस्त्वं वससि कुत्र वा ॥ १५४ ॥ तथ्येऽपि कथिते तेन तमतथ्यं
 नृपोऽवदत् । अघटं सर्वमेवेदं श्लायां रोष्यतां ततः ॥ १५५ ॥ अमुष्मिन्न खरारुढे नीयमाने वधावनौ । नृशीर्षस्थपटलिका-
 स्थिते तस्मिन्विभूषणे ॥ १५६ ॥ उद्गुह्यमाणे तच्चौर्यापराधे सहसा खगः । आभिपस्य भ्रमाच्छात्वा क्षणेनादृश्यतामगात् ॥

॥१५७॥ (गुणम्) विलक्षे क्षितिपे तय मत्वा पौरुषेणोऽनदत् । सत्वाप्यं यद्ययं वीरः प्राण्यां नोदेति तत्रतिः ॥१५८॥ इन्दोरस्कारष्टिल-
 भिमर्यादस्ततोऽनुधिः । सोऽय इमशाने तेर्नीत्वा गोचे ध्यायेद्वेवताम् ॥१५९॥ जिनान्मुनींश्च स स्मृत्योदिरयाम्योधिमापत । यद्य-
 न्येऽहं त्रिधा शुद्धस्तन्ये साहायकं कुरु ॥ १६० ॥ महसाय गिरा दिव्या दिव्यासीदिदशी तदा । अनादीनम एवायमदीनास्यो
 महामनाः ॥ १६१ ॥ ततो महीशो यद्यस्य पदयोर्न लयिष्यति । ततोऽहं नगरं सर्वं प्राययिष्ये जलपृथात् ॥ १६२ ॥ तदारुण्यं नृपो
 मीतस्तत्पल्लयोऽज्वलीदिति । त्वं क्षमस्यापराधं मे त्वत्त्वं जीयितं भवेत् ॥ १६३ ॥ रत्नसारस्ततः प्राह तव मन्तुर्न कवन । जन्तुः
 कर्मयशः सर्वं यदामोत्यगुलं गुत्वम् ॥ १६४ ॥ मोह्यते विषदस्तपस्याः सम्पददर्शनतो भवान् । तदेयोऽर्हन्गुरुः साधुधर्मधार्हद्भि-
 रीरितः ॥ १६५ ॥ ततश्च भायनासार भूषितस्तत्प्रपन्नान् । ऊजे च घन्यपूर्धन्यस्त्वमेवास्तुपगरिणु ॥ १६६ ॥ ममापकारिणोऽपि
 तनष्टुपगरे परोपि यत् । चिन्तारत्नामसर्वार्थमसंप्रदानतः ॥ १६७ ॥ तव प्रत्युपकारस्तदगोऽपि कर्तुं न शक्यते । यदि यस्मिन्
 तथापि त्वां नररत्न ! किमप्यहम् ॥ १६८ ॥ राजश्रीस्तव सर्वेयं ममास्ति त्वं च पुत्रयत् । तदेनां विलसं स्तारं न वै रत्नमदोत्सवैः
 ॥ १६९ ॥ उस्त्येति क्षपयित्वा च सर्वामरणभूषितः । पट्टद्विर्पं समारोप्य पुरस्थान्तः प्रवेशितः ॥ १७० ॥ श्लाघते स्म जनस्तमो
 क्षपत्साहितगासनम् । धर्मोऽस्त्यद्यापि यत्तस्य प्रभावो दृश्यते स्फुटः ॥१७१॥ शृण्वन्ति जयगिरोऽम्यर्चमानः पदे पदे । साधर्मिक-
 जनेः पूजां ग्राह्यन् वैत्यपद्वती ॥ १७२ ॥ चामरैर्वीज्यमानश्च छत्रच्छायोगोपयोमितः । आत्मनोऽभ्यधिकेप्यन्न प्रसादे तासभूमिके
 ॥ १७३ ॥ नृपप्रसादतनस्य विमगे बहुरप्यभूत् । दिनेः कतिपयैर्भूवं सोऽर्हद्वर्म्ममविद्ययत् ॥ १७४ ॥ मासान्कृत्यपि स
 स्थित्वा एवायसन्धौ नरेऽशुः । ममनोत्तुयचित्तः स्मापृच्छते शृषिबीपतिम् ॥ १७५ ॥ नृपः प्रचलितस्थायार्णव्यं संख्यायतो ददौ ।

सुवर्णद्रव्यमाणिक्यभूषणादि मुदान्वितः ॥ १७६ ॥ सुसार्थेन ब्रजनेप भीषणारण्यमागतः । गजसेनाख्यपल्लीशसौमिकं तत्र चापतत् ॥ १७७ ॥ नष्टे परिजने रत्नसार एकस्तमोभरे । अनश्यत्तस्करादृश्यो न्यग्रोधं चैकमासदत् ॥ १७८ ॥ श्वापदाद्यापदा भीतस्तमारुह्य
 महाशिवम् । संलग्नशाखायुगलस्यान्तरे स्तत्तरं व्यधात् ॥ १७९ ॥ स निद्रारहितस्तत्र धर्मजागरिकास्थितः । तां निशां गमयामास ॥ १८० ॥ नष्टे परिजने रत्नसार एकस्तमोभरे । अनश्यत्तस्करादृश्यो न्यग्रोधं चैकमासदत् ॥ १८१ ॥
 दुरितावलिकामिव ॥ १८० ॥ प्रातर्दध्यौ च दिवसाः शेषाः स्वल्पा ममावधेः । वाताहत धनस्य धनस्य गमनं त्वभूत् ॥ १८१ ॥
 धनहीनश्च चेद्यामि मानग्लानिस्ततो भवेत् । न जायते च प्रासादो मालिन्यं जिनशासने ॥ १८२ ॥ न यामि यदि तत्राहं ततोऽपि
 स्यात्पराभवः । किं कर्तव्यविमूढः सन्निति ध्यायति यावता ॥ १८३ ॥ तावद्व्यग्रोधद्रुमुद्धर्षीडनीडे स नीडतः । बालारुणनिभं
 उद्योतिः समुल्लासितमैक्षत ॥ १८४ ॥ विस्मितस्तदुपान्तं स यातस्तां रत्नमालिकाम् । वीक्ष्य ध्यायन्विधेर्नैकरूपतां मुदितोऽग्रहीत्
 ॥ १८५ ॥ तत्रासादीतया रत्नमालया स मुदालयः । मन्यते स्म समीचीनं मातुः स्वप्नं स्वनाम च ॥ १८६ ॥ विधेर्विधेयतां
 पञ्चनमस्कारं च चिन्तयन् । निगन्तरायमायातः स मङ्गलपुरे पुरे ॥ १८७ ॥ रत्नमेकं स विक्रीयोपात्तानेकक्रयाणकः । पुरीपरि-
 सरे प्राप ण्णमासान्तिमवासरे ॥ १८८ ॥ श्रेयितः पुरुषस्तेन स्वकीयपितुरन्तिके । ज्ञात्वा सुतागमस्तस्मै स ददौ पारितोषिकम्
 ॥ १८९ ॥ विज्ञप्तः पृथिवीनाथः सपौरस्तमुपागमत् । मुदा तमनमद्रत्नसारः पृष्टश्च भूभुजा ॥ १९० ॥ कथं विद्वसिते यानपात्रे
 धनमुपार्जितम् । स सुव्रतः स्ववृत्तान्तमिलाभत्रजखिलं जगौ ॥ १९१ ॥ चक्रे च पूजा भूजानेर्वस्तुभिस्तेन नूतनैः । अतिमात्रं नरे-
 न्द्रस्य तया चावर्जितं मनः ॥ १९२ ॥ रत्नसारो नृपस्याथ रत्नमालामदर्शयत् । तामनध्यैकैकमणिं नृपतिर्वीक्ष्य विस्मितः
 ॥ १९३ ॥ रत्नसारोज्वदत्सर्वं कियन्मात्रमिदं विभो ! । राज्यं शिवपुरस्यापि स्वाद्धर्मस्य प्रसादतः ॥ १९४ ॥ धर्मो ह्ययं जिने-

न्द्रोक्तो रिया मन्त्रध रार्मणम् । सकलानां समृद्धीनां वशीकरणकर्मणि ॥ १९५ ॥ इति श्रुत्वाहते धर्मे श्रद्धालुरभवद्युपः । चक्रे
 सखिलरं चास्य प्रवेद्यरुमहोत्सवः ॥ १९६ ॥ हिरण्यमर्भः सार्धेद्यो हिरण्यस्य प्रवर्षणात् । तुष्टो व्यधापयद्द्वर्धापनकं नन्दनागमे
 ॥ १९७ ॥ मर्ग्यार्चो लिनार्चानां विदधे जिनवेदमसु । चतुर्विधस्य सङ्गस्य पूजा च विहितोचिता ॥ १९८ ॥ मानिताः स्वजना
 दत्तं स्वचित्तं दुस्थितेषु च । परोपकारमारेण रत्नमारेण सादरम् ॥ १९९ ॥ तृतीये हरिदत्तोऽपि दिवसेऽस्मात्समागतः । प्रभृतं प्राभृ-
 तं कृत्वा सोऽपि राजानमगमत् ॥ २०० ॥ तवास्तु प्राभृतमिति श्रोत्र्याप्राप्तीवराधिपः । किं त्वयोच्छाहिता प्रोक्ता दिनसीमाय
 मोऽयदत् ॥ २०१ ॥ मयाज्ञाय्याय सम्पूर्णाः पण्यमास्ताद्दिनान्तरम् । किमन्तरं सुवश्रवं नृपेणोक्तः कियद्वनम् ॥ २०२ ॥ स
 म्यसंख्यां वदधूचे महीश्वरेण यक्रथीः । रत्नसारस्य तुल्यं ते विद्वांशेनापि नो धनम् ॥ २०३ ॥ इत्थमन्तःसभं राज्ञा धिक्कृतः सह-
 सापि मः । सुखे दत्तमपीकृचं इयाधोमुलतामगात् ॥ २०४ ॥ परार्धैरपराध्यानां प्रतिस्पर्धो प्रकुर्यताम् । परामयो भवेदंतपातोऽद्री
 दन्विनामिर ॥ २०५ ॥ रामसादं त्वेो भूपः प्रासादस्य विधापने । स्वादेयं रत्नसारस्य विततार परस्य न ॥ २०६ ॥ ततः प्रव-
 द्मे जैनशासनस्य प्रभारना । यद्यथ रत्नसारस्य जयवादो जनेऽपि च ॥ २०७ ॥ स ततः कारितानेकधर्मस्थानो महामनाः ।
 भ्रादपर्म महाशुद्धं चिरालमपालयत् ॥ २०८ ॥ प्रसन्नचन्द्रसूरिम्यः सुप्रसन्नमनाः स च । त्रयमादाय सर्वार्थसिद्धिं प्राप विषा-
 पनीः ॥ २०९ ॥ शामनप्रत्यनीकस्तु शिवदत्तस्य नन्दनः । अमिष्यति महादुःखगहने भवसागरे ॥ २१० ॥

इति मत्ता महाराज ! दद्यामु विपमासपि । हृदि वैषुर्घुर्घुत्वं न कार्यं रत्नसारवत् ॥ २११ ॥ नृपः पुनः प्रणम्याह भगवन्-
 न्दनो मम । वस्त्रात्नीमाग्ययान्दावा विरागी विषयेषु च ॥ २१२ ॥ आसन्नसिद्धयो जीवाः स्युरेवंविधचेष्टिताः । यदयं मदर्थलोकं

भूषणविलेपनम् । न प्राहासि त्वमप्यशो देवो बेलन्धरो मम ॥ २३० ॥ अहं परिजनः सर्वस्त्वदेदं वहनं धनम् । साधान्महानिधिस्त्वं मे चिन्तामणिरयासि वा ॥ २३१ ॥ ततस्तं यानमारुढं सेवते सेवको यथा । यानाधिनाथः प्राक्पुण्यैः के वा सेगच्छतो न हि ॥ २३२ ॥ ख्यानं यानं च यानेष्टः कुमारस्य गिरा व्यथात् । नय्यं दिव्यं सदा प्रेक्ष्य वसाघस्य स विस्मितः ॥ २३३ ॥ प्रष्टुन्नामोऽपि न प्रष्टुं तं शक्नोति नरीपतिः । अस्मि कस्त्यं कुतो वासीत्यष्टम्व्यत्वङ्कुमारतः ॥ २३४ ॥

अन्यदा कचन द्वीपे पनराजिविराजिते । याने स्थिरकृते नीरफलेन्धनजिघृश्या ॥ २३५ ॥ स्वस्वकार्याकुले लोके जलधे-
रं हृक्षीष्वनिः । निर्यात् युगा तुमारेण मारसेव जपपतिः ॥ २३६ ॥ अष्टच्छब्द समीपव्यं नरं कचन सोऽग्रवीत् । आसन्ममेवा-
स्युपानं यमन्ततिलकाभियम् ॥ २३७ ॥ यन्मारीमुखमघत्र यष्टीभिरभितो वृत्तम् । आकाद्यवच्च विलसत्पतङ्गश्रीतरङ्गितम् ॥ २३८ ॥
तस्य मयेऽस्ति चैत्यं च विदुर्मैरेव निर्मितम् । स्फाटिकेन विद्यालेन घालेन परितो वृत्तम् ॥ २३९ ॥ अद्भुतोद्यानवृक्षाणां पत्राणि य-
स्य प्रमामैरः ॥ २४० ॥ जपाकुमुपसिन्तूरकिङ्कुराशोककुड्मैः । फरम्बितमिरामाति नभो
मुग विद्याचरालत्र प्रायो नात्यं प्राप्ति । अर्धद्रवस्या नराणां तु प्रवेद्योऽपि न विद्यते ॥ २४१ ॥ तस्य न द्वायते द्वारं यमोऽतीव
नयोऽग्रतः । पदिः स्थितैरपि नरेर्दृश्यते त्वमलमृतः ॥ २४२ ॥ तस्य न द्वायते द्वारं यमोऽतीव
रामणीयकवेद्यमनः ॥ २४३ ॥ तत्र च प्रसिद्धोलं म दोलने कौतुकी स्वयं प्रति पुष्करिणीनीरं जलकेलिषु लालयः ॥ २४४ ॥
प्रतिद्वीडादि चारोदयान्दामन्द्यापमानसः । जलकेलिं विधायापादुपग्राहकारभादरात् ॥ २४५ ॥ वीक्ष्य तनुव्रतां दृश्यो नायं मान-

वनिर्भितः । अस्माच्छत्वेन सर्वं च दृश्यते वस्तुमध्यगम् ॥ २४८ ॥ मध्यं प्रवेष्टुकामोऽयं लक्ष्मीनिर्दिष्टदेवताम् । अस्मार्पितत्प्रभा-
 वेन आविशतु सुपर्ववत् ॥ २४९ ॥ तद्रम्यतामयं वीक्ष्यामर्यादां वीक्ष्यवस्तुषु । विषयस्फारितस्फारनेत्रयुग्मोऽप्यचिन्तयत्
 ॥ २५० ॥ तन्न किञ्चन वस्त्वस्ति चार्वाश्चर्यकारकम् । यत्कर्मपरिणामो न दृश्येदन्द्रजालिकः ॥ २५१ ॥ यतो यन्न कथा स्वप्ने-
 प्यपि नः स्याच्च मानसे । न चानुभूयते वर्षसहस्रैर्न घनैर्भवैः ॥ २५२ ॥ तान्येकेन मुहूर्तेनैकत्र जन्मनि चाद्य मे । मार्गे नयनयु-
 गस्य सममेव समागमत् ॥ २५३ ॥ पूर्वभवनिर्मेम्भोधौ सद्गीपं धर्मतत्त्ववत् । उद्यानं स्वर्गवत्स्वर्गवर्गभोग्यमिदं यतः ॥ २५४ ॥
 ततः सुकुलवत्केलिवापिमध्यावरोहणम् । देवीभिर्गुरुगीर्वच्च वप्रसंसारलङ्घनम् ॥ २५५ ॥ ततश्च वर्णनोत्तीर्णं चैत्यं शिवपदोपमम् ।
 अतः परं किमप्यस्ति न दृश्यं भुवनत्रये ॥ २५६ ॥ ततो नयनयोः पट्टवन्धो योगो द्विधापि हि । दीव्यते प्रथमा रेखा तयोर्ध-
 न्यतमेषु च ॥ २५७ ॥ अपि चात्राप्रविशन्तो देवा अपि हि वञ्चिताः । धन्यास्ते पक्षिणो येषां निवासोऽत्राऽऽहते गृहे ॥ २५८ ॥
 अस्य कारयिता धन्यः कर्त्तापीति विचिन्तयन् । प्रविष्टोन्तःस्फुरदुचरोमाञ्चः साश्रुलोचनः ॥ २५९ ॥ तेन दोषाकरमणिघटि-
 ताप्यषट्पूषणा । ददृशे श्रीजिनेन्द्रस्य प्रतिमाऽप्रतिमा भुवि ॥ २६० ॥ पञ्चाङ्गप्रणिपातेन तां प्रणम्य कृताञ्जलिः । समारभत च
 स्तोतुं कुमारः स्फारवागिति ॥ २६१ ॥

अन्तर्मुक्तावलिप्राप्तवं त्वामद्य नायकम् । समुज्ज्वलं जिनं प्राप्य दौस्थ्यं मे दूरतो गतम् ॥ २६२ ॥ जगन्नयप्रदीप ! त्वां
 निःक्षेहं च निरञ्जनम् । ध्वस्तान्धस्तमसं कोऽपि लभते पुण्ययोगतः ॥ २६३ ॥ सर्वत्रास्त्वलितोऽप्येष कालव्यालस्तवाज्ञया ।
 कीलितास्यो न शक्नोति दष्टुं दुष्टोऽपि ते नतम् ॥ २६४ ॥ मानतुङ्गस्य संसारभ्रमभ्रमजुषो मम । नाथ ! भ्रमशमायाशु देहि

निःश्रेयसाश्रयम् ॥ २६५ ॥ स्तुत्वेति श्रीविंशं नत्वा स मण्डपमण्डयत् । तत्रापश्यत्कनीमेकां खेलन्तीं - यौवने यने ॥ २६६ ॥
 वर्तमानां समुद्रासकरक्रमरदच्छदैः । प्रस्फुत्स्पृष्टां नव्यदिव्यामरणमारिणीम् ॥ २६७ ॥ दिव्यवासोनिवसन्तीं कन्यां कल्प-
 लताभिर । वादयन्तीं स्वयं वीणां मधुरध्वनिमधुराम् ॥ २६८ ॥ गीतनृत्यादिदद्यामिः सखीभिः परिवारिताम् । तां निरीक्ष्य च
 विसेरनयनोऽयं व्यचिन्तयत् ॥ २६९ ॥ (चतुर्भिः कलापकम्) किं रत्नाकरपुत्रीयं किं वा भवनवासिनी । किं वा देवाङ्गना
 किं वा मकरजलवह्निभा ॥ २७० ॥ नेयं नेयं न सा नैषा निमेषादिति मन्यते । अतो विद्याधरी रूपाधरी कृतवपराङ्गना ॥ २७१ ॥
 (युग्मम्) तत्कटाक्षावली पञ्चबाणपाणावलीनिभा । निपपात कुमारस्योपरि प्रीतिपरिभुता ॥ २७२ ॥ तस्याः कुमारलावण्यं पिय-
 न्या दक्षुटसितम् । समुद्रलास विषयवृष्ट्या काप्यतिशायिनी ॥ २७३ ॥ तस्याः सुकुशलत्वेऽपि वादयन्त्या विपश्चिकाम् । अभू-
 दपस्वरः सख्यः प्राहुस्तामथ विसिताः ॥ २७४ ॥ तवपि वादयन्त्या किं सखि ! वीणामपस्वरः । जुग्मारम्मान्विता तन्त्रा दृष्टो-
 रसिरता च ते ॥ २७५ ॥ अष्टा च रसना स्थानात्कम्पश्चाद्भेदेषु सर्वतः । पर्यस्तमुचरीयं च तद्यः कथय कारणम् ॥ २७६ ॥ क्षेमः
 समुद्रप्रेलायां नारटे राजनेन्दने । विन्यस्ताङ्गा सखीक्रोडे सनिधासाय सावरीत् ॥ २७७ ॥ तापोः ममाङ्गमारोहचदिदं सहसाज-
 नि । ताः प्राहुः यत्तवाप्यङ्गे भवेत्तापस्तदद्भुतम् ॥ २७८ ॥ स्वयं शशिप्रभा त्वं च लावण्यामृतवाहिनी । तद्रम्यते श्रीतिलकनाम-
 धेये निजे पुरे ॥ २७९ ॥ तातः खेचरावले श्रीचन्द्राम्बा । च तावकी । शशिकान्ता तयोर्ध्वान्तमयास्त्वद्विरहे दिशः ॥ २८० ॥
 कुमारोऽथ समुद्रिश्य पाञ्चालीमित्यवोचत् । अद्भुतं रज्जयत्येषा हृदयं यत्यश्विप्रभा ॥ २८१ ॥ सित्वाथ प्रोचिरे सख्यो मावनिन्द-

वकारिणि ! । कारणं ज्ञातमधुना वयस्यैका च तां जगौ ॥ २८२ ॥ मनोरथास्तवापूर्वा नरविद्याधरोज्ज्वनात् । देवे तवाभिलाषोऽभू-
 देष युक्तश्च ते वरः ॥ २८३ ॥ शङ्कामहे न देवत्वादिव्यनेपथ्यतथ्यरुक् । मन्यते देव एवायं नृपु चेद्रूपमीदृशम् ॥ २८४ ॥
 तदूर्ध्वमूर्ध्वलोकोऽयं विदधे वेधसा कुतः । सोचे निमेषभूस्पर्शादेय राजाङ्गजो ध्रुवम् ॥ २८५ ॥ दिव्या नेपथ्यलक्ष्मीर्यत्तददृष्ट-
 कृतं पुनः । अन्यथा न प्रवेशोऽपि घटतेऽत्र जिनालये ॥ २८६ ॥ प्रेमास्तुपूर्णचिचालवालोद्यत्कामभूरुहौ । यावत्तौ स्तस्तदा-
 गच्छच्छशीकान्ता तदन्तिकम् ॥ २८७ ॥ उवाच च त्वया वत्से ! कथमद्य चिरायितम् । शीघ्रं चलास्ति तातस्ते दुःखितो विर-
 हाद्यतः ॥ २८८ ॥ अनिच्छन्त्यपि जननीभयादथ चचाल सा । अलसा स्वविमानेन बलितग्रीववीक्षिका ॥ २८९ ॥ कुमारोऽपि
 तदास्येन्दुस्फूर्त्या हृदयपुष्करे । कालं कियन्तमप्यस्याद्वीचिमालीव वीचिमान् ॥ २९० ॥

अथो कुमारश्चैत्यस्य जगतीं यावदीक्षते । चारणश्रमणं तावदेकं ध्यानस्थमैक्षत ॥ २९१ ॥ तं प्रणम्य सरोमाश्वः स
 स्तौति स प्रभो ! मया । त्वं कपायाश्रितेन सुधाकुण्डमिवेक्षितः ॥ २९२ ॥ निधिगृहे दरिद्रस्य कल्पदुरतरो मरौ । प्रभाकरश्च
 सरसि शुष्के दृष्टो मया भवान् ॥ २९३ ॥ विचिन्त्य तस्य भव्यत्वं विमुच्य ध्यानमञ्जसा । तस्याख्यद्वर्मकल्पद्रोमूलं सम्यक्त्व-
 मीरितम् ॥ २९४ ॥ तच्च देवो जिनः साधुगुरुस्तत्त्वं तदीरितम् । प्रपन्नेऽत्रानिबद्धायुर्जोवो याति न दुर्गतिम् ॥ २९५ ॥ तच्च
 जीवादितत्त्वेपु सम्यक् श्रद्धान्तो भवेत् । कस्यापि हि निसर्गेण कस्यापि गुरुयोगतः ॥ २९६ ॥ श्रुत्वेति नलिनीगुल्मो दर्शनं प्रत्य-
 पद्यत । उल्लङ्घितं भवमिव तेन स्वं सत्त्वमन्यते ॥ २९७ ॥ नन्तुमन्यानि तीर्थानि गतेऽथ गगनाध्वना । चारणश्रमणे सोऽभूत्
 तद्वियोगेन दुर्मनाः ॥ २९८ ॥ यावद्याति पुनर्देवाधिदेवं नन्तुमन्तरे । तावद्विधाधरं तस्य पुरो ध्यायन्तमैक्षत ॥ २९९ ॥ उवाच

न जिनापीन ! तत्र पादग्रमादतः । विद्या विद्याधरस्यास्य तत्क्षणं सन्तु सिद्धिदाः ॥ ३०० ॥ तास्तत्सत्त्वेन सिद्धाथ दिवि दध्वान
 दन्तुभिः । ऊर्जे कुमुमदृष्टिश्च खेचरोऽथातिनिस्सितः ॥ ३०१ ॥ ससम्भ्रमं कुमाराङ्गी नत्वा ग्राह्य महामते ! । तव वाक्याचिरादद्य
 विद्यासिद्धिर्ममाजनि ॥ ३०२ ॥ तत्र प्रत्युपकृतं तत्र क्षमोऽहं तथापि हि । सर्वो विद्यां गृहाणेमां विधायानुग्रहं मयि ॥ ३०३ ॥
 कुमारः ग्राह्य विद्याले सिद्धा अर्हदग्रभागतः । तथापि त्वद्वचः कार्यमित्युक्त्वा ताः स आददे ॥ ३०४ ॥ तत्क्षणं दन्तुभिध्वानः
 उपपृष्टयान्वितोऽमवत् । तदीक्ष्य चिसितोऽङ्गी कुमारं ग्राह्य खेचरः ॥ ३०५ ॥ त्वमेव धन्यमूर्धन्यो विद्यानां यस्य मन्त्रवत् ।
 यभूत तत्क्षणं सिद्धिः कष्टसाध्याः परस्य याः ॥ ३०६ ॥ विद्यासिद्धिरपि ततो मन्येऽहं तत्र दर्शनम् । आत्मनोऽभ्यधिकं त्वं हि
 मयैरुत्पाणकारणम् ॥ ३०७ ॥ तदग्रसद्य त्वया सिद्धपुरे पादोज्ज्वल्यताम् । तत्र मे अयसिहास्यः पिता विद्याधरेश्वरः ॥ ३०८ ॥
 हरिविक्रमनामाहं सुतस्तस्यातिबल्लभः । तद्राज्यलक्ष्मीः सफलता सफलीक्रियतां त्वया ॥ ३०९ ॥ (युगम्) विद्याभिः क्षोभमा-
 नोऽयं न कलाभिरिवेणभूत् । अग्निग्रमां समालोक्य पट्टबोत्फुल्लमानसः ॥ ३१० ॥ तस्या नेत्रत्रिभागेनालौकिकानि सुहृन्मृदुः ।
 दृष्टानि बलित्वग्रीवं स्मरत्सरसरायितान् ॥ ३११ ॥ सद्यो विमानमारुह्यचलद्देहाढ्यसम्मुखः । तस्याप्यतश्च पोतेयोऽर्कस्तेवार्थं समु-
 रूपे ॥ ३१२ ॥ ऊर्जे न मयनामन्त्रे तापन्तं कालभीक्षितः । मयाधुना तु किं कार्यं तद्भवत्या रञ्जितोऽयं सः ॥ ३१३ ॥ प्रददौ नलि-
 नीगुल्मः स्याद्बलप्रं मिभूषणम् । दिव्यं देवीभिरन्यच्च कुमाराय ततोऽर्पितम् ॥ ३१४ ॥ (युगम्) सर्वस्यापि जनस्याथ विसयः
 गुणदानभूत् । पोतेयोग्येभ्यस्तपत्पुण्यजनमर्क्तिर्न निष्फला ॥ ३१५ ॥ ऊर्जे कुमारः स्पष्टच्छन्दं विदेधेहि प्रयाणकम् । चेताढ्यपर्वतेऽहं
 तु याता गुन्दर गुन्दरे ॥ ३१६ ॥ कार्यः प्रमादो युष्माभिः पुनः पुनर्नते मयि । इति पोतेकवचनं प्रतीच्छन्तः दिवं ययौ ॥ ३१७ ॥

ग्रसर्पदम्भांसि सरांसि पश्यन्नुद्यानमालाथ विशालसालाः । पुराणि वग्नोन्नतगोपुराणि प्रापत्युरं सिद्धपुरं कुमारः ॥ ३१८ ॥ नलिनी-
गुल्मस्य जनुस्तद्यात्रा तदनु रत्नसारकथा । कन्यासम्यक्दर्शनविद्यालाभाथ चैत्येऽत्र ॥ ३१९ ॥

इति राजगच्छे श्रीरत्नप्रभसूरिशिष्य-श्रीमानतुङ्गाचार्यविरचिते श्रीश्रेयांसचरिते महाकाव्ये
भवन्नयनिबद्धे प्रथमभववर्णने पञ्चमः सर्गः ॥

च जिनाधीश ! तत्र पादप्रसादतः । विद्या विद्याधरसास्र तत्क्षणं सन्तु सिद्धिदाः ॥ ३०० ॥ वास्तवसत्त्वेन सिद्धाश्च दिवि दध्वान
 दुन्दुभिः । जज्ञे दुसुमघृष्टिश्च खेचरोऽथातिविस्मितः ॥ ३०१ ॥ ससम्भ्रमं कुमारानी नत्वा ग्राह महामते ! । तत्र वाक्याधिरादद्य
 विद्यासिद्धिर्ममाजनि ॥ ३०२ ॥ तत्र प्रत्युपकर्तुं तत्र क्षमोऽहं तथापि हि । सद्यो विद्यां गृहाणेयां विधायानुग्रहं मयि ॥ ३०३ ॥
 कुमारः ग्राह विद्यास्ते सिद्धा अर्हत्प्रभावतः । तथापि त्वद्वचः कार्यमित्युक्त्वा ताः स आददे ॥ ३०४ ॥ तत्क्षणं दुन्दुभिष्वानः
 पुष्पघृष्टान्वितोऽभवत् । नदीस्य विसितोऽन्तीव कुमार ग्राह खेचरः ॥ ३०५ ॥ त्वमेव घन्यमूर्धन्यो विद्यानां यस्य सम्भवत् ।
 बभूव तत्क्षणं सिद्धिः कष्टसाध्याः परस्र याः ॥ ३०६ ॥ विद्यासिद्धेरपि ततो मन्येऽहं तत्र दर्शनम् । आत्मनोऽन्यधिकं त्वं हि
 सर्वकल्याणकारणम् ॥ ३०७ ॥ तत्प्रसद्य त्वया सिद्धपुरे पादोज्ज्वार्यताम् । तत्र मे जयसिंहाख्यः पिता विद्याधरेश्वरः ॥ ३०८ ॥
 हरिविक्रमनामाहं सुतस्तस्यातिबल्लभः । तद्राज्यलक्ष्मीः सकला सफलीक्रियतां त्वया ॥ ३०९ ॥ (युग्मम्) विद्याभिः शोभमा-
 नोऽद्य स कलाभिरिवैणभृत् । अक्षिप्रयां समालोक्य पल्लवोरपुल्लमानसः ॥ ३१० ॥ तस्या नेत्रत्रिभागेनालौकिकानि सुहृद्गुहः ।
 कृतानि बलितग्रीवं स्मरस्मरशरायितान् ॥ ३११ ॥ सद्यो विमानमारुह्यचलद्देवाख्यसम्भ्रुतः । तस्यापातश्च पोतेशोऽर्कसेवायं समु-
 रधे ॥ ३१२ ॥ ऊचे च भरतामध्वे तावन्तं कालमीक्षितः । मयाधुना तु किं कार्यं तद्भक्त्या रञ्जितोऽय सः ॥ ३१३ ॥ प्रददौ नलि-
 नीगुल्मः स्नाग्नलग्नं विभूषणम् । दिव्यं देवीभिरन्यत्र कुमाराय ततोऽर्पितम् ॥ ३१४ ॥ (युग्मम्) सर्वस्यापि जनस्याथ विसयः
 सुमहानभृत् । पोतेशोऽचिन्तयत्पुण्यजनमक्तिर्न निष्फला ॥ ३१५ ॥ ऊचे कुमारः स्वच्छन्दं विदधेहि प्रयाणकम् । पैताढ्यपर्वतेऽहं
 तु याता सुन्दर सुन्दरे ॥ ३१६ ॥ कार्यः प्रसादो युष्माभिः पुनः पुनर्नते मयि । इति पोतेश्वचनं प्रतीच्छन्स दिवं ययौ ॥ ३१७ ॥

होचितं चाय्यग्रहलग्नं विलोकितम् । हूताहूताश्च सर्वेपि समेयुः खेचराधिपः ॥ १७ ॥ देव्या भानुश्रियो येन भागिनेयी शशि-
 प्रभा । तेनाहूतः समं देव्याभ्येतौ भुवनभानुराट् ॥ १८ ॥ नलिनीगुल्मराजोऽपि वैरिसिंहाभिधां दधत् । कृतरूपान्तरोऽद्भुतो-
 परोधेन समागमत् ॥ १९ ॥ प्रासादेषु न्यवीक्षन्त खेचरेन्द्रा यथोचितम् । सर्वेषामुचितं चक्रे श्रीचन्द्रः खेचराधिपः ॥ २० ॥
 समासने मुहूर्तेऽथ जामेय्या रूपसम्पदम् । वीक्ष्य भानुश्रिया प्रोचे श्रीचन्द्रः खेचरेश्वरः ॥ २१ ॥ योग्योऽस्या नलिनीगुल्मो
 वरस्तन्न वरं कृतम् । भवद्भिर्यदहं पृष्टा न प्राकार्येऽत्र विस्वते ॥ २२ ॥ स ग्राह नाधुनात्राऽर्थे कर्तुं किञ्चन शक्यते । मिलि-
 ता येन भूपालाः सर्वेऽहं पूर्वाङ्गुपः ॥ २३ ॥ श्रीचन्द्रेण ततो द्वाःस्थमुखेनेत्यूचिरेऽखिलाः । राधावेधी धवः पुत्र्या नात्र तद्वः
 पराभवः ॥ २४ ॥ एवं मते तैर्विवाहदिवसे च समागते । श्रीचन्द्रः खेचराधीशो बहिर्मन्त्रे स्वयं स्थितः ॥ २५ ॥

अथ शेषेषु मन्त्रेषु परे विधाधराधिपाः । सर्वेऽपि मिलितास्तत्र पौरलोकश्च कौतुकात् ॥ २६ ॥ ततः सा स्फारशृङ्गार-
 सारा सारविभूषणा । प्रतीहारीकरस्थसक नृपाणां पुरतोऽभवत् ॥ २७ ॥ नृपाः शशिप्रभां प्रेक्ष्य क्षुभिताः सागरा इव । बहलोत्कलि-
 काश्चक्रुर्विकारान्मान्मथानथ ॥ २८ ॥ कोऽपि सिंहासने स्तब्धमूर्तिस्तस्थौ नराधिपः । खेचरः स्वैर्यदम्मेन परः करमदर्शयत्
 ॥ २९ ॥ कोऽपि मुक्तालतालम्रचन्दनोच्छेदनच्छलात् । हारिहारलतारम्यधुरस्थलमलोकत ॥ ३० ॥ कश्चित्तद्दर्शनोत्क्षिप्तकम्प-
 मानवपुर्लतः । न वेद गलितं लीलाकमलं करवारिजात् ॥ ३१ ॥ परः प्रोवाच जातान्येतदीयाद्दर्शनादपि । कृतकृत्यानि नो
 जन्म जीवितं नयनानि च ॥ ३२ ॥ कस्यैतावन्ति पुण्यानि यस्य कण्ठे स्वयं सजम् । क्षेप्स्यत्यसौ जगन्नय्यां सर्वधन्यशिशोमणेः

अथ विद्यावदृष्टान्तो जयसिंहनृपः सुतात् । कुमारस्य श्रुतिरिति स्वयं व्यधात् ॥ १ ॥ ऊचे वेगं तदायत्ता
राज्यथीः सकलापि हि । स्वेन विलसते सोऽप्य हरिविक्रमसंयुतः ॥ २ ॥ स्थानानि समणीयानि नित्यं नवनवानि च । खेच्छया
लोकमानः सन् लोकमालासमन्वितः ॥ ३ ॥ वैतादृक्काशानुरोधानमागम्य तत्र च । अशोकस्य तले यावन्निविष्टः किल
तिष्ठति ॥ ४ ॥ पुरे फोलाहलस्तायन्महानुच्छलितोऽप्य च । क्रियेत्तदिति सोऽपृच्छतत्र हरिविक्रमम् ॥ ५ ॥ (चतुर्भिःकला-
परम्) हृदि विधाय स ग्राह निश्चय खेचराधिपः । वामन् प्रियाया वस्मिष्ठं दष्टः वस्मेन भोगिना ॥ ६ ॥ परलोकप्लुते
वप्रानाथंमन्यः पुरीजनः । तत्सुतामायतद्याभिषिचिरे दिव्यपद्मकम् ॥ ७ ॥ वदवोऽस्येति तान्येर्गुर्नलिनीगुल्मसन्निधी ।
गजेन गर्जता सोऽभिषिच्य स्कन्धेऽधिरोषितः ॥ ८ ॥ अदोपत हयो ध्योम्नि सोऽजीज्यत च चामरैः । छत्रं शिरस्यभूद्विष्यो
दिवि दध्मन् दुन्दुभिः ॥ ९ ॥ देवताविहिता नाना पुष्पशृङ्गिर्दिवोऽपतत् । ततश्च मन्त्रिप्रमुखैः खेचरैरपरैरपि ॥ १० ॥ अथ
विद्याधरस्त्रीभिः क्रियमाणोरुमङ्गलः । सम्प्राप सौम्यं जातश्च स महाखेचराधिपः ॥ ११ ॥

इताः धीतिलकपुरे श्रीचन्द्रः खेचरेश्वरः । वरस्य चिन्तां कुर्वणः पुध्या प्रोचे सखीमृतात् ॥ १२ ॥ घरः स मे स्याद्यः
कोऽपि राधावेपं विधास्यति । अन्यथा शरणं वदिरय राजाबुलोऽप्यवत् ॥ १३ ॥ प्रोक्तश्च मन्त्रिभिर्देव ! राधास्तम्भादि कार्यताम् ।
आकार्पयन्तो युयानश्च विद्याधरयराधिपाः ॥ १४ ॥ नृपादेशादप्य चदिर्मण्डपो विहितो यदात् । स्तम्भः स्थूलोऽतिदीर्घश्च अमघका-
दृक्कः कृतः ॥ १५ ॥ तदग्रे स्थासिता चिचरञ्जिका । आगन्तुखेचरेन्द्रार्थं प्रासादाश्च वितेनिरे ॥ १६ ॥ पाणिग्र-

चन्द्रावतंसकस्यापि शरः प्रचरति स्म न । इत्थं सर्वेऽपि ते नीता लक्षप्रष्टा विलक्षताम् ॥ ५१ ॥ श्रीचन्द्रेऽथ परिम्लानमुखचन्द्रे
 तदावदत् । वेत्री देव ! कलापात्रवैरिसिंहोऽस्ति भूपतिः ॥ ५२ ॥ नृपः प्रोवाच खेचरवंश्यैः खेचरनायकैः । यत्र सिद्धं प्रसिद्धैर-
 प्येतैर्विदितविक्रमैः ॥ ५३ ॥ तत्किं मनुष्यमात्रेणार्थेणाज्ञातकुलेन च । सेत्स्यत्यनेन श्रुत्वेति नलिनीगुल्म उत्थितः ॥ ५४ ॥ तं
 वीक्ष्य विसिताः केऽपि केचित्पुनरस्त्रयिताः । केऽपि श्लाघां व्ययुः कैश्चिह्लजितं कासितं परैः ॥ ५५ ॥ कैश्चिद्विलोकितं कैश्चिद्व-
 सितं खेचरेश्वरैः । कुमारस्तु धनुर्दण्डे सन्धत्ते स्म शिलीमुखम् ॥ ५६ ॥ प्रपश्यन् तैलकुण्डान्तश्चक्रकर्माष्टकान्तरम् । भव्यसत्त्व
 इवाविध्यत् प्रवज्यामिव पुत्रिकाम् ॥ ५७ ॥ जज्ञे जयाजयारावोऽध्वनत्तूर्यचतुष्टयम् । न्यास्थत्कण्ठे कुमारस्य वरमालां शशिप्रभा
 ॥ ५८ ॥ रत्नवृष्टिं विधायोच्चैरुवाच च नभस्थिता । अहो सुष्ठु वृतं सुष्ठु वृत्तमित्यथ देवता ॥ ५९ ॥ कुमारी विसिता दध्यौ यो
 ध्यातः सुचिरं मया । अयं किमन्वयोत्तंसश्चिन्तयन्तीति चेतसि । सद्यः कुमारं स्वं रूपं तावदाविरभावयत् ॥ ६० ॥ श्रीचन्द्रकनकरथभूभृदुवनभानवः । खेचरेन्द्राः परेऽत्रापि
 यावद्विसितमानसाः ॥ ६१ ॥ अयं किमन्वयोत्तंसश्चिन्तयन्तीति चेतसि । सद्यः कुमारं स्वं रूपं तावदाविरभावयत् ॥ ६२ ॥
 (युगम्) तस्मिन्कलानिधौ दृष्टे विस्फूर्जितनिजप्रभे । पितृस्वजनसन्तापनिर्वाणमभूत् क्षणात् ॥ ६३ ॥ आगच्छ वत्स ! वत्सेति
 जल्पन् भुवनभानुराह । सानन्दाश्रुः समुत्कण्ठाप्रसारितशुजद्वयः ॥ ६४ ॥ तमालिलिङ्ग सर्वाङ्गचङ्गमङ्गीकृतो मुदा । भून्यस्तमस्तकः
 पुत्रः पश्चात्तमनत्पुनः ॥ ६५ ॥ (युगम्) राजभिः कनकरथादिकैरथ परैरपि । अङ्गपालीकृतो बालकाललीलायितो यथा ॥ ६६ ॥
 अथ भानुत्रियो देव्याश्चरणाम्बुजयोरयम् । अलिलीलायितं कुर्वस्तयाशीर्भिः समेधितः ॥ ६७ ॥ ऊचिरे खेचरा नैवान्यस्य
 लीलायितं भवेत् । ईदृशं भुवनभानुभूनेतुः नन्दनं विना ॥ ६८ ॥ सिंहसैव सुतः कुम्भिकुम्भपाटनसम्पटुः । नान्योधानेषु कल्प-

॥ ३३ ॥ अशां नन्दन्त्यां चत्वारीमानि मानये । शृङ्गारजन्मा शृंगारो रूपं सौभाग्यमेव च ॥ ३४ ॥ परः क्षिप्तमपि
 मुखेऽखण्डययेर वीटिकाम् । अपरः स्वेदपृथैर्फोल मुक्ताद्रित व्यधात् ॥ ३५ ॥ दुर्लभं दर्शनं न सादृशा इति विचिन्त्य च ।
 सर्वेभ्यसि तदङ्गेषु दृष्टिः क्षिप्तेति कैश्चन ॥ ३६ ॥ अग्रान्तरे प्रतीहारी कन्यां हारीतलोचनाम् । उवाच भुजमुष्टिधृष्यत्य गुधासोदरया
 मिरा ॥ ३७ ॥ अयं नृपः सुमालीति रणे भालीनतास्पदम् । अयं लीलापुरुषामी सुन्दरो रूपसुन्दरः ॥ ३८ ॥ अयं चन्द्राव-
 तंसारूप्योऽवतंसः क्षौर्यशालिः । विद्युन्मालेर दुःप्रेक्ष्यो विद्युन्माली नृपः स्वपम् ॥ ३९ ॥ अयं क्षेमदूरो नाम प्रजाक्षेमदूरो
 नृपः । अयं च चन्द्रमान्ताख्यधन्वद्रकान्तपञ्चोदरः ॥ ४० ॥ अयं धीवैरिसिंहाख्यो देवताकृतसन्निधिः । यः पुण्यैरापितं प्राप
 प्राजपं राज्यमयत्नतः ॥ ४१ ॥ देवि ! विद्यापराधीद्या इमे यौवनशालिनः । येषां यद्योमरो माति नातिद्यामी जगन्त्रये ॥ ४२ ॥
 इत्य तव पुरो देवि ! रूपकीर्तिपुरस्सरः । गुर्गेर्युता मयाख्याता नृपा इषु निजेष्वह्या ॥ ४३ ॥ इति खेचरराजौघे प्रती-
 हारीप्रकाशिते । प्राह विद्याधराधिपप्रेरितो वेत्रिपुङ्गवः ॥ ४४ ॥ कतासु इयलाः सर्वे दूयं विद्याधराधिपाः । राधावेधं विधा-
 यानु कुमारीयमुदृतवाम् ॥ ४५ ॥ ध्रियेव कण्ठयिन्यस्तवरमाला ययानया । नरोत्तमाः प्रभवत दीप्यमानमुदर्शनाः ॥ ४६ ॥
 सुमाल्यय घनुर्माली विधाय तशर काम् । उरियतो मन्दिरुन्देन क्रियमाणत्रयप्यनिः ॥ ४७ ॥ स दृष्टिमुष्टिसन्धानं दधत्कम्प्रकरः
 शरम् । पपात तैलदुण्डस्य मध्ये मूषकलीलया ॥ ४८ ॥ अथ श्रेष्ठकलोकेन सादृशां परस्परम् । करे तालां ददानेनाजनि
 प्रदत्तनं तदा ॥ ४९ ॥ नृपस्य सुन्दराख्यस्य राधावेधं विधास्यतः । कोदण्डदण्डपातेन नैयाखया सुन्दरामवत् ॥ ५० ॥

नन्दमयान्ययम् । आपृच्छय कनकरथं कनकाद्यपुराद्ययौ ॥ ८७ ॥ ततश्च सहितः पित्रा कुमारः श्रीपुरं ययौ । नानाविधविस्मा-
नौघमण्डितव्योममण्डपः ॥ ८८ ॥ सपुत्रं शुवनभातुं नृपं मत्वा समागतम् । पयुर्विद्याधराधीशाः सर्वे प्राश्रुतसुम्भृताः ॥ ८९ ॥
प्रणम्य शुवनभातुं तदर्थितमहोपदाः । आगामिनीमिव च्छायां ते कुमारं च शिश्रियुः ॥ ९० ॥ विद्याधराश्रितज्ञात्यर्थमभ्यर्धितः
स तैः । धन्यमन्यास्तदुद्वाहात्कन्याः परिणिनाय च ॥ ९१ ॥ तत्र राजानि नीत्यानि द्विधा प्रोक्षन्ति स व्यधात् । रथयात्रादिभि-
श्चक्रे भूचक्रे च प्रभावना ॥ ९२ ॥ कुमारस्यानुभावेनाननुभूतः पुराऽभवत् । प्रमोदः सेनरेन्द्राणां न यो चचनगोचरः ॥ ९३ ॥
इति स्थित्वा चिरं तत्र समं शुवनभातुना । स्वराज्यथीदर्शनायागात्काञ्चनपुरं च मः ॥ ९४ ॥ सकृत्तप्राश्रुतः स्वानुव-
न्विविद्याधराधिपैः । कारागृहं चकाराशु शून्यवासं तु सर्वतः ॥ ९५ ॥ तद्राज्यश्रियमालोक्य पिता द्रव्यौ प्रमोदभाक् । साधयाम्भुत्तमायं
धन्योऽसि यस्य पुत्रो मे पुण्यवान् पुण्यपोषकः ॥ ९६ ॥ गत्वा पुर्यां शुभायां तद्राज्ये विन्यस्य नन्दनम् । साधयाम्भुत्तमायं
द्रागिति ध्यात्वा तमब्रवीत् ॥ ९७ ॥ शुभायां गम्यते सोऽथ तथेति प्रतिपद्य तत् । स्वराज्यभारमारोप्य श्रीनन्द्रे सेनरत्नमौ-
॥ ९८ ॥ वयःस्थलेचरीचक्रहारातिं प्रतिपादयन् । पुरोपरि पुरं कुर्वन् विमानैर्मिलितैर्दिवि ॥ ९९ ॥ तेचरेन्द्रैस्तुव्रज्यमानो
मानोरुसम्मदैः । पथस्थलेचराधीशकृतोत्कोचान् कृतार्थयन् ॥ १०० ॥ तरुणुरीर्गरीन्ग्रामानुगानानि सरांसि च । पश्यन्नि-
न्तराणी च सान्तराण्यपि वेगतः ॥ १०१ ॥ स्थाने स्थाने च सम्भाज्य तेचरेशान् विसर्जयन् । पुरीपरिसरयोगानं गच्छन्तुं प्र आग-
मत् ॥ १०२ ॥ सुदुद्धिरथ पुर्यन्तरपथ्यनप्रमोदभाक् । मद्यान्मुक्तावचूलायैः स प्रपञ्चानकारयत् ॥ १०३ ॥ तंयुतान् नोत्त-

द्रोणो नन्दनं विना ॥ ६९ ॥ अहो पुष्पं पितुः पुत्रो यदेवान्तरनिर्गतः । लेभे राज्यं च कन्यां च मिलितश्च महोत्सवे ॥ ७० ॥
 महे महामहद्रापो ह्ययं स्वजनसद्गमः । सोभाग्यसोपरि स्फीतः समभून्मञ्जरीसमः ॥ ७१ ॥ कर्पूरपूरगन्धेन मिश्रो द्राक्षरसोऽञ्जनि ।
 गुधामरोचर स्वर्णरुमलैः पूरितं सदाः ॥ ७२ ॥ ततश्च प्रचननूर्यं पठन्मङ्गलपाठकम् । प्रनृत्यनर्तकीवक्रमभूदुपयमस्तयोः ॥ ७३ ॥
 श्रीचन्द्रेण नरेन्द्रेण प्रोचे करविमोचने । उपनीता मया तुभ्यं राज्यश्रीः सुतया सह ॥ ७४ ॥ स्वधुजोपार्जितामेतामेतां च त्वं
 प्रपालय । निधिं विषयसौख्यानां पत्राढीकृतां तथा ॥ ७५ ॥ त्वं गच्छस्वचलं नित्यं सहस्रांशुरिवोदयम् । पूर्वोशापामिदं-
 तस्यां रागं कचन मा मुचः ॥ ७६ ॥ पुत्रि ! त्वमप्यमुग्याज्ञां दध्याः शिरसि सर्वदा । लक्ष्मीमिव यथा धत्ते हृदयं पुरुषोत्तमः
 ॥ ७७ ॥ अद्यप्लेहयोः दुम्रगुणप्रमययोर्दयोः । युवयोलेजसा सर्वं स्वमुद्योतयतोः कुलम् ॥ ७८ ॥ प्रमञ्जनसमुद्भूतपरामर्शवि-
 दीनयोः । सम्यन्धः सुचिरं भूयाद्वर्तिपावकयोरिव ॥ ७९ ॥ (युग्मम्) साद्रद्राक्षारसप्रख्या विद्या ताम्यमुरीकृता । उमाभ्या-
 मपि माधुर्यपुर्वा सन्वापहारिणी ॥ ८० ॥ शस्त्रराज्यानुमानेन परेऽपि स्वचराधिपाः । वरस्य नलिनीगुल्मस्योपेदामादधुमुदा
 ॥ ८१ ॥ नन्दनागममम्भूतमुदा सुवनमानुराट् । वर्धापनानि सर्वेषु निजदेशेऽप्यकारयत् ॥ ८२ ॥ दिनाः केऽपि यदुत्तस्यामृता-
 मोदमया इव । नित्यं नन्पानि नन्पानि मङ्गलानि प्रतीच्यतः ॥ ८३ ॥ पाणिग्रहणमुदित्य सपर्यो जिनवेगमसु । सर्वेषु नलिनी-
 गुन्मः कारयामास भक्तिमाक् ॥ ८४ ॥ देवग्न्यलोचितैर्बह्वैर्मन्त्रिभिः सङ्घपूजनम् । स चक्रे रथपत्राश्च ददौ वोधिमवोधिषु ॥ ८५ ॥
 इत्थं मुदा दुमारस्य गते काले कियत्पत्यपि । स्थानं वपुर्वरं नित्ये निजं मातामहो मुदा ॥ ८६ ॥ दिनानि कल्पपि स्थित्वा तत्रा-

ग्रीवाभिरभितो वृतः । मुत्रामेव सुरस्त्रीभिस्ताराभिरिव चन्द्रमाः ॥ १२१ ॥ मुक्ताभिर्नार्यक इव सरिद्धिर्वा सरित्पतिः ।
 वशाभिरिव यूथेशो हंसीभिर्वा सितच्छदः ॥ १२२ ॥ स्वगुणैर्भुवनं जिण्ये राज्ञा भुवनभानुना । सोऽप्यनेन जित इति वदन्तं
 प्रवरस्वरम् ॥ १२३ ॥ चेलोत्क्षेपं प्रकुर्वाणं कुर्वन् जयजयस्वरम् । पावयन् मञ्चगं लोकं दृशाऽमृतरसस्पृशा ॥ १२४ ॥ मुक्ताल्लि-
 मालिते रत्नाकरवन्मन्दिरे विशत् । स शशिग्रभया सार्धं श्रियेव पुरुषोत्तमः ॥ १२५ ॥ (पञ्चभिः कुलकम्) हरितालाक्षतदधि-
 दूर्वागोरोचनादिभिः । स्वर्णस्थालस्थितं सोऽर्घ्यं प्रत्यैच्छद्वनिताकृतम् ॥ १२६ ॥ ततः कतिपयेष्वेव गत्वा चैत्येषु भावभृत् ।
 जिनान्सम्पूज्य विधिना विदधे चैत्यवन्दनाम् ॥ १२७ ॥ तत्रापि गीतसङ्गीतसुस्फीतं प्रमदाकुलम् । सुवर्णवृष्ट्या संतोष्य गणशो
 मार्गणानपि ॥ १२८ ॥ मङ्गलानन्दसन्तोषमहोत्सवमयीमिव । समग्रां नगरीं कुर्वन् पुनः स्वस्थानमागमत् ॥ १२९ ॥ (युग्मम्)

ततो वर्धापनं स्पर्धाबन्धनृत्यद्वधूजनम् । जिनेशसङ्घपूजादिसहितं महितं कृतम् ॥ १३० ॥
 अथ प्रतिदिनं स्वस्वपुरेभ्यः परितोषिणः । सेवाहेवाकिनो भूपास्तस्यायान्ति नवा नवाः ॥ १३१ ॥ तस्याज्ञां शूरतां
 लोकादुरागं च विलोकयन् । निरीक्ष्य भुवनभानुर्दध्यावानन्दसेदुरः ॥ १३२ ॥ यदि साम्प्रतमायान्ति श्रीमदानन्दद्वयः ।
 राज्याभिषेकमहिमां कुमारस्य करोमि तत् ॥ १३३ ॥ तथा तत्पदमूलेऽहं प्रज्याराज्यमाददे । अन्तरङ्गद्विपद्भङ्गपरिष्वङ्गतरङ्गि-
 तम् ॥ १३४ ॥ राज्यं हि खलुमैत्रीवद्विरसान्तं पयोधिवत् । कुग्राहसहितं केश्याचित्तवच्च सुदुर्ग्रहम् ॥ १३५ ॥ पातालवच्च
 दुष्पूरं पुरातननिशान्तवत् । बहुछिद्रान्वितं यत्नपाल्यं सर्पकरण्डवत् ॥ १३६ ॥ राज्ये दुर्गतिस्तुल्येऽस्मिन्नसिपत्रवनावृते । विधातुं

सचिवेकाना प्रतिचन्दो न युज्यते ॥ १३७ ॥ किं च भोगाश्चिरं मुक्ताश्चिरं राज्यं च पालितम् । प्राप्तं नयनसाफल्यं
 सुपुत्रसुखवीक्षणम् ॥ १३८ ॥ अनुभूत महासौख्यं तदीपविनयापितम् । स्नानिर्मित्तचैत्यानि बहुशः कारितानि च ॥ १३९ ॥
 संकृतं शतशः संघो रथयानाश्च कारिताः । कृता शकत्यानुमानेन दासनस्य प्रभावना ॥ १४० ॥ यदन्यदपि कर्त्तव्यं तत्सर्वं
 विहितं मया । रोमा भोगा इव त्याज्यास्तद्भोगाः साम्प्रतं मया ॥ १४१ ॥

१४१ विचिन्तयन्त च समेत्योद्यानपालकः । नृपं वर्धयिष्यामासानन्दहरिसमागमात् ॥ १४२ ॥ रोमाश्चित्तवपुः सोऽथ
 दत्त्वाऽस्ते पारितोषिकम् । कुमारशुदान्तयुतोऽभ्येत्य धरीनवन्दत ॥ १४३ ॥ आनन्दाद्युत्तसम्भारनिर्भरोद्भिभक्तकण्टकः । उपा-
 विष्टदयं दक्षं सयोजितकरद्वयः ॥ १४४ ॥

अथादिशद्गुरुर्मर्गायुभावेव शिष्याष्वनि । सुश्राद्धानां धर्मं एकं श्रमणानां परः पुनः ॥ १४५ ॥ रामप्रेषवशादेवो दुर्लभो
 भविनां भवे । अर्थकामी नृणां वक्रयक्रशौरिवशादिव ॥ १४६ ॥ यन्मनुष्यमये क्षेत्रं बलं धर्मोपदेशकः । सम्यक्त्वप्रतिपक्षिश्च
 श्रावकश्रादशत्रवी ॥ १४७ ॥ दुर्लभेत्यथ कस्यापि शुभकर्मप्रकर्षतः । प्रवज्यापरिणामः स्वादिश्रामः शिवसम्पदः ॥ १४८ ॥
 मरयेति प्राप्य तामर्षीं समग्रामीरशामिमाम् । दुष्पार्षां प्राप्य विपत्तीकुर्वन्ति न विवेकिन ॥ १४९ ॥ यज्जराभृत्युरोगादिवद्गु-
 णीष्मविभीषके । भवप्रेतवनेऽमुष्मिन् वसत नैव युज्यते ॥ १५० ॥ उच्छीर्षत्योरगस्यैव पञ्चाऽऽस्यास्यगतस्य वा । कृत्वा न्तदन्ताग्रस्यस्य
 काऽऽद्या जीवस्य जीविते ॥ १५१ ॥ मृगाक्षीमृगवृष्ण्यासु नरं मूढं कुञ्जवत् । विधिब्यायो जराधन्या व्याधिषाणध विष्यति ॥ १५२ ॥
 दुःखदश्राकरालस्य व्यालस्य समवर्तिनः । पुस्तो नम्रमानोऽपि वापि छुटति नो मवी ॥ १५३ ॥ विश्वक्षेत्रे कृतान्तोऽयं नयः

कोऽपि कृषीवलः । लुनाति यदकालेऽपि जन्तुसस्यानि दुर्मतिः ॥ १५४ ॥ न जरा न रुजो यत्र तत्रापि त्रिदशालये । काल-
पाशाः कृतान्तस्य पतेयुः किं पुनर्नृपुः ? ॥ १५५ ॥ किं यमस्य प्रसन्नत्वं धृष्टत्वं वा नृणां किमु । यद् व्याधिवह्लेऽप्यत्र
निमेषमपि जीवितम् ॥ १५६ ॥ यदि स्मरति जीवानां दुःखं दुर्गतिसम्भवम् । कम्प्रसम्पत्कदाप्यङ्गे न तद्विरमति ध्रुवम् ॥ १५७ ॥
तेषां जन्मजरामृत्युरोगा न स्युः कदाचन । ये सदाप्युपयुञ्जन्ति धर्मकर्मसायनम् ॥ १५८ ॥ महामहायते मृत्युर्जगत्पत्र स एव
हि । यत्र जाते भवेन्मोक्षोऽनन्तसौख्यो मनीषिणाम् ॥ १५९ ॥

नत्वा ग्राह नृपो राज्ये नलिनीगुल्ममङ्गजम् । निवेश्य भवतां पार्श्वे प्रपत्येऽहं मुनिव्रतम् ॥ १६० ॥ मा कार्पीः प्रतिबन्धं
त्वमिति वाक्यं गुरुदितम् । शीर्षे विन्यस्य शेषावदेप स्वर्पस्यमागतः ॥ १६१ ॥ सर्वान् विद्याधराधीशानाह्वा च न्यायमार्गगः ।
कुमारस्याभिपेक्ष्य महिमानमयं व्यधात् ॥ १६२ ॥ ऊचे च निखिलान् लोकानयं माता पिता सुहृत् । वन्दुः प्राणाः परित्राणं सर्व-
मप्ययमेव च ॥ १६३ ॥ अयं मदधिको दृश्यः कार्याज्ञास्य न चान्यथा । प्रतीपकारिणोऽप्यस्योचितं लङ्घ्यं कदापि न ॥ १६४ ॥
नरेन्द्र ! भवताप्युर्वी प्रपाल्या कामधेनुवत् । तथा यथा ददात्यर्थान् कामितानखिलानपि ॥ १६५ ॥ नेतव्योपचयं राज्यश्रीश्च
न्यायरसायनात् । सप्तस्वपि तथाङ्गेषु यथा न स्याज्जरातुरा ॥ १६६ ॥ प्रदीपकलिकेवयमन्यायमरुताऽऽहता । उत्सेधमपि सम्प्राप्ताऽन-
श्यमेव विनश्यति ॥ १६७ ॥ द्यूतादिव्यसनाद्भोगासक्तितोऽनवधानतः । दुर्जनानां च विश्वासाद्राज्यलक्ष्मीर्विनश्यति ॥ १६८ ॥
निजे कृतापराधेऽपि जने वत्सलतां भजेः । जयन् पडन्तर्ङ्गरीन् बाह्यान् जेष्यस्यन्नतः ॥ १६९ ॥ ज्ञानवृद्धविदग्धैश्च गोष्ठीप्रपुः

सविवेकानां प्रतिबन्धो न युज्यते ॥ १३७ ॥ किं च भोगाधिरे रज्यं च पालितम् ! प्रातः नयनसकल्यं
 सुषुप्तप्रसूरावीक्षणात् ॥ १३८ ॥ अनुभूतं महासौख्यं तदीयविनयापितम् । रत्ननिर्मितचैत्यानि बहुशः कारितानि च ॥ १३९ ॥
 सत्कृतः स्रतयः संयो रथयात्राश्च कारिताः । कृता अकल्याणमानेन आसनस्य प्रभावना ॥ १४० ॥ यदन्यदपि कर्तव्यं तत्सर्वं
 विहितं मया । रोगा भोगा इव त्याज्यास्तद्भोगाः साम्प्रतं मया ॥ १४१ ॥

इत्थं विचिन्तयन्तं तं समेत्योद्यानपालकः । नृपं यर्थापयामासानन्दद्युरिसमागमात् ॥ १४२ ॥ रोमाञ्चितवपुः सोऽथ
 दृष्ट्वाऽसौ पारितोषिकम् । कुमारशुद्धान्तयुतोऽभ्येत्य खरीनयन्दत् ॥ १४३ ॥ आनन्दासृतसम्भारनिर्भरोऽङ्घ्रिकण्टकः । उपा-
 विष्टदयं दयः संयोजितकरद्वयः ॥ १४४ ॥

अथादिशद्वरुणार्मागुभावेव विद्याध्वनि । सुश्राद्धानो धर्म एकः श्रमणानां परः पुनः ॥ १४५ ॥ रागद्वेषषादेतौ दुर्लभौ
 भवितां भवे । अर्थकामी नृणां यत्रयक्रयौरिवशादिव ॥ १४६ ॥ यन्मनुष्यभवे क्षेत्रे कुलं धर्मोपदेशकः । सन्त्यक्तत्वप्रतिपत्तिश्च
 आबकद्वादयन्ती ॥ १४७ ॥ दुर्लभेत्यथ कस्यापि शुभकर्मप्रकर्तः । यत्रज्यारपरिणामः स्थादिश्रामः शिवसम्पदः ॥ १४८ ॥
 भवेति प्राप्य सामग्रीं समग्रामीदयामिमाम् । दुष्प्रापां प्राप्य विफलीकुर्वन्ति न विवेकिनः ॥ १४९ ॥ यज्वराभृत्युरोगादिवहु-
 भीष्मविमीषके । भवेत्प्रेतवनेऽप्युष्मिन् वसनं नैव युज्यते ॥ १५० ॥ उच्छीर्षस्योरगसैव पञ्चाऽऽस्थास्यगतस्य वा । कृतान्तदन्ताग्रस्यस्य
 काऽऽद्या जीवस्य जीविते ॥ १५१ ॥ शृगाक्षीमृगतृष्णामु नरं मूढं कुरज्जवत् । विविव्याधौ जराधन्या व्याधिवाणश्च विध्यति ॥ १५२ ॥
 दुःखदंष्ट्राकरालस्य व्यालस्य समवर्तिनः । पुस्तो नश्यमानोऽपि कापि छुदति नो मवी ॥ १५३ ॥ विधक्षेत्रे कृतान्तोऽप्यं नरा-

कोऽपि कृषीवलः । लुनाति यदकालेऽपि जन्तुसस्यानि दुर्मतिः ॥ १५४ ॥ न जरा न रुजो यत्र तत्रापि त्रिदशालये । काल-
पाशाः कृतान्तस्य पतेशुः किं पुनर्नृपुः ? ॥ १५५ ॥ किं यमस्य प्रसन्नत्वं घृष्टत्वं वा नृणां किमु । यद् व्याधिवह्नुलेऽप्यत्र
निमेषमपि जीवितम् ॥ १५६ ॥ यदि स्मरति जीवानां दुःखं दुर्गतिसम्भवम् । कम्प्रसम्पत्कदाप्यङ्गे न तद्विरमति ध्रुवम् ॥ १५७ ॥
तेषां जन्मजरामृत्युरोगा न स्युः कदाचन । ये सदाप्युपयुञ्जन्ति धर्मकर्मसाधनम् ॥ १५८ ॥ महामहायते मृत्युर्जगत्पत्र स एव
हि । यत्र जाते भवेन्मोक्षोऽनन्तसौख्यो मनीषिणाम् ॥ १५९ ॥

नत्वा ग्राह नृपो राज्ये नलिनीगुल्ममङ्गजम् । निवेश्य भवतां पार्श्वे प्रपत्स्येऽहं सुनिव्रतम् ॥ १६० ॥ मा कार्पीः प्रतिबन्धं
त्वमिति वाक्यं गुरुदितम् । शीर्षे विन्यस्य शेषावदेप स्वर्पस्यमागतः ॥ १६१ ॥ सर्वान् विद्याधराधीशानाह्वा च न्यायमार्गगः ।
कुमारस्याभिपेक्ष्य महिमानमयं व्यधात् ॥ १६२ ॥ ऊचे च निखिलान् लोकानयं माता पिता सुहृत् । बन्धुः प्राणाः परिव्राणं सर्व-
मप्ययमेव च ॥ १६३ ॥ अयं मदधिको दृश्यः कार्याज्ञास्य न चान्यथा । प्रतीपकारिणोऽप्यस्योचितं लङ्घ्यं कदापि न ॥ १६४ ॥
नरेन्द्र ! भवताप्युर्वी प्रपाल्या कामधेनुवत् । तथा यथा ददाल्यर्थान् कामितानखिलानपि ॥ १६५ ॥ नेतव्योपचयं राज्यश्रीश्च
न्यायरसायनात् । सप्तस्वपि तथाङ्गेषु यथा न स्याज्जरातुरा ॥ १६६ ॥ प्रदीपकलिकेचेयमन्यायमरुताऽऽहता । उत्सेधमपि सम्प्राप्ताऽव-
श्यमेव विनश्यति ॥ १६७ ॥ द्यूतादिव्यसनाद्भोगासक्तितोऽनवधानतः । दुर्जनानां च विश्वासाद्राज्यलक्ष्मीर्विनश्यति ॥ १६८ ॥
निजे कृतापराधेऽपि जने वत्सलतां भजेः । जयन् पडन्तरङ्गारीन् बाह्यान् जेष्यस्ययत्नतः ॥ १६९ ॥ ज्ञानवृद्धविदग्धश्च गोपीप्रभुः

सविवेकानां प्रतिबन्धो न युज्यते ॥ १३७ ॥ किं च भोगाश्विरं मुक्ताश्विरं राज्यं च पालितम् । प्राप्तं नयनसाफल्यं
सुपुत्रमुत्पत्तीक्षणात् ॥ १३८ ॥ अनुभूतं महासौख्यं तदीयविनयापितम् । स्वनिर्मितचैल्यानि बहुशः कारितानि च ॥ १३९ ॥
सत्कृतः श्रुतशः संशो रथयात्राश्च कारिताः । कृता श्रवत्यनुमानेन शासनस्य प्रभावंता ॥ १४० ॥ यदन्यदपि कर्तव्यं तत्सर्वं
विहितं मया । रोगा भोगा इव त्याज्यास्तद्भोगाः साम्प्रतं मया ॥ १४१ ॥

इत्थं विचिन्तयन्तं तं समेत्योद्यानपालकः । नृपं वर्धापयामासानन्दस्वरिसमागमात् ॥ १४२ ॥ रोमाञ्चितवपुः सोऽथ
दत्त्वाऽसौ पारितोषिकम् । कुमारशुदान्तयुतोऽभ्येत्य क्षरीनवन्दत ॥ १४३ ॥ आनन्दाश्चतस्रश्चारिभरोऽन्नकण्टकः । उपा-
विधदयं दद्याः संयोजितकरद्वयः ॥ १४४ ॥

अथादिशद्गुरुर्मर्गाद्युमावेव शिवाच्च नि । सुश्रादानां धर्म एकः शमणानां परः पुनः ॥ १४५ ॥ रागद्वेषवशादेतौ दुर्लभौ
मरिचां भवे । अर्थकामौ नृणां धक्कवक्रशौरिवशादिव ॥ १४६ ॥ यन्मनुष्यमवे क्षेत्रं कुलं धर्मोपदेशकः । सम्यक्त्वप्रतिपत्तिश्च
श्रावकशादशग्रन्थी ॥ १४७ ॥ दुर्लभेत्यथ कस्यापि शुभकर्मप्रकर्षतः । प्रवज्यापरिणामः स्याद्विश्रामः शिवसम्पदः ॥ १४८ ॥
मर्येति प्राप्य सामग्रीं समग्रामीदशमिमाम् । दुष्पार्षां प्राप्य विप्लवीकुर्वन्ति न विचेकिनः ॥ १४९ ॥ यज्जरामृत्युरोगादिचहु-
मीप्समविभीषके । भवप्रेतवनेऽमुष्मिन् वसनं नैव युज्यते ॥ १५० ॥ उच्छीर्षित्योरगक्षेत्र पत्राऽऽस्यास्यगतस्य वा । कृतान्तदन्ताग्रस्यस्य
काऽऽद्या जीमस्य जीविते ॥ १५१ ॥ मृगाक्षीमृगतृष्णासु नरं मृतं कुरुद्वत् । विधिभ्यावो जराधन्या व्याधिबाणश्च विध्यति ॥ १५२ ॥
दुःखदंष्ट्राकरालस्य व्यालस्य समयर्तिनः । पुस्तो नश्यमानोऽपि क्वापि ह्रुति नो मवी ॥ १५३ ॥ विधक्षेत्रे कृतान्तोऽयं नवः

दीनादीनामयं दानं प्रददवानुकम्पया । अवज्योचितमन्यच्च सर्वमेव व्यधापयत् ॥ १८६ ॥ ब्रह्मां नरसहस्रेणारुह्याथ
 शिविकामयम् । भानुश्रीमुख्यशुद्धान्तयुतः शुद्धान्तमानसः ॥ १८७ ॥ तदीयदीक्षासञ्जातदीक्षाकृतैः परैरपि । सहितो मन्त्रि-
 सामन्तादिभिर्व्रतजिघृक्षुभिः ॥ १८८ ॥ महाभूषेन नलिनीगुल्ममुख्येनानुगाभिना । स्वाप्यनयनैः परैः प्रेक्षमाणः पितेव सः
 ॥ १८९ ॥ विसापयन् जनं विश्रुतयाप्यश्रुतपूर्वया । गच्छन्नपूर्वया भत्यासेनयाऽदृष्टपूर्वया ॥ १९० ॥ गत्वोद्यानं सदानन्दः
 श्रीमदानन्दसद्गुरुम् । त्रिश्च प्रदक्षिणीकृत्य ननाम मतिधाम सः ॥ १९१ ॥ ऊचे च व्रतपोतेन मां तारय भवान्मुधेः । भगवन्नय
 च प्रात्राजयत् विधिवद्गुरुः ॥ १९२ ॥ मन्त्रिसामन्तवर्गं च निसर्गविनयोच्चलम् । शुद्धान्तं दीक्षयित्वा च अवर्त्तिन्यै

समार्षयत् ॥ १९३ ॥

नृपस्तु नलिनीगुल्मो जनेन बहुना युतः । प्रपेदे देशविरतिं स देशविरतिर्यपि ॥ १९४ ॥ गुरुणा भुवनभानुराजपिरु-
 पवृंहितः । धन्यस्त्वमसि यातोऽसि यतः परं भवान्मुधेः ॥ १९५ ॥ स्वयं सफलजन्मार्हदीक्षायाः प्रतिपत्तितः । परेषामपि भव्या-
 नामाविर्भावितसत्पथः ॥ १९६ ॥ पञ्चदेवदुमप्रायमहाव्रतविराजिते । रमतां व्रतपर्यायनन्दने विद्युद्यो भवान् ॥ १९७ ॥ लब्धस-
 दुणधर्मस्त्वं क्रियाकाण्डोऽवधानवान् । स्नेहकुण्डाधरीकारि स्थानं विरचयन् सना ॥ १९८ ॥ मनःस्तमे शासनाम्नाष्टचक्रीपरतः
 स्थिताम् । सामाचार्यभिधां राधां विध्य सिद्धिवधूप्रदाम् ॥ १९९ ॥ (युग्मम्) कपायान्कप विनयवैयाघृत्योद्यमं कुरु । जिगीषुर्भव
 तपस्तु राजसु द्वादशस्त्रिव ॥ २०० ॥ दृश्याः समतया सर्वे सत्त्वाः सत्त्ववता त्वया । चन्दनालेपके वासीच्छेदके च समो भवेः
 ॥ २०१ ॥ नित्यं संयमभारोज्यं वोढव्यो भवता तथा । वाञ्छितं लभसे स्थानं यथा दृपभवन्मुने ! ॥ २०२ ॥ तथेति प्रतिपद्येप

सदा भवेः । यानथात्रसमास्ते हि पततां व्यसनार्णवे ॥ १७० ॥ पठप्यवसरं प्राप्तान् गुणान् त्वं परिशीलयन् । महीशान् लीलया
जेताऽन्याननन्तगुणानपि ॥ १७१ ॥ शिष्यां प्रदायेति ग्राह नृपो मां व्रतहेतवे । यूयं सर्वेऽनुजानीत साम्प्रतं तदिदं साम्प्रतम् ॥ १७२ ॥
श्रुतेति नलिनीगुल्मोऽन्तःपुर सेचराशिपाः । सर्वमप्यञ्जसा जज्ञे नयनोदकमन्दिरम् ॥ १७३ ॥ ऊचे च नलिनीगुल्मो
लङ्गित्वा पदपथयोः । अनार्यं मा कृपास्नात ! सहसा मां कृपानिधे ! ॥ १७४ ॥ यद्वाः स्याद्विरहे राज्यं सुखं सुखं लक्ष्मीर्महोत्सवः ।
मर्गेणापि न मे तेन महतापि प्रयोजनम् ॥ १७५ ॥ मा भूदिरसो यत्र यौष्माकीणपदाब्जयोः । मदीयः केशपाशो न रोलम्बनि-
दुरभ्यति ॥ १७६ ॥ मयि भूमण्डलोलाले न्यस्ते सिस्ते रचोमृतेः । सपङ्खवे जनप्रीत्या यद्वाः सुखमसंयुते ॥ १७७ ॥ पूज्यपा-
दीपतोषेण कलितेऽत्यद्भुतैः फलैः । नाहं मनोरथानां यो भविता प्रतियन्धकः ॥ १७८ ॥ (युगम्) परेऽप्युचुरिदं देव ! युक्तं वदति
भूयनिः । ततोऽयं तनयं ग्राह त्वं हि धीरशिरोमणिः ॥ १७९ ॥ ततो वत्स ! तवार्थैः फलं भावी जनः परः । तदिदं ते विवे-
कस्य सरत्नं वचनं न हि ॥ १८० ॥ त्वं हि वत्स ! स्वयं वेत्सि यमेन वत्सले जनः । को नाम प्रतियन्धस्तद्भवे क्षणविनश्यरे
॥ १८१ ॥ तस्मै धीरः स्वयं भूत्वा संस्थापय निजं जनम् । न युक्तं सुलभालिङ्गं मय व्रतमहोत्सवे ॥ १८२ ॥ इदमेव सुपुत्राणां
कार्यमार्यचनेरितम् । पित्रोर्धमे स्तिरीमारः वार्यो मारस्य धारणात् ॥ १८३ ॥ सम्बोध्येति सुतं राज्ञा संवेगावेगसद्भुतः । बालकेली-
न्द्रजालाभं मयसौख्यं विचिन्तयन् ॥ १८४ ॥ राज्यलक्ष्मीं विदन् भोगानुचितां वा स्वस्वलाभम् । जिनेन्द्रसद्वृत्त्यादि कारयामास
भक्तिमारु ॥ १८५ ॥ (युगम्)

प्यसे राजमुनिगुर्वागमात्रभो ! ॥ २१८ ॥ दत्त्वा त्वभूषणं तस्याङ्गलं तुष्टिपुष्टिमान् । ऊचै घन्यः सुतोऽयं यज्ञन्त्ये गुरुजनागमः
 ॥ २१९ ॥ मध्ये महोत्सवस्थापयमपरोऽभून्महोत्सवः । गुरोः पितुश्च मातुश्चागमनं यदजायत ॥ २२० ॥ उक्त्वेत्याघोषणं चक्रे
 स्वालस्थविरो जनः । सर्वः खड्गनुमानेन गुरुन्वमतु सादरः ॥ २२१ ॥ ततो वासनया राजाज्ञया च द्विगुणोन्मदः । अचलीद-
 चलाधीशपृष्ठतः प्रीतमानसः ॥ २२२ ॥ उद्यानमेत्यावातार्पित् कुञ्जराद्राजकुञ्जरः । त्रिश्च प्रदक्षिणीचक्रे भव्यचक्रे धुरन्धरः
 ॥ २२३ ॥ खर्णान्बुजसमासीनमनमन्मुनिपुङ्गवम् । सार्धंश्च क्रमशस्तातं भवातङ्कविवर्जितम् ॥ २२४ ॥ शिरःसरसिजं न्यस्य स
 चिरं पितृपादयोः । अस्थानं तु सुतलेहादयं तरलितो बुधः ॥ २२५ ॥ अथ प्रवर्तिनीं साध्वीं मातरं च प्रणम्य सः । गुरोः पादा-
 न्तमागत्य तमुदारगिरावदत् ॥ २२६ ॥ स्वं च स्वं च सुतं मन्ये कृतार्थं शुष्मदागमात् । ये युता गुरुभिस्ते हि महाद्रव्या व्ययाः
 न्तमागत्य तमुदारगिरावदत् ॥ २२८ ॥

परे ॥ २२७ ॥ गुरुः ग्राह महाराज ! कियन्मात्रमिदं ननु । द्रष्टास्यदृष्टपूर्वं यदेतस्मादुत्सवान्तरम् ॥ २२९ ॥ किमेतदिति भूपेनानुयुक्ता
 इति यावदुल्लङ्घ्यते तावत्पित्रोस्तदीययोः । उत्पेदे केवलं देवागमश्च सहसाऽभवत् ॥ २३० ॥ ततोऽतिमुदितो गत्वा नृपः केवलानाविमौ । स चक्रे केवल-
 गुरवोऽवदन् । त्वत्पित्रोः केवले जाते सुरा महिम कुर्वते ॥ २३० ॥ ततोऽतिमुदितो गत्वा नृपः केवलानागमत्पर्युपास्ते च सततं गुरुन्
 ज्ञानमहिमानममानधीः ॥ २३१ ॥ पर्युपास्य चिरं मासकल्पेऽभ्यर्च्य गुरुनयम् । स्वस्थानमागमत्पर्युपास्ते च सततं गुरुन्
 ॥ २३२ ॥ सुतस्तु वर्द्धते नित्यं शुक्लपक्षशाङ्कवत् । जन्मनि कृतहर्षत्वात् हर्षचंद्र इतीरितः ॥ २३३ ॥ अन्यदा स्वजनैः
 सोऽथ कारितो गुरुवन्दनम् । गुरुणा धर्मलाभेनार्भकः सोऽप्यभिनन्दितः ॥ २३४ ॥

सम्पूर्णे मासकल्पे च विजहृगुरवोऽन्यतः । मासानशनतो भूपपितरौ ययतुः शिवम् ॥ २३५ ॥ सूरयोऽपि पदे न्यस्य श्रुत-

गुहं ग्राह प्रमादतः । स्थलनेम्यनुशास्योऽहमवश्यं पूजितकर्मैः ॥ २०३ ॥ अथ स द्विविधां शिक्षां त्रिधां च विधिनाग्रहीत् । रसानां परिहार च विहार च वितेनियान् ॥ २०४ ॥

नलिनीगुल्मराजस्तु तमनुमज्य तं सरन् । संवेगरक्षतो विम्रत्यवल्पाया मनोरथम् ॥ २०५ ॥ उज्ज्वतो गुरुणाऽऽप्यष्टकै-
नाप गुरुणा घृतः । पौरैः परिगतस्थानमागतः सेदसद्भवः ॥ २०६ ॥ सुमां विसृज्य पत्यङ्के यामघ्निद्रां विनास्ति सः । ताप-
छिन्मीः समागच्छत्सहंसरूपदानुजा ॥ २०७ ॥ दिव्याभरणसम्भारैः स्रष्टयन्ती तमोभरम् । भूषेनोत्थाय पत्यङ्कात्प्रणता सहसा च
सुता ॥ २०८ ॥ ऊचे ष नृप ! धीर ! त्वं धीरत्वं दूरमाश्रय । मा समर्पय खेदस्यात्मानं पित्रोर्वियोगतः ॥ २०९ ॥ एवंविधं धरित्रं
हि भवेद्यरमगाग्रयोः । केवलद्वानीनाख्याताविमौ हि चरमाद्भयो ॥ २१० ॥ तथास्म्यहं तयोः स्थानेऽघुना तत्त्वं प्रपालय ।
राज्यमस्तत्त्वित्वं प्राज्यं प्रतापमरमासुरः ॥ २११ ॥ उक्त्वैति तदनुज्ञाता लक्ष्मीर्देवी त्रितोदधे । तदीययानुशास्त्वा च मुमुदे मेदि-
नीधरः ॥ २१२ ॥ ततो राजर्षिबिहारद्वानादितनरैः सदा । आख्यायमानश्रुद्धिः सन् हृदि तोषं सुमोच सः ॥ २१३ ॥ अमान-
मक्तिभिः सेव्यमानो मानोदयान्वितः । नरतेष्वमृपालचक्रवालै रसोमदात् ॥ २१४ ॥ स्वयं सारश्रणि चिर पितरं नितरामयम् ।
चित्रं विसारयामास तं जनस्य स्वतेजसा ॥ २१५ ॥

वत्साय सुजतो राज्यद्रयं श्रीजिनदासने । प्रभावनां हुरितश्च कालो भूपान्व्यतीयिवान् ॥ २१६ ॥ देवी अग्निप्रभा तस्या-
न्यदा गुप्तमजीजनत् । रतुमारेमिरे वर्धापनानि नगरीजनाः ॥ २१७ ॥ तं पुत्रजन्म सानन्दं समेत्योद्यानपालकः । ऊचे वर्धा-

क्लारमानसः । लास्याम पूज्यपादपुत्रेन मनसा व्रतम् ॥ २५४ ॥ अतिवन्धं विधा मा त्वमिति स्मरिभिरीरितः । स गत्वाऽ-
 जूववद्राज्ञः खेचरान् भूचरानपि ॥ २५५ ॥ कुमारमभियिव्यायं राज्ये ग्राह जनानिति । मान्या युष्माभिरस्याज्ञाऽम्लाना शेषेव
 शीर्षगा ॥ २५६ ॥ कल्पद्रुकल्पमस्याङ्घ्रीयुग्मं भक्त्यम्बुसेक्तः । वृद्धिं नीतं परां सम्यक् पुष्कलैः फलिता फलैः ॥ २५७ ॥ नरेन्द्र !
 भवताप्येव कृतकृतं स्निग्धवन्धुवत् । महत्यपि कृते मन्तौ शिक्षणीयो जनः शनैः ॥ २५८ ॥ शिष्यवर्गे सुगुरुवस्तुल्यचित्तो जने
 भवेः । सतां च मानसे वासं राजहंस ! श्रियेः सदा ॥ २५९ ॥ तथा त्रिवर्गमव्यग्रः साधवे स्वं नराधिपः । यथा पृथ्वीकुटुम्बं ते
 जायते सुखितान्वहम् ॥ २६० ॥ नीतिदूतिः तथा मान्या यथा कीर्तिस्तव प्रिया । खलेभ्यो मुखमालिन्यं तनुते सा सुधोज्ज्वला
 ॥ २६१ ॥ शिक्षां दत्वेति लोकस्य लोकेशस्य च भूपतिः । वद्धमोक्षं व्यधान्मोक्षगामी दत्तं हि लभ्यते ॥ २६२ ॥ उद्ध्रे दुस्त्रि-
 तानर्चा जिनार्चनामकारयत् । साधर्मिकेषु वात्सल्यं कृत्वा चाधोपयत्पुरि ॥ २६३ ॥ यः कोऽपि बालो वृद्धो वा सयनो निर्ध-
 नोऽपि वा । दीक्षां गृह्णाति नारी ना तस्याहं कारये महम् ॥ २६४ ॥ यथावरोधनं बाष्पपूरदत्तावरोधनम् । बहुधा बोधयित्वाह
 विरहो यदि दुस्सहः ॥ २६५ ॥ युष्माकं मद्भवस्तर्हि भवभ्रंशाय यत्यताम् । यथा राज्यं संहवासीतत्रज्यापि तथास्तु वः ॥ २६६ ॥
 तन्मते कृतशृङ्गारः स्तूयमानः स्तुतिव्रतैः । सहस्रवाह्यामारूढः शिविकां स्वर्णिमानिताम् ॥ २६७ ॥ चामरैर्वीज्यमानश्च
 विधृतातपवारणः । साहायं कुलवालाभिर्गीयमानोरुमङ्गलः ॥ २६८ ॥ उच्चालिताच्चलं वर्धमानो वृद्धाभिराग्निपा । पौरैर्गौरैः
 प्रमोदेन प्रदत्तार्थः पदे पदे ॥ २६९ ॥ श्रियं भोक्तुं च भोक्तुं च जानते केचिदीदृशाः । श्लाघ्यमानो जनैरित्थं गुणग्रहण-
 तत्परैः ॥ २७० ॥ पतिमार्गानुगामिन्यो धन्या एताः सतीतमाः । इत्यन्तःपुरिकाश्लाघाः शृण्वन्नागरनिर्मिताः ॥ २७१ ॥

सागरपारगम् । बज्रदत्तमुनिं जग्धुर्मासाञ्जनतः शिवम् ॥२३६॥ विहरन्तोऽथ ते साधुपरिवाराः समागमन् । उडुयुक्तोडुप्राया
 नभसीव शुभापुरि ॥ २३७ ॥ यौवराज्ये तदा द्युलुगभिमिच्चक्षरेश्वरः । वर्धोपितः समागत्योद्यानपालेन तत्क्षणात् ॥ २३८ ॥ नृपः
 श्रमुदितस्तस्य तुष्टिदानमदाचदा । तादृक् यादृक् न शुटत्यासप्तमादपि पूरुषात् ॥ २३९ ॥ युवराजेन सार्धं च चलितो वन्दितुं
 गुरुम् । द्वितीयेनैव रूपेण प्रतिरूपेण भृतले ॥ २४० ॥ नत्वा विधिवदासीनोऽपृच्छत् क्षेमं गुरुर्जनी । गुरुणां तस्य पित्रोश्च
 सम्प्राप्तिं परमे पदे ॥२४१॥ सभास्पमथ भूपालमित्थं गुरुरयोषयत् । मा खेदं कुरु राजेंद्र ! मोक्षेऽगातां सुखावहे ॥२४२॥ यस्मा-
 दशोचनीयास्तै ते च कृत्याणभाजनम् । कृचकृत्याथ ते राजन् ये प्रापुर्निवृत्तिं पुरीम् ॥ २४३ ॥ किं च राजन् यथा भुक्तभोगीयु-
 क्तमिदं कृतम् । तैस्तथा सविवेकस्यापरस्थापि सुसन्नतम् ॥ २४४ ॥ यतो बाल्ये युवत्वेऽपि वृद्धत्वेऽपि च यैः समम् । न वियोगः
 कदाप्यासीत्तेष्वेतेषु परं भवम् ॥ २४५ ॥ ममते विरहस्तेन न शक्नोति पुनर्जनः । मोक्षं स्वजनसंयोगानहो महिम मोहजम्
 ॥ २४६ ॥ चिन्त्यतां च विपर्ययो निजानयवसच्चये । शिरस्योऽपि हि यत्केयपाद्यः पश्य विरज्यते ॥२४७॥ यदभूत्पटु दूरस्यद-
 क्षमश्चन्द्रशुतावपि । न शृणोति श्रवोमुग्धं तद्वेरीं सन्निधावपि ॥ २४८ ॥ कपोले भजतः क्षाण्यं भ्रुवौ स्थानं च मुञ्चतः । रसना
 दशनमावाकिकमश्नाति ब्रवीति किम् ॥ २४९ ॥ अङ्गे यत्र पुनः पेटुः द्यवलाः सुदृशां दृशः । बलिभिः कलितं तद्वि दुःप्रेक्ष्यं
 दूरतोऽभवत् ॥ २५० ॥ इत्थं विरागताहेता मति यो न विरज्यते । भवतः स ध्रुवं दूरमच्यो भाव्योऽथवाऽमवी ॥ २५१ ॥
 आसद्यसिद्धयो ये तु कुर्वन्ति स्वं हितं हि ते । विद्या विद्याय संसारनाटकोत्थविदम्बनाम् ॥ २५२ ॥

निग्रम्य देयनाभित्यं संवेगावेगरद्विणीम् । नृपो निर्वेदमेदस्त्री जगादेति कृताञ्जलिः ॥ २५३ ॥ कुमारमभिमिच्यहं निरह-

क्लारमानसः । लास्यामि पूज्यपादान्ते दान्तेन मनसा व्रतम् ॥ २५४ ॥ अतिवन्धं विधा मा त्वमिति स्मरिभिरीरितः । स गत्वाऽ-
 जूहवद्राज्ञः खेचरान् भूचरानपि ॥ २५५ ॥ कुमारमभिषिष्यायं राज्ये ग्राह जनानिति । मान्या युष्माभिरस्याज्ञाऽम्लाना शेषेव
 शीर्षगा ॥ २५६ ॥ कल्पद्रुकल्पमस्याङ्गीयुग्मं भवत्यम्बुसेकतः । वृद्धिं नीतं परां सम्यक् पुष्कलैः फलिता फलैः ॥ २५७ ॥ नरेन्द्र !
 भवताम्येष कृतकुत् सिग्धवन्धुवत् । महत्यपि कृते मन्तौ शिक्षणीयो जनः शनैः ॥ २५८ ॥ शिष्यवर्गे सुगुरुवसुत्यचित्तो जने
 भवेः । सतां च मानसे वासं राजहंस ! श्रियेः सदा ॥ २५९ ॥ तथा त्रिवर्गमव्यग्रः साधये स्वं नराधिपः । यथा पृथ्वीकुटुम्बं ते
 जायते सुखितान्वहम् ॥ २६० ॥ नीतिदूतिः तथा मान्या यथा कीर्तिस्तव प्रिया । खलेभ्यो मुखमालिन्यं तनुते सा सुयोञ्ज्वला
 ॥ २६१ ॥ शिक्षां दत्त्वेति लोकस्य लोकेशस्य च भूपतिः । बद्धमोक्षं व्यधान्मोक्षगामी दत्तं हि लभ्यते ॥ २६२ ॥ उद्ध्रे दुस्थि-
 तानर्चा जिनार्चानामकारयत् । साधर्मिकेषु वात्सल्यं कृत्वा चाधोपयत्पुरि ॥ २६३ ॥ यः कोऽपि बालो वृद्धो वा सधनो निर्ध-
 नोऽपि वा । दीक्षां गृह्णाति नारी ना तस्याहं कारये महम् ॥ २६४ ॥ यथावरोधनं बाष्पपूरदत्तावरोधनम् । बहुधा बोधयित्वाह
 विरहो यदि दुस्सहः ॥ २६५ ॥ युष्माकं मद्भवस्तिहि भवभ्रंशाय यत्यताम् । यथा राज्यं सहैवासीत्प्रज्यापि तथास्तु वः ॥ २६६ ॥

तन्मते कृतशृङ्गारः स्तूयमानः स्तुतिव्रतैः । सहस्रवाह्यामारूढः शिविकां स्वर्विमानिताम् ॥ २६७ ॥ चामरैर्वीज्यमानश्च
 विधृतातपवारणः । साह्यादं कुलवालाभिर्गीयमानोरुमङ्गलः ॥ २६८ ॥ उच्चालिताञ्चलं वर्धमानो वृद्धाभिराशिषा । पौरैर्गौरैः
 प्रमोदेन प्रदत्तार्थः पदे पदे ॥ २६९ ॥ श्रियं भोक्तुं च मोक्तुं च जानते केचिदीदृशाः । श्लाघ्यमानो जनैरित्थं गुणग्रहण-
 तत्परैः ॥ २७० ॥ पतिमार्गानुगामिन्यो धन्या एताः सतीतमाः । इत्यन्तःपुरिकाश्लाघाः शृण्वन्नागरनिर्मिताः ॥ २७१ ॥

गतोऽभिराममरामं याप्ययानादवातरत् । हरिं स्वर्णाम्बुजासीनं नत्वा चैवं न्यञ्जिष्यत् ॥ २७२ ॥ (तप्तभिः कुलकम्)
 दारण्यं मां भवारण्यभ्रान्तिभ्रान्तिभ्रुपं विभो ! । सार्धं राहतया भूत्वा नय सिद्धिपुताध्वनि ॥ २७३ ॥ ततः सपरिवारस्य
 नलिनीगुल्मभूपतेः । विधितो विधिवदीक्षां गुरुगुरुगुणोऽददात् ॥ २७४ ॥ गृहिधर्मं सहर्षस्य हर्षचन्द्रमहीपतेः । आसन्नसिद्धिकैः
 सार्धं नार्गगुरो ददुः ॥ २७५ ॥ आदिशंथेति राज्ञे ! महात्मनधुना त्वया । उन्मुद्रिता शिवस्य द्वा मुद्रिता सा तु दुर्गतेः
 ॥ २७६ ॥ तत्तत्सौधंकरादिष्टे सन्मार्गे सञ्चरोयतः । स नत्वाह कथं नाथ ! बन्धोऽर्हं व्यामकर्मणः ॥ २७७ ॥ उवाच सूरी
 राज्ञे ! विद्यत्या स्थानैरिमैः । वक्ष्यमाणैस्तदेकादिवशेनापि हि यत्पते ॥ २७८ ॥ तथार्हहस्तु सिद्धेषु द्विधा प्ररचनेऽपि च ।
 श्रीसहस्ररूपे सिद्धान्तरूपे धर्मोपदेशके ॥ २७९ ॥ जन्मना पटिष्येत्पु समगयथरेषु च । श्रुताद्विशतिवर्षेषु ब्रह्मात्रिः स्वविरेषु च
 ॥ २८० ॥ बह्वश्रुतेषु ध्वजेषु न वा तद्वयेन वा । तर्पणीषु च वात्सल्यं सञ्चरतुगुणकीर्तनैः ॥ २८१ ॥ ज्ञानाम्यसनं च सदा
 दग्धेन विनयेऽपि च । आबश्यके च "स्त्रीलं च सर्वेष्वनतिचारिता ॥ २८२ ॥ क्षये लवे च संवेगसञ्ज्ञानासेगनादिभिः । संपसा
 साधुदानेन वैयार्हल्योद्यमेन च ॥ २८३ ॥ सैमधिकरणादुर्वादीनां अभ्ययवात्तथा । नैम्यज्ञानस्य भक्त्या च ध्रुते सर्वज्ञदेशिते
 ॥ २८४ ॥ प्रभावनायशार्दहच्छासनस्य च नित्यशः । तदुद्यम्यं त्वयैतेषु स्थानकेषु यथोचितम् ॥ २८५ ॥
 ॥ तथेति प्रतिश्रुत्य स्थित्वाहानि कियन्त्यपि । विहृतो गुरुभिः सार्धं स्थानकोद्यमत्तरः ॥ २८६ ॥ एकादशाङ्गमृञ्जद्वे-
 ऽयधिव्यानी च स क्रमात् । गुर्वीक्षया विजरेऽध्यापरराजर्षिसंयुतः ॥ २८७ ॥ प्रबोधयत्ययं गोभिर्भक्त्याममोजानि स्पर्षवत् । ज्ञानादीनि
 कुवलयायान्यपि मूर्त्यां स सोमया ॥ २८८ ॥ साधुसिंहः स भिन्दानः तृतीयैकगजवज्रम् । प्रभावनां च तीर्थस्य कुरुते गुरुतेजसा

॥ २८९ ॥ विद्याधरधराधीशैर्नराधीशैः परैरपि । सक्तिव्यक्तिसमासक्तितत्परैः स्तूयते सदा ॥ २९० ॥ यत्र यत्र ब्रजत्येव ग्रामा-
करपुरादिषु । तत्र तत्रास्य सौभाग्यभाग्यश्लाघा प्रवर्धते ॥ २९१ ॥ संगतिष्वपि गीतेषु भावसारैश्च गीयते । योपाभिरपदोपा-
भिरपि वर्धार्पनादिषु ॥ २९२ ॥ द्रव्ये क्षेत्रे च काले च भावे चाप्रतिबद्धधीः । अद्यश्चात्तीर्थकृन्नाम विंशत्याः स्थानकैरयम् ॥ २९३ ॥
स्वहस्तदीक्षितैः शिष्यैरथायं परिचारितः । गुरुन्मत्वा शुभापुर्यामागतान्ननुमागमत् ॥ २९४ ॥ स तान्केवलिनोऽनंसीद्विधाय
त्रिः प्रदक्षिणाम् । सेव्यमानान् महीन्द्रेण हर्षचन्द्रेण हर्षतः ॥ २९५ ॥ ते प्राहुस्तं महासत्त्व ! धन्यस्त्वं पुण्यवानसि । यस्त्वया तीर्थ-
कृन्नामकर्म धर्मजुपाजितम् ॥ २९६ ॥ महात्माहो महात्माहो इत्याह सकला सभा । राजर्षिः प्राह किं न स्याद्वन्द्यपादप्रसादतः
॥ २९७ ॥ माता तातः सुतो बन्धुः प्रिया मित्रं च तन्नहि । कुर्वन्ति गुरवस्तुष्टा यदकारणवत्सलाः ॥ २९८ ॥ राजा वा राज-
राजो वा शक्रो वा न तदश्नुते । सुखं यच्छभते धर्मगुरुपादनतौ रतः ॥ २९९ ॥

अथौचित्यसमासीनं राजर्षिं राजपुङ्गवः । प्रगम्य सुखविहारमपृच्छतुष्टमानसः ॥ ३०० ॥ तं निरीक्ष्य महाहर्षं हर्षचन्द्रो
महीपतिः । उवाच जनकस्नेहरोहन्मोहप्ररोहमृत् ॥ ३०१ ॥ चिरं गुरुपदोपास्तिं विधाय धरणीधवः । ययौ स्वस्थानमस्थानमंहसां
मानसं दधत् ॥ ३०२ ॥ विहृत्यान्यत्र गुरवो राजर्षिं स्वपदे न्यधुः । ऊचुश्च साधुयूथं त्वं मुनिनाम्न ! अपालयेः ॥ ३०३ ॥
शिक्षां दत्त्वेति ते मासानशनेन शिवं ययुः । परे विजहूर्भव्याब्जविवोधनिदिनाधिपाः ॥ ३०४ ॥ कृत्वा चिरतरं कालमुपकारं
जनव्रजे । प्रसन्नचन्द्रनामानं शिष्यं कृत्वा निजे पदे ॥ ३०५ ॥ त्रिशतं दिवसान् यावत् प्रान्ते प्रायं विधीय च । भगवान्नलिनी-

तुल्यो महाशुक्रं दिवं ययौ ॥ ३०६ ॥ शुक्रसामानिकस्तत्रासमानश्रुतिदम्बरः । सप्तदशसंरिचायोपमायुरमरोऽभवत् ॥ ३०७ ॥

म तत्र तुर्यमेदिन्यवधि स्वावधिवोधतः । अथो निष्पायति सोद्वं स्वकल्पस्तूपकावधि ॥ ३०८ ॥ प्राणापानानयं कुर्वन् सप्तदशाधमासकः । तत्संख्याद्वन्द्वसहस्रैश्च मनसाऽऽदारमग्रहीत् ॥ ३०९ ॥ स्वविभूषणमूल्यैकदेशदेशीयमप्ययम् । जगज्ज्ञानञ्च मानं स दधे धर्मदितोधिन्वत् ॥ ३१० ॥ चतुःपाणिप्रमाणोऽयममानोऽपि स्वमानसे । पोतस्थितः पथमिव यान्तं कालं न वेद सः ॥ ३११ ॥ उपकारं करिष्येऽहं जगत्प्रज्यां जिनत्यतः । नाधिना बाधितत्वेन ज्ञानमपि दिवश्च्युतिः ॥ ३१२ ॥ शुक्राधीशोऽन्यदा ज्ञात्वाऽऽसनरूपेन केवलम् । विदेहे श्रीजिनेन्द्रस्य घण्टायोपादयोपयत् ॥ ३१३ ॥ श्रुत्वा घण्टास्वनं सोऽपि महर्दिकलितोऽचलत् । वन्दनाय जिनेन्द्रस्य शुक्रेन्द्रेण ममन्वितः ॥ ३१४ ॥ प्राप्तः समवसरणमुत्तीर्य स्वविमानतः । भक्तिपुक्तो जिनं नत्वोचितस्थाने न्यविशत् ॥ ३१५ ॥ सर्वमापापरिणतां नृशतोऽस्मार्हतो गिरम् । प्रस्तावं प्राप्य पप्रच्छ शुक्रनाकस्य नायकः ॥ ३१६ ॥ कथं त्रैलोक्यपनायास्य गुरस्सान्यसुरज्जात् । अधिकं रूपकान्त्यादि जिनरात्रस्ततोऽदत् ॥ ३१७ ॥ तीर्थनायस्य तीर्थोऽयं मधवमधवचिन्तितः । तेनैतत्साधिकं सर्वमिशुक्ते हरिरग्रहीत् ॥ ३१८ ॥ तीर्थकृत्वं कथमयं कदा च समुपार्जयत् । भवितार्हत् क्व च क्षेत्रे द्रुले ह्यत्र पयिप्रधीः ॥ ३१९ ॥ त्रिकालत्रोऽयं भूतं च भाविनं च सर्वं विशुद्धः । पुरः प्ररूपयामास पुरुहूतस्य विल्लरात् ॥ ३२० ॥ मानन्दाय सभा सर्गा प्रतिशुदा समुपता । सम्यक्त्वेदं विरतिव्रतार्हन्नामकर्मसु ॥ ३२१ ॥ पर्युपास्य चिरं सोऽय तीर्थनाथं प्रणम्य च । गच्छति न्न मुरेन्द्रेण स्तुतः शुक्रमुरालये ॥ ३२२ ॥ अपरा निर्जरास्तस्य पदद्वंद्वग्रतोऽनुठन् । अर्द्धोसनासनात्तं च

शुक्रेन्द्रः समभावयत् ॥ ३२३ ॥ सप्तमे सप्तसप्त्याभः कल्पेऽनल्पेन तेजसा । तमो निघ्नन्मुखमयं समयं गमयत्ययम् ॥ ३२४ ॥
 अवसानेऽपि षण्मास्यामयं नास्पृश्यताधिभिः । घनाघनघनच्छन्नोऽप्यंशुमानंशुमालिनः ॥ ३२५ ॥ श्रेयांसमर्तुरिति देवभवेन सार्ध-
 माद्यो भवो निगदितो मयकापि किञ्चित् । सिन्धोरलं जलमुदञ्चनकैर्ग्रीहीतुं किं स्यात्पयोधरभरैरनुदञ्चितस्य ॥ ३२६ ॥
 काञ्चनपुरस्य राज्यं राधावेधः शशिप्रभोपयमः । जनकव्रततत्तनुजव्रतसप्तमनायकगतयोऽत्र ॥ ३२७ ॥

इति श्रीचन्द्रगच्छे श्रीरत्नप्रभसूरिशिष्याचार्यश्रीमानतुङ्गसूरिविरचिते श्रेयांसचरिते
 महाकाव्ये भवत्रयनिबद्धे प्रथमद्वितीयभववर्णने नाम षष्ठः सर्गः ॥

सप्तमः सर्गः ।

इत्थं जम्बुदीपस्य मरुते मालताम्रिते । आत्मे 'विशेषकथायं नास्तीति' स्विहपुरं पुरम् ॥ १ ॥ यद्राज्ञाकलितं तदस्मीभूषितं रत्न-
मन्दिरम् । विधाति वार्धिवैश्वर्यैः सहितं सहचारिभिः ॥ २ ॥ कैलासविश्रदानेनैकजिनप्राप्तादसुन्दरम् । अनेकधनदारवासं यदूरी-
कृतलेखकम् ॥ ३ ॥ जनेन यत्नता यमाचारकार्यणकर्मणा । वञ्चिता इव नोपगन्ति धर्मकट्याणकीर्षयः ॥ ४ ॥ धिया यस्माल-
राजलीरा लङ्काश्लङ्कारवर्जिता । विजिनेसाप्युग्रासैका दौले दुर्गेऽपरा जले ॥ ५ ॥ नित्यं चैत्येषु तन्वन्ती जनाः पूजां जिनेदितुः ।
धूपधूममिषाद्यथ दूरयन्तीर दुष्कृतम् ॥ ६ ॥

विष्णुनामा वृषस्तत्र बलिपन्थविधियमः । विप्रस्तुदर्शनं हस्ते धलेन गुरुणान्वितः ॥ ७ ॥ यस्य निष्कण्ठके पृथ्वीमण्डले
नितिलेङ्गि दि । पदत्राणविहीनैव कीर्त्तिरस्त्वद्विवाध्रमत् ॥ ८ ॥ अहीनगुणपुङ्क्तो यः धिया च विबुधाधिपः । महीपतिस्त्रिजगती
राजस्यैव राजते ॥ ९ ॥ विष्णुदेवीति तस्मास्ति यादृमा ग्राणवहमा । एकचिचतया दधे या नाम्नयपि नान्तरम् ॥ १० ॥ उदयं
याऽचलं प्राप्यारण्यदृष्टसप्तमन्त्रिता । तमस्तोमपदरणीला मार्चण्डमूर्तिवत् ॥ ११ ॥ गजयानाणि सा 'सिंहयाने'वैश्वस्य बहूमा ।
श्रीश्रीभ्यां क्ताणि न जपविजयाभ्यामियोजितानि ॥ १२ ॥ कृता वञ्च्येव मुत्रामा 'मुत्रामा' महीचले । समं पञ्चविधात्
दिव्यानिन्द्रियार्थानेत्यत ॥ १३ ॥

इतश्च नलिनीगुल्मजीवः पीवरसुद्धरः । सप्तदशपयोध्यायुः प्रपाल्याऽव्योष्ट शुक्रतः ॥ १४ ॥ ज्येष्ठमाः कृष्णपक्षस्य पष्ठ्यां
 श्रवणमे विधौ । कैादम्बवदवातापीद्विष्णुदेव्युदरं सरः ॥ १५ ॥ गवर्भं समागते तस्मिन् ज्ञानत्रयभृति प्रभौ । नारका अप्यमोदन्त
 तत्क्षणं किं परेऽङ्गिनः ॥ १६ ॥ सुखशय्यास्थिता देवी सुप्तजाग्रदशास्थिता । स्वमांश्चतुर्दशाऽपश्यत् पुण्यद्रुमसुमश्रियः ॥ १७ ॥
 अम्भूवल्लभं शुभ्रं चतुर्दशनमुन्नतम् । विशन्तं वदनेऽद्राक्षीत्सा सप्ताङ्गप्रतिष्ठितम् ॥ १८ ॥ पीनोन्नतमहास्कन्धवन्धं संहतिसङ्गतम् ।
 सुवृत्तशृङ्गं चञ्चं च धवलं धवलं रुचा ॥ १९ ॥ जृम्भाव्यात्तमुखं पुच्छच्छटाच्छोडितभूतलम् । मृगारातिं मृगारातिमध्याऽपश्यच्च
 निर्मलम् ॥ २० ॥ शुण्डोत्पाटितकल्याणकलशैः कुञ्जैः श्रियम् । स्नप्यमानां स्ववदने विशतीं च व्यलोकतः ॥ २१ ॥ अमन्द-
 स्फुरदामोदमिलद्रोलम्बमालिताम् । प्रफुल्लफुल्लमालां च मालामालोकतामलम् ॥ २२ ॥ द्वैराज्यमिव कुर्वन्तं सुखस्य मृगलाञ्छनम् ।
 मुखे विशन्तमद्राक्षीन्मृगाक्षी पूर्णमण्डलम् ॥ २३ ॥ हृदयान्तरसंलीनमिव हर्तुं तमोभरम् । मार्त्तण्डमण्डलं च द्युयोपितः कर्णकु-
 ण्डलम् ॥ २४ ॥ स्थितसुन्नतवंशाग्रे विशुद्धगुणसंश्रयम् । महाध्वजमपश्यच्च प्रधानपुरुषोपमम् ॥ २५ ॥ (युगम्) मनोज्ञदिव्यसु-
 मनोमालया सुद्विताननम् । विशन्तं च मुखे पूर्णकलशं जलसम्भृतम् ॥ २६ ॥ सरः स्फुरत्तरङ्गं च पद्मिनीखण्डमण्डितम् ।
 आत्मादर्शमिवादर्शसौ त्रिशुवनश्रियः ॥ २७ ॥ (युगम्) अनुव्रजन्निव निजं नन्दनं मृगलाञ्छनम् । कैलोलमाली कैलोलकलितो
 ददृशे तया ॥ २८ ॥ दीप्यमानं विमानं च रत्नसम्भारभासुरम् । चिरप्ररूढप्रणयवशादिव सहागतम् ॥ २९ ॥ अधोविधानतो
 मत्वेवाविशेषज्ञमम्बुधिं । हित्वाऽऽगतमपश्यच्च रत्नोच्चयमुदर्विपम् ॥ ३० ॥ (युगम्) रत्नेन्द्रकाः पुरायाताः स्वामे सैव्रह्मचारिणः ।

१ सप्तदशसागरोपमायुः । २ हंसवत् । ३ हस्तिनम् । ४ दृपभम् । ५ ससुद्रः । ६ सतीर्थ्याः ।

इति धूमध्वजस्त्यक्तध्वजः शीघ्रमिवागमत् ॥ ३१ ॥ इत्थं चतुर्दश स्वप्नान् वीक्ष्य देवी व्यबुध्यत । आगत्य च नरेन्द्राय कथयामास तांस्तथा ॥ ३२ ॥ मुदितो मेदिनीन्दुस्तामाह घन्यासि देवि ! यत् । एते चतुर्दश स्वप्ना लभ्यन्तेऽद्भुतभाग्यतः ॥ ३३ ॥ सज्जगन्नयविरुप्यतकीर्तिर्देवादिपूजितः । कल्याणयल्लिकन्दले भविता देवि ! नन्दनः ॥ ३४ ॥ ततो मुदितया देव्या वदत्येवं भवत्विति । निषद्वः सकुनग्रन्यिर्दुःकलस्याग्रले निजे ॥ ३५ ॥

अथो युगपदागत्य हरयो दर्पनिर्मराः । इत्यतल्लुलन्मौलि नत्वा नुतिमिति व्यधुः ॥ ३६ ॥ देवि त्वं मेरुभूमीव सम्रन्दनसमन्विता । ददाना विबुधानन्दं नन्द कल्याणनिर्मिते ! ॥ ३७ ॥ त्वमेव श्लाघ्यसे देवि ! जगदीपप्रदायिनि ! । भवगर्वो निपततां जगतां त्राणकारिणि ! ॥ ३८ ॥ किं ते जगद्ययं देवि ! पादपीठे न लुप्यति । पण्या जगप्रयाधीशः कुक्षौ वसति तीर्थकृत् ॥ ३९ ॥

इति स्तुत्वा जिनसाम्नां गन्धाम्बुदुसुमोत्करीः । दृष्टिं विधाय नत्वा च ययुः स्वर्गं सुरेश्वरतः ॥ ४० ॥ प्रामातृकेषु बाघेषु बायमनेषु भूपते । निद्रादिद्रिनपदेऽपठन्मङ्गलपाठकाः ॥ ४१ ॥ तेजस्विमौलिरत्नस्य प्रमाकर्तुः प्रभावतः । अपूर्वं पूर्वदिग्देव ! सौन्दर्यं दधतेऽयुना ॥ ४२ ॥ युत्वेति मुदितो भूयः कुतप्रामातृकथणः । आदिदेश प्रवीहारमाह्वातुं स्वमपाठकान् ॥ ४३ ॥ तदाह्वाय ते स्नातानुलिप्ता दिव्यवाससः । महामूल्याल्पनेपथ्याः सौधे त्वरितमाययुः ॥ ४४ ॥ ते द्वाःस्यावेदिताऽऽयाता दापितार्हासनासनाः । सत्कारपूर्वकं पृष्ट्वाः स्वमार्यं विष्णुमसृज्वा ॥ ४५ ॥

परस्परं विचायत आहुदधाम् ॥ ४६ ॥ प्रत्येकं फलमेतेषां तदेवे-
नावधार्यताम् । दानवर्षिकरो भावी गजस्वमेन नन्दनः ॥ ४७ ॥ वृषभस्वमतः सर्वधराभारधुरन्धरः । पञ्चास्यस्वमतो भावी महा-
वलपराक्रमः ॥ ४८ ॥ श्रियोऽभियेकवीक्षातः सुमेरौ मञ्जनोचितः । मालावलोकनात्सेव्यमानः सुमनसां चयैः ॥ ४९ ॥ चन्द्रस्य
दर्शनान्नेत्रानन्दकर्त्ता कलानिधिः । रवेरालोकनल्लोककोशो कनियेधकः ॥ ५० ॥ भ्वजस्य दर्शनाद्विश्रामादशिखरस्थितः । कल्या-
णामृतपूर्णस्य पूर्णकुम्भस्य दर्शनात् ॥ ५१ ॥ तापापहः श्रियो गेहं भावी पद्मसरोवरात् । भावी रत्नाकरस्वमाहुणरत्नमहाकरः ॥ ५२ ॥
(युगम्) विमानादागतः सैष विमानस्य च दर्शनात् । रत्नोच्चयनिरीक्षातो नररत्ननिपेवितः ॥ ५३ ॥ भावी कर्मन्धनल्लोपक्षमश्च
शिखिदर्शनात् । लेशोद्देशेन दैवतफलमेषामुदाहृतम् ॥ ५४ ॥ कल्पद्रुमाद्यधःकर्त्ता देवेन्द्रादिनतक्रमः । तीर्थेशस्तनयो भावी
विश्वत्रितयनायकः ॥ ५५ ॥ श्रुत्वेत्यानन्दितो विष्णुर्विष्णुदेव्यै निवेद्य तत् । तुष्टिदानं ददौ तेषामासप्तमनरं स्थिरम् ॥ ५६ ॥
देवीभूपावथात्मानमानन्दसरिदाहुवात् । मन्येते स्म सुधासिक्तमथ लोकत्रयोर्ध्वगम् ॥ ५७ ॥

अथ वैश्रवणः प्राप्य पाकशासनशासनम् । सुवर्णधनवस्त्राद्यैर्नृपस्य मपूरयत् ॥ ५८ ॥ विष्णुदेव्याः पुनर्देव्यो जिनाम्बेति
समीपगाः । सदादेशविधायिन्यस्तस्युः कर्मकरीनिभाः ॥ ५९ ॥ किं च यस्य ददात्यम्बाऽऽदेशं यां वा निरीक्षते । कृतार्थं मन्यते
सा खं स्वामिदृष्टेव सेवकः ॥ ६० ॥ गर्भानुभावतो देवी गौरोचिर्व्यरोचत । अदभ्रशरदभ्रालीवान्तर्गतकलानिधिः ॥ ६१ ॥
देव्या निगूढगर्भाया गर्भोऽन्वहमवर्द्धत । राज्यराष्ट्रधनधान्यस्वर्णैर्घैर्वस्तुभिः सह ॥ ६२ ॥ वर्धन्ते च दयादाक्ष्यदाक्षिण्यप्रमुखा
गुणाः । गर्भानुभावतो देव्या जगन्नयमुदा सह ॥ ६३ ॥ किं च स्वर्णमयी प्रौढा शय्या माणिक्यमण्डिता । देवताधिष्ठिता मर्त्या-

नाक्रम्याऽस्ति नृपौकसि ॥ ६४ ॥ तत्रारोहद्विष्णुदेवी तदाक्रमणदोहदात् । तुष्टा च देवताऽऽशुचो हि तीर्थकृतः कृते ॥ ६५ ॥
 त्रिधस्याद्रोहदास्तस्या दोहदा अपरे पुनः । देवेरेव प्रपूर्यन्ते ज्ञानविज्ञानवाञ्छितैः ॥ ६६ ॥ काश्यपीयस्य वश्याश्च वभ्रुवर्भुजः
 परे । जगत्त्रितयनाथस्य गर्भस्यस्यानुभायतः ॥ ६७ ॥ गृहबाहकवचिन्ता सौघर्माधिपतिर्व्यधात् । सवित्र्या तीर्थनाथस्य सुखदुः-
 खादिगोचरम् ॥ ६८ ॥ चक्षुरध्याकृते चास्य देवमानवयोषितः । नानाविधानि विदधुर्मद्रथ्यानि गृहे गृहे ॥ ६९ ॥

तत्तत्तपस्यमासस्य स्यामे द्वादशकासरे । अथणस्ये निगानाये ग्रहेषु बलशालिषु ॥ ७० ॥ पूर्वोद्देशे दिनाधीशमत्रिदशिरिषो-
 इषम् । श्रीविष्णुः सुषुप्ते द्रुतुरातं चाररभूरि ॥ ७१ ॥ उदयं च समायाते तत्र काश्यपगोत्रजे । तमोपहे जनसायाः प्रकाशाः
 किमु कौतुकम् ॥ ७२ ॥ मन्दमन्दमवाद्यायुः 'कोरकाणि विक्रामयन् । मरुतामपरेषामप्यागमं पालयन्नि ॥ ७३ ॥ लोक-
 येऽपि चालोकः सत्सरमं व्यजुम्मत् । पुष्पाणां पञ्चपर्णाना दृष्टिः स्पष्टमजायत ॥ ७४ ॥ समुल्लास विद्यापि विद्या विद्यामू-
 दन्यता । मत्सेन भाविनं स्वस्य पतिं विशत्रयीपतिम् ॥ ७५ ॥ पृथितं वनराजीभिर्नृचं वनशिशुलिङ्गभिः । कृजितं कलकण्ठीभिः
 कुण्ठितं विश्वविह्वैः ॥ ७६ ॥ वभ्रुव च क्षुणं नारकाणामपि सुखासिक्ता । ग्रामाकरपुरादीनामपरेषा च का कथा ॥ ७७ ॥

अथामनग्रकन्देन प्रयुक्तावधयः क्षणात् । अष्टाधोलोक्यासिन्यः समेषुर्दिकुमारिकाः ॥ ७८ ॥ नत्वा जिनं तदग्रां च न
 भैतव्यं निगद्य च । पृथ्वीं सम्मार्जयामासुः परितः सतिकाग्रहम् ॥ ७९ ॥ अष्टोर्द्धूलोक्यासिन्यः प्राच्यपरीत्येन चायसुः । गन्धोदेकेन
 दृष्टिं ताथकुश परितो गृहम् ॥ ८० ॥ एषुश्च प्राच्यरुचकादष्टौ दर्पणपाणयः । अग्राच्यरुचकाबाह्वस्पर्शमृद्गारधारिकाः ॥ ८१ ॥

प्रतीच्यरुचकादष्टौ दधाना व्यजनं करे । उदीच्यरुचकाचाष्ट प्रस्फुरच्चाभरैः करैः ॥ ८२ ॥ विदिगुचकतोऽप्येयुश्चतस्रो दीपिका-
 कराः । स्वस्वदिक्षु च तास्तस्थुर्गुणगानपरायणाः ॥ ८३ ॥ ततश्च मध्यरुचकाच्चतस्रो दिक्कुमारिकाः । ताः कृन्तन्त्यर्हतो नालं
 चतुरङ्गुलवर्जितम् ॥ ८४ ॥ गर्तं निखन्य तद्रत्नपूरणैः परिपूर्णं च । दूर्वाभिर्विपुलं पीठवन्धं तदुपरि व्ययुः ॥ ८५ ॥ विमुच्य
 पश्चिमां स्रुतिगृहस्यापरादिकत्रये । चतुःशालान्वितानेता विदधुः कदलीगृहान् ॥ ८६ ॥ नीत्वा सुतान्वितां देवीं दक्षिणे कदलीगृहे ।
 व्यधुरभ्यङ्गमभ्यङ्गं रत्नसिंहासने तयोः ॥ ८७ ॥ पूर्वदिक्कदलीगेहे रत्नसिंहासनेऽथ ताः । तौ संलप्य विभूष्याथ दिव्यवस्त्रविभूषणैः
 ॥ ८८ ॥ उदीचीसदने नीत्वा रत्नसिंहासने न्यधुः । हरिचन्दनमानादय प्रेष्यैः क्षुद्रहिमाद्रितः ॥ ८९ ॥ तद्भस्मीकृत्य ताश्चक्रुः
 रक्षापोडुलिकां तयोः । पर्वतायुर्भवेत्युचुश्चास्फाल्य मणिगोलकौ ॥ ९० ॥ (युग्मम्) ततः सतनयां स्रुतिगृहमानीय मातरम् ।
 तस्थुस्तदुणगानैकतानाः परमया मुदा ॥ ९१ ॥

चकम्पिरे सुरेशानामासनानि शनैस्ततः । नर्चनाभिमुखानीव जिनजन्मोत्थहर्षतः ॥ ९२ ॥ सौधैर्मन्द्रोऽवधिज्ञानादज्ञासी-
 त्कम्पकारणम् । एकादशजिनेशस्य जन्म जन्मफलप्रदम् ॥ ९३ ॥ कराभ्यामथ कुर्वाणो मुकुटं मुकुटो गरि । सिंहासनपादुके च
 परित्यज्य ससम्भ्रमः ॥ ९४ ॥ प्रस्थानमिव सप्ताष्टपद्या गत्वा जिनं प्रति । नत्वा शक्रस्तवाब्रुत्वा भजति स्म निजासनम् ॥ ९५ ॥
 (युग्मम्) स्वस्वामिशासनान्वेपी नैगमेयी विडौजसा । आदिष्टोऽज्ञापयत्सुरान् जिनजन्माद्य भारते ॥ ९६ ॥ सोऽथ घण्टां सुघो-
 पाख्यां सभायां योजनायताम् । त्रीन्वारांस्ताडयामास दुश्छात्रमिव पाठकः ॥ ९७ ॥ तन्नादेन विमानानां नेदुर्घण्टाः परा अपि ।
 एकस्मिंस्ताडिते भीतिमन्तश्छात्रा इवापरे ॥ ९८ ॥ शब्दोद्धतेन तेनाथ सावधाना दिवौकसः । सेनानीविहितां श्रुत्वा घोषणां जहपुर्हदि

॥ १९ ॥ विमानं चासबादेष्टात्पालकः पालकाभिधम् । लक्ष्ययोजनमाथाय प्रयाणाथ व्यजिज्ञपत् ॥ १०० ॥ ततस्तत् सपरिवारः समान-
रोहत्पुरन्दरः । परैः परिश्रुतं त्वातोद्यध्वनितबन्धुरम् ॥ १०१ ॥ द्रीपचारिणसंख्यातास्तद्व्यतीत्य क्षणादपि । तत्संक्षिप्तं समाविश्वत्क्रमात्
सिंहपुरोपरि ॥ १०२ ॥ शक्रः प्रदक्षिणीकृत्यार्हन्नमौको विमानगः । उचीर्य जिनमर्म्गां च नत्वा भक्तिपरोऽस्तवीत् ॥ १०३ ॥

नन्द त्वं सुचिरं देवि ! यथा नाथं जगत्प्रयम् । जनयित्वा जिननाथं सनाथं साम्प्रतं कृतम् ॥ १०४ ॥ अम्ब ! वन्द्या जग-
त्प्रदयाः कथं न भवती त्वया । तस्याः सन्तमसान्धायाश्चतुर्दशो जिनेश्वरः ॥ १०५ ॥ रत्नरुग्निः त्वमेवासि चिन्तारत्नजिनोद्भवात् ।
धन्या त्वमेव या स्वाध्या निःसङ्गैरपि साधुभिः ॥ १०६ ॥ स्तुत्यैवं प्रतिरूपं च न्यस्यावस्थापिनीमपि । प्रदाय पञ्चरूपोऽभूद्वत्सो
भक्तिनिर्मितः ॥ १०७ ॥ रूपेणैकेन गोशीर्षवन्दनद्वयचर्चिते । करयुग्मे जिनं न्यस्यान्येन छत्रमधारयत् ॥ १०८ ॥ द्वाभ्याम-
पालयधारुणामरे चामरेश्वरः । पञ्चमेन पविं विभ्रदधृत् पत्तिवदग्रतः ॥ १०९ ॥

समं विमानमालाभिर्महाद्विकुसुपर्येणाम् । सुसर्पपर्यन्तं प्राण सुसर्वाधिपतिः क्षणात् ॥ ११० ॥ यत्र रत्नशिलासु स्वविम्बं पीर्य
धुर्योपितः । अपराशङ्कया कोपं स्वप्रियेषु प्रश्रुवते ॥ १११ ॥ अर्केन्दुकरसम्पर्कोत् निर्गच्छदद्वितोययोः । विभागो द्वायते यत्र दूर्यचन्द्रा-
श्मनोः सदा ॥ ११२ ॥ पञ्चवर्णमणिज्योतिःप्रकरेण जिनागमे । देवदृप्यकृतदृशोभावायश्च शोभते ॥ ११३ ॥ दिक्षु सर्वसु-
विस्तारितारत्नकमालया । यः प्रमोः प्राग्भूतीकृतं सति प्राद्वितयोक्तिकः ॥ ११४ ॥ तत्रातिपाण्डुकम्पलशिलायां सिंहचिह्नरे ।
निविष्टः श्रोत्रविन्यस्तजिनराजो जिनाग्रजः ॥ ११५ ॥ परेऽपि नानायानाधिस्ता व्यूढाऽमलश्रियः । कलिताः सुरकोटीभित्तत्रेयुर्ना-
कनायकाः ॥ ११६ ॥ सूर्येन्दुन्यन्तरापीशमवनापीशवासवाः । सर्वेऽपि दि जिनं नत्वा निविष्टाः स्थानके निजे ॥ ११७ ॥ आदेष्टादच्यु-

तेन्द्रस्याऽऽनीततीर्थाभ्रमसः सुराः । कुम्भानष्टोत्तरान्यष्टसहस्राण्यष्टधा व्यधुः ॥ ११८ ॥ सौवर्णान् राजतान् रालान् स्वर्णरूप्यमयानपि । स्वर्णरत्नमयान् रूप्यरत्नजास्तत्रयीमयान् ॥ ११९ ॥ भौमांश्चापूरयन् वारा घनसारादिसंयुतान् । कलितान्पुष्पमालाभिश्चन्दनद्रवचर्चितान् ॥ १२० ॥ ततोऽच्युतसुराधीशः स्वपरिच्छदसंयुतः । वाद्यमानेषु वाद्येषु नृत्यत्यप्सरसां गणे ॥ १२१ ॥ (त्रिभिर्विशेषकः) हाहाहुहुपरिगते तारं गायति तुम्बरौ । वीक्षमाणे सरोमाञ्चं चतुर्विधसुरव्रजे ॥ १२२ ॥ इन्द्रेषु केवल्यादर्शं दर्शयितुमणीमयम् । कालागुरुगुरुं धूपमुत्क्षिपत्सु च केषुचित् ॥ १२३ ॥ परे सुरसमाजे चाञ्चलोत्क्षेपविधायिनि । दृग्दोषं हन्तुमिद्राणीगणे कुर्वति मङ्गलम् ॥ १२४ ॥ (चतुर्भिः कलापकम्) नष्टकष्टाः परेऽप्यष्ट कल्पेन्द्राः कल्पवेदिनः । अभ्यपिञ्चन्परेऽपीन्द्रा विभुं सद्भक्तिनिर्मराः ॥ १२५ ॥ अथ शक्रवदीशानस्वाम्युत्सङ्गादिकर्मसु । चत्वारि न्यस्य रूपाण्येकेनास्थत् शूलभृत्पुनः ॥ १२६ ॥ सौधर्मवासवो भक्तिचतुरश्वतुरो वृषान् । ज्ञानोत्पत्तौ विभुरिवोज्ज्वलानाविरभावयत् ॥ १२७ ॥ तच्छृङ्गोत्थितधाराभिरष्टभिः शुभ्रकान्तिभिः । शासनमातुभिरिव जिनमलपयद्भूषः ॥ १२८ ॥ दिव्यया गन्धकापाट्या रूपयित्वा वपुर्विभोः । आनर्चादिमकल्पेन्द्रः कल्पद्रुक्षुसुभैरिमम् ॥ १२९ ॥ विभूष्याभरणैरष्टमङ्गल्यान्यलितत्पूरः । तारताराक्षतैर्दिव्यैरथ स्तोतुं प्रचक्रमे ॥ १३० ॥

मोहादिकांहिपश्रेणिभञ्जनैकप्रभञ्जन ! । मनोरञ्जन ! भव्यानां निरञ्जन ! नमोऽस्तु ते ॥ १३१ ॥ मिथ्यात्वदावपायोद ! प्रमोदप्रद ! देहिषु । जय प्रत्तभव क्षोद ! सुधासोदरगीर्भर ! ॥ १३२ ॥ कल्याणवल्लीसुरभे जितकल्याण ! वर्णतः । कल्याणकाम ! कल्याणपञ्चक्रस्तुत्य ! ते नमः ॥ १३३ ॥

अरण्ययासयोग्योऽपि त्वत्केतननिकेतनम् । प्राप्य वोर्द्रीणसः शृङ्गं घत्ते श्वापदसंहता ॥ १३४ ॥ धन्योऽयमपि ते नित्यं
सेवाहेवाकलालसः । धिक् सौमनस्यमपि नस्तत्र देव ! दवीयसाम् ॥ १३५ ॥ सद्वर्मसञ्जने त्वद्य त्वदीये जन्ममञ्जने । यच्चः पुण्य-
मभूत्तेन पुनर्दर्शनमश्रुवे ॥ १३६ ॥ स्तुत्वेति विरले सौधर्मोन्देशपरपुरन्दराः । गत्वा नन्दीधरे तस्थुः सौधर्मोन्द्रागमावधि ॥ १३७ ॥
सौधर्मोन्द्रः पुनः पञ्चरूपः सिंहपुरे विश्रुम् । मातुः पार्थेऽमुचद्विद्याप्रतिरूपं जह्दार च ॥ १३८ ॥ नाथनेत्रपथे न्यास्यद्य श्रीदाम-
गेन्दुकम् । क्षीमदुण्डहलपुग्मे चोच्छ्रीर्पस्थे नाकनायकः ॥ १३९ ॥

जिनस्य जिनमातुष्य चिन्तयिष्यति योऽयमम् । तत्सौर्विक्रमञ्जरीव मेत्सने सप्तधा शिरः ॥ १४० ॥ इत्थं पुरे समग्रेऽप्युदु-
घोप्य दृष्टिं विधाय च । तुवर्णरत्नगन्धाम्बुसुमैः स्वामिमानमयत् ॥ १४१ ॥ जिनस्य न्यस्तगान् स्नान्यमङ्गुष्ठेष्वेवमन्यदम् । सुधां
मुषान्धसामीशः स्वस्त्रीः पत्युश्च पात्रिकाः ॥ १४२ ॥ गत्वा नन्दीधरे पूर्वोपायदेवाधिपैः समम् । विधायाष्टादिकां जग्मुः
स्वसस्यः स्वर्गनायकाः ॥ १४३ ॥

अथ बीह्व जिर्नं दोषोच्छेदकं सौध्वसादिव । हित्वा महीतलं कापि जगाम सहसा निशा ॥ १४४ ॥ दामरश्रीः सूर्यवि-
म्बादर्शं दर्शयितुं किल । सभाभयमग्निसुधनस्वामिनः सहसा प्रगे ॥ १४५ ॥ अथ मङ्गलतूर्योणां चन्दिनां च रतैः समम् । प्रोह-
मद्विभिण्णुदेवी सहस्रं व्यबुध्यत ॥ १४६ ॥ दिव्याभरणस्रस्त्रविलेपनविराजितम् । कल्पद्रुमोपमं पुत्रं हृष्टहृष्टिरलोकत
॥ १४७ ॥ अथ प्रियंवदा नाम मुनिष्याज्वदयदृष्टम् । त्रिलोक्याभ्युदयस्यैवजन्मना पुनजन्मना ॥ १४८ ॥ विष्णुभूपो महादाना-

विद्रुमच्छायः स्वामिनो मरुमार्गवत् । युक्तं दृष्टो मृगदृशां पिपासां वर्धयत्ययम् ॥ १८३ ॥ युते लान्णपायोधौ संयुक्ते श्रुक्तिश्रु-
 क्तिभिः । रसोद्भवप्रभा भान्ति कुन्देन्दुविशदा रदाः ॥ १८४ ॥ तिस्रः कण्ठोपकण्ठस्या लेखा लेखाधिप्रभोः । भान्ति विश्वत्रयोदा-
 रप्रगुणत्वप्रकाशिकाः ॥ १८५ ॥ विभातः स विभोर्वाहुदण्डावाजानुलम्बिनौ । जगत्रयद्विपां रागद्वेपां पेटुमिचोदितौ ॥ १८६ ॥
 कराङ्गुलीषु भान्ति स प्रवालप्रतिमा नखाः । दीपा इव दशविधयतिधर्मप्रकाशने ॥ १८७ ॥ श्रीचतसः स्वामिनो वक्षःस्थलेऽतिविपुले
 वभौ । भवाम्भोधिसमुद्धारधर्मवेडाविडम्बकः ॥ १८८ ॥ तुच्छेनापि हि मन्त्रेण जिनेशस्य जिता वयम् । ध्यात्वेतीव चनेऽद्यापि
 वसन्ति नखैरायुधाः ॥ १८९ ॥ अम्मोनिधिविर्मोनामीगाम्भीर्येण विनिर्जितः । इतीव प्रथिवीप्रान्तस्थितः पूत्कुल्लेऽनियम् ॥ १९० ॥
 मेरुः स्वामिकटिं वीक्ष्य जाल्यजाम्बूनदद्युतिम् । स्वतटीं तादृशीमिच्छन् मध्ये घचे महौषधीः ॥ १९१ ॥ विराजते जिनस्योरु-
 मांसलौ परिवर्तुलौ । जन्ममृत्यु विनिर्जित्य कीर्तिस्तम्भमाविधोर्द्धितौ ॥ १९२ ॥ राजन्तेऽर्हत्पदद्वन्द्वे पद्मरागसमा नखाः । दशकल्प-
 धिपालीकानलीकतिलका इव ॥ १९३ ॥ अशीतिधनुरुज्जः स्वर्णवर्णो जिनेश्वरः । वभौ काञ्चनशैलस्य सश्वरन् शिखरः किल
 ॥ १९४ ॥ अष्टोत्तरसहस्रेण लक्ष्मणैः परिलक्षितः । कलाभिः स्वयमाश्रितो ज्ञानत्रयपवित्रधीः ॥ १९५ ॥ मुधावर्षी गिरा वृक्तमुक्ताम-
 णिमहोदधेः । गर्भाविर्भावकः शास्त्रे विस्मयं कस्य नाददे ॥ १९६ ॥ (युग्मम्) तारुण्यरूपसौभाग्यमाग्यश्रीगुणकीर्तयः । भुयकानि
 क्रमात्कीर्त्या भूषितं तु जगत्रयम् ॥ १९७ ॥ सर्वयोभिः समं राजपुत्रैरश्वेभवाहनात् । नाट्यादिकविनोदाद्य कालो याल्यस्य धीनिभेः
 ॥ १९८ ॥ शास्त्रं कला वा विज्ञानं पूर्वपक्षस्तथोत्तरम् । तत्किञ्चिन्नास्ति नो यत्र श्रीश्रेयांसस्य कौशलम् ॥ १९९ ॥ धर्माद्भूमार्थि-

स्तुतिष्ठुरो माद्रिप्रसुरो निखिलो जनः । विद्वितोचितसन्मानः त्रैपि राज्ञा ससम्पदम् ॥ १६६ ॥ महामहेऽयं विद्विते पटीजागर-
णादिके । द्वादशे दिवसे राजा स्वजनाह्वानपूर्वकम् ॥ १६७ ॥ विद्यायामानसन्मानं योजयन्सविभूषणैः । विशालवधतपात्रेषु
दिव्यवस्त्रादिशालिषु ॥ १६८ ॥ अय्याग्रमणतो गमे नाम प्राकृतमापया । सेजसो भिल्लत्वेन श्रेयांस इति संरुहते ॥ १६९ ॥
प्रतिष्ठितं प्रभोः प्राज्यप्रभोदप्रसरोदुरम् । कल्पद्रुवज्जिनेन्द्रोऽयं वर्धते विरुधर्वृतः ॥ १७० ॥ (चतुर्भिः कलापकम्) देवैश्च नर-
दैवैश्च लाल्यमानः प्रतिक्षणम् । सिते स्मिते नृपस्त्रीभिश्चुम्ब्यमानसुखाम्बुजः ॥ १७१ ॥ प्रत्युक्षापे च निर्मीयमाणं प्रियवचःशतम् ।
पदे पदे क्रियमाणसुकल्याणः सहस्रशः ॥ १७२ ॥ स्वस्त्रीभिर्मण्डनस्नानश्रीढनक्रोडधारणैः । मुहुर्मुहुर्लाल्यमानो बालभृत्यैर्जिनेश्वरः
॥ १७३ ॥ अगण्यपुण्यलाषण्यजातसर्वाङ्गचङ्चिमा । जिनेन्द्रयन्त्रयद्योऽस्त्रोचनानन्ददोऽभवत् ॥ १७४ ॥ (चतुर्भिः कलापकम्)

असाधारणशरीरशोभाहृतदेव सः । उपगूढो विभुर्गोढं सर्वाङ्गं यौवनश्रिया ॥ १७५ ॥ अलिकञ्जलसद्भाद्यः कैशपादाः
शिरस्यभूत् । त्रिजगज्जयिनोऽङ्गस्य नीलरत्नातपयत् ॥ १७६ ॥ विभाति त्रिजगद्भर्तुर्मालपुञ्जलभाऽलपम् । नेत्रनीलाम्बुजद्वन्द्व-
खेदापातादमीन्द्रुवत् ॥ १७७ ॥ अंसस्यलानलम्बिन्यौ विराजेते विभोः शुती । अंसस्योभयलोकश्रीमुखणोत्तरिके इव ॥ १७८ ॥
इयामले कटिलाकारे मातो भ्रून्वती विभोः । स्वर्गोपवर्गगद्रोऽद्यादने कुञ्चिके इव ॥ १७९ ॥ निर्मले परमले नेत्रे जगन्नेत्रस्य
तापिनः । वीक्ष्य प्रवेदिरे खेदात् शम्पा नीलोत्पलैर्बले ॥ १८० ॥ मनसो प्रतिमानस्य प्रतिस्पर्धायशदिन । उग्रतः सरलयासीमाशा-
वंशो जिनेश्वरः ॥ १८१ ॥ मात्राधिकासकासारकान्त्यम्बुधरणधमे । कपोलपालिके मातोऽभिलो भर्तुः समुच्चते ॥ १८२ ॥ अधरो

विद्रुमच्छायः स्वामिनो मरुमार्गवत् । युक्तं दृष्टो मृगदृशां पिपासां वर्धयत्ययम् ॥ १८३ ॥ मुखे लावण्यपाथोद्यौ संयुक्ते स्रक्तियु-
क्तिभिः । रसोद्भवप्रभा भान्ति कुन्देन्दुविशदा रदाः ॥ १८४ ॥ तिस्रः कण्ठोपकण्ठस्था लेखा लेखाधिपप्रभोः । भान्ति विश्वत्रयोदा-
रग्रगुणत्वप्रकाशिकाः ॥ १८५ ॥ विभातः स विभोर्बाहुदण्डावाजानुलम्बिनौ । जगन्नयद्विपौ रागद्वेपौ पेपुमिवोदितौ ॥ १८६ ॥
कराङ्गुलीषु भान्ति स प्रवालप्रतिमा नखाः । दीपा इव दशविधयतिधर्मप्रकाशने ॥ १८७ ॥ श्रीवत्सः स्वामिनो वक्षःस्थलेऽतिविपुले
बभौ । भवाम्भोधिसमुद्धारधर्मवेडाविडम्बकः ॥ १८८ ॥ तुच्छेनापि हि मध्येन जिनेशस्य जिता वयम् । ध्यात्वेतीव वनेऽद्यापि
वसन्ति नखैरायुधाः ॥ १८९ ॥ अम्मोनिधिर्विभोनाभीगाम्भीर्येण विनिर्जितः । इतीव पृथिवीप्रान्तस्थितः पूत्कुरुतेऽनियम् ॥ १९० ॥
मेरुः स्वामिकटिं वीक्ष्य जात्यजाम्बूनदद्युतिम् । स्वतटीं तादृशीमिच्छन् मध्ये धत्ते महौपधीः ॥ १९१ ॥ विराजते जिनस्थोरू
मांसलौ परिवर्तुलौ । जन्ममृत्यू विनिर्जित्य कीर्तिस्तम्भाविवोद्धितौ ॥ १९२ ॥ राजन्तेऽर्हत्पदद्वन्द्वे पद्मरागसमा नखाः । दशकल्पा-
धिपालीकानलीकतिलका इव ॥ १९३ ॥ अशीतिधनुरुज्जः स्वर्णवर्णो जिनेश्वरः । बभौ काञ्चनशैलस्य सञ्चरन् शिखरः किल
॥ १९४ ॥ अष्टोत्तरसहस्रेण लक्षणैः परिलक्षितः । कलाभिः स्वयमाश्लिष्टो ज्ञानत्रयपवित्रधीः ॥ १९५ ॥ सुधावर्षो गिरा वृक्तमुक्ताम-
णिमहोदधेः । गर्भाविर्भावकः शाल्वे विस्मयं कस्य नाददे ॥ १९६ ॥ (युग्मम्) तारुण्यरूपसौभाग्यभाग्यश्रीगुणकीर्तयः । भूपकानि
क्रमात्कीर्त्या भूषितं तु जगन्नयम् ॥ १९७ ॥ सवयोभिः समं राजपुत्रैरश्वेभवाहनात् । नाट्यादिकविनोदाच्च कालो यात्यस्य धीनिधेः
॥ १९८ ॥ शाल्वं कला वा विज्ञानं पूर्वपक्षस्तथोत्तरम् । तत्किञ्चिन्नास्ति नो यत्र श्रीश्रेयांसस्य कौशलम् ॥ १९९ ॥ धर्माद्भर्माधि-

भिर्दानार्थिभिः कामिनीजनैः । सौभाग्याच्च स एवैकं सूर्यतेज्यो जगद्यथे ॥ २०० ॥ यत्र यत्र विद्युर्याति तत्र तत्र जनोऽखिलः ।
अनुयाति गुणाकटः कङ्कशानिव नेस्तिताः ॥ २०१ ॥ नरकिङ्करीर्वाणामुखेचरयुगमकैः । त एव गीयते देवः सर्वेष्वपि द्वि
पर्वसु ॥ २०२ ॥ सुवर्णरञ्चिते रत्नखचिते निश्चिते थिया । प्रासादे तत्सुपल्लस्य लीलया यान्ति वासराः ॥ २०३ ॥

अन्यदा विष्णुभूपाले समलङ्घनार्थंदि । समग्रमभिसामन्तपण्डलाधीश्वमण्डिते ॥ २०४ ॥ दौक्यमाने च सीमालभूपालप्राभु-
तग्रजे । प्रतीहारः समागत्य नत्वा भूपं व्यजिज्ञप्त् ॥ २०५ ॥ (युगम्) देव ! कस्यापि भूपस्य समृद्धस्य समागताः । प्रधानपुरुषाः
सन्त्यपूर्वा द्वारि निवारिताः ॥ २०६ ॥ ऊचे राज्ञाय तत्कालस्फुरदधिगयाहुना । महता, विनयेनैतान् शीघ्रमेव प्रवेशय ॥ २०७ ॥
तदा प्रवेगितास्तेन ते नतेन स्वमौलिना । कुरुप्रणामा आसीना नृपतेर्देशितासु ॥ २०८ ॥ यावन्निरुपमस्यानलहमीसम्बीक्षणा-
दिमे । तिष्ठन्ति विसरस्फारविस्फारितविलोचनाः ॥ २०९ ॥ तावन्नेपथ्यलहमीधान् स्तूपमानः स्तुतिर्धैतः । मुख्यमानपयो
राजलोकैत च सत्सम्प्रभम् ॥ २१० ॥ जपज्वनिमुपैधानुगम्यमानोऽनुजीविभिः । श्रीभ्रेयास्तः समागच्छदतुच्छस्वपरिच्छदः
॥ २११ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) सम्यैरम्युत्थितं तस्य स प्रणम्य महीपतिम् । उदयाद्रौ रविरिव निविष्टो रत्नविष्टरे ॥ २१२ ॥
सदस्यैः सादरं चैप प्रणतो नतमस्तकैः । प्रधानास्ते कुमारस्य रूपद्वयैर्यरूपयन् ॥ २१३ ॥ विसिताः प्रोचिरे चैप महोरूपमहो-
मदाः । अहो श्रीरत्नावप्यमगण्यमहिमास्पदम् ॥ २१४ ॥ रूपं चेवा विधायैतत्, जयं प्राप जगप्रये । अस्य रूपेण लोकोऽयं मय्यस्योऽ-
प्युत्तमोऽयवत् ॥ २१५ ॥ अथ, जन्मकृतार्थं नयक्षुषि सफलानि, च । अथैव, सुदिनं, जह्ये कुमारस्यावलोचनात् ॥ २१६ ॥

सर्वैः सुपर्वभिर्युक्तं कुमारस्यास्य जन्मनि । सर्वस्वर्गावतारागं चिरं नन्दत्वदः पुरम् ॥ २१७ ॥ देव ! त्वमेव धन्योऽसि येन पूर्वमहीभृतः ।
उच्छासैनं दिनाधीशं त्रिलोक्यां स्वः प्रकाशितः ॥ २१८ ॥ त्रैलोक्यरमणीवर्गरमणीयतमं च तत् । नन्दताद्रमणीरत्नं यत्करेऽस्य
लग्न्यति ॥ २१९ ॥ ततो विष्णुमहाराजः ससम्भ्रममुवाच तान् । कुतो यूयं सुधार्येण केन कार्येण चागताः ॥ २२० ॥ ततः
कृताञ्जलिपुटः प्रमोदामोदमेदुरः । एको मुख्यतमस्तेषु ग्राह देवावधार्यताम् ॥ २२१ ॥

पुरमस्तीह काम्पील्यं कल्याणकपिशिर्पकैः । वप्रस्यैर्माति यत्प्राप्तपट्टवन्धं पुरेऽपि च ॥ २२२ ॥ मुक्ताः स्वस्तिकविन्यस्ता यत्र
शोणान्मकुट्टिमे । आनत्या दाडिमवीजानां गृह्यन्ते चञ्चुभिः शुक्रैः ॥ २२३ ॥ यत्र स्फटिकहर्म्याग्रस्थिताः स्वःस्त्रीभ्रमं स्त्रियः ।
देशान्तरागतनृणां कुर्वन्ति व्योमगा इव ॥ २२४ ॥ यत्र ह्वजपटप्रान्ते कणतकिङ्किणीनां गणः । स्वसौन्दर्यदर्शनायाह्वयतीव सुरालयम्
॥ २२५ ॥ आनन्दवर्धनो नाम जनतानन्दवर्धनः । नृपस्तत्र यशो यस्य विश्वव्यापीन्दुधामवत् ॥ २२६ ॥ यद्वैरिनगरागारस्तम्भेषु
विपुलेष्वलम् । जयग्रशस्तिपिशुनघूणानामक्षरावली ॥ २२७ ॥ चित्तस्थानन्ददा तस्थानन्दश्रीनीमतः प्रिया । यदास्यकमलादास्यमा-
धचेन्दुः सदाङ्कितः ॥ २२८ ॥ तयोर्विषयसौख्येन याति काले कियत्यपि । देवी कल्पलतां स्वमे निध्याय प्रत्यबुध्यत ॥ २२९ ॥
देव्या निवेदिते राजा निजाख्यां सत्यतां नयन् । ग्राह पुत्री गुणग्रामसमग्रा ते भविष्यति ॥ २३० ॥ गर्भमुद्वहते देवी सुखात्तस्या-
नुभावतः । बभूवातिप्रिया पत्युः सौभाग्यसेवः भेषजात् ॥ २३१ ॥ सम्पूर्णसमये देवी सुखेन सुपुत्रे सुताम् । पारिजातलता चारु-
सौरभां मञ्जरीमिव ॥ २३२ ॥ प्रभाकरेण गात्रेण मुखेन शुचिरोचिषा । पुष्पदन्तयुतेवासीजातमात्रापि साद्रुतम् ॥ २३३ ॥ तस्या
जन्मनि भूपेन तथा चक्रे महोत्सवः । यथा विस्रयते सोच्चैरखिले नगरीजनः ॥ २३४ ॥ स्वीन्दुप्रेक्षणापटीजागरप्रमुखा महाः ।

भिर्दानार्थिभिः कामिनीजनैः । सौभाग्याच्च स एवैकं संप्रतिष्ठो जगत्रये ॥ २०० ॥ यत्र यत्र विद्युर्यति तत्र तत्र जनोऽखिलः ।
अनुयाति गुणाकृतः ककुमानिव नैस्तिः ॥ २०१ ॥ नरकिंदरगीर्वाणासुरसेचसुगमकैः । स एव गीयते देवः सर्वेष्वपि हि
पर्वेषु ॥ २०२ ॥ सुवर्णरचिते रत्नखचिते निचिते श्रिया । प्रासादे तस्युपस्तस्य लीलया यान्ति वासराः ॥ २०३ ॥

अन्यदा विष्णुभूपाले समलङ्कृतपर्वदि । समयमधिसामन्तमण्डलाधीश्वरमण्डिते ॥ २०४ ॥ दौक्यमाने च सीमालभूपालप्रामृ-
तयज्ञे । प्रतीहारः सम्राजस्य नत्वा भूपं व्यजिज्ञप्त् ॥ २०५ ॥ (युग्मम्) देव ! कस्यापि भूपस्य समृद्धस्य समागताः । प्रधानपुरुषाः
सन्त्यपूर्वा दारि निवारिताः ॥ २०६ ॥ ऊचे राज्ञाय तत्कालरपुररक्षिणयाहुना । महता विनयेनैतान् शीघ्रमेव प्रवेद्यय ॥ २०७ ॥
तथाः प्रवेशिद्यात्मेन ते नतेन स्वमौलिना । कृतप्रणाया आसीना नृपतेर्देशितासु ॥ २०८ ॥ यागधिरुपमस्यानलहर्मीसम्बीक्षणा-
दिने । तिष्ठन्ति विसयरुफारविस्फारितविलोचनाः ॥ २०९ ॥ तावद्येषध्यलहर्मीवान् स्तूयमानः स्तुतिव्रतैः । मुच्यमानपथो
राजलोकेन च सप्तम्रमम् ॥ २१० ॥ जयध्वनिमुल्लेखादुगम्यमानोऽनुजीविभिः । श्रीभेयासः समागच्छदतुच्छस्वपरिच्छदः
॥ २११ ॥ (त्रिभिर्दिशेषकम्) सम्यैरभ्युतिष्ठतं तत्र स प्रणम्य महीपतिम् । उदयाद्रौ रविरिव निविष्टो रत्नविष्टरे ॥ २१२ ॥
सदस्यैः सादर चैव प्रणवो नतमस्तकैः । प्रधानांते कुमारस्य रूपमुच्चैर्येन्यरूपम् ॥ २१३ ॥ विसिलाः प्रोचिरे चैव महोरूपमहो-
मदः । अहो शरीरलावण्यमगण्यमदिमास्पदम् ॥ २१४ ॥ रूपं देवा विधायेतत् जयं प्राप जगत्रये । अस्य रूपेण लोकोऽय मप्यस्थोऽ-
प्युचमोऽभवत् ॥ २१५ ॥ अद्य जन्मकृतार्थं नयद्वंषि सफलानि च । अद्यैनः सुदिनं जज्ञे कुमारस्यावलोकनात् ॥ २१६ ॥

स्थिताः । त्रिवर्गमूलमेवेति प्रकटीकुर्वते किल ॥ २५२ ॥ करपल्लवशालिन्यौ करजग्रसवाञ्छिते । तस्या भुजलते पुण्यवदाश्लेषात्फ-
 लिष्यतः ॥ २५३ ॥ उरोरुहभरेणास्याः पीवरेणोन्नतेन च । अङ्गातिरिक्तं लावण्यं पिण्डीभूतमिवेक्ष्यते ॥ २५४ ॥ अतिकान्तिज-
 लापूर्णनाभीलावण्यवापितः । तस्या बलित्रयव्याजाल्लहर्यं इव निर्ययुः ॥ २५५ ॥ विधिविधाय पीनत्वं स्तनस्तम्बनितम्बयोः ।
 नुद्यद्दलिकभावेन मध्यं तुच्छं विनिर्ममे ॥ २५६ ॥ मनोभुवद्विभुवनराज्यविन्यासपर्वणि । तदुरुकदलीस्तम्भौ न्यस्तौ यौवनम-
 त्रिणा ॥ २५७ ॥ तत्पदौ प्रसरत्शोणनखरत्नकरोत्करौ । अतिपीतं रसस्फीतमुद्गिरन्तीव याचकम् ॥ २५८ ॥ आत्मानं निर्मली-
 कर्तुं जातकालुष्यमन्यतः । युवतीजनयोग्याभिः या कलाभिः किलाश्रिता ॥ २५९ ॥

नृपस्तदुणरूपानुरूपं वरमनामुवन् । स्वान्तेन चिन्ताचान्तेन यावदस्ति समाश्रितः ॥ २६० ॥ तावदेको निमित्तज्ञश्चित्तज्ञ
 इव भूपतेः । आगतोऽप्रच्छि मे पुत्र्या वरः कोऽस्या भविष्यति ॥ २६१ ॥ वीक्ष्य तल्लक्षणान्येप सविशेषधृताद्भुतः । उवाच पट्टदे-
 व्येषा भवित्री चक्रवर्तिनः ॥ २६२ ॥ नृपः प्रोवाच यद्येवं विचिन्त्य प्रत्यायांस्ततः । कानप्याख्याहि स ग्राह श्रूयतामवधानतः
 ॥ २६३ ॥ यस्यां गन्ता सुरेशस्य रथो मातलिसारथिः । यस्य काम्पील्यपूर्वाशावस्थिता च महासरित् ॥ २६४ ॥ अगाधा दास्यते
 मार्गमावासस्थानकं तथा । उद्धोदुमागतस्यात्र बहिष्यत्यन्यतश्च सा ॥ २६५ ॥ (युग्मम्) पट्टेभस्ते चतुर्दन्तः स्तम्भमुन्मूल्य शुभ्ररुक् ।
 नामतो जयकलसो यस्य यास्यति सन्मुखः ॥ २६६ ॥ यस्याऽशोकवनसन्नो दिव्यदेवकुले स्थितः । विश्वेशधनदो यक्षोऽभ्युत्थास्यति
 ससम्भ्रमः ॥ २६७ ॥ दत्तावासस्य यस्याथ रत्नासननिपेदुषः । विनापि दोहदं फुल्लः कंकलिर्भविता स्वयम् ॥ २६८ ॥ छायातरोरि-

विस्तरेण कृतान्तेन तुल्या तनयजन्यनः ॥ २३५ ॥ द्वादशेऽप्य दिने सम्यक् सन्मान्य स्वजनं जनम् । श्रीकान्तैति तन्जायास्तस्या
 नाम प्रतिष्ठितम् ॥ २३६ ॥ तस्यां गर्भगतायां दि श्रीरत्यन्तमवर्धत । आनन्दश्रीर्महादेवी कान्तमायलता तथा ॥ २३७ ॥ (युग्मम्)
 घात्रिमिः पञ्चमिर्लाभ्यमाना साथ व्यवर्धत । निर्लेस्या प्रतिपच्चन्द्रकलेष प्रतिवासरम् ॥ २३८ ॥ किं च देव ! सुतादम्भा-
 दमी कल्पलतागता । परराया परमोदकं राज्यश्रीलेम्बितासिला ॥ २३९ ॥ जनेन कुलदेवीवल्लरमीवत्कामधेनुवत् । विद्यावद्भार-
 तीगणाराध्यते मरुतेन सा ॥ २४० ॥ तदीयेन प्रभावेण मनसा चिन्तितान्यपि । पूर्त्यन्ते सर्वकार्याणि जनसाचिन्त्यशक्तिना
 ॥ २४१ ॥ चिरगलं समासेपादश्रेयाद्भुतमेतनैः । कृतार्थमन्यवदालभावस्तस्या न्यवर्तत ॥ २४२ ॥ सहस्रापि समागत्य कुत-
 धियोगनधिया । अङ्गपालीकृता पाला प्रियसख्येय सादरम् ॥ २४३ ॥ अञ्जनस्वजनस्तस्याः कैशपाशोऽशुभतराम् । समापात
 द्वास्तस्य मुरमिणेन भोगमृद् ॥ २४४ ॥ श्रीगण्डकण्ठसौन्दर्यग्यां तदलकावली । नेत्राभ्युज्जभाम्येताञ्जलिराजिरिव राजते
 ॥ २४५ ॥ तस्या मालव्यलं नर्म मासर विदधात्यलम् । अर्घोदितदिनाधीश्वरस्य प्रतिविम्बताम् ॥ २४६ ॥ मणिकुण्डलमारेण
 जाठमेदारिशतधिरम् । विश्रामरामतः वर्णां लीनार्बुदसले किल ॥ २४७ ॥ पद्ममसाद्विपञ्चीये घटं वां युज्यते कथम् । उपाल-
 न्गुमिव दञ्जो तस्याः कर्णान्तिमागते ॥ २४८ ॥ वक्रा मवन्ति मालिन्यं सरलास्तु समुद्यतिम् । भूनासातः कुमारीति किलारुयति
 जनाग्रतः ॥ २४९ ॥ चन्द्रं दिशा विधायाङ्गमाकुप्येव तदन्तरात् । कपोली कल्पितो तस्या वेधसाज्जन्यमेधसा ॥ २५० ॥ दन्त-
 पट्टेन शोणेन दग्धनैः कुन्दमोदरैः । तत्सौभाग्यदुःखः पञ्चवितः कुमुमितस्तथा ॥ २५१ ॥ तिस्रो रेखाः प्रकाशास्तत्कण्ठकन्दलसं-

स्थिताः । त्रिवर्गमूलमेवेति प्रकटीकुर्वते किल ॥ २५२ ॥ करपल्लवशालिन्यौ कंजप्रसवाश्रिते । तस्या भुजलते पुण्यवदाश्लेषात्क-
ल्लिख्यतः ॥ २५३ ॥ उरोरुहभरेणास्याः पीवरेणोन्नेतेन च । अङ्गातिरिक्तं लावण्यं पिण्डीभूतमिवेक्ष्यते ॥ २५४ ॥ अतिकान्तिज-
लापूर्णनाभीलावण्यवापितः । तस्या वलित्रयव्याजाच्छहर्यं इव निर्ययुः ॥ २५५ ॥ विधिविधाय पीनत्वं स्तनस्तम्बनितम्बयोः ।
ब्रुवद्दलिकभावेन मध्यं तुच्छं विनिर्ममे ॥ २५६ ॥ मनोभुवस्त्रिभुवनराज्यविन्यासपर्वणि । तदुरुकदलीस्तम्भौ न्यस्तौ यौवनम-
न्विता ॥ २५७ ॥ तत्पदौ प्रसरत्शोणनखरत्नकरोत्करौ । अतिपीतं रसस्फीतमुद्गिरन्तीव याचकम् ॥ २५८ ॥ आत्मानं निर्मली-

न्विणा ॥ २५९ ॥

कर्तुं जातकालुष्यमन्यतः । युवतीजनयोग्याभिः या कलाभिः किलाश्रिता ॥ २६० ॥ तावदेको निमिचज्ञश्चित्तज्ञ
नृपस्तदुणरूपानुरूपं वरमनामुवन् । स्वान्तेन चिन्ताचान्तेन यावदस्ति समाश्रितः ॥ २६१ ॥ वीक्ष्य तल्लक्षणान्येप सविशेषदृताद्भुतः । उवाच पट्टदे-
इव भूपतेः । आगतोऽग्रच्छि मे पुत्र्या वरः कोऽस्या भविष्यति ॥ २६२ ॥ वीक्ष्य तल्लक्षणान्येप सविशेषदृताद्भुतः । उवाच पट्टदे-
व्येषा भवित्री चक्रवर्तिनः ॥ २६३ ॥ नृपः प्रोवाच यद्येवं विचिन्त्य प्रत्ययांस्ततः । कानप्याख्याहि स ग्राह श्रूयतामवधानतः
॥ २६४ ॥ यस्यां गन्ता सुरेशस्य रथो मातलिसारथिः । यस्य काम्पील्यपूर्वाशावस्थिता च महासरित् ॥ २६५ ॥ अगाधा दास्यते
मार्गमावासस्थानकं तथा । उद्धोदुमागतस्यात्र वहिष्यत्यन्यतश्च सा ॥ २६६ ॥ (युग्मम्) पट्टेभस्ते चतुर्दन्तः स्तम्भमुन्मूल्य शुभ्ररुक् ।
नामतो जयकलसो यस्य यास्यति सन्मुखः ॥ २६७ ॥ यस्याऽशोकवनासनो दिव्यदेवकुले स्थितः । विश्वेशधनदो यक्षोऽभ्युत्थास्यति
ससम्भ्रमः ॥ २६८ ॥ दत्तावासस्य यस्याथ रत्नासननिपेदुपः । विनापि दोहदं फुल्लः कंकेलिर्भविता स्वयम् ॥ २६९ ॥ छायातरोरि-

र्धतस्य प्राया न च चलिष्यति । पूर्वाष्टोऽप्यपराहेऽपि यदीयमहिमाथयात् ॥ २६९ ॥ श्रीरिव श्रीपतेरेषा तस्य षडसि वत्स्यति ।
 युतयेति प्रत्ययान्मस मृदितो मेदिनीपतिः ॥ २७० ॥ तवध्विन्ता नरेन्द्रस्य निष्ठत्वा वरगोचरा । आनन्दप्रयुतो भूरिदानमादेशिने
 ददौ ॥ २७१ ॥ ऊले च होराः पुराणैः प्राताम्यन्त्ययुधा मुधा । मुतापि काप्यम्यधिकं लभतेऽभ्युदयं स्वयम् ॥ २७२ ॥

रोदरः । आगापेकं च संश्रितो दर्शनं काश्यपीमुखः ॥ २७३ ॥ (युगम्) विदधे तस्य सन्मानमसमानमिलापतिः ।
 यत्नं गतो नन्तु जामि जायेयरायुताम् ॥ २७४ ॥ प्रतिपत्तिः कृता देव्या धीकान्ता च सखीपृता । दद्या तेन निजोत्सङ्गे
 याप निवेदिता ॥ २७५ ॥ देव्याऽऽनन्दयियाऽऽनन्दलुणाऽप्रच्छिन्न सदोदरा । क्षेमं जनकर्यस्य स तेनानन्दयय ताम् ॥ २७६ ॥
 ण्डलद्वितयं पापमुपानयद्रुपायने । धीश्रेयाणामभिधां मत्र वीर्य्य देवी जगत् तम् ॥ २७७ ॥ कस्याख्येयं वदन्तीति धीकान्ता
 कर्मयोग्येन्याद् । जयसिंहो हसित्याह देवि ! प्रक्षः कुतोऽयुक्ता ॥ २७८ ॥ अद्यद्राद्यप्रकाशेन प्रकाशितजगज्जनम् । जगप्रयप्रकाशे

किं क्षोऽपि नृत्त्यहर्मणिम् ॥ २८० ॥ मयत्या मयति प्रक्षोऽयरा देवि ! सुमङ्गतः । अग्रयं पश्यतामाजो राजदारा यदीरिताः
 नृदेवि ! वैरेष लैर्नेर निरीक्षितः । ते सत्यं सुवि ज्ञात्यन्था यद्वा निष्फललोचनाः ॥ २८२ ॥ तदीयचरितं
 हैः । तेऽप्यापि गर्भगा यद्वा जन्यतः युतिवर्जिताः ॥ २८३ ॥ येषां च रसना तस्य प्रवृत्ता न गुण-
 २८४ समधिकं मूर्खलोस्तः ॥ २८४ ॥ पिव युतिभ्यां तस्मात्तं तदीयचरितान्मृतम् । यथा क्षुती ते जिह्वा

मे देवि ! यान्ति कृतार्थताम् ॥ २८५ ॥ अथोत्कण्ठितया देव्या विसयाकुलचित्तया । प्रोचे सानन्दया शीघ्रं तच्चरित्रं निवेदय ॥ २८६ ॥ मातुलस्य गिरात्यन्तं कुतूहलरसाकुला । सावधानाऽजनि श्रोतुं चरित्रं राजपुण्यपि ॥ २८७ ॥ प्रारम्भि जयसिंहेनाख्यातुं सर्वं यथास्थितम् । तयोः पुरः कुमारस्य वृत्तं जन्मोत्सवाद्यपि ॥ २८८ ॥ आख्याते सति देवी श्रीश्रेयांसमभिर्नन्द्य सा । प्राहाख्याहि कथं प्रापि तत्कुण्डलयुगं त्वया ॥ २८९ ॥

स प्राह कुण्डिनपुरे ततेऽलङ्कृतपर्षदि । तत्पादपद्मरोलम्बलीलां मयि च तन्वति ॥ २९० ॥ वास्तव्यश्रेष्ठिनो दानशूराख्यस्य तनूजनिः । आगादाभ्रकुमाराहः प्रतीहारनिवेदितः ॥ २९१ ॥ (युग्मम्) सदः प्रविश्य देवस्य रत्नसम्मृतमाजनम् । पुरो विमुच्य नत्वा चोचितस्थाने न्यविक्षत ॥ २९२ ॥ नरदेवो निरीक्ष्याथ महामूढ्यं मणीगणम् । नृलोकासम्भवं प्राह रत्नान्येतानि ते कुतः ? ॥ २९३ ॥ सम्पन्नानि कथं द्रव्यार्जनार्थं च गतस्य ते । इतः स्थानकतः काल एतावान् व्यतिचक्रमे ॥ २९४ ॥ व्यजिज्ञपदय श्रेष्ठिसुतः सिंहपुरे प्रभो ! । विष्णुनामा नरेन्द्रोऽस्ति बलेन कलितः सदा ॥ २९५ ॥ तत्राहं गतवान् विष्णोर्जज्ञे च तनयस्तदा । कुतजन्मोत्सवो मेरौ वासवैः ससुरासुरैः ॥ २९६ ॥ तस्य जन्मोत्सवे रत्नस्वर्णद्विष्टिः सुरैः कृता । पुरेऽखिलेऽपि तत्रापमहं रत्नान्ययत्नतः ॥ २९७ ॥ तत्रैव नगरे पूर्णकामोऽहं नाथ ! तस्थिवान् । श्रीश्रेयांसोत्सवान्नित्यं पश्यामि च नवान्नवान् ॥ २९८ ॥ कियन्त्यन्यानि नगराश्चर्याणि कथयामि च । वक्तुं सहस्रजिह्वोऽपि यानि न प्रभवेत् प्रभो ! ॥ २९९ ॥ किं च तस्य कुमारस्य रूपं किञ्चित्तदद्भुतम् । यत्पश्यतां ध्रुवा वृष्णा दुःखं च छिद्यते नृणाम् ॥ ३०० ॥ देवः प्राह तदाकर्ण्य पुरापि श्रुतमीदृशम् । प्रत्ययस्त्वधुना जज्ञे विशेषाद्वचसा तव ॥ ३०१ ॥ मर्त्यमात्रः कुमारोऽयं नत्त्वयं निश्चयो हृदि । एवंविद्यप्रभावेण किञ्चि-

धैतस्य छाया न च चलिष्यति । पूर्वोद्धिष्यपराद्धेऽपि यदीयमहिमाश्रयात् ॥ २६९ ॥ श्रीरिव श्रीपतेरेषा तस्य यक्षसि वत्स्यति ।
श्रुत्वेति प्रत्ययान्सम् मुदिनो मेदिनीपतिः ॥ २७० ॥ ततश्चिन्ता नरेन्द्रस्य निवृत्ता वरगोचरा । आनन्दप्रभुतो भूरिदानमादेशिने
ददौ ॥ २७१ ॥ उच्ये च लोकाः पुत्रार्थे प्राताम्यन्यत्यवुषा युषा । सुतापि काप्यम्यधिकं लभतेऽभ्युदयं स्वयम् ॥ २७२ ॥

अथाहोभिः कतिपयैः श्रीकुण्डिनपुत्रेणितुः । अशिशेखरराजस्य जयसिंहाख्यया सुतः ॥ २७३ ॥ क्षोभयन् भूतलं सैन्यै-
रानन्दश्रीसहोदरः । आगाचक्रे च संग्रीतो दर्शनं काश्यपीभुजः ॥ २७४ ॥ (युगम्) विदधे तस्य सन्मानमसमानमिलापतिः ।
द्वितीयेऽह्नि गतो नन्तु जामि जामेयकायुताम् ॥ २७५ ॥ प्रतिपत्तिः कृता देव्या श्रीकान्ता च सखीपृता । दृष्टा तेन निजोत्सङ्गे
वात्मस्याच निवेदिता ॥ २७६ ॥ देव्याऽऽनन्दधियाऽऽनन्दशुभाऽऽमिच्छि सहोदरः । धेमं जनकवर्गस्य स तेनानन्दयय ताम् ॥ २७७ ॥
दृण्डलद्वितय पायसुपानयदुपायने । श्रीश्रेयासाभिधां तत्र वीक्ष्य देवी जगाद तम् ॥ २७८ ॥ कस्याख्येयं वदन्तीति श्रीकान्ता
कर्णयोन्यथात् । जयसिंहो हसित्वाह देवि ! प्रश्नः द्रुतोऽस्मकौ ॥ २७९ ॥ अश्वङ्काश्वप्रकाशेन प्रकाशितजगज्जनम् । जगन्नयमकाशे
किं कोऽपि पृच्छत्यहर्मणिम् ॥ २८० ॥ भवत्या भवति प्रश्नोऽथवा देवि ! सुसङ्गतः । अद्यर्षपश्यताभाजो राजदारा यदीरिताः
॥ २८१ ॥ किं यन्मि देवि ! देरेष जनैर्नैव निरीक्षितः । ते सत्यं भुवि जात्यन्था यद्वा निष्फललोचनाः ॥ २८२ ॥ तदीयचरितं
यैद्य न श्रुतं देवि ! मानवैः । तेऽद्यापि गर्भगा यद्वा अन्यतः श्रुतिवर्जिताः ॥ २८३ ॥ येषां च रसना तस्य प्रवृत्ता न गुण-
स्तुतौ । ते कथं गणयन्ति स्वमधिकं मूढलोकतः ॥ २८४ ॥ यिव श्रुतिर्ग्यां तस्माच्च तदीयचरितामृतम् । यथा श्रुतौ ते जिह्वा

। इत्येव ।

मे देवि ! यान्ति कृतार्थताम् ॥ २८५ ॥ अथोत्कण्ठितया देव्या विस्मयाकुलचित्तया । प्रोचे सानन्दया शीघ्रं तच्चरित्रं निवेदय ॥ २८६ ॥ मातुलस्य गिरात्यन्तं कुतूहलरसाकुला । सावधानाऽजनि श्रोतुं चरित्रं राजपुण्यपि ॥ २८७ ॥ प्रारम्भि जयसिंहेनाख्यातुं सर्वं यथास्थितम् । तयोः पुरः कुमारस्य वृत्तं जन्मोत्सवाद्यपि ॥ २८८ ॥ आख्याते सति देवी श्रीश्रेयांसमभिनन्द्य सा । प्राहाख्याहि कथं प्रापि तत्कुण्डलयुगं त्वया ॥ २८९ ॥

स प्राह कुण्डिनपुरे तातेऽलङ्कृतपर्षदि । तत्पादपद्मरोलम्बलीलां मयि च तन्वति ॥ २९० ॥ वास्तव्यश्रेष्ठिनो दानशूराख्यस्य तनूजनिः । आगादाप्रकुमाराह्वः प्रतीहारनिवेदितः ॥ २९१ ॥ (युग्मम्) सदः प्रविश्य देवस्य रत्नसम्भृतभाजनम् । पुरो विमुच्य नत्वा चोचितस्थाने न्यविक्षत ॥ २९२ ॥ नरदेवो निरीक्ष्याथ महामूल्यं मणीगणम् । नृलोकासम्भवं प्राह रत्नान्येतानि ते कुतः ? ॥ २९३ ॥ सम्पन्नानि कथं द्रव्यार्जनार्थं च गतस्य ते । इतः स्थानकतः काल एतावान् व्यतिचक्रमे ॥ २९४ ॥ व्यजिज्ञ-पदथ श्रेष्ठिसुतः सिंहपुरे प्रभो ! । विष्णुनामा नरेन्द्रोऽस्ति बलेन कलितः सदा ॥ २९५ ॥ तत्राहं गतवान् विष्णोर्जिज्ञे च तनय-स्तदा । कृतजन्मोत्सवो मेरौ वासवैः ससुरासुरैः ॥ २९६ ॥ तस्य जन्मोत्सवे रत्नखर्णवृष्टिः सुरैः कृता । पुरेऽखिलेऽपि तत्राप-महं रत्नान्ययत्नतः ॥ २९७ ॥ तत्रैव नगरे पूर्णकामोऽहं नाथ ! तस्थिवान् । श्रीश्रेयांसोत्सवान्नित्यं पश्यामि च नवान्नवान् ॥ २९८ ॥ कियन्त्यन्यानि नगराश्चर्याणि कथयामि च । वक्तुं सहस्रजिह्वोऽपि यानि न प्रभवेत् प्रभो ! ॥ २९९ ॥ किं च तस्य कुमारस्य रूपं किञ्चित्तदद्भुतम् । यत्पश्यतां क्षुधा तृष्णा दुःखं च छिद्यते नृणाम् ॥ ३०० ॥ देवः प्राह तदाकर्ण्य पुरापि श्रुतमी-दृशम् । प्रत्ययस्त्वधुना जज्ञे विशेषाद्वचसा तव ॥ ३०१ ॥ मर्त्यमात्रः कुमारोऽयं नत्तयं निश्चयो हृदि । एवंविधप्रभावेण किञ्चि-

वैतस्य छाया न च चलिष्यति । पूर्वद्विष्पपादोऽपि यदीयमदिमाश्रयात् ॥ २६९ ॥ श्रीरिव श्रीपतेरेषा जप्ता यक्षसि वत्स्यति ।
 युत्वेति प्रत्ययान्तस्य मुदिनो मेदिनीपतिः ॥ २७० ॥ तवधिन्या नरेन्द्रस्य निवृत्ता परमोचरा । आनन्दप्रपुतो भूरिदानमादेशिने
 ददौ ॥ २७१ ॥ ऊधे च लोकाः पुत्रार्थे प्राताम्यन्ययुधा मुधा । सुतगपि काप्यभ्यधिक्कं लभतेऽम्बुदयं स्वयम् ॥ २७२ ॥
 अथाहोमिः वदिर्यैः श्रीमुष्टिनपुरेशितुः । क्षत्रियोत्तराजस्य जयसिंहाख्यया सुतः ॥ २७३ ॥ क्षेमयन् भूतलं सैन्यै-
 रानन्दधीमहोदरः । आगावक्रे च संभ्रीतो दर्शनं कारयपीश्वरः ॥ २७४ ॥ (युग्यम्) विदधे तस्य सन्मानमसमानमिलापतिः ।
 दिनीयेऽहि गनो नन्तु जामि जामेयगयुताम् ॥ २७५ ॥ प्रतिपत्तिः कृता देव्या श्रीकान्ता च सखीवृता । हृदा तेन निजोत्सन्ने
 शग्नत्वाप निवेगिता ॥ २७६ ॥ देव्याऽऽज्जन्दधियाऽऽज्जन्दयुपाऽग्रच्छि सखोदरा । क्षेमं जनकगणस्य स तेनानन्दयच्च ताम् ॥ २७७ ॥
 इष्टलदितयं वायमुपाययदुपायने । धीश्रेयांसाभिर्चा तत्र वीक्ष्य देवी जगाद तम् ॥ २७८ ॥ अस्याख्येयं वदन्तीति श्रीकान्ता
 र्क्ष्ययोन्येषात् । जयसिंहो हसित्याह देवि ! प्रभः तुतोऽस्तको ॥ २७९ ॥ जगद्वायवकाशेन प्रकाशितजगज्जनम् । जगधयप्रकाशे
 किं वेदसि पृष्ठत्पहर्मणिम् ॥ २८० ॥ मयल्या मरति प्रभोऽप्यवा देवि ! सुमन्नतः । अद्वयपद्मतामाजो राजदारा यदीरिताः
 ॥ २८१ ॥ किं वक्ष्यि देवि ! देरेण जनेनैव निरीक्षितः । ते सत्यं स्रुवि जाल्यन्धा यदा निष्फललोचनाः ॥ २८२ ॥ तदीयचरितं
 देव न युतं देवि ! मानदैः । तेऽप्यापि यर्मगा यदा जन्मनः शुक्तिवर्जिताः ॥ २८३ ॥ येषां च रसना तस्य प्रवृत्ता न गुण-
 स्तुतो ! ते कथं गणयन्ति स्वमधिकं मूर्खलोभतः ॥ २८४ ॥ पिव शुक्तिम्यां तम्पाचं तदीयचरिताभूतम् । यथा शुती ते जिह्वा

मे देवि ! यान्ति कृतार्थताम् ॥ २८५ ॥ अथोत्कण्ठितया देव्या विसयाकुलचित्तया । प्रोचे सानन्दया शीघ्रं तच्चरित्रं निवेदय ॥ २८६ ॥ मातुलस्य गिरात्यन्तं कुतूहलरसाकुला । सावधानाऽजनि श्रोतुं चरित्रं राजपुत्र्यपि ॥ २८७ ॥ प्रारम्भि जयसिंहेनाख्यातुं सर्वं यथास्थितम् । तयोः पुरः कुमारस्य वृत्तं जन्मोत्सवाद्यपि ॥ २८८ ॥ आख्याते सति देवी श्रीश्रेयांसमभिनन्द सा । प्राहाख्याहि कथं प्रापि तत्कुण्डलयुगं त्वया ॥ २८९ ॥

स प्राह कुण्डिनपुरे तातेऽलङ्कृतर्षदि । तत्पादपद्मरोलम्बलीलां मयि च तन्यति ॥ २९० ॥ वास्तव्यश्रेष्ठिनो दानगूराख्यस्य तनूजनिः । आगादाप्रकुमाराह्वः प्रतीहारनिवेदितः ॥ २९१ ॥ (युग्मम्) सदः प्रविश्य देवस्य रत्नसम्भृतभाजनम् । पुरो विमुच्य नत्वा चोचितस्थाने न्यविक्षत ॥ २९२ ॥ नरदेवो निरीक्ष्याथ महामूल्यं मणीगणम् । नृलोकासम्भवं ग्राह रत्नान्येतानि ते कुतः ? ॥ २९३ ॥ सम्पन्नानि कथं द्रव्यार्जनार्थं च गतस्य ते । इतः स्थानकतः काल एतावान् व्यतिचक्रमे ॥ २९४ ॥ व्यजिज्ञ-पदय श्रेष्ठिसुतः सिंहपुरे प्रभो ! । विष्णुनामा नरेन्द्रोऽस्ति बलेन कलितः सदा ॥ २९५ ॥ तत्राहं गतवान् विष्णोर्जने च तनय-स्तदा । कृतजन्मोत्सवो मेरौ वासवैः समुरासुरैः ॥ २९६ ॥ तस्य जन्मोत्सवे रत्नस्वर्णवृष्टिः सुरैः कृता । पुरेऽखिलेऽपि तत्राप-महं रत्नान्ययत्नतः ॥ २९७ ॥ तत्रैव नगरे पूर्णकामोऽहं नाथ ! तस्थिवान् । श्रीश्रेयांसोत्सवान्नित्यं पश्यामि च नवान्वान् ॥ २९८ ॥ कियन्त्यन्यानि नगराध्वर्याणि कथयामि च । वक्तुं सहस्रजिह्वोऽपि यानि न प्रभवेत् प्रभो ! ॥ २९९ ॥ किं च तस्य कुमारस्य रूपं किञ्चित्तदद्भुतम् । यत्पश्यतां शुद्धा तृष्णा दुःखं च छिद्यते नृणाम् ॥ ३०० ॥ देवः ग्राह तदाकर्ण्य पुरापि श्रुतमी-दृशम् । प्रत्ययस्त्वधुना जज्ञे विशेषाद्वचसा तव ॥ ३०१ ॥ मर्त्यमात्रः कुमारोऽयं नत्वर्यं निश्चयो हृदि । एवंविधप्रभावेण किञ्चि-

वैतस्य छाया न च चलिष्यति । पूर्वाह्नेऽप्यपराह्णेऽपि यदीयमहिमाथयात् ॥ २६९ ॥ श्रीरिय श्रीपतेरेषा तस्य वक्षसि वत्स्यति ।
 श्रुत्वेति प्रत्ययान्तस्तु हृदि तो मेदिनीपतिः ॥ २७० ॥ तत्राश्रित्वा नरेन्द्रस्य निष्ठुषा वरगोचरा । आनन्दप्रयुतो भूरिदानमादेक्षिणे
 ददौ ॥ २७१ ॥ ऊचे च लोकाः पुत्रार्थे प्राताम्यन्त्यबुधा मुधा । सुतापि काप्यभ्यधिकं लभतेऽभ्युदयं स्वयम् ॥ २७२ ॥

अयाहोभिः कतिपयैः श्रीकृष्ण्डिनपुरेक्षितुः । अशिशेखराजस्य जयसिंहाख्यया सुतः ॥ २७३ ॥ क्षोभयन् भूतलं सैन्यै-
 रानन्दभीसहोदरः । आगाधक्रे च संग्रीतो दर्शनं काश्यपीशुभः ॥ २७४ ॥ (गुग्मम्) विदधे तस्य सन्मानमसमानमिलापतिः ।
 द्वितीयेऽह्नि गतो नन्तु जामि जामेयकायुताम् ॥ २७५ ॥ प्रतिपत्तिः कृता देव्या श्रीकान्ता च सखीपृता । दद्या तेन निजोत्सङ्गे
 वात्सल्याच्च निवेक्षिता ॥ २७६ ॥ देव्याऽऽनन्दश्रियाऽऽनन्दजुषाऽप्रच्छिन्नसहोदरा । धेयं जनकर्यस्य स तेनामन्दयद्य ताम् ॥ २७७ ॥
 कुण्डलद्वितयं धायमुपानयदुपायने । श्रीश्रेयांसाभिधां तत्र वीर्य्य देवी जयाद तम् ॥ २७८ ॥ कस्याख्येयं वदन्तीति श्रीकान्ता
 कर्णयोर्न्ययात् । जयसिंहो हसित्वाह देवि ! प्रभ्राः कुतोऽस्तौ ॥ २७९ ॥ अयद्वाद्यप्रकाशेन प्रकाशितजगज्जनम् । जगन्नयप्रकाशो
 किं कोऽपि पृच्छत्यहर्मणिम् ॥ २८० ॥ भवत्या भवति प्रभ्रोऽथवा देवि ! सुसङ्गतः । अद्ययंपश्यताभाजो राजदारा यदीरिताः
 ॥ २८१ ॥ किं वच्मि देवि ! वैरेप जैनैरेव निरीक्षितः । ते सत्यं सुवि जाल्यन्धा यद्वा निष्फललोचनाः ॥ २८२ ॥ तदीयचरितं
 यैश्च न श्रुतं देवि ! मानवैः । तेऽद्यापि गर्भगा यद्वा जन्मतः श्रुतिवर्जिताः ॥ २८३ ॥ येषां च रसना तस्य प्रवृत्ता न गुण-
 स्तुती । ते कथं गणयन्ति स्वमधिकं मूखलोक्ताः ॥ २८४ ॥ पिब श्रुतिभ्यां तस्मात्त्वं तदीयचरितामृतम् । यथा श्रुती ते जिह्वा

मे देवि ! यान्ति कृतार्थताम् ॥ २८५ ॥ अथोत्कण्ठिता देव्या विसयाकुलचित्तया । ग्रीचे सानन्दया शीघ्रं तच्चरित्रं निवेदय ॥ २८६ ॥ मातुलस्य गिरात्यन्तं कुतूहलरसाकुला । सावधानाऽजनि श्रोतुं चरित्रं राजपुत्र्यपि ॥ २८७ ॥ प्रारम्भि जयसिंहेनाख्यातुं सर्वं यथास्थितम् । तयोः पुरः कुमारस्य वृत्तं जन्मोत्सवाद्यपि ॥ २८८ ॥ आख्याते सति देवी श्रीश्रेयांसमभिनन्द सा । प्राहाराख्याहि कथं ग्रापि तत्कुण्डलयुगं त्वया ॥ २८९ ॥

स प्राह कुण्डिनपुरे तातेऽलङ्कृतपर्पदि । तत्पादपद्मरोलम्बलीलां मयि च तन्वति ॥ २९० ॥ वास्तव्यश्रेष्ठिनो दानशूराख्यस्य तनूजनिः । आगादाप्रकुमाराह्वः प्रतीहारनिवेदितः ॥ २९१ ॥ (युग्मम्) सदः प्रविश्य देवस्य रत्नसम्भृतभाजनम् । पुरो विमुच्य नत्वा चोचितस्थाने न्यविक्षत ॥ २९२ ॥ नरदेवो निरीक्ष्याथ महामृत्यं मणीगणम् । नृलोकासम्भवं प्राह रत्नान्येतानि ते कुतः ? ॥ २९३ ॥ सम्पन्नानि कथं द्रव्यार्जनार्थं च गतस्य ते । इतः स्थानकतः काल एतावान् व्यतिचक्रमे ॥ २९४ ॥ व्यजिज्ञापदथ श्रेष्ठिसुतः सिंहपुरे प्रभो ! । विष्णुनामा नरेन्द्रोऽस्ति बलेन कलितः सदा ॥ २९५ ॥ तत्राहं गतवान् विष्णोर्जज्ञे च तनयस्तदा । कृतजन्मोत्सवो मेरौ वासवैः ससुरासुरैः ॥ २९६ ॥ तस्य जन्मोत्सवे रत्नखर्णद्युष्टिः सुरैः कृता । पुरेऽखिलेऽपि तत्रापमहं रत्नान्ययत्नतः ॥ २९७ ॥ तत्रैव नगरे पूर्णकामोऽहं नाथ ! तस्थिवान् । श्रीश्रेयांसोत्सवान्नित्यं पश्यामि च नवान्नवान् ॥ २९८ ॥ कियन्त्यन्यानि नगराथर्याणि कथयामि च । वक्तुं सहस्रजिह्वोऽपि यानि न प्रभवेत् प्रभो ! ॥ २९९ ॥ किं च तस्य कुमारस्य रूपं किञ्चित्तदद्भुतम् । यत्पश्यतां शुभा वृष्णा दुःखं च छिद्यते नृणाम् ॥ ३०० ॥ देवः प्राह तदाकर्ण्य पुरापि श्रुतमीदृशम् । प्रत्ययस्त्वधुना जज्ञे विशेषाद्वचसा तव ॥ ३०१ ॥ मर्त्यमात्रः कुमारोऽयं नत्वर्यं निश्चयो हृदि । एवंविधप्रभावेण किञ्चि-

चरान्तरं हि तत् ॥ ३०२ ॥ अपूर्वो विष्णुराजस्य महिमा हि महीतले । यत्पुसीद्व्यास्तानि लुठन्ति प्रतिचत्वरम् ॥ ३०३ ॥ न
 यान्यन्यनरेन्द्राणाममुद्राणामपि श्रिया । चसन्ति श्रीगृहे पुष्पमहो पुष्पमहो इति ॥ ३०४ ॥ एवं तस्य कुमारस्य भृष्टतश्चरितानि
 मे । लोकोत्तराण्यकुण्ठाऽऽभूद्वल्कण्डा द्रष्टुमिष्टवत् ॥ ३०५ ॥ उत्सुकत्वेन विद्वत्तास्ततपादास्तनो मया । यथादेशो भवेत्सिंहपुरे तत्रात ।
 याम्यहम् ॥ ३०६ ॥ श्रेयांसवीक्षापीयूषसेनापूरे दद्यौ । जन्मजीवितयोः स्वस्य गृह्णामि विपुलं फलम् ॥ ३०७ ॥ ततः प्राहोच्यितो
 वत्सानुरागो गुणशालिषु । किन्तु सिंहपुरं दूरे सरण्यां भूरयोऽयः ॥ ३०८ ॥ त्वया गमनधार्तापि न कर्त्तव्या कुमार ! तत् ।
 तवस्तत्र गिलाक्षितमीनग्न रतिं लभे ॥ ३०९ ॥ तदन्तिरुग्वौ व्यायाम्युपायान् बहुधाप्यहम् । तदेकतानयेता न जाने
 सरसनीरसे ॥ ३१० ॥ बहुना किं मम लोहः श्रेयांसे कोऽप्यभूत्तया । यथा न पिश्रोर्नो बन्धौ न चान्यत्रापि कुत्रचित् ॥ ३११ ॥

ततः खड्गसहायः सन्ननाख्याय विनिर्गतः । संजाते यामिनीयामयुग्मे शोरुवनान्तरम् ॥ ३१२ ॥ असव्यबाहुस्फुरणात्
 द्विगुणोत्साहसाहसः । श्रीश्रेयांसक्रमौ व्यायधिरगान्धरादपि ॥ ३१३ ॥ पथि ब्रजाम्यगुण्डैश्च प्रयाणैः प्रीतमानसः । अहं तस्य
 प्रभावेण न वेध्यप्यपरिश्रमम् ॥ ३१४ ॥ नाममन्त्रमहिम्नास्त्राटवीषु विकटास्त्रपि । नापदः श्वापदव्रातप्रभवाः प्राभवन्कचित्
 ॥ ३१५ ॥ समुच्छन्न महाभार्गुमर्गा कालक्रमादहम् । पुरं सिंहपुरं यावत्प्रवेश्यामि किलान्तरे ॥ ३१६ ॥ तावत्केनाप्यहं
 यूना समुद्रा समुद्रायिना । अध्यादुर्चीर्य सहसा प्रणतोऽसि सविस्त्रयम् ॥ ३१७ ॥ कृताञ्जलिः स च प्रोचे विद्यायानुग्रहं मयि ।
 आरोहत तुरङ्गेऽत्र तमारोहमहं ततः ॥ ३१८ ॥ चिन्तितं च मयावश्यमुत्तमः शङ्कनो मम । अद्भुतोऽभ्युदयः कोऽपि मन्ये भेदत्र
 भविष्यति ॥ ३१९ ॥ श्रीश्रेयांसप्रमोर्भक्तिकल्पवल्ली महाफला । मन्ये तस्या फलिष्यन्त्याः स एष कुतुमोद्गमः ॥ ३२० ॥ चिन्तय-

न्नित्यहं तेन निन्दे निजनिकेतने । स्त्रापितो भोजितः सन्मानितश्च वसनादिभिः ॥ ३२१ ॥ ऊचे च श्रारसा सवा भवता सेवकोऽ-
 स्म्यहम् । प्रभवो यूयमित्युक्त्वा तेनातीवप्रमोदितः ॥ ३२२ ॥ ततश्च स मयालोकिकि प्रसादपरया दृशा । अत्यादरा तदीयातु
 वक्तुं शक्तं न किञ्चन ॥ ३२३ ॥ स मासुवाच किं यूयं कुण्डिनान्नगरादिह । एताः खड्गसखा एव ममाख्याहि प्रयोजनम् ॥ ३२४ ॥
 पृष्टश्च प्रत्यभिज्ञातो भवता कथमस्म्यहम् । स ग्राह तत्र वास्तव्योऽस्म्यहमर्थार्जनाकृते ॥ ३२५ ॥ इहागां तु श्रीकुमारनामा कामा-
 धिको मया । अर्थः समर्जितो बाढं कुमारस्फारसहुणैः ॥ ३२६ ॥ प्रसादपात्रं जातोऽस्मि श्रीश्रेयांसविभोस्तथा । न प्रयामि
 निजपुरं तदीयविरहासहः ॥ ३२७ ॥ अद्य पुण्यवशाद्युष्मत्पादा अप्यवलोकिताः । अतिश्रेष्ठमिदं यद्वस्तुद्विदक्षा प्रवर्त्तते ॥ ३२८ ॥
 आगमं वः कुमारग्रे ततो विज्ञपयाम्यहम् । उक्त्वेति कथयामास स गत्वा विष्णुजन्मनः ॥ ३२९ ॥ ततस्तेन समं सिंहद्वारदे-
 शमहं गतः । पश्यामि स द्रुता चण्डरश्मिरश्मिस्मयापहम् ॥ ३३० ॥ मन्दुरा हस्तिशालाश्च रत्नकाञ्चननिर्मिताः । यत्पुरोऽन्यनराधीशस्ये-
 न्दिरा अप्यनिन्दिराः ॥ ३३१ ॥ समृद्धिं तादृशीं वीक्ष्य मया विस्मितचेतसा । आत्मा स्वर्गमिव प्राप्तो तदा मेने महासुदा ॥ ३३२ ॥

अथ निर्यद्विशद्वन्दारकवृन्दसुसङ्गतम् । असङ्ख्यनृपसामन्तमन्त्रिप्रमुखमण्डितम् ॥ ३३३ ॥ स्रुतीभिर्वारनारीभिः प्रध्वनद्रत्न-
 शङ्खकम् । सलीलं चालयमानोरुचारुचामरचारु च ॥ ३३४ ॥ निर्मायमाणद्वान्निशत्पात्रनाट्यमनोहरम् । ऊर्ध्वहस्तपठद्वन्द्वन्द-
 शब्दितदिश्रुत्वम् ॥ ३३५ ॥ आस्थानमीदृक् प्राप्तोऽहं प्रतीहारनिवेदितः । श्रीश्रेयांसमपश्यं च रत्नसिंहासनस्थितम् ॥ ३३६ ॥
 तमिन्द्रमिव मे वीक्ष्य सुधासिक्ताऽभवत्तनुः । प्रणम्य च निविष्टोऽहमुचिते दापितासने ॥ ३३७ ॥ स प्रदाय मयि प्रीतः प्रसाद-

विद्यदां दधम् । विदधे कुण्डलप्रभं सुधासलकिरा गिरा ॥ ३३८ ॥ छातधनि विद्युर्धनान्मम सम्भापहेतवे । अपृच्छत्पथि लप्राप्ते
कुमार फति धातराः ॥ ३३९ ॥ मया विप्रदिनानीति प्रोक्ते प्रोषाच मां प्रधुः । दुष्करं भवता चक्रे मक्तेः किं वास्तु दुष्करम्
॥ ३४० ॥ उक्तयेत्यमुदुदं मेऽदादह्लयं विभूषणम् । छातसज्जाधिकं राज्यं धीकृष्णपुरस्य च ॥ ३४१ ॥ प्राप्तेऽपि राज्ये
सुखामित्रेयांसिपरिहासहः । स्थितोऽसि दिवसाः पञ्च सप्तपञ्चमुपासने ॥ ३४२ ॥ धीकृष्णारः स तु धेष्टिसुतो राज्यस्य
चिन्तका । तस्योपकारं स्मरत्वा मया मधिपदे कृतः ॥ ३४३ ॥ परेषु राजपुत्रेषु तेवमानेषु सत्त्वपि । मात्राधिकमभावंस्य
भूर्यभूवादमेव हि ॥ ३४४ ॥ तस्याङ्गयाहमायातः धीकृष्णपुरं गतः । विस्मापिताखिलजनां राज्यलक्ष्मीं निरीक्षितम् ॥ ३४५ ॥
मया तत्रागतेनास्याः कुमार्योः लब्धातिरञ्जिता । युवा रूपे ततोऽम्येतोऽकृष्णोरकृष्णोऽत्र कीतुकात् ॥ ३४६ ॥ इदं कुण्डलयुग्मं च
माति नान्यस्य कर्णयोः । विसोदुमनयोर्मोरं शुती नान्यस्य च हृमे ॥ ३४७ ॥ अस्या एव समुच्चितं किलेदं शिल्पिनाऽष्टटि ।
महान्तो हि महार्दशीनां भवन्ति भवनं परम् ॥ ३४८ ॥ निवेद्येति निग्रावासे जपसिंहदृषे गते । धीकान्तपुत्रः धीकान्तामविश्य-
द्विषमेः खेतैः ॥ ३४९ ॥ जृम्भारं भयती रष्ट्रा पृष्टा सृष्टा च सादरम् । वपुस्तापवती मात्रा वत्से ! किं तव वाचते ॥ ३५० ॥
मन्ये कुण्डलयुग्मेऽस्मिन् रम्ये परिहिते सति । अतीवतीव्रयोगा त्वं दष्टिदोषादसीदद्भी ॥ ३५१ ॥ स्वस्थानं प्राप्य पत्ययेद्दे-
मय सख्यो यथा तव । चक्षुर्दोषापहारीणि मन्त्रत्यानि प्रकुर्वते ॥ ३५२ ॥ प्रत्यासन्नेऽपि पत्ययेद्दे सा कथं कथमप्यथ । जगाम
काममदयुष्मनिशासौषं विमुच्यती ॥ ३५३ ॥ किं कुर्यामेऽय कुर्याणि कर्मघूषनकादिकम् । सखीजने महादुःखमरेणापि सखीजने

॥ ३५४ ॥ सा सुप्तमत्ता मूर्तीव निमीलितहृग्म्बुजा । कुमारमेव ध्यायन्त्यनालपन्ती सखीजनम् ॥ ३५५ ॥ सुधामधुरया वाचा
 भूयोभूयः कृतादरम् । तेन सम्भाष्यमाणापि तस्थौ मौनावलम्बिनी ॥ ३५६ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) दैवोपालम्भकसखीजनस्याध्या-
 सनाय सा । हुंकारमात्रं श्रेयांसनामगर्भममुञ्चत ॥ ३५७ ॥ अथ मन्मथविकारमवबुध्य खबुद्धितः । सखीजनेन साऽऽलापि निपुणे-
 नेङ्गितादिषु ॥ ३५८ ॥ सखि ! धन्यतमासि त्वं योग्ये स्थानेऽनुरागतः । कमला कमलादन्यं निवासं भजते कथम् ॥ ३५९ ॥ को
 वा न मन्यते कल्पलताकल्पपट्टसङ्गमम् चन्द्रचन्द्रिकयोर्योगः शस्यः कस्य न चेतसि ॥ ३६० ॥ त्वं धीरत्वं समालम्ब्य किं तु
 कालविलम्बनम् । क्षमस्व देवि ! जायन्ते यथा तव मनोरथाः ॥ ३६१ ॥ इति कोमलया वाचा सदाचारविचारिणा । सखीजनेन
 साऽऽध्यासि निःश्वासिसुखपङ्कजा ॥ ३६२ ॥ किं तु नान्तर्न च बहिर्न जने विजने न च । नासने शयने वापि न वने भवनेऽपि च
 ॥ ३६३ ॥ न रात्रौ नाह्नि कुर्वाणाऽवतप्ता सा कुलस्थितिम् । रतिं रतिप्रियेणैव गोपितां क्वापि नाप सा ॥ ३६४ ॥ (युग्मम्) केवले
 कुण्डले पश्यन्त्यर्चयन्ती प्रणमन्त्यपि । वाचयन्ती च तन्नामवर्णान् जपति मन्त्रवत् ॥ ३६५ ॥ त्वरितत्वरितं गत्वा तस्याः प्रियस-
 खीजनः । तदानन्दश्रियो देव्या कथयामास साऽनुपत् ॥ ३६६ ॥ विशेषवादिनी वत्सा यद्विष्णुनृपनन्दने । जगच्चूडामणौ तत्र
 प्रतिविम्बविधायिनी ॥ ३६७ ॥ इदं मया पुराप्यासीन्निजचेतसि चिन्तितम् । चन्द्रचूडं विना चन्द्रफला कस्य विभूषणम् ॥ ३६८ ॥
 तद्वैवमानुकूल्यं स्यात्सर्वं कल्याणकारणम् । मन्मनोवाञ्छितार्थस्य संवादकमभूदिदम् ॥ ३६९ ॥ वत्साया वाञ्छितमिति गत्वा तस्यै
 निवेद्यताम् । श्रीकान्तोऽयै तदारुण्यन्त सख्यः प्रमुदितास्ततः ॥ ३७० ॥ हारहरानुकारिण्या वाण्या मातुस्तथाऽथ सा । किञ्चित्प्रशान्त-

सन्वापा सखीरुधितयाऽभयत् ॥ ३७१ ॥ चन्द्रचन्दनहाराणां शैत्यं न बहु मन्यते । न जिघ्रति च पुष्पाणि न कर्णयति कारुणीम् ॥ ३७२ ॥ किं च श्रेयश्चित्तनीलाब्जा नेद्यते मुकुटे मुखम् । विरक्ता कोकिलारावाहिरं नोद्विरति स्वयम् ॥ ३७३ ॥ सारं सरस्ती शुभुमनायं पुष्पाणि पाणिना । प्राप्तानि लुम्पति नयैः मा कपोतकपोतवत् ॥ ३७४ ॥ इदमद्भुतमुद्भुतं यदेषा द्वेयत्यपि । मारेऽति माररूपेण तुमारे प्रेम पुष्पति ॥ ३७५ ॥ अमीत्येव श्रेयांसनाथमश्राधराणि ता । जीरशक्ते भूयो नयन्ती स्मृतिगोचरम् ॥ ३७६ ॥ निरुद्धनालज्यापाररुत्नाननिजमानसा । यावत्प्रपन्नयोगेन समयं समयत्यसी ॥ ३७७ ॥ यावच्च सपरीयारः कुमारि- दुःखदुःखितः । युष्मान् ज्ञापयितुं किञ्चित् किलोपक्रंसते नृपः ॥ ३७८ ॥ तारकुमारीकारूपममरूपमुदीरितम् । श्रुत्वा स्वस्वदु- माराणां हने परनरेद्यीः ॥ ३७९ ॥ प्रथानपुरुषाः सोबाह्वां वरीतुं निरूपितम् । सर्वे युगपदाऽऽजगधुः सहाधमप्रदिता इव ॥ ३८० ॥

मापेक्षयिच्चधिदूषो भूषोऽमापत तानिति । कुमार भर्ता सप्त प्रत्ययान्तरयन्ति चेत् ॥ ३८१ ॥ कन्यारत्नमिदं चैवदन- मेव ततो मया । स्वस्वस्वामिगणं गत्वा तथ्यता कथ्यतामिति ॥ ३८२ ॥ तैर्मत्या कथिते भूषाः प्रादिणन् स्वस्वनन्दनान् । ते च मैन्ययुता रत्नगर्भावीरमुपागमन् ॥ ३८३ ॥ तैके मार्गितुं मार्गं युद्धायां मुख्ययेरत । पूजयन्त्यपरेऽन्ये च मानयन्त्युपपाचितम् ॥ ३८४ ॥ नमन्त्यन्ये स्तुगन्त्यन्येऽन्ये च तिष्ठन्त्युपोषिताः । सन्निधेया बह्व्येषा तथापि हि तरद्विणी ॥ ३८५ ॥

अत्रान्तरे च काम्पीत्यपुत्रतो निर्गता वयम् । ससेन्याः गम्भुखा आयन् कुमार बहवोऽपि हि ॥ ३८६ ॥ तत्प्रसीद तथा देव ! यथा तत्रागमो भवेत् । कुमारचक्रिणः शीघ्रं पूर्यतेऽसत्प्रसूहा ॥ ३८७ ॥ कुमार्याः प्रतिकुपं तु नानिन्येऽनेन हेतुना । ययामालेरितुं कोऽपि न समर्थो यथास्वितम् ॥ ३८८ ॥ धृत्वा न्येनमाकर्ण्यारिखला समया सद । विस्मयं परमं प्राप श्रीमान्

विष्णुनरेश्वरः ॥ ३८९ ॥ कृत्वा समानं सन्मानं प्रधानानामयो नृपः । स्वमन्त्रमण्डपे गत्वाऽमन्त्रगन्मन्त्रिभिः समम् ॥ ३९० ॥
 तथाहि प्रत्ययाः सप्त पूरणीयाः सुदुस्तराः । न पूर्यन्ते यदि ततो जायतेऽतीव लाघवम् ॥ ३९१ ॥ नैमिचित्केन चादिष्टा सा पत्नी
 चक्रवर्तिनः । अहं चैव कुमारोऽयं कथं सेत्स्यत्यदस्ततः ॥ ३९२ ॥ प्रत्ययेष्वपि पूर्णेषु सन्देहस्तत्करग्रहे । श्रूयन्ते येन त्वं ताः
 कुमारः सर्वभूषणम् ॥ ३९३ ॥ कुमारेण समं ते च कर्तारो विशदं ध्रुवम् । सा कन्या नैव नानेतुं शक्यतेऽत्र पुरेऽयुता ॥ ३९४ ॥
 आयान्ती हियते तैर्हि कुमारैरन्तरास्थितैः । सुखेव चारिष्येर्मध्ये राहुग्रमृतिदानवैः ॥ ३९५ ॥ ज्ञानगर्भोभिघ्नो मन्त्रिमुख्योऽयं ग्राह
 भूषतिम् । देव ! मा संग्रयं कार्पाः सर्वप्रत्ययपूरणे ॥ ३९६ ॥ प्रमाचादस्य कल्पद्रोः कुमारस्यासितलान्यपि । कल्पिवान्यगरस्यापि
 स्युरस्यैव न किं ततः ॥ ३९७ ॥ कुमारस्य वै मुकृतैः प्राकृतैः सा कृता ध्रुवम् । रूपश्रीः प्रवरा तस्यानादृशी कथमन्यथा ॥ ३९८ ॥
 नैमिचित्केन चादिष्टश्चक्रयं नापरो नरः । यत्कुमारः प्रमोर्दर्मनकवर्ती जगत्रये ॥ ३९९ ॥ कलिं कुमाराः कनारोजनेनेति न कथापि
 हि । ताराः स्फारा अपि पुरो न दूरस्य स्फुरन्ति यत् ॥ ४०० ॥ पञ्चासस्य पुरः शीघ्रं कुराणां किरद्भवेत् । संपरितेः पुरः
 सर्पाः परिसर्पन्ति किं कचिद् ॥ ४०१ ॥ किं न साकं कुमारेण युज्यते चैवगजयम् । ह्यारयत्येव तदपि गजोज्ज्वलजलो जिनः
 ॥ ४०२ ॥ तदेवात्र विधातुं न युक्तं कालविलम्बनम् । गहीभृतो गद्गन्तोऽपि वज्रस्य वृणुनिष्ठदाः ॥ ४०३ ॥ इत्थं ननुर्मति-
 मरावस्यस्य तस्यामात्यस्य वाक्यमुचिनं रुचिं निगम्य । निधित्य भूमिमघा नयनागनाभृद्भूयः गदः प्रमदभूरि नमासदस्त्यः
 ॥ ४०४ ॥ श्रीश्रेयांसस्य जनिस्त्वारुण्यं रूपवर्णनं रागः । श्रीकान्तायास्तन्निभिद् ग्रयानागमा ऊने ॥ ४०५ ॥

इत्याचार्यश्रीमानतुल्लविरचिते श्रीश्रेयांसनरिते महाकाव्ये भवत्रयनिपट्रे

श्रीकान्ताया रागवर्णनो नाम सप्तमः सर्गः

अष्टमः सर्गः ।

अपांदेशं कुमारस्साज्जातस्माग्नीत्यपूरं प्रति । तस्य प्रपद्यमानस्य दिवि दृष्वान दुन्दुभिः ॥ १ ॥ जाते जयजयारावमुपरे
नगरीजने । महालानि रुमारस्य ध्वधादधिपवाजनः ॥ २ ॥ अप टक्कामहाधोषयोधितथोणिमण्डलः । गजाधरधपादातमभिसा-
मन्तुर्गपुतः ॥ ३ ॥ येतसारणमारूढो विष्टानगपचारणा । नदधतुर्निषावोयः पठन्मङ्गलपाठकः ॥ ४ ॥ गजगर्जितनादेन हयहृषारथै-
रपि । चित्कारैः रथचक्राणां शुब्दादितमिवादपत् ॥ ५ ॥ ऊर्ध्वार्ठवज्रसूत्रैः किंकिणीगणनिकृपाः । संचरद्वीरैथेलोक्लसम्ममर्दादिव
संयुतः ॥ ६ ॥ पदातिभिसंस्पर्शैः गम्रयेटकपाणिभिः । किं 'विधुंतुदेवोदेराक्रामद्विरियायुतः ॥ ७ ॥ रूपयानिति पालाभिः
पराभिधिषमभूरिति । वृद्धाभिर्देव इति चान्यान्यभाषं निरीक्षितः ॥ ८ ॥ स्वयं प्रताददानेन कुमारेण सेमाजितैः । तैः प्रधाननरे-
स्तुरैः महापालीदिलाप्रभुः ॥ ९ ॥ (नवभिः क्लृप्तम्)

प्रयाणं प्रथमं यावदगात्रिसुननाधिपः । तायस्तुन्दरः प्रेपीद्रयं मातलिसारथिम् ॥ १० ॥ प्रणम्य मातलिः ग्राह प्रहितं
रररुत्ते प्रमो ! । श्रुत्वा गुरेभ्यश्चारेभ्यः प्रष्टं प्राचीनवर्हिणा ॥ ११ ॥ विष्टप्रतिवयापीड ! विष्टिष्टसमागतम् । समारुह्य रथं
नाथ ! प्रथयेन्द्रुमनोरथम् ॥ १२ ॥ (युगम्) श्रीश्रेयांसः गुरापीडरथास्तुः गुराजना । व्रजन् विद्याधरेः सिद्धधाम्प्यर्प्यत
पदे पदे ॥ १३ ॥ भूगोचरजनेर्दीयमानार्पस्तिग्मरन्मिगत् । कालक्रमद्रसगर्मावटिनीवटमाप तत् ॥ १४ ॥ कुमारेरपरे रुद्धे तच्चीरे

परितोऽपि हि । तदावासनिवासाय रत्नगर्भाऽन्यतोऽब्रुवत् ॥ १५ ॥ स्कन्धावारः कुमारस्य तत्रास्थादखिलोऽप्यथ । नृत्तेऽन्तर्गते तस्मिन्
 रत्नगर्भा हि साहता ॥ १६ ॥ अथाथर्यमिदं प्रेक्ष्य श्रुत्वा चेन्द्ररथागमम् । विदर्पाश्च निरासाश्च कुमाराः केऽपि जज्ञिरे ॥ १७ ॥
 अचिन्तयंश्च तन्मुखाः पूर्वंः सुकृतसञ्चयः । पश्चादप्ययमायातो यदग्रेऽसतां गतः ॥ १८ ॥ तद्युज्यतेऽङ्घ्रिसेवास्य विद्वेषः को
 गुणेषु यत् । अहंयूनपरानेते स्वदूतान्प्रेष्य चाबदन् ॥ १९ ॥ गर्वं विमुच्य श्रेयांसं नमताऽनतमस्तकाः । यदेष भुवनत्रय्याः क्षयर-
 क्षणयोः क्षमः ॥ २० ॥ पुरहूतोऽप्यनाहूतस्य प्रीतिजं रथम् । जलाशयाप्यदादस्यावासस्थानं महानदी ॥ २१ ॥ दयामयतया
 किं तु न पीडयति दर्पिणः । तदस्य पुरतो दर्पे कुशलं न भविष्यति ॥ २२ ॥ तक्षकस्य फणारत्नग्राही किं कुशली भवेत् ।
 दशना एव भज्यन्ते गजानामद्रिभेदने ॥ २३ ॥ जगदीपेऽत्र परमं कुशानुभावधारके । मा लभध्वं सुतेजस्के पक्षहानिं पतङ्गवत्
 ॥ २४ ॥ जगत्रयेशिनाऽनेन दधानानां विरोधिताम् । क मन्दभेदसां स्थानं भवतां च भविष्यति ॥ २५ ॥ तन्मत्सरं परित्यज्य क्षम्यतां
 नम्यतामयम् । त्रैलोक्यपूजनीयेऽस्मिन्नमतां च न लाघवम् ॥ २६ ॥ लक्ष्मीर्लोकद्वयस्यापि स्यादस्य पदवन्दनात् । श्रुत्वेति तेऽपि श्रेयांसं
 नन्दुं प्रगुणतां गताः ॥ २७ ॥ ते सर्वेऽपि हि साशङ्का मिलिता इत्यमन्नयन् । इदं न सर्वथाऽस्माभिः साम्प्रतं साम्प्रतं कृतम् ॥ २८ ॥
 श्रीकान्तां यद्विबुध्यापि श्रेयांसासक्तचेतसाम् । समेतास्तत्कथं केनास्येन दृश्यो जगत्पतिः ॥ २९ ॥ दुश्चेष्टितक्षमणतः कथं कुर्यात्स
 निर्द्वितीम् । अथोचे चन्द्रचूडाख्यः कुमारोऽतन्द्रमीदृशम् ॥ ३० ॥ मा शङ्कध्वं यतः सैष दयालुर्नतवत्सलः । तद्रत्ना नमत स्कन्ध-
 वन्धन्यस्तपरश्वधाः ॥ ३१ ॥

तथेति कृत्वा तन्मन्त्रं ते सिंहद्वारमागताः । श्रीशैर्यासप्रयोगे द्वाःस्थेन च निवेदिताः ॥ ३२ ॥ देवदेवप्रतापेन परितापित-
 विग्रहाः । अनामुबन्तः स्वस्थाने निर्धृतिं राजनन्दनाः ॥ ३३ ॥ कण्ठन्यस्तम्भाराते देव ! प्रणतिचारिणः । मं निरिवापयिष्यः
 सन्ति द्वारे निवारिताः ॥ ३४ ॥ प्रभुः ग्राहोत्तः पर्शुमुचार्यैतान्प्रवेद्य । द्वाःस्थेन कथिते ग्रीवास्तथा कृत्वाऽथ तेऽविद्यन् ॥ ३५ ॥
 (युग्मम्) अबद्धकेभ्यो विद्यनाथाऽऽस्थानमुपागमन् । संकीर्णं राजसेनानीमण्डलेद्युपुरस्तरैः ॥ ३६ ॥ इदं दुधेष्टितमपि देवाभूदु-
 दयाय नः । यत्कल्पपादपत्राया देवपादा विलोकिताः ॥ ३७ ॥ दूतोऽपि हि भून्यस्तमस्तैस्तेनैतः प्रभुः । विद्वत्तद्वालिकास्तु
 सौदकरकोरकैः ॥ ३८ ॥ अयमस्तुक्तोऽनर्थोप्यर्थोऽभूदेवदर्शनात् । तद्राज्यं जीवितं चापि देवायचं समस्ति नः ॥ ३९ ॥ ततः
 सर्वमिदं नेयमुपयोगं यथाकृचि । देवप्रसादतो लोकद्वयधीनः करस्मिता ॥ ४० ॥ शिवः प्रजापतिर्लक्ष्मीबहुमो विपुषाधियः ।
 कलानिधिरहीनश्च भास्वान् देव ! त्वमेव नः ॥ ४१ ॥ त्वदर्शनामृतस्यन्दैः सिक्तान्यङ्गानि नः प्रभो ! । चित्रं कल्पपाणवच्छ्रयः सद्योऽभू-
 चन् विकसराः ॥ ४२ ॥ इति विक्षययत्सेषु द्वातविष्णुसुतागमः । द्वातापरनृपमुतवृचान्तश्च कनीयिता ॥ ४३ ॥ कारितापणशोमश्च
 सर्वसैन्यसमन्वितः । आनन्दवर्धननृपः कुमारमभियातवान् ॥ ४४ ॥ विहितौचित्य आसीनं कुमारं वीक्ष्य सादरम् । आबालाप्रन-
 तप्रान्तवृत्राच मुदिताग्रयः ॥ ४५ ॥ (अष्टभिः कुलकम्) प्रभो ! त्वदर्शनादन्त्यं मन्ये स्वं कल्पपादपः । क्वपि प्ररोहं प्रामोति
 नाथन्यस्य गृहाङ्गणे ॥ ४६ ॥ त्वदर्शनमुधापानादिहाप्यनिमिषोऽभवम् । तव कल्पपाणिनः सद्भाषासि कल्पपाणमाजनम् ॥ ४७ ॥ इदाल-
 वाले ममाद्याघ्रोऽभ्युदितः सुरमिस्तव । आगमात्प्रलः सोऽस्तु पुष्पितः फलितोऽपि च ॥ ४८ ॥ द्वाऽथ ताहिता तस्या नादेन च द्विधा-

भवत् । अगाधापि नदी रत्नगर्भा रत्नान्यदर्शयन् ॥४९॥ जनो रत्नानि गुणहानस्तदाख्याममृपाऽबुधत् । याति त्रिभुवनाधीशे कुमारैः परि-
 वारिते ॥ ५० ॥ प्रभौ परिसरायाते षट्भोग्यभियातवान् । ऊर्ध्वोक्तकरो गर्जन् प्रभुणा तर्जितश्च सः ॥५१॥ अथाशोकवनोद्यानमध्ये
 प्रविशतः प्रभोः । अभ्युत्थानं व्यधात् यक्षोऽञ्जलिवन्धं च मर्त्यवत् ॥ ५२ ॥ अथाशोकतरोर्मूले रत्नासनगते विभौ । सोऽपुष्पत्तस्य च
 च्छाया दूरतोऽप्यागमत्तलम् ॥५३॥ इत्याश्चर्यचयं वीक्ष्य जनोऽत्यर्थं चमत्कृतः । उवाच पुण्यप्राग्भारः कोऽप्यपूर्वो जगत्प्रभोः ॥५४॥
 भोगोपभोगयोग्यानि वस्तून्यानन्दवर्धनः । उपानैपीत्कुमारस्थान्येपामपि यथोचितम् ॥ ५५ ॥ आकार्यं गणकाष्टयं गणितं रुचिर-
 ग्रहम् । श्रीकान्ता तत्तदाख्यातेर्वर्धिता च सखीजनैः ॥५६॥ प्रसाददानं सानन्दा साऽदात्ताभ्यश्च पुष्कलम् । चक्रे विवाहसामग्री प्रगुणा
 पक्षयोर्द्वयोः ॥ ५७ ॥ सुमुहूर्तेऽथ कुल्याभिरतुल्याभिर्विधौ निजे । सर्वोपधीयुतनीरैरुत्सृज्यत वधूवरम् ॥ ५८ ॥ क्रियमाणे ततोऽ-
 माने माने मानोचिते जने । वाद्यमानेषु वाद्येषु माद्यद्विर्वाद्यकारकैः ॥ ५९ ॥ उल्लुग्रावमुखरे सधवारमणीगणे । तयोः कुमा-
 रयोर्जज्ञे पाणिग्रहमहामहः ॥ ६० ॥ षट्भूमाश्चादिवस्तूनि सुसाराण्यपराण्यपि । भुवनस्वामिनेऽदत्त स्वसुरः करमोचने ॥ ६१ ॥
 (युग्मम्) इत्यानन्देन महता स विवाहमहामहः । तयोः सम्पूर्णतां प्राप ग्रीणिताखिलविष्टपः ॥ ६२ ॥ सत्कारं सचमत्कारं सोत्कर्षं
 प्रतिवासरम् । नवं नवमनुभवन् क्रियमाणं नराधिपैः ॥ ६३ ॥ कत्याप्यहानि काम्पील्येऽनुपात्यातिसुखेन तम् । प्रस्थातुं स्वपुरे
 नार्थं सच्चक्रे स्वसुरः पुनः ॥ ६४ ॥ (युग्मम्)

तेनापरैश्च भूपालैरनुव्रजनकारिभिः । कलितः कलितोत्कण्ठं वीक्ष्यमाणः पुरीजनैः ॥ ६५ ॥ निरगान्नगराद्गत्वा प्रया-

णानि च कल्पयि । समं कुमारस्ते सर्वे स्थानं तत्प्रदिता ययुः ॥ ६६ ॥ आनन्दवर्धनमहाराजोऽपि हि निजां सुताम् । साधुः
 संस्थाप्य तद्योग्यामदात् शिक्षां मुहुर्मुहुः ॥ ६७ ॥ निबद्धा सुधाश्रया विष्टः स्वामिना नृपः । सन्मानपूर्वकं सोऽथ रूपं भगव-
 तोऽद्भुतम् ॥ ६८ ॥ लावण्यमसपन्नं च कीर्तिस्फूर्तिमयी धृती । दृष्टिर्नवसुधाघटिः सौभाग्यं विश्वजित्तरम् ॥ ६९ ॥ दर्पिदर्पापहं देह-
 बलं प्रतिकलं फलम् । प्रदांसन् सास्रदृष्ट्या च परमन्यलितकन्धरः ॥ ७० ॥ ईदृशेन नृत्वेन वंदेन जगतामपि । कदा पुनर्भवेत् सप्त
 इत्यधायि स्वमानसे ॥ ७१ ॥ त्रिलोकनेत्रा जगतात्मानयेव जगत्पतिम् । कृतांशमन्यमानोऽगास्कथञ्चन निजं पुरम् ॥ ७२ ॥
 (पञ्चभिः कुलकम्) श्रीश्रेयांसोऽपि मार्गस्य नृपमौलिगमौलिभिः । सुम्यमानपदाम्भोजद्वन्द्व ईन्दिदिरैरिव ॥ ७३ ॥ करुणारसम-
 निमिश्रचक्षुःप्रक्षेपमादतः । सन्तापं शमयन् राक्षां परस्परविरोधिनाम् ॥ ७४ ॥ क्षोभयद्यमराण्युच्चैः स्थाने स्वसम्पदा । प्राप
 सिंहपुरोद्यानं सहस्राव्रवणाभिधम् ॥ ७५ ॥ (त्रिभिर्निशेपकम्)

प्रवर्धितः प्रधानेन विष्णुराद् पास्तिोषिकम् । दत्त्वातिमात्रं नगरे महोत्सवमकारयत् ॥ ७६ ॥ ऊर्ध्वीकृता ध्वजा यत्र प्रक्षणत्
 किद्विणीगणाः । लोकमाकारयन्तीय द्रष्टुं स्वामिप्रवेद्यकम् ॥ ७७ ॥ पञ्चवर्णैर्दुरलैश्च हृद्दोभा विनिर्मिता । गगने चित्रकृच्चित्रकर्म
 निर्मापयत्यलम् ॥ ७८ ॥ वद्धाः प्रतिगृहं नीलपत्रैर्वन्दनमालिनाः । गृहधियामग्न्यगर्भमणिप्रेवेयकप्रभाः ॥ ७९ ॥ स्थाने स्थाने कृता
 मध्याः सप्रपञ्चा नभोलिहाः । नभोऽध्यगस्य वज्रतो विधामस्थानकोपमाः ॥ ८० ॥ यत्र पुष्पोपहारेषु लीना मधुपधोरणी ।
 सुपर्वकृतनीलादमद्विभ्रमविधायिनी ॥ ८१ ॥ (पद्भिः कुलकम्)

स्वामी शुभे सुहृत्तैऽथ स्फारशृङ्गारतारलृक् । शक्रस्य रथमारूढः स इवाव्यक्षतां गतः ॥ ८२ ॥ प्रमोदस्तदात्वेन मिलिते
 दिविपद्मणे । राजमाने पुरे तत्र सुरेश्वरपुरग्रमे ॥ ८३ ॥ महोत्सवमहानन्दमहाकल्याणवस्तुभिः । निर्मिते इव सज्जाते पुरलो-
 केऽखिलेऽपि हि ॥ ८४ ॥ अवगीते च सङ्गीते जायमाने पदे पदे । मञ्चे मञ्चे पणस्त्रीभिः क्रियमाणे च मङ्गले ॥ ८५ ॥
 कान्तां विलोक्य श्रीकान्तां ज्योत्स्नां पूर्णविधोरिव । विभोः पार्श्वे स्थितां स्त्रीषु वदन्तीष्विति कासुचित् ॥ ८६ ॥ पुण्यैकपात्रमेवैव
 रमणीनां शिरोमणी । अयं विश्वत्रयीवन्द्यो यस्याः प्रियतमोऽभवत् ॥ ८७ ॥ अस्माकं भाग्यहीनानामकृतार्थदृशां पुनः । पाणिग्रहण-
 मप्येतन्नाभवन्नयनातिथिः ॥ ८८ ॥ अपरासु प्रभोरङ्गेऽस्ताघे लावण्यपूरतः । कथञ्चनोद्धरन्तीषु परिमग्नां दृशं भृशम् ॥ ८९ ॥
 अपरासु विभो रूपं प्रेक्ष्य विच्छेदभीरुषु । परित्यक्तनिमेषाषु कुर्वतीषु सुरीत्रमम् ॥ ९० ॥ कास्वप्नेवं वदन्तीषु कुमारानननि-
 जितः । ह्रियेवेन्दुर्वराकोऽयं तस्माद् भ्राम्यति ताम्यति ॥ ९१ ॥ कुमारस्य प्रतापेनास्खलितेन जितः किल । रविर्वहति सन्तापं
 जल्पन्तीष्विति काञ्चपि ॥ ९२ ॥ अष्टापदस्य वृष्ट्या च सुष्ठु निर्वापयन्मनः । दारिद्र्यातपसन्तापसम्प्रतापितमर्थिनाम् ॥ ९३ ॥ परा-
 र्द्ध्या निजङ्घ्या च जनयन् जनविस्मयम् । वन्दिभिः स्तूयमानश्च दर्शयमानोऽङ्गुलीशतैः ॥ ९४ ॥ मानसं विपुलं स्वच्छं विदित्वेव
 जगत्प्रभोः । हंसश्रेणीभिरैताभिरभितश्चामरालिभिः ॥ ९५ ॥ वीज्यमानो जय जय जयेत्युक्तिपरं जनम् । सुप्रसादविशदया
 बाढमानन्दयन् दृशम् ॥ ९६ ॥ जनेनादृष्टपूर्वेण विस्तरेण समागमत् । सौधे रत्नमये शोभाविडम्बितविमानके ॥ ९७ ॥
 (पोडशभिः कुलकम्) विभोः प्रविशतः सौधे मङ्गलानि सहस्रशः । अहंपूर्विकया चक्रुर्वागध्वः समन्ततः ॥ ९८ ॥ रोहणं रत्न-
 खान्येव बध्वा श्रीकान्ततया युतम् । निरीक्ष्य भुवनाधीशं पितरौ मुदमापतुः ॥ ९९ ॥ कृत्वा जनिकृतोर्भक्तिं तदा तस्योचितां

मुदा । मिहाग्ने मणिमये निगणस्य जगद्गुरोः ॥ १०० ॥ विदधे मङ्गलान्यम्या गर्भमङ्गलशालिनः । आशिषामूर्ध्वगस्यापि ददे
षद्विषयात्रिपः ॥ १०१ ॥ (युग्मम्) किं षहृक्तेन कोऽप्यस्ति नैव स विजगत्स्यपि । न यस्तेन प्रवेदेन आपदानन्दविस्मयो
॥ १०२ ॥ राजानोऽप्य विधुं नत्वा जावोदादमहोरसवम् । उपेत्य वर्धयामागुर्भूरिप्राभृतसम्मृताः ॥ १०३ ॥

अथ त्रिधनार्थस्वार्थतुल्यमदंजं मयम् । जानतोऽपि स्फुटं श्रानैस्त्रिभिर्नयनसन्धिभेः ॥ १०४ ॥ भगवद्वतञ्जन्नुद्विपीयोरपि न्ययम् । जानतः प्रतिपन्नं न पित्रोः प्राग्मयसम्ययम् ॥ १०५ ॥ कर्मयोगफलं वेद्यमदप्यमिति वक्ष्यध । सुविशालं कलयतः सुरं विषयगम्भयम् ॥ १०६ ॥ पश्यतो गीतवृत्त्यादि देयानामपि दुर्लभम् । परोपकारकरणरसिकस्य कृपात्मनः ॥ १०७ ॥ कुमारिगुण-
विलारैर्गम्भीरैर्भगमीरुभिः । सहस्रगतैः गङ्गावमेड्यैः संसेचितस्य च ॥ १०८ ॥ विभोः कुमारपर्याये क्षणवद्वयणशालिनः । द्वापनानां व्यतीपाय लघानामेकदिशति ॥ १०९ ॥ (पद्मिः कुलरुम्)

अथ ज्ञानमपि स्वामिन्यरूपे निर्जरीः सर्वैः । रूपदर्शनतश्चात्ताऽऽयच्छको नाकनायकः ॥ ११० ॥ विष्णुभूषान्तिरुगतमेत्य
स्वामिनमानमत् । मत्तरन्यस्तद्वत्त्वमपि यदति न्ना सविस्मयम् ॥ १११ ॥ लोकोपरारुतस्पात्रोक्तनाड्योक्तनायकः । निर्निमेषी कृता-
र्थता ममाप नयनानली ॥ ११२ ॥ तद्व्याख्यामृतसं ये पितृन्ति निरुतम् । विलोचनपुटैः स्मरणा विधे देव ! त एव हि ॥ ११३ ॥
त्रिलोस्यामपरः कः स्वादिष्णुराजेन मदिभः । विभुः कल्पद्रुमो यस्यावतीर्णस्त्वं गुदाङ्गणे ॥ ११४ ॥ प्रथमा कृताठलेषु रेखा
नृपरिनेषकः । एष एव समाप्नोति भुवनत्रयमध्यतः ॥ ११५ ॥ नृपः प्रोवाप नाद्यापि कृतार्थोऽब्दं मुरेश्वरः । चेदर्थेयसि राज्याभि-
षेकमन्य भवामि तत् ॥ ११६ ॥ यन्मया ब्रह्मणः प्रोचे कृपासो मस्तो महः । एता जन्मादिका राज्याभिषेकस्वरूपमिष्यते ॥ ११७ ॥

मया व्यूढश्चिरं राज्यभारः श्रान्तोऽधुनास्म्यहम् । तत्त्वं कथं समर्थोऽपि तं नोद्वहसि मानदः ॥ ११८ ॥ नृपैरुदुह्यमानाज्ञो नृपोऽसि
 त्वं तथापि हि । वत्स ! राज्याभिषेकं ते मम दृष्टिर्दिदृक्षति ॥ ११९ ॥ किं वा बहूदितेनाऽथ मया बद्धस्तवाञ्जलिः । इत्थमुक्तोऽपि
 नो किञ्चित्कुमारः प्रतिपद्यते ॥ १२० ॥ तत्सम्प्रति कुमारेन्द्रं तथा कुरु ऋषुप्रभो ! । मनोरथदुर्मोऽस्माकं जायते सफलो यथा ॥ १२१ ॥
 अथ स्वामिपदन्यस्तशिरोम्भोजः सुरेश्वरः । प्रोच्य ममोपरि विभो ! प्रसीद कल्पां कुरु ॥ १२२ ॥ निपुणोऽपि नये नाथ !
 चेत्त्वं तातं न मन्यसे । जने गुरुजनावज्ञा तत्त्वैव प्रदर्शिता ॥ १२३ ॥ अयुक्तमुक्तमवा मया तरलितात्मना । लोकोत्तरचरि-
 त्रस्य कोऽहं तव विचारणे ॥ १२४ ॥ ततोऽविनयमर्थस्य सह विश्वपितामह ! । डिम्भदुश्चेष्टितानि स्युर्गुरुणां प्रमदाय यत् ॥ १२५ ॥
 किं बहूक्तैस्तव पुरो धृतश्रेलाञ्जलो मया । तन्मे निजकभृत्यस्य शृङ्गारं देहि सुप्रभो ! ॥ १२६ ॥

अथ शक्रस्य पित्रोश्चादरं वीक्ष्य गुरुं तथा । मेने यदुरुयाञ्चान्यथा गुरुषु नो नृणाम् ॥ १२७ ॥ महाप्रसाद इत्थूचे हरिः
 प्रमदमेदुरः । नृपः पौरपरीवारान्वितो मुदमुवाह च ॥ १२८ ॥ सुरैः सुरेशस्तीर्थेभ्यो नीराण्यानाययत्ततः । चक्रतुः शक्रभूशङ्को
 सामग्रीमखिलामपि ॥ १२९ ॥ सुरासुरा नराः पौरा नरेन्द्राश्च समीपगाः । मिलिताः कलिता भक्त्या महता कौतुकेन च ॥ १३० ॥
 अथ प्रथमतः शक्रश्चक्रे श्रीधर्मचक्रिणः । राज्याभिषेकं कल्याणकुम्भैः कल्याणकामनः ॥ १३१ ॥ पश्चाद्विष्णुनरेन्द्रेणानन्दशुभ्रतद-
 ष्टिना । सुसज्जतमिदं येनाग्रजावरजता तयोः ॥ १३२ ॥ व्यधापयत्प्रमोदेन प्रभोरग्रे पुरन्दरः । तूर्यत्रिकाणि रम्भादिनृत्यारम्भाणि
 कौतुकी ॥ १३३ ॥ कृतार्थं मन्यमानः स्वं विभो राज्याभिषेकतः । चिरं राज्यं विधेहीति प्रोच्य शक्रोऽगमद्विमम् ॥ १३४ ॥

विष्णुराह महाराज ! कृतार्थ इयतास्मदहम् । याचे तु राज्यलक्ष्मीं ते पश्येयं मुचिरं दृष्ट्वा ॥ १३५ ॥ सुप्रशस्यं पुरमिदं राज्यं जन-
पदो जनः । जातो येषां महाराज ! स्वामी त्वं पुण्यपण्यतः ॥ १३६ ॥

श्रीश्रेयांसो महाराजो जज्ञेऽथाग्रतिनासनः । स्वयंप्रभैः सर्वत्र विभोराज्ञा चचार च ॥ १३७ ॥ पृथिवीं पालयत्यसिन्धुध्वी-
पाले जनः सुसी । समृद्धाभवाभाममालायां मयनाम च ॥ १३८ ॥ विरुदानामपि भियः स्निग्धबान्धनतोऽभवत् । दुर्विनीता
विनीतत्वं भेजुर्दीना अदीनताम् ॥ १३९ ॥ दुर्भगा अपि सौभाग्यं श्रविणं निर्धना अपि । सरोगा अपि नैरुज्यं धर्मं प्रापुः परा अपि
॥ १४० ॥ परकार्यकराधासम्बिजकार्यकरा अपि । दुर्बुद्धयोऽपि सुधियो विमी भजति वैभवम् ॥ १४१ ॥ अथ कश्चिन्नरेन्द्रबेदहंशु-
रूदेद्यगः । दर्शयत्यविनीतत्वं धूमध्वज इवाधिकम् ॥ १४२ ॥ तदाः स्थानस्थितः स्वामी तस्य सम्मुखमानसम् । दापयत्याशु स
स्याच्च व्रणतः प्रीणितप्रभुः ॥ १४३ ॥ इति राज्यश्रियं श्रीमान् धेयांसः श्रेयसां निधिः । परिपालयति प्रीत्या सम्प्रीणितजग-
त्प्रभुः ॥ १४४ ॥ कालेनास्य च कान्तायां श्रीकान्तायां महेश्वितुः । सोमस्वमपिशुनीतः सुतोऽभूच्चरिभाग्यभूः ॥ १४५ ॥
जन्मोत्सवं विधायैव सोमचन्द्र इवीरितः । स्वभानुसारतो घात्रीलाल्यमानो व्यवर्धत ॥ १४६ ॥ जातः क्रमात्कलायोग्यो ग्राहितः
सफलाः कलाः । क्रमेण परिरन्धय सन्धया यौवनधिया ॥ १४७ ॥ तता स कलितोऽङ्गेन चङ्गेन रुचिमालिना । आननेन च
चन्द्रेण रूपेण च नवाचिषा ॥ १४८ ॥ बुधेन मनसा नेत्रयुगेन गुरुणापि च । कविश्लाघ्येन घृतेन तेजसा स्थावरेण च
॥ १४९ ॥ ताराभिर्नखराजीमिरिति ग्रहमयोऽपि सः । न तु ग्रहभयो लोरुचमत्कारकरोऽभवत् ॥ १५० ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्)
अथ चन्द्रयशोमुखया विख्यातवृषनन्दनाः । पिया मोददुमद्रोदकारिणा परिणाथिताः ॥ १५१ ॥

अथ प्रभौ महाराजे राज्यश्रीपरिपालके । कुमारे सोमचन्द्रे च युवराजपदस्थिते ॥ १५२ ॥ जिनस्य पितरावायुः प्रपाल्य स्वर्गमीयतुः । सनत्कुमारनामानं तत्कीर्तिश्रुतये किल ॥ १५३ ॥ (युग्मम्) ततो भवस्थितिं चित्ते भावयन् भुवनप्रभुः । राजलो-
कान्वितः कालोचितं व्यधित स्वर्द्धितः ॥ १५४ ॥ अशक्त इव तं द्रष्टुमनिष्टं स्पष्टमर्थमा । प्राप द्वीपान्तरं सन्ध्या चक्रन्द च
स्वर्गारवैः ॥ १५५ ॥ निर्यदिन्दिन्दिरश्रेणीच्छलेन नलिनीगणः । सकज्जलमिवाऽस्त्रौघं मलानाम्युजसुखोऽमुचत् ॥ १५६ ॥ आगा-
न्निशाऽऽश्वासयितुमिव नारीः शुचातुराः । ताराः स्वर्गगपित्रघण्णौघरुचयोऽस्फुरन् ॥ १५७ ॥ लोकं शोकाग्निना तप्तं निर्वापितुमना
इव । सुधाकरः सुधातुल्यैः कौरुदयमागमत् ॥ १५८ ॥ दिनस्यादौ दिनेशोऽथ निजमाश्वासितुं जनम् । दुस्सहं विरहं सोढुमसहः
प्रागिवागतः ॥ १५९ ॥

भगवान् सर्वभावज्ञः स्वयं धीरशिरोमणिः । जनं निरीक्ष्य दुःखार्त्तं जगादेति जगद्गुरुः ॥ १६० ॥ शुचं विमुच्य धीरत्वं
श्रयञ्च तत्त्वचिन्तनात् । हरिहरिरिव स्वैरगतदुर्ललितो यतः ॥ १६१ ॥ आयुर्वायुहताम्भोदनिभं प्रेमेन्द्रजालभम् । संयोगाः स्वम-
बहुष्टनष्टाः कष्टावहाः पराः ॥ १६२ ॥ किञ्चिन्न शोच्यमत्रास्ति प्रीतिस्थानं न किञ्चन । विवेकमेकमेवात्र भजत त्यजतारऽतिम्
॥ १६३ ॥ कृतान्ताऽदान्ततां मोहं विहाय ध्यायताऽनिशम् । श्रुत्वेति विदधे शोकशैथिल्यमखिलो जनः ॥ १६४ ॥

अथ नाथः क्षतक्षारक्षेपरक्षणदक्षिणः । दीक्षां जिघृक्षुरप्युर्वीप्रतीक्ष्यः स प्रतीक्षते ॥ १६५ ॥ कियत्यपि गते काले मेल-
यित्वाऽखिलानपि । इलाधीशानिलाधीशं सोमचन्द्रं विभुर्व्यधात् ॥ १६६ ॥ उवाच चानुमन्यध्वं संयमग्रहणाय माम् । स्नेहग्रन्थिस्थं

विष्णुराद महाराज ! कृताये इयतास्म्यहम् । याचे तु राज्यलक्ष्मीं ते पश्येयं सुखिरं दद्या ॥ १३५ ॥ सुप्रशस्यं पुरभिदं राज्यं जन-
पदो जनः । जातो येषां महाराज ! स्वामी त्वं पुण्यपण्यतः ॥ १३६ ॥

श्रीश्रेयांसो महाराजो जज्ञेऽथाप्रतिष्ठासतः । स्वयंप्रभैः सर्वत्र विभोराज्ञा चचार च ॥ १३७ ॥ पृथिवीं पालयत्यसिन्धुध्वी-
पाले जनः सुखी । समृद्धधामयन्नाममालायां मयनाम च ॥ १३८ ॥ विरुद्धानामपि मिथः स्निग्धग्रान्धवतोऽयम् । दुर्मिनीनां
विनीतित्वं मेजुर्दना अदीनताम् ॥ १३९ ॥ दुर्मया अपि सौभाग्यं द्रविणं निर्धना अपि । सरोया अपि नेरुज्यं धमं प्रापुः परा अपि
॥ १४० ॥ परकार्यकराधामिजकार्यकरा अपि । दुर्बुद्धयोऽपि सुधियो विभो भजति वैभवं ॥ १४१ ॥ अथ कश्चिन्मरेन्द्रयेदहं
रुरेदमः । दर्शयत्यविनीतरं धूमध्वज इराधिकम् ॥ १४२ ॥ ततः स्थानस्थितः स्वामी तस्य सम्भुरमानसम् । दापयत्याशु स
स्वाय प्रगतः प्रीणितप्रहः ॥ १४३ ॥ इति राज्यश्रियं श्रीमान् श्रेयांसः श्रेयसां निधिः । परिपालयति प्रीत्या सम्प्रीणितजग-
त्प्रहः ॥ १४४ ॥ कालेनास्य च कान्तायां श्रीकान्तायां महेशितः । सोमस्वमपिशुनीतः सुतोऽभूद्भूरिभाग्यधूः ॥ १४५ ॥
जन्मोत्तरं विषार्य मोमचन्द्र इतीरितः । स्वप्नानुसारतो धात्रीलात्यमानो व्यवर्धत ॥ १४६ ॥ जातः क्रमात्कलायोग्यो ग्राहितः
ममलाः कलाः । अमेण परिरन्धय स्तम्भया यौवनश्रिया ॥ १४७ ॥ ततः स कलितोऽङ्गेन चङ्गेन रुचिमालिना । आननेन च
चन्द्रेण रूपेण च नगार्चिषा ॥ १४८ ॥ बुधेन मलया नेत्रपुणेन गुरुणापि च । कविक्षात्र्येन घृतेन तेजसा स्वावरेण च
॥ १४९ ॥ ताराभिर्नखराजीमिरिति ग्रहमयोऽपि सः । न तु ग्रहमयो लोकचमत्कारकरोऽभवत् ॥ १५० ॥ (त्रिभिर्विद्येयकम्)
अथ चन्द्रयन्मोहया विरूपावतनृपमन्दनाः । सित्रा मोहदुष्टप्रदोदघारिणा परिणयिताः ॥ १५१ ॥

पीठमकम्पत । पाकशत्रोरवधितो वेद कम्पस्य कारणम् ॥ १८३ ॥ उत्थायाऽभ्येत्य सप्ताष्टपदीं नत्वा जिनाधिपम् । आदिशद्धनदं
 द्रव्यैर्जनैकः परिपूरय ॥ १८४ ॥ स आदाय तदादेशमादिशञ्जृम्भकाऽमरान् । नृपादेशान्महामात्या इव सेवकपूरुषान् ॥ १८५ ॥
 राजराजाज्ञया तेऽथ राजराजस्य वेश्मनि । चिरं स्वर्णाश्रियाऽवर्पन् पुष्करावर्तमेधवत् ॥ १८६ ॥ ततश्च भगवान् दीनदुःस्थितानां
 च रोगिणाम् । नयञ्चुग्रविपन्मग्नतद्वक्त्रैर्पीठसर्पिणाम् ॥ १८७ ॥ द्विपथे त्रिपथे वापि चत्वरि च चतुर्मुखे । नियुक्तैर्वोपणापूर्वं स्वर्ण-
 दानमदापयत् ॥ १८८ ॥ एका कोटिः सुवर्णस्य लक्षैरभ्यधिकाऽष्टभिः । आप्रातराशतः श्रीत्या प्रत्यहं प्रतिपद्यते ॥ १८९ ॥ ततः
 सर्वेषु देशेषु कलिङ्गमगधादिषु । स्पष्टामष्टापदैर्वृष्टिं हृष्टा व्यस्तारयन्निमाम् ॥ १९० ॥ जनोऽवक् लोकयुग्मस्य पावनं देवदर्शनम् ।
 महादारिद्र्यसंहारि पुण्यप्रागभारकारि च ॥ १९१ ॥ प्रावर्धन्त निधानानि दीयमानानि भूरिशः । समं दानरसेनेवाऽनुपमेन जिने-
 शितुः ॥ १९२ ॥ तत्किञ्चन महादानं तत्रादीयत यत्र ते । श्रूयन्ते दायका एव देहि देहीति भाषकाः ॥ १९३ ॥ जिनेन ददता
 दानं दीनेष्वेतत्प्रकाशितम् । शिवमन्दिरसोपानमिदमेवादिमं जने ॥ १९४ ॥ तत्संयमरथाऽऽरोहं मोहं हित्वा प्रकुर्वते । अयं शिवपुरी-
 मार्गोऽनुसर्तव्यो जिनेन्द्रवत् ॥ १९५ ॥ इति प्रवर्तमानेऽस्मिन् दाने सोमेन्द्रभूषतिः । निजानुवाच सर्वत्र सत्रागारप्रवर्तने ॥ १९६ ॥
 भुधितास्त्वपिताः केचित्केचिदायान्ति ये जनाः । पाखण्डिनो गृहस्था वा तथारूपाः परेऽपि वा ॥ १९७ ॥ तेषां समुचितस्थान-
 स्थानामाश्वस्तचेतसाम् । चतुर्विधोऽपि दातव्य आहारः स्फारताप्रदः ॥ १९८ ॥ किञ्चेभा मन्दभद्राद्या विमानसदृशा रथाः । सप्ता-
 श्वसन्निभाश्चाथ दुकुलमणिभूषणम् ॥ १९९ ॥ दर्शयतार्थिवर्गस्य ग्रामाकरपुराण्यपि । यो यच्च याचते तस्य तदातव्यमशङ्कि-

घत्ते घर्मे साहाय्यमस्यम् ॥ १६७ ॥ वियोगकातरं चिचं क्रियतां कातरेतत् । अपि साहाय्यकर्षणां फलं तुल्यं शुभाशुभे ॥ १६८ ॥ दुःधरं द्युतिभिः पीत्वा विमोर्वचनमीदृशम् । अदम्भापदम्भेन तेऽवमन्त्रिषु दुर्जस्म ॥ १६९ ॥ स्वामिनाऽऽश्वासि तालेऽथ सुधामधुरया गिरा । सगद्गदेन शुन्देन जगद्गुः समदा इव ॥ १७० ॥ नायानाथा वयं सस्त्वा विना वैदेशिका इव । ताम्पागम्यविभागं न ज्ञास्यामश्च गताश्चम् ॥ १७१ ॥ यद्यप्यस्तीदृशं नाथ ! तयापि विद्यदे पथि । पथिकस्य प्रभोर्भिन्नकारिणो वैरिणो वयम् ॥ १७२ ॥ ततो भयतु भद्रं वा फलन्तु च मनोरथाः । स्वामिन् ! मित्रसहस्रेण प्रीवेऽथ भगवानिति ॥ १७३ ॥ यो मार्गो भगवो नाथ ! भवितानः स एव हि । स्वामिनाऽनुमते तेषां तोषोपः परोऽभवत् ॥ १७४ ॥

धीधेयास्ते जिनापीशे विप्रत्यय मर्ति प्रते । विज्ञायासनरग्न्येनाऽम्येयुल्लोकात्तिक्रामराः ॥ १७५ ॥ ते च सारस्वतादित्या ब्रह्मयो वैरुणा अपि । नर्दतोयाश्च तृपिताऽज्यापांथा धाम्यरिरुकाः ॥ १७६ ॥ इति व्यलिङ्गपन्यादपीठपूजनपूरकम् । प्रणम्य मस्तकं न्यलहलालमिति तुष्टुः ॥ १७७ ॥ चेलाग्रालाग्रसंलग्नवद्राज्यमञ्जसा । परित्यजन् जगन्नाथ ! स्तुत्यस्त्यं जगतामपि ॥ १७८ ॥ श्रीधेयांसजिनापीरा ! गुराधीयनतकम ! । जय ! मोदमदामहजयेऽतुलपरत्नम् ॥ १७९ ॥ यद्यपि तत्र जगन्नाथ ! धर्मतीर्थप्रवर्तने । उद्यतः स्वयमेवासि तारणाय गभीरिणाम् ॥ १८० ॥ तयापि नोऽधिकारोऽयमिति कृत्वा निवेद्यते । दिवं समस्तजन्तूना नाथ ! तीर्थं प्रवर्तय ॥ १८१ ॥

इत्युक्त्वा तेषु यातेषु दानं दातुं जगद्गुरुः । मां वत्सरिकमारेभे भारेभे नखरायुधः ॥ १८२ ॥ विभो वात्सरिकं दित्सो दानं

सोमचन्द्रस्ततो राजा निजानिति समादिशत् । विधीयतां विभोर्योग्या शिविका विमलप्रभा ॥ २१८ ॥ मणिनेदीयुता न्यस्तर-
 त्सिंहासंनान्विता । प्रक्वणत्किंकिणीजालामालिता रजतप्रभा ॥ २१९ ॥ (युग्मम्) तदैव ते समादेशं निष्प्रतिपत्तिमादधुः । तस्याः
 समानां शक्रोऽपि सुपर्वभिरकारयत् ॥ २२० ॥ सा नानामणिभिः ह्रिस्तशक्रकोट्ण्डविभ्रमा । अनेकमङ्गिस्तम्भाद्या मुक्तास्रग्भिर्विभू-
 पिता ॥ २२१ ॥ सा पूर्वशिविकामध्येऽनुग्रवेशं समातनोत् । प्रभा प्रदीपकस्येव प्रभायां शीतरोचिपः ॥ २२२ ॥ सिंहासनादथो-
 त्थाय जिनेशः शिविकामिमाम् । अनु प्रदक्षिणीकुर्वन्नारोह महोद्यमम् ॥ २२३ ॥ उपाविशच्च पूर्वाभिमुखे सिंहासने विभुः । अवहंश्च
 शिरोभिस्तां सुरासुरनराधिपाः ॥ २२४ ॥ शाश्वतेन विमानेन शशी चैकः समागतः । जिनस्य शिरसि श्वेतमातपत्रमदीप्यत ॥ २२५ ॥
 रेजे हरिकरोद्धृतं स्वामिनश्चामरद्वयम् । सुवर्णशिखरिप्रस्थहरनिर्झरसोदरम् ॥ २२६ ॥ सोमचन्द्रादिभूपालैरच्युताद्यच्युताग्रजैः ।
 शिविका बालिकैवेयं मन्दमन्दमचाल्यत ॥ २२७ ॥ विभुमालोकितुं लोका निलयेभ्यो विनिर्ययुः । उदयन्तमिवादित्यमर्वाद्यैरप्युपा-
 चरन् ॥ २२८ ॥ विमानच्छादितादित्यैरपि द्योतितभूतलैः । विभुं विलोकितुं व्योम व्यापि वैमानिकव्रजैः ॥ २२९ ॥ अमर्त्यमर्त्य-
 सङ्गतनिर्घोषः कोऽपि सोऽभवत् । मथ्यमानो भवाम्भोधिखिव यत्रानुमीयते ॥ २३० ॥

तदा देवनिकायेनागच्छतागच्छतापि च । विमानस्थेन गगनाङ्गणमित्थमभापत ॥ २३१ ॥ पद्मचम्पककंकह्लिसिद्धार्थशणखंड-
 वत् । स्वर्गवासिवनं साक्षाद्विकसत्सुसुमोत्करम् ॥ २३२ ॥ मर्त्यामर्त्यकृतस्तूर्यनिर्घोषः कोऽपि सोऽजनि । यत्रस्ता वन्यदन्तीद्रा इवापुदि-
 ग्गजेन्द्रताम् ॥ २३३ ॥ विभोश्च पुरतोऽयासीत् मणिमय्यष्टमङ्गली । केलसच्छत्रभृद्भारध्वजाश्चामर्त्यहस्तगाः ॥ २३४ ॥ महाप-

तम् ॥ २०० ॥ तथेति प्रतिपद्येते नराधीशस्य श्रासनम् । आरम्भन्त सरमसं विधातुं तत्तथैव हि ॥ २०१ ॥ इति निष्क्रमणदाने-
 दीयमाने मविसये । संवत्सरेण पूर्णेन सर्वसंख्याऽञ्जनीदृशी ॥ २०२ ॥ श्रुतानि त्रीण्यष्टाद्वीत्यधिकानित्यवर्णकोटयः । अंशीतित्ववर्ण-
 लघ्याश्च द्वादरे निष्क्रम्योत्सवे ॥ २०३ ॥ असौ चलिषिधानं तद्विधाय विधिगद्विभुः । उपवासौ चकारे वादित्सुर्ध्वतविधिं निधिम्
 ॥ २०४ ॥ तदा चाऽऽसनक्रमेण मरगा दीक्षाशणं विभोः । समेषुः कृतसंज्ञेता इव सर्वेऽपि वासवाः ॥ २०५ ॥ ते सुरेन्द्रा नरेन्द्राश्चा-
 मिलितान्ते सहस्रशः । सोमचन्द्रप्रभृतयो विद्युमेनं व्यजिज्ञपन् ॥ २०६ ॥ विदध्मो भगवन्दीक्षाऽभिमपेकं भवतामिति । विभोर्दंश-
 भिरगमापाऽऽदेशमेते मृदं दधुः ॥ २०७ ॥ अथाऽच्युतसुराधीशः सुरैरानाय्य संमदात् । तीर्थोदकानि फलशैरष्टोत्तरसहस्रशः
 ॥ २०८ ॥ अम्यपिश्चद्विधुं स्वर्णमयैरन्येऽपि वासवाः । विदधुश्चन्द्रयार्थान्ता अभिमपेकं जगद्गुरोः ॥ २०९ ॥ सोमचन्द्रधराधीश-
 स्तनोऽपरत्नैः समम् । ऋद्ध्या महत्या विदधेऽभिमपेकं भुवनप्रभोः ॥ २१० ॥ दिव्यया मन्धकाशाद्या रूपिताङ्गस्ततो विभुः ।
 गोक्षीर्पचंदनालितो यसानो दिव्ययामसी ॥ २११ ॥ किरीटकुण्डलरुद्रीघ्नद्वारादिभूषितः । विसारिपारिजातादिमालालङ्कृतकन्धरः
 ॥ २१२ ॥ उपमर्त्ता त्वमेवासि जगतां यः समुद्यतः । प्रैलोक्यशत्रून् क्षमादीन्निहन्तुं भुवनप्रभो ॥ २१३ ॥ (निभिर्विद्येपक्रमम्)
 तमोपहं तमोर्दंतु श्रासनं रपिबिम्बयत् । कुतूथिर्भुविद्वान्मार्गां दृष्टिसङ्कोचकारणम् ॥ २१४ ॥ तथा प्रसरतारुनीर्विलता ते त्रिजगद्धने ।
 यया पतन्तस्तद्गुह्याः प्राप्नुवन्त्यतुलं फलम् ॥ २१५ ॥ अभ्यापयन् जगच्चेत्रमालतीकलिकावलम् । प्रकाशमूर्तो त्वमसि जगदीशो
 निराशनः ॥ २१६ ॥ सुतुषेति त्रिजगद्गन्धुं सङ्गीतकमकारयत् । द्वात्रिंशत्यात्र सम्बन्धनाटकेन मनोहरम् ॥ २१७ ॥

नग्नैरितलतादोर्दण्डैः स्वं महामहम् । अपराणि वनानीवाह्वयमाने विलोकिताम् ॥ २५३ ॥ पतद्भिः कुसुमैः पुष्पप्रकरैर्वा प्रकुर्वन्ति ।
सराश्चक्रालिदंभेन निवद्धस्वर्णपटुके ॥ २५४ ॥ सर्वचुक्तया सर्वोद्यानमध्ये जयध्वजम् । सम्प्राप्त इव वाचालमरालावलिक्काच्छलात्
॥ २५५ ॥ महावैरपि निरन्तरपल्लवदुस्तरे । कथञ्चिदपि सम्प्राप्त प्रवेशद्वारनिर्गमे ॥ २५६ ॥ एतस्मिन् बाहुदन्तेयदत्तबाहुर्जिना-
धिपः । याप्ययानात्समुत्तीर्य त्रिदुकटुतले स्थितः ॥ २५७ ॥ (सप्तभिः कुलकम्) स्वयं जगदलङ्कारोऽलङ्कारांस्तत्र सोऽमुचत् ।
संयमश्रीपरीरम्भप्रत्यूहप्रतिमान् प्रभुः ॥ २५८ ॥ द्विचत्वारिंशतं वर्षलक्षाणि परिरक्षिताम् । राज्यश्रियं विमुच्याथ पटप्रान्तरेणुवत्
॥ २५९ ॥ तेषस्य त्रयोदश्यां श्यामायां श्रुतिगे विधौ । पूर्वोक्ते च स्वयं लोचं स चक्रे पञ्चमुष्टिकम् ॥ २६० ॥ देवदूष्येण
देवेन्द्रः केशपाशं प्रीतीष्य तम् । क्षित्वा क्षीराणवेऽभ्येत्य कोलाहलमवारयत् ॥ २६१ ॥ ततः सिद्धनमस्कारं कृत्वा सामायिकं
प्रभुः । प्रत्यपद्यत सावद्यवर्जनं त्रिविधं त्रिधा ॥ २६२ ॥

तुर्यज्ञानं ततो जज्ञे मनःपर्यायनामकम् । वभूव च क्षणं नारकाणामपि तदा मुदम् ॥ २६३ ॥ तैश्चातीव प्रसादस्य पात्रै-
र्मित्रैर्जगद्गुरोः । सहस्रेण नृपैरात्तं व्रतं स्वाभिप्रसादवत् ॥ २६४ ॥ ततश्चतुर्विधाऽऽतोद्यनादो जयजयध्वनिः । सुरासुरनरकृतो
व्याप ब्रह्माण्डमण्डपम् ॥ २६५ ॥ विश्वत्रयेष्ववामस्य वामस्कंधे विभोर्व्यधात् । अदृष्यं देवदेवस्य देवदुष्यमृगप्रभुः ॥ २६६ ॥
विश्वनाथं प्रणम्याथ सर्वसाधुसमन्वितम् । सुरेन्द्राश्च नरेन्द्राश्च सर्वेऽपि स्वपदं ययुः ॥ २६७ ॥ ततः सपरिवारोऽपि विजहारान्यतः
प्रभुः । द्वितीयदिवसे प्राप पुरं सिद्धार्थनामकम् ॥ २६८ ॥ काले गोचरचर्यायास्तत्र नन्दगृहेषितुः । गृहे जङ्गमकल्पदुर्जगाम

ताकाः काचिन्द्रमालामिः कलितास्तवः । याति वैद्यैर्यदंष्टसर्मातपत्रं च निर्मलम् ॥ २३५ ॥ सिद्धोत्सवं पादुकायुग्मणीमयम् ।
 उसमानं तु पुरोः पुरो याति जगद्गुरोः ॥ २३६ ॥ ततश्च रत्नैर्योणविभूषणमणान्वितम् । अष्टोत्तरं तुरङ्गाणां द्रवं याति नैर्धृतम्
 ॥ २३७ ॥ ततः स्वर्णप्रतिमानप्रविष्टद्वयनदयम् । द्रवमष्टोत्तरं माघद्विरदानां चचाल च ॥ २३८ ॥ अचलत्किङ्किणीघण्टाऽऽजछ-
 म्रलमत्पुतम् । अष्टोत्तरं द्रवं संदनानां नानायुर्धुतम् ॥ २३९ ॥ उद्भटानां भटानां च द्रवमष्टोत्तरं पुनः । ययौ सेनान्यसद्व्यानि
 चतुरङ्गाणि तानि तु ॥ २४० ॥ प्राक् महेन्द्रपञ्चज्यातिष्ठयपरियारितः । स योजनसद्वसोद्यः सहस्रकुण्डमीयुतः ॥ २४१ ॥
 लम्बमानपुष्पमालाः स्फुरद्वैद्यैर्यदण्डगः । अचालीदमरोरिष्ठः प्रकण्टिककिणीगणः ॥ २४२ ॥ तत्पुरवधुनमर्मादिनिपुणा लोकहा-
 सकाः । गीतनर्तनगादिप्रलेखन्यकोतुककारकाः ॥ २४३ ॥ अयोयमोगराजन्यद्यत्रियामात्रैसन्यपाः । अश्वेभरथयानाधिरूढाः प्रौढर्द्योऽ-
 पलन् ॥ २४४ ॥ असद्व्यातास्ततो देवा देव्योऽपि च विमानगाः । निजैः परिवारेण कलिताश्चलिता मृदा ॥ २४५ ॥ सोमप-
 न्द्रव्यः स्नात्वा कृत्वा गृद्धारमद्भुतम् । जपकुञ्जरमारूढः सितच्छत्रविभूषितः ॥ २४६ ॥ चामरैर्वीज्यमानवध यद्भुतैर्न्यसमन्वितः
 भीमैर्योतप्रभोः पृष्टसितस्तदनु च स्थितः ॥ २४७ ॥ प्रभुर्देहप्रमासृषिद्यद्वितद्विद्यावतिः । प्रासादस्थे जने वेलोत्क्षेपं कुर्वति सर्वतः
 ॥ २४८ ॥ सुपर्यसु च कुर्वत्सु कुसुमप्रकरं पुनः । मुरीविद्याधरीनारीजने नृत्यं प्रकुर्वति ॥ २४९ ॥ दीयमानेषु दानेषु पठत्सु
 मुरवन्दिषु । सहस्राभ्रणं प्राप निष्पापः परमेश्वरः ॥ २५० ॥ (त्रिमिर्विशेषकम्) पञ्चबल्लीयुते तत्र मण्डितवल्लीमुखप्रभे । शुभतिल-
 ककलिते तरुणातिमदप्रदे ॥ २५१ ॥ रसालमअरीजालमधुगुअन्मधुव्रतैः । प्रभोरेतस्य कुर्वोणे सौभागतिकतामिव ॥ २५२ ॥ पव-

भवेऽक्षया ॥ २८८ ॥ विहृतेऽथ विभौ नन्दः पीठं तत्पदयोर्व्यधात् । पदप्रतिकृतिं कोऽपि नाक्रामति यथा विभोः ॥ २८९ ॥
 स्वामिनो ज्ञानचारित्रदर्शनसमैरथ । भावयतो वर्धमानैरात्मानं प्रतिवासरम् ॥ २९० ॥ अप्रतिबद्धविहारान्मोहं दलयतो भृशम् ।
 कुर्वतश्च तपःकर्म कर्ममर्मभिर्देलिमम् ॥ २९१ ॥ विहृत्याब्दद्वयं सिंहपुरे पुनरुपेयुषः । सहस्राश्रवणे दीक्षावृक्षाधःस्थितिशालिनः
 ॥ २९२ ॥ शुक्लध्यानाभिधयुग्माद्घातिकर्मविघातिनः । पूर्ववर्द्धि माघमासाऽमावास्यायाः श्रुतिगे विधौ ॥ २९३ ॥ नित्यमस्त्वलितं
 पूर्णं निर्व्याधातमनुत्तरम् । केवलज्ञानमुत्पेदे लोकालोकप्रकाशकम् ॥ २९४ ॥ (पञ्चभिः कुलकम्)

अथासनप्रकम्प्योत्थास्वधिज्ञानोपयोगतः । विज्ञाय केवलं भर्तुरिन्द्राः सर्वे समागमन् ॥ २९५ ॥ जिनाधीशस्य समवसरणं
 कर्तुमिच्छवः । मरुत्कुमाराः पृथिवीमायोजनममार्जयन् ॥ २९६ ॥ ततो मेघकुमारास्तामभ्यपिञ्चन्ययोभरैः । चन्दनद्रवकाश्मीर-
 वनसारादिवासितैः ॥ २९७ ॥ भूमिः साम्भोभिषेकेण वाण्यं बहुममुञ्चत । निजोत्सङ्गप्रवृद्धस्य रजसः शमनादिव ॥ २९८ ॥
 रत्नादिदलिकैर्भूमिं वद्वन्ति व्यन्तरामराः । जानुदक्षैर्विचित्रैश्च कुसुमैः पूरयन्ति ताम् ॥ २९९ ॥ व्यन्तरेन्द्रा व्यधुस्तत्र चतुरस्तोर-
 णानपि । रूप्यं वस्त्रं व्यधुश्चात्र देवा भवनवासिनः ॥ ३०० ॥ ससुवर्णमयैः शुभ्रः कपिशिर्पैरसज्जत । सहस्रमौलिरत्नाढ्यः कुण्डली
 कुण्डलीशवत् ॥ ३०१ ॥ ल्योतिष्कदेवा तन्मध्ये आकारं कनकैर्व्यधुः । दाक्षिण्याद् दाक्षिणादत्तमिव मेरुमहीभृता ॥ ३०२ ॥
 तत्र रत्नमयान्येते कपिशिर्पाणि चक्रिरे । तन्मध्यगार्कविम्बेभ्यः स्थापितानीव कानिचित् ॥ ३०३ ॥

विमानवासिनो रत्नवस्त्रं तस्याऽन्तरा व्यधुः । प्रत्यक्षं विशुना रागं दर्शयन्त इवोज्झितम् ॥ ३०४ ॥ तत्राभूत्कपिशिर्पाणिः
 पञ्चवर्णमणीमयी । सर्ववर्णाद्विरोधित्वमाख्यान्तीव जिनान्तिके ॥ ३०५ ॥ विशुं विशुं समासाद्य माद्यचिन्ता इवाखिलाः ।

जगतांपतिः ॥ २६९ ॥ तदा च तद्वदे पुत्राभियानकरणोत्सवः । आस्ते स्वजनवर्गधारिलोऽपि हि निमग्नितः ॥ २७० ॥
देवाचाराच तत्रत्यो जनः क्षीरासमोजनः । परमाच्चादिकं तत्र बह्मास्ते प्रगुणीकृतम् ॥ २७१ ॥ भगवन्तं ततो वीक्ष्य नन्दः सानन्द-
मानसः । धीश्रेयांसः प्रभुरयमुपेत इति चिन्तयन् ॥ २७२ ॥ ससम्भ्रमं समुत्थाय परैः परिवर्जैर्न्युतः । सप्ताष्टानि पदान्यागात्सम्भ्रुतो
भुवनप्रभोः ॥ २७३ ॥ शीर्षेण दर्पतो भूमिं घट्टयित्वा पुनः पुनः । प्रभोधेलाघलेनाष्टु चरणौ पर्यमार्जयत् ॥ २७४ ॥ ततो मालतल-
न्यस्तद्वस्तः गल्लमिदं जगौ । अद्य मे सफलं जन्म पुण्यान्यघोदितानि च ॥ २७५ ॥ सफलं जीवितं चाद्य पवित्रं च गृहाङ्गणम् ।
यद्विन्तामणिकल्पदुर्निधिरयं समागच्छः ॥ २७६ ॥ नामासि श्रूयते नाय त्वदीयं मुक्तोदयात् । किं पुनर्दर्शनमिदं दर्शनानन्ददायि-
नम् ॥ २७७ ॥ तदस्मै धीः परिजनो ममेदं जीवितं पपुः । सर्वमेतत्तवायचमनुगृह्णातु मां प्रभुः ॥ २७८ ॥ उक्त्वेति स ऋजुप्रज्ञः
स्वर्णरत्नादिकं पुरः । अमुञ्चय प्रभुस्तद्य प्रत्यैच्छन्निष्परिग्रहः ॥ २७९ ॥ ततः पराजं तदुपनीतं द्रव्यादिद्युद्धिमत् । मत्वा श्रेयाम-
तीर्थेशः पाणिपात्रमधारयत् ॥ २८० ॥ प्रादात्तदुचरोमाञ्चकवचः स च पायसम् । दिवि देवनिकायेन प्रहृतो दुन्दुभिस्ततः ॥ २८१ ॥
सुगन्धैः सुसुर्मध्वैः कृता गन्धोदकैरपि । अर्घ्ययोदयस्वर्णकोटयथापतन् गृहे ॥ २८२ ॥ मन्दान्दोलितबल्लीकः सुरभिः पवनो वयौ ।
बेलोत्सेपोप्यविशेषोऽभ्रवज्जपजयघन्निः ॥ २८३ ॥ अहो दानमहोदानमित्युद्युष्टं च निर्जरेः । आस्फालयच्च त्रिपर्शो तुष्टं देवकन्द-
म्वकम् ॥ २८४ ॥ तूर्यत्रिकमनोहारि वारिताघमितिप्रभोः । त्रैलोक्यानन्दकं जज्ञे पाशं पुष्पकारणम् ॥ २८५ ॥ स्तुमलं गृह्णि-
नन्दमद्य चानन्दनन्दनम् । यन्नामकरणे विधत्तामी स्वजनतामगात् ॥ २८६ ॥ दत्ते निमग्नितः सत्यं महानिति यतो विशुः । अर्ध-
त्रयोदशस्वर्णकोटीर्युक्तः प्रदत्तवान् ॥ २८७ ॥ स्वाजन्यं स्वाभिः किञ्चिदिहलोकोच्चरं पुनः । येन युक्तिश्च मुक्तिश्च तस्मिन्नेव

भवनपतिज्योतिष्कव्यन्तरामराः । ऐश्यां वैमानिका देवा मानवा मानवीयुताः ॥ ३२४ ॥ इत्थं सभा द्वादशाऽऽयुर्द्वितीयस्य तु
मह्यगाः । नित्यैवैरा अपि प्राणिगणा वैरविवर्जिताः ॥ ३२५ ॥ यानान्यस्युस्तृतीयान्तः सुरासुरनृणामपि । स्वामिपार्श्वेऽभवत्तेषा-
मपि विश्रामभूरिव ॥ ३२६ ॥ अथ प्रदक्षिणीकृत्य प्रणम्य च जगद्गुरुम् । स्वस्वस्थान उपाविक्षन् वासवा वासनाजुषः ॥ ३२७ ॥

सोमचन्द्रादयोऽप्यत्र मनुजेन्द्राः समाययुः । नत्वा प्रदक्षिणापूर्वं तस्युः स्थाने पुरोदिते ॥ ३२८ ॥

सौधर्मन्द्रः पुनर्नत्वा शेखरं शेखरोपरि । कुर्वन् करद्वयेनैवं पंणायामुपचक्रमे ॥ ३२९ ॥ श्रीश्रेयांसजिनाधीश ! दिनाधीश !
ततः क्षितौ । मन्दधीरप्यहं धीर इव त्वां स्तौमि भावतः ॥ ३३० ॥ दुष्कर्ममत्तमातङ्गघटापाटनलम्पटे । सिंहे त्वय्यवतीर्णेऽभूत्सत्यं
सिंहपुरं प्रभो ! ॥ ३३१ ॥ भेदो मानसिको वाचनिको वाप्यस्तु दूरतः । त्वञ्जन्मदायिनो देव ! नाभिधानेऽपि भिन्नता ॥ ३३२ ॥
एकविष्णुसुतः कामो विष्णुद्वयसुत ! त्वया । यजितस्तत्र किं चित्रं द्वाभ्यामेको हि जीयते ॥ ३३३ ॥ मासानां श्रावणज्येष्ठ-
तपस्यतेपसां त्वया । कल्याणपञ्चका न्यक्षाः श्यामला विमलीकृताः ॥ ३३४ ॥ मासि यत्रावतीर्णोऽसि हित्वा स्वर्गमपि प्रभो ! ।
ज्येष्ठत्वं त्रिजगज्येष्ठ ! न स्यात्तस्य कथं भुवि ॥ ३३५ ॥ त्वया निजावतारेण यत्पृष्टी बहुमानिता । तत्तस्यां लिखितं लोको मन्येऽहं
बहु मन्यते ॥ ३३६ ॥ विश्वोपकारिणां भूमिरुहां पत्रापहारिणः । फल्गुता फाल्गुनस्यापि हुता त्वञ्जन्मना जिन ! ॥ ३३७ ॥
यदादि समभृद्द्विजिनेश ! तव जन्मना । तदादि मन्महे वृद्धिद्वादशी प्रथिता जने ॥ ३३८ ॥ त्वदीयदीक्षया नाथ ! सर्वकर्मवि-
शुद्धया । द्वितीयदिनसे जज्ञे सर्वशुद्धा त्रयोदशी ॥ ३३९ ॥ उदितकेवलज्ञानादित्यादित्यात्तत्राभवत् । अनया माघमासस्यामावास्यापि

गोलोस्ते ननुतुरिव घञैरुर्ध्वकृतधुनैः ॥ ३०६ ॥ इन्द्रनीलमयास्तत्र तोरणाथ विरेजिरे । कक्षा इव जिनाधीशं प्रति तीर्थकर-
 थियः ॥ ३०७ ॥ द्वाराणि द्वादशैतेषु प्राकारेषु विरेजिरे । समाद्वादशकस्यापि प्रवेष्टाय पथा इव ॥ ३०८ ॥ प्रतिद्वार धूपघटी
 बाधी चापि ध्यधुः सुराः । जाव्यतापप्रतीकास्कारिणः वीतुमादिग ॥ ३०९ ॥ रत्नशालस्य मध्ये च विदधुर्न्यन्तरामराः ।
 रत्नमिहामनं रत्नपादपीठसमन्वितम् ॥ ३१० ॥ उत्कृष्टपङ्कजं तस्योपरि कंकेलिपादपम् । तं द्वादशगुण स्वामिशरीरस्य समुच्छ्रयात्
 ॥ ३११ ॥ छादयन्त च समवसृष्टपुष्पीमरुिलामपि । वीसुम्भैरिव दासोभिः सन्ध्याभारुणपङ्कजैः ॥ ३१२ ॥ (युग्मम्) उपर्युपरिणं
 उग्रत्रयं तत्र सुरा ध्यधुः । जगप्रितपसाम्राज्यपलरुमीन्यापनकर्मठम् ॥ ३१३ ॥ सहस्रयोजनाऽऽयामः श्वेतकेतनकैतवात् । भव्यान्
 मनरिपोस्तातुं जगद्वल इवोर्दितः ॥ ३१४ ॥ मध्यब्रह्मप्रद्वयीमध्ये विश्रुविश्रामहेतवे । ऐशान्यां विदधुर्देवा देवच्छन्दं मणीमयम्
 ॥ ३१५ ॥ व्यन्तरा धर्मचक्रं च सौमर्णकमले न्यधुः । आश्लेषकारिणौ पद्मपत्रपङ्क इव स्फुटौ ॥ ३१६ ॥ वैसुपथेषु नवसु निदध
 घराणद्वयम् । तस्मैध्रिष्व जिनस्याग्रे प्रस्फुरत्सु पुरःपुरः ॥ ३१७ ॥ स्तुवन्निदशकोटीभिः परितः परिवारितः । पूर्णद्वारेण समग्रसरेणे
 प्राविशत्यद्भ्यः ॥ ३१८ ॥ ततः प्रदक्षिणीचक्रे चैत्यद्वं विधिरेव यत् । नमस्तीर्थयिस्तुदिग्गा पूर्वामुख उपाविशत् ॥ ३१९ ॥
 परकाष्ठात्रिके मूर्त्तिकाष्ठास्या व्यन्तरामराः । रूपत्रयं व्यधुस्तुल्यं प्रभोरेव प्रभावतः ॥ ३२० ॥ एकमूर्तिरपि तदा चतुर्भूतिधरोऽ-
 भवत् । चतुर्गदिगतान् जन्तुनुदिधीर्षुरिव प्रभुः ॥ ३२१ ॥ अथूद्ग्रामण्डलं मौलिपृष्ठगं भुवनप्रभोः । तेजसा निर्जितं जातं सूर्यवि-
 म्भमिचानुगम् ॥ ३२२ ॥ साधुस्वर्गोक्तपूजाच्चीतमा दिशि विभारसोः । नैर्मतेऽथ सुवनननज्योतिष्कयोपितः ॥ ३२३ ॥ वायव्या

नवमः सर्गः ।

अथ कुन्दद्युता दन्तद्युता त्रिजगतीगुरुः । वृन्दारुहन्दे धर्मस्य वर्णिकां दर्शयन्निव ॥ १ ॥ एकस्यापि सर्वभाषापरिणामादने-
क्या । नमोऽम्भोधरसम्भूतगर्जगम्भीरधीरया ॥ २ ॥ विश्वसन्तापहारिण्या सुधारसकिरा गिरा । जिनेन्द्रः सुप्रभां धर्मकथां कर्तुं प्रचक्रमे
॥ ३ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) कल्पद्रुम एवायं सर्वसङ्कल्पितप्रदः । दानशीलतपोभावैश्चतुःशाखः स बुध्यताम् ॥ ४ ॥ दानं प्रथममेतेषु
बहुधा तच्च विश्रुतम् । ज्ञानप्रदानं तेष्वार्थं सर्वकल्याणकारकम् ॥ ५ ॥ ज्ञानी ज्ञानेन विज्ञाय कृत्याऽकृत्यान्तरं ततः । परित्यज्य
अकृत्यानि कृत्यानि विदधाति च ॥ ६ ॥ सुखपात्रं यशःपात्रं कुर्वन् कृत्यानि जायते । अत्रासुत्र तु गीर्वाणनिर्वाणश्रीपदं भवेत्
॥ ७ ॥ अज्ञानी तु परमवे भवेदुःखस्य भाजनम् । ततो ज्ञानस्य दाता स्यात्समग्रसुखदायकः ॥ ८ ॥ कथ्यते दुष्प्रतीकारोऽस्त एव
ज्ञानदायकः । एकजन्मोपकारीणि दानान्यन्यानि जन्मिनाम् ॥ ९ ॥ क्षेमङ्करोपकारि च लोकद्वयसुखप्रदम् । ज्ञानप्रदानमेवैकं तेनेदं
प्रथमं मतम् ॥ १० ॥ अथामयप्रदानं स्यादिष्टं निखिलदेहिनाम् । यस्मादारोग्यमायुश्च सुखं सौभाग्यमद्भुतम् ॥ ११ ॥ जीवानां
यद्विना कष्टानुष्ठानानि नहून्यपि । सकलान्यफलानि स्युरूपरक्षितवीजवत् ॥ १२ ॥ विद्या लक्षणहीनेव रूपहीनेव नाटिका ।
अलोचनं मुखमिव निर्लावण्येव चारुता ॥ १३ ॥ व्योमेव रविचन्द्राभ्यां विना तारावलीव च । विलास इव निःश्वस्य लिप्सेव
विनयं विना ॥ १४ ॥ ज्ञानहीनो गुरुरिव निर्वारीव सरोवरम् । विचारहीनो वैद्यो वा महीपतिरिवानयः ॥ १५ ॥ निर्लज्जेव
कुलवधूः सद्गुण इव निष्फलः । न शोभते दयाहीनं धर्मकर्म सुबहुपि ॥ १६ ॥ (चतुर्भिः कलापकम्) गर्भे जन्मनि बालत्वे युवत्वे
चापि यन्मृतिः । आधयो व्याधयो वा स्युर्दोर्भाग्यं वन्दनं तथा ॥ १७ ॥ अपराण्यपि दुःखानि हिंसाविषसहीरुहः । कुसुमानि

जिनघरः ॥ ३४० ॥ अरपिगनतो वेदि भाविनं तेऽगुनर्ममम् । आचये मासदं तेन तं स्तुजेऽनन्तसातदम् ॥ ३४१ ॥ युक्तं
 मात्राधिको भक्तौ श्रावणः श्रमणादुरोः । कदाप्यारोप्य नायुञ्जदस्त्वं सिद्धिबिद्विक्काम् ॥ ३४२ ॥ तिथिर्द्वयोस्तुतीयापि साधू-
 लोभाग्यसायधूः । भुक्तादुरे भवान्यस्तौ मुक्तिश्चीश्रणं विन्दो ! ॥ ३४३ ॥ श्रेयांतं त्वां स्यात्तः स्वं श्रेयांश्च मन्वते जनाः ।
 मन्ये तेषां धर्मादेव तस्य देव ! लयेऽजनि ॥ ३४४ ॥ कल्याणपञ्चकेनेति स्तुतस्त्वं जिननायक ! । विठरानन्तकल्याणानन्तकल्याण-
 मेर मे ॥ ३४५ ॥ स्तुत्येति भावेन निनादिनायं सीधर्मनाथः पुनरेव नत्वा । समस्तैवमानिरुमानवानां पुरोन्यपीदत् विभुसम्पु-
 गीनः ॥ ३४६ ॥ इह विभुयिषाहाराज्याभिप्रेकयितुदेवलोकात्तिदीक्षाः । उदिवानि कैरलोद्गरसमवद्युतिस्यापनानि सर्गेऽत्र ॥ ३४७ ॥

इत्युपनिषत्सु ब्रह्मसूत्रेण समाप्तं ॥ श्रीश्रेयांसचरिते महाराज्ये भयद्रपनिषदे कैयला-
 लोकवर्णनो नाम अष्टमः सर्गः ॥

हि जीर्यत्यशनवत् क्रमात् ॥ ३५ ॥ दारिद्र्येणातिरौद्रेणापद्रुतौ तौ विमानितौ । तत्र दर्शयितुं स्वास्यं जनस्याग्रे न शक्नुतः ॥ ३६ ॥
पर्यालोच्य ततो यातां पाटलीपुत्रपत्तने । तौ लक्ष्मीभारतीहीनाविति शुश्रुवतुर्जनाव् ॥ ३७ ॥ यथार्थाख्यो गुणनिधिरुपाध्या-
योऽत्र तिष्ठति । धनी परोपकारस्य करणे च समुद्यतः ॥ ३८ ॥ तौ विज्ञाय तदावासं गतावनमतां च तम् । तौ सुरूपा विपणौ ॥ ३९ ॥
च वीक्ष्याड्यं हृद्यचिन्तयत् ॥ ३९ ॥ धिगस्तु वेधसो दुर्मेधसो विलसितं हहा ! । एवंविधेऽपि रूपे यदिमौ दारिद्र्यविद्रुतौ ॥ ४० ॥
ध्यात्वेत्सुचे युवां कौ तु किमर्थं च समागतौ । तस्याग्रे तौ स्ववृत्तान्तं सर्वमप्याख्यतां ततः ॥ ४१ ॥ उक्तौ तेनाथ च कला-
गुरुणा करुणावता । महृहे तिष्ठतां वत्सौ दास्ये वां भोजनाद्यहम् ॥ ४२ ॥

अथ तौ तत्र निश्चिन्तौ भोजनाच्छादनादिके । कलां जगृहतुस्तस्मात्कलाचार्यात्कलानिधेः ॥ ४३ ॥ दिनैः कतिपयैर्जातौ
तौ कलासु विशारदौ । इत्युचतुरुपाध्यायं ग्रणम्य विहिताञ्जली ॥ ४४ ॥ विद्यादानादन्नदानाद्भयव्राणाच्च पोषणात् । तात-
स्त्वमसि नौ तौ चतुर्धान्यत्किमुच्यते ॥ ४५ ॥ एकैकस्य कृतस्यास्य नाऽऽवामाऽऽनृण्यभाजनम् । भवावो जीवितेनापि परं किमपि
नास्ति नौ ॥ ४६ ॥ प्रसद्यादिशत ग्रीत्या स्वस्थानगमनाय नौ । यावः प्रभावतस्ते स्यात् पाणिग्रहविधिर्यथा ॥ ४७ ॥ तदीयविनयप्रीतः
ग्राहोपाध्यायपुङ्गवः । कन्ये मम स्तो दास्ये वां चिन्ता कार्या न साध्यतः ॥ ४८ ॥ उक्त्विति तौ निजसुतोद्वाहं तेन विधापितौ ।
अपुत्रश्च सपत्नीकः सोऽग्रहीत्तापसत्रतम् ॥ ४९ ॥ कालेनाव्यवसायत्वाच्चद्वये परिनिष्ठिते । दारिद्र्योपद्रुतौ जातौ विपादमलिनाननौ
॥ ५० ॥ निर्भाग्याविति निर्भाग्यां भार्याभ्यामभिभाषितौ । निर्भर्त्येते नरत्वेन घटितौ यत् युवामपि ॥ ५१ ॥ वेधसा स्वं च

फलं तु स्वान्नरक्तस्यैव यातना ॥ १८ ॥ तदाहारादिदानेभ्योऽभयदानं विशिष्यते । प्राणदं श्लाघते बध्यो राज्यस्यापि प्रदायकात् ॥ १९ ॥ धर्मोपष्टम्भदानं तु त्रितयं बहुधा हि तत् । शय्याचतुर्विधाहारवस्त्रपात्रादिमेदतः ॥ २० ॥ रत्नत्रययुते पात्रे धर्मार्थं बहुमानतः । दीयमानं निरवयं जायते तन्महाफलम् ॥ २१ ॥ पात्रं सप्तविधं जैनं विभ्यं यवनमेव च । संघश्चतुर्विधः शूद्रा पुस्तकानां च संहतिः ॥ २२ ॥ क्षेत्रेषु सप्तस्वेतेषु घनबीजं निवेश्य यः । सिञ्चेद्भ्रातृममसा तस्य शिष्यश्रीसस्यमश्वथम् ॥ २३ ॥ नियोजयन्ति ये पात्रे नाप्यग्राऽऽनिधनं घनम् । ते श्रियः स्युर्विना वृत्तिं पश्यः पत्तयस्तु न ॥ २४ ॥ पुरस्सरीकृतघनानलंघना भूमिचन्धनम् । कुर्वन्तो पान्त्यधो भूमावत्र चियमसम्बलाः ॥ २५ ॥ पुण्यग्राप्यमिह प्राप्य पात्रं चित्तं घनं तथा । दानं दत्ते न यो मूढस्तेनात्मा वञ्चितो हहा ! ॥ २६ ॥ घनेन बहुयुगेनाऽस्थिरेणाऽसुखदायिना । निश्चलं निरपायं ध्व धीमानर्जयते सुखम् ॥ २७ ॥ तस्मादाने सुपात्रस्य यत्नं मतिमता सदा । प्राग्भवे दत्तसहानः श्रीदत्तोऽत्र निदर्शनम् ॥ २८ ॥

तथाद्यात्ति जयपुरे पुरे धात्रियगोत्रजः । चण्डसिंहाभिषयचण्डसिंहो वैरीमदारणे ॥ २९ ॥ तस्यास्ति चन्द्ररेखाख्या रेखा-
प्राप्ता सखीजने । निर्मला चन्द्ररेखावद्गुणरेखान्विता प्रिया ॥ ३० ॥ तयोर्विषयसौख्येन याति फाले कियत्यपि । उभावभूतां
तनयौ सनयौ विनयान्वितौ ॥ ३१ ॥ प्रथमो वैरिसिंहारूपो रणसिंहाभिषः परः । रामसौमित्रिवत्प्रीतिकर्त्ता तौ परस्परम् ॥ ३२ ॥
तयोश्च यौवनारम्भे स्वकर्मपरिणामतः । दालेख्यशेषतां प्राप चण्डसिंहः शिरोरुखा ॥ ३३ ॥ तदीयचिरहाचिप्यचापनिर्वापण-
विधौ । शिवाय तत्प्रिया वह्निं चन्दनद्रव्यशीतलम् ॥ ३४ ॥ सुतौ शोकयुतौ कृत्वा स्वयित्रोरौर्द्धदेहिकम् । जातावशोकौ शोको

हि जीर्यत्यशनवत् क्रमात् ॥ ३५ ॥ दारिद्र्येणातिरौद्रेणपटुतौ तौ विमानितौ । तत्र दर्शयितुं स्वास्वं जनस्याग्रे न शक्नुतः ॥ ३६ ॥
 पर्यालोच्य ततो यातां पाटलीपुत्रपत्तने । तौ लक्ष्मीभारतीहीनाविति शुश्रुवतुर्जनात् ॥ ३७ ॥ यथार्थार्व्यो गुणनिधिरुपाध्या-
 योऽत्र तिष्ठति । धनी परोपकारस्य करणे च समुद्यतः ॥ ३८ ॥ तौ विज्ञाय तदावासं गतावनमतां च तम् । तौ सुरूपा विषण्णौ
 च वीक्ष्याड्यं हृद्यचिन्तयत् ॥ ३९ ॥ धिगस्तु वेधसो दुर्मेधसो विलसितं हहा ! । एवंविधेऽपि रूपे यदिमौ दारिद्र्यविद्वतौ ॥ ४० ॥
 द्यात्वेत्युभे युवां कौ तु किमर्थं च समागतौ । तस्याग्रे तौ स्वदृत्तान्तं सर्वमप्याख्यतां ततः ॥ ४१ ॥ उक्तौ तेनाथ च कला-
 गुरुणा करुणावता । मद्गृहे तिष्ठतां वत्सौ दास्ये वां भोजनाद्यहम् ॥ ४२ ॥

अथ तौ तत्र निश्चिन्तौ भोजनाच्छादनादिके । कलां जगृहतुस्तस्मात्कलाचार्यात्कलानिधेः ॥ ४३ ॥ दिनैः कतिपयैर्जातौ
 तौ कलासु विशारदौ । इत्यूचतुरुपाध्यायं प्रणम्य विहिताञ्जली ॥ ४४ ॥ विद्यादानादन्नदानाद्भयत्राणाच्च पोषणात् । तात-
 स्त्वमसि नौ तांतो चतुर्थान्यत्किमुच्यते ॥ ४५ ॥ एकैकस्य कृतस्यास्य नाऽऽवामाऽऽनृण्यभाजनम् । भवावो जीवितेनापि परं किमपि
 नास्ति नौ ॥ ४६ ॥ प्रसद्यादिशत ग्रीत्या सस्थानगमनाय नौ । यावः प्रभावतस्ते स्यात् पाणिग्रहविधिर्यथा ॥ ४७ ॥ तदीयविनयग्रीतः
 ग्राहोपाध्यायपुङ्गवः । कन्ये मम स्तो दास्ये वां चिन्ता कार्या न साण्यतः ॥ ४८ ॥ उक्त्वैति तौ निजसुतोद्वाहं तेन विधापितौ ।
 अपुत्रश्च सपत्नीकः सोऽग्रहीतापसत्रतम् ॥ ४९ ॥ कालेनाव्यवसायत्वात्तद्व्ये परिनिष्ठिते । दारिद्र्योपटुतौ जातौ विपादमलिनाननौ
 ॥ ५० ॥ निर्भाग्याविति निर्भाभ्यां भार्याभ्यामभिभाषितौ । निर्भत्स्येते नरत्वेन घटितौ यत् युवामपि ॥ ५१ ॥ वेधसा स्वं च

मन्येये कलावन्तमिलातले । ययोस्तीवसन्देहः खोदरस्यापि पूरणे ॥ ५२ ॥ इति स्वस्वकलाग्राम्यामिति निर्मत्सितारिन्दो । विरा-
 गवलितौ चिचेञ्चिन्तयामासतुधिरम् ॥ ५३ ॥ रूपसौभाग्यलावण्यकुलशीलमलादिकम् । तारुण्यमपि मानद्य सर्वं लक्ष्म्या विरा-
 जते ॥ ५४ ॥ तथा विरहितानां तु मानम्लानिः पदे पदे । मध्येमहाजनं देवदुले राजदुलेऽपि च ॥ ५५ ॥ मानगो मानवान-
 न्यान् मानवात्स जयत्यलम् । निमृच्छवयवया सद्य यदीयं स्यादलङ्कृतम् ॥ ५६ ॥ उज्जिततारुलसद्धानां विमानानां तपस्विनाम् ।
 निर्धनाना महर्षीणामेव स्यान्महनीयता ॥ ५७ ॥ सरः सरस्विर्जैर्हीनमचन्द्रं च नमस्तलम् । न जनानन्दकं यद्वत्तद्वल्लीवितम-
 धियम् ॥ ५८ ॥ सा सादस विना न स्याद्वाऽऽलस्यविद्वतात्मनाम् । भास्वानपि मयेन्द्रास्वानधिरुदस्तुलादिरः ॥ ५९ ॥ विहिते
 मयनायासे घृष्टघुञ्जचतुष्टये । हरेरपि करे लक्ष्मीरभूदन्यस्य का कृपा ! ॥ ६० ॥ दत्तं यद्वा समानं यैर्दानं प्राच्यमये भवेत् ।
 यिनापि तेषामायासमनायासं भवत्यसौ ॥ ६१ ॥ क्षेत्रे नोत्तं यतो योजं नोद्वृच्छति कथञ्चन । रयिचिन्त्य विना न स्यात्प्रकाशद्व
 जगत्स्यपि ॥ ६२ ॥ नयनेन विना रूपं न च लोको विलोक्ते । न पयोदं विना घृष्टिरिष्टा दृष्टा च कुत्रचित् ॥ ६३ ॥ केचिद्धि-
 वेकिनो दानं ददत्येतेन हेतुना । लोकं लोककादपि परलोकोन्मौरूपसमीदया ॥ ६४ ॥ तदावाग्यामधन्याम्पां न दानं प्राग्भवे
 ददे । अन्यया कथमीदृश्या दुःस्वादस्या प्रसर्पति ॥ ६५ ॥

स्यात्वेति पाटलीपुत्रात्पयन्धुः स त्रिनिर्गतः । श्रीरर्धनायिचे तीर्थे गतधाराधयत् भ्रियम् ॥ ६६ ॥ पणमासकालप-
 र्यन्ते लक्ष्मीतोषणररणात् । स्वशीर्षं च्छिन्दत्तस्य प्रत्यक्षा कमलाऽभवत् ॥ ६७ ॥ ठने च वत्स । तुष्टाह भविता विभगस्ततः ।
 अद्वोद्भवद्य पृथिवीनायतवाहुवभाग्यमृत् ॥ ६८ ॥ विन्तर्गतौ निर्दया नीचगामिनी गुणवैरिणी । कमला स्वच्छला चेति ध्यायता-

राधितास्म्यहम् ॥ ६९ ॥ तेन स्तेनस्यैव तव वृद्धत्वे भविता वधः । इत्युक्त्वा तत्क्षणं लक्ष्मीरलक्ष्या चक्षुषोरभूत् ॥ ७० ॥
 सोऽथ हर्षविषादाभ्यां समकालयुरीकृतः । सहितो रणसिंहेन वैरिसिंहो गृहं ययौ ॥ ७१ ॥ पूरितं सकलं तस्य सदनं शुभवस्तुभिः ।
 तुष्टया कमलादेव्याऽलङ्कृतं कमलोलिवत् ॥ ७२ ॥ दत्तशुल्कवणिगिव सर्वत्राऽस्खलितस्ततः । प्रससार परीवारसहितो महितो
 जनैः ॥ ७३ ॥ आरूढस्तुरगं फुल्लमायूरातपवारणः । याति राजकुलादौ स मानमाप्नोति चाधिकम् ॥ ७४ ॥

इत्थं विलसतस्तस्य निजकानुजसंयुतः । श्रीस्वप्नसूचितः पुत्रोऽजनि लक्षणलक्षितः ॥ ७५ ॥ तस्य जन्ममहं कृत्वा महता
 विस्तरेण सः । खमानुसारतो नाम श्रीदत्त इति दत्तवान् ॥ ७६ ॥ स क्रमाद्धर्ममानोऽभूद्दृष्ट्यो बालकालतः । जग्राह कालेनाल्पेन
 कलाश्च सकला अपि ॥ ७७ ॥ ललाटेलस्वभावेन सत्रवलश्च स यौवने । तृणवद्द्रवणयत्युच्चैर्जगन्निजश्रुजश्रिया ॥ ७८ ॥ अन्यदा
 रणसिंहस्य सर्पदंष्ट्रा मृता प्रिया । अन्यदारकृते सोऽथ जगादाऽग्रेऽग्रजन्मनः ॥ ७९ ॥ आर्य ! यामि जयपुरे पाणिग्रहणेतवे । स ग्राह
 वत्स ! गत्यालं ममास्ति प्रचुरं धनम् ॥ ८० ॥ तत्ते ज्ञानं कुलीनाश्च कन्याः सन्त्यत्र भूरिशः । स्थितोऽयमथ तस्यार्थेऽग्रजः कन्या
 विलोक्ते ॥ ८१ ॥ गवाक्षस्थोऽन्यदाऽपश्यद्रणसिंहः पणस्त्रियम् । रथाधिरूढां गच्छन्तीं स्फारशृङ्गारधारिणीम् ॥ ८२ ॥ स तां
 वीक्ष्यानुगानाह केयं ते च न्यवेदयन् । देव ! कामपताकेयं सत्यनामा पणान्ना ॥ ८३ ॥ स तद्गतमनाः साधिलापमालोकित-
 स्तया । सानुरागो बभूवास्यां व्ययति द्रव्यमद्भुतम् ॥ ८४ ॥ तयाऽतिसुखितः पाणिपीडावात्तां करोति न । अग्रजः ग्राह माऽस्थाने
 वत्स ! द्रव्यव्ययं कुरु ॥ ८५ ॥ त्वद्योग्या वीक्षिताः सन्ति कन्याः पाणिग्रहं कुरु । वत्स ! वेत्ति न किं वेद्याजनस्य प्रेम
 कृत्रिमम् ॥ ८६ ॥ तेनेति शिक्षितो द्रव्यावनुजो निजमानसे । द्रव्यव्ययमयं रक्षत्यमुतो व्यपदेशतः ॥ ८७ ॥ धनमेतत्तवाधीनं

रात्रयुत्पेत्यं जगौ । द्रव्यमर्जयितुं दूरं गमि राज्यान्तरं ततः ॥ ८८ ॥ ध्यात्वेत्ययमनाख्याय निर्यायाऽसिसहायवान् । गतो
 वियोगतोऽस्याभूदग्रजो दूनमानसः ॥ ८९ ॥ श्रीदत्तमन्यदा अस्त्राम्यासं कुर्वन्तमथत । भूपो वष्ट्रभञ्जकत्याख्यः पाटलीपुत्रनायकः
 ॥ ९० ॥ द्वाःसस्य कथनात् ज्ञात्वा वैरिसिद्धमुनें च तष् । दध्यौ विक्रमयुक्तैः स्वात्कुमारस्यै चेतुहृत् ॥ ९१ ॥ तत्तुन्दरं भवेत्
 ध्यात्वा वैरिमिहं जगौ नृपः । श्रीदत्तलारघुनोऽस्तु मदीयतनयान्तिके ॥ ९२ ॥ अस्त्राम्यासमनेनाऽमा कुमारः कुर्वते यया । श्रीदत्तं
 वैरिसिद्धोऽथ प्रेपीक्षुर्गुतान्तिके ॥ ९३ ॥ स्नेहोऽज्योन्यं तयोर्जित्ते भोजने शयने धमे । तत्सुतुर्विलिखावेच तौ सदा युग्मजाठयत् ॥ ९४ ॥

अथ श्रीदत्तपार्थे द्वौ राजपुत्रा गुफागतौ । बाहुशालिवज्रमुष्टिनामानी दूरनिर्द्वौ ॥ ९५ ॥ तावृचतुस्त्वया सार्धं कर्तुं मैत्रीभि-
 हागतौ । आकृष्टौ त्वहूयैः सोऽथ सन्मानं विदधे तयोः ॥ ९६ ॥ प्रतिवन्धाच्च शुधूषां तस्य तौ कुर्वतः सदा । समदुःखसुखास्त-
 स्पृचंऽनुबध परस्परम् ॥ ९७ ॥ श्रीदत्तस्य सुजयलक्ष्यातिमाकर्ण्य चान्यदा । समेता दक्षिणपथापत्वारो राजनन्दनाः ॥ ९८ ॥
 ध्याप्रोपेन्द्रमहार्णवलास्तुर्येष निष्ठुरः । ते ग्राहूनाः प्रतिष्ठासौ यो जयेसौ भुजाहवे ॥ ९९ ॥ तस्य भृत्या भवामस्तं भृत्यं जित्वाथ
 कुर्महे । शुभेति सम्मुखस्तेषां श्रीदत्तोऽगाग्रलोदुरः ॥ १०० ॥ युष्यमानः समं तैः स निर्युद्धनिपुणाग्रयः । एकेकं भ्रमयित्वोर्ध्वं
 प्रादोप्सीत्क्षोभिमण्डले ॥ १०१ ॥ सकलं ते दिशां चक्रमपश्यन्पूज्यया अमत् । जनोऽज्यल्पदनल्पाऽस्य शक्तिः काऽपि मनःस्थिनः
 ॥ १०२ ॥ प्रसाददानं तस्माद्भान्महत्तुष्टो नरेश्वरः । परे वाचादिनाऽऽधास्ता नत्वा तं स्वाभिनं व्यपुः ॥ १०३ ॥ धीदत्तस्तानया-
 सिश्वतेऽपि तत्सुतुदन्तिके । धर्मं कर्तुं यषुः सर्वे गद्गाशुलिनमन्यदा ॥ १०४ ॥ कौतुकात्क्रीदतां तत्र प्रोषे विक्रमशक्तिना ।
 । बाहुपुदे मणुपुदे निपुणाशयाः ।

अहं राजाऽसकौ मन्त्री द्वाःस्याऽयं सैन्यपस्त्वयम् ॥ १०५ ॥ सर्वानित्यादिशद्वीक्ष्य श्रीदत्तमिदमभ्यधात् । ददाम्यहं महाबाहो !
 तवापि सुमहत्पदम् ॥ १०६ ॥ श्रीदत्तोऽथ परैः प्रोचेऽस्माकं स्वामिस्त्वमेव हि । नानेनाऽलीकदर्पेण कार्यं नो नृपस्त्वनुना ॥ १०७ ॥
 श्रुत्वेत्यमर्षतः ग्राह श्रीदत्तं नृपनन्दनः । युध्यस्व बाहुयुद्धेन श्रीदत्तस्तं ततोऽवदत् ॥ १०८ ॥ स्वान्यशक्त्यन्तरं वेतिस नेयद्भिरपि
 वासरैः । तनोपि निस्त्रयो मूढ ! चरित्रं खं यदीदृशम् ॥ १०९ ॥ तद्विवर्तस्व मा स्वाख्यां विधेह्युभयथा वृथा । इत्युक्तोऽप्याह्वयन्
 मुष्टिघातेनाहत्य पातितः ॥ ११० ॥ कुमारभृत्याः श्रीदत्तमित्रैरेव विजिग्यरे । वातादिग्रासचैतन्यं कुमारं प्रोचिरे च ते ॥ १११ ॥
 धीमानसि जितोऽसि त्वमथ गङ्गातटस्थितः । तपस्वी ग्राह हत्वैनं श्रीदत्तो भविता नृपः ॥ ११२ ॥ श्रुत्वेति सुहृदो हृष्टा नृपस्त्वनुस्त्व-
 चिन्तयत् । एकं तावदिदं दुःखं यदनेन जितोऽस्म्यहम् ॥ ११३ ॥ परं गृहीता राज्यं मां हत्वा शत्रुमिमं ततः । हन्मीति जनवाच्यरा-
 मीरुच्छिद्राणि मार्गति ॥ ११४ ॥ तपस्विनो गिरा तस्य शल्यितः शल्यतुल्यया । अग्रतीकारया प्राप न रतिं कापि भूपभूः ॥ ११५ ॥

अन्यदा देवनद्यन्तः काऽपि देवाङ्गना श्रुता । रुदती करुणं श्रीदत्तेनोक्ताः सुहृदो निजाः ॥ ११६ ॥ यूयं स्थाऽत्रैव प्रोच्येनि
 तामाकर्षति यावता । तावता सा जलेऽमज्जत् पृष्टे तस्यास्तथैव सः ॥ ११७ ॥ नाम्नो न दिव्यनारीं वाऽपश्यदुद्यानमेव सः ।
 मध्ये च तस्या स्फटिकनिर्मितं देवमन्दिरम् ॥ ११८ ॥ तन्मध्ये देवतामेकामनर्घ्यकुसुमार्चिताम् । निरीक्ष्य नत्वा तां यावदस्मिं-
 विस्मितमानसः ॥ ११९ ॥ निविष्टस्तावता तत्रोल्बणयौवनपावनम् । रुचिरस्फारशृङ्गारां दिव्यरत्नविमानगाम् ॥ १२० ॥ धृतात-
 पत्रां देवीभिर्वीज्यमानां च चामरैः । पराभिः सेव्यमानां च देवीमेकामुदैक्षत ॥ १२१ ॥ स्वयं मूर्तिमतीवाद्य कमला कमलानि
 सा । आदाय पूजयामास देवतां देवतापि सा ॥ १२२ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) । विधाय तत्र सङ्गीतमविगीतं चचाल सा । तन्मार्गा-

जुगतः सोऽपि चलितोऽद्रिमलोक्तः ॥ १२३ ॥ तस्य रत्नमयस्योपर्यङ्गं प्रासादमथत । स्फाटिकं तस्य चाग्रस्यं श्रोतुं कंकेहिपादपम् ॥ १२४ ॥ तलेऽस्य रत्नपीठेन मदस्योपविदेत सा । मणीप्रयातनेऽन्याश्च तदन्विकमुपाविशन् ॥ १२५ ॥ श्रीदत्तस्तत्तदाध्वर्यवि-
 स्फारितविलोचनः । तत्र गत्वोचिते स्थाने निविष्टो वीञ्चितलया ॥ १२६ ॥ न तूक्तः किञ्चिदय सा चिरं चिक्रीड पासकैः ।
 देष्टव्यान्पपा समं मध्ये प्रासादमथ साऽगमत् ॥ १२७ ॥ तदन्तर्मणिपल्यद्गुह्यायां तस्यो व्यचिन्तयत् । भीदत्तः स्वर्गमेवायं रम्य-
 स्वात्मवस्तुषु ॥ १२८ ॥ चिन्तयन्निव्यगायत्र सां स्यूलेमधुविन्दुभिः । रुदतीमाह कासि रं हेतुना केन रोदिषि ॥ १२९ ॥
 इति पृथाप्यजहदन्ती सा पुनस्तेन मापिता । कथं न कथयत्यग्रे मम त्वं दुःखकारणम् ॥ १३० ॥ मधुप्यमात्रं मत्वा मां भवती
 माऽवमन्यताम् । दुःखं तवापनेतुं यदहं शक्तः सशक्तितः ॥ १३१ ॥

प्रसूययाशुजलं साय प्रोषाचास्ति पुरी वरा । नाम्ना रत्नप्रभा रत्नप्रभायास्तितयूतला ॥ १३२ ॥ तस्याः स्वामिन्यहं पूर्वं नाम्ना
 पन्त्रप्रभाऽभवम् । व्यन्तरीभित्तलेकाभिः परितः परिवारिता ॥ १३३ ॥ अशुना शक्तिकान्ताख्यच्यन्तरेण शलीयस्रा । निर्वोस्तिताऽसि
 देवेन देव्यहं न वली ततः ॥ १३४ ॥ सा तेनाधिष्ठिता यादं दर्षिष्टेन पुरी मम । महानादो मदानादस्तस्या द्वारि च चारितः ॥ १३५ ॥
 प्रसारितमहाकायमुखो जुग्ममितः सदा । स्फुलिङ्गपिङ्गनयनः स्फुटदंष्ट्रामयङ्करः ॥ १३६ ॥ शुतीक्ष्णस्वरनासरः
 प्रलम्बोदुरकेसरः । कुण्डलीकृतलाङ्गुली लीलाकलिवकुण्डलीः ॥ १३७ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) तदीयमङ्गका कोऽपि पुन्यन्तः प्रविशेद्य न ।
 तवस्तिष्ठाभ्यहं महाकीढारोमे निजेषुता ॥ १३८ ॥ कियत्यपि गते काले तव कीर्तिः श्रुता मया । भीदयेत्य समः कोऽपि
 नान्योऽलि बलवानिति ॥ १३९ ॥ अनेन च्यपदेनेनानानीतोऽसि त्वो मया । नृसिंह ! सिंहं सहसा सहसा त्वं परामम ॥ १४० ॥

यन्नरत्वं सुरत्वं वा न प्रमाणमिलातले । कार्यं सिद्धेर्वलं मूलं सत्त्वेन सहितं पुनः ॥ १४१ ॥ आकर्ण्येति वीररससिक्ता तस्य
 वपुर्लता । रोमाञ्चमिषतोऽङ्कुरपूरेण परिपूरिता ॥ १४२ ॥ तद्वर्गताञ्चना सिंहं साहसी सहसैव सः । गत्वा निर्भर्त्सयामास निर्भयो-
 ऽर्भमिवाऽन्तकः ॥ १४३ ॥ पशुचूडामणे ! रेरेऽलीकश्चरत्वगर्वित ! । नृसिंहेन मयारब्धो जीवन्नद्य क यास्यासि ॥ १४४ ॥ त्वया
 जृम्भायमाणेन यद् प्राग्भवविजृम्भितम् । तदेव दूरं स्मर्त्तव्यं मर्त्तव्यं चाधुना हहा ! ॥ १४५ ॥ मृगाग्रे विक्रमस्ते स्यान्न पुनः
 सरभाग्रतः । अखर्वं मुञ्च तद्रव्यं सर्वं त्वमसुभिः समम् ॥ १४६ ॥ श्रुत्वेति सिंहः पुच्छेनाच्छोटयामास भूतलम् । अकम्पत
 समग्रा भूर्न तु श्रीदत्तचित्तभूः ॥ १४७ ॥ महानादो महानादममुञ्चातिदारुणम् । अत्रुद्यन् गिरिशृङ्गाणि न तु श्रीदत्तमानसम्
 ॥ १४८ ॥ श्रीदत्तः ग्राह कुरुपे किमेवं मे विभीषिकाम् । उत्फालः कालवत्सोऽथ श्रीदत्तं प्रत्यधावत ॥ १४९ ॥ तेन कण्ठं
 निरुध्यैव प्रतिक्षिप्तः क्षितेस्तटे । यक्षीभूयावददहं भवत्पुरुषकारतः ॥ १५० ॥ अस्य प्रभावतो भावी त्वमजेयो जगत्यपि । मध्ये
 कतिपयाब्दानां राज्यं च भविता तव ॥ १५१ ॥ ततोऽसिमुपनीयैव सहसाऽदृश्यतामगात् । स गत्वा पुरतो देव्याः सिंहवृत्तान्त-
 मारुयत ॥ १५२ ॥ स्मित्वा सोचे मया मद्र सत्त्वं तव परीक्षितुम् । सिंहयक्षासिदानाद्यं कृतं कपटनाटकम् ॥ १५३ ॥ श्रुत्वेति
 विस्मिताश्चित्ते श्रीदत्तः पर्यचिन्तयत् । अपूर्वमहमहता मायाजालमलोक्यम् ॥ १५४ ॥ अस्मादकृत्रिमादावर्जितोऽस्म्यदथ तच्छुभम् ।
 मृगाङ्कनामकं खड्गरत्नमेतन्महाद्युति ॥ १५५ ॥ क मर्त्यलोकः क स्वर्गो गमागमनमत्र च । अतः परमपि प्रेक्षे क्रियते किं
 किमेतया ॥ १५६ ॥ पुरीं प्रति ततो देव्यां प्रस्थितायां सकौतुकात् । पुरो द्रष्टुं प्रचलितेऽपश्यद्दार्पी मणीमयीम् ॥ १५७ ॥ जलके-

लिङ्गते तत्र प्रविशामिमल सः । न पुरी च न वापी च न देवी च न्यलोकत ॥ १५८ ॥ आत्मानं केवलं खड्गसत्वं सुरसरित्ते ।
विष्मयेन विपादेन युक्त ऊर्ध्वस्वमीधते ॥ १५९ ॥ स्फुरणे वामनेत्रस्य दृष्या सोऽनिष्टयंस्यदः । किं तथा चिन्तया यामि सुहृद्-
रक्ताब्जितो गृहम् ॥ १६० ॥ प्रस्थितो निष्ठुराल्यं स मित्रमायातमैष्यत । तमालिङ्ग्य च पप्रच्छ क्व परे मुद्गदो मम ॥ १६१ ॥ स
प्रोवाच तदा 'सिद्धसिन्धौ मये सति स्वयि । स्त्रिर विलम्ब्य बहुधा तन्ना दातुं जलाञ्जलिम् ॥ १६२ ॥ बाहुशालिं निषिध्यह सुहृ-
धन्दति नधिरम् । धीदेव्या मुनिना चायमाख्यातोऽस्ति नृपो यतः ॥ १६३ ॥ पुनर्मित्रेण संयोगो वैरिसिंहगृहे ततः । कालक्रमेण
मावी नो प्यारवेति चलिताः समे ॥ १६४ ॥ देवतौकसि यालाघ्र बाहुशाली ततोऽचदत् । किं देवि जीवितव्येन श्रीदत्तं सुहृदे
विना ॥ १६५ ॥ निजेन शिरसा तस्मादुपहार करोमि ते । तव प्रसादतः शीघ्रं यथा सङ्गच्छते स मे ॥ १६६ ॥ इत्युक्त्वा वार्य-
माणोऽपि तथा ठिन्दति मस्तकम् । उद्रभूय नमोवाणी यत्स ! मा साहसं कथाः ॥ १६७ ॥ स्वल्पेनापि हि कालेन भावी वो मित्र-
मङ्गलः । तवो पातद्विदामः पाटलीपुत्रपत्नम् ॥ १६८ ॥ तावदर्थः क्रीडकाख्यः कितवः सम्मुखागतः । ग्राह प्रचलिता यूयं
च द्वापासे मा प्रविश्यताम् ॥ १६९ ॥ येनास्मिन्नगरे सर्वमन्यथा वर्ततेऽधुना । अस्माभिरावृत्तैः किं किमिति प्रश्नस्ततः कृतः ॥ १७० ॥
न ग्राह शूलरोगेण प्रगेऽन्तं नृपतौ गते । राज्ये विक्रमशक्तिर्द्रागम्यपिष्यत मन्त्रिभिः ॥ १७१ ॥ तेनाऽकार्यकृताऽऽकार्यं तत्क्षणं जन-
यस्ततः । पृष्टः श्रीदचमारपायि क्वालसि स ग्राह वैचि नो ॥ १७२ ॥ कुपितः सोऽयं मृत्यानित्यादिशृङ्गम् । मुतापला-
पिनममुं हव स्तेनमिव दुतम् ॥ १७३ ॥ दाहारवसुमे लोकेऽथानार्यमिति मापिषि । विमर्द्य ननुपातैः स दूलाग्रस्यातिथिः कृतः ॥ १७४ ॥

तद्गृहिण्या निरीक्ष्याशु तादृशं चासमञ्जसम् । दुःखैर्भृतमिवात्यन्तं हृदयं सहसाऽस्फुटत् ॥१७५॥ श्रीदत्तं सुहृदो वास्य यः कोऽप्या-
ख्याति मेऽग्रतः । स्वर्णकोटिं ददे तस्येत्याऽद्योष्यत पुरेऽमुना ॥१७६॥ तद्ययं मा यात पुर्यामात्मनः कुशलेच्छवः । श्रुत्वेत्युदन्त-
मस्माकं त्वद्वियोगाऽसुखद्वुमः ॥ १७७ ॥ तातस्यास्तोत्पल्लवितः पुष्पितो मातृमृत्युना । अस्माकं तु पातकिनाममृत्योः फलितो न
सः ॥ १७८ ॥ तदाऽस्माकमभूच्चितं गाढामर्षवशात्मनाम् । तं दुष्टं सर्वथा हन्तुमथ व्याघ्रबलोऽवदत् ॥ १७९ ॥ कोपाग्नौ तस्य
शलमीभावं मा भजताऽधुना । ससैन्योऽयं वयं स्तोकाः स सुहृद्दूरतस्तथा ॥ १८० ॥ तद्द्रच्छामोऽधुना दूरे बाहुशाली ततोऽवदत् ।
युक्तमाहूय मिलिते श्रीदत्तेऽस्तु यथोचितम् ॥ १८१ ॥ हर्षवत्यां पुरि मम गृहमस्ति महामहत् । तन्मित्रागमनं तत्रावस्थाय प्रति-
पाल्यते ॥ १८२ ॥ प्रच्छन्नो निष्ठुरस्त्वस्तु यावन्मित्रसमागमम् । तं गृहीत्वा समेताऽयमित्युक्ते पञ्च ते ययुः ॥ १८३ ॥ अहं
नित्यमिहायामि भवतो दर्शनाशया । श्रुत्वेति पित्रोर्दुःखेन श्रीदत्तो व्यलपत्तराम् ॥ १८४ ॥ निष्ठुरः प्राह हृदयं निष्ठुरं कुरु सम्प्रति ।
विधेर्विलसितानां हि प्रतीकारेऽस्तु कः क्षमः ? ॥ १८५ ॥ लक्ष्मीमुनिवचनयोः सदक्किञ्चिन्न दृश्यते । श्रीदत्तेनेति गदिते निष्ठुरो
निष्ठुरं जगौ ॥ १८६ ॥ मैवं वद प्रभो ! यसादेवतासुनिभाषिते । युगान्तेऽप्यन्यथाभावं भजतो न कदाचन ॥ १८७ ॥
श्रीदत्तोऽथ पितरिपुधातने धूमकेतुवत् । वबन्ध वेणीं सन्धां च वैरिसिंहसुतो हि सः ॥ १८८ ॥ उद्दिश्याथ पुरं हर्षवतीं
प्रचलिताविमौ । मार्गाविज्ञतयाटव्यां पतितौ च विधेर्वशात् ॥ १८९ ॥ तत्रैका नायिका दृष्टा रुदती करुणस्वरम् । श्रीदत्तः प्राह
काच्येण रुदत्याश्वास्यते वशा ॥ १९० ॥ निष्ठुरः प्राह मन्येऽत्र राक्षसीयं भविष्यति । परः प्राहातिकरुणस्वरा तन्नैव राक्षसी
॥ १९१ ॥ अथास्तु राक्षसी किं नौ कर्तेति वदतोस्तयोः । सेत्याह सार्थतो अथा पतितास्म्यजने वने ॥ १९२ ॥ पुण्यैरद्य

पयोः कालादनुनं भरतामभूत् । ततो मां नयतं कपि नगरे करुणा गिरा ॥ १९३ ॥ श्रीदत्ताञ्जुमता साड्यं चलिताऽस्तो
 रपिप्यौ । गमं मङ्गलदम्भोजनलिनीरगण्डोभया ॥ १९४ ॥ अस्ताद्रिव्यस्वेः शोणा सेन्विषो रेजिरे तदा । नगशृङ्गव्यनारङ्ग-
 रणीपस्य चण्डा इव ॥ १९५ ॥ द्वीपान्तरं गते घरे पूर्वाया तिमिरच्छलात् । प्रापृतान्धपटे चाभूदभिषङ्गं तेमीप्रियम् ॥ १९६ ॥
 नारायतिमिषामोघि प्रजतो दूर्ययाजिनाम् । विराजते राजिस्त्रि पतिता फेनविषुषाम् ॥ १९७ ॥ प्रस्कारफेरफेत्तकारधूफूपू-
 रगरदाग्न्याम् । प्रदत्तपावताऽऽलुद्धां नामधृदितहृरुतेः ॥ १९८ ॥ तामुल्लाट्वाटवीं शून्ये पुरे ते कचिदापयुः । तयोरेडं न शक्नोमि
 बलितुं पदमप्यतः ॥ १९९ ॥ (पुनश्च) तयोपितानां मित्राणः श्रीदत्तो व्याहृतस्तथा । यदि सुन्दर ! सत्वं त्वं दुःखिनां दुःख-
 रघटाः ॥ २०० ॥ दीप्तगमानामनन्तेन तवो मां किं न रक्षति ? । मम त्वद्रूपशर्येन ताल्वये जीपितं गतम् ॥ २०१ ॥ स्वत्ताम्र-
 कलितानन्दमनसः स्वर्धयेव मे । त्वत्तम्रममुल्लान्गयोः त्रीरमपि वाञ्छति ॥ २०२ ॥ रघोः सैत्वं तनौ तापधितं त्वदर्थ-
 नामुक्ताम् । उदन्तीमि विकारान्ता मन्मथोत्थान् पटून् व्यथान् ॥ २०३ ॥ श्रीदत्तामय स्कारमृङ्गरां चारुपीयनाम् । वीक्ष्या-
 व्यापदमौ न स्त्री वञ्चितोऽहं तदेतया ॥ २०४ ॥ शो वा न वञ्चितः स्त्रीभिः पटुभिः कपटैः स्फुटम् । दत्तेऽपि जीविते न स्वमेवा
 ददन्ति कस्यपिन् ॥ २०५ ॥ न ग्रहा न च नृपे वा नेन्द्रजालं न शरुणी । तादृशं कुर्वते मोहं पादशं हरिणीदृशः ॥ २०६ ॥
 नयुक्तो नानुरागोऽस्मां परं जानामि वस्तुतः । व्यात्यैति न जपादाऽहं करिष्यामि वयस्तव ॥ २०७ ॥ पुनः कथय काडसि त्वं
 किमेतत्प पुरे वद । मोनेऽहं व्यन्तरी चक्रे पुरं मायामयं मया ॥ २०८ ॥ श्रीदत्तः ग्राह यदेवं तदयुक्तं त्वयेस्त्रिम् । क त्वं

दिव्याङ्गना काऽहं नरो नायं पथः सताम् ॥ २०९ ॥ लोकद्वयविरुद्धं यदिदं निन्द्यं च सर्वथा । वरं सर्पाऽसिघ्नीनां सङ्गो न
 तु परस्त्रियः ॥ २१० ॥ ततो वैलक्ष्यतो रोषाऽरुणाक्षी सा जगद तम् । राक्षस्या मे स्वरूपं न मन्यसे तन्न मन्यसे ॥ २११ ॥ सिक्त्वा
 स ग्राह नो वेत्ति रक्षसामपि भीषकान् । भूत्वाथ राक्षसी घोरा साऽदृहासादिकं व्यधात् ॥ २१२ ॥ स तां ततश्च विकटभृकुटी-
 संङ्कटालिकः । केशेष्ववादाय निस्त्रिंशत्तेनाहन्तुमुद्यतः ॥ २१३ ॥ सा दशप्यङ्गुलीः क्षिप्त्वा मुखे ग्राह विमुञ्च माम् । महापुरुष ! मे
 मन्तुं क्षमस्वैकं कृपापर ! ॥ २१४ ॥ मुक्तयाऽथ तया ग्रीचे किं करोमि तव प्रियम् । तेनोचे प्रियमेतन्मे यन्निवृत्ताऽसि पापतः
 ॥ २१५ ॥ सोचे वीर ! तथापीदं विपोच्छेदविधायकम् । अङ्गुलीयं गृहाणेति तद्वत्त्वा सा तिरोदधे ॥ २१६ ॥ अथ सुप्तविबुद्धेन
 निष्ठुरेण समं पथि । प्रातः स्थानात्ततोऽचालीत्स्मृत्वा तेन च भाषितः ॥ २१७ ॥ क्व सा स्त्रीति तदाख्यातवृत्तान्तो विस्मितः परः ।
 दध्यावयं न सामान्यो मान्यो दिविपदामपि ॥ २१८ ॥ कालेन हर्षवत्यां तावागतौ देवतागृहात् । निर्गच्छतोऽखिलात् स्वस्य
 सुहृदोऽपश्यदुन्मुदः ॥ २१९ ॥ ते पेतुस्तपदोः सार्धं श्रीदत्तानन्ददृग्जलैः । मूर्तेन तेनानन्देन श्लिष्टा रोमाञ्चिताश्च ते ॥ २२० ॥
 पृष्टाख्यातसुविज्ञातवृत्तान्तास्ते वभाषिरे । अहो ! शक्तिरहो ! पुण्यसमृद्धिर्महिमाप्यहो ! ॥ २२१ ॥ कृतार्थास्तद्वयं विश्वे विश्वे स्वामी
 यदीदृशः । प्राप्तो लोकोत्तराश्चर्यचर्याश्रीगृहसोदरः ॥ २२२ ॥ श्रीदत्तमित्रागमने तेषां हर्षप्रकर्षतः । पुरी हर्षवती नाम्ना तदाऽजनि
 यथातथा ॥ २२३ ॥ तैः समं बाहुशाली स गृहेऽगाद्बाहुशालिनः । नत्वा तत्पितरौ तत्र तस्थौ सुस्थितमानसः ॥ २२४ ॥

अन्यदा च वसन्तर्तौ ते बाह्योद्यानमांगताः । नानाविधाभिः क्रीडाभिः क्रीडन्ति स्म च ससंयम् ॥ २२५ ॥ दृष्टा तत्र च
 कन्यैका कुर्वाणा कुसुमोच्चयम् । गृहीतचामरच्छन्नारीभिः परिवारिता ॥ २२६ ॥ तथ्यनेपथ्यलक्ष्मीभृन्नवयौवनशालिनी । विलेपन-

परिमलाऽऽकृष्टाऽलिकुलमालिनी ॥ २२७ ॥ (युग्मम्) यृतान्तु मानसव्यूहमोहिन्या जातया यया । आत्मानं मन्यते कामो विश्वविश्व-
जयोदुरम् ॥ २२८ ॥ श्रीदचधिचमेवस्या हरं धितमुवा किल । युगपत्पञ्चभिर्वागैर्निर्दयं निहतो हृदि ॥ २२९ ॥ तस्या अप्यचलञ्चुम्भा-
सस्तस्य चोचरीयसोरःस्थले स्थापनं पुनः ॥ २३१ ॥ यस्मिन्ने च स्थले सख्या पुनर्वन्धनदम्बरः । इत्थं विकारवित्तारः यमथे
मन्मथेऽस्तिः ॥ २३२ ॥ (युग्मम्) चिन्तातुरं च श्रीदत्तं वीक्ष्योचे बाहुयालिना । मुक्तक्रीडारसो मित्र ! किमु ध्यायसि योगिवत्
॥ २३३ ॥ स प्राह प्राकृत इव किं भवानपि पृच्छति । स प्राहान्तिकरणेऽस्या भवो विज्ञायते स्फुटः ॥ २३४ ॥ श्रीदत्तेऽय
वदेतां विषमविषविचर्यां पात हि वक्ष्याम् ॥ २३५ ॥ राजपुत्री हहा कष्टं दद्या दुहेन भोगिना ।
सान्तरम् ॥ २३७ ॥ सुखान्त्यत्र न ये धन्याः साधवस्ते सुवन्धवः । इदं धिगस्तु संसारनाटकं विर-
मृत्युमयासाध क्षणादेव धृणायितम् । मदीयं हृदयं वज्रमयं मन्ये न भिद्यते ॥ २३९ ॥ तं विपादनिरादेन स्पृष्टं प्राह सुहृत्तमः ।
किं देव ! कुरुष्व खेदमुपाये सति सोऽदत् ॥ २४० ॥ क उपायः सुहृत्प्राहाकुलीयं भवतोऽङ्गुलीं । श्रीदत्तः प्राह मे साधु स्मारितं
विषयातकम् ॥ २४१ ॥ सँछपन्ताविति युत्वा तौ श्रुतीहार आगतः । कन्यायाः श्रणिपत्स्याह श्रीदत्तं विनयेन सः ॥ २४२ ॥
कन्या श्रीहर्षदेवस्य भूर्भुवर्वाण्यत्तामियम् । प्राणमिधा भवत्यस्या भयङ्किः स्पष्टितायुना ॥ २४३ ॥ तत्प्रपद्य ॥ तां कन्यामन्तः-

पुरस्य मध्यगां । विधाप्य विजने भूमिं चन्दनेन व्यलेपयत् ॥२४४॥ कर्पूरागुरुमुख्यानि द्रव्याण्यानाययच्च सः । चक्रे बलिविधानं
च ककुप्सु निखिलास्त्रापि ॥२४५॥ आडम्बरं विधायैवमङ्गुलीतोऽङ्गुलीयकम् । कन्याङ्गुलौ स चिक्षेप सुप्तबुद्धेय सोत्थिता ॥ २४६ ॥
पयः सस्याय नो गर्जिरुज्जितापि मता जने । तथापि गर्जिं पर्जन्यस्तनोति क्षोभहेतवे ॥२४७॥ किमिदं किमिदं भापमाणाऽद्राक्षीच्च
तं पुरः । उपलक्ष्य समन्दाक्षमभूत्तरललोचना ॥ २४८ ॥ तेनाख्याते च वृत्तान्ते सोचेऽहिरुपकारकः । शीघ्रसङ्गमकारित्वादा-
वयो रतिदावयोः ॥ २४९ ॥ तत्त्वया प्राणद ! प्राणदानात्क्रीतं वपुर्मम । एवं तयोः सँछपतोः सहसा नृप आगमत् ॥ २५० ॥

श्रीदत्तोऽथ गतो गेहं कलितो बाहुशालिना । कन्यास्वरूपं चोवाच नृपस्याग्रे सखीजनः ॥ २५१ ॥ निवृत्ता पुत्रि ! पीडेति
नृपोक्ते तनयाञ्चदत् । सर्वाप्यतिरिच्यति स्म तातपादप्रसादतः ॥२५२॥ राज्ञोचे न स सामान्यो न्यरौत्सीद्यः क्षणाद्विषम् । उक्त्वे-
त्याह्वाय यद्बाहुशालिनो जनकं नृपः ॥२५३॥ तमुवाच स मे वाचा त्वं श्रीदत्तमिदं वद । यस्त्वया गुरुरधोपकारोऽकारि विचारक !
॥२५४॥ यन्नः प्राणाधिका पुत्री कृष्टा मृत्योर्मुखाद् द्रुतम् । तत्तस्योपनय स्वर्णकोटिं च सिचयानि च ॥२५५॥ सहस्रग्रामसँयुक्त-
देशं चादेशतो मम । इत्यादेशं नृपस्यायं श्रीदत्तस्याग्रतोऽवदत् ॥ २५६ ॥ श्रीदत्तः ग्राह देशेन स्वर्णादेशेन वा मम । न कार्यं
सर्वमेतद्धो मया तात ! समर्पितम् ॥ २५७ ॥ उक्त्वेत्युपरि भूमौ तं दोलापल्यङ्कमाश्रितम् । अतुच्छं मूर्च्छितं कन्याविपसंक्रम-
णादिव ॥ २५८ ॥ निरीक्ष्य बाहुशाल्याह त्वं देव ! किमसीदृशः । चिरमुच्छ्वासनिःश्वासान् दीर्घान् मुञ्चसि मूर्च्छितः ॥२५९॥
स ग्राह सा नवा कापि हस्तभल्ली मनोभुवः । हृदये यस्य लगति यजीवति स एव हि ॥ २६० ॥ मृगाङ्गुलेखाऽभिनवा सा

कापि यदर्थेन । मम चित्तपयोगाग्निर्मन्त्रुत्कलिकाकुलः ॥ २६१ ॥ तन्मे विरहन्व्याग्निदहमानस्य संग्रयः । जीवितज्येऽपि
 तन्वक्ष्यात्तस्याः सङ्गरसं विना ॥ २६२ ॥ श्रुतेति तद्वचः सर्वे विषादं सुहृदो ययुः । बाहुशाली ततः प्राह सुहृदो मा विपीदत
 ॥ २६३ ॥ अस्मिन्नेषं करिष्यामि तमुपायमह यतः । तथा सार्धं यथाज्वर्यं मविता सद्गमो विमोः ॥ २६४ ॥ श्रीदत्तः प्राह
 निःश्वसाऽऽश्वासमात्रमिदं वचः । यदाकांक्षुप्रवेशो न नराणां तत्र ज्ञा कया ॥ २६५ ॥ बाहुशाल्याह भूपालमपि प्रक्षिप्य पञ्जरे ।
 नियमेन कुमारं तामानेष्यामस्तवान्तिके ॥ २६६ ॥

इति प्रजलपतां तेषां वनिवैका समागता । अपृच्छत्क्रमपि कास्ति श्रीदत्त इह सम्प्रति ॥ २६७ ॥ स प्राह मित्रयुक्तोऽस्ति
 गृहस्योपरि भूमिगः । सोऽपि तदन्तिके गत्वा त्वमाख्याहि तदाग्रतः ॥ २६८ ॥ एका मृगाङ्गलेखायाः सखी सङ्गमिकाख्यया
 तन्माहुलीयमायाताड्ययितुं द्वारं तिष्ठति ॥ २६९ ॥ तेनाथ कथिते गत्वा श्रीदत्तो हृदितोऽभवत् । आहो प्रवेशयेत्येतत्कथिते
 दूरस्थेषु सुहृत्सेषा प्राहृतत्कल कैतवम् । अहुलीयार्पणं तस्मात्स्वेता कथयितुं दद्याम् ॥ २७० ॥ विपमेषुविमुक्तेषु विद्याया
 विरहे तन । तस्याः दुःखाम्बुधिस्त्राया वर्तते प्राणसंश्रयः ॥ २७१ ॥ संदिष्टं च तथा दिव्याहुलीयन्यसनात्करम् । करेण मे गृही-
 त्वापि न पुक्तं यदुपेक्षसे ॥ २७२ ॥ अवला स्वप्रियानन्यग्ररणा मरणातिथिः । ज्ञायमाना सरशराधतिः किं काप्युपेक्ष्यते ॥ २७३ ॥
 तव योग्यानि भोग्यानि कुसुमामरणानि च । ग्रहितानि तया तान्यादाय सोऽङ्गे न्यषान्सुदा ॥ २७४ ॥ बाहुशालिनमाकार्यं श्रीदत्त-
 सत्तदाख्यत । अपृच्छच्च कथं सार्धं तथा योगोऽपुना भवेत् ॥ २७५ ॥ स प्राह वक्ति चेत्कन्या ताताहं येन जीविता । पाणिग्राही

स एवास्तु वह्निर्वा शरणं मम ॥ २७८ ॥ इत्युक्त्या लीलया ते सादय सङ्गमिकाञ्चदत् । नैवं विक्रमशक्तेः सा यद्वत्तास्ति
 महीशुजां ॥ २७९ ॥ श्रीदत्तस्य कथं दत्ते ततः सा वक्ति वा कथम् । ममायं प्राणनाथोऽस्तूपायोऽत्रान्यस्तु विधते ॥ २८० ॥
 दिनैः कतिपयैर्भावी सप्रथो मन्मथोत्सवः । पौरान्तःपुरयुग्राजा तदोद्याने गमिष्यति ॥ २८१ ॥ कामस्यायतने सायमनेकविध-
 नाटकम् । आलोकिषुं कुमारी तु कृतशीर्षात्किंकतवात् ॥ २८२ ॥ खोपवने कायमाने स्याता राजकुलान्तरे । अपहारेण निस्तृत्याङ्गं
 कन्यां विजने वतः ॥ २८३ ॥ प्रज्वाल्य कायमानं च तद्युक्त्येष्यामि तेऽन्तिके । सा मित्रैः सहिता प्रेष्या भद्रसालपुरं प्रति
 ॥ २८४ ॥ त्वया तु नृपवृत्तान्तं मत्वा कतिपयैर्दिनैः । आगम्यं पृष्ठतः सर्वं तेनेत्यङ्गीकृतं वचः ॥ २८५ ॥ मित्रैरपि मतं
 श्रीदत्तेन सन्मानिताऽथ सा । कार्येऽत्र त्वं विधिरसीत्युक्त्वा तां च विसृष्टवान् ॥ २८६ ॥ श्रीदत्तः प्राह दत्तेयं यदस्मात्पितृवैरिणः ।
 परिणेत्या ततोऽवश्यं मयाऽहृतनयाघ्वना ॥ २८७ ॥ सखी मृगाङ्गलेखायै गत्वाऽखिलमथारूपत । तुष्टिदानमदात्तस्यै चिन्तित-
 म्यधिकं च सा ॥ २८८ ॥

अयं कामोत्सवे प्राप्ते तत्सर्वं सा तथा व्यधात् । भद्रसालपुरे तेन प्रेषि मित्रैः समं च सा ॥ २८९ ॥ नृपः प्रदीपनं ज्ञात्वा
 यावदायाति तावता । तत्सर्वं ज्वलितं वीक्ष्य पुत्रीशोकातुरोऽभवत् ॥ २९० ॥ कृत्वोर्ध्वदेहिकं राजा तस्याः सङ्गमिकायुजः ।
 राज्ञो विक्रमशक्तेस्तद् ज्ञापयामास दुःखितः ॥ २९१ ॥ श्रीदत्तस्तत्र विज्ञाय भद्रसालपुरं प्रति । उतको मृगाङ्गलेखायां यावधाति
 स वर्त्मनि ॥ २९२ ॥ अपश्यत्तावदायान्तीं यातसङ्गातजर्जराम् । पथि सङ्गमिकां शङ्कायुक्तोऽपृच्छन्न किं त्विदम् ॥ २९३ ॥

सोचे किं वज्रमयं तदिदं देवयोगादजायत । वैशिणामपि यन्माधूपरायाज्याऽऽभ्यादि सोऽयदत् ॥ २९४ ॥ सोचे यत्र दिने कन्या
 तस्या प्रीतिनो दिनात् । तुर्ये दिने ममागच्छत्सैन्यं किञ्चित्कृतधन ॥ २९५ ॥ तत्सामिना सहास्यं गुदं व्याघ्रचलादिभिः ।
 तस्या मृगाद्रुहेराया लिप्याया संहिकेयवत् ॥ २९६ ॥ शुद्धस्तेऽभवन् अशुसैन्याभ्यां सत्पुष्टिवत् । आक्रोशन्ती अशुमतेः
 ॥ २९८ ॥ केवलं विलपन्ती तामर्थेणं दूततोऽप्यहम् । हा प्राणनाथ ! श्रीदत्त ! रथ रथेति मापया ॥ २९९ ॥ श्रीदत्तस्य निशा-
 म्येति नयनानि तरामवत् । प्रेयसीरुपयाऽर्द्राणि शोणान्यरिषु रोपतः ॥ ३०० ॥ क एष कुट्टकालो योऽपहर्षिन्मम पट्टमाम् । फरो-
 मि पुलुकं तस्य सैन्याभ्यो धिमगस्त्यवत् ॥ ३०१ ॥ मम दर्शय तन्मार्गं यथा कुर्वे समीहितम् । इति जल्पति तत्रागुः शुद्धो घात-
 पीडिताः ॥ ३०२ ॥ एतेरपि तदाल्याय शोचे नाद्यापि दूरगम् । सैन्यं महास्य ! त्वं तत्तच्छीर्षं धूमर्चय ॥ ३०३ ॥ इत्युक्तः स
 तदामयातवरमना सैन्यमन्यगात् । मसलारुक्वत् क्षीर्णव्यदुनाच त विद्विषाम् ॥ ३०४ ॥ देवतादसनिस्त्रिभारसमाहात्म्यतः परम् ।
 प्रलसार्क्षमिन् द्रुमुमभूतत्र प्रभूष्यतः ॥ ३०५ ॥ मृतीवदिके द्यूषाणां सैन्ये जीवितवाञ्छया । म्रियमां समुपादायाऽऽरोक्षाभं च न निर्वयेयौ
 ॥ ३०६ ॥ स्यादृषेः सादिभिस्तस्य कुन्तपतोऽय सादिताः । तयोऽस्य स च भोज्यामदय नेशुः परेऽपि उताः ॥ ३०७ ॥ अघाहृदस्तया
 सार्धं त्रजन् न पतितोऽर्द्रा । तामूचे च प्रिये ! प्राणिमोस्त्यतेऽमौ तुरङ्गमः ॥ ३०८ ॥ ततोऽजतीयेतां तस्यामुषीर्णायामथ क्षणान् ।
 हवे निपतिते दृष्यो श्रीदत्तो यदस्ती कथम् ॥ ३०९ ॥ शिरीषपुङ्गवाराधी हाहेति विषमे यदि । ममिष्यत्यनया सर्वे मरुहते

दुष्करं कृतम् ॥३१०॥ राज्यं परिहृतं सत्त्वप्यन्येषु नृपजनमनु । अगावकुलशीलं मां निर्धनं न समाश्रयत् ॥ ३११ ॥ ततो यदि-
 निजप्राणानेतस्यै वितराम्यहम् । तथापि विहितो न स्यादुपकारो मनागपि ॥ ३१२ ॥ क्षणं विश्रम्य तद्वक्तुं करुणामार्द्रया दृष्ट्वा ।
 वीक्ष्य चोचे प्रियतमे ! पुरतो गम्यतेऽयुना ॥ ३१३ ॥ सा प्राह प्राणनाथाहं गन्तुं पदमपि क्षमा । न तुगतां ततलोप्यं कुनोऽप्या-
 नय वेगतः ॥ ३१४ ॥ नीरं निरीक्षितुं नारीनिमिचं शिखराणि सः । आरुणेह शिखरिणामादरात्परितोऽपि हि ॥ ३१५ ॥ तदर्कः
 पूर्वदिक्कसङ्गुपितामिव पथिमाम् । अनुनेतुमगादस्ताचलं समं प्रकाशयन् ॥ ३१६ ॥ अतो रथां दिनश्रीर्द्रोक् मन्ध्यारागदुताग्रने ।
 तमोऽधूमतरे तारास्फुलिङ्गनिकराद्धिते ॥ ३१७ ॥ लम्बा प्रवेष्टुं रोलन्मनिकुरम्बरचञ्चलान् । अजिनीतु नयन्नागु मदःतं रुदतीन्निव
 ॥ ३१८ ॥ (दुग्मम्) अथो जलाशयं वीक्ष्य किञ्चित्पुटकिनीपुटे । कृत्वा नयति पानीयं श्रीदने प्रातरत्तमः ॥ ३१९ ॥ तदीयव्या-
 नमलभमानः स विदधे स्वरान् । पुनः पुनस्तदीयाख्यभिलाषाद्विलपन्निव ॥ ३२० ॥ अनित्यञ्च केनापि आपदेन विनाशिता
 तैः समेत्य हता वा स्यादथवा विरहे मग ॥ ३२१ ॥ हृदयं स्फुटिनं तस्मा मृन्मिता वा तुगादिना । द्वाहा पापात्मना क्षिप्ता रेणो-
 सा कीदृशे मया ॥ ३२२ ॥ सा बाला कदलीगर्भगुहमालामलाश्रया । क तौघं नृः समं स्वान्नादृवी क न दुर्गतिः ॥ ३२३ ॥
 कामान्धानां हि तच्चास्ति यदुःखं नोपपद्यते । उन्मादेन समग्रेण कामोन्मादो महापलः ॥ ३२४ ॥ भयवहोरयं कन्दः परियः सिदिम-
 न्दिरे । मार्गो दुर्गतिपुर्वाद्य गमनेऽस्तौ महारुजः ॥ ३२५ ॥

इति चिन्तयताऽनेन अमताप्यरिलां निगाम् । कापि न प्रापि मा पापिचर्त्तनेवाऽन्नुजालया ॥ ३२६ ॥ अथापद इव निग्रा-

निराधे प्रमत्तामृता । यत्राधोऽस्ति मृतः स्यान् तदाऽऽये च कथञ्चन ॥३२७॥ तत्र तस्याः पदत्रेणि पदस्य इव वीक्ष्य नः । लग्नस्त-
 प्रापन्नत्यत्र एवोप्यो मासि नश्यत ॥ ३२८ ॥ दध्यौ चक्रारवत्परमर्तः स्यात्सुखदुःखयोः । तत्किं कुर्वेऽधुना अष्टपदो नृपति-
 योगिरन् ॥ ३२९ ॥ स्रंज्यताविमृदोऽयममृणोऽनृद्वृद्धकम्बरम् । धातुं तस्योद्धवं हित्वा स्वद्वरसं वटेऽचटत् ॥ ३३० ॥ तत्र पङ्क्षीपतिः
 मन्वयमहितः गदमाज्जगन् । तन्मृगाश्चाभिधं स्वद्वरान् तस्याऽग्रहीच सः ॥ ३३१ ॥ वटात् श्रीदत्त उत्तीर्योऽपृच्छत्तं कापि नायिका ।
 प्रमन्त्री मरद्भिरेष्टा विविष्टा योज्य नायकः ॥ ३३२ ॥ मखेदं वीक्ष्य तं ग्राहाऽऽधासनाय विपीद मा । पङ्क्षीं मे व्रज ते भार्यो
 पेपपैर गता मरेन् ॥ ३३३ ॥ मृत्या मे दर्शयिष्यन्ति तं च पङ्क्षीपथं पुनः । खड्गं प्रतिनिवृणोऽहमर्षयिष्यामि ते द्रुतम् ॥ ३३४ ॥
 द्राभी तु त्वत्पिथो तुभ्यमुपनेष्याम्यमंनयम् । स व्रजन् मरु तद्भृत्यैः पङ्क्षीपार्थमुपगतः ॥ ३३५ ॥ देवतायतनं वीक्ष्य दायितश्च
 परित्रयान् । रात्रिजागरणादापि प्रमीलां प्राप निर्मलम् ॥ ३३६ ॥ प्रतिपुद्गो निगडितं वीक्ष्य खं स व्ययिन्त्यत् । उग्रदानामयं
 मन्वे सुन्दरानामुपद्रवः ॥ ३३७ ॥ मृगाङ्गुलेरुपा सार्धं तत्सम्या मरिमिनिजैः । वियोगं प्राग् निगडनमधुना यदजायत
 ॥ ३३८ ॥ पारिमिर्मा निपन्त्र्यभिः किमप्यस्ति चिकीर्षितं । व्यायन्तमित्सुपेत्येते मोजनार्थिरुपाचरन् ॥ ३३९ ॥ मृगाङ्गुलेखाप्याने-
 ष्यत्तत्परस्मात् त्रिष्टुतः । आगाम्नोऽनिदा नाम्ना सुत्रिण्या तमुगथ च ॥ ३४० ॥ कोऽस्ति त्वं क्व च जालव्यः किमर्थमिह चागतः ।
 न नम्याः पुरतः सर्वं स्पृष्टवान् ततोऽरदन् ॥ ३४१ ॥ तामपृच्छ च येद्वेति तदाऽऽख्यादि किमित्यहम् । निपथितोऽय सा ग्राह
 वरयं पठिनापह ॥ ३४२ ॥ धी बण्डनामाऽऽद्यान्तरयण्टः मन्नामर्म्ममि । ऊनेऽयं काऽपि कौर्येऽस्या देव्याः इत्युपयाचितम् ॥ ३४३ ॥
 मन्त्रध्वेन मो निदृकायौ दास्याम्यदं वलिम् । तत्तं मलधणः प्राप्तो मृत्यानादिद्वय पश्चितः ॥ ३४४ ॥ श्रुत्वा वराह श्रीदत्तो मुख्येऽहं

येन बन्धनात् । उपायः कोऽपि सोऽप्यस्ति सा ग्राहाऽस्ति निशम्यताम् ॥ ३४५ ॥ अस्यस्य भूमिपालस्य सुन्दरी नामतः सुता ।
 असरूपेण रूपेण प्रत्यक्षा सुरसुन्दरी ॥ ३४६ ॥ तयाऽत्राऽऽयातया दूरस्थितया त्वं विलोकितः । सङ्क्रान्तोऽसि च तत्कालं रत्ना-
 दर्शनिमे हृदि ॥ ३४७ ॥ तस्याः स्मरशरोद्भूतविवरं हृदयान्तरम् । गुणैः प्रविष्टैरकृष्टं त्वदीयैः पशुवन्मनः ॥ ३४८ ॥ तया
 कोऽयमिति ज्ञातुं प्रहिताऽहं तवाऽन्तिके । तत्करग्रहतः स्यात्ते मोक्षः स तदमन्यत ॥ ३४९ ॥ गत्वाऽऽख्याते तथा सुन्दर्यदादङ्गस्थ-
 भूषणम् । प्रदीपे देवतापूजामिपं मातुः पुरोऽकरोत् ॥ ३५० ॥ चेष्टा विवाहसामग्र्या चान्विता देवतागृहे । उपेत्यादुक्कमाकुल्यो-
 द्वाहं गन्धर्वमादधे ॥ ३५१ ॥ तं नियज्य शुजलतापाशेन निशि निर्दयम् । प्रातः क्षिप्त्वाऽन्दुके चेदीयुता सा खगृहं गता ॥ ३५२ ॥
 इति प्रतिदिनं तस्याः प्रयान्त्यागर्गमोऽभवत् । पृष्टाऽम्बयाऽऽख्यदखिलं सोचे सुन्दर्यसुन्दरम् ॥ ३५३ ॥ त्वयेदं विदधे तातो
 यत्तेऽतिशयरोषणः । अनापृच्छयेदृशं कार्यं कृतं न सहते स हि ॥ ३५४ ॥ वत्से ! त्वत्पतिजन्तोस्तत्कृतमन्तोर्विशेषतः । बभूव
 जीविताशङ्का सुन्दर्यम्बामथाऽवदत् ॥ ३५५ ॥ अतः परं यदुचितं तत्त्वं मातर्विधेहि मे । ततः सुतायुता याता श्रीदेतेन नताऽथ
 सा ॥ ३५६ ॥ तयोचे पल्लिपो यावन्नावस्कन्दान्निवर्तते । तावन्नश्याऽन्यथा तु त्वां सागसं स हनिष्यति ॥ ३५७ ॥ यतो वक्रः
 स्वभावेन नाश्राऽप्येषोऽतिदारुणः । चित्तान्नोचारणीया तु सुन्दरी स्वप्त्रिया त्वया ॥ ३५८ ॥ स ग्राहाम्ब ! कथं विसारयिष्ये
 प्राणदाभिमाम् । ऊचे चासिर्मम ग्राह्यः पल्लीशस्य करात्त्वया ॥ ३५९ ॥ आकृष्टनिगडः सोऽथाऽपद्वारेण निर्गतः । निर्गतं मन्यमा-
 नस्त्वं शैमनस्य सुखादिव ॥ ३६० ॥

मृगाद्वलेखां मरता तेन य ऐधि लुब्धकः । पृष्ठ्य तेन श्रीदत्तो ग्राम्यस्यैको वने कुतः ॥ ३६१ ॥ सविपादश्च कसाल्वं
धीदत्तः ग्राह मे प्रिया । अष्टा वनेऽत्र तां पश्यन् भ्रमाभीतस्ततस्ततः ॥ ३६२ ॥ स ग्राह किं ते श्रीदत्तो नाम तेनापि भाषिते ।
लुब्धकः ग्राह मा खेदं पृथा तदधुना कथाः ॥ ३६३ ॥ यतः कतिपयदिनग्रान्तेऽदृश्यत बालिका । हा प्राणनाथ ! श्रीदत्त ! श्रीद-
त्तेति विलापिनी ॥ ३६४ ॥ मयाऽथ पृष्ठयाऽऽख्यायि तया सर्वं तवो मया । आश्वास्योक्ता सुता त्वं मे पाथिता च पयो दत्तेः ॥ ३६५ ॥
पच्छि नीत्वा निवयूनां जानता उलङ्घीलताम् । युक्ता नागतलश्रामे नागतचेत्यमन्दरे ॥ ३६६ ॥ ऊच्ये च नागतचेन वरसे ! त्वं मम
पुत्रिण । अत्र मर्त्रागमं यावत्तत्पुत्रं विष्ट निष्ठया ॥ ३६७ ॥ अथ त्वामीधितुमहमिहाऽऽयातोऽसि तां ततः । गृहाण गृहिणीं गत्वा मया
मद मरादय ! ॥ ३६८ ॥ श्रीदत्तः ग्राह परमोपकारी त्वं तवो मम । रान्ये जाने त्वयाऽऽग्राम्यमवश्यं मम सखिधौ ॥ ३६९ ॥ स
सर्वं समुदा तेन लब्धमं सहुदागमत् । नागततमपृच्छ क विष्टिति मम प्रिया ॥ ३७० ॥ मद्रशालपुरे शूरसेनसैन्यपवेशमनि ।
नीररा हस्ता निशामेतां यावत् त्वमिह स्थितः ॥ ३७१ ॥ प्रातस्त्वया सहागत्य दर्शयिष्याम्यहं तु ताम् । अतीयोत्कोऽहमित्युक्तः
सन्ध्यायां तत्र सोऽगमत् ॥ ३७२ ॥ पुरःप्रवेशे वाप्यग्मःक्षानाय प्राविशथ सः । पृष्ठामच्छद्मदधौरो हारं हत्वा तदा गतः ॥ ३७३ ॥
न तत्पदागले वद्धा तं नटोऽथापरा पुनः । पश्यथयत्नं हारं प्राप्तधारयकैर्पृष्ठः ॥ ३७४ ॥ निरायुधश्च बद्धस्तेरुच्ये रे ! पाप ! किं
तस्या । प्राप्तं हत्वाप्यहं हारमेपां यास्यामि पश्यताम् ॥ ३७५ ॥ वैरिसिंहगुर्वो दक्ष्याचक्षो मयविट्मयना । विनापि मन्तुं यदहं
मयूटेऽपतमीदृशि ॥ ३७६ ॥ यदिन्द्रियगदानां किं किमनिष्टं न जायते । देव्यं लघुत्वमप्यथो देः स्वयं दुःखपरम्परा ॥ ३७७ ॥
पीयने प्रज्वलन्नापिस्तीत्रे लब्धेऽपि चक्ष्यते । भिद्यते मौलिनाप्यद्रिः सर्पमण्यपि गृह्यते ॥ ३७८ ॥ गण्यन्तेऽपि हरेर्दन्ता मक्ष्यन्तेऽपि

हलाहलम् । न शक्यन्ते दमयितुमिन्द्रियाश्वाः सुदुर्दमाः ॥३७९॥ ये न तैः पातिता मन्ये त एव सुमदाः स्फुटाः । इन्द्रियाणां वशोऽवश्यं लभतेऽप्यशो नरः ॥ ३८० ॥ धन्यान्मन्ये शुनीनेवं भटान्मतिमतोऽपि च । सकलोऽपीन्द्रियग्रामो यैर्गाढं गलहस्तिः ॥ ३८१ ॥ अहहेन्द्रियवर्गस्य बलित्वं यन्न शक्यते । अमीषां दमनं कर्तुमपि ज्ञाननिकेतनैः ॥ ३८२ ॥ निर्वाणपूः प्रवेशद्वा इन्द्रियाणां दमो भुवम् । तत्र वज्रागलाप्राया नितान्तं वनिता पुनः ॥ ३८३ ॥ इति विज्ञायते चार्थैर्नार्या हिरिरीपुद्गलाः । तथा च स्मरघचूरपूरितानां सुवर्णताः ॥ ३८४ ॥ स नम्यः स निषेव्यश्च स सूर्यः स प्रशस्यते । दुर्दान्ता येन केनापि दान्ता इन्द्रियवाजिनः ॥ ३८५ ॥ अहीनो यदहीनोऽयं श्रिया पातालनायकः । यच्चक्रीव महीचक्रमाक्रामति पराक्रमैः ॥ ३८६ ॥ क्रीडते स्वर्वधूभिश्च स्वर्गे यत्स्वर्गनायकः । तदिन्द्रियदमलवोद्भवविलसितं भुवम् ॥ ३८७ ॥ कृतार्थं जन्म तस्यैव सफलं तस्य जीवितम् । यः स्वार्थरसिकैः श्रान्तो धूर्तैर्नो विप्रतारितः ॥ ३८८ ॥ अकृतागाः पुरा कोऽपि मयाऽनर्थे प्रपातितः । आलं वा कस्यचिद्दत्तं तन्ममेयं विडम्बना ॥ ३८९ ॥ चरन्ति जन्तवः स्वैरं प्रमादमदिरावशाः । तद्विपाकः कहुस्तेन त्रिगुप्ताः स्युर्विवेकिनः ॥ ३९० ॥ चिन्तयन्नित्ययं नीयमानोऽपश्यन्मुनिद्वयम् । कपाटयुगलप्रायं पिधाने दुर्गतेः पुनः ॥ ३९१ ॥ सर्वस्वमिव धर्मस्य द्वारं शिवपुरस्य च । तद्वीक्ष्य परमानन्दनन्दितो हृद्यचिन्तयत् ॥ ३९२ ॥ कृतकृत्योऽस्म्यहं जातो व्यसने साधुदर्शनात् । अनयोहिं प्रसादेन सर्वं मे भावि सुन्दरम् ॥ ३९३ ॥ यदप्यमी भुवं धन्याः सर्वसङ्गविवर्जिताः । व्यसनानां विदूस्वास्तीव्रव्रतविधायिनः ॥ ३९४ ॥ धर्मोऽयमेव रुचिरः सर्वजीवदयामयः । पुरो मे जन्तुधातेन धर्मोऽधर्मो मतः पुनः ॥ ३९५ ॥ ततोऽमुतो व्यसनाव्यर्थेद्युत्तारो भविष्यति । अयं धर्मस्ततः

दायो मया गुर्नप्रदायकः ॥३९६॥ चिन्तयधित्ययं नीत उपकारणिकं भट्टः । तत्पृष्टो निजवृत्तान्तं प्राह नाजहं मलिम्लुचः ॥३९७॥
 ने प्रोनुम न चौरस्त्वं तदाऽऽन्यादि गलः क सः । येन चदोऽजले हारः स श्रोत्रे तत्र वेदम्पदम् ॥ ३९८ ॥ असत्यभापक इति ते
 नम्य चयमादिदम् । तन्मूर्ति वीह्य पाराय कुतहाहारं जगुः ॥ ३९९ ॥ चौरः स्वाधानया मूर्त्या मूढाः कारणिकाः पुनः ।
 पात्रापात्ररीया ये न विदन्ति पद्मपमाः ॥ ४०० ॥ कथञ्चिदीदृशेनापि निष्पद्यते यदीदृशम् । जीमलोके सदाचारस्तत्र कोऽपि
 मरिष्यति ॥ ४०१ ॥

अथ कोलाहलं श्रुत्वा वट्टलं जालकस्यता । मृमाद्वलेत्वा पप्रच्छ निजकां परिचारिकाम् ॥ ४०२ ॥ कीदृकोलाहलमिदं
 धूयते नगरान्तरा । स्फुरित्वा दक्षिणं चक्षुर्धामं स्फुरति येऽधुना ॥ ४०३ ॥ हृदि विषाय सारूप्यच तदग्रे कोऽपि पूरुषः । रूपनि-
 मितरुन्दरो नीयते वस्त्रभूमिकाम् ॥ ४०४ ॥ तं दृष्ट्वा कुस्ते हाहारं पुरज्जनोऽसिलाः । ममपि प्रतिभालेपोऽवश्यं न स्यान्मलि-
 म्लुचः ॥ ४०५ ॥ यतु यो दक्षिणं चक्षुर्धामं च स्फुरति स्फुटम् । तत्किंचिदुःखमारुप्यति देवि ! सौख्यं तवान्तिकम् ॥ ४०६ ॥

अथ सेनापतिगुरमनीपं स ममागतः । तत्सारथ्यपरिवृतो लज्जामिलितलोचनः ॥ ४०७ ॥ सा तं वीक्ष्योपलक्ष्याऽथाऽतीव-
 नीमनुचान्विता । वेपमानरघुर्येष्टिधमूषसान्तिकं गता ॥ ४०८ ॥ नत्वा प्रोगाच जामस्ता भगतां नीयतेऽधुना । हन्तुं निरागा
 ॥ ४१० ॥ सेनानी प्राह पुत्रि ! त्वं निर्मन्तुं चेत्स्वयं कथम् । सा प्राह गद्गदं ताव । सोऽप्येवं कुस्ते यदि ॥ ४११ ॥ विधं विधं ततः
 पातः कमेतु वटुपं कलिः । दूर नग्यन्तु मर्यादा न्यायधर्मकया अपि ॥ ४१२ ॥ धान्यां दोषैरभिधाणां गुणनाथाधयाः स हि ।

एक एव कृतो दोषशङ्का कार्याऽत्र नो ततः ॥ ४१३ ॥ तद्विराग्य चमूनाथः स्वनरांस्तन्निषेधने । श्रेष्ठ्य स्वयं ययौ भूपं तं मोचयितुं-
 मुत्सुकः ॥ ४१४ ॥ विज्ञप्ते तत्स्वरूपेऽथ भूषेन स विमोचितः । आनायितस्तया गेहं स्वपितः परिधापितः ॥ ४१५ ॥ चन्दनाङ्गु-
 कस्तूरीकर्पूराद्युपनीय च । अनीयत स पल्यङ्के विश्रान्तोऽग्रच्छि चेतया ॥ ४१६ ॥ यथावृत्तं स्ववृत्तान्तं कथयामास तत्पुरः ।
 क्वापि प्राप विपादं सा क्वापि हर्षं च साश्रुदृक् ॥ ४१७ ॥ तदा सेनापतिः सौधादागतो निजमन्दिरम् । पितृव्यं स्वं निरिक्ष्यो ने-
 नन्वाश्चर्यमहो ! महत् ॥ ४१८ ॥ यदयं रणसिंहो मे पितृव्य इति जल्पता । श्रीदत्तेन प्रणेमे स हर्षाश्रुणि विमुञ्चता ॥ ४१९ ॥
 श्रीदत्तोऽयं समायातः सहोदरसुतो मम । तेनेति जल्पता गाढमुपगूढः ससम्भ्रमम् ॥ ४२० ॥ श्रीदत्तोऽचिन्तयदहो अपूर्वं विधिचे-
 तम् । क तद्दृक् व्यसनश्रेणिः क चैषः स्वगृहागमः ॥ ४२१ ॥ रणसिंहोऽवदद्वत्स ! कुशलं सोदरस्य मे । सचाष्पनयनः सोऽथ स-
 वृत्तमभापत ॥ ४२२ ॥ रणसिंहं चमूनाथं सखेदोऽथ तमालपत् । हन्तुं विक्रमशक्तिं त्वं वत्स ! शक्तिं प्रकाशय ॥ ४२३ ॥ त-
 निर्गल्य यद् गेहाङ्गत्तया परमया मया । आरादाराधितो देवो विनतानन्दनो द्विधा ॥ ४२४ ॥ तुष्टो हाटककोटीः स सप्त मह्यमदा-
 न्मुदा । उतुङ्गानां तुरङ्गानां सहस्राणां च पञ्चकम् ॥ ४२५ ॥ सर्वमेतच्च वकृते मया रक्षितमक्षितम् । अनपत्यस्य यत्पुत्रः सत्यं
 वत्स ! त्वमेव मे ॥ ४२६ ॥ इयं समग्रसामग्री [*.....] स्वविक्रमात् ॥ ४२७ ॥ न
 ग्राहास्यखिलं तात ! मृगाङ्कासिमाणि विना । तत्प्रतीक्ष्य प्रतीक्षेऽहमागच्छन्तं तमेव हि ॥ ४२८ ॥ मृगाङ्गलेखया पाणिग्रहणं सोऽ-
 कारितः । श्रीदत्तः कालमत्येति सानन्दस्तत्र च स्थितः ॥ ४२९ ॥ अचिन्तयच्च स्वर्णाद्यं मयाप्तं प्रियया समम् । सुहृदश्चासितं न

मिथ्यान्ति यदि तदगम् ॥ ४३० ॥ मोऽन्यदा सादिमन्दोहपदातिपरिचारितः । आगाद्भद्रकभावेन प्रासादपतिभावितः ॥ ४३१ ॥
नन्दनमिदृशा तेन मित्रे व्याघ्रमहारला । दृष्टो कृतप्रणामो तावाश्चिष्येतेन भाषितो ॥ ४३२ ॥ कुशलं सुहृदामस्ति ताम्यामूने
तदा विभो ! बाढुगाली प्रहारार्त्तमित्रमङ्गमिमान्वितः ॥ ४३३ ॥ घातप्रतीकारकृते गतो हर्षयतीं पुरीम् । तव शुद्धिकृते आन्ता-
राम्यामन्विता त्विला ॥ ४३४ ॥ (युग्मम्) दृष्टः पुण्यगदादयाऽऽदिश्या ऽऽमां किं विदध्वहे । निजवैरप्रतीकारं त्वं विधेहि तथाऽऽधुना
॥ ४३५ ॥ स्वयम्भूतं सर्वयपि निरेत्याय तयोः पुरः । जिनेन्द्रमार्चपद्मस्या रोमाञ्चकचाञ्चितः ॥ ४३६ ॥ ऊच्ये चाग्रे तयोरेष परमार्थेन
देवता । तां तव प्रतिपेदाने गताश्च मृगदं समम् ॥ ४३७ ॥ ततो विषाय सन्मानं स ध्याघ्नलमादिद्यत् । गत्वा मे कुशलं बाहु-
शाल्यादीनां निवेदय ॥ ४३८ ॥ गते वसिन् रणमिदं श्रीदणो गदितो रहः । वत्सास्ति शूरसेनस्य राज्यश्रीनामतः सुता
॥ ४३९ ॥ मा च हर्षयतीनायहरिणस्य भूसुजा । दणोदाहयितुं तां च ग्रहिलोऽहं तयोः सह ॥ ४४० ॥ तद्विवाहाय मे द्रव्यं
प्रेषन् भूसुजायितम् । श्रितवः परिषारश्च बहुमाहाग्यहेतवे ॥ ४४१ ॥ ममाग्रयस्त्वयं कन्यापाणिग्रहमहोत्सवः । चेत्स्वया कारये
यत्नम् । गच्छ त्वं ममसा सह ॥ ४४२ ॥ जागतुरामाभेतां च त्वमुद्बुद्ध कुलोद्बुद्ध ! । स प्राह तावत्सादेयाः प्रमाणं मम सर्वथा ॥ ४४३ ॥
श्रीदणस्य चमूरोऽन्य राजादेन्ममदापयन् । ततश्च गुर्व्यो सामय्या चचाल स तथा सह ॥ ४४४ ॥ मार्गेऽन्य सप्ताहोरात्रलङ्घेऽन्येऽ-
न्यदा निद्रि । गुप्तं सैन्ये परित्रायेऽपत्तपल्लीग्रभोस्तिष्ठम् ॥ ४४५ ॥ ततो हव हतेत्युचैः स्वरप्रमरदुदरम् । प्रसृतस्फारविस्फार-
पयिरीकनदिद्युगम् ॥ ४४६ ॥ कृतसंरम्भमुमयाऽऽस्फाल्यमानश्चजारवम् । पातराणां मुदुःप्रेक्ष्यं महाधुदपजायत ॥ ४४७ ॥ (युग्मम्)
श्रीदणस्य मया योदुमधमाः सरणिग्रमात् । दूरं पित्रकृताघोरैः पौर्याम्यजना इव ॥ ४४८ ॥ भीदलोऽथासिमादाय स्वयं

योऽनुं समुद्यतः । यतते सा र्क्षयाम्भोद इव विद्युत्समन्वितः ॥ ४४९ ॥ तेन घाटीपतेः शीर्षं चिच्छिदेऽतुच्छलाघवात् । स्कन्धाचारजनो
 यावत्करोति च जयध्वनिम् ॥ ४५० ॥ यावच्च जितमित्येष वलितः कलितो मुदा । तावद्द्वीयसा केनाप्यस्यं शक्त्या समाहतः
 ॥ ४५१ ॥ पतितश्च महीपृष्ठेऽजनि चैतन्यमन्दता । नेशुः सैन्याः परैरेत्य श्रीदत्तश्च नियन्त्रितः ॥ ४५२ ॥ तं च कन्यां च सर्वस्वं
 चादाय चरटा ययुः । पल्लीं पल्लीपतेः सर्वमखर्वं तदुपानयन् ॥ ४५३ ॥ तेन भेद्वारिकाग्रे च श्रीदत्तः क्षेपितः क्षणात् । ऊचे च
 सुन्दरी वत्सेऽस्त्यानीतो ना सलक्षणः ॥ ४५४ ॥ सन्मान्य स्वजनांस्तत्त्वं सायं देवी ! गृहे व्रज । वदेः स्वपुत्रजन्मे यन्मयोक्तमुपया-
 चितम् ॥ ४५५ ॥ तदयं पुरुषो देवि ! दीयते ते सलक्षणः । पश्चात्तं हन्तुमादेशस्त्वया देयः प्रहारिणम् ॥ ४५६ ॥ तदङ्गीकृत्य
 सा त्वेषां दत्त्वाऽऽहारं चतुर्विधम् । सायं सुतयुता तत्र स्फारशृङ्गारधारिणी ॥ ४५७ ॥ मंडितस्वजनस्त्रीभिर्मंडिताऽरबहुत्वभृत् । तं
 निहन्तुं गता गीतनृत्यवादित्रसङ्गता ॥ ४५८ ॥ (युग्मम्) श्रीदत्तोऽचिन्तयदयं निहन्तुं मासुपक्रमः । न वेद्मि पल्लिः सान्या वा
 यतः क्षिप्तोऽस्मि निश्चयम् ॥ ४५९ ॥ सुखकन्दा ममोत्खाताः सर्वे दुःखवनित्रतः । तस्यैव मुनियुग्मस्य पादास्त्राणं च सन्तु मे
 ॥ ४६० ॥ गर्भागारे प्रविश्याथ सुन्दरी दीपकान्विते । देवीमपूजयद्भक्त्या धूपोत्क्षेपं ततान च ॥ ४६१ ॥ महता धूपधूमेनाभिहता
 दीपकप्रभा । कृत्वा मालामथस्थूलां श्रीदत्तस्य गलेऽक्षिपत् ॥ ४६२ ॥ अध्यायच्च नरोऽयं मत्प्राणनाथस्य सन्निभः । परोऽपि दध्यै
 यदियं सुन्दरीसदृशी वशा ॥ ४६३ ॥ चतुःसमं तु सा गोत्रे श्रीदत्तस्य विलेपनम् । कुर्वती गुर्वतीवाऽऽसीदिति चिन्तासमाकुला
 ॥ ४६४ ॥ सुधारससमः स्पर्शोऽवश्यमेव प्रियस्य मे । स्मरार्त्तं चिच्छि चकम्पे सा तद्विप्रियभयादिव ॥ ४६५ ॥ खिन्ना कण्टकिता

१ प्रलयकालस्य मेघः । २ देवताविशेषः ३ बहुशीघ्रतायुता इत्यर्थः । ४ लवङ्गादिचतुरोपधीभिः संस्कृतम् ।

मिलन्ति यदि तद्वरम् ॥ ४३० ॥ सोऽन्यदा सादिसन्दोहपदातिपरिचारितः । आगाद्रद्रक्मार्गेन प्रासादपतिभाषितः ॥ ४३१ ॥
तदन्तर्विशता तेन मित्रे व्याघ्रमहाबलौ । दृष्टौ कृतप्रणामौ तावाभ्युष्येतेन भाषितौ ॥ ४३२ ॥ कुशलं सुहृदामस्ति ताम्भ्यामूचे
तदा विभो ! पादुशाली प्रहारार्चमिघसप्तमिचान्वितः ॥ ४३३ ॥ घातप्रतीकारकृते गतो हर्षवर्ती पुरीम् । तव शुद्धिकृते भ्रान्ता-
यकाम्यामखिला त्विला ॥ ४३४ ॥ (सुग्मम्) दष्टः पुण्यगदादघाऽऽदिना ऽऽवा किं विदध्वहे । निज्वरप्रतीकारं त्वं विधेहि तथाऽऽधुना
॥ ४३५ ॥ स्वस्वरूपं सर्वमपि निवेद्यायं तयोः पुरः । जिनेन्द्रमार्चपद्रव्या रोमाञ्चक्यचाञ्चितः ॥ ४३६ ॥ ऊचे चाग्रे तयोरेप परमार्थेन
देयता । तां तच्च प्रतिपेदाते गताथ स्वगृहं समम् ॥ ४३७ ॥ गतो विधाय सन्मानं स व्याघ्ररत्नमादिशत् । गत्वा मे कुशलं बाहु-
धारयादीनां निवेदय ॥ ४३८ ॥ गते तस्मिन् रणसिंहेन श्रीदणो गदितो रहः । वत्सस्ति शूरसेनस्य राज्यश्रीर्नामतः सुता
॥ ४३९ ॥ सा च हर्षवतीनायहरिपेयस्य भृशुजा । दणोद्गादयितुं तां च ग्रहितोऽहं तयोः सह ॥ ४४० ॥ तद्विवाहाय मे द्रव्यं
प्रभृतं भूयजार्पितम् । ग्रहितः परिचारथ बहुसाहाय्यहेतवे ॥ ४४१ ॥ ममानयस्त्वयं कन्यापाणिग्रहमहोत्सवः । धैर्यया कारये
वत्स ! गच्छ त्वं तच्चया सह ॥ ४४२ ॥ जातानुरागामेतां च त्वमुद्वह वृलोद्वह ! । स प्राद तातस्यादेयः प्रमाणं मम सर्वथा ॥ ४४३ ॥
धीदत्तस्य वमूषोऽथ राज्ञादेयमदापयत् । ततश्च गुर्व्या सामग्र्या चचाल स तथा सह ॥ ४४४ ॥ मार्गेऽथ सप्ताहोरात्रलहेऽरण्येऽ-
न्यदा निशि । सुप्ते सैन्ये परिभ्रांतेऽपतत्पल्लीशसौमिकम् ॥ ४४५ ॥ ततो हत हतेत्युचैः स्वरप्रसरदुर्द्वरम् । प्रसुतरस्कारविस्सार-
यधिरीकृतदिशुरगम् ॥ ४४६ ॥ कृतसंरम्भमुममटाऽऽस्फात्यमानश्रुजालम् । कातराणां सुदुःप्रेक्ष्यं महामुदमजायत ॥ ४४७ ॥ (सुग्मम्)
धीदत्तस्य मटा योदुमशमाः सरणिग्रमात् । दूर विप्रकृषाद्योरेः पौर्योप्यजन्त इव ॥ ४४८ ॥ भीदजोऽथासिमादाय स्वयं

स्यादेवता जैनं धर्मं तद्विद्धि सुन्दरि ! ॥४८४॥ सानन्दा सुन्दरी धर्मं सुन्दरं प्रतिपद्य तम् । सौरसेनाभिधं पुत्रं दर्शयामास तत्पुत्रः ॥ ४८५ ॥ स तेनालिङ्ग्य सर्वाङ्गं स्रक्कोडे क्रीडितश्चिरम् । आघ्रात उत्तमाङ्गे च लालितो बहुधा मुदा ॥ ४८६ ॥ सुन्दर्यानायित-
 मथारुह्य जात्यं तुरङ्गमम् । श्रीदत्तस्तद्वृहं यातः प्रतिपत्तिः कृता बहुः ॥४८७॥ तच्च विज्ञाय सुन्दर्या मातुलः सम्प्रमाकुलः । भद्र-
 सेनाभिधोऽभ्येत्याश्लिष्य श्रीदत्तमाह सः ॥ ४८८ ॥ श्रीचन्द्रेनावसानेऽहमादिष्टः सकलान्वयः । राज्यश्रीर्मम दातव्या जामातुः
 सुन्दरीपतेः ॥ ४८९ ॥ तन्मया त्वत्कृते राज्यमेतावन्तमनेहसम् । पालितं सम्प्रति त्वं तु प्रतिपालय पालकः ॥ ४९० ॥ यज्ञास्स-
 त्पुरुषैर्दोभ्यर्मानिन्ये तद्धनं तथा । समस्ति कोशविन्यस्तमिदं राज्यमुतायुतम् ॥ ४९१ ॥ श्रीदत्तस्तत्क्षणं शातकुम्भकुम्भपयोभैरः ।
 तेनाभियिक्तस्तद्राज्यं स च पात्युग्रशासनः ॥ ४९२ ॥ धाटीन्यैपेघञ्यायं चाऽपालयन्धर्ममार्हतम् । राज्यश्रियमुपायंस्त रूपेणाधि-
 त्तमानसम् ॥ ४९३ ॥ मृगाङ्गुलेखा चाऽऽनायि रणसिंहसमन्विता । पितृव्यस्तेन चक्रे च राजकार्येषु चिन्तकः ॥४९४॥ आनाय-
 यत्प्रधानैश्च सर्वान् सहचरानयम् । अदात्तेषां समेतानां यथोचितपदानि च ॥ ४९५ ॥ न्यायधर्मवतः कीर्तिस्तस्य सर्वत्र विश्रुता ।
 लीलाभिर्नव्यनव्याभिः कालमत्येति सोऽन्वहम् ॥ ४९६ ॥ इतो मृगाङ्गुलेखायाः शुद्धाख्याता स लुब्धकः । श्रुत्वा प्रसिद्धि-
 मायातः श्रीश्रीदत्तेन चेक्षितः ॥ ४९७ ॥ प्रत्यभिज्ञाय तं तस्योचितं सद्यः पदं ददे । प्रत्तरोत्कीर्णवर्णालिसमा हि महतां गिरः
 ॥ ४९८ ॥ स प्रैपीदन्यदा दूतं हर्षदेवस्य भूपतेः । शूरसेनस्य चाऽऽदिद्य तौ गत्वा तात्रथोचतुः ॥ ४९९ ॥ श्रीश्रीदत्तमहाराजः
 सखेहं सन्दिशत्यदः । युष्माकं सुतया पाणिग्रहणं विहितं मया ॥ ५०० ॥ यूयं कुरुत जन्यं वा सौजन्यं वा मया समम् ।
 ०ऽस्म्यहमिहार्थे हि पक्षयोरुभयोरपि ॥ ५०१ ॥ हर्षदेवस्ततः प्राह किं जीवति सुता मम । दूतेनाऽथाऽपहारादिदृष्टान्तः

पाठ वरमुद्धतुमद्यमा । धृत वा कीर्तित चापि सा वभूव तदङ्गतः ॥ ४६६ ॥ सोऽपि दध्यावयं सम्यक् सुन्दर्याः करपल्लवः ।
परमस्यामरस्यावा वक्तु विचित्र शक्यते ॥ ४६७ ॥ [

] वेदीमो मम । सा मित्याऽऽह वियोगे ते सर्वे स्वामिनि तन्मयम् ॥ ४६९ ॥ सा स्वाद्येचन्निरीक्ष्य त्वानं न स्वं ज्ञाप-
यते कथम् । सुन्दर्याऽमाप्य व हले ! निष्ठापि न वेत्स्यद् ॥ ४७० ॥ व्यसने पतिता न स्व ज्ञापयन्ति नरोत्तमाः । प्राणान्मुञ्चन्ति
न नः ॥ ४७१ ॥ किं चाप धूपधूमेन सम्यक् मे नैक्षते म्रुक्षम् । यद्वा समाभूतनुत्स्यो ध्यातो वध्यस्ततो
ऽय सा गत्याऽऽकृष्य धूपपटी बहिः । प्रबोध्य दीप त पश्योपालयदुवाच च ॥ ४७४ ॥ त्व श्रीदत्तो न वा मद्र ! मां विजानासि
मोऽन्यद् । श्रीदत्तोऽहं न वा किं वासि त्वं मोक्षनिगा न वा ॥ ४७५ ॥ इति प्रकटितेनात्र किं कार्यं मम साम्प्रतम् । सप्रमोदाऽथ
सा गत्वा तत्सुन्दर्यं व्यजिज्ञप्त् ॥ ४७६ ॥ सरमा ग्राह मा कृत्यमहो कीरगभूदिदम् । यदस्माकं नरैः प्राणनाथ एव वदार्थितः
॥ ४७७ ॥ प्रपुद्ग मम पुण्यैस्तु यद्भ्रान्तिरक्नीरणी । तदानय मृगाङ्गासिरत्नं वन्द्यान् च्छिनत्त एवम् ॥ ४७८ ॥ तेनाथ परिणामेन
तुमेनेगसिना तपा । प्रच्छिद्य वन्द्यानि श्रीदत्तो मोक्षमलम्पत ॥ ४७९ ॥ स च प्रोवाच सानन्दः साधुस्मरणतो मया । उत्तीर्ण-
मेतममनं चिन्तामणिसमा हि ते ॥ ४८० ॥ तत्पदग्रन्तेरेवोचमाङ्गं कीर्त्यते स्मिरः । लोचद्वयमुत्ते मुक्तिः स्वात्पादप्रसादतः
॥ ४८१ ॥ स्वातेषां दर्शनं येन वर्मण्यद्वृत्तिरि तुमे । पत्रले तपदेयः स्वाचक्षिपृष्टा च पुष्पिते ॥ ४८२ ॥ फलिते तदुरीकारो भावि-
मद्रगरीरिणाम् । स एव देवता सर्वान् ते यमाख्या न्ति निर्ममाः ॥ ४८३ ॥ यस्या वितीर्यते त्वीदृक् युष्माभिरुपपाचितम् । सो नः

च त्रये त्वयाऽमाऽहं युध्यमानो यतो भवान् । भिद्यो भार्याप्रसादेनाविर्भूतविभवोऽपि च ॥ ५२१ ॥ यदादिशति देवो मे गदित्वेति-
विनिर्गतः । दूतः सङ्कृतमेवाह श्रीदत्तनृपतेः पुरः ॥ ५२२ ॥ श्रीदत्तेन ततः प्रोचे सख्यो पुरुषाक्षरम् । प्रलपन्नित्यवध्यत्वाद्वतोऽसी-
ति न वध्यसे ॥ ५२३ ॥ गत्वा क्षत्रियखेटस्य तस्याख्याहि हरिवने । स्थितोऽहं तव मातङ्गादास्ये मुक्तामयश्रियम् ॥ ५२४ ॥
अन्यच्च निजसौभाग्यलब्धश्रीः श्रीपतिः प्रभुः । भार्यावाप्तधनो दैत्यान्निहन्ति त्वामहं तथा ॥ ५२५ ॥

गते दूतेऽथ संवाहं श्रीश्रीदत्तो व्यधापयत् । जयढक्कानिनादेन मिलितं चाखिलं बलम् ॥ ५२६ ॥ गर्जद्गजव्रजं हेपाघोष-
हर्षिं तुरङ्गमम् । प्रक्वणत्किङ्किणीजालरथमालासमाकुलम् ॥ ५२७ ॥ धनुस्तोमरचक्रासिशूलशक्तिपुरःसरैः । विविधैरायुर्धयुक्तैः
पदातिभिरनुवृत्तम् ॥ ५२८ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) संखचितजयः सर्वैः शकुनैः शुभशंसिभिः । श्रीदत्तभूपतिः प्राप द्विगुणोत्साह-
साहसम् ॥ ५२९ ॥ ततस्ताडिततूर्यैर्धं पटुत्वरशरत्त्वरम् । उद्गुर्णमुद्राघातसञ्चरितमहारथम् ॥ ५३० ॥ शल्यशल्यि च मातं-
गविधृतारोहकव्रजम् । निखिंशमटनिखिंशघातपातितमस्तकम् ॥ ५३१ ॥ प्रक्षरक्षतजत्रातजातस्रोतश्चिनीगणम् । उभयोः सैन्ययो-
र्जज्ञेऽदन्ययोर्दरिणं रणम् ॥ ५३२ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) श्रीदत्तक्षमापतिर्वीक्ष्य पक्षयोरुभयोः क्षयम् । सम्प्रेष्य मागधगणं
जगाद पितृवैरिणम् ॥ ५३३ ॥ मुधा विधीयते कस्मात्संख्येऽसंख्यजनक्षयः । क्षमश्चेत्तर्हि युध्यस्व श्रीदत्तेन सह स्वयम् ॥ ५३४ ॥
मेने विक्रमशक्तिस्तन्निजविक्रमगर्वितः । अथ सिंधुरमारूढा उभावपि समेयतुः ॥ ५३५ ॥ श्रीदत्तः सम्प्रति ग्राह ग्रहर ग्रथमं
मयि । शस्त्रैः ग्रहरतस्तस्य शस्त्राण्ययमखण्डयत् ॥ ५३६ ॥ प्रोचे विक्रमशक्तितं भो पल्लीप ! तदा त्वया । उप्तो गङ्गातटे पूर्वं

शयिनोऽग्निलः ॥ ५०२ ॥ गह्रं हर्षेद्योऽथ तुष्टिदानप्रदानवान् । ऊचे मुतायाः क्षेमेण किं किमद्य न मेऽभवत् ॥ ५०३ ॥
 किं चेति वान्यः श्रीदत्तस्तत्र प्रेममद्यं तस्या । कार्यं कृतिन् । यदनया सर्वं हित्वा त्वमादतः ॥ ५०४ ॥ इत्युपस्था हर्षदेवो
 राट् दुहितुर्दुहितुः पतेः । ग्राहिणोदुचितान्युपेयग्राण्याभरणानि च ॥ ५०५ ॥ राज्यश्रीजनकस्त्याह विग्रहस्य निवर्तने । दीयते
 भुविषा राज्ञां तच्छने कोऽस्तु विग्रहः ॥ ५०६ ॥ कर्तव्य उपचारस्तु सम्प्रत्यस्य यथा तथा । उक्तवेति दूतं सन्मान्य प्रेपीत्प्रा-
 भृतमममृतम् ॥ ५०७ ॥ तत्तदनुवृत्तात् ग्रात्या श्रीदत्तनृपतिर्मुदा । इयोऽपि तयोः पत्न्योः प्रसादं विदधेऽधिकम् ॥ ५०८ ॥

अथ विक्रमशक्तिं स गमुच्छेत्तुं प्रयाणरम् । चक्रे यगुरयोधाकारणं साहाय्यहेतवे ॥ ५०९ ॥ तयोः समेतयोर्दूतं श्रीदत्तः
 ग्राहिणोद्दिपोः । स गत्वा परुतु ग्राह श्रीदत्तो नाम भूपतिः ॥ ५१० ॥ हर्षदेवदूरेनमहीनाभ्यां समन्वितः । एति दातुं कृतान्तस्यो-
 पहारं शिरसा तव ॥ ५११ ॥ वैरिमिहं निरत्यापि जीविष्यसि कियशिरम् । सम्प्रति प्राप्नुहि फलं स्वदुःखेष्टितशरिणः ॥ ५१२ ॥
 अथ विक्रमशक्तिसदारुण्योऽग्निलोपनः । रुद्रस्य मालामरणं दूतकण्ठे न्यसीविन्नत् ॥ ५१३ ॥ ऊचे च तरुषाणेन मत्तं पक्षीपति
 निजम् । वष्यं पशुमिशोषादुपानय ममाग्रतः ॥ ५१४ ॥ इत्युक्त्वा तादयामास मेरी सस्य निरापतः । कथम्ः पतुरक्कापि प्रगुणा
 निर्वर्तो नगरादपि निःशेषं तनायुतः । प्रापदिप्यस्तंधि च मानसेऽमानमानभृत् ॥ ५१७ ॥ (युगम्) निवेद्य शिबिरं तत्र दूतमि-
 त्यनुग्राहवान् । गच्छ पक्षीपतेः पार्श्वे वद त्वं च ममाग्रया ॥ ५१८ ॥ एष विक्रमशक्तीरादामतलस्य सम्पुत्रः । प्रधानेन धनेनाऽथ
 पर मा निपनं मज्ज ॥ ५१९ ॥ कथं न कुरुते राज्यमरण्ये मे प्रमादतः । कृतशोलाहलेष्वन्तेर्नोहलेष्वरेलेष्वभृत् ॥ ५२० ॥ किं

वदान्योऽल्पकपायश्चासंयमो नृत्वबन्धकः ॥ ५५४ ॥ देवत्वबन्धको वालतपःसंयमयोगतः । सङ्घचैत्यार्हतां द्विष्टः स्याद्वोधिप्रति-
बन्धकः ॥ ५५५ ॥ अथापृच्छन्नृपो भूयो भगवत्केन कर्मणा । प्राप्य दुःखं बहु प्रापे मया राज्यं प्रभुर्जगौ ॥ ५५६ ॥

विध्याटव्यां पुरा पल्ली भीमपल्लीति नामतः । आसीत्तस्यामघीशत्वे भीमनामाऽभवद्भवान् ॥ ५५७ ॥ शूरस्य दानशीलस्य
भोगिनश्च तव प्रिया । अभृङ्गक्ताऽनुरक्ता च पत्रलेखेति नामतः ॥ ५५८ ॥ त्वं सौप्तिकप्रदानेन वर्त्मपातनतोऽपि च । जनं गृह्णासि
ब्रह्मासि मुष्णासि च विनिर्दयः ॥ ५५९ ॥ त्वमेकदा ससैन्योऽप्यवस्कन्दाय विनिर्गतः । कायोत्सर्गस्थितं शान्तं मुनिमेकमलोकथाः
॥ ५६० ॥ सिद्धिश्श्रीलिप्तयेवैतं शरीरेण कुशं भृशम् । तं वीक्ष्य भाविभद्रस्य तव भक्तिरजायत ॥ ५६१ ॥ तं प्रणम्य त्वयाध्यायि
ध्रुवं दुष्करकारकः । महात्माऽनावृताङ्गोऽयं यतः शीते पतत्यपि ॥ ५६२ ॥ आवासान्दापयाम्यत्र पात्रस्यास्यान्नदानतः । कृतकृत्यो
यथाऽहं स्यामित्याऽद्यासानदापयः ॥ ५६३ ॥ साधुः कृतोपवासस्तु तदा नावासमासदत् । भिक्षानिमित्तं सूर्यस्तु तदास्ताद्रिमुपेयिवान्
॥ ५६४ ॥ अथाप्रावरणप्राणहरे पतति दुस्तरे । तुहिने माघमासस्य त्वं प्रोक्तः पत्रलेखया ॥ ५६५ ॥ उपायः क्रियतां कोऽपि
प्रिय ! शीतस्य रक्षणे । मुनेर्महात्मनस्तस्य त्वयोचे सारितं वरम् ॥ ५६६ ॥ अथासुं परितो देवकुलाकारमकार्यत । कटकूटमकूटेन
मनसा सहसा त्वया ॥ ५६७ ॥ निशान्तं चिन्तयातीत्य प्रातर्यातस्तमाऽऽवृत्तम् । अद्राक्षीत्कटकूटेन मकूटं निश्चलं तथा ॥ ५६८ ॥ नत्वा
द्विगुणया भक्त्या ध्यायस्त्वं यदयं मुनिः । कर्ताद्य पारणं पुण्यकारणं मम वा न वा ॥ ५६९ ॥ तत्रापि वासरे तस्मिन्मुनावकृत-
पारणे । श्वः कर्तेति भवान् ध्यायन्बहुपापक्षयं व्यधात् ॥ ५७० ॥ निश्चिकाय च निर्ग्रथं कारयित्वैव पारणम् । इतः प्रयाणकं
कार्यं मयाब्दादपि नान्यथा ॥ ५७१ ॥ इति निश्चितचित्तस्य नित्यशस्तव पश्यतः । देहिनः लिखतो नित्यवैरानपि सकौतुकम्

दुधेष्टितविपद्रुमः ॥ ५३७ ॥ महत्तनूपकन्याया हरणेन च वर्धितः । तस्याद्य विरतं मृद्वं फलं प्रोचेत्यमर्पणः ॥ ५३८ ॥ शक्तिं
 विक्रमशक्तित प्रत्यमुद्यत्तरः पुनः । उवाच खण्डयित्वेवामस्वण्डितपराक्रमः ॥ ५३९ ॥ अरे धात्रियखेट ! त्वं पाप विश्वस्तथातक ! ।
 शिरस्तस्य चकर्त सः ॥ ५४० ॥ देवतामेव तामिष्टा स्मरते नास्ति जीवितम् । यदचित्यर्धचन्द्रेण
 अकारयच सर्वेव्यष्टाहिकाः जिनवेदमसु । प्रतिश्राम प्रतिपुर जीर्णनिप्युद्धार च ॥ ५४१ ॥ सुप्रसो रथयात्राश्च परितोऽपि
 व्यधापयत् । परिचर्या विधेसेऽस्याचार्यवेयेणु सर्वदा ॥ ५४२ ॥

इत्थं विदधतस्तस्य सयलां राज्यसम्पदाम् । परिसर्पत्प्रतापस्य ययी कालः कियानपि ॥ ५४५ ॥ अन्यदैत्य यनीपालोऽय-
 निपालं श्यजिह्वपत् । वर्धाप्यसेतसा देवोद्याने हरिसमागमात् ॥ ५४६ ॥ हरिः कुवलयधन्द्र उद्याने वृसुमाकरे । भव्यजीवहुचल-
 यचन्द्रतुल्याः समागतः ॥ ५४७ ॥ निशम्य सम्पमित्येव पीयूषसमधवत् । तुष्टिदानमदाचसे श्रीदत्तोऽचमिनायकः ॥ ५४८ ॥
 आगत्य मन्त्रिसामन्तपौरान्तःपुरसयुतः । उद्यानमवतीर्णोऽथ दुञ्जराद्राजदुञ्जरः ॥ ५४९ ॥ नरयोचितप्रदेष्टे स निविश्य प्राञ्जलि-
 र्जगौ । सातासाते कथं जीवा बध्नन्ति भगवन्निह ॥ ५५० ॥ कथं च नारकाद्यायुर्बन्धो जीवस्य जायते । कथं मोक्षतरोर्वीजं बोधिर्जी-
 यस्य नश्यति ॥ ५५१ ॥ प्रश्नः श्राद्द दयादानगुरुमक्तिक्षमादिभिः । बध्नन्ति जन्तवः सातमसात् तत्प्रतीपतः ॥ ५५२ ॥ महापरि-
 श्राद्धारम्भो मांसाहारी वपायभृत् । पञ्चेन्द्रियविषाती च जन्तुर्नरकमृच्छति ॥ ५५३ ॥ उन्मार्गदेवको मायी मृदस्तिर्यक्त्वबन्धकः ।

वदान्योऽल्पकपायश्चासंयमो नृत्वबन्धकः ॥ ५५४ ॥ देवत्वबन्धको चालतपःसंयमयोगतः । सङ्घचैत्याहितां द्विष्टः स्याद्बोधिप्रति-
बन्धकः ॥ ५५५ ॥ अथापृच्छद्वृषो भूयो भगवत्केन कर्मणा । प्राप्य दुःखं बहु प्रापे मया राज्यं प्रभुर्जगौ ॥ ५५६ ॥

विध्याटव्यां पुरा पल्ली भीमपल्लीति नामतः । आसीत्स्थामघीशत्वे भीमनामाऽभवद्भवान् ॥ ५५७ ॥ शूरस्य दानशीलस्य
भोगिनश्च तव प्रिया । अभूद्भक्ताऽनुरक्ता च पत्रलेखेति नामतः ॥ ५५८ ॥ त्वं सौप्तिकप्रदानेन वर्त्मपातनतोऽपि च । जनं गृह्णासि
ब्रह्मासि मुष्णासि च विनिर्दयः ॥ ५५९ ॥ त्वमेकदा ससैन्योऽप्यवस्कन्दाय विनिर्गतः । कायोत्सर्गस्थितं शान्तं मुनिमेकमलोकथाः
॥ ५६० ॥ सिद्धिश्रीलिप्तयेवंतं शरीरेण कृशं भृशम् । तं वीक्ष्य भाविभद्रस्य तव भक्तिरजायत ॥ ५६१ ॥ तं प्रणम्य त्वयाध्यायि
ध्रुवं दुष्करकारकः । महात्माऽनावृताङ्गोऽयं यतः शीते पतत्यपि ॥ ५६२ ॥ आवासान्दापयाम्यत्र पात्रस्यास्यान्नदानतः । कृतकृत्यो
यथाऽहं स्यामित्याऽश्वासानदापयः ॥ ५६३ ॥ साधुः कुतोपवासस्तु तदा नावासमासदत् । भिक्षानिमित्तं सूर्यस्तु तदास्ताद्रिसुपेयिवान्
॥ ५६४ ॥ अथाग्रावरणग्राणहरे पतति दुस्तरे । तुहिने माघमासस्य त्वं प्रोक्तः पत्रलेखया ॥ ५६५ ॥ उपायः क्रियतां कोऽपि
प्रिय ! शीतस्य रक्षणे । मुनेर्महात्मनस्तस्य त्वयोचे स्मारितं वरम् ॥ ५६६ ॥ अथागुं परितो देवकुलाकारमकार्यत । कटकूटमकूटेन
मनसा सहसा त्वया ॥ ५६७ ॥ निशान्तं चिन्तयातीत्य ग्रातर्यातस्तमाऽऽवृत्तम् । अद्राक्षीत्कटकूटेन मकूटं निश्चलं तथा ॥ ५६८ ॥ नत्वा
द्विगुणया भक्त्या ध्यायस्त्वं यदयं मुनिः । कर्ताद्य पारणं पुण्यकारणं मम वा न वा ॥ ५६९ ॥ तत्रापि चासरे तस्मिन्मुनावकृत-
पारणे । श्वः कर्तेति भवान् ध्यायन्बहुपापक्षयं व्यधात् ॥ ५७० ॥ निश्चिन्नाय च निर्ग्रयं कारयित्वैव पारणम् । इतः प्रयाणकं
कार्यं मयाब्दादपि नान्यथा ॥ ५७१ ॥ इति निश्चितचिन्तस्य नित्यशस्तव पश्यतः । देहिनः स्निह्यतो नित्यैवरानपि सकौतुकम्

॥ ५७२ ॥ पथद्वये व्यतिग्रान्ते महात्मा पारणाय सः । पुण्यागमस्त्रदानासमागदन्मासपारणी ॥ ५७३ ॥ घन्योऽहं ठुतपुण्योऽहं
 लब्धजनमफलोऽसि च । प्यायन्निति त्वं मायेन तं मृनि त्रस्तलामयत् ॥ ५७४ ॥ मय्यावस्यं विभुदं तदधदानं तस्या ठुतम् ।
 तटस्थामारोरेखाभृत्पत्रलेखा त्वमोदयत् ॥ ५७५ ॥ ठुतपारणकं सार्पु तं गत्वा त्वमवन्दयाः । दयामयमयं धमं तवाग्यस्य महान-
 मृनिः ॥ ५७६ ॥ निर्मन्तुजन्तुमक्षालपातनार्जनादयः । नियमाः शुद्धसायेन तस्या जगृहिरे तदा ॥ ५७७ ॥ तद्राजन्मुनिदानस्य
 धिगसौख्यफलस्य ते । जातं फलं च रूपं च राज्यं चास्य प्रमायतः ॥ ५७८ ॥ राजन् भृगादुल्लेखाख्या पत्रलेखा तु ते प्रिया ।
 दुःखानि भूरिशोऽभूयद् दुःकृतातु पुराठवात् ॥ ५७९ ॥ इत्याख्याते स मञ्जातनातिस्मृतिरिदोऽयदत् । मयिष्यति कथं शुद्धिः
 प्राप्नुवानी ममैवसाम् ॥ ५८० ॥ गुरुः प्राह महाराज ! परिग्रज्याविधानतः । सर्वदुःकृतायास्ते मायी दृष्टेन वेतसा ॥ ५८१ ॥
 श्रीदण्डस्त्रिगुण्याह प्रयोत्साहपरो गुरुम् । वीरसेनं गुह्यं राज्ये न्यसादासे प्रतं विभो ! ॥ ५८२ ॥ मा पिपाः प्रतिपन्थं त्वमिति प्रोक्तो
 हनीन्दुना । तं प्रणम्य गतः सौर्यं मन्त्रेराग्यरद्भृत् ॥ ५८३ ॥ तुदन्त्वयिपत्ताः सर्वे तुदन्त्वमयमेव सः । आमज्य मयिपत्तो
 वीरसेनं राज्ये न्यषेद्यत् ॥ ५८४ ॥ विष्ठां दत्त्वा नरेन्द्रस्य मयिष्ठां च पयिषधीः । अष्टादिरामहानेप विदधे जिनघामतु ॥ ५८५ ॥
 पारणागरगतानेप मोषयित्वा ठुतागमः । अग्न्यर्च्यं सहमनघं दीनादीनां प्रदाय च ॥ ५८६ ॥ सहस्रवाघां शिविकामारुहामान-
 मानमः । वीरसेननरेद्येनानीयमानो महामनाः ॥ ५८७ ॥ समागत्य वनं याप्ययानादुत्तीर्य चार्यधीः । धर्माचार्यपदौ नरया
 श्रीश्रीदत्तो व्यजिज्ञपत् ॥ ५८८ ॥ विधाय कर्णधारं प्रग्रज्यालरिदानतः । विभो ! ममहात्म्योद्येमां समुपास्याऽऽतुरम् ॥ ५८९ ॥
 एतः हरिः नमित्रस्य सत्रियस्य च धृषणेः । प्रग्रज्यायाः प्रदानेन मनोरथमपूरयत् ॥ ५९० ॥ नरेवो वीरसेनस्तु रतेन जनता-

पुनः । देशेभ्यो विस्तो देशविरतिं जगृहेऽङ्कुताम् ॥ ५९१ ॥ अथ श्रीदत्तराजर्षिः ग्रहणासेवनामयीम् । जग्राह द्विविधां शिक्षामथा-
 ममतिधामतः ॥ ५९२ ॥ पष्ठाष्टमादितपसा संशोषितचपुर्लतः । द्रव्ये क्षेत्रे च कालेऽपि भावेऽप्यप्रतिबद्धधीः ॥ ५९३ ॥ विहृत्य
 कृत्यवित्प्रान्ते विधायानशनं सुधीः । सहग्रियः समित्रश्च सहस्रारं समासदत् ॥ ५९४ ॥ श्रीदत्तदत्तमितिदानममानपात्रे शुद्ध्या
 विशुद्धमवबुध्यसमृद्धिहेतु । निःश्रेयसः श्रियमपि क्रमशो ददानं तत्रैकतानमनसो विलसन्तु सन्तः ॥ ५९५ ॥ श्रीश्रेयांसजिनेश्वर इह
 दानविधौ निदेशयामास । श्रीश्रीदत्तकथां कृतप्रथां पर्यदां मध्ये ॥ ५९६ ॥

इत्याचार्यश्रीमानतुल्लसूरिविरचिते श्रेयांसचरिते महाकाव्ये भवत्रयनिबद्धे
 दानवर्णनो नाम नवमः सर्गः ॥

दशमः सर्गः ।

अथ ग्राह प्रभुर्दानरूपयुक्तोपि मानवः । शीलसौभाग्यसंपन्नः सिद्धिलक्ष्म्या निषेव्यते ॥ १ ॥ तदधःकृतकल्पद्रुकामधेनुमहा-
निधि । शीलरत्नं जयत्येकमेनेफसुखकारणम् ॥ २ ॥ जीवितं मरणं वापि स्वाद्यं यस्य समागमात् । विगमाश्चिन्दनीयं तु तच्छीलं
स्तुमहे परम् ॥ ३ ॥ शीलरत्नं कथं नाम न चिन्तारत्नतोऽधिकम् । अत्र चासुत्र वापि साधन्यमहर्दिविधायकम् ॥ ४ ॥ जलज्जपलन-
सिंहादिमहादिपसुराश्चुराः । कामन्ति क्रममप्येकं न शीलकलिताश्रयम् ॥ ५ ॥ मत्वेति धीमता शीलं शीलनीयमनारतम् । नन्द-
यन्ती जने तत्र नन्दयन्तीनिदर्शनम् ॥ ६ ॥

पुर्यस्ति तामलीप्तीत्यञ्जयलितिकृतालका । अनेकैर्धनैः द्रव्यस्तग्रीणितयेनीपका ॥ ७ ॥ तत्र सागरदत्ताख्यः सार्यवाहोऽस्ति
विधुतः । धीर्येन स्वर्गैर्षदा चलाप्यजनि निग्रहा ॥ ८ ॥ तस्य शीलधनवती नाम्ना धनवतीप्रिया । तयोः समुद्रदत्ताख्योऽद्भुजो
मूर्तिजिताङ्गनः ॥ ९ ॥ नन्दयन्ती मनस्तस्य नन्दयतीति च प्रिया । समस्ति शीलभाणिक्या माणिस्यगिरिभूमिका ॥ १० ॥ परमं
मित्रमस्मास्ति धनुमित्रोऽभिधानतः । तस्य द्वैतीयकमिव हृदयं नर्मकर्म्यठः ॥ ११ ॥ समं तेनैव मित्रेण चैत्रेण स्मरत्पथुत् । रत्येव च
तया एस्या धन्यमन्यः समस्ति सः ॥ १२ ॥ विकीर्णुरन्यदा द्रव्यार्जनं निजमुबैरयम् । ध्यायति स कथं नाम क्रियतां द्रविणा-
र्जनम् ॥ १३ ॥ ध्यानधृत्तिसमानत्वादयुक्तं नृपसेवनम् । व्यापारपरेऽवश्यं हि प्रत्यक्षा दुर्गतिर्नृणाम् ॥ १४ ॥ न युक्ता च कृषिर्भूरि-
पापालपफलदायिनी । अविगीतां ततः स्फीतां वृषि कामपि संग्रये ॥ १५ ॥ चिन्तयन्नित्ययं मांयस्त्रैकरागस्य आपितः । चलिताः

स्मो वयं वार्द्धियात्रायां तत्त्वमापतः ॥ १६ ॥ श्रुत्वेति ध्यातवानेष वाणिज्यं युज्यते ह्यदः । अल्पप्रयाससाध्यं यत्प्रभूतफलदं
 तथा ॥ १७ ॥ तत्करोमि समुद्रस्य यात्रामिति विचिन्त्य सः । पित्रोरादेशमादत्त विक्रेयाण्युचितानि च ॥ १८ ॥ मौहूर्तिकसमादिष्टे
 सुमुहूर्ते ततोऽचलत् । प्रापत्यवहणाकीर्णं वेलाकूलञ्च वारिधेः ॥ १९ ॥ वसुमित्रोऽथ सानन्दस्तस्य पोतमदर्शयत् । सकर्णः कर्णधारं
 स तेनाकार्येत्यवोचत ॥ २० ॥ भद्र ! ग्रहीकृतः पोतो भवता ग्राह नाविकः । प्रक्षिप्तं पक्षपर्यन्तमिहेन्धः सलिलादिकम् ॥ २१ ॥
 कूपयष्टिर्दण्डं वद्धोर्ध्वीकृताश्च पताकिकाः । पूजिता यानदेव्यश्च स्फुटः सितपटः कृतः ॥ २२ ॥ वातो वात्यनुकूलोऽयं यानमारु-
 ह्यतां ततः । अद्यैव प्राप्यते द्वीपं वातेनानेन वाञ्छितम् ॥ २३ ॥ समुद्रदत्तः प्रोवाच सस्मितं प्रियया सह । सम्भोगसुन्दरा रात्रिस्ता-
 वदद्यातिवाह्यताम् ॥ २४ ॥ देयं दिनमुखे जाते यतोऽस्माभिः प्रयाणकम् । गतेऽथ नाविके ग्राह वसुमित्रस्तमीदृशम् ॥ २५ ॥ नद्यैव
 गम्यते कसात्परः ग्राह निशम्यताम् । प्रातस्तातः समादिक्षदद्य मां वत्स ! गच्छ यत् ॥ २६ ॥ अस्मिन्मौहूर्तिकादिष्टे मुहूर्तेन पुनर्गृहे ।
 आगम्यं जायते येनाक्षेमः प्रस्थानभङ्गतः ॥ २७ ॥ तदत्रैवातिवाह्यतां निशां प्रातः प्रयाणकम् । कर्तव्यं वसुमित्रोऽपि ग्राहैवं यदि
 तत्सखे ! ॥ २८ ॥ तातेन प्रतिपिद्धं च प्रवेशे दिनशेषकम् । अतिवाहयितुं योग्यं ग्रीतिनोपवनेषु नौ ॥ २९ ॥ अनादरात्समुद्रेण
 भवत्वेवमितीरिते । वसुमित्रोऽवदत्पश्यान्तरिक्षे हंससंहतिम् ॥ ३० ॥ नीले शुभ्राश्मसोपानायमानामन्धुतावहाम् । तस्मिन्ननादरे दध्यौ
 परः शून्य इवासकौ ॥ ३१ ॥ अस्तु ध्यात्वा पुनः ग्राह पश्य पश्य महाशय ! । चक्रगुग्मानि पुलिनं नयन्त्येतानि पिङ्गताम् ॥ ३२ ॥
 अयं च चक्रवाकः स्वप्रेयसीमनुगच्छति । साभिलापं परः ग्राह धन्य एष रथाङ्गकः ॥ ३३ ॥ वसुमित्रोऽवदत्कास्य धन्यता मन्यता-
 मिह ! समुद्रदत्तः प्रोवाच यदयं प्रेयसीयुतः ॥ ३४ ॥ रमते पुलिने तल्पकल्पे विशदलानि च । प्रेयसार्धोपशुक्तानि भुङ्क्ते ग्रीतो

परच्छया ॥ ३५ ॥ मृगिग कुन्ने चाटु दयितामनुयाति च । परः ग्राह वदयेवं किं त्वमुक्तः प्रियां प्रति ॥ ३६ ॥ तेन चाटुमिति
 येनं वगुमिश्रो इमन्त्रणां । वार्धियाया वनधिताराष्ट्रमन्ने महानहो ॥ ३७ ॥ यत्तं गत्याऽऽमोष्युक्तो युधधट्टदुरङ्गवत् । तस्माज्ज-
 नधियारायां मया दम्नो जलाप्रतिः ॥ ३८ ॥ यानपात्रे यथैक्य संखदत्तः पुरा कृतः । वणिहपुत्रो द्वितीयेऽपि तथा कोऽपि प्रहीय-
 त्वा ॥ ३९ ॥ मरे भ्रमर आस तु पुगीवीपु राण्डवन् । ममुद्रदत्तः प्रोवाच प्रयासाहु विभेम्पहम् ॥ ४० ॥ अन्यतु कारणं ग्राह
 गुरणन्ने निरेरय । ममुद्रः ग्राह तर्हि त्वं गाग्रधानोऽयथाय ॥ ४१ ॥ अलहुमानस्ताताहां नत्याभ्यां वलिहोऽस्म्यहम् । न सा सम्मा-
 पिता श्रेरणारं गारङ्गलोपना ॥ ४२ ॥ वमुद्रतोऽयदत्तेन हेतुनाऽमापिता परः । सोऽद्य पुष्पयतीत्यभ्या व्यपेयन्मम दर्शनम् ॥ ४३ ॥
 गाभूदपानमिति तनोश्च तौ मुलोपनाम् । मार मारं मानुतापो दसे निधायदेतिभिः ॥ ४४ ॥ दृष्टा न ता प्रवासाय न या साक्षासि-
 नोस्ता गुरुजनान्निहे ॥ ४५ ॥ वगुमिश्रोऽयदत्तिक न सा तेऽभूषयनाऽतिथिः । परः ग्राहाऽभगरिकन्तु
 गा मन्त्रेति नृदा मेऽप्येति करुणापिरा । नृदुयानेति रागय नोपण्टेऽतिशय्यति ॥ ४६ ॥ यत् कुद्धाराधिता पूर्वोपगता च वियो-
 मिनी । मरेदुपरात्री च ग्री सां रागमालमा ॥ ४७ ॥ तदा तदङ्गलारण्यं मारं मारं मन्ने मय । मारिविकारं न त्यक्तुं शक्तं
 किं रदु कल्पने ॥ ४८ ॥ गात्रेऽनृष्टमं भग्न वगुमिश्रोऽयदत्तमणे । अम्याया मम्यतेनारं नन्दयन्तीमिश्रनये ॥ ४९ ॥ त्वयि सम्पूर्णं
 द्यने च तुनमय एगन्ने । परः प्रादेति नृदाष्टन्यद्वयं मम्यते पुनः ॥ ५० ॥ ग्रम्यानमद्गोऽश्वेमायेति वाक्यं दूयने मनः । मोहति-

कोक्तं ग्राहान्यस्तदुक्ते प्रत्ययोऽस्तु कः ॥ ५३ ॥ कृत्तिकाद्य विशाखाद्य भरण्यद्येति ते जनम् । वञ्चयन्ति ऋजुं चिचोत्साहो ग्राह्यः प्रया-
णके ॥ ५४ ॥ युक्तमेतदिति श्रोत्रेण समुद्रेण परोऽवदत् । हतोऽम्बरमणिः पश्य प्रतीच्या पश्यतामपि ॥ ५५ ॥ तरुष्वारोहतामेते
कलापास्ते कलापिनाम् । सारयन्ति त्रियाकेशकलापं कुसुमाश्रितम् ॥ ५६ ॥ जातस्तमोभरः कान्तावाष्पजैः किल कज्जलैः । रोदिती-
वाब्जिनी भृङ्गारवै रविवियोगतः ॥ ५७ ॥

अथ रात्र्युचितं वेपं कृत्वा स सुहृदान्वितः । समुद्रः प्रस्थितः ग्राह मित्रं त्वमसि वित्तमः ॥ ५८ ॥ नैवान्धतमसा मार्गो ज्ञायते तत्पुरो
भव । यामिनी याति न स्यातुं क्षमस्तद्विरहासहः ॥ ५९ ॥ कर्कशोऽप्यस्म्यहं दुःखी सा मृदुर्भाविनी कथम् । तत्त्वरख ! परः ग्राह
को लाभस्त्वरणे मम ॥ ६० ॥ तत्रोत्तीर्णास्ति ते स्थाली परमानेन पूरिता । परः ग्राहास्म्यहं दुःखी त्वं मर्मकुरूपे पुनः ॥ ६१ ॥
तत्सत्यं स्याद्वाणो यस्य भवेत्तस्यैव वेदना । शून्यां प्रेक्ष्य परः ग्राह सखे गृहमदस्तव ॥ ६२ ॥ सित्वाऽऽह नेदमद्यैवं निर्गतो न गृहं
निजम् । ध्वान्ते विप्रः परः ग्राह हसित्वा कुशलो भवान् ॥ ६३ ॥ मित्र खगृहमेवेदं राज्यसौख्यादनाद्युतम् । वसुमित्रस्ततः ग्राह स एव
प्रकटो निधिः ॥ ६४ ॥ मधुनिर्मथिकं चैतत्ततः प्रविश वेगतः । छन्नो दैववशात् स्वस्य गृहेष्यप्रतीयसे ॥ ६५ ॥ प्रविष्टौ द्वावपि ग्राह
वसुमित्र सखे ! पुरः । सुप्तोऽस्ति द्वारशालायां दासेरः शूरनामतः ॥ ६६ ॥ यद्येष प्रविशन्तौ नौ ज्ञास्यत्याख्यास्यते ततः । गत्वा
तातस्य मत्वा स त्वयि कोपं विधास्यति ॥ ६७ ॥ समुद्रदत्तः प्रोवाच साशङ्कः सत्रपश्च तम् । मौनं कृत्वा विश ग्राह परस्तू प्रविशा-
ग्रतः ॥ ६८ ॥ समुद्रदत्तः प्रच्छन्नः प्रविष्टो हस्तसंज्ञया । मित्रमाह्वास्त साशङ्कस्तस्योपरि पपात सः ॥ ६९ ॥ निद्राशुद्रितने-
त्रोऽथोत्थाय दासो जगाद कः । प्रविशत्येष गेहे नधौरगत्या शनैः शनैः ॥ ७० ॥ समुद्रः ग्राह मित्र ! त्वं दासेरमनुकूल्य । अन्यथा

एतन्नेज्जेन भविष्यति विगोपकः ॥ ७१ ॥ वसुमित्रोऽयददास ! किं न तिष्ठसि मानमाह ! न ग्राह त्वं विशस्य वसुमित्र ! कथं
 निशि ॥ ७२ ॥ बुद्धान्ते मंचरस्योतुमीतोऽप्यथ इवोन्दुरः । वसुमित्रोऽयददास ! किं न मानेन तिष्ठसि ॥ ७३ ॥ अमालकलहं
 व्यापन् ममृद्रः ग्राह गृह रे ! । अहमसि ममापातो दासेरत्नं ततोऽयदत् ॥ ७४ ॥ गत्वाऽऽख्यास्यामि तातस्य वसुमित्रो ततोऽयदत् ।
 किंचिरप्यस लज्जायां ममृद्रत्नं ततोऽयदत् ॥ ७५ ॥ गृह ! कार्यादुपेतोऽसि त्वया कस्यापि नो पुरः । तद्वाच्यं शपथो मेऽत्र लज्जाया
 याऽऽशुलीयस्व ॥ ७६ ॥ गृहाणेदमिति प्रोच्य करे तस्य तदार्पयन् । इष्टविचोऽय दासेरो दध्यो लेभेऽशुलीयकम् ॥ ७७ ॥ परं साग-
 रदमेनाऽप्रावोऽहं यत् त्वया प्रगे । लेख्यमादाय गन्तव्यमवश्यं मयुरापुरि ॥ ७८ ॥ मित्रस्य सार्धग्राहस्य रत्नेनस्य संनिधौ । समर्प्य
 यदिदं कोन्नाप्यद्यत्ने प्रज्जाम्यहम् ॥ ७९ ॥ प्यात्वेति नत्वा सार्धेयगुतं दासीयुतोऽयदत् । प्रविशस्व गृहेऽशङ्कं वक्ष्ये कस्याऽपि नाग्रतः
 ॥ ८० ॥ एतच्छ्रिमतेषोऽथ वसुमित्रोऽप्यतोऽचलन् । नन्दयन्त्यायतुःशालं दर्शयित्वा तदग्रतः ॥ ८१ ॥ परः क्व चलिषोऽस्मीति
 वं परं परः ग्राह एत्तरिष्याम्यहं ननु ॥ ८२ ॥ लीनः सदा सदाचारे त्वमसीत्यपरोऽयदत् ।
 मगादग्नाः ॥ ८३ ॥ प्रविशामन्तः ग्राह वसुमित्रोऽपुना ननु । तदनाष्टुच्छय निर्यातः कथं तामाऽऽरुपिष्यसि ॥ ८४ ॥ ममृद्रः ग्राह
 तो मित्रात्यन्तमनुभूरादिताम् । तं प्रसीद प्रसीदति वक्ष्याम्यासिष्यनां प्रियाम् ॥ ८५ ॥ ममृद्रः ग्राह
 इत्य नन्दयन्ती माऽतिगाय देवगतो दिनम् । निशि दध्यो कथं नाथ ! वृत्तिस्तर भविष्यति ॥ ८७ ॥ वनानि पश्यतो मीमान्यथवा

निष्ठुरः प्रियः । यन्मां ग्राह पुराङ्गस्थां नाडहं त्वद्विरहं सहे ॥ ८८ ॥ त्वां विना कुरुते नैव पृष्टपथ्यपि मे धृतिः । अधुना गच्छताब्धो
 तु गिराप्याश्वासिता न हि ॥ ८९ ॥ पुरुषो निष्ठुरः प्रायः प्राणांस्त्वद्विरहे त्वहम् । धर्तुं नास्मि क्षमा देहं हित्वा स्यां निर्वृता ततः
 ॥ ९० ॥ दुःखं त्वदोऽनपत्यत्वे परलोको न सुन्दरः । यद्वा कृत्रिमपुत्रो मेऽशोको दाता जलाञ्जलिम् ॥ ९१ ॥ तदद्य तं विवाहाङ्गं
 विहास्यामि निजानहन् । श्रुतं चेति मया नारी मण्डिता या मृता भवेत् ॥ ९२ ॥ सर्वाङ्गसुन्दरा सा स्यात्परलोके ततः स्वकम् ।
 मण्डयिष्याम्यादरेण ध्यात्विति ग्राह हंसिकाम् ॥ ९३ ॥ सुतस्याऽशोकदत्तस्य कार्यं वीवाहमङ्गलम् । तद्भवोपवने योग्यैर्भूषणैस्तं विभूषय
 ॥ ९४ ॥ सोचे स्वामिनि ! कः पुत्रोऽशोकदत्तोऽथ साऽवदत् । कृत्रिमस्तुकं हलेऽशोकः प्रियङ्गुलतया सह ॥ ९५ ॥ विवाहोऽद्याऽदत्तनाम्नो
 विवाहस्तु न युज्यते । तत्पित्रारख्यैकदेशेनाशोकदत्तं वदामि तम् ॥ ९६ ॥ सा स्वामिनीत्यमेतेनोत्कण्ठां प्रियवियोगजाम् । अतिवाहय-
 सीत्युक्तागाद्वास्थश्च सुहृत्प्रियः ॥ ९७ ॥ नन्दयन्ती तदोवाच चेटीं सागारिकाभिधाम् । बहलेन हले ! यावकेन रञ्जय मे क्रमौ ॥ ९८ ॥
 कर्णं दत्त्वा सुहृत्प्राह किञ्चिन्मित्राऽत्र मञ्ज्यते । समुद्रदत्तः प्रोवाच श्रूयतेऽत्र स्थितैस्ततः ॥ ९९ ॥ चेद्यूचे कर्कशोऽयं ते पादयोग्यो न
 यावकः । नन्दयन्त्याह कठिनोऽप्यस्तु वेगो विधीयताम् ॥ १०० ॥ सुहृत्प्राह पदालक्तकश्चैव श्रूयते सखे ! । समुद्रः प्राह यद्रागः
 किमस्याः प्रोपिते मयि ॥ १०१ ॥ सुहृत्प्राह प्रवासाद्यदिने युक्तं हि मङ्गलम् । नन्दयन्ती ततः प्राह मुक्तास्त्रजमुपानय ॥ १०२ ॥
 तातेन हरियेणेन सेनान्या ग्रहितास्ति या । तस्यां शिरसि वद्धायां प्राह सारसिका मुदा ॥ १०३ ॥ धम्मिह्ले ससुमे मुक्तापट्टिकातीव
 शोभते । समुद्रः प्राह धम्मिह्लवन्धनं न हि सुन्दरम् ॥ १०४ ॥ परा प्राह हले शुभ्रकुण्डले मे समानय । सोचे स्वामिनि यामिन्यां

शोभते शुभ्रभूषणम् ॥ १०५ ॥ समुद्रः ग्राह मित्रेण वेणोऽभिसरणोचितः । वसुभिर्गोऽवदत्कार्गमस्या भाति गृहे सखे ॥ १०६ ॥
 आचारो भूषणं श्रेयः प्रगतमप्रपमे दिने । समुद्रः ग्राहेदमपि घटतेऽथावदत्प्रियः ॥ १०७ ॥ हले ! पयोधरे रागं तथा कृत्वाऽऽह चेष्टिका ।
 शोभतेऽत्रा जर्गा चेटी स्वामिन्येव प्रियोचितः ॥ १०८ ॥ प्रियः ग्राह वदन्तीति प्रसादस्योचिताऽसकौ । नन्दयन्त्याह पर्याप्तं सम्प्रति
 प्रियवार्तया ॥ १०९ ॥ चेष्ट्युचे स्वामिनि ! कथं प्रियवार्त्ता निषेवसि । समुद्रो न्यगदन्मित्र पृथमिष्टं ममाऽज्या ॥ ११० ॥ नन्दयन्ती
 जर्गा सम्प्रत्येतया चिन्तयाप्यलम् । समुद्रो ग्राहमप्यस्याः प्रणयः प्रतियोपिकः ॥ १११ ॥ वसुभिर्गोऽवदनापृच्छयतां त्वं हि निर्गतः ।
 समुद्रः ग्राह न चिरादिदं व्यक्ती भविष्यति ॥ ११२ ॥

प्रिया ग्राह हले ! हंसी किमद्यापि चिरायते । दृष्यौ समुद्रः क स्थाने चेष्टिका प्रदितानया ॥ ११३ ॥ अथैत्य हंसी नत्वाह
 स्वामिन्युपरतेजगमय् । परा ग्राह हले ! द्रष्टोऽशोरुदनस्तस्या न वा ॥ ११४ ॥ साह यौनलवण्यरम्यो दृष्टः स ते प्रियः । भूषितश्च
 प्रिया ग्राह सानन्दं तन्मनो मम ॥ ११५ ॥ विषण्णोऽय प्रियः ग्राह पुल्लान्तररागिणि । पापसौ मूढ एवाहं तवस्यामनुरागमान् ॥ ११६ ॥
 मलयोद्रिजगदीयं वेष्टिता हुष्टमोगिना । वापी स्वच्छञ्जला चेपं महामकरदुस्तरा ॥ ११७ ॥ किं बन्धस्यधुना मित्र ! ॥ ग्राहाहं स्वयं
 श्रे । जाने यदि मवेच्छिद्र तद्विशमि रमातलम् ॥ ११८ ॥ समुद्रः ग्राह बहस्ति श्रोतव्यं वेत्ति कः पुनः । अशोकदत्तः स ग्राह
 बणिस्तुदयामिषा शसौ ॥ ११९ ॥ पर कोऽप्यघयो लोकदयविद्विष्टचेष्टितः । चेष्ट्युचेऽशोकदत्तस्य नाम्नासि स्थिरलोचना ॥ १२० ॥
 स्वामिनि त्वं तदारयाहि प्रियः कल्लेऽनयोर्द्वयोः । प्रियः ग्राह सखे ! पापकथा प्रावर्तेताऽज्योः ॥ १२१ ॥ प्रिया ग्राह हले ! खेदो
 योऽभूत्प्राणप्रिये मम । सोऽशोरुदचे सङ्क्रान्त्येष्ट्युचे कारणात्कुतः ॥ १२२ ॥ यदेतेनोपचर्योर्ह चिरकालं प्रियेण तु । एतावानेव सङ्गो

मे निश्चयाऽथ प्रियोऽवदत् ॥ १२३ ॥ श्रुतं सखे श्रुतियुगे तप्तस्वचीसमं वचः । इयं हताशा हस्तान्मे परहस्तं क्षणाद्रता ॥ १२४ ॥
 खैरिण्याः सङ्गतोऽगुण्या दूषितं खं निहन्मि तत् । वसुमित्र ! विशुद्ध्यापि चन्द्रहासमुपानय ॥ १२५ ॥ सुहृदाह कुमार्यायाः कुं-
 नात्मा विनाश्यते । परः ग्राह वने यामित हि काषाय्यवस्त्रभृत् ॥ १२६ ॥ वसुमित्रोऽवदन्मित्र ! नमा सन्तप मुधा बहु । पापस्याऽशोक-
 दत्तस्याऽसिना च्छेत्स्यामि यच्छिरः ॥ १२७ ॥ परः ग्राह खहस्तेन च्छित्त्वा यातास्म्यहं वनम् । निम्नगानां न नामापि यत्र स्त्रीणां
 निशम्यते ॥ १२८ ॥ यात्रला नयनैः सार्धं कठिनाश्च समं कुचैः । मलिनाः कुन्तलैश्चेमास्तास्त्याज्याः सर्वथा स्त्रियः ॥ १२९ ॥
 वसुमित्रोऽवदच्चेत् तस्य छेत्स्यसि कन्धराम् । स्फोटयिष्याम्यहं दास्या लकुटेन ततः शिरः ॥ १३० ॥ परः ग्राह प्रतीक्षस्याऽद्यापि
 श्रव्यं यतो बहु । प्रिया ग्रीचे हलेऽस्म्युक्ता दर्शयोपवनाऽयनम् ॥ १३१ ॥ समुद्रदत्तः ग्रीवाच्च त्वरते यत्स्वपांशुला । परः
 ग्राहात्मनाशाय त्वरतेऽथ प्रिया मुदा ॥ १३२ ॥

नन्दयन्त्यथ निर्याता हंसिकादशिताऽध्वना । परात्रापि तयोः पृष्टे हंस्यथ स्वामिनीं जगौ ॥ १३३ ॥ मञ्जीरे त्वं विवेह्युद्धं यथा-
 नादो न जायते । स सज्जगादास्या दास्याः पश्य विनयकौशलम् ॥ १३४ ॥ समुद्रः ग्राह शीर्षेऽस्याः पातयिष्यामि कौशलम् । चेदी जगा-
 दोपवनमिदं स्वामिनि ! विश्यताम् ॥ १३५ ॥ सुहृत्प्राह त्वया वाढं धार्योऽसिरिह सङ्कटे । समुद्रः ग्राह मा भैषीः सावधानोऽस्म्यहं
 सखे ! ॥ १३६ ॥ परा ग्राह हलेऽशोकदत्तं दर्शय वेगतः । यथा सर्वेऽपि सफलीभवेयुर्मे मनोरथाः ॥ १३७ ॥ समुद्रः ग्राह
 तीव्रास्याः कामाकाङ्क्षा परोऽवदत् । स्वामिन् ! स्वस्य विनाशेऽस्यास्तुच्छाया वाञ्छितं हृदः ॥ १३८ ॥ अस्तु स्थित्वा तमालस्य तले
 स तु विलोक्यते । दुष्टः पुमान् परः ग्राह हीनास्यो न विलोक्यते ॥ १३९ ॥ चेदी ग्राहाशोकदत्तस्तवायं कृत्रिमः सुतः । परा ग्राह

हले ! पुत्रोऽग्नौऽदत्तोऽग्निश्रोमणे ॥ १४० ॥ विगाहस्तथे प्रियद्वलतया सह । प्रिय प्रादाऽन्यथा घ्यातमिदं मञ्जातमन्यथा ॥ १४१ ॥
यतोऽग्नौऽकः स पचायं योऽनया लालितोऽभ्युभिः । विगाहं दृश्येतस्मा रतिमत्येत्यमो ततः ॥ १४२ ॥ कुबिकल्पद्रागानाम्या
दृषिताऽग्नी मरामती । अशुकं पश्य कौसुम्यं लभ्यमानमग्नौऽरुगम् ॥ १४३ ॥ माला विलेपनं चापि तद्यदस्मद्विकल्पितम् ।
देवतायामेव तस्मा दोषमद्वीतिनं कृतम् ॥ १४४ ॥ प्रायश्चित्तोचितं तेनात्मानं मन्यायेदं अहो । पराऽग्नौकं प्रियद्वु च पक्त्वा
पुनरुममानया ॥ १४५ ॥

ऊर्ये च पुत्र ! चक्रे ते प्रियद्वलतया सह । विगाहस्तथे प्रियाऽहं यथा त्यक्ताऽपमानिता ॥ १४६ ॥ तथा त्वमपि मा त्याक्षीर्मानमस्याः
प्रियद्वुगम् । ममद्रः प्राह युक्तोऽप्यमुपात्मोऽन्यथा ददे ॥ १४७ ॥ ततो दद्यानुवापेन त्वयमानोऽथ मानतः । समुद्रदचस्तन्मत्वा
युषाश्विक्त इरामरद् ॥ १४८ ॥ सुहृद्ग्राहोपगन्तुं ते साम्प्रतं देव ! माग्यतम् । परः प्राह प्रियापाशे सुखं तिष्ठति हंसिका ॥ १४९ ॥
यदि वातस्य माग्यति ततः स्यान्नैव सुन्दरम् । ततमं चिन्तयोषायं येन मा दूरतो भवेत् ॥ १५० ॥ स प्राहाहं यजिषाथो वेष्टु-
षायं तु न प्रमो ! । परः प्राह परीक्षां सुञ्चोषायं विचिन्तय ॥ १५१ ॥ म्यामिन्याह रहः पुत्रस्नाहं कौतुकसंहतिम् । करिव्ये
तद्वत्त्वं द्रागहमेत्यामि पृष्ठतः ॥ १५२ ॥ मा गता सामरः प्राह कल्पगङ्गीसमानया । प्रियया पूरिताया मे वसुमित्रस्तोऽ-
वदन् ॥ १५३ ॥ अग्नौपगम्यने प्राह परः कौतुकसंहतिः । दम्यतेऽन्य । व्यतिरेव गन्दयन्ती ततोऽनदन् ॥ १५४ ॥ दीनरत्न ! मया
तामद्विवाहो चिदितमन्व । रत्नपत्रा च मतं देहमिदं दास्यामि दुर्मेगम् ॥ १५५ ॥ तत्तया तात ! वर्णायुलपछवर्मेम । ददतां

त्वीदृशं वाच्यं यन्मातुरुपतिष्ठति ॥ १५६ ॥ अन्यच्च जनकः स्वस्य प्रवासादागतोऽकूपः । वाच्यो ममाऽम्बया प्रापि मृत्युस्तत्र वियो-
 गतः ॥ १५७ ॥ समुद्रः ग्राह पश्यास्याः सतीत्वमनुरागिताम् । नन्दयन्त्याह कतरे तरौ वधामि पाशकम् ॥ १५८ ॥ आम्रः पूतो
 हि दौर्भाग्यवपुषा कश्मलोऽभवत् । पाशं वधामि तत्कार्णिकारे प्रियमनःखरे ॥ १५९ ॥ दध्यौ समुद्रः प्रियया कठिनोऽहमुदी-
 रितः । नन्दयन्ती पुनः कण्ठे लतापाशकमार्षयत् ॥ १६० ॥ वसुभिन्नोऽवदन्नारीरत्नमेतद्विनश्यति । परः ग्राह ततः पाशं गत्वा
 छिन्धिहि वेगतः ॥ १६१ ॥ रयात् शुरिकया तेन छिन्ने पाशे पराऽवदत् । मरणाध्यवसायां मां कः शक्तोऽयं निषेधितुम् ॥ १६२ ॥
 स्वामिन्यहं न शक्तोऽसि भक्तोऽसि सुहृदः पुनः । तेनेत्युक्ते परा सहीर्षीक्ष्वाहास्ति प्रियोऽप्यनु ॥ १६३ ॥ समुद्रः ग्राह दयिते !
 महासति ससाहसे । त्वया किमिदमारब्धं मत्प्राणहरणक्षमम् ॥ १६४ ॥ शीलोऽनर्घ्यस्त्वया स्वात्मा सत्येऽनर्घ्यतरः कृतः । प्रिये !
 प्रसीदेदानीं मे भव देहस्य रक्षिका ॥ १६५ ॥ न यथा मान्मथा वाणा बाधन्ते हृदयं मम । उत्क्षेप्याश्लिष्यदथ साऽवोचन्नाथ !
 विमुञ्च माम् ॥ १६६ ॥ तवाप्रियेण सङ्गेनानेन यन्न प्रयोजनम् । मुञ्च मानिनि ! मानं त्वमित्यस्याः सोऽपतत्पदोः ॥ १६७ ॥
 सहर्षहीरथो नाथं स्वमुत्थापयति स सा । सुहृत्प्राह निशाल्पा तत्काप्यश्मनि निविश्यताम् ॥ १६८ ॥ समुद्रः ग्राह सुमुखि !
 सुहृदो वचनं श्रुतम् । सित्वा ग्राह प्रिया मित्रवचोऽवश्यं विधीयते ॥ १६९ ॥ शिलातले स्फाटिके तौ निविष्टौ मित्रदर्शिते । समुद्रः
 ग्राहं दयिते ! स्वोक्तं स्मरति ते वचः ॥ १७० ॥ आर्यपुत्रेण सार्धं यदेतावानेव सङ्गमः । तथाऽथ समुदाऽपृच्छय जानात्येव कदा
 प्रिय ! ॥ १७१ ॥ स ग्राह दयितेऽशोकदत्तसङ्क्रान्तचिन्तया । सा दध्यौ सर्वमप्यार्यपुत्रेणाकर्णितं वचः ॥ १७२ ॥ ध्यात्वेत्याह
 तदा नाथ ! यन्मया विरहाशयात् । विलोममनुलोमं वा प्रोक्तं तत्क्षम्यतां मम ॥ १७३ ॥ उत्त्वेति प्रणतानन्दादुत्थाप्यालिङ्गि-

तामुना । प्रोक्ता गाढं समालिङ्ग्य हृदा पीनपर्योषरां ॥ १७४ ॥ वियोगाद्विर्यया याति श्रमं ग्राह सुहृत्तदा । निष्पन्नशालिवहः
 नवशीर्षां युवां मिथः ॥ १७५ ॥ पदघाटीं विना मन्तुं न किञ्चिदपरं फलम् । मद्रापाद्यै न मे युक्तमिति कृत्रिमक्रुध्ययौ ॥ १७६ ॥
 परः ग्राहाऽस्तु वर्षणां द्युतं ते पुनसगमः । स ग्राहेति न विसयं स्वप्निमि क्वापि सम्प्रति ॥ १७७ ॥ नन्दयन्त्यवलम्ब्यांसेऽपृच्छन्न
 कथं त्वया । निर्वाहितं दिग्दोषं स ग्राह शृणु सुन्दरि ! ॥ १७८ ॥ पश्यता चक्रयुग्मानि त्वदेकायत्तयेतता । कालोऽतिर्या
 साह पाथोधिर्नाथ ! कीदृशः ॥ १७९ ॥ स ग्राह केनयानन्विः सत्तारकनमोनिमः । मृगाङ्गयुखी ! सा ग्राह किं विष्ण्यं ? द्युतिः ।
 न्निके ॥ १८० ॥ पुनर्यस्र हर्षा मुग्धे ! तेनोक्ते ग्राह तत्प्रिया । चेत्पुनर्यसुमं नाथ ! सद्यो सद्गः पुनर्भवेत् ॥ १८१ ॥ नत्ता स
 द्योऽथ ग्राह साहसमीदृशम् । न भवि प्रोप्तिरे कार्यं नन्दयन्ती ततोऽवदत् ॥ १८२ ॥ प्राणेश ! यदनापृच्छय निरपेक्षो भ
 गवः । तन्मयेदं ध्ययसितं प्राणनाथाऽधुना पुनः ॥ १८३ ॥ दूरमाधासिता दूरं किं नमःऽकृत्यमीदृशम् । करित्वेऽहं प्रियः
 शृणामि वपुषा मम ॥ १८४ ॥ मदीयाऽऽगमनं क्वापि न प्रकाश्यं त्वया प्रिये ! । सोचे तुच्छेदसी ज्ञाताऽऽर्प्यपुत्रेण कथं त्वहम् ॥ १८५ ॥
 स ग्राह स्वहृलसानुरूपं तव वचः प्रिये ! । प्रसुप्तो बहुमित्रोऽप्यागत्थेति ग्राह दूतः ॥ १८६ ॥ यीत्वा सुधारसं त्यक्त्वा सुधी
 कथं निशा । पतत्यस्ताचले लग्नकलङ्गालिङ्गुला किल ॥ १८७ ॥ सविषादः समुद्रोऽथ ग्राह प्राणप्रियेऽधुना । गमने समयोऽस्माकं ।
 ग्राहाऽऽर्प्यपुत्र ! तत् ॥ १८८ ॥ त्वया सहाऽहमेष्णामि स ग्राह विष्णोऽम्बुधिः । नन्दयन्त्याह किं नाथ ! त्वदीयविरहादपि ॥ १८९ ॥
 स ग्राह जलधौ ग्राहादिकं बहु मयं क्रमम् । तत्सन्तमवलम्ब्य त्वमिहैवात्येक्षनेहसम् ॥ १९० ॥ संस्याप्येत्यं प्रियतमां पश्यन् वलि
 धरम् । जगात्समुद्रयात्रायां समुद्रः सुहृदा सह ॥ १९१ ॥ यान्तं सापि प्रियं वीर्य्य क्षणं रणरणात्निवता । निजमेव चतुःशाल-

गमन्निमृत्कमम् ॥ १९२ ॥ प्रातः सागरदत्तोऽथ कुलदेव्यर्चनाकृते । गतो ददर्श सङ्क्रान्ताङ्गरागं तच्छिलातले ॥ १९३ ॥ मृद-
 न्मालाकुलं त्यक्ताम्बूलं परितस्ततः । नन्दयन्त्यां सशङ्कोऽयं धनवत्याः समाख्यत ॥ १९४ ॥ आदिशच्च त्वया सायमेतद्दासीं
 विनिर्गमः । आगन्तुको मम स्त्रोऽपि त्रातव्यो यत्नतः प्रिये ! ॥ १९५ ॥ बद्धा द्वारेषु तालानि स्थातव्यं चाऽग्रमत्तया । देवीपूजादिकं
 कार्यं गत्वा तूपवने स्वयं ॥ १९६ ॥ यदि दास्यसि दासीनामादेशमिह तन्महान् । अनर्थसार्थः सार्थेपी नन्दयन्त्या भविष्यति
 ॥ १९७ ॥ सार्थेशादेशमखिलं विदधे धनवत्यथ । मासि तृतीये गर्भोऽगान्नन्दयन्त्याः प्रकाश्यताम् ॥ १९८ ॥ सार्थेशस्य गृहि-
 ण्याथ सार्थेशस्य निवेदिते । स प्राहैतद्विनयशङ्काञ्च स्फुटतां गता ॥ १९९ ॥ एवं सति मया किं तु विधेयं पापयाऽनया । कल-
 ङ्कितं हहा वंशयामलं स्फटिकामलम् ॥ २०० ॥ धिक् स्त्रीजनं न यो वश्यो रूपेण विभवेन वा । न गुणैर्नापि च प्रेम्णा बहु-
 मानेन वा भवेत् ॥ २०१ ॥ जीवितं जन्म वासाकमपि हन्त कलङ्कितम् । दर्शनीयं सुखं सौवमध्वेऽसाध्वयुना कथम् ॥ २०२ ॥
 ध्यात्वैति सुचिरं बालमित्रं निष्करुणाभिधम् । आकार्यं तत्पुस्तस्यास्तत्स्वरूपं निवेद्य च ॥ २०३ ॥ उवाच तद्वधूमेनां कुलद्वय-
 कलङ्कदाम् । प्रहितासि कुलगृहं गुरुभ्यामिति दम्भतः ॥ २०४ ॥ योजयित्वा जवनार्थं रथमारोप्य तां द्रुतम् । परित्यज्य वने शून्ये
 समेहि वचसा मम ॥ २०५ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) तस्या अग्रे भणिष्यामः कुपतिः कुपितोऽस्ति नः । प्रतिपद्य तमीयामे पश्चिमे प्रचचाल
 सः ॥ २०६ ॥ रथस्यास्य च तस्याथ रविरूर्ध्वकरोऽभवत् । पूत्कर्तुमिव नो युक्तं नो युक्तमिति संज्ञया ॥ २०७ ॥ अथ तस्या सुखं स्मेरं वीक्ष्य
 दध्यौ स चेतसि । सार्थेशेनाहमादिष्टः कर्मणि श्वपचोचिते ॥ २०८ ॥ किं करोमि मया बोध्यमानोऽपि न स बुद्धवान् । जनापवादभूपाल
 भीत्याऽऽदिष्टोऽस्मि तत्क्षणम् ॥ २०९ ॥ मया च ग्रासलुब्धेन शुनेवाचमतं न तत् । सो तु नापद्रतिर्दिने तृतीयेऽरण्यमासदत् ॥ २१० ॥

दृष्यो वीं समेतोऽग्निं स्वाभ्यासां किं करोमि ततु । इदं लोभद्वयद्विष्टं करिष्यामि न दारणम् ॥ २११ ॥ किं च मे साम्प्रतं मृत्यु-
 समये ममुपस्थिते । मृतुं न दग्निर्मुक्तं युज्यते मर्तुमीदृशम् ॥ २१२ ॥ तदेतदीयतातस्य सार्धेऽशः काशियासिनः । विमुच्येनां गृह-
 ॥ २१४ ॥ तात ! राजदुलेऽस्माकं सर्वस्वहरणं कुतः । मं प्राह मम नादिष्टं सार्धेऽग्नेनेति किञ्चन ॥ २१५ ॥ हुतो ह्यानिदुलेऽहं च
 प्रदिता निष्परिच्छदा । स प्रोवाचा विनीतत्वात्प्रदितास्यऽपरिच्छदा ॥ २१६ ॥ सा दर्च्या को मयाऽरुयेयिनयोथ च गर्मतः ।
 मन्यते मां गुरुजनोऽतर्ती तत्कथयामि किम् ॥ २१७ ॥ उपयनव्यतिकरं पुत्रस्याय त्रपाशम् । उपधाश्रयिष्यसात्र कथनेऽप्रत्ययोऽ-
 पि न ॥ २१८ ॥ गर्भं पालति प्रियसंरागमनं पालयाम्यहम् । स एवायात एतेषां विधाता प्रत्ययं स्वयम् ॥ २१९ ॥ ध्यात्येतद्गु-
 ष्याप्रमिहादिशापदापदम् ॥ २२० ॥ अवाज्यं सिंहमायान्तं वीक्ष्य दृष्ट्वावर्यं मम । इहापि फलितं रक्ष्या कथं त्वेषा तपस्विनी ॥ २२१ ॥
 नन्दयन्त्यहं दसात् ! सिंहतो रथ रथ माम् । उत्पन्नेन रथो नि-ये रथैरथ हरेर्मयात् ॥ २२२ ॥ स्थण्डिलेऽथ विपर्यस्ते रथे वीं पतिवो
 वृत्रि । मृच्छिता नन्दयन्ती च व्यलापीदपरः पुनः ॥ २२४ ॥ हा ! कष्टं रमणीयं विनष्टं देव ! किं त्वया । पूर्वं नाहं हठः शुद्धिः
 कथं मम भविष्यति ॥ २२५ ॥ मन्ना रथस्य पूरेषा वधूरेषा त्वयेतना । सिंहः समेति पापोऽहं किं करोमीहं सङ्कटम् ॥ २२६ ॥
 नाम्नापि प्रियया वाऽपि सत्यो निष्वरुणोऽस्म्यहम् । ईदृशोऽपि यदादेशः स्वामिनोऽङ्गीकृतो मया ॥ २२७ ॥ ॥ प्राह मृगराज ! रथ
 मयं मां रथं सालिगाम् । युत्वेति चरितः मिहो बालाग्नीहोत्रमावतः ॥ २२८ ॥ दृष्यो निष्वरुणध्विन्नं चक्रे नोपद्रव हरिः ।

यद्वाहमुज्झितपापो हरिणा हरिणा यथा ॥ २२९ ॥ किं करोम्यधुना हन्मि स्वमेतां जीवयामि वा । इति चिन्तातुरेऽस्मिन् सा स्वयं
 जज्ञे सचेतना ॥ २३० ॥ ऊचे च तात ! यातः क स सिंहो मुदितोऽथ सः । जीवितेयमिति ध्यात्वाऽकथयत्सिंहसंकथाम् ॥ २३१ ॥
 निर्भयाऽथाऽचदत्तात ! पुरतः किं न गम्यते । स ग्राह वत्से ! भग्नका रथधुः किं न पश्यसि ॥ २३२ ॥ तयोचे तां किं कार्यमधुना स
 जगावथ । दैवस्य शोचनं वत्से ! यन्न केनापि लङ्घ्यते ॥ २३३ ॥ सोचे तात ! कुरुपायमिह सिंहागमः पुनः । स ग्राह त्वं प्रतीक्षस्व
 ग्रामादक्षं यथाऽऽनये ॥ २३४ ॥ सा वभायेऽटवी भीमा तद्विभेम्यहमेकका । स ग्राह भव धीरा त्वमहमागत एव यत् ॥ २३५ ॥
 स्तोत्रं गत्वा स दध्यौ हा कष्टमेपा तपश्चिनी । सगर्भका विमुक्ता चेच्छून्यारण्ये विनश्यते ॥ २३६ ॥ ततो मे स्थानकं नैव
 नरकेऽपि भविष्यति । तत्पटान्तरितः श्रेष्ठे मां विना किं करोत्यसौ ॥ २३७ ॥

साऽथ व्यलापीत् हा तात ! किं त्वया निर्जने वने । त्यक्त्वाऽहं शरणं कस्य प्रयास्याम्यधुना वद ॥ २३८ ॥ हा तदोपवने नाय !
 हसितं क्रीडितं च यत् । तदनाख्यानतोऽलीकाऽसतीत्वं गुरु हृद्यभूत् ॥ २३९ ॥ दुःखं ममतद्यद्गर्भो मम मृत्यौ विपत्स्यते । निज-
 कानहमुज्झामि प्राणांस्तृणवदन्यथा ॥ २४० ॥ गुरुभिस्त्याजिताऽरण्ये छन्नना पितृसन्धनः । अहो गुरुणां व्यामोहो विपर्ययोऽप्ये-
 शूकता ॥ २४१ ॥ गुरुणां नाथवा दोषः कार्येवाऽत्रापराध्यति । अहो विषयवैरस्यामिहापि फलितं मम ॥ २४२ ॥ श्लाघ्यास्त एव
 ये नैव दूषिता विषयैरिमैः । सुपक्वकासवन्मूले सरसैर्विरसैः पुरः ॥ २४३ ॥ सर्वसाधारणात् मृत्योर्न विभेमि त्वहं पुनः । समुज्ज्वले
 निजकुले जाताऽलीककलङ्कृतः ॥ २४४ ॥ प्राणेश ! हृदयस्योऽपि किं न त्राणं तनोपि मे । न युक्तं विपमावस्थापतितः स्व उपे-
 क्ष्यते ॥ २४५ ॥ दूरेत्वन्व्यो नराश्चित्ते मया नाधारि नार्यपि । सुभगेन त्वया तस्याः सज्जो मास्त्विति बुद्धितः ॥ २४६ ॥ भवताऽ-

दध्यां ने गमेतोऽस्मि स्याम्यात्रां कि करोमि तत । इदं लोकायट्टिष्टं करिष्यामि न दारुणम् ॥ २११ ॥ किं च मे साम्प्रतं मृत्यु-
 गमये ममृष्यन्ते । मृतुं न दृगेतेमूलं युज्यते कर्तुमीच्छाम् ॥ २१२ ॥ तदेतदीयतातस्य मार्येद्यः काश्रिवासिनः । विमुच्येनां गृहे-
 ॥ २१४ ॥ तात ! रात्ररूलेऽस्याकं मर्यमहरण द्रुतः । न ग्राह मम नादिष्ट सार्येदेनेति किञ्चन ॥ २१५ ॥ कुतो छातिशुलेऽहं च
 प्रहिता निष्परिच्छदा । न प्रोरात्ता विनीतगात्राद्विदास्यऽपरिच्छदा ॥ २१६ ॥ सा दध्यां वो मयाऽकार्ययिनयोध च गर्भतः ।
 मग्न्यते मां गुरजनोऽमती तरुधयामि किम् ॥ २१७ ॥ उपयनव्यतिकरं पुत्रस्याथ प्रपाकरम् । नपथाथ प्रियस्यात्र कथनेऽप्रत्ययोऽ-
 पि न ॥ २१८ ॥ गर्भं पाति प्रियसंरागमनं पालयाम्यहम् । त एवायात एतेषां विधाया प्रत्ययं स्वयम् ॥ २१९ ॥ ध्यात्यैरपु-
 नन्दयगत्त्वदच्चात ! सिंहो रथ माम् । उत्पथेन रथो निगये रथैरथ हरेर्मयात् ॥ २२३ ॥ स्थपुटेऽथ विपर्येले रथे ती पतिवो
 रुधे । मूर्च्छिता नन्दयन्ती च व्यलार्पीदपरः पुनः ॥ २२४ ॥ हा ! कष्टं रमणीरत्रं निनष्टं देव ! किं त्वया । पूर्वं नाहं हवः शुद्धिः
 कथं मम भरिष्यति ॥ २२५ ॥ मया रथस्य पूरेषा वधूरेषा त्वचेतना । सिंहः समेति पापोऽहं किं करोमीह सङ्घटम् ॥ २२६ ॥
 नास्मापि क्रियया पाऽपि तस्यो निष्कर्म्योऽस्म्यहम् । ईदृगोऽपि यदादेशः स्वाभिनोऽद्रीकृतो मया ॥ २२७ ॥ त ग्राह मृगराज ! त्वं
 मय मां रथ पालिराम् । युवेति चलितः सिंहो चालाङ्गीलप्रभावतः ॥ २२८ ॥ दध्यां निष्करुणवित्रं चक्रे नोपद्रयं हरिः ।

वृद्धोऽहं बालिका चासौ प्रक्षिप्तौ येन संकटे ॥ २६३ ॥ ग्रीचे पुनरनुचरः आर्ये ! मा भैरयं हि नः । सेनानीर्वत्सलो दीने परनारी-
 सहोदरः ॥ २६४ ॥ तन्मे कथय काऽसि त्वं केन रोदिषि हेतुना । सोचे विनयदत्तस्य सार्थेशः काशिवासिनः ॥ २६५ ॥ तनया
 तामलिप्तस्यसार्थेशस्य स्तुपापि च । नाम्ना सागरदत्तस्य तदीयस्याङ्गजस्य तु ॥ २६६ ॥ पत्नी समुद्रदत्तस्य सोऽब्धियात्रामगात्प्रियः ।
 सर्वस्वहरणं राज्ञाऽऽज्ञप्तं केनापि हेतुना ॥ २६७ ॥ ततो निष्करुणारूपेण पुंसा वृद्धेन यानगा । यान्त्येकाऽऽनेतुमारब्धा वने भीमेत्र
 चाऽऽगता ॥ २६८ ॥ यानस्य चास्य पञ्चास्यभीपरित्रस्तवाजिनः । भग्ना धूरथ स कापि मां परित्यज्य यातवान् ॥ २७९ ॥
 (पञ्चभिः कुलकम्) भ्रातस्तद्रक्ष रक्ष त्वमेकामशरणां च माम् । अवलां स्वजनत्यक्तां श्रियमाणाभिहाटवौ ॥ २७० ॥ स्वसस्तावत्
 प्रतीक्षस्य गत्वा यावदहं पुनः । आख्यामि स्वाभिनः स्वस्य स ग्रीच्येति तमागमत् ॥ २७१ ॥ आख्यच्च सर्ववृत्तान्तं स ग्रीचे काशि-
 वास्ययम् । सार्थेशो विनयदत्तः परमः स सुहृन्मम ॥ २७२ ॥ धाटिदानापरोधेन क्षिप्तोऽहं वैरकेतुना । नृपेण चारके तेन मोचितः
 स्वर्णदानतः ॥ २७३ ॥ तत्स मे परमो बन्धुस्तदा जीवितदायकः । तस्य प्रत्युपकारः स्याज्जीवितेनापि नो ततः ॥ २७४ ॥ पुत्री
 यदत्र कान्तारे तस्याप्यद्य समागता । मन्येऽलसानां मध्येन सेयं सिद्धतरङ्गिणि ॥ २७५ ॥ मेरौ कल्पतरू रोरगृहे कनकवर्षणम् ।
 तुष्टा लक्ष्मीरनाराद्धा सिद्धीमुपागता ॥ २७६ ॥ मनुष्यमात्रमप्यस्य मम गौरवभाजनम् । उच्यते किं पुनः पुत्री जीवितादपि
 वल्लभा ॥ २७७ ॥ न वेत्त्यसौ वराकी यत्तत्तस्योपरतेरभूत् । मासस्तृतीयोऽपुत्रत्वाद्धनमादायि भूभुजा ॥ २७८ ॥ तद्वत्साया मया
 सर्वं विधेयमधुनाऽधिकम् । उक्तवेत्यागत्य तामाह वत्से ! मन्मित्रपुत्र्यसि ॥ २७९ ॥ तत्त्वं स्वगृह एवागाः प्रत्यभिज्ञाय सावदत् ।
 तात ! त्वया भालमुक्तापटिका ग्रहिता मम ॥ २८० ॥

पमताया मे हृदये स्फुटिते मति । त्वं रामदुस्थितो भावी तद्रक्षेदं मम प्रिय ! ॥ २४७ ॥ विश्रम्भवचसां तेषां सरस्य ! जित-
सर ! । निर्दयानो रताना च हस्तिनानां च वादश्याम् ॥ २४८ ॥ समीपस्थोऽपि वज्रेण घटितोऽसि ध्रुवं प्रिय ! । यदेवं विलपन्त्या
॥ २५० ॥ हरा कान्त ! निष्कल्य ! देहि प्रतिवचो मम । मगरत्नो वनदेव्यो हरा रथत रथत ॥ २५१ ॥

विलप्तेति तयाओदीत्यय पशुगणोऽपि हि । अथ निष्कल्यसुचदाकर्ण्येति व्यचिन्तयत् ॥ २५२ ॥ पराका कृतपापासौ दुःखान्धो
पातिका मया । महारुलप्रपन्ना यत्र चलत्येव मीलितः ॥ २५३ ॥ मन्ये सिंहः समेतोऽपि निवृत्तोऽस्याः प्रमायतः । प्रदक्षिणात्रयं

दत्त्वा ॥ २५५ ॥ मरणा कामधुर्य मन्त्रपुण्यैर्लेनिवामन्दिरात् । निर्वासिता हरा नैनामहं त्यस्यामि सर्वथा ॥ २५६ ॥
इत्थं विचिन्तयन्मिथुनद्वयप्रमानमः । षोडश्यावगाम सेनानीः स प्रोक्त्वोऽनुचरेण च ॥ २५७ ॥ देवाऽत्र करुणः शब्दः
भूयते नैन्यपस्मृतः । आरुण्यं तस्याह पुरतिः समप्या मा द्विष्यापि च ॥ २५८ ॥ उवाचाऽनुचरः स्वामिभिर्दं विद्यायते फयम् ।

पश्यः प्राह किं मेयं न स्फुटा पदपदतिः ॥ २५९ ॥ शरीरक्षेमलत्वेन स्वस्थ कुंरीनिमः । विषमस्यसपुक्तश्च तद्दुर्घा युवतिर्धु-
षम् ॥ २६० ॥ नृपेनै नापना कापि परत्रीः प्रेक्षिता मया । तत्त्वं जानीहि वृत्तान्तं केयं कस्माच्च रोदिति ॥ २६१ ॥ स मत्वा-
योगदादे ! मा न्यागश्चादहम्पत । दृश्यो निष्करुणधोरैराव्याप्तो करोमि किम् ॥ २६२ ॥ अहो निर्देवता मार्धमेरीदृदि नृलरे ।

१ शिरंका । २. मरणा । ३. पश्यामपका ।

वृद्धोऽहं बालिका चासौ प्रक्षिप्तौ येन संकटे ॥ २६३ ॥ ग्रीचे पुनरनुचरः आर्ये ! मा भैर्यं हि नः । सेनानीर्वत्सलो दीने परनारी-
 सहोदरः ॥ २६४ ॥ तन्मे कथय काऽसि त्वं केन रोदिषि हेतुना । सोचे विनयदत्तस्य सार्थेशः काशिवासिनः ॥ २६५ ॥ तनया
 तामलिप्तस्यसार्थेशस्य स्त्रुपापि च । नाम्ना सागरदत्तस्य तदीयस्याङ्गजस्य तु ॥ २६६ ॥ पत्नी समुद्रदत्तस्य सोऽब्धियात्रामगात्प्रियः ।
 सर्वस्वहरणं राज्ञाऽऽज्ञप्तं केनापि हेतुना ॥ २६७ ॥ ततो निष्करुणाख्येन पुंसा वृद्धेन यानगा । यान्त्येकाऽनेतुमारब्धा वने भीमेन
 चाऽऽगता ॥ २६८ ॥ यानस्य चास्य पञ्चास्यभीपरित्रस्तवाजिनः । भग्ना धूरथ स क्वापि मां परित्यज्य यातवान् ॥ २७९ ॥ स्वसस्तावत्
 (पञ्चभिः कुलकम्) भ्रातस्तद्रक्ष रक्ष त्वमेकामशरणां च माम् । अवलां स्वजनत्यक्तां त्रियमाणामिहाटवौ ॥ २७० ॥ स्वसस्तावत्
 प्रतीक्षस्व गत्वा यावदहं पुनः । आख्यामि स्वामिनः स्वस्य स ग्रीच्येति तमागमत् ॥ २७१ ॥ आख्यच्च सर्ववृत्तान्तं स ग्रीचे काशि-
 वास्यम् । सार्थेशो विनयदत्तः परमः स सुहृन्मम ॥ २७२ ॥ धाटिदानापरोधेन क्षिप्तोऽहं वैरकेतुना । नृपेण चारके तेन मोचितः
 स्वर्णदानतः ॥ २७३ ॥ तत्स मे परमो बन्धुस्तदा जीवितदायकः । तस्य प्रत्युपकारः स्याज्जीवितेनापि नो ततः ॥ २७४ ॥ पुत्री
 यदत्र कान्तारे तस्याप्यद्य समागता । मन्येऽलसानां मध्येन सेयं सिद्धतरङ्गिणि ॥ २७५ ॥ मेरौ कल्पतरू रोरगृहे कनकवर्णम् ।
 तुष्टा लक्ष्मीरनाराद्धा विद्या सिद्धीमुपागता ॥ २७६ ॥ मनुष्यमात्रमप्यस्य मम गौरवभाजनम् । उच्यते किं पुनः पुत्री जीवितादपि
 वल्लभा ॥ २७७ ॥ न वेत्त्यसौ वराकी यत्तत्तस्योपरतेरभूत् । मासस्तृतीयोऽपुत्रत्वाद्धनमादायि भूभुजा ॥ २७८ ॥ तद्वत्साया मया
 सर्वं विधेयमधुनाऽधिकम् । उत्तर्वेत्यागत्य तामाह वत्से ! मन्मित्रपुत्र्यसि ॥ २७९ ॥ तत्त्वं स्वगृह एवागाः प्रत्यभिज्ञाय सावदत् ।
 तात ! त्वया भालुमुक्तापटिका ग्रहिता मम ॥ २८० ॥

अथ निष्कृत्यो दत्तयान्तो केनापि साधुना । आस्वासितोपगत्याथ स सेनान्यै नमोऽकरोत् ॥ २८१ ॥ नन्दयन्त्याः पुमानेप
 मत्तोपे च चम्पतिः । वत्स ! परिच्छदः श्रेयः क्वास्ति निःकृत्योऽयदत् ॥ २८२ ॥ नास्ति प्रोवाच सेनानीः किमेवा निष्परि
 च्छदा । प्रदिता गुरुभिः संपोऽकथयत्तस्य तन्मुद्यो ॥ २८३ ॥ सेनानीः प्राह गुरोऽसमीक्षितविधायिनः । प्रतिषच्चन्द्रलेखायाः कदा-
 चिद्वाञ्छनं भवेत् ॥ २८४ ॥ अथ ग्रहे रथे चालां सामारोप्य चम्पतिः । चचाल मञ्जुलवनसन्निवेशं निजं प्रति ॥ २८५ ॥ तदा च
 मफले वृक्षे वायसोऽरीदयाऽयदत् । सेनानीस्ते सुतो भावी वत्से ! मर्ता तदैष्यति ॥ २८६ ॥ सा बद्धा शङ्खनग्रन्थि प्राह ताताऽस्तु
 दचः । अपेक्ष्य तिलकवती स्वकान्तां सैन्यपोऽयदत् ॥ २८७ ॥ पालयतां नन्दयन्तीं सुतावलीवितव्यवत् । मनसा वचसाप्य-
 नोत्पाद्यमसुतं तस्या ॥ २८८ ॥ उक्तः परित्वनः श्रेयो योऽस्याः कोऽपि कथञ्चन । करिष्यति प्रतिकूलं निग्रहीष्यामि तं स्वयम् ॥ २८९
 कारिता दानशाला च तथिषध्यामृतैः कृते । स्वयं ध इहस्ते चिन्तां तस्याः श्रय्यासभादिषु ॥ २९० ॥ कारयत्युचितान्पस्थाः ।
 णानि नवानि च । देवतेयाराभ्येय सदा परित्वनेन सा ॥ २९१ ॥ श्रीलालकृतया रूपसम्पदा जनमानसे । चितन्यती चमत्कारं दानक-
 रयान्ति सा ॥ २९२ ॥ स्रान्ती पठिषादानां पाति गर्भं कृतादरा । विनयेनेन शर्धमाना कालं गमयते सुखम् ॥ २९३ ॥
 सागरदक्षस्य घनतत्या भ्रमं दिनाः । प्रयान्ति पुरबिरहसुपालाञ्छनदुःखिनः ॥ २९४ ॥ चित्ते च चिन्तयत्येवो नैति निष्क-
 रयम् । न नाम कोऽपि तस्यापि स्वादनयो वनान्तरा ॥ २९५ ॥ समुद्रो यत्पमुद्रस्य यात्रार्यां प्रहितो मया । एकं दुःखं नः
 एव दुरध्यातिद्वीकृतम् ॥ २९६ ॥ दहा विनयदक्षस्य सुतायेषा सुषा च नः । भूत्या कीटागकार्षीचद्रहनं स्त्रीचरित्र-

॥ २९७ ॥ इति दुःखपुस्तस्य हरिण्यभिधवेष्टिका ! नत्वोचे स्वामिन्यसाकं स्वामिन्विद्यपयत्यदः ॥ २९८ ॥ कापि
 निष्करुणस्यास्ति क्षेमवार्ता न वा प्रभो ! । स प्राह दयमानोऽसि भद्रेऽहं चिन्तयैतया ॥ २९९ ॥ स्वामिनी ! तेऽधुना क्वास्ति
 सोचे सम्पूज्य देवताम् । भोजयित्वा परिजनं प्रविवेश लतागृहम् ॥ ३०० ॥ न सुन्दरमिदं ध्यात्वा स ग्राहऽऽह्वयतामिह ।
 गत्वाऽऽहूता तथा प्राह परा किं कारणं वदः ॥ ३०१ ॥ सावदद्वेष्टि तं नैव सा दध्यौ हा खुपा कथम् । भाविन्येकाकिनी
 त्वद्वियोगे यदारब्धं मरणं मया । दैवेन विघ्नितं तन्मे सार्थेशाह्वान-
 शून्ये कान्तारे चापदाकुले ॥ ३०२ ॥ हा पुत्रि ! त्वद्वियोगे निविश्याथोचितस्थाने जगाद च ॥ ३०४ ॥ क्वापि
 तोऽधुना ॥ ३०३ ॥ चिन्तयन्तीति सार्थेशः चतुःशालं समेत्य सा । बद्धाञ्जलिं निविश्याथोचितस्थाने जगाद च ॥ ३०५ ॥ एकं वियोगः पुत्रस्य परं वध्याः कुशी-
 निष्करुणस्यास्ति क्षेमवार्ताह सागरः । न कापि दहनत्रया देहो मे दहते ततः ॥ ३०५ ॥ एकं वियोगः पुत्रस्य परं वध्याः कुशी-
 लता । अन्यनिष्करुणाशुद्धित्तन्मे जीवितसंशयः ॥ ३०६ ॥ कुतोऽहमधुनाहूता त्वेत्युक्तेऽपि मौनिनि । सार्थेशे गद्गदं प्रोचे सा
 सार्थेश ! निवेद्यताम् ॥ ३०७ ॥ स प्राह चञ्चला लक्ष्मीः कुलं वध्वा कलङ्कितम् । तदिच्छामि वने गन्तुं सोचे स्वात्तत्र किं
 सुखम् ॥ ३०८ ॥ स प्राह तत्र नैव स्यादेन स्वजनचिन्तनम् । न स्यातां हर्षशोकौ च वनवासस्ततः सुखम् ॥ ३०९ ॥ पत्नी प्रोवाच
 यद्येवं सहैष्यामि ततोऽहकम् । सार्थेशः प्राह तत्रापि कथमावां समागमः ॥ ३१० ॥ पराऽधोवदना प्राह किं सर्वा अपि तादृशः ।
 स प्राह नैवं स्युः काश्चित्पावना नाममात्रतः ॥ ३११ ॥ साऽवादीदयि ! किं सत्यं वने गूयं प्रयास्यत । स प्राह सत्यमेवोचे तथा तद-
 नुयाम्यहम् ॥ ३१२ ॥ सागरः प्राह नैवानुगन्तव्योऽहं मनागपि । पराह किमहं त्यक्ता स प्राह सुतरामिति ॥ ३१३ ॥ हा कीदृ-
 क् चक्ति सार्थेश इति सा मूर्छितापतत् । हरिण्या सादरकृतोपचाराऽभूत्सचेतना ॥ ३१४ ॥ वीक्ष्य स्वस्वामिनोरास्यं चाण्डश्यामं हरि-

ष्यप । कारिमृद्गाग्मानेतुमधोधर्मीमुपागमन् ॥ ३१५ ॥ लेगहस्तमदा श्रो डारि द्रष्टमपा पतन् । गत्याएयोने च मार्थेयः प्राह
 नीपं प्रवेद्य ॥ ३१६ ॥ मागतीयांन्दच्छर ! व्यापतं तर मोञ्जदन् । मार्थेयस्य प्रमादेन म चाज्जि कुञ्जली प्रभुः ॥ ३१७ ॥ माय
 दीपाज्जिआसोदीरुत्ता भुत्ता पताङ्गमुग्गी । अतोदीदग्दच्छो मूढे ! सोदपि वततुतः ॥ ३१८ ॥ सोचे गुर ! किमेनेन तर छातेन
 यग्रभुः । ततान्गुत्तो प्रज नं नम दण्णो वचिदागमि ॥ ३१९ ॥ कट्टिना स्वादमो वट्ठिमनपा मे विचिन्त्य मः । नत्ता तो दग्गती
 ताम्पो मग्गमाणि उपारिजन् ॥ ३२० ॥ मार्थेयः प्राह कुञ्जलं भट्टयस्स मीञ्जदन् । वट्टेग एष इत्थुत्तारुपयदन्त्यस्तराचयत् ॥ ३२१ ॥

ध्वनि धीमज्जामहिसा गुणमालिक्कमापायत् । मित्रं मागरदत्ताख्यं सार्यपाहधुरंधरम् ॥ ३२२ ॥ धीमभूयपतो रत्नसेनमार्थपतित्त्वा ।
 गयेरं गाडमालिक्कर प्रमोदयति वंजलान् ॥ ३२३ ॥ केयं च विनयदत्तगार्थपाहस्य नन्दना । नन्दयन्ती म्बजनानां नन्दयन्ती सतां
 मनः ॥ ३२४ ॥ नमः समुद्रदत्तस्तु यत्तममुद्रस्य कर्मणि । अहिलो भयता मित्र ! तन्पनो मे धिनोति न ॥ ३२५ ॥ अद्वा ममुद्र-
 दत्तेन तर प्रणमति ऋमो । इति मे ज्ञापितं तेनानन्दिनोतित्तं इदि ॥ ३२६ ॥ यतोऽहं मीममालोक्य गच्छेन्मूच्छं कदापि नः ।
 प्रनिरुत्तमपो देवं स्नेह्येयानपाग्रम् ॥ ३२७ ॥ तस्य क्वीवियोगेन दोर्मनसं दयाति वा । दृष्टिष्यां तस्यमेयासि मुञ्जोत्तमना
 इति ॥ ३२८ ॥ वापपिचेति म प्राह कट्टोरहदयोऽम्भयरम् । यदद्यापि हि जीगमि श्रोत्रेज्याराधुगोऽद्दत् ॥ ३२९ ॥ मार्थेयः
 प्राह सम्भारं विरज्ज इर दण्णमे । म प्राहान्दं मयागच्छन् प्रविशेज्जि वराणसीम् ॥ ३३० ॥ तत्र युतं मया प्राह मार्थेज्जो मौन-
 मानु । नुरः प्राह कथं म्यामिन् ! युष्माभिः ज्ञापितं युतम् ॥ ३३१ ॥ पृच्छत्ययं युजमिति मार्थेज्जो दयितो जगौ । धनरत्याह
 कपय किं नुर ! मरता युतम् ॥ ३३२ ॥ म प्राह विनयदत्तः मार्थेनायो दिनं गतः । तदप्येवमभूदित्यं वदन्ती माय मूर्च्छिता ॥ ३३३ ॥

सार्थेशः प्राह जानन्तं प्रियमेतत्परोऽवदत् । किं प्रियं स्वजनस्य स्थान्मरणं सागरोऽवदत् ॥ ३३४ ॥ स जीवति मृतोऽहं तु केन दृष्टं न च श्रुतः । कलङ्कं स्वकुले कीर्तिवपुषा तत्स जीवति ॥ ३३५ ॥ अथाह शूरः सन्तुष्टो भवद्वध्याः प्रणामतः । सार्थेशः प्राहिणोच्चूचामणिमालां वधूचिताम् ॥ ३३६ ॥ सागरः प्राह सा तेऽस्तु स प्रोचे नोचितोऽस्म्यहम् । नन्दयन्तीं विना नाऽस्या योग्या भवति नार्यपि ॥ ३३७ ॥ अन्यच्च तेन तद्योग्या प्रैपि गुण्हाम्यहं कथम् । सागरः प्राह सा नास्ति स प्राहोपरता कथम् ॥ ३३८ ॥ सार्थेशः प्राह नैव स्यात् शोच्या यदि मृता भवेत् । स प्राह वक्रोच्छापानां परमार्थं न वेदयहम् ॥ ३३९ ॥

अथ सार्थेशनिर्देशात् हरिणी शूरकर्णयोः । तमलीकमलीभावं तप्तशूची समं व्यधात् ॥ ३४० ॥ शूरोऽथ विलपन् हाहा स्वच्छेदे स्वजनवत्सले । नन्दयन्ती कुलवधूः छिन्ना कल्पलता हहा ॥ ३४१ ॥ ध्वान्तेनार्कप्रभा ध्वस्ता लिप्ता मग्धा शशिप्रभा । हहा गङ्गान्तरङ्गाणामावली कलुषीकृता ॥ ३४२ ॥ सार्थेशः कथं चक्रे कर्मेदमपरीक्षितम् । एवंविधं महायोरं सन्मर्यादाविसर्जनात् ॥ ३४३ ॥ सार्थेशः प्राह किं शूर ! दोषेऽध्यक्षे परीक्ष्यते । स प्राह वेदयहं सर्वं वारिधेः कर्णधारवत् ॥ ३४४ ॥ ततः सकौतुकः प्राह सार्थेशः कथयस्व तत् । स प्रोचे श्रूयतां स्वामिन् शुष्मदीयनिदेशतः ॥ ३४५ ॥

नन्दन्ती गृहद्वारि यावत् सुप्तोसि तावता । समुद्रदत्तो मित्रेण सहितः प्राविशद्गृहम् ॥ ३४६ ॥ चौराभिश्चक्ष्वा चोच्चैर्वदस्ते-
नासि भाषितः । आह समुद्रदत्तोऽसि शूर ! मोक्षैः स्वरं वद ॥ ३४७ ॥ तदागमः किं न कथित इति स्वामिप्रभाषिते । स प्राह दत्त्वा लज्जायां सुद्रिकां सुद्रितोऽस्म्यहम् ॥ ३४८ ॥ सार्थेशः प्राह तत्तां मे दर्शय प्राह शूरकः । आनीय दर्शयिष्यामि स्वाम्याह स्थान-
कात् कुतः ॥ ३४९ ॥ स प्राह शुष्मदादेशाधियासुर्मथुरां पुरीम् । कोशाध्यक्षः वनपालस्वार्पयं सागरस्ततः ॥ ३५० ॥

सारथ्या हरिणी श्रेष्ठ तामानाथ्य विलोकयन् । मूर्च्छितो जातचैतन्यो विललाप स्वपातः ॥ ३५१ ॥ हा वत्से ! निजवंशस्य
 वैजयन्ति ! मद्रामति ! । हा नन्दयन्ति ! पुत्रि ! त्वं विद्युद्वासाङ्गुलीयतः ॥ ३५२ ॥ विद्युद्दिर्मम चण्डालाचारस्य तु कथं भवेत् । सत्य-
 मेव उनो वक्ति गृहत्वे धीविपर्ययः ॥ ३५३ ॥ किमद्यापि वनं गन्तुं मनः ग्रहं न जायते । शूर ! पापमिदं सर्वं त्वयैवाहं विधा-
 पितः ॥ ३५४ ॥ शूरः प्राद यथा तत्र विग्रन्ती ग्रैधि हंसिका । ततोऽध्यायि विमोः सर्वमसौ विज्ञपयिष्यति ॥ ३५५ ॥

मारुतापेन निर्देहा तामाह्वानं हिरण्य । हंसिका तु स्वयं तत्र समैच्छुरसमागमात् ॥ ३५६ ॥ नन्दयन्तीधेमवातां ह्वानुं नतना
 प्राद निद्रि क त्वं गतेति वा ॥ ३५८ ॥ सा प्रादोपवनेऽङ्गोरुः प्रियदुलतया सह । विवाहितस्तया नन्दयन्त्याहं प्रदिता ततः
 ॥ ३५९ ॥ उक्तं च तत्र पृष्टेऽहमागतैव ततः कथम् । स्वामिनी चिरयतीति पुनस्तत्र गतास्म्यहम् ॥ ३६० ॥ विज्ञाम्युपवन-
 स्थान्यर्पावदित्यूर्द्धमापिने । ह्रिया मौनगती प्रोक्ता सार्धेदेन त्रपाऽत्र का ॥ ३६१ ॥ यदानीदीदथाऽद्राथं समुद्रं मिनसंपुतम् ।
 मागरः प्राद हा वत्से ! विग्रसं न तदा कथम् ॥ ३६२ ॥ सा प्राद ताल ! गृह्णाऽहं नन्दयन्त्यात्मजीवितात् । वाच्यमेतन्न कस्याप्य-
 पुनास्यात्वं तु यः प्रमो ! ॥ ३६३ ॥ (युग्मम्) युत्वेत्युभेः स्वरं सर्वं रुदिते हंसिकाऽदत् । वातान्ये ! शूरः किमिदं भूयोभूयोपि साशुदरु
 ॥ ३६४ ॥ मार्धेऽग्रेऽगतः दूरस्तस्याः कर्णे तदाह्वयत । व्यलपत्मा स्वामिनि ! दाहा परीचारयत्पले ॥ ३६५ ॥ इदं गुणगणस्या-
 श्पे ! पुष्परीनारकं कथम् । सुनाया त्वां विना देवि ! मविष्याम्यधुना वद ॥ ३६६ ॥ सारथ्यवाह ! कथं कार्यमविचार्यकृतं ददा ।
 ईरन्तं मागरः प्राद देवेन छलितोऽस्म्यहम् ॥ ३६७ ॥ तस्यस्यामि गृहं प्राद गृदिणी मरता श्रिय ! । किमतरुच्यमिदं प्राद सारथ्यवाहः

प्रिये ! न तु ॥ ३६८ ॥ कुर्वन्ति यज्जनाः किञ्चिदसमीक्षितकारिणः । सा ग्राहाऽऽयातु यात्रायाः पुत्रः प्रोवाच सार्थपः ॥ ३७९ ॥
 पृच्छतस्तस्य पापोऽहं प्रिये ! दासे किमुत्तरम् । सा ग्राह सह युष्माभिर्वनमेव्याम्यहं ततः ॥ ३७० ॥ पतिः ग्राह गृहिणी ! मां किं
 दुनोपि पुनः पुनः । तयोचे किं मया कार्यं पश्चादिह गृहस्थया ॥ ३७१ ॥ तेनोचेऽर्चय देवार्चां दानं देहि तपः कुरु । गुरुन्पू-
 जय कल्याणं यथा किमपि जायते ॥ ३७२ ॥ शूरः वाच्यस्त्वयायातः समुद्रस्तु समुद्रतः । मद्राक्यं यत्कुधं वत्स ! सुविनीत-
 शिरोमणे ! ॥ ३७३ ॥ मुञ्च प्रियायाः पापेनाकृत्यमेतत् कृतं मया । धीरो भूत्वा विधेयं तद्विधेहि समयोचितम् ॥ ३७४ ॥ किं च
 किञ्चन पुण्यं यदस्ति मे तद्भवे भवे । युक्तियुक्तो विनीतात्मा त्वमेव तनयो भवेः ॥ ३७५ ॥ अन्यच्च यादृशोऽभूवमसमीक्षितकारकः ।
 अहं क्रूरः कुधान्धश्च मा भूस्त्वं पुत्र ! तादृशः ॥ ३७६ ॥ शूरः प्रोवाच विजयो भवतां क भविष्यति । प्रोवाच सागरो गम्यं भिक्षुवेष-
 भृता मया ॥ ३७७ ॥ पुरग्रामाकरसरिद्विजकुञ्जगृहादिषु । विशुद्धशीलः वसतिं यावद्रक्ष्यामि तां क्षुपाम् ॥ ३७८ ॥ स्त्रीहत्या-
 भ्रूणहत्याभ्यां मलिनं देहमन्यथा । त्यक्ष्यामीति समाख्याय वार्यमाणोऽपि निर्ययौ ॥ ३७९ ॥ सार्थवाहस्ततोऽनाथवदेकाकी
 परिभ्रमन् । जनं पप्रच्छ सर्वत्र नन्दयन्तीजनश्रुतिम् ॥ ३८० ॥ नन्दयन्ती तु सञ्जातसलक्षणधराङ्गजा । निःशृङ्गारा सदाचारा पति-
 स्मृतिपरायणा ॥ ३८१ ॥ स्मृत्वा स्वमटवीदुःखमटवीपतिते जने । दानं ददाना दीने साऽगमयत्समयं सुखम् ॥ ३८२ ॥ स्तन्यो-
 चीर्णेऽन्यदा पुत्रे नन्दयन्ती कृताष्टमा । चेटीमूचेऽतिथीन् भृत्यैर्भोजनाय निमन्त्रय ॥ ३८३ ॥ तैश्चेदी ग्रहितैरेको वृद्धः प्रापि
 युवाऽपरः । तृतीयो वसुमित्रश्चानीतास्तत्र त्रयोऽपि ते ॥ ३८४ ॥ निविष्टाश्चोचिते स्थाने वसुमित्रो व्यचिन्तयत् । दिव्याद्य पञ्चमाद्-
 घत्वात्प्राप्यप्रार्थितभोजनम् ॥ ३८५ ॥ वसुमित्रं युवा वीक्ष्य वृद्धं ग्राह नरोऽसकौ । वाचालो वीक्ष्यते कर्ताऽनर्थं राजकुले गतः ॥ ३८६ ॥

तथा कथञ्चन यथा न नो भोज्यं भविष्यति । वृद्धः प्रोवाच भवता सत्यमेवादिकल्पितम् ॥३८७॥ नन्दयन्त्याः पुरथेदी प्राप्तांस्त्रीन्
पुराणान् जगौ । नन्दयन्त्यवदत्पृच्छ कः स्थानात्पुत आगतः ॥३८८॥ सा पृष्ट्वा तान्समानैपीत् जय त्वं भर्तृदारिके ! । द्वाभ्यामूचे
वसुमित्रः पुनर्मोनिपुतः स्थितः ॥ ३८९ ॥ वेदी ग्राह नरो वृद्धो मथुरायाः समागतः । सोचे पूज्यजनावासो मथुरेति स पूजितः
॥ ३९० ॥ काञ्चीपुर्णोः समेतोऽयं चेटुकुक्ते स्वाभिनी जगौ । सा सर्वपूर्वेत्युक्त्वा कुसुमैः सोऽपि पूजितः ॥ ३९१ ॥ स्वामिन्य-
भ्याग्नोऽस्मां तु तामलिष्याः पराऽरदत् । सदर्पलज्जमायातोऽयं मम स्वसुरौकसः ॥ ३९२ ॥ विदोषतस्तदेव स्यात्पूज्य इत्यं वद-
न्यमौ आचयन्दनपुष्पार्पो मुखं यागन्मिरिक्षते ॥ ३९३ ॥ तावत्सखेदमुदृष्यौ वसुमित्रसमौ वसौ । इति तस्या विपन्नाया हस्तात्
सङ्गं महमाज्यनम् ॥ ३९४ ॥ दण्डकाष्टं च पतितं वसुमित्रस्य हस्ततः । तेनोचे च विजयतां मुखिरं भर्तृदारिके ॥ ३९५ ॥ सा
दृष्यौ वसुमित्रस्य स्वरोऽपि प्रतिकूपकः । वसुमित्रः पुनर्दृष्यौ निधितं नन्दयन्त्यसौ ॥ ३९६ ॥ अलक्ष्मीला यदि ततो न कार्यं
भोजनेन मे । इदं ग्राह पुराणेनारब्धं रुष्टनाटकम् ॥ ३९७ ॥ वसुमित्रः पुनर्दृष्यौ तपः कृशशरीरका । प्रोषितमर्तुका चैषा
तथा तेनालपाम्यहम् ॥ ३९८ ॥ प्यारवेत्युपेत्य ग्राह नन्दयन्त्यसि सावदत् । वसुमित्रोऽसि मन्ये तदार्यपुत्रः स्मृतेः पथि ॥३९९॥
मति तस्मिन्मप्य स्यादवग्या कथमीरक्षी । ध्यायन्तीति भूम्च्छेयं युवा वृद्धमथाज्यवदत् ॥ ४०० ॥ पश्येतेन कृतोऽनर्थोऽस्माकं
विप्रथ भोजने । पापोऽहं तादगेवासि वसुमित्रो व्यचिन्तयत् ॥ ४०१ ॥ सचेतनाथ साक्रन्दद्विधेऽहं चिदधे कुतः । उदृढा तादृशि
इने तवः यिता दवे कथम् ॥ ४०२ ॥ क्रन्दन्तीति पुनर्मूर्च्छो गताथ स्वबिरोज्यवदत् । दर्शयित्वा निधिं नेत्रे हते सत्यमभूदिदम्
॥ ४०३ ॥ तदेतन्न्यत्र कुत्रापि यागो भोजनहेतवे । साधुमावपि रोषेण रक्तेनैव विनिर्गतौ ॥ ४०४ ॥ तां बालां वीक्ष्य मूर्च्छो-

लां चेटी भृत्यानभापत । सेनानीः कथ्यतामेपता मूर्छिताऽतिथिदर्शनात् ॥ ४०५ ॥ तद्ययं शीघ्रमायात सोऽथ निष्करुणान्वितः ।
 एव्य शीतोपचरैस्तां कथाञ्चित् सुस्थितां व्यधात् ॥ ४०६ ॥ ग्राह निष्करुणो चेटीं कथयस्व स कोऽतिथिः । तथा प्रदर्शिते दध्यौ
 वसुमित्रोऽयमागतः ॥ ४०७ ॥ वत्सः समुद्रदत्तस्तन्नास्ति यत्तं विनाऽसकौ । दध्यौ परः सुशीलेयमस्ति निष्करुणोऽपि यत् ॥ ४०८ ॥
 पृष्ठो निष्करुणेनायं क्षेमोऽस्ति सुहृदस्तव । स ग्राह बाढं कुपिता नन्दयन्ती ततोऽवदत् ॥ ४०९ ॥ युक्तं च सदृशं चैतदार्यपुत्रेण
 संयुतः । गतस्त्वागत एकाकी तत्सत्यं वद नन्दति ॥ ४१० ॥ स ग्राह तव पादानां शपे जीवति मे सुहृत् । सेनान्यूचे निष्करुण !
 क एष पुरुषोऽतिथिः ॥ ४११ ॥ स ग्राहात्माद्वितीयोऽयं जीवितालम्बनं परम् । स्वामिन् समुद्रदत्तस्य ततः ग्राह चमूपतिः
 ॥ ४१२ ॥ स धन्यो यस्य विषमदशायां मित्रमिदृशम् । नन्दयन्त्यवदत् किं ते सति तत्रेदृशी दशा ॥ ४१३ ॥ स ग्राह पुर्या
 निर्गत्य स्तोकैरपि दिनैर्गतः । रत्नद्वीपं भृतं रत्नैर्वाहनं चलितास्ततः ॥ ४१४ ॥ छत्रमागच्छतां मेघैर्नभो गर्जितमूर्जितम् । विद्युद-
 द्युतदम्भोधिः कल्लोलोल्लोलतामगात् ॥ ४१५ ॥ सहयानस्यचेतोभिर्यानिं दोलायते स्म च । जना ग्रीधुः स्वस्वकुलदेवीनामुपयाचितम्
 ॥ ४१६ ॥ अथास्फाल्यगिरितटे प्रचण्डपवनेरितम् । भग्नं प्रवहणं वस्तुजातं यातं रसातलम् ॥ ४१७ ॥

नन्दयन्ती ततः ग्राह भो भो रक्षत रक्षत । स्फुटितं यानपात्रं तदार्यपुत्रो विपद्यते ॥ ४१८ ॥ मूर्च्छितोति वदन्ती सा कृतशीतो-
 पचारतः । सुस्था ग्रीवाच सेनान्या वत्से ! वीतमिदं ननु ॥ ४१९ ॥ नन्दयन्त्यवदत्तात ! मयाऽज्ञायि महोदधौ । तस्यामेवावस्थायां
 वसुमित्रोऽवदत्ततः ॥ ४२० ॥ जनः सर्वोऽपि हि ग्राहैरारब्धो भक्षितुं ततः । कुलदेवीं सरंस्तीरमहं पुनरुपागतः ॥ ४२१ ॥
 दध्यौ सुहृदुपरतस्तं विना जीवितेन किम् । कुलदेव्या यदि पुनः सोऽपि स्यादनुकम्पितः ॥ ४२२ ॥ इति बुद्ध्या भ्रमन् मित्रमपश्य

तथा कथञ्चन यथा न नां भोग्य भविष्यति । वृद्धः प्रोवाच भवता सत्यमेतद्विकल्पितम् ॥३८७॥ नन्दयन्त्याः पुरथेटी प्राप्तांस्त्रीन्
 पुराणान् वगैः । नन्दयन्त्ययदत्तृच्छ कः स्वानात्तु न आगतः ॥३८८॥ ॥॥ वृद्धा तात्समानैनीत जय त्वं भर्तृदारिके ! । द्वाभ्यामूचे
 वयुमित्रः पुनर्मानयतः स्निहः ॥ ३८९ ॥ चेटी ग्राह नरो वृद्धो मयुरायाः समागतः । सोचे पूज्यजनावालो मधुरेति स वजितः
 ॥ ३९० ॥ काञ्चीपुर्याः समेतोऽयं वेद्युक्ते स्वामिनी जगौ । सा सर्वपूर्वरेत्युक्त्वा इधुमेः सोऽपि वजितः ॥ ३९१ ॥ स्वामिन्य-
 म्याग्नोऽंशो तु तामलिण्याः पराऽयदत् । तदर्पलजमापातोऽयं मम स्वगुरीकृतः ॥ ३९२ ॥ विशेषतस्तदेष स्यात्पूज्य इत्थं यद-
 न्त्यमौ आपरन्दनपुष्पायां सुतं यारमिराद्यते ॥ ३९३ ॥ तावत्सखेदमुदृष्यौ वयुमित्रसम्भो हसौ । इति तस्या विपन्नाया हस्तात्
 गच्छ महसाज्यतत् ॥ ३९४ ॥ दण्डकाष्टं च पतितं वयुमित्रस्य हस्ततः । तेनोचे च विजयतां सुचिर भर्तृदारिके ॥ ३९५ ॥ सा
 दृष्यौ वयुमित्रस्य म्यरोऽपि प्रतिलुपकः । वयुमित्रः पुनर्दृष्यौ निश्चितं नन्दयन्त्यसौ ॥ ३९६ ॥ भ्रस्तशीला यदि ततो न कार्यं
 भोजनेन मे । वृद्धं ग्राह युवानेनान्यं कण्टनाटकम् ॥ ३९७ ॥ वयुमित्रः पुनर्दृष्यौ तपः कृच्छरीरका । प्रोषितमर्तुका सैषा
 तथा तैनालपाप्महम् ॥ ३९८ ॥ प्यात्वेत्युपेत्य ग्राह नन्दयन्त्यसि सावदत् । वयुमित्रोऽस्ति मन्ये सदायैषुतः स्मृतेः पथि ॥३९९॥
 गति वसिष्ठमुप्य सादरया कथमीदृशी । प्यायन्तीति मूर्च्छ्येयं युवा वृद्धमयाऽयदत् ॥ ४०० ॥ परमैतेन कृतोऽनर्थोऽस्माकं
 निप्रथ भोजने । पापोऽहं तादृगेवापि वयुमित्रो व्यचिन्तयत् ॥ ४०१ ॥ सचेतनाय साकन्दद्विषेऽहं विदधे इतः । उदृता तादृशि
 इत्थे ततः क्षिता ददे कथम् ॥ ४०२ ॥ व्रन्दन्तीति पुनर्पृच्छो गताथ स्वविरोऽयदत् । दर्शयित्वा निधि नेत्रे हने मत्समभूदिदम्
 ॥ ४०३ ॥ नन्दयन्त्य इयापि यावो भोजनहेतवे । तापुमावपि रोषेण रक्तेनैत्रौ विनिर्मलौ ॥ ४०४ ॥ तां चालां वीक्ष्य मूर्च्छो-

लां चेदी भृत्यानभाषत । सेनानीः कथ्यतामेपता मूर्छिताऽतिथिदर्शनात् ॥ ४०५ ॥ तद्धूयं शीघ्रमायात सोऽथ निष्करुणान्वितः ।
 एत एव शीतोपचरिस्तां कथञ्चित् सुस्थितां व्यधात् ॥ ४०६ ॥ ग्राह निष्करुणो चेदीं कथयस्व स कोऽतिथिः । तया प्रदर्शिते दध्यौ
 वसुमित्रोऽयमागतः ॥ ४०७ ॥ वत्सः समुद्रदत्तस्तन्नास्ति यत्तं विनाऽसकौ । दध्यौ परः सुशीलेयमस्ति निष्करुणोऽपि यत् ॥ ४०८ ॥
 पृष्ठो निष्करुणेनार्यं क्षेमोऽस्ति सुहृदस्तव । स ग्राह बाढं कुपिता नन्दयन्ती ततोऽवदत् ॥ ४०९ ॥ युक्तं च सदृशं चैतदार्यपुत्रेण
 संयुतः । गतस्त्वागत एकाकी तत्सत्यं वद नन्दति ॥ ४१० ॥ स ग्राह तव पादानां शोपे जीवति मे सुहृत् । सेनान्यूचे निष्करुण !
 क एष पुरयोऽतिथिः ॥ ४११ ॥ स ग्राहत्माद्वितीयोऽयं जीवितालम्बनं परम् । स्वामिन् समुद्रदत्तस्य ततः ग्राह चमूपतिः
 ॥ ४१२ ॥ स धन्यो यस्य विषमदशायां मित्रमिदृशम् । नन्दयन्त्यवदत् किं ते सति तत्रेदृशी दशा ॥ ४१३ ॥ स ग्राह पुर्या
 निर्गत्य स्तोत्रैरपि दिनैर्गतः । रत्नद्वीपं भृतं रत्नैर्वाहनं चलितास्ततः ॥ ४१४ ॥ छत्रमागच्छतां मेघैर्नभो गर्जितमूर्जितम् । विद्युद-
 द्युतदम्भोधिः कल्लोलोलतामगात् ॥ ४१५ ॥ सहयानस्थचेतोभिर्यानं दोलायते स च । जना प्रोचुः स्वस्वकुलदेवीनामुपयाचितम्
 ॥ ४१६ ॥ अथास्फाल्यगिरितटे प्रचण्डपवनैरितम् । भग्नं प्रवहणं वस्तुजातं यातं रसातलम् ॥ ४१७ ॥

नन्दयन्ती ततः ग्राह भो भो रक्षत रक्षत । स्फुटितं यानपात्रं तदार्यपुत्रो विषद्यते ॥ ४१८ ॥ मूर्च्छितेति वदन्ती सा कृतशीतो-
 पचारतः । सुस्था प्रोवाच सेनान्या वत्से ! वीतमिदं ननु ॥ ४१९ ॥ नन्दयन्त्यवदत्तात् ! मयाऽज्ञायि महोदधौ । तस्यामेवावस्थायां
 वसुमित्रोऽवदत्ततः ॥ ४२० ॥ जनः सर्वोऽपि हि ग्राह्वरब्धो भक्षितुं ततः । कुलदेवीं स्मरंस्तीरमहं पुनरुपागतः ॥ ४२१ ॥
 दध्यौ सुहृदुपरतस्तं विना जीवितेन किम् । कुलदेव्या यदि पुनः सोऽपि स्यादनुकम्पितः ॥ ४२२ ॥ इति बुद्ध्या भ्रमन् मित्रमपश्यं

परिरम्य तम् । विधेमिलमितं चिन्तयन्तापावां प्रचेलिव ॥४२३॥ दृष्टः शुलिन्दक्यामे सार्यस्तेन सहाचयोः । ब्रजतोः सिन्धुरो मत्तः
 मार्यमप्यं व्यगाहत् ॥४२४॥ तदाहं मित्रतो अष्टोऽनिष्टयंकी पलायितः । ईदृशं पुरुषं वीर्य्य युष्माभिः कथ्यमीदृशम् ॥ ४२५ ॥
 धेमी तमुद्रदण्डोऽन्वि पुरोयान् न्वमनुग्रज । ततोऽहमनुयान् विन्ध्याटव्यां अष्टोऽसि चागतः ॥ ४२६ ॥ पञ्चमं दिनमघाभूदेतान्-
 त्तिदिनैरयम् । तामलिम्यां गतो मारी नन्दयन्तो ततोऽन्यदत् ॥ ४२७ ॥ आर्यपुत्रो व्यतिक्रान्तो मत्तादभ्युनिधेर्गजात् । मम पुण्यै-
 निष्पन्नाः प्राह देवान्ति नन्दनः ॥ ४२८ ॥ सेनानीः प्राह विहिलोपासत्रिवया सुता । वसुमित्र ! भगान् भ्रान्तस्ततः कुरुत
 मोक्षनम् ॥ ४२९ ॥

न प्राह दृष्टयतां नन्दयन्ती कथमिरागता । आरुक्त्वा निष्कणः कर्णे वसुमित्रस्ततोऽन्यदत् ॥ ४३० ॥ दृश्यतां सार्धंवाहस्य
 ष्ठीटयोऽभून्प्रतिग्रमः । ततः स भोजितः पाथे व्यापितय तयात्मनः ॥ ४३१ ॥
 नन्दयन्त्यन्यदा दृष्वौ स्मृतिदेशे धुरं प्रियः । इदमाशामनं मायं वसुमित्रवचः पुनः ॥ ४३२ ॥ कृतार्थो च वभूयाहं पुत्र-

निद्रि निर्गल्य मोद्रियसुखी दिग्भञ्जनतो । पर्याटदटीमप्ये विष्णुपुत्रपटुजा ॥ ४३३ ॥ यान्ति विश्रम्य विश्रम्य प्रिय
 मोदविमोदिता । भिष्टदयेन पापेन पत्नदि दृग्भेदिता ॥ ४३४ ॥
 नन्नाति नन्दयन्त्येषा हरिरेजस्य दुरिघ्न । धन्यागारां गतः प्राप्ताऽसुता चैकाकिनी यने ॥ ४३५ ॥

निरम्पसुम् । यथा मनेन्ममैवेयं प्यातेति प्राहस्तस्यम् ॥ ४३७ ॥ परेण प्रियमाणेन स दुरया निहतस्ततः । उमावपि मृतांगक-

काराविव विभोः पुरः ॥ ४३८ ॥ भयत्रस्ताऽथ सा यान्ती शैलारोहाय हस्तिना । प्राप्ता ग्राह विधेह्यन्तं दुःखानां मम सिन्धुर ! ॥ ४३९ ॥
तदासन्नः समेतोऽयं तामादातुमशक्नुवन् । दत्त्वा प्रदक्षिणास्तिस्रो नत्वा स्वर्मेऽभर्षदतः ॥ ४४० ॥ सा दध्यौ मे विधिर्वामो बन्हु-
दुःखं प्रदास्यति । अथ क्षुत्तृट्प्रमाक्रान्ता शैलमारोढुमुद्यता ॥ ४४१ ॥

इतः समुद्रदत्तोऽप्यरण्ये तत्र परिभ्रमन् । पदप्रतिकृतिं ग्रेक्ष्य दध्यौ किमिदमद्भुतम् ॥ ४४२ ॥ पदपद्धतिरेषा यत्सरेखा मत्प्रियो-
मिव । यान्तामाख्याति किमिदं कथं साऽत्र समागमत् ॥ ४४३ ॥ हा दैव ! भवता दुःखं किं ममैव कृते धृतम् । यदर्शयति हा
दुःखं ! दुःखोपरि सुदुस्सहम् ॥ ४४४ ॥ वार्द्धियात्रा यानभङ्गो धनानां विगमस्ततः । समुद्रतरणं मित्रविरहश्च सुदुस्सहः ॥ ४४५ ॥
कान्तारे पतनं तत्र प्रियाया पदपद्धतिः । तदिदं दुःखमेकैकं यच्छोषयति सागरम् ॥ ४४६ ॥ तथापि दुस्त्यजाः प्राणा यत्कृते
विधृता मया । सापि दूरीकृता तां मे विना शून्या दिशोऽखिलाः ॥ ४४७ ॥ तत्रेक्षे पदधोरण्याः पर्यन्तमिति सोऽचलत् । शिवाऽ-
रौत्सम्मुखार्कान्धो वामे च मधुरं पिकः ॥ ४४८ ॥ स दध्यौ शकुनः ख्याति विप्रियं प्राक् ततः प्रियम् । भीतः प्रमुदितो गच्छन्
भिष्ठाभ्यां वीक्ष्य भाषितः ॥ ४४९ ॥ रे धृष्ट ! कथय क्वास्ति कनकं गोपितं त्वया । स ग्राह नास्ति मे किञ्चिदेकः प्राहैषं
बध्यताम् ॥ ४५० ॥ बुद्धोऽथ ग्राह स व्यर्थं कदर्थयत मां कथम् । तावूचतुरयं धृष्टो नाख्याता बन्धनं विना ॥ ४५१ ॥ नीत्वै-
कान्ते ततः क्वापि बध्यतेऽथ तरोस्तले । तं नियज्य गतौ नद्यां पयः पातुं पुलिन्द्रकौ ॥ ४५२ ॥ अपरः श्वरस्तत्रागतः स करु-
णापरः । तद्वन्धानच्छिनत्प्रोक्तः समुद्रेण च सादरम् ॥ ४५३ ॥ महीपकारी त्वं मेऽसि महाभाग ! ततोऽधुना । किं कुर्वे निर्धनोऽहं ते
तद्भवेरतिथिर्मम ॥ ४५४ ॥ नाम्ना समुद्रदत्तस्य तामलिषीनिवासिनः । इत्युक्त्वा खं पुनर्जातं मन्यमानः पलायत ॥ ४५५ ॥ पुनः

ममेत्य स स्थानं मंडुग्रः पदपद्मतौ । तत्रैत्रविन्दुभिः सिक्तां सुवं पश्यन् पदे पदे ॥ ४५६ ॥ त्रियास्थानेषु विश्रम्य ब्रजन् भिल्लि-
पुगं मिथः । युद्धा मृतं वीरस्य दृष्यो त्रियाञ्जयोऽत्र नाऽभवत् ॥ ४५७ ॥ कुशलं कथयतास्या निर्यान्ती पदपद्मतिः । ब्रजनिभप-
दध्रेणि वीरस्य दृष्यो पुनः समीः ॥ ४५८ ॥ मम प्राणत्रिया नोपहृता स्वाद्वनहस्तिना । पदपाङ्क्तिं पुनर्वीक्ष्य यावदद्रितलं
पदमौ शब्दः प्रियस्य सदृशो वसो । बहुप्रपञ्चो वा जीवलोकः क्वत्र मम प्रियः ॥ ४६१ ॥ पुनः शब्दयुतौ तस्याः कम्परो-
माङ्गरादयः । वामनेत्राघरस्फूर्त्यादयो भावाश्च जशिरे ॥ ४६२ ॥ प्रियमश्रयाना सा सातुमेकमथाऽऽप्य च । परो दूरेऽपि
ता वीरस्य दृष्टो दृष्यो फलोमि किम् ॥ ४६३ ॥ तस्याः सोऽन्तरितस्तस्यौ रक्षा परिकरं परा । उवाच सिन्दुदत्त ! त्वन्मुखालोकनं
गुरम् ॥ ४६४ ॥ मया न प्रापि सुचिरमयुना विरहो मम । त्वं पर्वशर्वरीचन्द्रतुल्यास्य ! भविता कथम् ॥ ४६५ ॥ (युग्मम्) स
दृष्यो दुरक्षालेयं सिन्दुदत्ताय ताम्यति । तेनाऽप्या बलिता तस्माद्वराजस्ये पपात च ॥ ४६६ ॥ पिक् स्त्रीजनस्वभावं यच्चंचलं तददं
वरम् । हलोऽभून् यपुदधिन्येमगवरोमि ॥ ४६७ ॥ इदं तु दुःसहतमं यदिष्टं मानुषं निजम् । अत्यन्तमनुरक्तं च दृश्यते परहस्त-
गम् ॥ ४६८ ॥ तत्रोऽहं त्वदिष्टे ! नान्यत्प्रार्थये पततो भ्रम । पर्वतात् कुरु साहाय्यं प्रार्थनाऽस्ति प्रतिक्षणम् ॥ ४६९ ॥ यावत्पर्यन्तमेतस्या
वीरस्य तावत्प्रतीक्ष्यताम् । हा पुनः ! सिन्दुदत्ताऽदां तदाहं निवर्जीवितम् ॥ ४७० ॥ समं समुद्रदत्तेन पित्रा नन्द चिरं ततः । इयानेय
तु मे जीरलोमो मृत्युरुपस्थितः ॥ ४७१ ॥ एरु एवानुत्तापो मे यमुमित्रकरे न यत् । अर्पितं भूर्बलिखितं विज्ञात्वा पुत्रजन्म-
मम् ॥ ४७२ ॥ पितुः समुद्रदत्तस्य मिलितस्य विधेर्वशात् । तत्कथं प्रलयो मावी यदेव मम नन्दनः ॥ ४७३ ॥ चिन्तया किं

तथा चाथ वेत्ति निष्करुणो यतः । तत्रक्षत्रं तदाकर्ण्य सुधया सोऽभ्यषिच्यत ॥ ४७४ ॥ दध्यौ चैयं सुचरित्राऽनया शीलप्रभा-
 वतः । जीवितोऽहं ममाख्यातं कुशलं पुत्रभिन्नयोः ॥ ४७५ ॥ मम प्रस्थानदिवसे यदभूतां पुनर्वसु । विशाखा दशमं तसात्तदिदं
 ज्योतिषोचितम् ॥ ४७६ ॥ सा ग्राहाथ वनदेव्यः शीलस्य विमलस्य चैव । फलमस्ति ततो भर्ता समुद्रोऽस्तु भवे भवे ॥ ४७७ ॥
 इत्युत्तवा यावदपरस्तां धर्तुमभिधावति । तावज्ज्ञम्पामदादेषा । सहसा सोऽपि तामनु ॥ ४७८ ॥

अथ तौ शीलमाहात्म्याद्वनदेवतया कृते । अशोकाधःस्थपत्यङ्के स्वं निषन्नमपश्यताम् ॥ ४७९ ॥ नन्दयन्ती पतिं प्रेक्ष्य रोमा-
 श्चकवचाञ्चिता । नुव्यत्कञ्चुकसन्धिश्च प्रफुल्लमुखपङ्कजा ॥ ४८० ॥ विलग्न प्रेयसः कण्ठे तथा तारं सरोद सा । हृदयं गददं तस्य
 यथा सेहादजायत ॥ ४८१ ॥ सा तेनाश्वासिता वार्क्यैः सुधारससहोदरैः । गाढमालिङ्गिता भामा प्रेमपूरितचेतसा ॥ ४८२ ॥ तयोः
 सुखं दृढं जातं सम्परीरम्भसम्भवम् । तदभूद्विस्मृतं येन ग्राच्यं दुःखमशेषकम् ॥ ४८३ ॥ पृष्टयाऽथ तया सर्वो वृत्तान्तः स्रो निवेदितः ।
 स ग्राह दैवे विमुखे सर्वं विषदते प्रिये ! ॥ ४८४ ॥ अनुकूले तु तन्नास्ति यत्र सङ्घटते नृणाम् । प्रस्तावेऽत्र कथं नामान्यथा स्यात्स-
 ज्ञमस्त्वया ॥ ४८५ ॥ प्रियापृष्टेन तेनापि सवृत्तान्तो निवेदितः । निहितं च प्रियांहौ तत्कण्डकं पतितं तदा ॥ ४८६ ॥ अथानीयं
 जलं धौतमुखी सा पायिता जलम् । तां कृत्वा च पुरोऽचालीत् स मञ्जुलवनं प्रति ॥ ४८७ ॥ इतः सागरदत्तोऽपि पृथिव्यन्तः
 परिभ्रमन् । निष्कलङ्कवधूनिर्वासनान्निन्दन् खजीवितम् ॥ ४८८ ॥ तस्याभूत्सम्मुखस्य पदयोस्तनुजोऽपतत् । सल्लुपस्तेन विशायोपगूढो
 गाढमादरात् ॥ ४८९ ॥ वीक्षिता च लुषा साश्रुचक्षुषा विसयोन्युदा । पृष्टं समुद्रदत्तेन किं वस्तातेदृशी दशा ॥ ४९० ॥ पिता
 ग्राहाऽविवेकद्रोरनुभूतमिदं फलम् । यत्कुलीना सुशीला च विनीता मृदुभाषिणी ॥ ४९१ ॥ कुलस्य वृद्धिहेतुश्च जीवितालम्बनं तव ।

निर्दोषापि यथाऽण्ये त्याजिता मृद्वेलेला (शुभ्रम्) ॥ ४९२ ॥ तत्र तेऽहं पिता किन्तु तैरी ग्राह ततः सुतः । ततः ! दोषो न वः
मिन्तु पूर्वोपाजितं रुग्णम् ॥ ४९३ ॥ तन्मा ताम्यत दिग्मेषु निजकेषु प्रसीदत । सागरोऽचिन्तयद्दहो सुतस्य सुविनीतेता ॥ ४९४ ॥
इतः सेनाधिपो अन्दयन्त्याः शुद्धिमनामुन । वसुमित्रनिष्कुरुणयुतोऽध्याम्यदनान्तरे ॥ ४९५ ॥ अष्टच्छयष धृतैः स्विर्जनं
प्रतिजनं दृष्ट्वा । दृष्ट्वा स्त्री कापि श्रपरः ग्राह दष्टः पुमान्मया ॥ ४९६ ॥ यदस्सस मया वन्द्याच्छिन्नाः करुणया स्यात् । तैनीक्तय
महाभाग ! त्वं ममास्तुपकारकः ॥ ४९७ ॥ तन्मे समुद्रदत्तस्य तामलिप्त्यतिथिर्भवेः । वसुमित्रोऽयददहो अहो विमुखता विधेः
गच्छमागच्छन्मातुपप्रपम् । निरीक्ष्य नन्दयन्तीं नोपलक्ष्य मृदितोऽमगत् ॥ ५०० ॥ समुद्रसागरं झत्वा प्रतिपत्तिः कृतोचिता ।
गर्गणि साधुनेत्राणि सञ्जातानि तदा मृदा ॥ ५०२ ॥ तानि नीतानि सेनान्या समुद्रां स्थानकं निजम् । मेसारं सागरं पुत्रनिभं
वीक्ष्य मृदाऽम्बद् ॥ ५०३ ॥ यत् ! त्वं मम जीर्णद्वारेकद्वारास्य पृष्ठयः । अभूरय कृतार्थं मे जन्मजीवितलोचनम् ॥ ५०३ ॥
पुण्यैः प्रपुष्टमपैवापैवाने मे समुद्रतः । अथ श्रीर्यस्तुषा दृष्ट्वा सवत्सा कामधेनुम् ॥ ५०४ ॥ उपलब्धं चिरं पुत्रायार्थयत्तत्तनो-
दारधीः ॥ ५०६ ॥ सागरः ग्राह तनयं वत्सायं ते वसुपत्तिः ॥ ५०५ ॥ परानन्दजुषां तेषामवतनोत्पुत्रतापत्तिः । भोज्यभूषणमस्त्राद्यैरुपचारमु-
विषादि प्राणा अप्सस नो वद्माः । सुतः प्रादोषयतोऽस्य वचनानामगोचरः ॥ ५०८ ॥ स्थितेयं मे पुनः प्रस्तुयकर्तुं यस्य शक्यते ।
जीवितेनापि न कथं करिष्ये तस्य निष्ठयम् ॥ ५०९ ॥ परः ग्राह पराणलैकद्वतमानताः । अहं मां सुप्रियैर्वाक्चयेरतिमात्रं निपीदि-

तम् ॥५१०॥ अहो वियुज्य दैवेन कुटुम्बमखिलं पुनः । सुसन्धिघटितं दृश्यमिन्द्रजालमिदं महत् ॥५११॥ स्थित्वा कत्यप्यहान्ये-
तान्यत्यन्तधृतसम्मदम् । तामलिष्यां ययुः सर्वे खजनेऽजनि सम्मदः ॥५१२॥ प्राप मध्येजनं नन्दयन्ती कीर्तिमनुत्तराम् । आरादा-
राध्यते देवतेव च खजनेन सा ॥५१३॥ शङ्खदत्तवणिक्पुत्रस्वामिकं यानमागतम् सहस्रगुणसज्जातं । मूलवित्तं प्रमोदकृत् ॥५१४॥

इति तेषां सहर्षाणां गते काले कियत्यपि । पित्रोः प्रमीतयोः स्वामी धनस्याजनि नन्दनः ॥ ५१५ ॥ उपकुर्वन् स लोकस्य
प्रीतिं प्रापदकृत्रिमाम् । सह सुश्राद्धसार्थेशजिनदत्तेन निर्मलाम् ॥ ५१६ ॥ समुद्रदत्तं सोऽनैषीन्नन्दयन्त्या सहान्यदा । रत्नाकराख्य-
सूरीणां पार्श्वेऽश्रीषीच देशनाम् ॥ ५१७ ॥ समुद्रदत्तः सम्यक्त्वं नन्दयन्त्या सहाऽऽदधे । धन्यमन्यौ निधत्तौ साधुसाधर्मिके
धनम् ॥ ५१८ ॥ बन्धच्छेदेन सन्तुष्टवन्धुरो बन्धुरञ्जकः । तमेतं शबरं बन्धुं विदधे धनदोषमम् ॥५१९॥ सप्तक्षेत्र्यां धनं न्यसा
सिन्धुदत्तं गृहाधिपम् । कृत्वा च सप्रियोऽप्यादाद्रत्नाकरोर्व्रतम् ॥ ५२० ॥ क्रमात्समुद्रदत्तपिबभूव श्रुतकेवली । एकादशाङ्गमृ-
दभूत्साध्वी सा नन्दयन्त्यपि ॥ ५२१ ॥ प्रपालय तौ व्रतं मासानशनं संविधाय च । अभूतामच्युतश्रीकाच्युते परमायुषौ ॥५२२॥
तच्चयुतौ यासतः सिद्धिमिति मत्वा महाश्रुतम् । प्रभावं शीलरत्नस्य तत्र यत्नं सदा बुधैः ॥५२३॥ शीलेन विश्वामपि नन्दयन्त्या
बुधैश्चरित्रं शुचि नन्दयन्त्याः । विबुध्य कामेषु निमीलनीयं सदैव शीलं परिशीलनीयम् ॥ ५२४ ॥ इह शीलमहिमकरकरनिकर-
सहोदरं सरङ्गायाम् । संसदि शशंस जिनपतिरवतंसमं समवसरणे ॥ ५२५ ॥

इति श्रीजिनेश्वरसूरिसन्ताने श्रीरत्नप्रभसूरिशिष्यश्रीमानतुङ्गसूरिविरचिते श्रीश्रेयांसनाथचरित्रे
महाकाव्ये भवत्रयनिबद्धे नन्दयन्तीशीलवर्णनो नाम दशमः सर्गः समाप्तः ॥

पञ्चादशः सर्गः ।

अथोदिनेऽपि ग्रीष्मोऽसौ स्वप्नेऽसौ यदि सृष्टेत् । तपसाः गुतरो नम्येचथा न स्नातुन्यया ॥ १ ॥ नास्ति किञ्चिजपस्तुल्यं
यथेष्टमप्यप्रमादत । आमर्शोऽपिप्रमुखा नम्यो दुर्मेमा अपि ॥ २ ॥ मानयन्ति गुहान्युषोः गुरागुनरेधराः । यषद्विद्धि तपो-
को गुणोऽनुगुणो नाम तपसोऽस्नानुगण्यो । जिनेरपि यदापीर्णे क्षपायाजीर्णकर्मणाम् ॥ ५ ॥ दद्यान्तोऽत्र तपःकर्मणुदया द्यास-
नम्यया । देव्या निहितमादाया कमला विमलायया ॥ ६ ॥

महापद्मः । त्रिपदा च द्विपद्वर्गत्कूलमहापद्मः ॥ ७ ॥ तप्तमिति तस्य चान्यार्थोऽस्यः पुत्रः कमलाकरः । त्यागी भोगी च द्युग-
राज्यपूर्णराज्यममः ॥ ९ ॥ नृपस्य यस्य मन्त्रसि मन्त्रिणो महापतिः । तत्र न्यस्तमरोधूमिपतिल्लति लीलया ॥ १० ॥ अन्यदा
कन्दितं महत् ॥ १३ ॥ नरेन्द्रस्य प्रतीकारे नरेन्द्रेर्वद्भिर्भूतो । अपाल्यध कुमारवाषण्णता स्वशिश्रमम् ॥ १४ ॥ तस्यं
दन्दशूरस्य कीर्त्योर्गुम्भरादिनाः । नानित्यनेन दंष्ट्रेण श्रियतां तपयोऽपि ॥ १५ ॥ अस्त्रमाम्य विधातोऽर्धेदिकं कमलाकरः ।
अमञ्जोक्तः ठवो लोगनापरन्तेन मन्त्रिणा ॥ १६ ॥

कियत्यपि गते काले स सेवकजनं निजम् । पदेषु न्यस्यत्कमलगुप्ताख्यं मन्त्रिणं व्यधात् ॥ १७ ॥ स युवा ललनालोलो
 यां यां पश्यति कन्यकाम् । रम्यामुद्यौवनां तां तां मार्गयित्वोपयच्छते ॥ १८ ॥ तेनान्यदा गवाक्षस्था स्फारयद्भारधारिणी ।
 सर्वाङ्गमुन्दरा विम्बाधरा चारुविलोचना ॥ १९ ॥ ददती निजरूपेणामरनारीविरूपताम् । तनया मतिसारस्य कमलाख्या निरैक्ष्यत
 ॥ २० ॥ (युग्मम्) सानुरागोऽनुगानेपोऽपृच्छत्केयं गवाक्षगा । कमलाऽसाविति प्रोक्ते तैः स ग्राह सविस्मयः ॥ २१ ॥ किं मन्त्रि-
 मन्दिरे लक्ष्मीः सशरीरा वसत्यसौ । स्मिन्वाहुस्ते न हि स्वामिन् ! लक्ष्मीः पुत्री तु मन्त्रिणः ॥ २२ ॥ स ज्ञात्वेति तदायत्तचित्तो
 गत्वा गुहं निजम् । तां याचितुं नरान् प्रैषित्तेर्गत्वा मञ्जयाच्यत ॥ २३ ॥ अञ्छिता मन्त्रिणा पुत्री ग्राह तात ! हितोऽसि चेत् ।
 तन्मिथ्यात्वे सपत्नीषु चाहं क्षेप्या न हि त्वया ॥ २४ ॥ अयं मिथ्यात्वमूढश्च बहुदृश्येति तद्वचः । श्रुत्वा मन्त्री तदाकृतं चरकाणां
 पुरोऽवदत् ॥ २५ ॥ ते तेन कृतसन्माना विलक्षवदना ययुः । आख्यंश्च न प्रदत्ते स स्वकन्यां भवतामिति ॥ २६ ॥ स वज्राह-
 तवन्मूर्छां ग्राप्तः शीतोपचारतः । हृतमूर्च्छः सनिश्वासमवदत्तत्केन हेतुना ॥ २७ ॥ ते प्राहुर्भिन्नधर्मोऽसि बहुप्रियतमोऽसि च ।
 निषिद्धोऽपि कतिपयैः दिनैः पुनरयाचत ॥ २८ ॥ निषिद्धो मतिसारेण स दूतीं कमलान्तिके । प्रेष्याऽञ्चोचन्मदीयोऽयं सर्वोऽपि
 विभवस्तत्र ॥ २९ ॥ अहमसि तवादेशकरः किङ्करचत्सदा । अङ्गीकुरुष्व तत्पाणिग्रहं सद्यः प्रसद्य मे ॥ ३० ॥ कमला ग्राह
 द्रियते त्वद्भक्तैरपरो जनः । नत्वं संसृज्यते गत्वाख्यत्कुद्धोऽध्यायदयापरः ॥ ३१ ॥

मतिसारो मयाऽनर्थे पात्यस्तस्य सुता तथा । सापत्न्ये भिन्नधर्मे च पात्या रूपेण गर्विता ॥ ३२ ॥ विचिन्त्येत्यपहर्तुं तं स
 भूपालं व्यजिज्ञपत् । यदेव ! त्वदरेः पार्श्वे रणकेतोर्निजाभरान् ॥ ३३ ॥ सम्प्रेष्य मतिसारेण ख्यापितं साम्प्रतं यदि । सभैषि तत्ते सप्ता-

द्रमद गज्यमुपानये ॥ ३४ ॥ तनमेन बहुद्रव्यं दत्तमय तदागमः । नोपेक्षां पुज्यते कर्तुमथ कुटो नृपोऽयदत् ॥ ३५ ॥
 (विनायकम्) धन मयं मयादाय तत्क श्रक्षिप चारके । शीघ्रं तथा कृते तेन जज्ञे हाहारवो महान् ॥ ३६ ॥ तस्य दुर्धेष्टितं
 जानस्यपि मयी तु धर्मपीः । दय्यां लक्ष्मीशला कस्य याति कालः सदा सुखम् ॥ ३७ ॥ तस्यैवं मतिसारस्य धर्मसारस्य
 तस्युपः । दिनेः कतिपयेत्येव प्रोचं नृत्नमधिषा ॥ ३८ ॥ प्रतिवृत्ते मयि प्राप्ता दशेयं भयता ततः । इयत्स्यपि गते काले वाक्यं
 इह परोऽयदत् ॥ ३९ ॥ सुखंयदपि यद्वति कि मेरुः कण्ठे तिलैः । स विलक्षो जगाम खं सदनं तदनन्तरम् ॥ ४० ॥

इत्येव तस्मालाग्यमात्रा प्रोचो नृपः सुतः । न त्वया रुचिरं चक्रे मतिसारपमाननात् ॥ ४१ ॥ यदेकान्तवितस्तात-
 तुन्योन्यं ते प्रमाणतः । तन्मोचयेन मा यजे इत्येव खलिनीचरः ॥ ४२ ॥ यत्तस्य मयात् सीमा न विपक्षो विलङ्घते । किं
 परं न मोक्षये मयापाम्निमोक्षिते ॥ ४३ ॥ स मोक्षितो नृपेणागादृष्टे नास्ति तु भोजनम् । दुःखं परिजनं पश्यन् सभा-
 मुता । देवमन्त्राग्नेन निद्रि रिग्रस्य भृषतिः । रत्नमुत्पयते यत्तदेवस्यैव भवेदिति ॥ ४५ ॥ पदस्ति मतिमारस्य कमलानामताः
 यामाज्जरपया ॥ ४७ ॥ प्रावेनृपः एषा तेन राजपाट्या विभिर्गताः । पठतीं पुष्पिकादस्तां तामेवैव गवाधगाय ॥ ४८ ॥ तां वीक्ष्य
 विवित्राः किं तु कन्तुः कन्तो कनं ययुः ॥ ५० ॥ इति तद्वनविषोऽयं विदधे राजपाटिकाय । अन्तःखोपं नयेयच्च ज्ञायुजस्तेष्वप्ययम्

यय कमलग्नेन निद्रि रिग्रस्य भृषतिः । रत्नमुत्पयते यत्तदेवस्यैव भवेदिति ॥ ४५ ॥ पदस्ति मतिमारस्य कमलानामताः
 यामाज्जरपया ॥ ४७ ॥ प्रावेनृपः एषा तेन राजपाट्या विभिर्गताः । पठतीं पुष्पिकादस्तां तामेवैव गवाधगाय ॥ ४८ ॥ तां वीक्ष्य
 विवित्राः किं तु कन्तुः कन्तो कनं ययुः ॥ ५० ॥ इति तद्वनविषोऽयं विदधे राजपाटिकाय । अन्तःखोपं नयेयच्च ज्ञायुजस्तेष्वप्ययम्

॥ ५१ ॥ कमला तु निजं रूपं पितुर्धनविनाशकम् । विदन्ती विदधत्युच्चैस्तपो दीक्षां जिघृक्षति ॥ ५२ ॥ पिता तु बल्लभत्वेन व्रते तां नानुमन्यते । निर्धनत्वादिमामुद्राहयितुं न क्षमो भवेत् ॥ ५३ ॥

अथाकस्मान्नृपो मुद्रामादाय नवमन्त्रितः । मतिसारगृहे ग्रैपीच्छय्यापालकहस्तगाम् ॥ ५४ ॥ मतिसारोऽवदत्कार्यं नानया मे नृपो निजे । पार्श्वे दधातु स्वस्यैव प्रासादं स च जग्मिवान् ॥ ५५ ॥ आख्यचाथ नृपः स्वेन कमलादर्शनोत्सुकः । अनुनेतुं मतिसारमागा-
दल्पानुगैर्युतः ॥ ५६ ॥ प्रतिपत्तिस्तदुचिता मतिसारेण निर्मिता । अनुनीय नृपेणैष मुद्रां तु परिधापितः ॥ ५७ ॥ ऊचे च राज्यकार्याणि प्राग्वच्चं कुरु मन्त्रिण ! । महाबलस्य तातस्य स्थाने त्वमसि मे यतः ॥ ५८ ॥ उपरोधवशाद्राजवचोऽमन्यत मन्त्रिणा ! नृपस्तु कमलालाव-
प्याम्भः पिबति लोचनैः ॥ ५९ ॥ पश्यता च नृपेणैक्षि भारतीमूर्तिरद्भुता । पृष्टं च किमिदं ग्राह मन्त्री स्वामिन् ! सरस्वती ॥ ६० ॥ पश्यता कमलां राज्ञोत्तार्य हारं स्वकण्ठतः । साकूतमूचे हारेण ब्राह्मीपादौ प्रपूजय ॥ ६१ ॥ ततः शेषेति हारोऽयं कमलायाः सम-
र्प्यताम् । अस्ति वास्याः सरस्वत्याः किमप्याभरणं न वा ॥ ६२ ॥ स ग्राहाभूत्परं सर्वं देव ! राजकुले गतम् । नृपः ग्राह निजं द्रव्यं सर्वं संसार्य गृह्यताम् ॥ ६३ ॥ ययौ सौधं नृपस्तस्य साधुवादो जनेऽभवत् । मन्त्रिणः स्वपदग्राह्या जनः प्रमुदितोऽखिलः ॥ ६४ ॥ जनन्योक्ते च भूपेनाकसान्मुद्रा ततोऽर्पिता ॥ परे ग्राहूर्भतिर्यस्मान्मतिसारस्य सुन्दरा ॥ ६५ ॥

दध्यौ कमलगुप्तस्तु दह्यमानः खदुष्कृतैः । न स्थिरा जायते लक्ष्मीः परव्यसनकारिणाम् ॥ ६६ ॥ व्यात्वेति मन्त्रिणं गत्वा शस्त्रौ न्यास्यत्पदोः पुरः । ऊचे च नाथ ! यद्योग्यं तन्मे कुरु कृतागसः ॥ ६७ ॥ पृष्टे हस्तं ददौ तस्य मन्त्री प्रणतवत्सलः । नृपस्तु कमलाध्यानपरो रङ्ग इवामवत् ॥ ६८ ॥ सन्मान्य मन्त्रिणं चोच्चैः कमलायाचनं व्यधात् । स ग्राह युक्तमेवेदं देवायत्तं च यद्यपि

॥६०॥ तथापि परिमाज्याह रक्ष्याम्यथ नृपोऽनन्दन् । किं चिन्त्यं तत्र ग्रीहं मान्यस्तावच्छमेत तत् ॥७०॥ स ग्राह देव ! मे पुत्र्या
 प्रगुणानुजो मुद्रायां पापपक्षुषः ॥ ७० ॥ मन्त्री गन्धाय तत्पुत्र्याः कथयामास सायदत् । मिथ्यादृशा न मे राज्ञा कार्यं राज्यं न
 रज्जमम् ॥ ७३ ॥ दुर्जसो त्रिनयस्मस्मन्तु न ह्यप्योऽयं पुमद्भूतः । मयारिस्मिति चेन्मां तद्वाच्यं प्रागपि तदपुरः ॥७४॥ कृतपाणिग्रहा-
 द्येषा त्रिनयस्मं विषाम्बनि । पटिप्यन्त्यायि रक्षापथे शुदान्तान्तःस्थितापि च ॥ ७५ ॥ यदिदं मन्यते राजा ततस्तावो ददातु माम् ।
 त्रिषा नन्दनामि मे ॥ ७७ ॥ मधिनाय मरिष्याम्यातेऽस्मिन्नाह भूपतिः । हस्ताधराण्यहं मन्त्रिमन्त्राये द्वापयामि यः ॥७८॥ गत्वा
 दृष्ट्वा मन्त्रयो तु मा कार्षीद्वहती परम् । धर्मं निजं तु तं कर्तुं मय दासति वा न या ॥ ७९ ॥ इत्थं नृपस्य प्रणयालापस्तावन्निवे-
 दितान् ॥ ८१ ॥ श्रव्यन्ते पशुमा मय्य जग्मे निजगुणेषु मा । राज्यधियं तयेव स्वां मन्यते सपत्नो नृपः ॥ ८२ ॥ अपरामां तु
 दीपयः ॥ ८१ ॥ श्रव्यन्ते पशुमा मय्य जग्मे निजगुणेषु मा । राज्यधियं तयेव स्वां मन्यते सपत्नो नृपः ॥ ८२ ॥ अपरामां तु
 रवीनां शार्गापति न पृच्छति । कमला रक्ति किं देव ! मग्मावपसि नापराः ॥ ८३ ॥ यथा यथा यदत्येवं रात्रिधियं तथा तथा ।
 दिपयेऽन्त्या गुणीनां निर्मममन्त्रा गुणैः ॥ ८४ ॥ प्रयाति च नृपो जैनसूदने नृपनुरागतः । कमलाकारिणपूजाविलोकनछते छती
 ॥ ८५ ॥ कमलायामनुपमं प्रगादं वीर्य भूषणैः । दुर्जनीष्णां विशादं वा परा नृपविमङ्गमाः ॥ ८६ ॥ ताः मन्त्रेणाः परिमाजि-
 शोचं देवेन पुत्रकम् । कमलानुपिच्छण्यै रक्ष्या तृणां न्ययेद्यपन् ॥ ८७ ॥ ततो राजा रति कापि नाज्जोति मय्यते यदुः । शुवि-

द्रेण गुणः कोऽपि चिकित्सायां न जायते ॥ ८८ ॥ कमलाग्रमुखो लोकः सर्वोऽप्यजनि दुःखितः । देव्यः पराः पुनः पापा
 बाढमानन्दिता हृदि ॥ ८९ ॥ महादेव्यान्यदा भूपो विज्ञप्तो विजयाख्यया । देवार्थिकोपदेशेन विन्यस्तो दर्भपुत्रकः ॥ ९० ॥
 पुनः पुनस्तदाकर्ण्य तूलिकोत्कीर्णने नृपः । पुत्रकं ग्रेक्ष्य पत्रच्छ कमलां किमिदं ननु ॥ ९१ ॥ शपेहं देवपादानामिदं दुर्जनचेष्टि-
 तम् । इत्युक्तोऽर्थितया राजा न विरूपं वचोऽवदत् ॥ ९२ ॥ निषिद्धाश्चार्थिका बाढं विरक्तो जिनशासने । कमलायां न विश्वासं
 धत्ते गहनवृत्तः ॥ ९३ ॥ अपलेहं कमलायां विज्ञाय नृपमन्यदा । विजया विजने ग्राह किमप्यस्त्यपरं पुनः ॥ ९४ ॥ परं
 गिरा यदाख्यातुं देवस्याग्रे न शक्यते । यन्नाधमकुलेऽपि स्यात्तत्करोति तव प्रिया ॥ ९५ ॥ न श्रद्धाति देवोऽपि यदस्याम-
 नुरागवान् । तथापि हि निजस्वामिपादान्विज्ञपयाम्यहम् ॥ ९६ ॥ योऽस्या मनोरमाख्योऽस्ति लघुभ्राता समेति सः । आलिङ्गति
 चिरं कालं तमेपाऽवरजच्छलात् ॥ ९७ ॥ नृपः सप्रत्यया चेटीमादिक्षत्तन्निरीक्षणे । सा ग्राहाम्नामुतसमो व्यवहारस्तयोः प्रभो !
 ॥ ९८ ॥ उदिता विजया राज्ञा न किञ्चिदशुभं तयोः । तयोचे सप्रपञ्चा सा प्राणेश ! सरलो भवान् ॥ ९९ ॥ ततस्तेन सञ्ज्ञेन
 पुनश्चेटी नियोजिता । आतागादऽन्यदा स्वर्णपुष्पोपायनसंयुतः ॥ १०० ॥ आसन्नानुचरी नार्त्तोदिति तस्य करेण सा । धम्मिह्लेऽ-
 चन्धयत् स्वर्णपुष्पजातीमुमानि च ॥ १०१ ॥ तद्वीक्ष्य चेष्ट्या कथिते नृपो दध्यौ रहस्यदः । यथा तथापरमपि यदते विजयावनः
 ॥ १०२ ॥ ध्यात्वेत्यन्धो रुपा तस्या धम्मिह्लमनुजन्मनः । करौ चाच्छेदयद्राजा कस्य मित्रं धराधिपः ॥ १०३ ॥ छिन्नं वीक्ष्य
 स्वधम्मिह्लं शुल्वाऽनुजकरच्छिदम् । मूर्च्छिता सा कथमपि शैत्यतः प्राप चेतनाम् ॥ १०४ ॥

अथाश्रुमिश्रनेत्रा सा सनिःश्रवासा व्यचिन्तयत् । मया प्राक् तत्कृतं पापं येन प्राप्ता विउम्बना ॥ १०५ ॥ अहं न पितृव-

न्यूनामपि दुःखप्रदायिनी । कथं जाता ब्रुहेऽमुष्मिन् धिग्मां पापस्य मन्दिरम् ॥ १०६ ॥ सर्वज्ञं शासनं चापि कुलं चापि मयाऽमलं
 कलङ्कितं ततो नाधि शुद्धिं विनात्र जन्मनि ॥ १०७ ॥ पूजयित्वा च सर्वज्ञं ध्यात्वा शासनदेवताम् । तस्यै सारन्ती सा पञ्च-
 परमेष्ठिनमस्त्रियाम् ॥ १०८ ॥ सप्तमेऽधोपवासेऽस्या वक्ष्या शासनदेवता । प्रत्यक्षमवदद्भस्ते ! याचस्य स्वसमीहितम् ॥ १०९ ॥
 सोचे मातृविधेहि स्वशासनस्य समुद्यतिम् । धन्यो करो कलङ्कस्य शुद्धिं च मम वैमतः ॥ ११० ॥ सर्वं भव्यं करिष्यामीत्युक्त्या
 सागात् पराऽनुपत् । अथ प्रातः प्रपुद्गो सट् रम्भां किञ्चिन्न पश्यति ॥ १११ ॥ अबोचचाधुनास्तं मे जीवलोकोऽतिलो गतः ।
 राजलोकोऽय मलितः समभूषातिदुःस्वितः ॥ ११२ ॥ आहूताः परितो वैद्या गणका मधवादिनः । नौपदैर्न ग्रहाचार्यभिर्न मन्त्रैश्च
 किमप्यमृतम् ॥ ११३ ॥

अयामवसमोराणी या तुशीला तर त्रिया । मनसा वचसा कायेनास्ति विशदिते रत्ना ॥ ११४ ॥ तस्या मञ्जनमीरेण धृते
 ते निर्मले दृशो । मनोरमकरी चापि मन्यो नव्यौ मविष्यतः ॥ ११५ ॥ स्वाताय विजया देवी धौते नेत्रे तदभ्युना । नृपः प्रत्युत
 पीडायां दृष्यो नासाः तुशीलता ॥ ११६ ॥ एवं परीक्षिताः सर्वो दुःशीलस्यं च निश्चितम् । नृपो निराशचित्तोऽय प्रघर्नैरिति भाषितः
 ॥ ११७ ॥ अद्यापि देव ! नानीतं कमलास्नानं जलम् । नृपः प्राह स्व भौनेन वज्जीलं कलितं पुरा ॥ ११८ ॥ ते प्राहुर्देव !
 मावादीरित्यं तेरिति भाषितः । भूपः पीडादितः प्राह तदप्यानीयतामिति ॥ ११९ ॥ महासत्यस्य सा स्नानकृते यावदुपाविशत् ।
 तावत्केशकलापो द्रागुद्रभूव विशेषतः ॥ १२० ॥ पुष्पगन्धोर्केशैर्यद्गुन्दुभिराब्रवन्त् । तन्मञ्जनजलं स्वर्णकलसेऽय निवेशितम्
 ॥ १२१ ॥ लुठद्दिशामैर्वन्योऽग्नि स्वयं लोके च पश्यति । सविस्मयं सपत्नीषु दसमानासु चेष्यया ॥ १२२ ॥ सञ्जनेषु प्रहृष्टेषु

प्रधानप्रतिचारिका । शिरस्थकलसाऽभ्यागान्नेत्रे द्यौते च भूभुजा ॥ १२३ ॥ अयं तत्क्षणमद्राक्षीन्मनोरमभुजावथ । सितौ तेना-
 म्भसा जातावभ्युद्यत्करपल्लवौ ॥ १२४ ॥ देवतास्नानवनीरं ततस्तद्वन्दितं जनैः । क्षिप्तं शिरसि च ग्राह देवताथ नमःस्थिता
 ॥ १२५ ॥ सर्वज्ञशासनं जीयात्कमला च महासती । जनश्च स्वजनश्चापि श्रुत्वेति मुमुदे हृदि ॥ १२६ ॥ सानुतापोऽथ भूमीशः
 ग्राह पापेन हा मया । विजयावचसा सेयमेकपत्नी कलङ्किता ॥ १२७ ॥ पराभूता च भूतानि भूतेनेव दुरात्मना । तदितः शरणं
 मेऽसौ धर्मश्चास्या मनोमतः ॥ १२८ ॥ ततोऽभिषिक्ता पट्टे सा कारितश्च महोत्सवः । विमला कमलायाश्च कीर्तिः सर्वत्र विस्तृता
 ॥ १२९ ॥ तया प्रबोधिषो भूपश्चिद्रूपः शासनोन्नतिम् । विधत्ते चैत्यविम्बादि त्रिसन्ध्यं पूजयत्यपि ॥ १३० ॥ इत्थं देवी नृपश्चा-
 पि कमलाकमलाकरौ । धर्मं विदधतौ जैनं क्रमातिसिद्धिमवाप्स्यतः ॥ १३१ ॥ यत्तपःपवनकम्पितपीठा जैनशासनसुरी सहस्रस्य ।
 निर्ममे महिमतां कमलायाः सम्प्रधार्य तपसि ग्रथतध्वम् ॥ १३२ ॥ इह विष्णुराजतनयो जिनराजः सत्तपःप्रभावभृतम् । मन्त्रीसुता-
 कमलायाः कथानकं प्रकथयामास ॥ १३३ ॥

इत्याचार्यश्रीमानतुल्लसूरिविरचिते श्रेयांसचरिते महाकाव्ये तपःप्रभाववर्णनो

नाम एकादशमः सर्गः समाप्तः ॥

द्वादशः सर्गः ।

दानशीलवपयाय सर्वं भवति सार्धवयम् । जन्तूनां निःस्पृहं चिपं यदि स्फुरति भावना ॥ १ ॥ यथा फलं विना वृष्टिं बीजं
सिद्धरसं विना । मर्त्यं न स्वाद्यया लोहं कृत्वा भावं विना शिमम् ॥ २ ॥ दुःसाध्यसाधनोपायो नास्ति भावं विनापरः । यस्मा-
द्वाप युरभ्योऽपि भरणः कैवल्यशिवम् ॥ ३ ॥ ततो भाषाम्मसा सर्वं मयसन्तापशान्तये । स्वात्मा घनायदेनेव तेजनीयो
विवेकिना ॥ ४ ॥

समस्ति नगरी काशी पराशीष शिवियोषितः । वैखण्यजब्रजघ्राणी प्रवणत्किट्ठिणीगणा ॥ ५ ॥ यस्यां जनः समुद्रोऽस्ति
न पुनः प्रियनिगणः । फलितोऽपि समुद्रस्याजन्तो गुरुमण्डले ॥ ६ ॥ सयास्ति थायकः धोष्टी घनपालोऽभियानतः । यः सम्पूर्णो-
भिलाषोऽपि साभिग्रयोऽर्हतां गिरि ॥ ७ ॥ यो गम्भीरथ पीरथ दयालुः सरलाश्रयः । त्यागी परोपकारी च ठुतप्रथ विवेकगान्
॥ ८ ॥ नासा घनारदस्तस्यानुजः प्राणप्रियोऽस्ति च । सदाचरो विनीतश्च विनयर्मक्यत्सलः ॥ ९ ॥ तयोः दारीरमात्रेण
भिक्षयोरेकचित्तयोः । कलत्रे स्त्रो घनरती घनधीनामतः क्रमात् ॥ १० ॥

मरुतो क्रियमाणेऽपि तयोर्मर्यादिकेऽगुले । उक्तो घनश्रियेऽगन्ते निजकान्तो घनावहः ॥ ११ ॥ अयि मूढ ! न जानासि
मर्त्यं निजवेऽमनः । मृगे मिहो विनश्य यचेतमि तयाग्रजः ॥ १२ ॥ ददात्त्वानीय मार्यायाः प्रच्छद्यं भूषणादिकम् । सा प्रन्धि
प्रस्ते शौर्वा दत्ते च निजवन्धु ॥ १३ ॥ मयं शान्त्यति कालेन स ग्राहार्थः कदापि माम् । न पश्यति मातेव वरसला ॥ प्रजायती
॥ १४ ॥ सास्यान्मनेन येषाम् पुनरुक्तः स मौनतः । तस्यावप्यनया० श्रोक्तो रक्तस्त्वमनयोऽरसि ॥ १५ ॥ मयं ज्येष्ठोऽस्ति राजेव

त्वां प्रक्षिपति कर्मसु । भार्यास्य घटदासीवन्मां वाहयति सर्वदा ॥ १६ ॥ ग्राम्यस्य तव पादे तु बद्धा सर्वे सहाभ्यहम् । न
वेन्नि योग्यं यद्धि स्यात्तव न प्रभवामि तु ॥ १७ ॥

इत्थं तयोक्तः स ग्राहाग्रजं भागं प्रदेहि मे । तेनोचै किमिदं वत्स ! वक्षि सर्वमिदं तव ॥ १८ ॥ न ते मम च कोऽप्यन्यो
न नौ किञ्चन विप्रियम् । यद्वास्यासि तदादास्ये त्वन्युखेऽप्रेक्षकोऽस्म्यहम् ॥ १९ ॥ इत्यग्रजगिराडतिष्ठत्तयोक्तः पुनरेव सः । वेद्यहं
ज्येष्ठवाक्यानि त्वं न वेत्सि तु मूढधीः ॥ २० ॥ मृदु वक्ति खरं विष्यत्यसौ धूर्त्तधुरन्धरः । कुरु त्वं कर्मकारत्वं भग्रा दासत्वतस्त्वहम्
॥ २१ ॥ सा वक्ति परवन्मुक्तो मया त्वं तत्पितुर्गृहम् । यास्याम्यहं न मे कार्यं प्राप्तो यतस्तव ॥ २२ ॥ स्थिरा भवेति तां
प्रोच्य पुनर्भागं ययाच सः । बन्धुना बोधितो दोलारूढचित्त इवाभवत् ॥ २३ ॥ आरुजायान्यदा आरुजायाः प्रददती मुदा ।
मुद्रिकां दर्शिता पश्य गृहमेवं विलुब्धते ॥ २४ ॥ क्रुद्धे दुर्भाषके तस्मिन् धनपालो व्यचिन्तयत् । भार्यया अमितो भूरि भक्तिभु-
क्तोऽप्ययं हहा ! ॥ २५ ॥ यावन्न महिलाप्रेमकर्मकर्ममणिगितो भवेत् । तावदेव ध्रुवं बन्धुजनं बन्धुषु रज्यते ॥ २६ ॥ ध्यात्वैति
सहसां हित्वा सदनं सधनं जवात् । वस्त्रद्वयावृतो गेहाद्धनपालो विनिर्गतः ॥ २७ ॥

नभःस्था कुलदेव्याह त्वं धनावह ! माग्रजात् । भिक्षो भव धनं यसाद्धनपालेन पाल्यते ॥ २८ ॥ तदभावे तु भार्वा ते
भोजनस्यापि संशयः । तदैववशतस्तेनावमतं देवतावचः ॥ २९ ॥ अभूदुर्व्वीतले गुर्व्वी ततः श्लाघाग्रजन्मनः । धनश्रीर्वक्ति किं
श्चाद्यो ग्रन्थिमादाय निर्गतः ॥ ३० ॥ कियत्यपि गते काले स्तेनवद्व्याधुपद्रवैः । अनश्यदनुजस्य श्रीः साग्रजस्य त्ववर्द्धत
॥ ३१ ॥ बभ्रामाथ लघुभ्राता पुरतोऽप्याप न श्रियम् । अन्यदा त्वद्रिमारूढो देवतागृहमैक्षत ॥ ३२ ॥

तत्र सत्यगिरो देव्याः पुरोऽप्यग्र्यदनं वनम् । लह्नानि प्रकुर्वाणं घनारोग्यसुतेच्छया ॥ ३३ ॥ सोऽपि तस्याः पुरस्तस्यो
चतुराहारवर्जकः । घनकाङ्क्षाघृतः पश्चात्प्रत्यक्षाभूच्च देवता ॥ ३४ ॥ तयोचे घनयोग्यत्वं तव नास्ति तथाप्यदः । रत्नपञ्चक-
मादाय महामूल्यं गृहं यज ॥ ३५ ॥ तचेजः संयुतं वीर्य्य सतेजाः सोऽप्यजायत । अवलाचाचलचत्सादुत्कण्ठावान्प्रियां प्रति ॥ ३६ ॥
विधायोपत्यकाग्रामसम्बलं सयलं वपुः । कुण्डलदन्तर्विन्यस्तपञ्चरत्नाः स जग्मिवान् ॥ ३७ ॥ निशीथे सहसार्थेनागात्काञ्चीचद्गो-
पुरम् । वप्रपार्थ्यप्रपामण्ये सुप्तयेति व्यचिन्तयत् ॥ ३८ ॥ क्षेमेणाहं समेतोऽस्मि स्वपुयां पञ्चरत्नमृद् । विक्रीयैकं ततः कोऽपि
व्यवहारः करिष्यते ॥ ३९ ॥ परेण कोटिमूल्येनाभरणं च घनश्रियः । एकेन वीचतं चारु चैत्यं श्रियपदप्रदम् ॥ ४० ॥ द्वे नु रत्ने
धरिष्वामि योग्यः फल्सापि नो यथा । कार्येषु स्वामिति ध्यायन् भ्रमाच्चिद्रामवाप सः ॥ ४१ ॥

तदीयसम्पत्प्रान्धिमयोपादाय कुकुरः । झालप्रणालमप्येन घनपालगृहं गतः ॥ ४२ ॥ गृहैकान्तप्रदेशे स सम्बलं तदभक्षयत् ।
द्रमाते सम्बलप्रान्धिमपश्यन् मूर्च्छितः परः ॥ ४३ ॥ स्वयं सचेतनो दस्यो हृदा निष्पुण्यकोऽदकम् । तीर्त्वाङ्घ्रि गोष्पदे मग्नस्तत्सत्यं
देवदानवः ॥ ४४ ॥ तत्किं करोमि याम्यद्री पुनर्देवान्तरेऽथवा । तावन्मित्रामि त्रेयसा व्यात्वेति स गृहं गतः ॥ ४५ ॥ समा-
प्यवदनस्तस्याः स्वश्रुतान्तं न्यवेदयत् । विषणा साप्युमाम्नां तद् विशावं पुण्यमात्मनः ॥ ४६ ॥

घनपालः पुनः प्रावश्रित्यतः द्रयनात् सरन् । परमेष्ठिनमस्कारं गृहैकान्तेऽग्रामच ॥ ४७ ॥ लघुनीतिहृतेऽपश्यत्पञ्च-
रत्नानि तानि च । उदयोत्पन्ति दिक्ष्चक्रमयूल्यानि स्वपुण्यवत् ॥ ४८ ॥ दस्यौ च कुलदेव्या मे दत्तान्येतर्हं ततः । कारयिष्ये
महाचैत्यमिति कोशे न्यवेदयत् ॥ ४९ ॥ घनावहः पुनः सित्वा गुप्तोऽहानि कियन्त्यपि । समायां निर्ययी पुर्याः किञ्चिदादाय

सम्बलम् ॥ ५० ॥ तयोरेन्द्रिविहारेण गच्छतोः पथिकाः पथि । दिव्यां धनश्रिया रूपश्रियं पश्यन्ति विस्मिताः ॥ ५१ ॥ धनाव-
होऽन्यदा गच्छन्नश्रौषीत् तुमुलं निशि । चौरभीत्या ततोऽस्थातां निलीय विकटे तटे ॥ ५२ ॥ तस्करा अपि तत्रैव व्यभेजन् भूषणानि ते ।
लोभाद्धनावहः प्राह भागो देवो ममापि यत् ॥ ५३ ॥ तमसा तमपश्यन्तो यक्षो वा राक्षसोऽपि वा । वदत्येष विचिन्त्येति धनं
हित्वाथ तेऽनशन् ॥ ५४ ॥ हसित्वाथ चिरं पत्न्या सममाभरणानि सः । हृष्टोऽग्रहीदनायासाल्लब्धानीति जंगाद च ॥ ५५ ॥ तद्गम्यतेऽ-
धुना पुर्यां स्वस्यामपचर्यां निशाम् । तत्रातीत्याचलत्प्रातर्द्विधा युक्तो धनश्रिया ॥ ५६ ॥ मध्याह्ने नगरस्थैकस्थारामे सारणीजलैः ।
मृष्टा कराङ्घ्रि कैकिछिछायास्थः प्राह बह्वभाम् ॥ ५७ ॥ तिष्ठ प्रिये ! त्वमत्रैव यावत्कान्दविकापणात् । आनये भोजनं किञ्चित्सा
प्रोवाचैवमस्त्विति ॥ ५८ ॥

अथाभिराममारामं कुहूकुण्ठीकुहूरवम् । पश्यन्ती शृण्वती चेयमभूत्कामवशंवदा ॥ ५९ ॥ तदा च काकलीगीते सज्जाते श्रुतिगोचरे ।
एकमुन्मथितान्यच्च केकिकेकेल्यभूद्रतम् ॥ ६० ॥ स्तोकभूमिं गताऽपश्यत्तरुणं चारुघट्टिकम् । दोधकान् ददतं गीतान्तरे शृङ्गारसङ्गतान्
॥ ६१ ॥ अचिन्तयच्च माधुर्यं सञ्चरेऽपि खरेऽपि च । गुणप्रतीपं कर्मकमस्य प्राकर्मयोगतः ॥ ६२ ॥ मनोहरैरपि परैः सुखैः किं यत्र
नो भवेत् । संसारासारतासारं स्फीतं गीतं तदीदृशम् ॥ ६३ ॥ श्लाघे मृगेभ्यो दुष्प्रापं गीतसातकृतेऽत्र ये । न जन्मान्तरसुप्रापम-
पेक्षन्तेऽपि जीवितम् ॥ ६४ ॥ दृष्ट्वा ससम्भ्रमं सोऽपि रोपितां देवतामिव । निश्चलाङ्गीं चिरं दृष्ट्वौ वनदेवीभ्रमं हृदि ॥ ६५ ॥
सनिमेषां पुनर्वीक्ष्य तदन्तिकमुपागतः । साभिलाषामिवोद्दीक्ष्य सोऽवगन्तिकतां गतः ॥ ६६ ॥ सत्रपेव च सा सत्समुत्तरीय-
तयोचे तव गीतेन

रञ्जितामि वशंवदा ॥ ६८ ॥ पतिर्मेजस्ति पुरस्थान्तर्गोज्यानयनहेतवे । गतोऽस्यागतिवेला चाऽन्यर्थात्तदर्थेने द्वयोः ॥ ६९ ॥ तस्मिन्
 सति च निर्निमं न मुखं भवितावयोः । मुक्त्वाणुं चाधमं दूर सहाऽऽयास्याम्यहं त्वया ॥ ७० ॥ पृष्ठलग्नः पथि यतः कापि त्यस्या-
 म्यहं पतिम् । ततोऽग्रहं त्वयाऽऽगम्य चिन्ता कार्या न सम्बले ॥ ७१ ॥ धृतिभूर्यस्त्यदः पृष्ठसेनागम्यं तदावयोः । प्रातश्चलितयोश्छ-
 मपथेत्थं स ध्यचिन्तयत् ॥ ७२ ॥ अनुग्रही विनाप्यर्थमसामर्थ्ययुता पुनः । विमुच्येपान कथमपि दुर्धनवसायं तु का कथा ॥ ७३ ॥
 प्यात्वेति निर्धिक्कोऽयं तद्वचः प्रत्यपद्यत । ऊरे च कस्य नोत्कण्ठा सलात्रण्ये नवे जने ॥ ७४ ॥ इति ॥ कृतसङ्केता साकं तेन
 सुयद्धिता । पत्सुरेत्य तलेऽदोऽस्वास्याच्छोकरेव सा ॥ ७५ ॥

अथागच्छन् पतिर्दूरात्तां दुर्मनसमैषत । चिन्तामून्यदग्रं पूयअथा च करिणीमिव ॥ ७६ ॥ उपेत्य तत्पूरः स्वणमण्डकादि
 विमुच्य मः । ग्राह प्रिये ! प्रतिपन्नयोगमार्गेण दृश्यसे ॥ ७७ ॥ सतस्रभ्रमययोरथाय सोचे नाथ ! चिरायितम् । त्वयाहं दुःखिता तेन स
 प्रत्यैससलाग्रयः ॥ ७८ ॥ ॥ तेनाथासिता सोऽय कृतदेवगुरुस्मृतिः । प्रथमं बुभुजे सा तु पश्चाद्रसमा जानती ॥ ७९ ॥ लतागृहेऽथ
 विधग्न्य नवार्के सोऽज्वदत्पूरः । गम्यते ग्राह सा नाहमस्मि भन्तुं श्रमात्क्षमा ॥ ८० ॥ शोचे धनावहो मुग्धेऽनर्थो ह्यर्थोऽस्तकौ ततः । भन्तुं
 पुक्तं लघु स्थानेऽनिच्छल्यपि ततोऽचलत् ॥ ८१ ॥ सोऽप्यारघट्टिकोऽस्त्वागादूरस्थः स्वपतेः पुनः । सा ध्यायत्युज्ज्वलनोपायं जल्पमाना
 न वक्ष्यति ॥ ८२ ॥ तेनानुपालयमाना सा स्थापयपि नेष्यते । तेन ॥ इतोऽय त्वं जाता सुसुरि ! दुर्मुखा ॥ ८३ ॥ सरोपं
 ग्राह मा वेत्ति न पराचिं मनागपि । श्रान्तास्म्यहमिति वचोऽवमत निष्कृप ! त्वया ॥ ८४ ॥ स प्राहैकमिमं भन्तुं क्षमस्व मम
 यद्धमे ! । तदेवाहं विधास्यामि यस्त्वं वक्ष्यस्यतः परम् ॥ ८५ ॥ तयान्मुदर्मसंच्छन्नमुखमालोक्त्रय कृपकम् । दूरस्थनीर स प्रोक्तः दृष्ट्वा

पायय मां पयः ॥ ८६ ॥ स ग्राह कृण्यते नीरं कथमस्मात्पराज्वदत् । कुशेन क्रियतां रञ्जुर्वटपत्रपुटौ तथा ॥ ८७ ॥ तेन रञ्जु-
 निवहनैकेनाकृष्य जलं क्षिप । द्वितीयसिन् पुटे स्पष्टं यथा प्रिय ! पिबाम्यहम् ॥ ८८ ॥ स तथाकर्तुमारेभे किं न कुर्वन्ति वा नराः ।
 स्त्रीगिराः पश्य देहार्धं दुर्गाया प्रददौ हरः ॥ ८९ ॥ तेनाकृष्याम्बु साऽप्यायि कर्षन् स्वस्य कुतेऽथ सः । पातितः पातकिन्या द्राक्
 पृष्ठे प्रेर्याम्बुमध्यतः ॥ ९० ॥ भवितव्यवशादङ्गैः लघ्नाघातः पपात सः । जानुदग्धे जलेऽस्थाच्च कायोत्सर्गं इवोर्ध्वगः ॥ ९१ ॥
 दृष्ट्यौ च कीदृगनयाऽपनयाम्यदयाकृतम् । दुष्कराणां कृतानां मे निर्लज्जा लज्जितापि न ॥ ९२ ॥ तस्यास्तु वचसा बन्धुः सङ्कुटम्बो
 मयोज्झितः । कुलदेवीवचश्चावज्ञातं भ्रान्तं च सर्वतः ॥ ९३ ॥ आराद्धा देवताद्रौ च पुरी त्यक्ता सुखं पथि । पत्रपुटौ च दर्भेण
 कृता रञ्जुश्च दुष्करा ॥ ९४ ॥ कष्टात्पुटेन कृद्धा च पायिता प्रथमं जलम् । पर्यन्ते निष्क्रयश्चक्रे तयातिरूरेदृशः ॥ ९५ ॥ मन्ये
 कस्यापि सङ्केतादारामे तत्र तादृशी । अभूदाभरणैः सार्धं गन्ता तं गहनं हृदः ॥ ९६ ॥ कूट कूटभृतां स्त्रीणां मध्यं को लभते नरः ।
 ग्रहसन्त्येकया दृष्ट्या रुदन्यपरया पुनः ॥ ९७ ॥ तत्कालोत्पन्नया मत्या विजयतेऽपि पण्डितान् । उन्मादजनकत्वेन जयन्ति मदिरा-
 मपि ॥ ९८ ॥ सर्वसंसारदुःखानां मूलमेताः स्त्रियोऽधिकम् । त एव सुखिनः स्युर्ये मतिमन्तस्त्यजन्ति ताः ॥ ९९ ॥ त्रिविधं त्रिविधे-
 नेयं धनमन्यच्च तन्मया । सावधं सकलं त्यक्तं शरणं मे नमस्कृतिः ॥ १०० ॥ लोकद्वयेऽपि यत्पापं यया किञ्चिद्विनिर्मितम् ।
 तन्निन्दाभि च गर्हामि समक्षं सिद्धपद्धतेः ॥ १०१ ॥ ये केचन मया जीवाः सुचिरं भ्रमता भवे । दूना वा निहता वापि तानंहं
 क्षमयेऽखिलां ॥ १०२ ॥ बहु दुःखं त्वया सोढं प्राक्चतुर्गतिके भवे । तदिदानीं सहस्राल्पं मन्तुं स्वकर्मणाममुम् ॥ १०३ ॥
 ननु ते स्यादात्मानं हित्वा नान्यत् सुहृत् । यदीच्छसि शिवसुखं समचित्तस्ततो भव ॥ १०४ ॥ मुञ्च द्वेषं च रागं च सर्वथा

सर्वगस्तु । धर्म एव निजो येन संसारे वस्तु नापरम् ॥ १०५ ॥ अत एव परित्यज्य धर्म्मिन्त्वमपि केचन । आचरन्ति व्रतं घोरं
नित्यसौख्यपदार्थिनः ॥ १०६ ॥ तच्चिन्तारत्नवर्जेन धर्मे लब्ध्वापि दुर्लभम् । संसारसागरे तच्च मा हारय मुधा बुध ! ॥ १०७ ॥
त्रैलोक्यमपि मित्रं ते यदि मित्रं मयिष्यसि । सलयेचत्सलः सर्वस्तवोपि मविता जनः ॥ १०८ ॥ इत्यन्तरङ्गया दृष्ट्या जय
कर्मणिं निजम् । यथा संसारदुःखेभ्यो दूरं दूरं विमुच्यसे ॥ १०९ ॥

इति भावाम्भसा तेन तदात्मा निर्मलीकृतः । यथाऽभूत्केवलज्ञानं ज्योतिषा घोषिताखिलम् ॥ ११० ॥ ततो देवतयाऽऽकृष्टो
पहिः कृपात् स्वयत्स्वितः । किं चित्रं तत्र तज्ज्ञातो मयदृष्टाद्गदित्स हि ॥ १११ ॥ समर्थं वेपं नत्वा च कृत्वा महिमानमा द्युतम् ।
दिव्यगात्स महारमा तु विजहार महीतले ॥ ११२ ॥ काद्रयामप्यागमदय धनपालो रयस्थितः । तत्पञ्चरत्नमूत्येन कारिते जिनमन्दिरे
॥ ११३ ॥ नन्तुमर्चितुमगच्छत् जिनं तद्गारि तं मुनिम् । स्वतामोऽरुवलेऽप्रावीद्वानस्यं मुमुदे च सः ॥ ११४ ॥ वन्दनाभिमुखे तस्मिन्
देवताऊतपङ्कजम् । तत्रासीनो मुनिस्तेन वबन्दे च स केरली ॥ ११५ ॥ पप्रच्छ धनपालस्तं मुनीन्द्रं भवता कदा । कथं वाप चरित्रधीरु-
दृढा सोऽखिलं जगौ ॥ ११६ ॥ ऊचे च तेषां रत्नानां पत्रानां स्थानके त्वया । विनियोगः कृतोऽर्थस्य फलमादायि निर्मलम् ॥ ११७ ॥
पिहितं दुर्गतिद्वारं परलोकाय साधितः । स्वर्गापवर्गसौख्यानि कृतानि करगोचरे ॥ ११८ ॥ केवलज्ञानिनं नत्वा धनपालो धनायहम् ।
दुरीलोकोऽखिलोचेति नत्वा पप्रच्छ विसयात् ॥ ११९ ॥

धनधीः वगाधुना सास्ति केरली ग्राह ता तदा । तेनोपपतिना सार्धं निद्रि ग्राममुपागमत् ॥ १२० ॥ सा श्रान्ता निद्रया
शेते सानन्दाऽचिन्तयत्परः । याऽनिष्टं विदधे पत्युः सा किं मम हिता भवेत् ॥ १२१ ॥ यथा रक्तोऽपि कान्तोऽपि चिरं परिस्थितोऽपि च ।

त्यक्तः कान्तस्तद्विलोमे तस्याः का गणना मयि ॥ १२२ ॥ ध्यात्विति सुप्तां तां मुक्त्वा गृहीत्वाभरणानि च । सोऽनश्यदपरा प्रात-
रपश्यन्ती सरोद च ॥ १२३ ॥ परिदेव्य चिरं सानुतापा पितृगृहं गता । आख्यचौरैर्हृतो भर्ता मुक्ता नारीत्यहं पुनः ॥ १२४ ॥
इत्थं निजव्यतिकराख्यानदेशनया मुनिः । तदा प्रबोधयाभास वहून् मिथ्यादृशोऽपि हि ॥ १२५ ॥

विहृत्याथ चिरं पृथ्व्यां भव्यलोकं प्रबोध्य च । स मासानशनीस्थानमनन्तसुखमासदत् ॥ १२६ ॥ श्रावको धनपालोऽपि
ब्रह्मलोके सुरोऽभवत् । धनश्रीस्तु तृतीयायां पृथिव्यां नारकोऽजनि ॥ १२७ ॥ सुखसाध्यस्य भावस्य विज्ञायेत्यतुलं फलम् । स
एव शरणः कार्यो विपमेऽपि समेऽपि च ॥ १२८ ॥ तथाहि तत्कदा भावि दिनं यस्मिन्नहं कदा । गृहवासं परित्यज्य गृहीष्यामि
व्रतं गुरोः ॥ १२९ ॥ विहृत्य गुरुभिः सार्धं निःसङ्गतपसा कृशः । प्रविचार्य धनं कर्ता परमार्थस्य निश्चलम् ॥ १३० ॥ (युग्मम्) ॥ इत्थं
धनावहकथाप्रथनेन विज्ञा ! विज्ञाय भावजनितं फलमुज्ज्वलं तत् । सदानशीलतपसां सफलत्वहेतौ भावे भवद्विषि मनः सततं निधत्त
॥ १३१ ॥ इह विश्रामे शुभभावधर्मफलं सुप्रदर्शितं जिनेन्द्रेण । विशदधनावहकैवल्यचरितस्याख्यानतो भविनाम् ॥ १३२ ॥

इत्याचार्यश्रीमानतुल्लविरचिते श्रीश्रेयांसचरिते महाकाव्ये भवत्रयनिबद्धे भावनानावर्णनो
नाम द्वादशः सर्गः ॥

देवेन्द्रस्मरिक्तमुपमितिसारोद्धारमादधे शुद्धम् । आमूलचूलमपि यत्तं प्रद्युम्नं नमामि विशुम् ॥ छ ॥

त्रयोदशः सर्गः ।

युत्वैति देशनां घनइलज्जाः कौस्तुभादयः । षट्सप्ततिमिताः स्वसञ्जलसंस्थैर्निर्युताः ॥ १ ॥ प्रतिमुद्राः प्रभोः हस्तपद्मेन
 जगद्गुर्वतम् । धारिणीप्रमुखाद्यापि कुलीना यद्वाः स्त्रियः ॥ २ ॥ तिर्यक्सुरासुराः सप्त्यग्दर्शनं तु नृपस्त्रियः । जगद्गुद्वैतविरतिमिति
 ससुधतुर्गिणः ॥ ३ ॥ आपद्यथीममवसरणे श्रीश्रेयांसविशोरभूत् । अनन्तगुणरत्नानां रसाकर इवापरः ॥ ४ ॥ स्वाम्यथो कौस्तु-
 भारीनां भविष्यद्गणधारिणाम् । उत्पादविगमप्रौढ्यषडत्रितयमादिजत् ॥ ५ ॥ प्रतिमातिशयेनाप्य द्वादशाङ्गीभय्ययन् । गणधारिपदं
 तेभ्यो दातुं च प्रगुणे प्रभौ ॥ ६ ॥ उपातिद्वैतासपूर्णमणिस्थालरुतं हरिः । उत्थायासनतन्धूर्णमुष्टिं सम्पूर्णमग्रहीत् ॥ ७ ॥ अथ
 दशतदुमयैः मद्रूप्यगुणपर्ययैः । अदुःखतोऽनुयोगोऽपि गणोऽपि च यदञ्जिति ॥ ८ ॥ विनम्रश्चिरसां तेषां चासान् प्रथममक्षिपन् । विभुः
 सुरासुराः सर्वे सतः प्रमोदमदुराः ॥ ९ ॥ बाधमानेषु तूर्णेषु भावनामागुरैः सुरैः । प्रगर्तिनीपदे न्यास्यात् धारिणीं गुणधारिणीं
 ॥ १० ॥ (त्रिभिर्विदेशरूपम्) कौस्तुभाया गणभूतः षट्सप्ततिमिताः प्रभोः । किं वर्ण्यं यद्गुणेयसौ न वेत्ति विषणोऽपि हि
 ॥ ११ ॥ किमेतद् वर्ण्यते तेषां ये त्रिभिर्गोपदैरपि । निजप्रतिमया पारे श्रुतारूपरिमादयुः ॥ १२ ॥

सतो धर्मघतुर्पाप्मो दिशामु चतसृञ्चपि । उत्थापना विरहितोऽक्षुरन्मिथ्यात्ययतकः ॥ १३ ॥ गृधेर्नरावण इव मेरुः
 कल्पश्रुमैरिव । द्युक्ताभिरिव पाथोधिः स्वामी ससुयुतोऽशुमत् ॥ १४ ॥ पूर्णायामथ योरुभ्यां काञ्चनस्थालसंस्थितः । चतुःप्रत्य-
 मिजो गन्धगालितः झालिजो बलिः ॥ १५ ॥ अथतो दुन्दुभिज्जानपलच्चनिबन्धुरः । आनाम्य सोमचन्द्रेण पूर्वद्वारा प्रवेष्टितः
 ॥ १६ ॥ (शुगमम्) व्योमयित्सस तस्मात् सुरुतः श्रेणार्धमर्थितम् । जनेनाथ जनाद्यापि जगद्गुर्वदुमानिनः ॥ १७ ॥ चलेस्सस्य प्रभावेण

नश्यन्ति प्रावतना रुजः । पण्मासांश्च नवा न स्युरिति सर्वोऽग्रहीजनः ॥ १८ ॥ निर्गत्योत्तरया द्वारा स्वाम्यथ त्रिदशैर्द्वृतः । ईशान-
 दिग्गते देवच्छन्दे विश्राममादधे ॥ १९ ॥ ततश्च पादपीठस्थः कौस्तुभो गणभृद्भरः । व्यधाद्वितीयपौरुष्यां देशनां क्लेशनाशिनीम्
 ॥ २० ॥ तद्देशनाया विश्रामे विभुं नत्वा सुरासुराः । स्थानं निजं निजं जग्मुः प्रमोदभरभासुराः ॥ २१ ॥ श्रीश्रेयांसाहृतस्तीर्थे
 यक्षोऽभूदीश्वराभिधः । चतुर्भुजस्त्रिनेत्रश्च शुभ्रो वृषभवाहनः ॥ २२ ॥ गजं च बीजपूरं च दोणोर्दक्षिणयोर्द्वयोः । दधानो वामयो-
 रक्षमालां च नकुलं तथा ॥ २३ ॥ तत्तीर्थे मानवीनाम्नोत्पन्ना शासनदेवता । दधाना दक्षिणौ पाणी वरमुद्गरशालिनौ ॥ २४ ॥
 कलशाङ्कुशयुक्ता च वामौ वामत्वरक्षकौ । गोकर्णा च समारूढा सिंहं द्रुष्टेभनाशिनी ॥ २५ ॥ श्रीश्रेयांसविभुस्ताम्यां सर्वदा कृतस-
 निधिः । निषेव्यते स सततं कोटिसङ्ख्यैः सुरासुरैः ॥ २६ ॥

इति भव्यजनं सिंहपुरे कल्पयि वासरान् । प्रतिबोध्य विभुः पृथ्वीं विहर्तुमुपचक्रमे ॥ २७ ॥ कण्टकेषु न्यग्रमुखेऽवतीर्णे
 ऋतुमण्डले । दुर्भिक्षं दुग्धंरमारीमीतिमप्यपसारयन् ॥ २८ ॥ महिम्ना त्रिजगच्छक्ष्मीमेकत्र मिलितामिव । दर्शयन्नाशयन्मिथ्याद-
 र्शनं धर्मकर्शनम् ॥ २९ ॥ ग्रामाकरपुरपुष्टां क्रमेण विहरन् महीम् । पोतनं पत्तनं प्राप श्रीश्रेयांसः श्रियांनिधिः ॥ ३० ॥ सुरैः समवसरणे
 तत्रैशान्यां विनिर्मिते । सिंहासनं मणिमयं श्रेयांसः प्रभुराश्रयत् ॥ ३१ ॥ यथास्थानं निषण्णासु पर्यत्सु द्वादशस्थपि । उद्यानपालो
 गत्वाऽऽख्यत्रिपृष्ठायार्धचक्रिणे ॥ ३२ ॥ सार्धां द्वादशरूप्यस्य तस्मै कोटीं प्रदाय सः । कर्तुं समग्रसामग्रीं प्रधानजनमादिशत् ॥ ३३ ॥
 ततो वारणमारूढो विधृतातपवारणः । द्विधापि कलितः काममवलेन चलेन च ॥ ३४ ॥ द्वात्रिंशता सहस्रैश्चान्तःपुरीणां सम्-
 न्वितः । चतुःषष्ट्या पुनर्वारवनितानां ससम्भ्रमैः ॥ ३५ ॥ नरेन्द्राणां षोडशभिः सहस्रैरुपशोभितः । रथाश्चहस्तिनां लक्षैर्द्विचत्वारि-

क्षा युतः ॥ ३६ ॥ कलितः पौरलोकेऽथ चलिताः स्वामिनो नतः । विवेकं देवनासस्य नीतिप्रवृत्तवासनः ॥ ३७ ॥ (चतुर्भिः कलाप-
 कम्) दत्त्वा प्रदीक्षणास्तिः पश्चान्नविद्विजानतिः । यदन् जय जयेत्युच्येर्नमीति म् नवैर्नवेः ॥ ३८ ॥ अथोपेन्द्रप्रेन्द्रोऽपि निविष्टो
 जगतीपतिः । प्रारेमे देवनां सर्वभाषासुगतया गिरा ॥ ३९ ॥ तथादि घोरसंसारसागरे मज्जतां सुताम् । भवत्यसुमतां धर्मस्तारणे
 तरणीनिभः ॥ ४० ॥ स साधुश्राद्धमेदाभ्यां द्विषातो दग्धया मृगा । तत्र तामा कोपजयो मर्दवं मानमर्दनम् ॥ ४१ ॥ आर्जवं
 वैतरत्यागौ शुक्लिनिलौ मृता मृता । तयो द्वादशधा घेयं सुयमः प्राणिरथणम् ॥ ४२ ॥ द्वितं प्रियवचः सत्यं शीच परधनास्ते-
 नम् । ग्रीवहृजर्जनं त्रदाकिञ्चन्यं निष्परिग्रहः ॥ ४३ ॥ धर्मोऽयं यतिनां श्राद्धधर्मो द्वादशधा पुनः । अशुब्रतानि यश्च स्युः सप्त
 सिद्धाप्रस्तानि च ॥ ४४ ॥ देवतो विरतिः प्राणलिपातामत्यमापणम् । अदत्तश्राद्धपरिग्रहाणुजलपचकम् ॥ ४५ ॥ विभोगानर्थदग्धा-
 र्त्वाः सान्यं देशायसायिकम् । वीपचोऽतिथिदानं च सप्त शिशाव्रती मृगा ॥ ४६ ॥ साधुधर्ममय श्राद्धधर्मं तदवलम्बत । मृगा
 पता नो मज्ज्या । विस्फटेऽय मयावटे ॥ ४७ ॥ युत्येति विरति केऽपि सर्वतो देवतोऽपरे । जगद्गुः श्रीत्रिष्टुष्टस्तु सत्यवत्वं केवलं
 लली ॥ ४८ ॥ अपृच्छण कथं नाह पितृमपरिणामयान् । ग्रहः ग्राह निदानं ग्राह व्यघास्त्वं शशु तद्यथा ॥ ४९ ॥

तमस्ति नगरं राजशूहं निजशूहं श्रियः । तत्रास्ति विभनन्दीति नृपतिर्युपतिग्रहः ॥ ५० ॥ तस्य पट्टमहादेवी प्रियश्रुर्नामताः
 प्रिया । विद्यासभूतिनामास्ति शुभराजोऽनुजोऽपि च ॥ ५१ ॥ तस्मास्ति धारणीदेवी श्रीलालद्वारारिणी । तयोश्च समयो याति
 पञ्चगोचरचर्यया ॥ ५२ ॥ त्वमन्यदा नयसारमयतः कोट्ये मये । जालोऽसि धारणीकुक्षौ विश्वभूत्यभिषः सुतः ॥ ५३ ॥ राज्ञः
 प्रिया प्रियपुत्र्य सुपुत्रे सुतमन्यदा । विद्यासलन्दिनाम्ना ही मासौ द्वात्रिषि यौवनम् ॥ ५४ ॥ पितृभ्यां नृपपुत्रीभ्यां कारितौ करपीडनम् ।

अन्यदा च वसन्तर्तुः सरमित्रमुपागमत् ॥ ५५ ॥ तदा च खेलितुं विश्वभूतिरन्तःपुरीद्वृतः । सर्वतुफलमुद्यानमगात्पुष्पकरण्डकम् ॥ ५६ ॥ स तत्र पुष्पावचयजलकेल्यादिकेलिभिः । अन्तःपुरयुतोऽक्रीडदोगुन्दक इवामरः ॥ ५७ ॥

नन्दनप्रतिमे तस्मिन् युवराजस्य नन्दने । क्रीडति ग्रहिता देव्या दास्यः पुष्पार्थमाययुः ॥ ५८ ॥ तं क्रीडन्तं निरीक्ष्यैता महिष्यग्रे न्यवेदयन् । विशाखनन्दिनो योग्ये वने क्रीडति किं परः ॥ ५९ ॥ स्त्रीसभावस्य तुच्छत्वात्प्रविष्टा कोपसन्न सा । प्रसादयितुमेतां च नृपस्तत्रागतोऽवदत् ॥ ६० ॥ किं निमित्तमिदं देवि ! क्रोधपस्त्यमलङ्कृतम् । सोचे यन्नो वनं विश्वभूतिना समलङ्कृतम् ॥ ६१ ॥ विशाखनन्दी तत्र प्रक्रीडतु ग्राह भूपतिः । नायं कुलक्रमः सत्येकस्मिन् क्रीडति यत्परः ॥ ६२ ॥ सा ग्राह प्राणा-नुज्झिष्याम्यहमस्मात्पराभवात् । नृपोऽथ मन्त्रिणामाख्यद्वोधिता तैर्न चाबुधत् ॥ ६३ ॥ विज्ञाय राज्ञीनिर्वधं विज्ञो राजाज्ञया ततः । ताडयित्वा महामेरीं चक्रेऽलीकप्रयाणकम् ॥ ६४ ॥ मेरीस्वरं समाकर्ण्य विश्वभूतिः ससम्भ्रमः । हित्वा वनमुपागच्छत्पुनः पप्रच्छ भूभुजम् ॥ ६५ ॥ राज्ञोचे वत्स ! वेत्सि त्वं राज्ञामाज्ञा हि जीवितम् । तां मे पुरुषसिंहाख्यः सामन्तो हन्तुमुद्यतः ॥ ६६ ॥ कुमारः ग्राह ताताहमात्मजस्ते निर्देशकृत् । मृगे महामृगारातेः संरम्भः शरभस्य कः ॥ ६७ ॥ इत्युक्त्वा दैन्यसैन्योऽयं गतः प्राभृतपाणिना । तेनानतः समागत्य नृपायार्पयदामिपम् ॥ ६८ ॥ स्वावासे ग्रहितो राज्ञा गतः पुष्पकरण्डकम् । तत्र च प्रविशन् द्वारि प्रतीहारेण वारितः ॥ ६९ ॥ विशाखनन्दी मध्येऽस्ति क्रीडन्निति निशम्य सः । दध्यौ मामाकृपत्तातः छद्मनोद्यानसन्ननः ॥ ७० ॥ सुरयोऽपि हि कुर्वन्ति हाकुकुटिमिति क्रुधा । मुख्याऽऽहत्य कपित्थद्रोः फलान्ययमपातयत् ॥ ७१ ॥ अघोचद्रक्षकाश्चैवमरे ! रुयामि यद्यहम् । कपित्थानीव शुष्माकं तच्छिरांसापि पातये ॥ ७२ ॥ गुरुमर्त्तिं तु नोछद्मे मर्यादामिव वारिधिः । इत्युदीर्यार्यसम्भूतपार्श्वे गत्वाऽग्र-

हीद्वतम् ॥ ७३ ॥ अनुनेतुं कुमार्यै तदागमदिलापतिः । ऊचे च वत्सा ! विलस मुदा पुष्पकरण्डके ॥ ७४ ॥ स ग्राह प्राप्तमयुना
 त्रतं फलकरण्डकम् । ततो लगति चित्ते न मम पुष्पकरण्डकम् ॥ ७५ ॥ ॥ ताम्यतातिमात्रं तद्युक्तमेव मया कृतम् । उद्यतो
 यञ्जनः सर्वो निजं कार्योऽपि साधितुम् ॥ ७६ ॥ वस्तुतः कोऽपि कस्यापि न निबो नाऽनिबोऽपि वा । तदात्मविहितद्रोहं मोहं
 दृष्टव निष्फलम् ॥ ७७ ॥

ययावय नृपो विश्वभूतिस्तु स्थायिणो जनैः । प्रतिपन्नस्य निर्वाहो महतां हि प्रतं महत् ॥ ७८ ॥ गीतायौ गुर्वनुज्ञातधैमा-
 फी विहरन्नयम् । तपःकृच्छरीरः सन् मयुरामन्यदा ययौ ॥ ७९ ॥ सुतां तन्मगरीस्वामिपट्टारयाः पितृष्वसुः । विशाखनन्दी
 तत्रास्ति परिणेतुं समागतः ॥ ८० ॥ विश्वभूतिस्तु मिथायां मासधयणपारेणे । तदावासान्तिके गच्छन् दूषेणोद्वृज्य पातितः ॥ ८१ ॥
 विशाखनन्दिना तत्र तं निरीक्ष्य तयास्सितम् । समस्तपरिवारेण चक्रे कीलाहलो महान् ॥ ८२ ॥ विशाखनन्दिनं धीक्ष्य कुब्जो
 मुनिद्वयो दृषम् । विधृत्य द्युक्लयोः शीर्षे श्रिरभ्रमयदम्बरे ॥ ८३ ॥ तमुवाच च रे पापाः ! किं कोपयत मां मृधा । तत्कपित्थफ-
 लर्ष्वसि बलं किं क्वापि मे गतम् ? ॥ ८४ ॥ इत्युक्त्वा स गतः स्वानं विधायानश्चनं व्यधात् । निदानपन्थं सिद्धान्तनिषिद्धं दुःख-
 कारणम् ॥ ८५ ॥ यद्यस्ति फलमेतस्य ब्रतस्य तपसोऽपि च । ततोऽतुलबलो भूत्वा भूयासमपरे भवे ॥ ८६ ॥ इत्थं कृतनिदान-
 स्त्वमायुःश्रान्ते सुरोऽभवः । महाशुके ततश्च्युत्त्वार्धचक्री च महाबलः ॥ ८७ ॥ विरतेः परिणामो न सव तेन प्रजायते । श्रीवर्धमा-
 ननामाहंश्चतुर्विंशो भविष्यति ॥ ८८ ॥ निश्चम्य सम्यगित्येव विशेषप्रमदोऽभवत् । श्रीश्रेयांसजिनं नत्वा जगाम निजधाम च
 ॥ ८९ ॥ विश्रामार्थमय स्वामी देवच्छन्दस्सुपागमत् । देयनां पादपीठस्थः कौस्तुभो गणभृद्वचधात् ॥ ९० ॥ सत्यथे स्थापयित्वेति

भव्यलोकं जिनेश्वरः । विजहार भवाम्भोधियोतः पोतनपत्तनात् ॥ ९१ ॥ शत्रुञ्जयमहातीर्थमागात्प्राग्दशभिर्जिनैः । सिद्धिक्षेत्रं
समेत्य स्वैः पादपद्मैः पवित्रितम् ॥ ९२ ॥ युगादिजिनचैत्येन प्रत्तशैत्येन सद्गुह्यम् । यः स्फुरच्चुलिकः सन्नन्दनो भाति सुमेरुवत्
॥ ९३ ॥ असङ्कल्पितकल्पद्वयुगादिजगदीशिता । यत्रालोकितमात्रोऽपि दत्ते लोकोत्तरं फलम् ॥ ९४ ॥

देवैः समवसरणं विदधे तत्र पर्वते । तत्र क्षेत्रविशेषेण बोधोऽजनि जनेऽधिकम् ॥ ९५ ॥ पुरुषोत्तमहृद्दासकौस्तुभः कौस्तुभः प्रभुम् ।
पप्रच्छ नाथ ! केनेह तेनेऽर्हद्दृष्टुद्धरम् ॥ ९६ ॥ श्रीश्रेयांसप्रभुः प्राह श्रीनामेयजिनेशितुः । सुतोऽभूद्भरताभिरुयो भरताधिप आदिमः
॥ ९७ ॥ पुण्डरीकः कुलवने पुण्डरीकस्तदद्भजः । आदिमस्य जिनेशस्य योऽभूद्गणभृदादिमः ॥ ९८ ॥ स नामेयजिनेन्द्रस्य
गिराविह गिरा गुरोः । मुनिकोटिपरीवार आहारपरिहारवान् ॥ ९९ ॥ उत्पाद्य केवलज्ञानमप्रापत् सुसप्तसम्पदम् । स निर्धृतिपुरुं मेने
तैः स्वैर्मुनिभिरन्वितः ॥ १०० ॥ तन्मुक्तियुक्तिमण्येऽसिन्नेत्य श्रीभरतः स्वयम् । निजश्रीभरतशर्क्री चैत्यमेतदकारयत् ॥ १०१ ॥
तदादि मुनयोऽनेके निर्यान्ति सात्र पर्वते । उदुरां दुर्धरां धृत्वा धुरां चारुचरित्रजाम् ॥ १०२ ॥ यास्यन्त्येऽपि निर्वाणं मुनयो
विनयोज्वलाः । इह स्प्रस्यन्ति चार्हन्तः परेऽप्येतं महीधरम् ॥ १०३ ॥ दग्धरज्जुप्रभाभासकर्मलेशोपशान्तये । कैवल्येऽपि
स्मरन्त्युच्चैः क्षेत्रं शत्रुञ्जयं जिनाः ॥ १०४ ॥ तीर्थेषु ग्रथमं तीर्थं पृथिव्यां ग्रथितं ततः । इदं विदग्धमनिर्ग्रन्थनिर्वाणक्षेत्रमादिमम्
॥ १०५ ॥ रागद्वेषादिशत्रूणां जयः क्षेत्रप्रभावतः । जायतेऽत्र मुनीन्द्राणां तेन शत्रुञ्जयो ह्ययम् ॥ १०६ ॥ प्रायः परासचोऽमुत्र पञ्चवोऽ-
प्यमलां गतिम् । यान्तीतीति कथ्यते विज्ञैरयं च विमलाचलः ॥ १०७ ॥ श्रुत्वेति सिद्धिसम्बन्धनधुरे तत्र भूधरे । अनेके मुनयः
कृत्वाऽनघनं निर्धृतिं ययुः ॥ १०८ ॥

चतुर्भिः सहजैरेवातिशयैः परिशोभिताः । एकादशजिनैरैकादशभिः कर्मधातुभिः ॥ १०९ ॥ राजश्रेकोनविंशत्या मुघाशन-
 विनिर्मितैः । विजहार महीयधःस्यलहारसिक्तालविव् ॥ ११० ॥ साधुसहस्राश्चतुरशीर्तिलक्षत्रयं पुनः । साध्वीनां तदशीत्या च
 महसैरधिकं मतम् ॥ १११ ॥ द्वे आद्वलक्षे एकोनाशीतिसहस्रसंय्युते । चतुर्थथाष्टचत्वारिंशत्सहस्राण्युपासिकाः ॥ ११२ ॥ त्रयोद-
 शशतीर्पूर्वशृतामयधिशालिनाम् । पद्मसहस्री पद्मसहस्री मनःपर्यायिणामपि ॥ ११३ ॥ केवलज्ञानिनां सैव पुनः पञ्चशताधिका । एका-
 दशमहस्त्राणि वैक्रियप्राप्तिशालिनाम् ॥ ११४ ॥ बादलम्बिमतां पञ्चसहस्राण्यभगन् विभोः । परिच्छदो जगद्भर्तुरित्यभूतमर्मसहस्रया
 ॥ ११५ ॥ एकविंशत्यब्दलक्षी कौमारे द्विगुणां च ताम् । नृपत्वे सागतीमेव व्रते निर्गद्य जीवितम् ॥ ११६ ॥ चतुःसमाधिकाशीति-
 वर्षलक्षमिति प्रभुः । ततः समेतः सम्मेतश्चैलं श्रेयांसतीर्यकृत् ॥ ११७ ॥ योऽजित्वादिजिनैः शीतलान्तैर्नयमिरादृतः । मुक्त्यर्थं
 प्रागनेनैव गर्वेणामवदुहुरा ॥ ११८ ॥ सञ्जातानेककन्याणोऽष्टापदं द्रुमुमैः स्मितैः । क्षातिकर्मनिर्गणकल्याणं हृमतीन यः ॥ ११९ ॥

सार्धं साधुसहस्रेण मासानश्ननमाष्टते । श्रीश्रेयांसेऽर्हतीन्द्राणामासनाति चरुम्परे ॥ १२० ॥ ते विद्यायावयिष्ठानाभिर्योषम-
 मयं विभोः । समकालं समागत्य नत्वा नाथमुपाविशन् ॥ १२१ ॥ ततश्च धारणश्यामवृतीयायां निशाकरे । धनिष्ठास्थे विभुः
 काययोगं बादरमाश्रितः ॥ १२२ ॥ निरुध्य चित्तयोगं च काम्योर्गं चापि बादरम् । सूर्येण काययोगेन बादर तं कुरोष्व च ॥ १२३ ॥
 तेनैव सूर्यमी वाक्चित्तयोगावपि निरुध्य सः । दृष्ट्वां सूर्येण तेनैव काययोगं ततोऽरुषत् ॥ १२४ ॥ ध्यानमध्यायदित्यं स स्वामी
 दृश्मक्रियाभिधम् । वृतीयमथ वोच्छिन्नक्रियं तुर्यमसाधयत् ॥ १२५ ॥ पञ्चहस्याष्टोचारमात्रं ध्यायन्निदं विभुः ॥ क्षणं ददन्मुदं
 नारकाणामप्यगमच्छिवम् ॥ १२६ ॥ प्रपद्यानश्ननाल्लोऽपि सहस्रं यतिपूमुजः । तदात्मादेव देवाधिदेवमिदृशं ययुः ॥ १२७ ॥

स्तपयित्वा विभोर्गात्रं गोशीर्षेण विलिप्य च । दिव्यं निवेक्ष्य नेपथ्यं पूजयामास वासवः ॥ १२८ ॥ ततस्त्रिविष्टपाधीशस्त्रि-
 विष्टपपतेर्वपुः । मुञ्चानोऽजस्रमश्रूणि शिविकायां न्यवेशयत् ॥ १२९ ॥ अन्यसाधुशरीराणि स्नानादिविधिपूर्वकम् । मुञ्चन्तोऽश्रूणि
 गीर्वाणाः किङ्कुर्वाणा इव व्यधुः ॥ १३० ॥ देवदेवीगणे गीतनृत्यवाद्यानि तन्वति । जिनस्य जनयत्युच्चैः सिद्धिसङ्गममहम्
 ॥ १३१ ॥ मार्गेण दिव्यगन्धाम्बुपुष्पप्रकरशोभिना । अमरेन्द्रो जिनेशस्य शिविकामनयच्चितिम् ॥ १३२ ॥ मुनीनां निन्यरेऽन्येषां
 शिविकां नाकवासिनः । चितान्यस्तासु प्रक्षिप्तो वह्निर्वह्नि कुमारकैः ॥ १३३ ॥ दग्धेष्वस्थिविहीनेषु स्वामिनः सर्वधातुषु ।
 निर्वापयन्त्रितां गन्धाम्भोभिर्मघकुमारकाः ॥ १३४ ॥ दक्षिणो दक्षिणां दंष्ट्रामादात् सौधर्मवासवः । ऊर्ध्वस्थितामथैशानो दंष्ट्रां
 वामामवामधीः ॥ १३५ ॥ चमरेन्द्रो बलीन्द्रश्चाधःस्थिते दक्षिणेतरे । परे त्वाददिरे दन्ता निन्द्राविद्रावितांहसः ॥ १३६ ॥
 चितोर्व्यां रचितो रत्नमयः स्तूपः सुपर्वभिः । बभौ सम्मतेऽथैलस्य रत्नमृङ्गमिवापरम् ॥ १३७ ॥ विभोर्विभज्यास्थीन्यन्ये जगृहुः
 स्वर्गवासिनः । भूभुजो भक्तिसम्भारभाजो भस्म पुनश्चितेः ॥ १३८ ॥ श्रीश्रेयांसविभोर्नामोदकिरल्लक्षणानि च । वज्री वज्रेण
 निर्वाणशिलापीठे प्रशस्तिवत् ॥ १३९ ॥

कुत्वेति कृत्यं तीर्थेशमहोदयमहोऽन्वितम् । नन्दीश्वरद्वीपमगमन्नाकिनायकाः ॥ १४० ॥ अष्टाहीकामहं तत्र ते कृत्वा
 शाश्वताहृतम् । मन्दीभूतशुचः स्वर्गमगमन्नगभिद्रणाः ॥ १४१ ॥ स्तम्भे माणवके न्यस्य तीर्थेशदशनानि ते । दिव्यैः सुरभिभिर्द्रव्यैः
 पूजयामासुराश्रुतात् ॥ १४२ ॥ तत्र ते स्वप्रभावाधिप्रभावाद्भिष्णुसम्पदः । असमं स्वर्गसाम्राज्यं कुर्वते मङ्गलालयाः ॥ १४३ ॥
 इत्थं मन्दाधिया मया नवतरो नाऽर्थः समुत्पादितः शब्दानामपि तादृशी न घटनाऽलङ्कारसारा कृता । किन्त्वेकादशतीर्थनाथ-

चरितं किञ्चित्कृतं संस्कृतं स्वसाम्यासकृते वनोत सुकृतेष्विच्छामतुच्छामिति ॥ १४४ ॥ शिष्यः श्रीकनकप्रमस्य मुकविः श्रीपाल-
चन्द्रानुजो ज्यायान् श्रीजयसिंहतः प्रतिमया श्रीवस्तुपालस्तुतः । अस्माद्रोगमदत्तरः कविगुरुः प्रद्युम्नधरिप्रभुर्विद्वद्दुन्दकचित्त्व-
शोधनघनो ग्रन्थं दृढाऽशोधयत् ॥ १४५ ॥

इति श्री राजगच्छे भालिजेत्यश्रीजिनेश्वरसूरिशिष्यश्रीमानतुङ्गविरचिते श्रीश्रेयांसचरिते महाकाव्ये
‘मयत्रयनिबद्धे श्रीश्रेयांससमुक्तिगमनवर्णने नाम त्रयोदशमः सर्गः समाप्तः छ ॥ छ ॥

ग्रन्थकर्तुः प्रशस्तिः ।

पदवीजत्रयमूला सरणमात्रेण दुरितार्तिततिहन्त्री । जयति नवतत्त्वयोनिर्जैना शक्तिः परा त्रिपुरा ॥ १ ॥ श्रीमद्वीरजिनेशन-
न्दनवने श्रीकोटिकोऽभूद्रणः कल्पद्रुप्रतिमस्ततः समुदिता श्रीवैरिशाखा नवा । तस्यां गच्छचतुष्टयी सुमसमाऽमुष्या यदेकं
सुमं जातं चन्द्रकुलं तदत्र मधुपः श्रीशिलभद्रोऽभवत् ॥ २ ॥ श्रीचन्द्रसूरिर्भरतेश्वरोऽथ सूरिर्धनेशोऽथ च सर्वदेवः ।
श्रीधर्मघोषेण समं च पञ्च शिष्यास्तदीया उदिता इमेऽत्र ॥ ३ ॥ श्रीधर्मघोषः सकलेषु तेषु गच्छाधिपत्यं विभरान्भव । योऽध्यैष्ट
शास्त्रं द्विघटीत्रिकेन वादी शिशुत्वे शतपञ्चमानम् ॥ ४ ॥ भालिजे श्रीमहावीरचैत्ये व्याख्याक्षणे गुरोः । सर्वदेवस्य दोरार्या देवी
वज्रमरक्षयत् ॥ ५ ॥ तस्य चन्द्रप्रभः सूरिः शिष्यो यस्योपवासतः । देवः स्तम्भनकाधिष्ठायकः प्रत्यक्षतामगात् ॥ ६ ॥ तस्माज्जिने-
श्वरः सूरिश्चतुर्विधाचतुर्मुखः । शश्वद्विरोधिजन्तूनामपि प्रद्वेपरक्षकः ॥ ७ ॥ ब्रह्मस्थानोऽहसत्तेजःपुञ्जादस्ततमस्ततेः । कलाकलापगेहस्य
तस्य कः सवने क्षमः ॥ ८ ॥ किं स्तुवे तस्य शिष्यं श्रीरत्नप्रभमुनीश्वरम् । जिनेश्वरो गुरुर्यस्य कलावपि किलाऽभवत् ॥ ९ ॥
तत्पादाम्बुजभृङ्गत्वं दधानत्त्रैपुरागमात् । उद्धृत्य तस्य खोपज्ञस्रवृत्तिं चकार यः ॥ १० ॥ तेन श्रीमानतुङ्गेन मतिमुङ्गेन
लीलया । श्रेयांसचरितं नाम महाकाव्यं विनिर्मितम् ॥ ११ ॥ वर्षे द्वित्रिचक्रौ माघश्यामायां पञ्चमीतिथौ । शास्त्रं त्रिपुरवा-
ग्रहप्रसादादाशु निर्मितम् ॥ १२ ॥ यावद्भव्यजनस्य कर्मजवने दुःखौघदूर्वावनम् खादन् जैनवृषः सुपोषितवपुः सम्प्रापयेन्निवृत्तिम् ।
श्रीश्रेयांसजिनेश्वरस्य चरितं तावन्मुनीन्दुव्रजे व्याख्यानोद्भूतनिस्वनेन तनुताचद्रजितस्फूर्जितम् ॥ १३ ॥
श्रीमानतुङ्गधरीणां कृतिः सम्पूर्णमिदं श्रीश्रेयांसचरितं काव्यमिति ग्रन्थाग्रम् ॥ ५१२४ ॥

श्रेयांसिनाथचरित्रं समाप्तम्

